

Almanahul ateneu

almanahul * ateneu

ALMANAHUL **ateneu**

vă propune:

ISTORIE
EROISM ROMÂNESC
ȘTIINȚĂ, ASTRONOMIE
O.Z.N.

LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII
VIAȚA CEA DE TOATE ZILELE
LITERATURĂ, ENIGMA
AVENTURI
DIVERTISMENT
SPORT, REBUS
CALEIDOSCOP

1987

A
T
E
N
E
U

A
T
E
N
E
U

ALMANAHUL

ateneu

la produse:

ISTORI

TRON ROMÂNESC

STINTĂ, ASTRONOMIE

G.L.N.

LA FRONTIERE CONSTATIN

AVIA CEA DE TOATE ZILE

LITERATURĂ, ENIGMA

AVANTURI

DIVERTISMENT

SPORT, RUGBY

CALINDAR

1987

V L E I E U

V L E I E U

ROMÂNIA

1947-1987

ROMÂNII ȘI REPUBLICA

Concepția organizării statului sub forma republicii este rezultatul unor frământări și atitudini care au preocupat mințile luminate ale întregului popor român de-a lungul existenței sale bimilenare.

Statele feudale românești — cele trei „țări” istorice — au fost rezultatul unificării mai multor cnezate, voievodate și obștii sătești în care secole de-a rândul au predominat formele de organizare și trăire a unor puternice tradiții și practici democratice, de exercitare a dreptului nescris, în conformitate cu voința unanimă sau majoritară a poporului. Exponenții acestei voințe au fost acei cneji și voievozi, care au apărut cu prețul vieții lor drepturile democratice ale celor care i-au ales în fruntea obștii și libertatea amenințată de cotorpitori. În timpul orinduirii feudale s-au păstrat unele forme ale organizării anterioare. Puternicele și marile comunități de obști sătești pe care D. Cantemir le compara cu republica sînt o mărturie a acestor stări de lucruri. De altfel nici „domnia” n-a cunoscut forme ereditare stricte de transmitere a puterii politice. La conducerea statelor românești nu s-au succedat la tron generații după generații din tată în fiu. Nu de puține ori domnii au fost răsturnați de la putere prin voința și acțiunea unor partide sau a majorității poporului. Nu s-a manifestat principiul ereditar nici în privința rangurilor, a titlurilor și funcțiilor. Odată cu schimbarea domniei se produceau modificări mai puține sau mai numeroase în componența divanurilor, a înalților slujitori ai țării, administratorilor de ținuturi, județe, comitate. În niciuna dintre cele trei țări românești nu s-au manifestat cultul și adulația monarhică. În fapt n-a existat o monarhie în adevăratul sens al cuvîntului. Mai mult încă, pe teritoriul Transilvaniei, în timpul războiului țărănesc din 1514, în mai multe localități în care puterea a fost cucerită de forțele revoluționare a fost proclamată „Republica, desființarea nobilimii și suveranitatea poporului”. Aceasta demonstrează

TREPT ALE DEVENIRII

Bună dimineața, Primăvară !
Iar proaspătă te-ntorci în țară,
Tu fragedă, și ea întinerită.
În țara din răspîntii verzi, fii bine-venită.

Neasemuite frumuseți, știute și mult
lăudate de timp, îți spun parcă : Iată,
acesta este județul Bacău / Suflet în
sufletul neamului meu / Inimă-n inima
neamului meu.

Odinioară vamă de margine, iar mai
încoace sărăcăcios trg al plumbului bacovian —
Bacăul anului 40 este demn
de binemerităudă.

Oamenii săi — astăzi două sute de mii
la număr — i-au înnoit, adăugîndu-
i nestematele timpului nostru.

Întreprinderi de mobilă, de spirit, de
pîine, de bere ;

Combinat chimic, Centrală electrică
de termoficare ;

Întreprinderi metalurgice, de mașini
unelte, de avioane, de șuruburi, de pa-
nouri electropneumatice ;

Întreprinderi textile, de confecții de
încălțăminte ;

Întreprinderi ale industriei cărnii și
laptelui, ale industriei viei și vinului ;

Case noi — 40 000 ;

Șantiere ale viitoarelor fabrici și case noi ;

Dincolo, spre apele repezi ale Bistriței și Siretului — salbă de lumină.

Acesta este Bacăul zilelor noastre.

Și străzile largi și luminoase, și școlile multe, și facultatea, și casa de cultură, și cinematografele, și bibliotecile, și cluburile, și magazinele, și gara, și parcul — acesta este Bacăul zilelor noastre, Bacăul celui de-al 40-lea an al Republicii, Bacăul glorioasei Epoci Nicolae Ceaușescu.

Bacăul are vîrsta cea mai frumoasă, vîrsta tinereții și a viitorului. Este vîrsta pe care i-au dat-o comuniștii și toți locuitorii săi, vîrsta împlinirii lor.

Aidoma Bacăului, stele surori — alte șase orașe și 80 de comune — își arată haina nouă în proptile raze de lumină.

Apele, vestitele ape ale Cașinului, Trotușului, Oituzului și Tazlăului, string în chinga lor nu numai locurile copilăriei marelui Ștefan voievod. Ele adună

că răsculații erau perfect conștienți de țelurile luptei pe care o duceau, forma de organizare viitoare pe care voiau să o dea statului, în care să nu se mai poată produce abuzuri și nedreptăți. În aceeași Transilvanie, înainte de a căpa forma concrete în Franța la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, s-a răspindit în rîndurile populației asuprite și exploatate strigătul revoluționar : „Război palatelor, pace bordeielor“, care a constituit un factor de mobilizare și încurajare a țărănimii răsculate de atîtea ori împotriva dominației străine și nedreptăților economico-sociale, culturale și naționale.

Paralel cu procesul de făurire a națiunii române, înmugurirea și înflorirea conștiinței naționale, dezvoltarea și consolidarea convingerilor de unitate politică a tuturor românilor, s-a conturat și ideea organizării statului național român sub forma republicii. Gînditorii revoluționari de la 1848 au înțeles în marea lor majoritate necesitatea organizării viitorului stat ca o republică în care să triumfe democrația, frăția, dreptatea și egalitatea, libertatea. Cu toate că idealul de republică a însuflețit și entuziasmat lupta revoluționară a românilor în cursul desfășurării evenimentelor, totuși în programele revoluționare nu a fost formulată în mod explicit această idee. Nu trebuie să pierdem din vedere nici o clipă faptul că țările noastre se aflau sub dominația otomană și austriacă, iar Moldova și Țara Românească erau sub protectoratul Rusiei țariste. Toate acestea erau mari imperii absolutiste, reacționare, gata să înăbuse din față orice mișcare revoluționară a românilor. Acesta a fost motivul principal care a impus formularea deghizată — domnul responsabil, ales pe o perioadă de cinci ani căutat „în toate sferele societății“, în toată nația, iar nu într-un număr mărginit de oameni. În documentele timpului se mai precizează că : „Domnia nu e un drept de moștenire a nici unei familii, domnia este a patriei“, „domnul nu a fost, nici nu este prinț“, „domn e tot cetățeanul, domn e și capul țării“ ; „tot românul e liber, tot românul e nobil, tot românul e domn“. Este așadar limpede modul în care au înțeles fruntașii revoluționari, care au pregătit, redactat și dat publicității Proclamația de la Islaz, să rezolve problema conducerii statului. Chiar dacă au preluat și reformulat prevederea din proclamația revoluționară de la 1821, ei au avut meritul de a sublinia care trebuie să fie raportul real dintre națiune și cei cărora li se va încredința responsabilitatea conducerii treburilor publice. Semnificativă a fost apariția gazetei „Poporul suveran“, care pe lângă alte merite l-a avut și pe acela de a populariza deviza revoluționară libertate, egalitate, fraternitate, înscrisă pe prima pagină a fiecărui număr. Problema l-a preo-

cupat și pe Mihail Kogălniceanu care în „Dorințele partidei naționale în Moldova”, sublinia că domnul trebuie să fie ales „din toate stăruile societății”. C. A. Rosetti a publicat în gazeta „Republica Română” un articol în care opinea că „Voim o republică română” pe care „o s-o dobîndim îndată ce ne vom uni cu noi înșine”. Nicolae Bălcescu cu marea sa profunzime de cuget revoluționar a definit republica ca pe „un stat în care oamenii adunați îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-și pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea, și drept țintă frăția. Într-o republică, poporul nu ascultă decît de slujbașii aleși de dînsul chiar, cu treabă hotărîtă și pe vreme hotărîtă”. Pătruns de înaltul spirit al democrației, Bălcescu a prevăzut în modul cel mai convingător sarcinile aleșilor națiunii și modul în care să-și exercite atribuțiile. „Acești oameni slujbași”, scria el, „sînt deopotrivă cu toți ceilalți oameni. Ei poruncesc numai în numele poporului și sînt datori a lucra numai pentru dînsul, ascultînd legea făcută de dînsii, supunîndu-se la privigherea necurmată a cetățenilor și sînd totdeauna gata de-a da înapoi slujba, slujba cu care au fost însărcinați, cînd s-a sfîrșit vremea pentru care au primit-o”. Unirea Principatelor, și desăvîrșirea procesului de formare a statului național român modern a reprezentat un triumf al generației de luptători democrați de la 1848. Din rîndurile lor a fost ales primul domn al țării unite. Acesta a guvernat și s-a comportat în spiritul prevederilor programelor elaborate în focul luptelor revoluționare.

După dețronarea prințului unirii, oamenii care s-au aflat în primele rînduri ale acțiunilor revoluționare din perioada anterioară și-au precizat semnificativ punctul de vedere în problema aducerii unui domn străin. Cu autoritatea pe care i-au dat-o acțiunile și faptele din timpul revoluției, Simeon Bărnuțiu se pronunța cu fermitate împotriva aducerii la conducerea statului a unui străin, care „nu cunoaște niciodată umanitatea cea adevărată, nici pe poporul ce are a guverna”. Ion Heliade Rădulescu s-a pronunțat în termeni și mai categorici în această problemă mult discutată la momentul respectiv: „Voiți a aduce domn străin și dinastie? Acestea sînt niște inovațiuni în legile și obiceiurile țării noastre. Să inovăm, însă în bine, iar nu în rău”. Cărturarilor și fruntașii opiniei publice românești s-au pronunțat împotriva dinastiei străine. Masele largi ale poporului român și-au manifestat atitudinea în aceeași chestiune cu prilejul plebiscitului organizat, denumit de unele organe de presă o „comedie nedemnă de un popor liber”. Țăranii de la Căluși au arătat că nu au „nici un motiv de nemulțumire împotriva lui Cuza... și nu vor să aleagă pe Hopințol”.

la Onești vitejia luptătorilor de odinioară și truda muncii de acum.

Din moși-strămoși am învățat ce-i dragostea de țară.

Și nu ne-am plecat nicicînd nici unui jug.

Și Mircea, și Ștefan, și alții înaintea lor și după ei, din dragoste de țară eroi au devenit, ca și poporul.

Și comuniștii, în anii aceia de neguri și restriști, au înfruntat gloanțele și închisorile. Întregul popor este eroul luptelor de secole. Întregul popor, țara nouă și fiul său cel mai drag, conducătorul — cititor al României moderne, președintele Nicolae Ceaușescu, cu pioșenie se pleacă azi în fața memoriei acelor care au dat patriei puterea minților și brațelor lor.

Strămoși viteji ai neamului viteaz !
Sîntem aici !

Aici sîntem, aici la Onești.

I-am zis locului acesta al copilăriei tale, viteazule Ștefan, cetate nouă și am hărăzit-o petrochimiei. Din muntele de cleștar al Tîrgului Ocna aducem aici sarea, iar din străfundul erelor dealurilor moineștene aducem viscos lichid negru pentru a face tot aici, în alambicate retorte de oțel, sute de produse ce ne sînt de mare trebuință. Cetatea nouă nu mai are margini cu case dă-răpănite. Vechiul sătuc cu trei mii de suflete este acum orașul acesta cu aproape șazece de mii de oameni, așezarea aceasta mîndră căreia-l străjuiesc hotarele retortele ce se avîntă spre înaltul cerului.

Și aici sîntem, aici, la Buhuși !

Innoit este și el, orașul textiliștilor, grădina aceasta împinzită cu case noi și pastelate flori.

Și aici sintem, în fosta urbe a Sali-
nei !

La poalele muntelui de alestar se des-
fășoară oraș nou în chiar coasta pădu-
rii unde urmașii urmașilor au scris cu
singe istoria de la Cireșoala.

Și aici sintem, aici, la Molnești și
Comănești !

Sintem petroliști și mineri, forestieri
și ceferiști, constructori, agricultori și
meșteșugari. Aici dăm valențe noi au-
rului verde și aurului negru, aici scoa-
tem din adâncuri lumină și căldură.

Aici, nu departe de Trotuș și Tazlău,
la izvoarele tămăduitoare ale Slănicului
Moldovei, am cîntorit uzină a sănătății
la umbra falnicilor brazi.

Și în sate, peste tot lîngă șerpuitele
drumuri pe care au trecut vitejii nea-
mului, am adus viața nouă, înfloritoare
în anii de Republică numai patruzeci.

Împotriva voinței naționale exprimate în mo-
dul cel mai deschis, a fost adus la conducerea
României o dinastie străină. Peste aproape patru
decenii organul de presă „România muncitoare”
aprecia astfel implicațiile datei instaurării di-
nastiei de Hohenzollern: „Tu vei rămîne de
aici înainte pentru muncitorimea din România
ca cea mai dureroasă și nesuferită sărbătoare
națională”. Instaurarea lui Carol la conducerea
României de către cercurile burgheziei și mo-
șierimii a provocat chiar de la început o miș-
care antidinastică, care a crescut în intensitate
și a luat proporții pe măsura manifestării ten-
dențelor hrăpărețe, de lăcomie ale noului con-
ducător al țării. Împotriva monarhiei s-au pronunțat fără menajamente Cezar Bolliac, Bogdan
Petriceicu Hașdeu, Alexandru Macedonschi, N. T.
Orășeanu, C. A. Rosetti, Ion Heliade Rădulescu,
Simeon Bărnuțiu și alți mulți reprezentanți de
frunte ai culturii românești.

Atitudinea forțelor populare s-a manifestat
potrivnic de-a lungul întregii perioade de gu-
vernare monarhică. La Ploiești, în 1870, s-au
petrecut puternice mișcări antidinastice. În mar-
tie 1871 oamenii din Capitala țării au organizat
mari acțiuni antidinastice, care au pus în pri-
mejdie menținerea lui Carol la conducerea Ro-
mâniei. Participanții la acțiunile din 22 martie
1871 au atacat sala Slătineanu. Ei au cerut cu
insistență alungarea monarhului de la con-
ducerea țării și proclamarea republicii. În focul
luptelor antidinastice Alexandru Ioan Cuza, fos-
tul domn, a fost ales în repetate rînduri depu-
tat, deși el era departe de țară. Aceasta repre-
zintă de fapt o atitudine vădit ostilă conducerii
treburilor publice ale țării de către reprezen-
tantul dinastiei de Hohenzollern. Tendințele de
mare exploatator s-au manifestat din partea lui
Carol imediat după aducerea lui în țară. Aces-
tea s-au accentuat însă după proclamarea lui
ca rege. Începînd cu anul 1881, lista civilă a re-
gelui a crescut substanțial. După acest eveni-
ment s-a adoptat legea privind constituirea do-
meniilor coroanei. Începînd cu anul 1884 regelui
i s-au mai dat 12 moșii din patrimoniul statu-
lui, care totalizau 118 286 ha. În acest moment
casa regală din România devenise cel mai mare
moșier al țării. Regele stăpînea acum 14 moșii
cu o suprafață totală de 164 286 ha. În același
timp prin capitalurile investite la marile întreprinderi ca Azuga, Letea, banii depuși la băn-
cile din țară și străinătate același rege devine
unul dintre cei mai mari capitaliști ai Româ-
niei. În acest fel el a devenit în fapt reprezen-
tantul și apărătorul cel mai devotat al intere-
selor celor două clase exploatatoare ale epocii,
care jucau rolul principal în viața economică,
politică și culturală a țării. Regele a inițiat ro-
tativa guvernamentală. În această perioadă lup-

ta antidinastică capătă forme tot mai virulente. Pline de conținut au fost articolele publicate în săptămânalul „Furnica” condus de G. Rosetti și N. D. Țăranu. Mișcarea revoluționară, în curs de reorganizare, și-a spus cuvântul față de monarhie, atunci când în toată țara se sărbătoreau 40 de ani de domnie a regelui Carol I, prin publicarea broșurei cu titlul agitatoric „Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine”! Aceasta a văzut lumina tiparului la Tipografia Moldova din Galați, în anul 1906. Deținerea și răspîndirea ei erau pedepsite cu toată asprimea de către forțele represive ale legislației burghezo-moșierești. Caricaturile timpului au ironizat cu tot sarcasmul pe reprezentanții dinastiei și susținătorii ei. Cu toate acestea regele continua, prin sfidarea opiniei publice românești, să exploateze munca poporului și să jefuiască bogățiile țării. Tot el a patronat reprimarea cea mai brutală a mișcării muncitorești revoluționare. El a ordonat asasinarea în masă a țărănimii răsculate în 1888 și mai ales în 1907, când 11 000 de răsculați au fost omoriți pentru că au strigat „noi vrem pămînt”, au luptat pentru dobîndirea acestuia și înlăturarea exploatareii moșierești. După evenimentele sîngeroase din 1907 atitudini ferme antidinastice au adoptat fățiș scriitorii George Coșbuc, Alexandru Vlahuță, Ion Luca Caragiale, N. D. Cocea, George Rănetti. Noi valențe ale luptei antidinastice a cunoscut activitățile muncitorilor după reorganizarea partidului revoluționar în 1910.

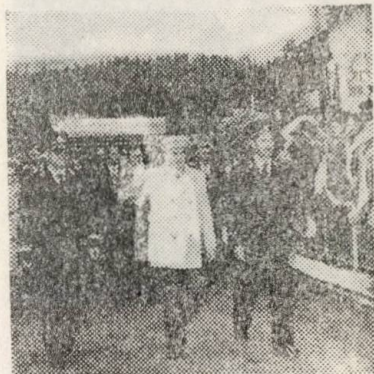
În timpurile grele ale războiului pentru întregirea neamului, masele de muncitori și țărani de revendicările economice, sociale, politice și culturale formulate de demonstrații din Bacău, au luptat pentru înlăturarea monarhiei. Alături Tg. Ocna, Moinești, Comănești, Bicăz, Piatra Neamț și din alte zone fierbinți ale țării, ei au strigat: „Jos monarhia”, „Trăiască Republica!”. Mari demonstrații antidinastice s-au organizat la București și Iași. Mișcarea antidinastică, a devenit o realitate istorică în perioade de la sfîrșitul războiului.

Constituirea Partidului Comunist Român, la 8 mai 1921, a marcat un eveniment deosebit în lupta antidinastică dusă de masele largi ale poporului român. Întreaga luptă angajînd muncitorimea, țărănimea și intelectualitatea în perioada de timp cuprinsă între anii 1921—1947, sub conducerea partidului, a avut și un puternic caracter antidinastic. Iureșul revoluționar al maselor muncitoare, suvoitul nesfîrșit al participanților la marile demonstrații și lupte stradale organizate la chemările Partidului Comunist Român în București și toate celelalte orașe, centre economice ale țării au demonstrat radicalizarea maselor muncitoare, hotărîrea lor de a înlătura ultima mare frînă, care acționa în contra intereselor poporului român. La 30 De-

Combina — corabia bogăției acestor zile, străbate lanurile ce se undulesc spre teamna bogată pentru a aduna rodul muncii minunaților țărani, rodul marii familii a cooperativelor.

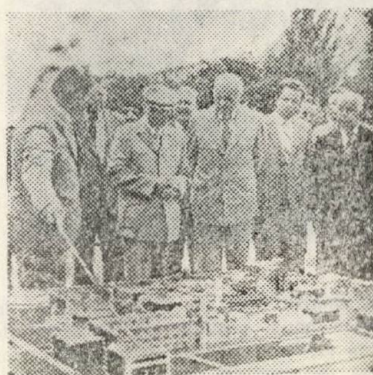
La noi e soarele frumos.

Și umbra falnicilor arbori este deasă. Iar răcoarea apelor are maluri de stîncă, de pomi și de iarbă!

La noi e-nceîntător de dulce jocul aprins al flăcăilor și fetelor.

Minunați sînt la noi azi oamenii. Jertfelor lor de odinioară le-am adăugat, în anul 40 de Republică, de libertate și demnitate, fapte ce se înscriu cu litere de aur în istoria nouă a patriei.

Iată unul, numai unul dintre sutele de mil. Este Erou al Muncii Socialiste. Alba hîrtie a cărții, a ziarului, a revistei o face oamenii; el și alții — care știu nu numai a face foale albe din

verdea pădure, dar și a tălmăci slova cărții pentru ca mintea lor, puterea lor să rodească mai mult, mai sigur.

Și școlarii aceștia, cu zecile de mil numărându-se în județ, vor minui mine mașini și combine, vor înălța fabrici și case.

Și acești vajnici oameni ai pădurilor sînt eroi. Eroi ai zilelor în care metamorfozăm aurul verde născut din secole spre îndestularea omului, a casei sale, a vieții.

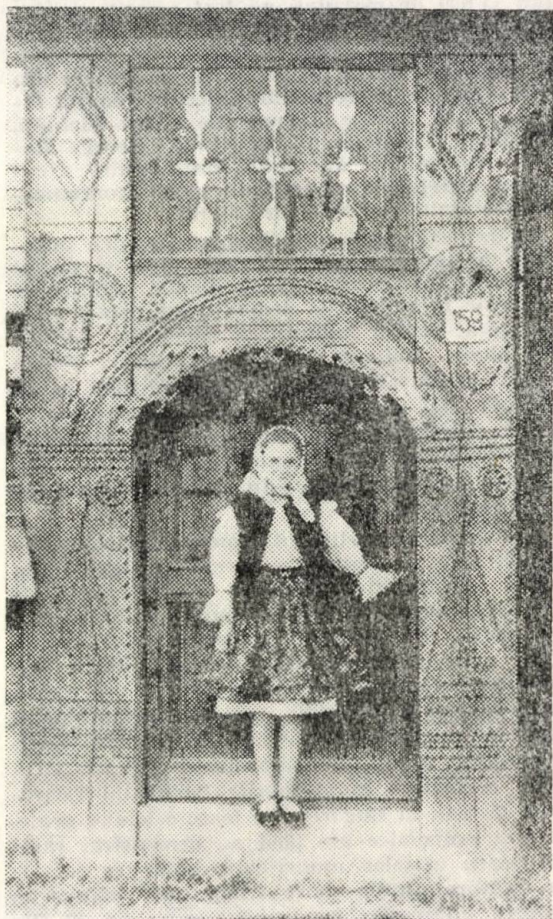
Și tinărul strungar este un erou. În fabrica nouă mașinile ascultă de el de parcă omul a introdus în programul lor ideea de simbioză, de totală înțelegere.

Și încercații sondori, urmași ai urmașilor dohotarilor sînt eroi ai zilelor luminoase pe care le trăim. Sfiredelind erele pămîntului ei dau cetăți vecine, petrochimiei, pîinea zilelor acestea — țitelui.

cembrie 1947 poporul român a trăit marele succes al luptei sale antidinastice. Monarhia, compromisă în fața poporului, izolată complet, fără a putea bizui pe un ajutor din afara țării a fost înlăturată prin voința unanimă a întregii națiuni, iar țara a fost proclamată Republică Populară Română.

Se împlinesc patru decenii de la înfăptuirea acestui act istoric al poporului român. Țara devenită astăzi republică socialistă, se prezintă lumii, ca una în care s-au petrecut transformările epocale, pentru a căror realizare ar fi trebuit poate secole, dacă n-ar fi fost voința de fier și de muncă a poporului, călăuzit cu fermitate de Partidul Comunist Român — forța politică deplin clarvăzătoare a veacului nostru — pe drumul drept al construcției socialismului.

dr. Dumitru ZAHARIA

40 DE ANI DE REPUBLICĂ ROMÂNĂ

LIBERĂ, POPULARĂ, SOCIALISTĂ

Lupta pentru instaurarea republicii dusă de poporul român în era modernă a dobândit o vigoare deosebită în procesul istoric obiectiv al afirmării mișcării muncitorești pe arena națională și internațională. Partidul Comunist Român a preluat și ridicat pe trepte superioare lupta pentru republică, considerind-o parte integrantă a luptei revoluționare pentru progres general uman, luptă împotriva regimului burghez-moșieresc, pentru realizarea orinduirii socialiste pe pământul patriei străbune.

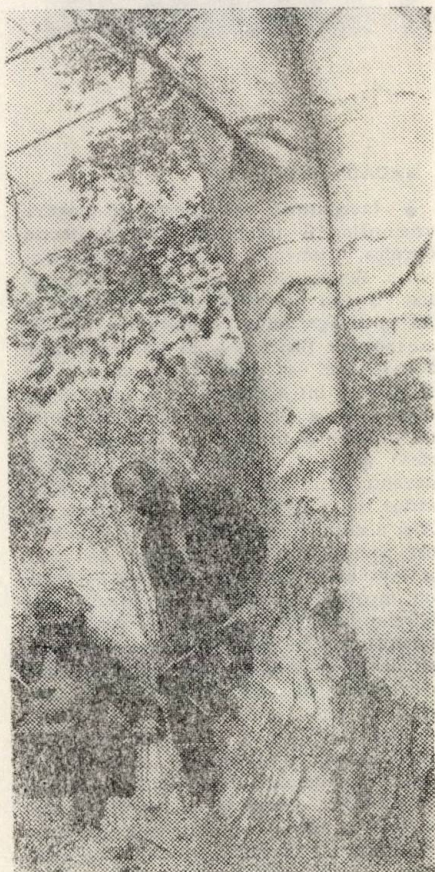
Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, declanșată la 23 August 1944, a situat într-un cadru nou și problema raporturilor cu monarhia. În acele împrejurări partidul nostru comunist dădă dovadă de realism și suplete tactică, fără a renunța nici un moment la poziția sa principală, republicană, a conlucrat cu cercurile „palatului”, în scopul utilizării prerogativelor regale în avantajul revoluției, pentru a contracara reacțiunea în tentativele acestora de a se grupa într-un singur bloc manevrat de monarhie. În miezul de foc al evenimentelor postbelice, răsturnarea monarhiei și cucerirea deplinei puteri politice se conturau ca necesități imediate, menite să lichideze incompatibilitatea de fond dintre conținutul nou al puterii și forma perimată, anacronică, de stat, existentă. Platforma Partidului Unic Muncitoresc, aprobat la 12 noiembrie 1947 de către Comitetele Centrale ale P.C.R. și P.S.D. definea natura regimului politic din România în perspectivă ca fiind „o democrație populară de tip nou”, orientată spre o evoluție socialistă. Pe acest fundal, cercurile reacționare mizau în activitatea lor de frinare a procesului revoluționar pe sprijinul monarhiei și al unor forțe imperialiste ostile din occident. Astfel, aflat într-o călătorie în străinătate, regele Mihai a fost consiliat de ministrul britanic al afacerilor externe „să se întoarcă în România și să nu facă jocul comuniștilor, care doreau ca el să rămână în Anglia pentru a prezenta absența lui din țară ca o părăsire a postului său”. În același timp, ambasadorul S.U.A. îl sfătuia pe rege să nu se mai întoarcă în țară! Revenit în țară, regele a fost primit de către membrii guvernului într-o atmosferă de încordare. La 22 decembrie 1947, primul ministru al guvernului român, dr. Petru Groza, i-a declarat deschis monarhului că s-a creat o flagrantă discrepanță între sensul evoluției istorice a României și instituția pe care acesta o reprezenta. În acțiunea de pregătire a abolirii monarhiei, P.C.R. a preluat conducerea Ministerului Apărării Naționale. În rindurile armatei au avut loc importante mișcări de cadre, iar unități militare și gărzii patriotice sub conducerea directă a P.C.R., au preluat paza instituțiilor centrale, a punctelor și obiectivelor strategice importante din capitală și din provincie, în scopul de a zădărnici o eventuală rezistență a forțelor reacționare, îndeosebi a unităților din trupele de gardă ale „palatului”. La 30 decembrie 1947 secretarul general al C.C. al P.C.R. și primul ministru al guvernului democratic sint primiți de către familia regală la palatul din șoseaua Kiseleff. Cu acest prilej i s-a comunicat regelui că în țară au avut loc evenimente de o deosebită importanță care impuneau renunțarea la monarhie ca formă de stat în România, și că orice încercare de împotrivire este sorită eșecului, singura soluție realistă a momentului fiind semnarea actului de abdicare. Izolat, în imposibilitatea de a comunica cu

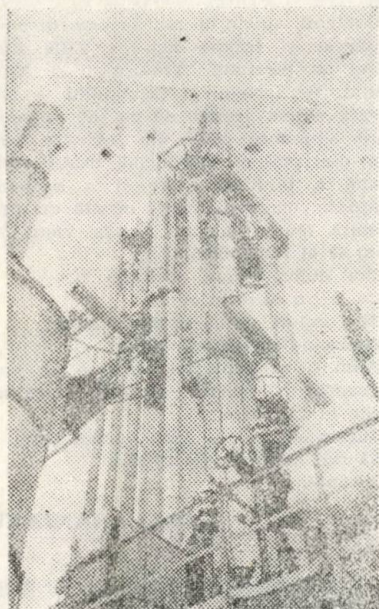
Oamenii, sutele de mii de oameni care muncesc și trăiesc aici, pe văile Bistriței și Siretului, Trotușului și Tazlăului, Berheciului și Zeletinului — oameni, sutele acestea de mii de oameni, care asemenea celor din întreaga țară fac din politica partidului truda cotidiană a minților agere și a brațelor vinjoase, oamenii aceștia merită cu priosință lauda versului, lauda vieții în anul 40 al Republicii.

Trei culori cunosc pe lume
Ce le țin ca sfînt odor,
Sînt culori de-un vechi renume
Amintind de-un brav popor.
Anul 40 al Republicii este un an bun
și teafăr / Fîlndcă poporul se-oglindește în Luceafăr.

Jurăm cu cel ce jură pentru țară
Să fim ai țării, țara apărînd
Jurăm...

Stelian NANIANU

BACĂU

● Inceputurile se pierd în negura vremurilor ● Unde azi știm cartierele Cornișa, Cremenea, Milcov, Mioriței, Bacovia, Republicii, Centru, Gară, Bistrița-Lac, Ștefan cel Mare, Parc era cindva fie „huceag” (cîmp întins), fie mal al meandrelor Bistriței ● În 1850 erau doar 3 case mai ca lumea în Bacău : a lui Morțun, a lui Melicescu și a lui Mavromati Sion ● Și trăiau aici atunci 6 700 de suflete. ● În 1865 s-a înființat „Muzica” ● La 7 decembrie 1929 Bacăul a devenit municipiu ● În 1874 s-a construit la Bacău o sală de teatru ● Aici a citit, în anul 1877, Vasile Alecsandri poemul său „Daș căpitan de plai” ● Alți ani ai Bacăului ● 1947 — 34 461 de locuitori ● 1961 — se construiește hotelul „Bistrița” ● 1964 — Bacăul se îmbogățește cu noua maternitate în care an de an se înregistrează cel puțin 5 000 de nașteri (în 1932 s-au născut la Bacău 612 copii) ● 1965 — un nou edificiu — Casa de cultură ● 1970 — apare silueta zveltă a hotelului „Decebal” ● 1972 — municipiul are 25 000 de case noi, o puternică industrie și 100 000 de locuitori ● Anii trec, Bacăul, moderna reședință a județului, cunoaște un avânt

exteriorul, regele a semnat actul de abdicare. Consiliul de Miniștri, întrunit operativ, a adoptat o proclamație către țară în care se arată că înlăturarea monarhiei deschide „democrației noastre populare căi de mărețe înfăptuiri”. Proclamația guvernamentală adresa un apel întregului popor de a susține și înfăptui „noua formă de viață a statului nostru, Republica Populară Română, patrie a celor ce muncesc cu brațele și cu mintea, de la orașe și sate”. La 30 decembrie 1947, ora 19,10, întrunită în ședința extraordinară prezidată de Mihail Sadoveanu, Adunarea Deputaților a consimțit în unanimitate de voturi abolirea monarhiei și instaurarea Republicii Populare Române, adoptînd Legea de constituire a statului român sub formă de Republică Populară, puterea legiuitoare fiind exercitată de Adunarea Deputaților iar cea executivă de un prezidiu alcătuit din 5 membri. Prezidiul Republicii Populare Române l-a însărcinat pe dr. Petru Groza cu formarea noului guvern. A doua zi după proclamarea republicii, ziarul Scînteia arăta că „socialismul nu mai este la noi în țară un ideal îndepărtat, ceva învăluit în nori, la care visează idealiștii, ci este ceva ce începe a se întrevedea, ceva ce se poate realiza într-un viitor apropiat, prin munca și lupta necurmată a clasei muncitoare, a întregului popor muncitor, prin măsurile practice, concrete ale regimului de nouă democrație”.

Cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și intelectualitatea progresistă au marcat începutul gloriei al construcției socialiste în România.

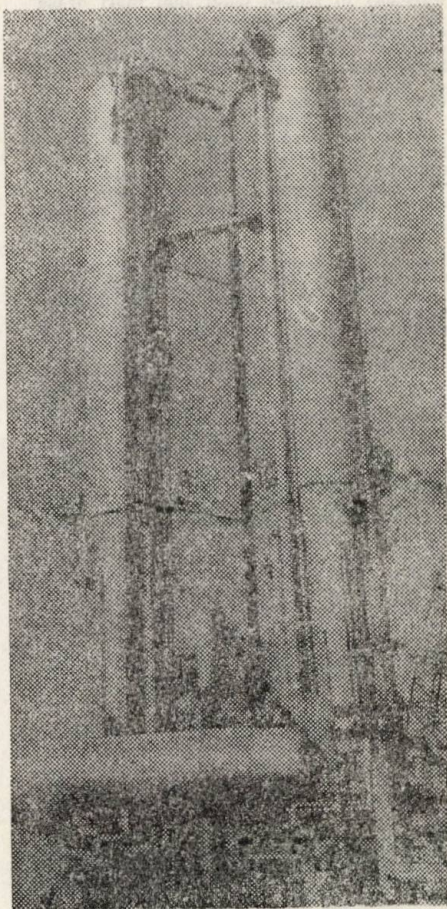
Călăuzindu-se după teoria revoluționară marxist-leninistă, pornind de la realitățile concrete ale țării noastre, sprijinindu-se pe efortul creator al poporului român, P.C.R. a pus în centrul întregii sale activități economice politice de industrializare socialistă, ca temelie a întregului progres economic și cultural în vederea ridicării nivelului de viață al poporului, asigurării independenței și suveranității noastre naționale. Victoria socialismului din România a consfințit generalizarea relațiilor de producție noi socialiste în întreaga economie. Pe temelia relațiilor de producție socialiste a devenit posibilă soluționarea multelor probleme de natură economică, socială, culturală, ideologică, etică pe care le implică vasta operă de transformare revoluționară a lumii.

Între 19-24 iulie 1965 a avut loc la București, Congresul al IX-lea al Partidului care prin conținutul de idei și spiritul novator al documentelor dezbătute și adoptate, a marcat un moment de cotitură în orientarea politicii de construcție socialistă a țării, începutul unei perioade noi de excepțională importanță în viața poporului, în dezvoltarea generală a României. Marele forum al partidului a adoptat în unanimitate propunerile făcute de tovarășul Nicolae Ceaușescu privind schimbarea denumirii partidului din Partid Muncitoresc Român în Partid Comunist Român, care corespundea schimbărilor petrecute în societatea românească, țelului final urmărit de partidul comunistilor — construirea societății socialiste și comuniste. Congresul a dezbătut totodată probleme de fundamentală importanță teoretică și practică pentru dezvoltarea viitoare a țării, căile procesului de industrializare socialistă și ale dezvoltării armonioase ale economiei naționale în condițiile revoluției tehnico științifice contemporane, creșterea rolului statului și înflorirea națiunii în noua etapă de evoluție a societății noastre, problema întăririi unității mișcării comuniste și muncitorești internaționale. Definitiv pentru modul de abordare a problemelor teoretice și practice este spiritul creator, conceperea socialismului științific ca o știință revoluționară vie și dinamică, în permanentă adecvare la ritmurile

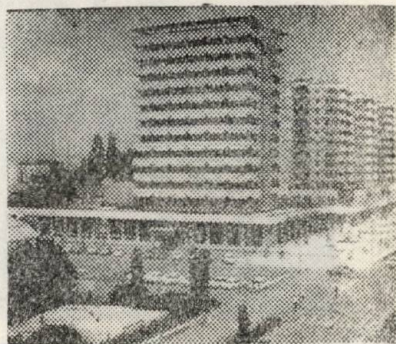
inerente dezvoltării societății. Pornind de la constatarea că socialismul a învins definitiv în patria noastră, că s-a conturat temeinic profilul unei puternice economii socialiste unitare, că în viața social economică și politică s-au petrecut profunde transformări revoluționare, Congresul al IX-lea al P.C.R. a supus Marii Adunări Naționale propunerea ca țara noastră să poarte emblematic denumirea de Republica Socialistă România denumire care corespunde pe deplin stadiului de dezvoltare a societății noastre socialiste. Propunerea a fost însoțită și aprobată de Marea Adunare Națională în sesiunea din august 1965, când s-a votat și Constituția Republicii Socialiste România.

Alegerea în înalta funcție de președinte al Republicii Socialiste România a tovarășului Nicolae Ceaușescu, strălucitor gânditor politic și conducător revoluționar, promotor consecvent al noului, al unui stil de muncă inspirat din viață, a constituit un act politic de covârșitoare însemnătate pentru înfăptuirea deplină a sarcinilor și funcțiilor statului socialist. Sub impulsul gândirii și acțiunii sale revoluționare Congresele și conferințele naționale care au urmat, au marcat ample deschideri înnoitoare în concepția și practica edificării noii orânduiri. Odată cu Congresul al IX-lea, cu proclamarea Republicii Socialiste România, țara noastră a intrat într-o epocă de adinci schimbări calitative, revoluționare în toate domeniile. Ea a parcurs mai întâi o etapă de consolidare a construcției socialiste în care partidul și statul au pus un accent deosebit pe dezvoltarea ramurilor industriale de bază, s-a întărit baza tehnico-materială a agriculturii, s-a asigurat amplasarea mai armonioasă a forțelor de producție pe întreg cuprinsul patriei, s-a acționat pentru introducerea mai rapidă a cuceririlor științei și tehnicii în viața economică, au fost reorganizate învățământul și activitatea de cercetare științifică, s-a desfășurat o activitate intensă pentru perfecționarea organizării și conducerii vieții sociale, pentru lărgirea democrației socialiste, pentru educarea și formarea omului nou. Pe baza realizărilor dobândite, Congresul al X-lea al partidului din 1969 a apreciat că s-au creat condițiile necesare pentru trecerea la o etapă nouă superioară în progresul neîntrerupt al României — etapa edificării societății socialiste multilateral dezvoltate. Congresele al X-lea, al XI-lea, al XII-lea și al XIII-lea, Conferințele naționale al partidului din 1972, 1977, și 1982, întreaga operă teoretică și practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu au asigurat fundamentarea unei strategii dialectice, vizionar-revoluționare, de edificare a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintare treptată a României spre comunism. Subliniind că răsturnarea claselor asuprașoare și eucerirea puterii a constituit numai o etapă a luptei revoluționare, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că „etapele care au urmat nu au fost mai ușoare; dimpotrivă, unele au fost chiar mai grele decât lupta pentru cucerirea puterii, pentru că acestea au cerut o înaltă pregătire, înfăptuirea unor mari transformări revoluționare în întreaga societate”.

Strategia acestei dezvoltări care își găsește o strălucită întruchipare în Programul partidului de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintarea României spre comunism, adoptat de Congresul al XI-lea al P.C.R. din 1974, a pornit de la necesitatea ridicării țării, într-un interval istoric scurt, la un nivel de dezvoltare comparabil cu acela al țărilor avansate sub raport economic. Retrospectiva drumului parcurs pune în evidență cu puterea faptelor, marile realizări obținute de poporul român în dezvoltarea socialistă a patriei, în ridicarea gradului de civilizație materială și spirituală a oamenilor muncii, justiția politicii partidului privind industrializarea țării și dezvoltarea intensivă a agriculturii, promovarea statornică a eforturilor proprii și aplicarea cuceririlor științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în genere, în viață. S-a instituit astfel

ARMONII VEAC XX

ne bănuie ● Epoca Ceaușescu îl propulsează în rîndul celor mai mari orașe ale țării ● Producția industrială anuală trece de 20 miliarde lei ● Locuințele noi sînt aproximativ 40 000 ● Populația (numai a orașului) 172 000 locuitori ● Spital nou, cinematografe noi, stadion impunător ● Sală de sport, sală de atletism, bazin olimpic de înot ● Teatrul de vară, aeroport, gară nouă, lac de agrement, mari piețe agroalimentare, zone industriale puternic diversificate ce pun în valoare potențialul uman, tehnic, energetic și de materii prime.

ONEȘTI

● Și aici istoria se pierde în negura vremurilor, a vremurilor copilăriei marelui Ștefan și a celor de mai înainte. Comuna din care în anii noștri a răsărit municipiul de 55 000 de locuitori avea, cu numai 40 de ani în urmă, 3 600 de suflete ● Două uliți principale ● 7 aparate de radio cu pîlă electrică ● O fabrică de cherestea cu 235 de muncitori, realiza o producție anuală în valoare de 6 milioane lei ● Cetatea petrochimică de azi are 55 000 de locuitori ● Industrie: petrochimică, energetică, constructoare de utilaj chimic, forestier ● O mare antrepriză generală de construcții industriale ● O tot altă de mare întreprindere de utilaj greu pentru construcții și transporturi ● Un centru de fabricație și recondiționări ● 99,8 la sută din populație locuiește în blocurile noi care practic alcătuiesc orașul de azi (în 1980 erau aici 11 335 apartamente, industria atinsese o producție anuală de 11 949 milioane lei, existau 30 932 oameni ai muncii în cele 7 întreprinderi ale municipiului) ● În cincinalul 1981—1985, la Onești s-au produs un milion tone cauciuc sintetic, peste 15 milioane kw/oră energie electrică, aproape 5 000 tone benzină și 1,2 milioane tone sodă caustică ● Numai Combinatul petrochimic realizează 252 de produse ● 700 de nașteri și 450 de căsătorii în fiecare an ● Unul din trei oneșteni învață în cele 5 licee, în Facultatea de subingineri, într-una din cele 18 școli generale, în școlile profesionale sau de maiștri ● Oneștiul are 39 km de străzi.

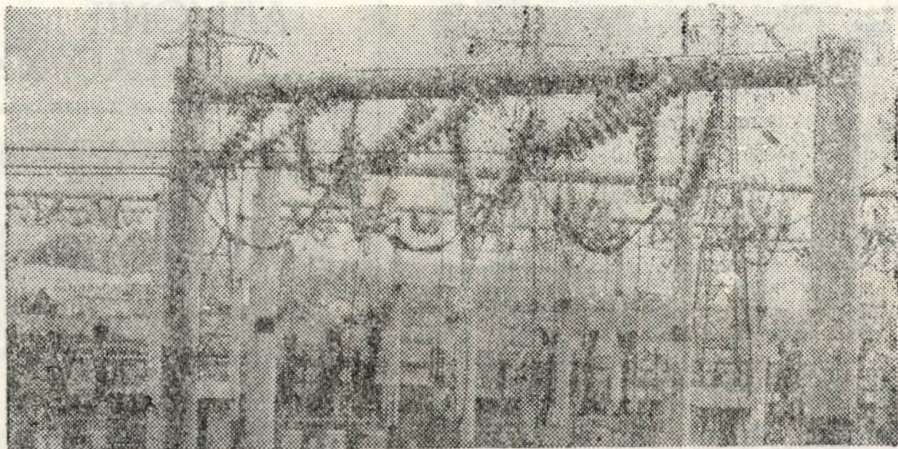
un dialog firesc și oportun cu istoria, privită ca istorie a dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor sociale, a luptelor de clasă și a luptelor împotriva dominației străine, pentru eliberarea națională și dezvoltare de sine stătătoare.

Ținînd seama de stadiul istoric în care se află procesul edificării noii societăți în România, Congresul al XIII-lea al P.C.R. a jalonat direcțiile principale pe care trebuie concentrate prioritar eforturile partidului, ale întregului popor în cincinalul 1986—1990, și în perspectivă, pînă în anul 2000, pentru înfăptuirea obiectivelor celei de-a treia etape de realizare a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Latura intrinsecă a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism, democrația muncitorească, revoluționară, își dăvăluie semnificația cardinală în realizarea guvernării societății de către poporul însuși, liber și stăpîn pe destinele sale. Ca urmare, „trebuie să facem totul — sublinia secretarul general al partidului tovarășul Nicolae Ceaușescu — pentru a asigura participarea directă democratică a poporului la conducerea societății”. Viața a confirmat cu putere, necesitatea obiectivă a creșterii în viitor a rolului statului nostru socialist în planificarea, organizarea și conducerea unitară a întregii activități economice și sociale pe baza planului național unic, cerința îmbinării armonioase a activității organelor de stat cu aceea a organelor democrației muncitorești revoluționare. Profunde analize ce au condus la definirea esenței Republicii Socialiste România ca stat al democrației muncitorești revoluționare reprezintă o contribuție de mare preț la îmbogățirea tezaurului teoriei și practicii revoluționare privind rolul, esența și funcțiile statului nostru socialist.

Republica Socialistă România promovează în relațiile sale externe principiile noi privind relațiile între state: respectul reciproc al independenței și suveranității naționale, egalitatea în drepturi, avantajul reciproc, neamestecul în treburile interne, soluționarea pe cale politică a diferendelor, dreptul popoarelor de a se dezvolta libere fără ingerințe din afară. Și tocmai promovarea acestor orientări în politica externă constituie unul din izvoarele principale ale înaltului prestigiu internațional dobîndit de România, de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, personalitate marcantă a lumii contemporane.

Vasile FLOREA

1

ISTORIE

Eroism românesc

Ctitori de țară

CEL MAI VECHI ATESTAT DE LIMBA ROMÂNĂ

În urmă cu 1400 de ani, în 587, a avut loc un conflict militar între avari și bizantini, în Tracia. În timpul unui marș de noapte al armatei bizantine, cineva, văzînd cum cad bagajele de pe un animal de povară, a strigat, la stăpînul animalului, în limba pîrintească: „Torna, torna, frater” („Întoarce-te, întoarce-te, frate”).

Prima parte a strigătului, „torna, torna” (întoarce-te, întoarce-te), auzit și de alți ostași, și repetat din om în om, a fost luat de mulțimea soldaților drept o comandă militară, cu sensul de „stînga-împrejur”, provocînd panică în rîndul armatei bizantine, eșuînd în acest fel atacul pregătit împotriva avarilor conduși de hanul Baian.

Dar, să dăm cuvîntul cronicarului bizantin Theophanes care în lucrarea sa Cronografia, scrisă prin 810–814, notează: „Hanul a mers spre miazăzi împotriva Traciei și a ajuns pînă la zidurile cele lungi. Comentioliu s-a ascuns mai întîi în pădurile din Haemus, apoi a ieșit la iveală împreună cu Martinus. Și luîndu-l pe han pe nepregătite, deoarece mulțimea barbarilor se împrăștiase prin Tracia, a înaintat împotriva lui la primul schimb al gărzilor de noapte. Și avea în mîinile sale prilej de mare izbîndă, dacă n-ar fi fost abătut de la această încercare din pricina unei întîmplări. Un animal de povară aruncase sarcina de pe el și cineva a strigat pe stăpînul animalului să îndrepte sarcina, zicîndu-i în limba maternă: Torna, torna, frater. Stăpînul catrului n-a auzit glasul, dar l-au auzit oștenii și, crezînd că sînt înfrinți de dușmani, o luară la fugă, strigînd în gura mare: Torna, torna („Întoarce-te, întoarce-te”). Cuprins de spaimă grozavă, hanul

1900 DE ANI DE LA URCAREA LUI DECEBAL PE TRONUL STATULUI DAC

Vara anului 87 e. n. În lumea geto-dacilor crește agitația, se întetesc zvonurile despre un atac al romanilor. În capitala Daciei, la curtea regelui Duras-Diurpaneus, cu hotărîre și calm, se pun la cale planuri de apărare, se iau măsuri de organizare a rezistenței. Pentru a face față cu succes ofensivei romane era necesară o maximă încordare a forțelor și în primul rînd o pricepută conducere militară.

În fața pericolului roman, într-un moment de mare cumpănă pentru statul dacic, bătrînul rege Duras-Diurpaneus i-a cedat tronul lui Decebal. Istoricul Dio Cassius, referindu-se la acest important moment din viața statului dac notează că „Duras, care avea domnia mai înainte, o oferî de bunăvoie lui Decebal”.

Dar cine era Decebal? Era el cel mai indicat pentru a i se încredința domnia peste daci?

Fiu al regelui Scorilo, care a domnit peste daci înaintea fratelui său Duras-Diurpaneus, Decebal se afirmase în viața politico-militară a Daciei înainte de anul 87, în timpul domniei unchiului său. Este foarte probabil că ofensiva peste Dunăre, din iarna anilor 85–86, a fost condusă de însuși Decebal, care s-a întors victorios la Sarmizegetusa cu o bogată pradă de război. Referindu-se la panica produsă în Imperiu, de acest atac al dacilor, istoricul Tacitus spune că „erau puse în cumpănă taberele întîrite ale legiunilor și însuși stăpînirea noastră”, adică stăpînirea romană asupra teritoriilor din sudul Dunării.

Poetul Martialis ne spune că Decebal mai avea un frate, pe Diegis, iar istoricul Dio Cassius amintește de o soră a lui Decebal. Probabil că un alt frate al lui Decebal se numea Vezina, care, după cum afirma Dio Cassius, „Venea în locul al doilea după Decebal”, deci era în fapt „vicerege”. Nu știm nimic despre soția lui Decebal, în schimb pe Columna Traiană se văd doi adolescenți, capturați de soldații romani, pe care istoricii moderni îi consideră drept fiul și fiica lui Decebal.

Despre Decebal s-a scris mult în antichitate, dar, din nefericire, puține știri au ajuns pînă la noi. Chipul său a reținut și atenția artiștilor plastici antici. Pe Columna din Roma, chipul lui Decebal este imortalizat sigur de 7 ori și foarte probabil și într-o a opta reprezentare. Un bust al regelui Decebal se află astăzi în Muzeul Ermitaj din Leningrad, și probabil un alt bust al regelui va fi fiind piesa păstrată în Muzeul de la Vatican.

Care este portretul lui Decebal ce se degajă din reprezentările de pe Columnă? Analizînd aceste re-

prezentări, istoricul H. Daicoviciu, conchidea: „Columna îl înfățișează pe Decebal ca pe un bărbat destul de înalt, bine clădit și viguros. *Chipul lui*, cu fruntea înaltă, arcadele bine marcate și sprâncene stufoase, cu nasul puternic și drept, pomeți proeminenți și față suptă încadrată de o barbă scurtă, cu gura dreaptă deasupra căreia se arcuiește o mustață lungă, *degajă energie, asprime și dârzenie*“ (s. ns.). În acord cu aceste trăsături sugerate de sculptorii Columnei, este portretul literar pe care îl schițează lui Decebal istoricul Dio Cassius, la peste un secol de la dispariția regelui-erou: „era priceput în ale războiului și iscusit la faptă, știind când să năvălească și să se retragă la timp, meșter a întinde curse, viteaz în luptă, știind a se folosi cu dibăcie de o victorie și a scăpa cu bine dintr-o înfrângere; pentru care lucruri el a fost mult timp pentru romani un potrivnic de temut“. Da, timp de 19 ani, din 87 pînă în vara anului 106, Decebal a fost un „potrivnic de temut“ pentru romani. Bărbat în puterea vîrstei, deosebit de energic și curajos, înzestrat cu calitățile remarcate de Dio Cassius, Decebal era, și istoria a confirmat aceasta, cel mai nimerit pentru a prelua conducerea statului dac în anul 87.

Romani, indignați de năvala dacică din iarna anilor 85—86, au pregătit războiul împotriva dacilor, încredințînd comanda trupelor de la Dunăre lui Cornelius Fuscus, prefectul pretoriului.

Devenit rege, Decebal a încercat să folosească calea diplomatică în reglementarea raporturilor cu romanii. Petrus Patricius, ne spune că „Decebal, regele dacilor, a trimis o solie la Domițian, promițînd pace“. Dar, orgoliosul împărat Domițian nu a renunțat la gîndul războiului împotriva dacilor. Campania lui Fuscus din 87, în nordul Dunării, s-a încheiat cu un dezastru! Generalul Cornelius Fuscus a căzut în lupta cu dacii, numeroși soldați romani și stindarde romane, au ajuns în mîinile învingătorului, care și-a demonstrat din plin calitățile militare menționate de istoricul Dio Cassius.

În anul următor, romanii reiau ofensiva, la comandă fiind numit experimentatul și prudentul Tettius Iulianus. În lupta decisivă din anul 88 de la Tapae (Porțile de Fier ale Transilvaniei), victoria a înclinat de partea romană. Romanii nu fructifică victoria de la Tapae, nu înaintează spre capitala statului dacic. Învins de marcoamani pe frontul din Panonia, împăratul Domițian intră în tratative de pace cu Decebal. Pacea încheiată în 89 nu a fost rușinoasă pentru romani, cum spunea Dio Cassius, a fost mai degrabă o pace de compromis, dorită și de Domițian și de Decebal. Pe bună dreptate s-a spus că împăratul Domițian a cîștigat războiul din 88, dar a pierdut pacea din 89! Treptat, pacea din 89 s-a transformat într-o înțelegere nefavorabilă romanilor, înțelegere pe care avea s-o rupă sabia lui Traian.

Prin pacea din 89 Decebal a cîștigat un răgaz de peste un deceniu (89—101), timp în care s-a preocupat de întărirea statului dac.

Începu să fugă și el din răspuleri. Și era un lucru vrednic de văzut cum avarii și romanii fugeau unii de alții, fără să fie urmăriți de nimeni“.

Același incident a fost prezentat și de cronicarul bizantin Theophylaktos Simokattes, care a trăit în sec. VII, deci înaintea lui Theophanes. Unii istorici moderni au citit în textul lui Theophylaktos „re-torna, retorna“, în vreme ce alții au citit tot „torna, torna“ cum apare în textul lui Theophanes.

Cel dintîi care s-a ocupat de expresia din cronica lui Theophanes a fost istoricul J. Thunmann, care afirmă că spre sfîrșitul secolului al VI-lea în Tracia se vorbea *vlaha* și strigătul „torna, torna, fratre“ nu putea fi decît în limba autohtonilor din Haemus sau Tracia.

Dintre istoricii români, primul care s-a raliat părerii lui Thunmann a fost Gh. Șincai (care considera că expresia „torna, fratre“, e românească: întoarnă, frate!).

Pentru atribuirea expresiei amintite limbii române vechi (străromânei) s-au pronunțat istorici și lingviști renumiți, precum Tomaschek, Hasdeu, A. D. Xenopol, Iorga, Al. Philippide, R. Vulpe, Popa-Lizeanu, Al. Rosetti și alții.

Alți cercetători, începînd cu Jireček, au susținut că expresia în discuție nu este un element de limbă românească, ci numai un termen de comandă în limba latină, comandă folosită, în acea vreme, în armata bizantină și care ar însemna „înapoi“, „stînga-mprejur“. Părerea lui Jireček a fost îmbrățișată de Weigand, O. Densușianu, D. Russo și alții.

Numeroși cercetători consideră că însoțitorii animalelor ce cărau bagajele armatei bizantine erau recrutați dintre localnicii traci, ce făceau parte din latinitatea răsăriteană. Așa cum au arătat J. Jung, Tomaschek, A. Stein, D. Decev și I. I. Russu, în sec. VI populația tracă din nordul Peninsulei Balcanice, deci din regiunea unde au avut loc evenimentele din 587, erau romanizați. Dar nu numai însoțitorii animalelor de povară erau traci, ci și mulți soldați din armata bizantină. Să ne reamintim că însuși

împăratul Justinian I era de origine tracică. Și Comentiolus care comanda armata bizantină în 587 era de origine tracă. N. Iorga considera că mai ales din rîsul tracilor se recrutau soldații ce luptau în Balcani împotriva avarilor.

Istoricul și lingvistul I. I. Russu a arătat, cu argumente solide, că limba tracilor din jumătatea de nord a Peninsulei Balcanice, spre sfîrșitul secolului al VI-lea era aproape sigur limba populară. Deci cel care a strigat „torna, torna, frater”, a făcut-o în limba lui, „în limba părintească”, adică în latina populară vorbită în regiune, și nu a rostit o comandă, clară, în limba latină așa cum apare în Strategikon-ul atribuit împăratului Mauriciu, în vremea căruia s-au petrecut evenimentele la care ne referim. Dacă ar fi fost vorba de o comandă oficială, cronicarii bizantini ar fi menționat-o ca atare și nu ca pe un strigăt „în limba părintească a însoțitorului”, strigăt care a provocat derută, fiind interpretat de mulți soldați ca o comandă.

Cum latinescul „frater” (poate rostit barbarizat, în latina populară, cum cred unii cercetători, „fratre”) înseamnă în limba română „frate”, iar „torna” (sau „retorna”) ar corespunde în limba română cu „întoarne”, cum spunea Gh. Șincai, sau cu „întoarce-te”, atunci întreaga expresie din Theophanes ar însemna: „întoarne, întoarne, frate” sau „întoarce-te, întoarce-te, frate!”.

Expresia, devenită celebră, aparține limbii latine populare, vorbită în nordul Peninsulei Balcanice în sec. VI, fiind o dovadă a romanizării populației băstinașe din acea regiune, regiune care, în acel timp, făcea parte din aria romanității orientale, în care s-a născut limba și poporul român. Probabil că în secolul al VI-lea o limbă asemănătoare celei din nordul Peninsulei Balcanice se vorbea și în nordul Dunării, așa încît expresia „torna, torna, frater” („întoarce-te, întoarce-te, frate”), poate fi socotită totuși, după 1400 de ani de la rostirea ei și, „ca cel mai vechi atestat de limbă străromânească”.

Deși mai restrîns ca întindere decît statul geto-dac condus de Burebista (Dobrogea era sub stăpînire romană, sudul Basarabiei era controlat de romani, prin pacea din 89 Domițian păstra unele capete de pod în stînga Dunării, spre vest hotarele statului, la începutul sec. II, coincideau, în linii mari, cu cele ale României de astăzi) *statul dac din vremea domniei lui Decebal era mai puternic din punct de vedere social-economic și militar*. Lumea geto-dacică înregistrase, în sec. I e.n. importante progrese social-economice, trecuse la o etapă superioară în dezvoltarea culturii materiale. Se realizase, în mare, o unitate economică și această realitate favoriza înfăptuirea unei mai stabile unități politice.

Decebal a inaugurat, și în parte a realizat, un vast program de construcții militare defensive, brusc întrerupt de evenimentele militare din anii 101—102. Societatea geto-dacică din vremea lui Decebal, continuînd să fie o societate ce se încadra, ca o variantă, în crînduirea tribală (și nu în societatea de tip sclavagist propriu-zis) atingea apogeul dezvoltării sale, fiind capabilă de o rezistență îndelungată în fața ofensivei romane. Îndelungata rezistență a dacilor, faptul că romanii, sub conducerea împăratului Traian, unul din marii comandanți de oști ai antichității, sînt obligați să ducă două războaie de cucerire, din 101—102 și 105—106, evidențiază capacitatea de apărare a statului dac. Lungul război dacic, din 101 pînă în 106, întrerupt de pacea-armistițiu dintre 102—105, a scos în relief puterea economico-militară a statului dac, eroismul poporului condus de figura legendară a lui Decebal, care a impus respect și adversarului său, invincibilul Traian. Columna lui Traian, înfățișînd în imagini desfășurarea războaielor de cucerire a Daciei, încheiate cu victoria romană din vara anului 106, evidențiază eforturile și succesele învingătorului, dar, într-o manieră plină de respect, și eroismul dacilor conduși de Decebal, eroismul și demnitatea regelui-erou Decebal. Punîndu-și capăt vieții (așa cum ni se înfățișează momentul emoționant într-o zguduitoare scenă de pe Columnă, scenă confirmată și completată, relativ recent, de descoperirea la Philippi în Macedonia, a stelei funerare a lui Tiberius Claudius Maximus, cel care a avut misiunea să prindă pe Decebal) pentru a nu cădea viu în mîna romanilor și a fi tîrît în spatele carului de triumf al împăratului Traian, ultimul rege dac, a intrat în conștiința și legendele contemporanilor și urmașilor ca un rege-erou.

Pe Columnă se prefigurează premisele colonizării romane, conviețuirii și simbiozei daco-romane, temelie a procesului de formare a poporului român. Cucerirea Daciei marca, în fapt, începutul procesului de etnogeneză a românilor. „Priviți pe alba Columnă din Roma, povestea cea tristă a căderii Daciei — spunea marele istoric și arheolog V. Pârvan. Sunt chipuri cioplite în marmoră rece, a marelui foc care a topit două popoare într-unul”.

dr. Ioan MITREA

CTITORI DE ȚARĂ

Alexandru cel Bun

(după 555 ani)

Domnia de 32 de ani a lui Alexandru cel Bun în Moldova, între 1400 și 1432, a fost una din marile șanse pe care Istoria le-a oferit poporului român în evul de mijloc. 32 de ani de liniște, după un deceniu de frământări și înaintea unui sfert de veac de mare zbucium, premergător unei alte mari domnii — cea a lui Ștefan cel Mare — au constituit răgazul necesar pentru așezarea țării, pentru definitivarea tuturor instituțiilor sale, răstimpul în care principatul românesc încheiat între Carpați, Nistru și Marea Neagră și-a definit structurile caracteristice, sub care avea să fie cunoscut în tot Evul Mediu.

Urcat în tronul de la Suceava în aprilie 1400, cu sprijinul lui Mircea cel Bătrîn, domnul Țării Românești, Alexandru vodă moștenea de la predecesorii săi o țară care se întindea de la munte până la țărmul mării; este un titlu glorios, consemnând lapidar extinderea principatului românesc extracarpatic până la limitele sale firești, titlu pe care Alexandru însuși îl va relua, pe una din broderiile care au ajuns până la cunoștința noastră, sub forma „domn singur stăpînitor (autokrator) al întregii Moldovlahii și al Parthalassiei“ (ținutul de la țărmul mării). Istoria a hărăzit acestui principe o domnie oarecum ferită de adîncile și gravele frământări care au premers-o și au succedat-o; a fost, fără îndoială, o întîmplare fericită ca primul veac de existență a principatului moldav să cunoască o asemenea domnie, lungă și liniștită.

Edificiul tinărului stat românesc era în cea mai mare parte ridicat: Moldova atinsese hotarele sale naturale, cunoscute în cursul întregului Ev Mediu și recunoscute prin multe acte internaționale. Doar o parte a hotarului ei sudic, acela cu Țara Românească, pare să se fi delimitat în primii ani ai domniei lui Alexandru cel Bun, printr-un tratat al acestuia cu Mircea cel Bătrîn, menționat abia în acte din vremea lui Ștefan cel Mare. Moldova avea și un statut internațional foarte bine definit și care era cel mai potrivit ales în condițiile de atunci: încă din 1387, Moldova acceptase suzeranitatea regatului polon, o suzeranitate care nu numai că nu-i afecta cu nimic independența și libera sa dezvoltare, dar îi putea asigura protecția cea mai eficientă față de pretențiile agresive ale regatului medieval maghiar. În același timp, conform cu normele vieții politice internaționale a Evului Mediu, o asemenea legătură vasalică asigura Moldovei integrarea în familia statelor europene. Dealtminteri, tocmai necesitatea in-

Bacăul de altădată în monografia

COSTACHE RADU:

BACĂUL DE LA 1850—1900

Bacău, Tipografia H. Margulius, 1906

„La 1850 nu erau decît vreo două strade principale: Șoseaua Domnească făcută de Vodă Mihai Sturza și Ulița mare; apoi vreo trei, patru mahalale zise boierești și negustorești. Și în ce hal erau aceste drumuri! Cînd ploua mai cu samă primăvara și toamna, nu puteai merge pe ele din cauza noroiului, decît cu trăsura mai mult la pas, iar cei care umblau pe jos aveau cisme cu tureci lungi. Cuvîntul «bofor» (botte forte) mai pe urmă s-a popularizat.

Eram în clasa a III-a primară pe la 1893 și voiam să trec șoseaua pe la locul unde se află astăzi librăria lui Mihai Vasiliu, și am rămas în noroi ne mai puțin merge, pînă ce un om călare ce trecea p-acolo, m-a luat pe cal, dar ciubotele mi-au rămas în glod.

La unii însă era folositor glodul. Am cunoscut doi proprietari cari aveau mănă de a construi case. Ei începeau lucrul în primăvară. Și fiindcă pe acolo pe unde ei începeau să lucreze se făcea pe drum din cauza ploilor un fel de brutfueală pe care oamenii o numeau ciorbă, apoi acei proprietari se slujeau la zidire în loc de mortarul de năsip cu var, cu ciorba din drum, și astfel rădăceau casa din roș. Sunt și astăzi vreo cinci case zidite așa.

Casele din oraș erau asemenea în proastă stare. Pe atunci nu se putea numi clădiri decît casa lui Mortun unde e acum Primăria, casa Milicescu în locul căreia s-a zidit Liceul, casa Mavromatision în locul căreia s-a construit Palatul municipal, școala Domnească care se află și astăzi alături de școala de băieți nr. 1 și alte vreo cinci sau șase case boierești și negustorești. Restul și mai cu seamă ulița mare, erau compuse din barace, mici, în pămînt, podeți înaltea ușilor și cu mușchii de pe acoperămînturi! ... /

De la 1850—1857 era așa zisă o «grădină publică» fiindcă publicul putea să intre în ea. Era situată între giria morii Paharnicului Iordache Popovici și Bistrița. Nu era mai mare ca de 50 prăjini și mai ca mai ca la 50 copaci avea. Fîind proprietatea particulară, era închiriată lui Nastasă Cofetaru, cel dintîi și cel din urmă cofetar din oraș. Acesta o regulează cu cărări și drumuri ca să poată umbla lumea, cu bănci și cîteva ronduri pentru flori. Mai la o parte construie un pavilion mai mult lung decît larg, și ridicat pe șarampol nanți, ca să nu-l

poată lua apa cînd venea Bistrița mare ; te suiai pe scări în el. În acest pavilion, avea tot ce putea de meșteșugul lui de cofetar : covrigei de zahăr împlețiți, acadele, cofeturi în forma fașolei, rahaturi, baclavale, dulceturi de tot felul, vin bun și ieftin. Cofeturile de Paris se vindeau la spîterie și galanterie.

În zilele de sărbătoare, se umplea grădina. Se plimba, se răcorea lumea și ascultă cu plăcere cîntecele tarafului lui Angheluță, alte ori ale lui Gîndac și Săuceanu. /.../

Plimbările s-au mutat apoi la dumbrava de lângă Călugăra, o dumbravă de stejari și mărețai. Dar aici se duceau mai mult cei ce aveau trăsuri. De birji nici se pomenea. Cea întâia a eșit la 1867. /.../ Iar în ziua de una Maiu, întreg orașul vuia de cîntece și chefuri. Prin grădini și grădinițe, erau așezate pe iarbă mese încărcate cu mincări și înconjurate de cofe de vin, după cum le dădea mina. În jurul mesei ședea gazda cu toate neamurile, mincînd, cîntînd și chefuind pînă seara. Lăutarii nu mai ajungeau, veneau pentru acea zi și din satele apropiate. Erau mulți care se duceau și afară din oraș, la Lunca lui Rugină. Pe iarbă din luncă și printre copaci, erau presărate sute de mese, împrejurul cărora ședea jos sute de țigoveți. Fiecare avea pe masa lor miel fript și pîine frumoasă. Ulcioare, ploște, cofe cu vin aveau toți la îndemină. Cîte un scripcar și un cobzar erau la multe mese. Toți mincau, rideau, beau, cîntau și jucau. Armendelu era în strălucirea lui. /.../

La 1850, întreaga ulița mare, începînd din piața veche și pînă la biserica Sf. Neculai, era a negustorilor români. /.../ O singură dugheană avea marfă bună de lux și scumpă, a lui Vasile Șandru, căruia i se mai zicea și Vasile Galantaru, căci aducea marfă de galanterie, mai toată de la Paris. Băuturile cele mai bune erau toate aduse de la Paris, și numai de la el se putea cumpăra de către boeri și de acei ce le dădea mina, șampanie și orice fel de lichioruri, precum și cofeturile (bomboane) cele mai bune. /.../ Portul negustorilor români, era așa zis, moldovenesc : antereu, scurteică, giubea cu taclit încins și șapcă pe cap. Pe la noi unii au lăsat acel port și s-a(u) îmbrăcat cum se zice *nemțește* ; dar alții nu l-a(u) lăsat pînă la moarte.

Negustorii români și armeni, toți aveau stare după cum erau timpurile de-atunci ; erau bogați. Ei trăiau bine, între dînșii. Pe lângă că erau legați de rudenie între ei, dar negustorii români formau o singură familie în care dragostea și sprîjinul îi ținea unii. Nevestele lor erau toate gospodine în înțeleșul larg al cuvîntului. Nu se îmbrăcau în mătăsuri, și puteau să se îmbrace, ci în rochii de halastincă și fularuri de lînă. Avea cîte o rochie mai scumpă, pe care o îmbrăcau la nunți sau cînd bărbatul avea hiritismosul său. Nu se duceau pe la baluri publice, că nu se făceau ; mergea(u) la teatru dacă era. Toată ziua în casă, cu cheile la brîu, îngrijind de casă, de traifu și de copii.

tegrării în circuitul european impusese și apropierea de puternicul regat polono-lituanian, întrucît pe pămîntul Moldovei trecea unul din cele mai importante tronsoane ale unui mare drum comercial, transcontinental, și anume segmentul care făcea legătura între cetățile-porturi de la Marea Neagră (Chilia și Cetatea Albă) și orașul Liov. Sînt realitățile care explică de ce în chiar primii săi ani de domnie Alexandru vodă a înnoit tratatul cu regele Poloniei, confirmînd astfel statutul internațional al Moldovei, care-i statornicea și sistemul de alianțe, iar cîțiva ani mai tîrziu, în 1408, consacrinđ o stare de fapte deja existentă, a acordat un mare privilegiu comercial negustorilor din Liov, pentru a reglementa circulația mărfurilor și încasarea taxelor vamale. Acest ultim document înfățișează, în amănunțime, organizarea comerțului de tranzit din Moldova, sistemul de vămi, prețurile produselor și principalele ramificații ale marelui drum comercial. Cunoscînd ce se vindea și ce se cumpăra în tîrgurile Moldovei în acei ani, avem o imagine mult mai vie și mai colorată, mai umanizată, a epocii. Comerțul care se făcea pe acest drum — cunoscut sub numele de *drumul moldovenesc* — era atît de important, încît pentru

Primii pași
în
cosmos...

culegerea unor roade ale sale s-a purtat ani în şir un lung proces între oraşul Liov şi Cracovia, capitala regatului medieval polon! E de la sine înţeles că negoţul practicat pe „drumul moldovenesc” aducea şi vistieriei domneşti de la Suceava apreciable venituri şi, pe de altă parte, înlesnea introducerea şi circulaţia în Moldova a tuturor elementelor de civilizaţie europeană, atât din ţinuturile occidentale şi centrale, cât şi din cele orientale ale continentului. De aceea, civilizaţia moldovenească din vremea lui Alexandru cel Bun este caracterizată printr-o adevărată încrucişare de curente şi influenţe, care nu se regăsesc într-o simplă juxtapunere, ci într-o sinteză originală, în care elementele apusene, cele bizantine, cele orientale se grezează pe fondul tradiţional. Este ceea ce Nicolae Iorga definea, într-o conferinţă despre *Elementele economice în cultura românească* (1939): „Autarhia nu foloseşte, ci porţile deschise cu supraveghere şi prudenţă, acestea aduc elementele materiale de civilizaţie, cu care vin neapărat şi elementele de cultură superioară şi se amestecă împreună [cu cele ale locului — n. ns.] şi se creează o sinteză, care sinteză, oricare ar fi elementele ei, este a celui care a creat sinteza, ca şi cum toate elementele acestea i-ar aparţine, pentru că meşteşugul cel mare este tocmai crearea unei vieţi noi din elementele de viaţă cari, smulse de aiurea, nu mai fac parte din vitalitatea care le-a creat” (subl. ns.).

Temelia economică înfloritoare a îngăduit un avânt pe toate ţărîmurile vieţii interne. Domnia lui Alexandru cel Bun marchează cea dintîi etapă de însemnătate din istoria vieţii noastre urbane. Cele mai multe dintre oraşele Moldovei medievale ating tocmai în aceşti ani o dezvoltare care le-a permis afirmarea pe plan european. Din rîndurile oraşenilor moldoveni se recrutează, în această perioadă, cei dintîi studenţi ai universităţilor din Praga, Viena şi Cracovia. Delegaţi ai oraşenilor din Moldova se află invitaţi la Conciliul de la Konstanz, în Baden, la 1418. Locuitori ai unor oraşe ca Baia, Siretul, Suceava aveau legături nu numai cu oraşenii transilvăneni, ci şi cu aceia din Polonia şi Boemia. Circulaţia mărfurilor aducea după sine — ca întotdeauna şi ca pretutindeni — circulaţia ideilor, a valorilor culturale. Iar Moldova lui Alexandru cel Bun s-a dovedit pe deplin pregătită pentru receptarea lor — şi nu pentru o simplă receptare statică, ci pentru una dinamică, roditoare, originală.

Stările acestea de fapte au avut urmări şi pe alte planuri. Într-o situaţie internaţională din ce în ce mai complicată, puternicii vecini ai Moldovei căutau să-şi rezolve contradicţiile şi să-şi satisfacă interesele ca şi cum Moldova ar fi fost un pămînt al nimănui. Astfel, tratatul încheiat la Lublau în 1411 şi îndreptat împotriva puterii otomane în plină ascensiune, prevedea — într-una din clauzele sale secrete — împărţirea Moldovei între regatul ungar şi cel polon în cazul cînd Alexandru vodă n-ar fi răs-

Cînd un negustor îşi însura băetu
sau îşi mărita fata, era treabă mare,
ţinea nunta cîte trei şi patru zile:
cununia, vedrele, uncropul. A doua zi
de nuntă, se lega mireasa de fată mai
cu toţi nuntaşii. În mijlocul casei mi-
reasa şedea pe un scaun şi nuna cea
mare o lega la cap cu o batistă albă,
iar lăutarii cîntau:

Taci mireasă nu mai plînge
Că la malcă-ta te-oi duce
Cînd o face popu pere
Şi răchita vişinele.

Mireasa plîngea, părinţii plîngeau, cei-
lalţi rideau, s-apoi iar la chef, care
mai ţinea o zi. Traiul însurăţelilor, era
traiu bun, şi ori şi ce îi se putea în-
tîmpla, ei nu se despărteau decît prin
moartea unuia din ei. /.../

La 1839, se înfiinţează „Şcoala Dom-
nească” (aşa se scria şcoala) cu profe-
sorul Constantin Platon, şi în patru
ani se completea cu patru profesori.
/.../ Costache Platon, om deştept şi des-
toinic pentru datoria lui, introduse în
clasa I-a un sistem care era aşa:
banca întâia avea înainte o bancă de
năsip, unul din copii după porunca
şădătorului (monitor cum se zice azi)
care striga „îndreptează primare” co-
pilul trecea cu un netezător de lemn
peste năsipul de pe bancă, s-apoi şă-
dătorul iar striga „luaţi sama bine şi
scrieţi litera a” arătîndu-le de pe o
tablă mare ce era înaintea lor, litera.

Copiii începeau să scrie cu degetul
pe năsip litera a, îndreptînd şădătorul
pe la unii care n-o făceau bine. Apoi,
clasa avea opt cercuri de fer, pe lingă
păreţi, cercuri bătute în părete. La a-
numită oară, ieşeau copiii din bănci
şi treceau la cercuri. Fiecare cerc a-
vea zece copii şi un şădător. Şădă-
torul intra înăuntrul cercului, iar co-
pii se înşirau afară pe lingă cerc. A-
cole, o oră şi mai bine şădătorul as-
cultă lecţiile, le dădea alte lecţii. A-
cest sistem a urmat pînă la anul 1858
cînd s-a desfiinţat. Programul era mare
şi larg: la gramatică se dădea etimolo-
gia, sintaxa, ortografia. La aritmetică:
numerele complexe, regula 3 simplă şi
compusă, regula de dobinzi simplă şi
compusă. În clasa IV-a se traducea mici
bucăţi şi din limba latină.

Costache Platon învăţa pe elevi a
cînta şi din gură. El avea mai cu samă
un cîntec care-i plăcea:

Vale albă
Dalbă vale
De la munte riurel

şi mai departe nu-mi amintesc. Elevii
cîntau şi ei ţinea acompaniament cu
ghitară, căci bine şi frumos cînta din
ghitară.

Cum s-a înfiinţat şcoala ea a fost
populată. Veneau băieţi de la ţară. /.../
Examenul cel mare de sfîrşit de an,
se făcea cu mare pompă. Venea un
delegat de la Academia din Iaşi, şi
toată sala era ticsită de părinţi co-
pilor, de preuţi şi din boierii ce vo-
iau să ştie de cum merge învăţătura. /.../

La şcoala Domnească, azi şcoala nr.
1 de băieţi, a(u) fost înscrisi de la
1839—1904, 10.688 elevi, din cari a ab-
solvit şcoala 1.600.

GH. GRIGOROVICI:

BACĂUL DIN TRECUT ȘI DE AZI

Bacău, Tipografia Primăriei Municipiului
Bacău 1933

„În lucrarea sa «Magnum Etimologicum Romaniae». B. P. Hasdeu, se ocupă de începuturile orașului Bacău. În privința numelui, Hasdeu respingând o origine ungurească, natural și ridicula lui derivațiune din numele zeului Bacus, pare a inclina către o etimologie turanică, care și-ar avea geneza în ocuparea ținutului ca și a întregii Moldove, de către Cumani, cu mult mai înainte de secolul al XII-lea.

Interesantă este și lucrarea episcopului italian Marcus Bandinus tipărită în Kurz's Magazin în anul 1645, dà relații despre trecutul orașului nostru. El ne arată că într-o vreme Bacăul era reședința Domnilor Moldovei, ajungând la apogeul gloriei sale pe timpul lui Alexandru Vodă (1410). Pe atunci se înălța în partea sudică a orașului, un palat domnesc. Episcopul Bandinus face o importantă descriere a întregului ținut dinprejur: «Poziția orașului este admirabilă, scăldată fiind la răsărit de riul Bistrița, care se revărsă cu violență din munții Ardealului. Spre miază-zi se întinde o cîmpie minunată acoperită cu dese sate românești. La răsărit se întinde vestita vale a Bistriței, iar la apus sunt munți și dealuri, Aerul este cel mai sănătos, păduri frumoase, păsări și fiare sălbatice; riuri pline de pești delicioși, apoi beșug de vite, grîne, fructe, unt și miere.» În anul 1476, Bacău a fost pustit dîndu-i-se foc, împreună cu alte orașe ale Moldovei, de către Ștefan cel Mare, în retragerea sa la Valea Albă (Războieni).

În secolul al XVII-lea, Bacăul devine capitala a două ținuturi alipite, Bacăul și Trotușul. (N. A. Extras din Dicționarul geografic al jud. Bacău, 1895, de Orthansa Racovitză)./.../

Pe la anul 1354, Bacăul era cel mai important centru din Moldova, unde mișcarea pentru Unire luase așa de mari proporții încît orice stavilă era imposibilă. Lupta uriașă pentru a stîrni și ține neîntrerupt entuziasmul cetățenilor, o duceau boerii cu sentimente mari și cu adevărată iubire de țară./.../ Caimacanul Vogoridi, care era agent al Turciei, trimise ispravnic pe Costache Palade, ca să înăbușe această mișcare, intrucît, nu dorea unirea țărilor surori; însă cetățenii băcăoani, erau notăriți să înfrunte piedicile.

Venind în țară cîțiva comisari ai puterilor, să se încredințeze de dorințele românilor, unul din comisari a venit și la Bacău. Cetățenii, în număr foarte mare, l-au primit cu ovațiuni strigînd ura și aruncînd în trăsura bilete în forma cărților de vizită, avînd tipărite în franțuzește cuvintele: Union, Liberté, Egalité, Fraternité. Au scos apoi caii de la trăsura în care se afla trimisul puterilor și au dus-o prin oraș pînă la locul pregătit pentru găzduire, urmată de mii de oameni în strigăte de Union./.../

puns chemărilor la arme împotriva otomanilor. Cu cea mai deplină loialitate, Alexandru cel Bun a răspuns tuturor chemărilor; cei care, de obicei, nu veneau sau întîrziuau dincolo de marginile tuturor așteptărilor erau chiar cei doi regi.

Tratatul acesta de la Lublau, arătînd însemnătatea pe care putea să o aibă, totuși, Moldova în planurile militare ale vremii, mai are o importanță: prin el, Moldova a fost antrenată în marea luptă antiotomană cu cîțiva ani mai înainte ca pămîntul ei să fi fost călcat de oștile Semilunii. Prima încercare de agresiune otomană asupra Moldovei — produsă în primăvara anului 1420, pe litoralul maritim al țării — a fost respinsă, fără ca regii vecini să fi trimis ajutoarele la care, totuși, se îndatoraseră.

Doi ani mai tîrziu, îndeplinindu-și obligațiile de vasal și aliat al regelui polon, Alexandru cel Bun a trimis un detașament de ostași ca să participe la luptele împotriva Cavalerilor Teutoni; „într-un chip minunat — va scrie cronicarul polon Długosz, povestind bătălia de la Marienburg — moldovenii, cu o mică ceată de oameni, au înfrînt o oaste mare a dușmanilor“.

Totuși, nu cele cîteva victorii militare constituie esența acestei strălucite domnii de 32 de ani. Titlul de glorie îl dă celui dintîi Alexandru al Moldovei opera sa întru organizarea internă a țării și activitatea desfășurată pe tărîmul vieții culturale. Lui i se datorește organizarea acestui stat în forme care au rămas valabile cîteva secole. În primul rînd, se poate atribui lui Alexandru cel Bun ceea ce azi am numi organizarea administrativ-teritorială a țării, adică împărțirea în unități administrative, numite ținuturi, cu tot ceea ce derivă din această împărțire. Astfel, organizarea ținuturilor — în care supraviețuiesc, adesea, tradiții mult mai vechi de organizare, de la munte pînă la tărîmul mării — a impus organizarea oastei după principiul teritorial. Aceasta este o certă creațiune a lui Alexandru cel Bun: fiecare ținut avea corpul său de oaste, numit *steag*, cu propriul său comandant și cu sediul de comandă în localitatea de reședință a ținutului, unde — de obicei — era și o curte domnească. Oastea Moldovei lui Alexandru cel Bun reprezenta o forță de loc neglijabilă; și mai înainte, chiar, ostașii moldoveni își arătasera valoare și frînseseră ambițiile feudalilor poloni, la „Plo-nini“, în 1367/1368 și ale feudalilor maghiari la Hîndău/Ghindăoani (Neamț), în 1395. În virtutea legăturilor stabilite ulterior cu regatul polono-lituan, domnii moldoveni au fost solicitați să dea ajutor militar Coroanei polone în luptele pe care le ducea cu Ordinul Cavalerilor Teutoni. Și lui Alexandru vodă i s-a cerut să trimită ajutoare; contingentele sale au luptat la Grünwald și la Marienburg unde — cum am arătat deja — s-au distins în chip deosebit.

Un început de organizare a *sfatului domnesc* se constată, e drept, încă din vremea lui Petru I Mușatinul, dar *sfatul domnesc* în componența și organizarea sa „clasică“ se definitivează în anii domniei

lui Alexandru cel Bun. Membrii sfatului domnesc devin dregători cu însemnate atribuții în administrarea țării, ca și în organizarea diverselor servicii și oficii de la curtea princiară.

Unul din cele mai însemnate merite ale lui Alexandru cel Bun privește *organizarea ecleziastică* a Moldovei. Într-o vreme când înalții prelați aveau de îndeplinit funcții de prima mână în organizarea și administrarea statului, în diplomatie și în cultură, o ierarhie ecleziastică proprie și o viață bisericească desfășurată după nevoile și obiceiurile țării însemnau dovezi certe de adevărată neîntinare. Alexandru cel Bun a moștenit de la predecesorii săi, în acest domeniu, o situație înclintată. De vreo 15 ani, Moldova era antrenată într-un conflict — ce părea insolubil cu forul suprem al ortodoxiei, Patriarhia ecumenică din Constantinopol, care nu voia să recunoască în fruntea bisericii moldovenești pe acela pe care îl doreau domnii și întreg poporul țării. A revenit lui Alexandru cel Bun meritul de a pune capăt acestui conflict, obținând recunoașterea lui Iosif — localnic — în fruntea supremei instituții ecleziastice a Moldovei, ceea ce a echivalat cu recunoașterea unei autonomii de care se bucurau puține eparhii ale vremii. Spirit de o largă toleranță, Alexandru cel Bun a pus temeliile organizării ecleziastice și pentru locuitorii de alte religii — a înființat episcopia armeană și a reorganizat episcopiile catolice. Dovada cea mai bună a liberalității sale o constituie faptul că a îngăduit adăpostirea, în Moldova, a unor însemnate grupuri de husiți — cehi, adepți ai reformelor lui Jan Hus. Moldova a fost una din foarte puținele țări în care husiții — prizoniți în toate țările vecine — au fost primiți, adăpostiți și ocrotiți, în ciuda protestelor venite din Ungaria, Cehia și Polonia. Integrați în viața Moldovei, ei au colaborat cu domnul și au contribuit la progresul țării, ca și ceilalți locuitori de alte neamuri și credințe.

E de la sine înțeles că această uriașă activitate organizatorică nu s-ar fi putut îndeplini fără un aparat de stat bine alcătuit. *Cancelaria domnească*, ale cărei funcții se exercitaseră și mai înainte, a căpătat, chiar de la începutul domniei lui Alexandru cel Bun, o organizare temeinică, față de care inovațiile de mai târziu sînt aproape neînsemnate; ea a avut, astfel, în anii acestei domnii, una din perioadele cele mai fructuoase ale istoriei sale: se poate aprecia că în cei 32 de ani s-au emis cel puțin 1500 de acte pentru proprietăți de pe întregul cuprins al Moldovei (au ajuns pînă la noi numai vreo 90...). Din rîndul pisarilor — al acelor specialiști ai scrisului pe pergament — care-și exercitau meseria și în cancelaria domnească, unii s-au ridicat pînă la artă, primind însărcinarea să scrie și să copieze manuscrise și să le împodobească filele de pergament cu miniaturi.

N-au ajuns pînă la noi, din păcate, urme prea multe și prea bogate despre roadele domniei lui A-

Pe atunci se cînta și pe cît posibil se juca, cu mare căldură, *Hora Unirei* de V. Alecsandri, cu toate că era interzis, din ordinul ispravnicului.

Pe scena teatrului, cetățeni de seamă ai Bacăului ca Alecu Viiner, Costache Bărzu și alții, jucînd piesa: «Tîndală și Păcală», de V. Alecsandri, și cum ispravnicul știa că piesa se termină cu *Hora Unirei*, a interzis orchestrei s-o cînte. La sfîrșitul piesei cînd Păcală zice: „Acum frate Tîndală, hai să-i tragem *Hora Unirei*!... și cum orchestra plecase, apărură Iancu Gheorghiu-Budu, care scoțînd vioara de sub haină, începuse să cînte *Hora Unirei*. Lumea entuziasmată pînă la lacrimi, a ieșit cu luminări aprinse în stradă, cîntînd și jucînd *Hora Unirei*, în ciuda hotărîrii ispravnicului./.../

Viața culturală-socială, din Bacău, înainte de război, era aproape inexistentă.

În anul 1919, după o prealabilă înțelegere, un grup de iluzioniști și vizionari entuziaști./.../ au pus bazele cercului cultural, denumit Casa de sfat și cetire «V. Alecsandri», din Bacău./.../ Această societate a fuzionat cu Ateneul popular „I. L. Caragiale”, în anul 1932, sub denumirea de Ateneul popular «V. Alecsandri»...

Cercul cultural «V. Alecsandri», cît a funcționat separat, a avut o frumoasă activitate artistică-culturală, în localitate. A organizat numeroase sezoane, la care au conferențiat profesori universitari, ca și personalități de seamă, din orașul nostru./.../

Cercul cultural «V. Alecsandri», în primii săi ani, a înființat o bibliotecă, inexistentă pînă atunci în localitate și care a progresat mereu, ajungînd ca în 1932, cînd a fuzionat cu cealaltă societate, să aibă în afară de reviste, 3.000 volume cărți de literatură și știință. Cărțile au fost procurate din cotizațiile membrilor, din ajutoarele bănești primite de la Primăria și Prefectura Bacău, de la Băncile: «Oituzul», «Bacăul», «Centrală», Societatea «Letea» etc./.../

Asociația sportivă «Stadul Băcăuan» A luat ființă la 15 aprilie 1931, din inițiativa unui grup de tineri entuziaști pentru sport, societate sportivă cu numele de mai sus, în scopul de a încuraja, practica și propaga sportul în orașul Bacău. /.../ ...societatea își înjghebează echipa de foot-ball și reușește în scurt timp a fi cea mai valoroasă echipă, reușind impunîndu-se astfel în toată regiunea cuprinsă între orașele Bacău, Roman, P. Neamț, Buhuși, Pocișani.

Încurajată de succesul moral, creează legături cu echipele din Iași și reușește frumoasă performanță de a învinge pe campioana Iașului «Victoria», cu scorul de 4-3.

Această victorie este cu ațit mai importantă cu cît știut este, că Iașul posedă organizații sportive mult mai vechi și este lăudabil, că un grup de tineri începători, datorită muncii și dragostei de club, au reușit să se impună pînă în vechea citadelă a Iașului./.../

Selecție de Măndica MĂDARE

Caleidoscop băcăuan

● În județul Bacău se găsesc două poduri care se înscriu în lista celebrităților. Este vorba de singurul pod rămas din timpul marelui domnitor moldovean Ștefan cel Mare, care se află pe șoseaua Adjud — Gh. Gh. Dej, pe teritoriul satului Gîrbovana, comuna Ștefan cel Mare. Este construit din piatră brută, avînd drept liant var hidraulic și se află în folosință de mai bine de cinci veacuri, fiind reparat doar de cîteva ori. Are următoarele caracteristici tehnice: 14 m lungime, 8 m lățime, 11 m înălțime și o deschidere a bolților de 5,80 m. După tradiție, construcția podului l-ar fi costat pe domnitor un „kartic” domnesc de 2.000 oca de sare. Celălalt pod se află la intrarea în municipiul Gh. Gh. Dej, fiind construit în anul 1881 de inginerul Anghel Saligny. Așezată pe piloni de beton armat, impresionanta construcție se detașează prin ingeniozitatea soluțiilor tehnice folosite. Dimensiunile structurii superioare sînt: 150 m lungime, 12,50 m lățime, din care 6 m reprezintă lățimea căii ferate, iar 6,50 m a părții carosabile, digurile fiind în formă de X. Acesta este primul pod combinat din țară.

● Prima fanfară a orașului Bacău, numită în documente „muzica comunei”, s-a înființat în anul 1865.

● Prima stropitoare a funcționat la Bacău în 1887, fiind „o saca de fier cumpărată la București” și avînd o capacitate de 2000 l. Omul care o deservea se numea... „Bălălău”.

● Primul tablou despre Bacău a fost realizat de pictorul Nicolae Gri-gorescu, o pînză mare care înfățișa „bilciul de la Bacău”.

● În 1878 Bacăul era iluminat de „400 de lămpi”, documentele vremii explicînd că acestea au fost instalate pentru „acei orașeni care nu au mîngîierea electricității, ca să nu dea în... gropi”.

● Prin 1860, bolnavii de la Bacău se lecuiau cu... o bucată de hîrtie scrisă de dascălii de la biserici. Trebuia apoi s-o poarte la gît 9 zile și apoi s-o azvîrle pe o apă curgătoare

lexandru cel Bun pe tărîmul vieții culturale — și aceasta din două motive: în primul rînd, distanța mare care ne separă, în timp, de această domnie a făcut ca, în vîltoarea vremurilor care n-au fost întotdeauna cruțătoare cu valorile artistice, să se piardă fără urmă nenumărate manuscrise, opere de orfevrerie, de broderie, sculpturi în piatră și în lemn, picturi etc; în al doilea rînd, multe din ctitoriile sale au beneficiat de restaurări ulterioare, care au făcut să se piardă numele celui dintîi ziditor și organizator. Dar, din filele documentelor și ale cronicilor, domnia lui Alexandru cel Bun se întrevade ca o mare epocă de cultură, înflorire mare epocă de cultură din istoria Moldovei. Mănăstirea Bistrița și mănăstirea Moldovița îl reclamă pe Alexandru cel Bun drept ctitor al lor; aceleași epoci se revendică mănăstirea veche de la Humor precum și mănăstirile de la Vărzărești și Căpriană. Alături de acestea, mai vechea ctitorie de la Neamțu — înălțată, probabil, de unchiul lui Alexandru, Petru I, pe la 1380—1385 — a jucat un mare rol în făurirea civilizației medievale moldovenești, așa cum o vom cunoaște din formele clasice ale manifestărilor sale în vremea lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș.

Cît privește rolul pe care Alexandru vodă însuși l-a putut juca, direct, în înflorirea literelor și artelor în principatul său, este cu deosebire sugestiv un document de prin 1415, prin care a dăruit zugravilor Nichita și Dobre două sate, Crănicești și Leucusești, cu următoarea clauză: „Iar ei ne vor zugrăvi, pentru aceste două sate, două biserici, una din tîrgul Romanului și alta, care va fi voia noastră, afară de bisericile de la Rădăuți sau o casă sau un pridvor”. Se știe, însă, că în vremea aceea posesorul unui asemenea uric domnesc, prin care se dăruia sau se înălțarea un sat sau mai multe sate, devenea, prin însuși acest fapt, *boier*, adică un *om liber și nobil*; sîntem, poate, în fața primului caz de *imnobilare pentru merite artistice*, într-un timp cînd noblețea se dobindea mai ales pentru merite militare. O mai mare recunoaștere și prețuire a artelor, la vremea aceea, nu se poate imagina! Faptul este, însă, perfect explicabil dacă se pune în contextul care l-a generat și care, numai el, îl poate explica: el se petrecea în acea Moldovă în care modestul călugăr Gavriil Uric își împodobeia manuscrisele cu miniaturi care stîrnesc și azi admirația și constituie piese de referință pentru colecțiile care le posedă și care un secol și mai bine au constituit modelele pentru frescele unor biserici vestite tocmai pentru ansamblurile lor picturale. Oștile s-au risipit, armele au ruginit, zidurile s-au năruit — miniaturile lui Gavriil Uric au rămas mărturie strălucită a vremii cînd au fost create. Mărturie certă — alături de nenumărate altele — a spiritului creator al poporului român. Mărturie a ceea ce poate dăruí patrimoniului universal un popor liber, în ani de pace și de îmbelșugare.

Ștefan S. GOROVEI

CTITORI DE ȚARĂ

Mihai Viteazul și contemporanii

De 385 de ani, de când zilele lui Mihai vodă Viteazul și-au aflat capătul într-o dimineață de august, într-un cort de pe cîmpul de luptă, chipul marelui domn a fost, continuu, „de actualitate”. Pentru că acolo, pe Cîmpia Turzii, a fost frînt doar trupul unui om, nu și *spiritul* său, *idealul* pe care ajunsese să-l întrupeze și care, de atunci, a devenit un bun al întregii comunități românești. Nu s-a mai putut imagina nici o acțiune ținînd spre unirea celor trei țări românești, fără ca asupra ei să nu se întindă, proteguitoare și încurajatoare, umbra lui Mihai Viteazul, încarnînd, de la o vreme, însuși idealul unității naționale.

Mihai Viteazul a fost omul care, la vremea lui, a făcut să se vorbească despre el în trei imperii — în împărăția tricontinentală a otomanilor, în împărăția central-europeană a Habsburgilor și în împărăția est-europeană care tocmai atunci își începea viguroasa ascensiune sub cîrmuirea țarilor de la Moscova. Numele său a fost rostit cu respect, cu teamă, cu admirație sau cu ură de la un capăt la altul al Europei. Faptele sale au făcut să se nască speranțe sau să se năruiască planuri și ambiții, stîrnind adversități. Mihai Viteazul a fost unul din acei români față de care Europa nu a putut rămîne indiferentă, a fost plămădit din același aluat ca Ștefan cel Mare și Petru Rareș care îi sînt, de altminteri, precursori direcți în ceea ce privește marea sa faptă din 1599—1600. N-a fost, desigur, vina lui — n-a fost vina nimănui — că opera sa politică nu a putut dăinui. Dar a rămas *ideea*, marea, înălțătoarea, fecunda idee care avea să nutrească spiritele urmașilor săi. Și a rămas, deopotrivă, mărturia vie a *posibilității* înfăptuirii unei asemenea uniri. De aceea, foarte multe din faptele veacurilor XVII și XVIII stau sub semnul unirii sale, reprezentînd tot atîtea trepte către actul din 1859, tot atîția pași pe un drum spinos și privit cu nedismulată adversitate de vecinii de atunci ai Principatelor Române. Nu trebuie să se uite nici un moment că pe pămîntul românesc se încrucișau nenumărate interese străine, foarte adesea contradictorii și, aproape întotdeauna, contrarii intereselor și aspirațiilor poporului român. Dar chiar și în conștiința politică a celor care aveau aici interese, fapta lui Mihai Viteazul a produs o cotitură, tocmai prin demonstrarea *posibilității* reunirii celor trei principate într-o singură țară, reunire pentru a cărei realizare nu lipsea nici o premisă, nici un fundament. De atîtea ori cancelariile au plănuit ceea ce în pro-

pînă cînd vor fi lecuiți. Noroc că în 1873 a apărut și primul medic al orașului, dr. V. Mancaș.

● La Buhuși, în anul 1923, muncitorii pun bazele unei echipe de oină, box și trîntă. Cinci ani mai tîrziu aveau să întemeieze prima echipă de fotbal denumită „Moldova”, care mai tîrziu se va schimba în „Steaua Bistriței”, iar din 1938 va deveni „Textila Buhuși”.

● La Bacău exista un profesor suplinitor, Ștefan Ruscior, numit de contemporani „rătăcitor prin viață”. A scris o singură carte intitulată „Calomnia calomnioasă”!

● Știți că orașul Buhuși s-a numit cîndva... București?! În 1865 exista chiar o ștampilă pe care era imprimat „Bucureștii Mici”.

● Știți de unde se aprovizionau pompierii băcăuani cu apă în iernile geroase? Din apa unor izvoare de la Dealul Nou — Sarata (azi comună N. Bălcescu), care din cauza salinității ridicate nu înghețau niciodată!

● În iarna anului 1890 a ars pînă la temelii casa numită „Mavromat-Sion” din Bacău. Pînă aici poate nimic deosebit, dacă clădirea n-ar fi adăpostit sediul... pompierilor!

● În 1774 Bacăul avea doar... 69 de case, iar în anul nașterii lui V. Alecsandri număra doar 952 locuitori!

● Prima fotografie aeriană a Bacăului s-a executat în anul 1939 de către oficiul Aerofotometric din M.A.N.

● La 15 aprilie 1931 în orașul Bacău a luat ființă Societatea sportivă „Stadionul Băcăuan” pentru a încuraja, practica și propaga sportul în orașul Bacău. Cuprindea secțiile de fotbal, tenis, hochei, atletism și ciclism, iar cele de box, scrimă, lupte greco-romane, — „în curs de organizare”. În scurt timp o formație de fotbal devine „cea mai valoroasă” — chipă învingînd cîteva echipe la Bacău și apoi în deplasare la Roman, P. Neamț, Buhuși, Focșani.

● Primul stadion în Bacău s-a construit în anul 1933 pe bulevardul Victoriei. Era numit de publicațiile vremii „admirabilul stadion” și „cel mai complet din toate care se află în Moldova”. Avea o tribună pentru

600 persoane, vestiar cu duș, două terenuri de tenis, unul de volei, o pistă de alergări pedestră și una ciclistă pe 400 m lungime cu toate dotările necesare.

● În 1890, Onești era un sat „cu 2 biserici și 3 școli” care „sunt în stare foarte rea”. În 1928 se înființase o fabrică de ape gazoase. Satul mai avea 20 de circumi, 2 medici și o moașă (Lăunescu Profira). Numărul locuitorilor era de 2.273.

● Tot în acel an, Tg. Ocna era „o comună urbană”, având „casele în stil vechi...” „Aici se află o piață, 71 debitanți de tutun, hoteluri, o grădină publică... și un foișor de foc, în curtea localului Primăriei, un serviciu de pompieri”.

● „Tirgușorul Moinești” la sfârșitul sec. al XIX-lea avea o școală urbană de băieți, care funcționa din 1862, una primară urbană de fete, care funcționa din 1876, plus două biserici ortodoxe.

● În schimb Comănești — „comună rurală” deținea în acea vreme două școli mixte care funcționau din 1866 „într-o proastă stare, construite de comună din birne și alta care funcționa din 1890 în cătunul Asău, asemenea în proastă stare”.

● În 1939 existau doar 32 de grădinițe în tot județul — „rurale și urbane, din care una singură are local propriu”!

● În aceeași perioadă mai erau „64 de muzee școlare, cu obiecte procurate sau confecționate de elevi, în proporție de 30%, restul cumpărate sau donate”.

● Vechea gară din Bacău a fost inaugurată la 1 septembrie 1872. Prima reclamație datează din 28 aprilie 1873 în care se scria că „voind a plăti taxa biletelor pentru Tecuci, mi s-a refuzat primirea unei monezi de aur (galbeni olandezi) ce circulă în țară. Dl. casier a obiectat că nu cunoaște această monedă, nefiind în tarifele d-lor. Această conduită aduce nemulțumire pasagerilor, mai ales cînd s-ar ocaziona să aibă această... singură monedă în pungă”.

● Prima farmacie la Bacău s-a înființat în anul 1850 de către farmacistul Teodori. Purta numele d-sul de sugestiv: „La Mântuitorul”.

Eugen ȘENDREA

gramele lor politice s-a numit *restaurarea Daciei*! Un proiect otoman, dublat de unul habsburgic, un altul născut în mintea Ecaterinei a II-a, după cum nu a lipsit nici unul francez, care ținea crearea unui regat dacic pentru unul din frații lui Napoleon I, Lucien Bonaparte! Că nici unul din planurile țesute în umbra și în taina cancelariilor regale și imperiale nu a putut deveni realitate — aceasta nu a fost, desigur, o întimplare. Un stat românesc unitar în Carpați și la Dunăre nu se putea crea *din afară*, ci trebuia să crească *dinăuntru*, el nu se putea face, el trebuia să se nască, printr-o dezvoltare organică. Un stat organizat pe pământul fostei Dacie nu putea fi, în conștiința posterității lui Mihai Viteazul, decât un stat al românilor, născut ca urmare a dezvoltării lor organice, un stat pentru ei și prin ei, cu limba și tradițiile moștenite din străbuni.

Dar istoria lui Mihai Viteazul, ca și întreaga istorie românească de la răscrucea veacurilor XVI—XVII, nu pot fi complet înțelese decât dacă alături de fapta lui Mihai se așează, fără părtinire, cu înțelegere și bună credință, domnia din Moldova a lui Ieremia Movilă. E adevărat că, adeseori, evocîndu-se cu patos fapta lui Mihai, figura lui Ieremia Movilă a fost — poate involuntar — prezentată în culori mai întunecate. Acest contrast violent e, desigur, nedrept. Urmas al unei familii care se mîndrea cu vechimea ei urcînd pînă la întemeierea statului, cu strămoși care luptaseră la Războieni, Ieremia Movilă era, el însuși, prin mama sa, strănepotul lui Ștefan cel Mare și nepotul lui Petru Rareș. A ocupat tronul în vara anului 1595, într-o vreme cînd jocul intereselor străine adusesese Moldova într-o situație dramatică, în pragul transformării în pașalic otoman.

Spirit realist și ponderat, cu o cultură de formație umanistă, Ieremia Movilă „avea într-un grad înalt simțul demnității și al tradiției moldovenești” (P. P. Panaitescu); „cîntea noastră — spunea el într-o scrisoare a sa — ne este mai scumpă decît toate comorile din lume”. Călătorise mult, în Polonia și Imperiul habsburgic, cunoștea situația din Imperiul otoman, acumulasese suficientă experiență politică; înțelegea că rivalitățile dintre cele puteri vecine determinau cursul evenimentelor, uneori cu urmări furtive: văzuse, dealtminteri, un domnitor dintre cei mai viteji — Ioan vodă — ucis de otomani; un altul — Iancu Sasul — ucis de poloni; un al treilea — Aaron Tiranul — arestat și apoi ucis din porunca imperialilor. De aceea, cînd a trebuit să aleagă o alianță care, angrenîndu-l în politica europeană, să-l ferească, totuși, de ingerințele Porții și să-i asigure autonomia țării, el a ales Polonia. Mihai alesese Imperiul habsburgic. Astfel, Ieremia vodă și Mihai vodă au trebuit să se afle, în chip fatal, în tabere opuse și vrăjmașe; diplomații realiști ai vremii au sesizat dramatismul acestei situații, notînd într-un raport: „De-ar putea fi uniți, împotriva dușmanilor, acești doi români care se dușmănesc!”.

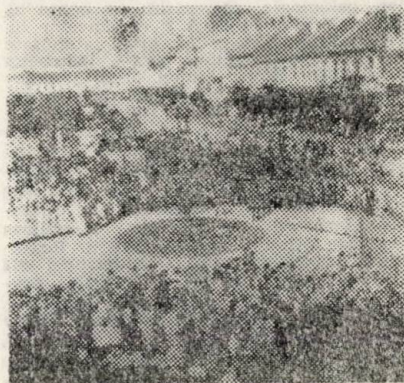
Dorința lui Ieremia vodă a fost să aducă Moldovei liniștea și pacea de care avea nevoie după ani de anarhie și de neconținute primejdii din afară. Pentru a-și asigura, mai întâi, stabilitatea, el a obținut nu numai recunoașterea sa ca domn, dar și dreptul de moștenire a tronului în familia sa, drept confirmat — pentru prima oară în istoria noastră! — printr-un tratat internațional. Și el văzuse în unirea Țărilor Române o cale pentru înlăturarea dominației otomane. Dar, mai ponderat, mai tradiționalist, el a încercat o confederație, sub tutela sa, instalând în Muntenia pe fratele său Simion, iar în Transilvania pe Sigismund Báthory — cel care se visase, cîndva, *rege al Daciei* — acum îndatorat către el. O convenție cu regele Poloniei, încheiată în septembrie 1600, prevedea, chiar, că Moldova și Țara Românească — avînd ca domni pe Frații Movilă — să nu mai plătească tribut Porții. Dar același joc de interese și rivalități străine, care au spulberat Unirea lui Mihai, au anihilat și aceste încercări.

Pe tărîmul politicii interne, Ieremia vodă Movilă a vrut să pună în aplicare un adevărat program de redresare generală a Moldovei. A reorganizat administrația, a impulsionat activitatea cancelariei domnești, în care a vrut să introducă *în mod oficial* limba română, ca limbă unică de redactare a actelor (poate la sugestia lui Luca Stroici, marele logofăt al domniei sale). A vrut să bată monedă, pentru înviorarea vieții economice. A găsit — cum spune el însuși într-o scrisoare — multe biserici, orașe și curți domnești care se ruinau și aveau nevoie de reparații urgente; a reîntărit cetatea Sucevei, mutîndu-și acolo reședința, a sprijinit refacerea unor ctitorii mai vechi, dar, mai ales, nu a precupețit nici o cheltuială pentru strălucitoarea ctitorie de familie de la Sucevița, a cărei podoabă picturală constituie — după expresia unui specialist francez — testamentul artei moldovenești. Anilor săi de domnie aparține și eleganta ctitorie de la Dragomirna, a lui Luca Stroici și Anastasie Crimca, precum și renașterea miniaturisticii, dusă apoi la apogeu de același Crimca.

Mai mult încă: legăturile politice ale lui Ieremia vodă cu Polonia au atras, în chip inevitabil, o intensificare a influențelor culturale; mulți fii de boieri moldoveni vor studia în școlile polone; un spirit nou, umanist, va pătrunde mai larg în cultura moldovenească și lui îi datorăm și pe Grigore Ureche și pe Miron Costin. O întreagă epocă de mari realizări culturale își are, astfel, obîrșia în vremea lui Ieremia vodă Movilă. Aceasta îi este moștenirea, al cărei unic beneficiar a fost poporul român. De la Mihai, a rămas o mare *idee pentru mai tîrziu*, o idee care a luminat ca un far, peste timp, și a încălzit sufletele celor care au luptat pentru același ideal.

Ștefan S. GOROVEI

FOTO-CRONICĂ

Fotoamatorul Vasile CEPAR a imortalizat în memoria fotografiei câteva momente din intrarea glorioasă, eliberatoare, a trupelor române în Transilvania, la 1945 (Satu Mare și Cluj).

Prioritate românească în existența baroului

Femeia — avocat În pretoriul justiției

„Dreptul femeii de a îmbrățișa profesiunea de avocat nu e decât unul din aspectele sub care se prezintă chestiunea emancipării femeilor!” — scria, la începutul acestui secol, N. Polizu-Micșunescu¹. El răspunde astfel celor care susțineau că, sub imperiul Codului civil din 1865, (pus în aplicare la 1 decembrie și cunoscut și sub numele de „Codicele civil al lui Alexandru Ioan Cuza”, aflat în vigoare și astăzi, desigur însă, cu multiple și însemnate modificări succesive), femeilor nu le era acordat dreptul de a practica avocatura. Inspirat din legislația franceză ca și din Legea belgiană din 1851, codul român a fost, cu îndreptățire, calificat drept un cod al proprietarilor, al patronilor și al creditorilor². De asemenea, C. G. Dissescu observa că, prin promulgarea acestui cod, cetățenii români erau împărțiți în două clase : „cel care suferau de pe urma brștei schimbări a legislației și cel care profitau de aceasta; avocații, mai ales, devenind stăpîni țării, împărțindu-se între bară și tribună funcționarea vieții juridice devenind cea mai importantă dintre activități în România”³.

Dorea oare românele să îmbrace roba și să devină colaboratoare apropiate ale justiției numai pentru a accede în categoria privilegiatilor? Sau, dincolo de avantajele materiale, femeile se simțeau atrase, în mod dezinteresat, de problematica vieții politice și juridice? În plan psihologic, răspunsul nu poate să ignore dorința firească a românelor de a-și încerca forțele în orice activitate umană valorificându-și astfel instrucția și talentul. De ce atunci atîta inversurare din partea bărbaților și refuzul lor de a accepta, sute și mii de ani, colaborarea profesională cu reprezentantele sexului frumos? Căci legea la care ne referim nu interzice (!) femeilor să practice avocatura! La fel cum nici alte legi anterioare nu conțineau o asemenea interdicție! De exemplu : „Legiuirea Caragea” (Codul civil al Țării Românești), în vigoare între 1 septembrie 1818 și 1 dec. 1865; la fel și „Condică pravilnicească” (sau Codul — Ipsilanti), care a fost promulgată printr-un hrisov domnesc în 1780, etc. Ca și codul Al. Donici (1814—1817; în Moldova), Codul — Ipsilanti constituie o adaptare a „Legilor împărătești” (Bazilicale), care erau lucrări legislative inițiate de împăratul Bazil Macedoneanu (de unde și numele acestor „manuale” de fapt, organizate în 60 de cărți și realizate, efectiv, de către juriști din vremea împăratului Leon-filosoful (888—911). Prin filieră bizantină⁴), Bazilicalele au inspirat și pe

BOLLIAC ȘI TIMPII DACILOR

Cunoscut mai ales ca poet, prozator și memorialist, Bolliac a fost unul dintre cei mai fervenți cercetători ai trecutului românesc, într-o epocă ce a făcut, pe acest tărîm, o largă parte diletantismului. Spre deosebire de alți cărturari contemporani, precum Kogălniceanu sau Bălcescu, istorici de formație mai riguroasă, ca și de un F. Aaron, G. Barițiu sau Papiu Ilarian, el s-a ocupat de istorie cu conștiința amatorului care umple o nevoie, iar nevoia căreia se conforma cîntărețul *Silei* și al *Clăcașului*, energicul publicist din perioada revoluției de la 1848 și a exilului, era adesea o nevoie polemică. Pledind pentru *Unitatea României*, el o concepea, la 1853, în limitele străvechii Dacii și stăruia pentru refacerea unității primordiale. Dacia Traiană devenise, ca pentru atîția dintre fruntașii epocii, istorici sau numai publiciști, un argument în lupta politică. Asachi dădea contur unui mit al etnogenezei, pornind din același punct, asociind-o simbolic pe Dochia cu Traian, împărătescul cuceritor al spațiului danubio-carpatic. După el, G. Săulescu, generalul Mavru și D. Papazoglu, ultimii doi mai mult colecționari de antichități, au făcut să progreseze întrucîtva cunoștințele despre daci. În 1845, August Treboniu Laurian întreprinse o călătorie arheologică de-a lungul Dunării, de la Giurgiu la Celei, apoi prin Oltenia, pe la Craiova, pînă la Turnu Severin și Orșova. L-a însoțit, o vreme, Cezar Bolliac, interesat mai ales de vestigiile geto-dace, spirit ardent căruia revoluția pașoptistă i-a răpit, provizoriu disponibilitățile de studiu pe acest tărîm. Dar interesul persistă și se manifestă în scrieri ca acea *Topographie de la Roumanie* (1856), cu referiri la trecutul îndepărtat al patriei și cu promisiunea de a consacra un volum special arheologiei, numismaticii și armelor. Dubla origine a poporului român o evocă și în versuri, nu lipsite de vigoare, precum *La România și Acvila străbună*, poetul tranfigurînd mitic — pe linia lui Asachi — istoria etnogenezei noastre. Dar nu se mai poate ocupa momentan de antichități, campania unionistă și tensiunea luptelor pentru reforme îl acaparează în bună măsură. Întreprinde totuși, în 1858, o „călătorie arheologică daco-romană”, întreruptă întempestiv, iar în 1861 publică două rapoarte asupra rezultatelor, lămurind cu acel prilej și rostul cercetărilor sale : „Cînd m-am întors în patrie din esilul meu, am venit cu ideea d-a lucra și eu, după puțină, pentru ca patria mea să se facă cunoscută lumii științifice, spre a se putea număra de această lume între țările cele clasice ale antichității și să-și ia locul ce merită între aceste țări”.

Se știa atunci prea puțin despre începuturile istoriei românilor, încă atît de neguroase, iar Bolliac era decis să contribuie la elucidarea lor, nu atît prin studiul textelor, cît prin punerea în valoare a res-

turilor arheologice. În 1863, el scrie despre daci în *Buchumul*, iar doi ani mai târziu dăruiește Muzeului Național o parte din antichitățile adunate. Treptat, prestigiul său pe acest țărm se consolidează, astfel că în 1869 e numit președinte al Comitetului arheologic, în locul răposatului Mavros. În această calitate, reîncepe lucrul cu și mai multă ardoare, împărțindu-se între publicistică și cercetările de teren. Pasiunea arheologică îl stăpânește suveran, dar Bolliac nu are formația necesară unor studii riguroase. Lungile dări de seamă asupra călătoriilor întreprinse atrag atenția asupra unor vestigii, le descrie cu minuție și adesea cu naivă fantezie, ceea ce avea să-i atragă critici din partea lui Al. Odobescu. „Campaniile” estivale îi procură noi piește pentru colecția ce va intra în patrimoniul statului și descoperă noi puncte arheologice, care vor fi cercetate abia mai târziu, pe valea Dunării și în regiunea subcarpatică a Munteniei, uneori chiar în munți, la altitudine, mai ales în Bucegi, unde spera să descopere sanctuare dacice, legate de cultul lui Zamolxis. Interesante s-au dovedit cercetările de la Tinosul, pe valea Prahovei, efectuate împreună cu Odobescu, cercetări asupra cărora a publicat o lungă dare de seamă în *Trompetă Carpaților* (1869), spre a susține și cu mai multă convingere nevoia cercetării sistematice a civilizației autohtone. După explorarea peșterii de la obîrșia Ialomitei (1870), el insistă în această direcție: „Da, am zis-o și o voi repeta pînă cînd voi putea fi auzit, că misiunea noastră este să dăm istoriei timpiei dacilor, pînă unde ei pot intra în istorie, și să dăm științelor arheologice pre omul Carpaților, preistoric, ante-istoric”.

E o direcție fertilă, una care datorează mult acestui diletant stăruitor și entuziast, capabil de mari eforturi. În 1872, el inițiază o nouă excursie pe valea Dunării, de la Tulcea la Porțile de Fier, cu opriri la Gherghina, Iglia, Zimnicea, unde afla o necropolă „dacică” și urme funerare, la Vădastra, Nicopole, Celei etc., pentru ca în anul următor să poasească mai ales la Piscul Crășani. Pentru unele pietre sepulcrale, descoperite la Schintesti, spre Turnu Severin, căuta analogii tocmai în Scandinavia și Islanda. Gala Galaction avea să evoce mai târziu, pleoind de la raportul arheologului, una din descoperirile acestor ani: „S-au găsit și cîteva cărturari care s-au dus la Celei și-au dat cu tîrnăcopul în ruine. Unul din ei, Cezar Bolliac, s-a oprit aici în cîteva rînduri și a făcut oarecare cercetări. Între altele, Cezar Bolliac a găsit, sub prisma unui sătean, un sarcofag ermetic închis, pe care, cu învoirea ultimului său proprietar, a pus să-l deschidă. Lucrul n-a fost tocmai ușor, căci capacul era prins de sarcofag cu scoabe de fier, acoperite cu plumb, iar linia de închidere a celor două jgheaburi era cimentată. Dar la urmă sarcofagul a fost deschis și, pe un pat de ramuri de dafin, apărură un schelet aproape întreg. Mirosul foilor de dafin, acum galbene ca tutunul de Havana, se răspîndi puternic și plăcut și muri

domnitorii noștri în edictarea multor hrîsoave, pitacuri și pravile.

Niciodată, așa cum am observat, legislația noastră nu a interzis femeilor să devină avocat sau „vechii de pricină” (precursor la noi, al apărătorului modern, de fapt, un veritabil avocat, așa cum erau logograful și *synegorosul*, la vechii greci, sau *oratores* și *patronus causarum*, la romani). Codul Caragea prevedea expres — că „numai bărbații se fac boieri, judecători și cîrmuitori obștești, numai bărbații se fac arhierii, preoți și diaconi. Femeile sînt depărtate de toate cinurile politicești, stăpîniri și slujbe publice”⁵). Dar „profesiunea de avocat nu poate fi considerată nici ca o funcție publică, nici ca un drept politic”⁶. În felul acesta era combătută opinia, evident falsă, conform căreia „femeile sînt depărtate de la drepturile publice, sub care se înțeleg drepturile fiduciare, adică acele drepturi pe care o persoană le exercită în folosul alteia : dreptul de a fi avocat (sublin. n. C. A.) martor și altele”⁷).

Partizanii acestei teze invocau, în principal, faptul că legea nu a prevăzut, în mod expres, dreptul femeilor de a exercita profesiunea de avocat; de aici, susțineau ei, ar fi rezultat că legiuitorul nu a înțeles să le acorde un asemenea drept, mai ales că el ar fi fost contrar obiceiurilor și tradițiilor noastre, intereselor generale ale societății⁸.

În cele din urmă, după dispute aprige, sustinute zeci și zeci de ani, femeilor le-a fost recunoscut dreptul legitim de a practica avocatura.

În presa noastră au fost exprimate însă opinii contradictorii în legătură cu apariția femeii, ca profesionistă, la bara justiției. Astfel, în „România liberă” s-a scris că „prima femeie avocat din lume a fost o româncă, Elena Bălescu, care a intrat în Baroul avocaților din București în anul 1880”⁹).

Pe o poziție contrară s-a situat autorul textului publicat în Almanahul „Femeia” — 1983 (pag. 188), care scrie următoarele: „Aprilie 1913. Revoluție și proteste vehemente în baroul din Iași din partea bărbaților. Motivul? O femeie făcuse pasul cel mare, trecînd peste toate barierele ce stăteau în calea femeilor spre emancipare socială. Ella Negruzzi fusese admisă în barou. Era prima femeie din România care devenise avocat. Era o izbîndă a femeilor din țara noastră spre emancipare. Cu toate protestele avocaților, care asaltează Curtea de apel pentru a infirma titlul de avocat al Ellei Negruzzi, apelu bărbatilor (lezați în instinctul lor de conservare) a fost respins. Curtea de apel a confirma hotărîrea Consiliului de disciplină, care, după lungi dispute și debateri contradictorii, a declarat avocat pe Ella Negruzzi”.

Ambele opinii, la care ne referim, demonstrează dificultățile pe care le înțîmpină cercetătorii în istoria avocaturii, domeniu de activitate prea puțin investigat de către specialiști și, de aceea, insuficient cunoscut.

★

Dintre activitățile incluse în nomenclatorul profesiunilor și al meseriilor, a-

vocatura — indiferent dacă este practică de către bărbați sau de către femei — nu constituie o creație a timpurilor moderne. Anticii au îmbrățișat „arta scrierii la bară” și au făcut-o în mod strălucit, dezvoltând oratoria prin discursuri juridice rămase celebre. „Unul orator — scria Cicero — trebuie să-i pretindem ascuțimea de minte a logicianului, cugetarea filosofului, exprimarea aproape ca a poetului, memoria juriconsultului, vocea tragedianului și, așa zice, gesturile unui actor celebru. (Ați) bute cărora noi le-am adăuga și o înaltă ținută etică și morală — C. A.). De aceea nu se poate găsi nimic mai rar pe lume ca un orator desăvârșit”¹⁰). Posesorul acestor multiple calități este, ca om și ca profesionist, fascinant, iar domeniul lui de manifestare exercită o forță de atracție irezistibilă. Nu este deci de mirare că femeile au încercat să se afirme și în această indeletnicire...

La romani, „femeia a putut fi avocat pînă la o anume Caia Afrania care, fiind supărată că judecătorii nu voiau să-i dea dreptate, s-a întors cu spatele (la ei) și a făcut un gest cam necuviincios. Romanii, care căutau să înălțare femeia din viața publică, au folosit ocazia pentru a interzice pe viitor femeilor această profesiune”¹¹). În pofida faptului că alte femei ca, de pildă, Amasia, soția consulului Sulpicius, și Hortensia, fiica juriconsultului Hortensius, dobîndiseră mari și legitime succese la bara justiției, așa cum a recunoscut Valerius Maximus¹²). Datorită acestei femei indecente, numită, în texte, cînd Carfania, cînd Afrania, cînd Calpurnia și calificată într-un text din „Digeste” drept „improbissima femina”¹³) prețorul a intervenit și a promulgat un edict prin care femeilor le era retras dreptul de a mai practica avocatura.

„Istoria, arăta, D. Alexandresco, a păstrat o tristă amintire despre această ființă care a fost primul avocat feminin. Contemporanii ei comparau vocea sa cu urletul unui cîine. Ea era atît de violentă și de lacomă, încît pronunțarea numelui ei înaltea unei alte femei se considera ca un ultraj. Valerius Maximus, după ce ne spune că ea a murit în anul 48 î.e.n., adaugă că istoria trebuie cu mai multă plăcere să înregistreze moartea decît nașterea unui asemenea monstru”.

De asemenea, în Franța, legile mai vechi permiteau femeilor să exercite drepturi civile extrem de largi, iar precedentul roman, la care ne-am referit mai sus, nu a fost preluat și consacrat de către francezii. În anul 1697, procurorul general în parlamentul de la Metz, Corbérón, observa acest fapt în următorii termeni: În Franța „a fost întotdeauna permis femeilor să susțină cauzele ce le-au fost încredințate”. Abia mai tîrziu, dreptul canonic a interzis franțuzoaielor accesul la bara justiției. Tot astfel, în Belgia, printr-o decizie a Curții de casție din Bruxelles, s-a statuat — de principiu — că femeile nu pot să exercite profesiunea de avocat. O asemenea rezolvare a problemei a dat o puternică lovitură mișcării feministe, în fond — spiritului progresist european, și i-a prilejuit profesorului Labbé, de la Facultatea de drept din

în aer după șaptesprezece veacuri de reclusiune. Cercei de aur, un ac de păr (de fildeș), două semilune de dinți, toți la număr și minunat de frumoși, spunu că pe crengile și pe foile de dafin adormise o femeie, tînără și, desigur, mult iubită. Nici o inscripție, nici un nume!”.

Descriind *Ceramica Daciei*, pe baza săpăturilor de la Vădastra, Bolliac se arată preocupat de însuși rostul arheologiei: „Dar istoria ce dobîndește în aceste descoperiri...? Ea dobîndește cunoștința că pe aceste locuri exista istorie și pe cînd nu era istorie; că existau oameni pe aici, existau societăți care trăiau și piereau pînă să nu afle nimic de dinsele, pînă să nu știe că sînt, că au fost; că trăiau oameni cu industrie pe aici, mai înainte de toate datele și pe cînd se numeau unii pe alții prin cîte o monosilabă; că ei fasonau cremenea și piatra dură fără instrumente metalice, după metode pe care astăzi știința nu le poate înțelege; și că din oase știa să tragă profite utile și de agreement; că din pămînt știa să facă toate uneltele casnice pe care le dau astăzi metalurile, sticlele și lemnele; că, în fine, toate ideile despre bunul trai, perfecționate astăzi, existau în omenire mai înainte de a ști omul cum se cheamă omul, ce este omul, de unde vine și unde se duce”.

Asemenea reflecții făcea Bolliac în 1876, cînd comunica, în cadrul Societății geografice, despre *Studiile arheologice privitoare la România*. Este una din ultimele lui manifestări pe acest tărîm. Dificultăți financiare îl sileau, în toamnă, să-și vîndă antichitățile adunate, iar la începutul anului următor galeria de tablouri. Cîrînd, în ianuarie 1877, presa anunța că „distinsul publicist și eminentul arheolog” a fost fulgerat de paralizie.

Bolliac este, fără îndoială, primul nostru arheolog care s-a preocupat în mod special de antichitățile geto-dace. Colecționar pasionat, el nu s-a mulțumit cu adunarea de obiecte, ci a întreprins numeroase călătorii și chiar săpături. Inițial era preocupat mai ales de vestigii romane, însă descoperirile făcute l-au constrîns să meargă mai departe, sondînd straturi de cultură mai vechi, pe care a încercat să le explice, subliniind importanța componente autohtone a etnogenezei noastre. Marele său merit, un merit de precursor pasionat, este acela de a fi deschis calea cercetărilor ulterioare cu privire la daci și la protoistoria poporului român.

AI. ZUB

DIMITRIE GOGA (1894 – 1970)

Jurnal de front

(1916 – 1917)

Vineri 26 august (1916)

...Noaptea au fost focuri de armă la a-(van) posturi iar apoi artileria inamică a început a bombarda fără efect. Patrulele noastre se predă un sergent român din armata ungurească care dă carecare amănunte asupra forțelor inamice.

Simbătă 27 august (1916)

Plecăm spre Király (Sincraieni) înainte de 12. Dușmanul a zărit înaintarea noastră și a deschis o puternică bombardare. Înaintăm mereu în munte pe un drum pietros. Trecerea defileului de la Király (Sincraieni) înainte se va face cu greutate. Începutul ne arată aceasta. Înaintarea se face cu greutate. Într-o poiană Lt. Broșteanu împușcă pe un țaran ungur care nu vrea să stea. Ajungem cu greutate la punctul propus. Spre Nord la 2–3 km e bateria dușmană. O mișcare de învăluire ne-ar fi reușit dacă am fi cîștigat din timp. Pînă cînd să se facă recunoașterea terenului rămînem într-o poiană. Ne apucă o ploaie mărunță. Ne retragem la o casă la 1 km în urma acestei po(i)ene. Rămîne pe loc comp(ania) III și plecăm noi cu mitraliera. Plot(onul) meu e împărțit în 3 posturi de corespondență. Pentru noapte fac rond la aceste posturi. Veghem întreaga noapte în căsoaie, în jurul unui foc de cetină.

Duminică 28 august (1916)

Aprovizionarea noastră care a fost bombardată ieri, sosește azi cu hrana pe două zile. Primim ordin să ne retragem de pe înălțimile de la Király (Sincraieni) pe șoseaua națională. Găsim aici o baterie din (Regimentul) 8 artilerie și companiile a II-a și I-a. După amiază plecăm spre Olah-falu (Căpîlnița), compania noastră în av-(an)gardă cu Plot(onul) L(oco)t(enentului) Broșteanu la cap. Inamicul s-a retras lăsînd la tranșee mii de cartușe. Pe drum, 2 cai din cavaleria noastră împușcați. Drumul e de o frumusețe rară și pantele aici în munții Harghita sînt f(oare) mici.

De la Tolvajos (în traducere liberă, Dealul hoților) pînă la Olah-falu (Căpîlnița) sînt (...) Am făcut 10 km din drum cînd comp(ania) a primit ordin să se retragă iarăși la Tolvajos (Dealul hoților). Patrulele luaseră în acest timp contact cu inamicul care își așeza rețelele de sîrmă la tranșeele din Olah-falu (Căpîlnița). Regretînd că nu putem începe lupta ne reîntoarcem. Sîntem obosiți și picioarele mă dor îngrozitor. Dormim pe șosea la km 76.

Paris, exprimarea unui total și îndreptățit dezaord.

Am citat aceste exemple deoarece dreptul nostru civil a respirat prin „plămîni” dreptului roman care a influențat, prin fundamentarea juridică a instituțiilor sale, legislația majorității statelor din bătrînul continent. Accesul femeii la bara justiției a fost împiedicat de consolidarea proprietății private, de inegalitățile pe care aceasta le-a generat și instituit între bărbați și femei, la fel cum religia, cutuma și, ulterior, conservatorismul masculin au constituit tot atîtea impedimente în calea afirmării femeii și a participării ei la viața juridică.

Reticențele față de femei au fost amplificate, în mod paradoxal, și de e-coul produs în conștiința europeană de către unele opere literare. Juvenal, de pildă, în Satira VI, scria că „Nu există litigiu a cărui cauză să nu fie o femeie”. La Fontaine, în fabula „Cei doi cocoși”, a făcut o „aluzie” asemănătoare. Pigasov, din romanul „Rudin” al lui Turgheniev, referindu-se la ceea ce el credea că ar fi fost cauza răului, întreba mecanic: „Cum o cheamă? ... ca și cum cauza oricărei nenorociri ar fi putut să fie numai o... femeie! La fel proceda Lalevski, din nuvela „Duelul”, scrisă de A. P. Cehov; și exemplele ar putea continua: Alexandre Dumas — tatăl, cu „Les mohaicains de Paris”, etc. etc.

Femeile au rezistat însă în fața tuturor dificultăților vieții și au luptat, pretutîndeni, pentru egalitate.

Cînd, la 26 iunie 1891, Sarmisei Bilcescu i-a fost aprobată cererea de înscriere în Baroul de Ilfov, trecuseră 370 zile de cînd, la Paris, prestigioasa revistă „L'Illustration”, în nr. din 21 iunie 1890, o prezenta cititorilor în fața exigentului juriu universitar care i-a acordat titlul de doctor în drept. Româncea noastră era prima femeie din Europa și chiar din întreaga lume care dobîndea „tresele” unei înalte calificări în domeniul dreptului! Totuși, contrar faptului — relevat de aceeași publicație — că teza de doctorat a Sarmizei Bilcescu, lucrare vastă, de peste 500 pagini, conținînd elemente de drept comparat cu privire la situația juridică a femeii, la români și la francezi, „a stîrnit admirația unanimă...”, o asemenea prioritate românească nu a reușit să sensibilizeze spiritele ceva mai conservatoare de pe malurile Dimboviței. Ziarele din țară au informat însă cu legitimă mîndrie patriotică despre acest succes, iar decizia Consiliului de conducere al Baroului din București, în sensul de a primi pe S. Bilcescu în rîndurile membrilor săi, a produs o puternică impresie asupra personalităților intelectuale din Occident. Astfel, Louis Frank, profesor la Universitatea din Bruxelles și Vicepreședinte al Federației Feminine Universale, i-a remis decanului în funcțiune al baroului bucureștean o elogioasă scrisoare în care, printre altele, își exprima satisfacția în legătură cu primirea unei femei în avocatura modernă și sublinia că această „deschidere a frontierelor” profesionale demonstrează „un mare liberal spirit de justiție” și că „faptul

are o mare importanță, întrucât România și baroul bucureștean vor avea astfel onoarea de a fi introdus o mare inovație în existența baroului”¹⁴.

Noutatea adusă de baroul bucureștean poate fi înțeleasă prin raportarea ei la controversa existentă între doctrină și practica judiciară. Cum am arătat, legea nici nu excludea femeile de la exercitiul avocaturii, dar nici nu specifica, în mod expres, că ele aveau dreptul să devină apărători. Față de acest echivoc în doctrină, a fost exprimată teza potrivit căreia, dacă legea nu conținea nici o interdicție, femeia putea să fie avocat. Practica judiciară s-a situat însă pe o poziție contrară, susținând că dacă legea nu a acordat formal acest drept, înseamnă că legiuitorul nu a înțeles să permită femeilor accesul la bară. Disputa a avut loc pe un front mult mai larg, în cauză fiind invocate și alte argumente pro și contra fiecărei teze. Aprecierea de mai sus nu a constituit însă unicul ecou internațional al luptei româncelor pentru emancipare socială. După aproape 10 ani, „Cazul Sarmisa Biloescu” a fost invocat ca argument pentru obținerea, de către franțuzoaise, a dreptului de a practica avocatura. Astfel, în expunerea de motive la Legea din 1 Decembrie 1900, prin care ele obțineau, în sfârșit, dreptul de a sta la bara justiției, se arată — cu oarecare invidie — că, pe continent, Parisul a fost devansat în această privință. În lume, spunea raportorul francez, mai multe țări ne-au luat-o înainte și au modificat deja legislația lor (aluzie la S.U.A., India, Noua Zeelandă, Mexic, Chile, Elveția, Norvegia și Suedia...) pentru a permite femeilor exercitarea profesiei de avocat. În unele state, chiar fără să se adopte legi noi, s-a procedat la interpretarea largă a tăcerii legilor vechi. Este ceea ce s-a întâmplat efectiv în România unde, prin Hotărârea Consiliului de disciplină al avocaților bucureșteni, din 26 iunie 1891, domnișoara Bibescu (în realitate: Bilescu, raportorul francez aflându-se desigur în eroare — n. n., C. A.) a fost înscrisă în tabloul avocaților¹⁵.

Din păcate, Curtea de apel din București, la cererea procurorului general, a desființat hotărârea baroului și a respins cererea S.B. de a practica avocatura.

Cîteva ani mai târziu, Consiliul de disciplină al Baroului din București, prin încheierea nr. 59 din 12 decembrie 1901, abandonînd spiritul de justiție care l-a animat în cazul Sarmisei Bilescu și care i-a făcut alta cinste în Europa, a respins cu majoritate de voturi, cererea unei alte femei, Elena B. Popovici, de a fi primită în avocatură.

Spirit militant și nelăsîndu-se descurajată de această practică discriminatorie și neunitară a Baroului din Capitală, Elena Popovici, licențiată în Drept și Litere a Universității din București, a atacat soluția pronunțată de Consiliul de disciplină al avocaților ilfoveni. Apelul său a fost judecat de Curtea de Apel din București.

În acest proces, Elena Popovici nu s-a apărut singură. Ea a beneficiat de asistența juridică a trei dintre cei mai

Luni 29 august (1916)

În repaos la km 76 Pe la 9 dim(ineața) un TAUBE ne-a vizitat fără să arunce bombe. A fost alungat cu focuri de armă. Primim trista veste că a căzut Turtucaia.

Seara, comp(ania) noastră intră în a-(van)posturi. Plot(onul) 4 în post unic și plot(onul) meu în patrulare la 10 km înaintea a(van)-posturilor.

Marți 30 august (1916) Sf. Alexandru

În a-(van)posturi oamenii mei au patrat nesupărați toată noaptea. Spre ziuă au început a scoate refugiații din pădure. Se reîntorc femei și bătrîni cu turme de vite, porci și oi. Pentru prînz primim conserve, cornuri, vin, zahăr, ciocolată, țigări. La 5 p(ost) m(eridian) o patrulă inamică atacă patrula noastră fixă. S-au schimbat numeroase focuri. Ungurii au împușcat o țărancă care întîmplător se afla pe linia de foc. Primii știri că Turtucaia a fost reluată. Se vorbește că în pădure ar fi 2 soldați români masacrați. Probabil că sunt cei dispăruți zilele trecute de la Compania (a) III (a). Spre seară ne retragem ca rezervă generală a a-(van)posturilor.

2 septembrie (1916). Vineri

Primim ordin de înaintare spre Lövete (Lueta). Scoborînd în șosea. Plouă mereu. Întîlnim Bat(alionul) 4 vînători. Prietenul Bozianu e bolnav. Mi-ar fi plăcut mult să-l văd. Mergem pentru înaintarea vînătorilor și pe urmă le dăm locul lor înainte. Aproape două ore se scurg. Bat(alionul) de vînători și Bat(alionul) I din (Regimentul) 14 Roman. Întîlnim la Roman pe Caloian, Beloiu și colegul Mancaș. Această trupă atacă Olah-falu (Căpîlnița). Plecăm. De două ori greșim drumul. Apucăm pe valea pîrului. Chiar la intrarea în vale ne atacă o patrulă inamică. Un ungur rămîne greu rănit. Dăm de localitatea Olah-Fürdo (Vlăhița). Are ape minerale și citeva vile. Populația nu s-a retras. Se face legătura cu Bat(alionul) II. Înaintea satului Lövete (Lueta) [Comp(ania) 3 la a-(van)gardă cu Plot(onul) Ioan la cap.] (În față) sunt trăgători dușmani. Comp(ania) noastră se răspîndește toată în trăgători. O ploaie de gloanțe ne primește înaintea (...) și rămînem peste noapte pe poziție. Plot(oanele) 1, 2, 4, în trăgători iar Plot(onul) meu se retrage ca de rezervă. O noapte îngrozitoare. Spre Nord două focuri mari. Toată noaptea a fost bomb(ardament) de artilerie și focuri de infanterie în dreapta spre Olahfalu (Căpîlnița) Se dă un atac de noapte. La 3 s-a sunat asaltul. Spre ziuă e liniște. Asaltul trebu(ie) să-l fi dat Bat(alionul) 15 Inf(anterie). Aceară din Comp(ania) (a) II-a a căzut soldatul Podureanu Voicu. Primul mort din Bat(alion). Dușmanul s-a retras îndărătul satului Lövete (Lueta).

3 septembrie 1916, Sîmbătă

Stăm toată ziua pe poziție. Turnurile noastre au bătut pozițiile inamice peste satul Lövete (Lueta). Cu plutonul sînt dat ca susținere a artileriei.

Pe la 4 p(ost) m(eridian) ne scoborim în satul Lövete (Lueta). Oamenii n-au fugit. Ies pe la porți

să ne vadă. Tabăra e în marginea satului, Vizitez spre seară satul cu Lt. Șova. Școala e frumoasă. În ea au cantonat soldații unguri. Învățătorii sînt în război. Popa a fugit. Bărbații cu vîrsta de armată sînt toți reformați.

Copiii de pe malul Homorodului se (uită) rîzind la noi și la soldați. Acum e noapte liniștită.

Duminică 4 septembrie 1916

Prîmim ordin să ne ridicăm pe dealul de la Nord de Lövete (Lueta) (...) aducînd tot regimentul (...) întîlnesc cu Jan Liciu.

Azi am primit scrisori de acasă, jurnale și comunicate.

Bat(alionul) II în a-(van)posturi. După amiază lucrăm la tranșee. Seara plecăm din a-(van)posturi dincolo de satul Kemeny (Cremenea). Sînt în post unic. Fac legătură cu 10 Putna și 6 Călărași. Plouă mereu și n-avem unde ne adăposti. Patrurile se întorc din sat cu friptură și ouă. Femeile le dau totdeauna de mîncare.

Luni 5 septembrie (1916)

Ne schimbă din a-(van)posturi B(atalionul) III. Drumul spre tabără e lung și greu. Recitesc scrisorile pe care le-am primit (i)eri de acasă și de la prietene. Niciodată n-am să pot să le mulțumesc pentru bucuria ce mi-au făcut-o. Conflict între Dl. Maior și Dl. Căpitan pentru bețele de cort și unelte. Seară liniștită.

(Vineri) 16 sept(embrie) (1916)

Înaintăm spre Derzs (Dirjiu). Întîlnim în drum un aeroplan ungurese doborît. (...) Div(izia) de cavalerie. Începe o strășnică bombardare de artilerie. Înaintăm pe plotoane. Plotonul meu intră întîi în foc. Șrapnelele se sparg de jur împrejurul nostru. Ajungem în marginea satului. Lupta au început-o călăreții și bicicliștii. (...) satului spre Nord. Am cîștigat lupta ușor căci infanteria lor s-a retras. Cercetăm acum pozițiile și locul unde ei au (fost) ieri.

Duminică 18 sept(embrie) (1916)

Plecăm spre Galambfalu (Porumbenii mari). Un foc îngrozitor de artilerie. Cîțiva morți în drumul nostru. Răniți de la I-a cu sublt. (?) Diacu. Drumul prin pădure e anevoios. Azi trupa n-are de mîncare. Ne înșelăm foamea cu pădurețe. Dușmanul s-a retras. O ploaie torențială ne ajunge pe malul Tîrnavei Mari. Fără adăpost stăm pînă seara tîrziu. Cantonăm în Galambfalva (Porumbenii Mari). Dau soldaților să mîncească piine și mere.

E pentru prima dată că mă dezbrac în acest război.

Simbătă 24 sept(embrie) 1916

După amiază ne retragem din Lövete (Lueta) spre C(sik) s(z)ereda (Miercurea Ciuc) pe malul Homorodului. Treceam prin Olah-F(ürdo) — (Vlăhița) și ne oprim în valea munților Kivelik. Dormim acolo. Drumul plin de trupe ce se retrag.

Duminică 25 sept(embrie) 1916

Ne urcăm la cota 998 pe care trebuie s-o apărăm. Ziua plouă, noaptea deasemeni. Trebuie să veghem

valorosii avocați ai țării: C. Mille, D. Alexandresco și C. G. Dissescu.

Revista „Dreptul” în numărul său din 7 noiembrie 1902, își informează cititorii despre soluția dată în cauză: Curtea respinge apelul, judecătorii aprecîind că o femeie nu poate fi avocat!

Hotărîrea, departe de a descuraja, nu a făcut decît să mobilizeze și mai mult reprezentantele sexului delicat; o altă femeie, Ella Negruzzi, încearcă la rîndul ei să forțeze ușile ferecate ale avocaturii. Cererea sa, adresată Baroului din Iași, este admisă de Consiliul de disciplină prin Decizia din 13 aprilie 1913. Din nou, avocații români (de data aceasta prin reprezentanții lor moldoveni) s-au pronunțat pentru o deplină egalitate în drepturi între bărbați și femei. Se va înregistra acum o victorie? Din păcate nu, căci unii avocați nu concep să aibă printre ei o femeie!

Ei atacă decizia, iar Curtea de Apel, Secțiunea I din Iași, prin hotărîrea din 15 mai 1913, le-a dat cîștig de cauză. Abia după 7 ani, Ella Negruzzi va reuși, în sfîrșit, să intre în avocatură. Era ziua de... 8 martie 1920 (cf. *Enciclopedia României*, vol. I, p. 353).

Reconstituirea demersului pe care femeile române, prin reprezentantele lor cele mai autorizate, l-au făcut pentru a obține dreptul de a se manifesta în viața juridică, mai exact în avocatură, plasează însă începuturile acestei lupte într-un trecut mai îndepărtat și anume în prima jumătate a secolului XIX.

Revoluția de la 1848 și orientările progresiste pe care le-a declanșat constituie cadrul istoric în care se manifestă aceste încercări de emancipare. Codul judiciar al Moldovei (*Colecția de dezbegări și circulare ministeriale*, Ex. din 1862, p. 912 ad notam atestă, că la 1849. Judecătoria de Bacău, cerînd dezlegarea Logofetei (Dreptății) dacă o femeie poate fi primită vechil în principii. Logofetea (Ministerul Justiției, am spune noi astăzi), prin oficiu cu nr. 6380 din 24 noiembrie același an, i-a răspuns că la Basilicale, cartea VIII, t. II, L. 54, se hotărîște că nici femeia (s. n. — C. A.) nici oșteanul, nici acel ce se află în slujba publică, nici acel ce lipsește în treburile statului, nici acel cuprins de pururelnică (vesnică, incurabilă — n. n., C. A.) boală nu sînt învinși de a fi apărătorii oricînilor de judecată și că, prin urmare, judecătoria să se păvătuiască în asemenea caz (s. n., C. A.) de prescripția mai sus lege¹³, adică de Basilicale.

Răspunsul pe care Logofetea Dreptății i-a dat, în 1849, Judecătoriei Bacău, în sensul că femeile nu aveau dreptul să fie vechili de judecată trebuie raportat la un caz concret. Într-adevăr, judecătoria trebuie să fi fost confruntată cu cel puțin o apariție feminină la bara justiției de vreme ce a solicitat indicații dacă să permită ori nu acele femei să profeseze avocatura. Altfel, intervenția judecătoriei nu poate fi explicată deoarece ar fi fost lipsită de orice interes practic. Aceasta demonstrează că, în jurul anului 1843, existau la noi femei inițiate în domeniul dreptului. Că așa este, rezultă din faptul că, printr-un așezămînt promulgat în 1839 și conținînd 25 de articole, se instituieră anumite condiții pe care trebuiau să le îndeplinească cel

ce solicitau dreptul de a fi vechil. Una dintre aceste condiții se referă la cunoașterea pravilelor împărătești, adică a Basilicalelor, și a Condicii Civile a principatului. Verificarea cunoștințelor era efectuată de către o comisie care funcționa pe lângă Logofetie. Cel declarat reușit primea atestat și erau înscrși în tabela de „Vechil aprobăriși”, după ce depuneau un jurămint, (cf. „Dreptul” nr. 54 din 8 septembrie 1902, pp. 434-445).

Așadar, în preajma Revoluției de la 1848, femeile noastre dobândiseră, solide cunoștințe juridice și încercau să se afirme, ca profesioniste, în pretoriul justiției.

Semnificația acestui fapt crește în importanță și prin aceea că în Franța cea atit de „liberală”, la aproape o jumătate de secol după ce Judecătoria Bacău solicita „dezlegarea” amintită, Curtea de Justiție din Paris refuza domnișoarei Chauvin dreptul de a fi avocat. Motivul? Jurista era... nu bărbat !... (Hotărîrea din 30 nov. 1897).

Acum se va înțelege poate mai exact de ce aprecierea profesorului Louis Frank, la care ne-am referit mai sus, nu constituie o gratitudine sau o amabilitate de complezență. Ea consacră o prioritate românească de care trebuie să fim mîndri și confirmă afirmarea valorilor spiritualității noastre în contextul democrației europene.

Constantin ANTONOIU

NOTE :

1) N. Polizu — Micsunești, „File din dosarul emancipării femeiste. Femeia și profesiunea de avocat”, în Revista „Dreptul”, 1902, 4, p. 36 col. 2).

2) D. V. Firoiu, „Istoria statului și dreptului român”, București, 1976, p. 186.

3) C. G. Dissescu, „L'influence de Code civil français en Roumanie”, în „Livre de centenaire”, vol. II, p. 863 (cf. D. V. Firoiu, op. cit.).

4) A. Pippidi, „Traditia politică bizantină în țările române în secolele XVI-XVIII”, Editura Academiei R.S.R., Buc., 1983.

5) „Legiulrea Caragea” (ediție critică). Editura Academiei R.S.R., Buc., 1955, p. 6, Partea I, Cap. I art. 1-3 „Pentru bărbați și femei”.

6) D. Alexandresco, Pedoaria din 25 oct. 1902, dezvoltată înaintea Curții de apel din București, în procesul dintre Elena B. Popovici și Baroul de Ilfov, în Revista „Dreptul”, 1913, 47, pp. 371-376. (cf. Notei redacției).

7) I. Bărbătescu, în „Cursul dreptului civil român”, Buc. 1849, p. 97 (cf. D. Alexandresco, op. cit. loc. cit.).

8) Considerentele hotărîrii pronunțate, la 15 mai 1913, de Curtea de apel din Iași, Sect. I, în procesul dintre Ella Negruzzi și unii avocați din Baroul de Iași, în „Dreptul” nr. 47/1913 loc. cit.

9) „România liberă”, din 14 martie 1983, rubrica „Zigzag”.

10) — De oratore, I, 28.

11) cf. Const. St. Tomulescu, *Drept privat român*, Buc., 1958.

12) cf. D. Alexandresco, în „Dreptul”, 47/1913.

13) cit. ibidem.

14) cf. N. Polizu — Micsunești, în „Dreptul”, 4/1902.

15) cf. D. Alexandresco, op. cit.

16) cit. ibidem.

Fragment din lucrarea *AVOCATUL.*

DEZVOLTARE, EGALITATE,

DEMOCRAȚIE (în curs de elaborare)

cu toții. Noaptea trupele lor (in)cearcă să rupă frontul nostru.

Vineri 30 sept(embrie) (1916)

Inamicul nu ne mai supără. Trimit o patrulă să cerceteze înaintea liniei de sentinele și dă peste trupele adverse. Mi-a fost împușcat un soldat și altul omorît. Mă gîndesc cu durere că lista pierderilor mele nu se va sfîrși cu acești 5 de pînă acum.

Toată ziua alerg în dreapta și în stînga și noaptea deasemeni. Spre seară ungerii au atacat postul nostru de la pichetul Ciobănuș. Seara pe la 11-12 primim ordin să ne retragem și noi la pichetul unguresc de la Ciobănuș. Dormim pe poziție.

Simbătă 1 octombrie (1916)

Dimineata încep împușcături. O patrulă ungurească rătăcită lasă în mîinile noastre 2 gravi răniți și un prizonier. Două companii din 14 ne vor schimba aici. Ne retragem înainte de 12 ziua spre țară, pe malul Ciobănușului.

Compania noastră — Am trecut frontiera la 3° p(ost) m(eridian). Plotonul meu în ariergardă. Și companiile din 14 tot în țară vor lua poziție. Stricăm podurile și drumurile. Mă întîlnesc și cu Cosma Angelo. Treceam prin gura Ciobănușului, prin Comănești și ne oprim noaptea în Podei.

(Duminică) 2 oct(ombrie) 1916

La marginea Lapoșului ocupăm o poziție și lucrăm șanțuri de apărare.

La Uz regimentul nostru e viu atacat și are doi ofițeri pierdere — căpt. Cimpianu (Alexandru) și sublt. Diaconescu. Îmi scrie Olguța, Lică. Bunii soldați cată cu jale la oamenii care evacuiază satele din jurul nostru.

(Vineri) 7 oct(ombrie) (1916)

De dimineată începe lupta de infanterie. După amiază duel de artilerie. Artileria lor ne înnebunește. Cel puțin 20 de tunuri inamice ne împoacă. Reg(imen)t(ul) nostru nu mai poate rezista. Înainte de a insera începe retragerea. Plouă. Suntem în ariergardă. Dormim la fabrica de oțet.

(Simbătă) 8 octombrie (1916)

Ne sculăm la 3 dimineata. Dăm un atac de noapte cu compania refăcută. Compania noastră (a IV-a) cu a 8-a se contopesc. Comand vechile plutoane 3 și 4, n-am în ele decît 41 de oameni.

Plut(onul) 1 rătăcit de ieri. (Serg(entul) Bălănică după el).

Ce foc îngrozitor și ce puțini suntem. Pe vale acționează Bat(alionul) din 15 I(nfanterie). Primim gloante fără să vedem inamicul. Se dă ordin de asalt. Abia am lîngă mine 5 trăgători și pe serg(entul) Munteanu. Un ungar trage de la cîțiva pași asupra mea. Mă simt lovit. Cad dar mă ridic imediat. Singele de pe mine era al cap(orului) rănit Vla-siuc. Mă ridic și după ce primesc al doilea foc lovesc ungerul drept în cap. Îl respingem pe inamic pe toată linia.

(Joi) 13 oct(ombrie) (1916)

Petrecem ziua la fabrica Sălătruc în rezervă. Lupta începută la 10 oct(ombrie) în Poiana Uzului continuă cu înverșunare. Noi am făcut numeroși prizonieri. Regimentul primește întăriri. Seara suim iar în Poiana Sălătruc iar Plot(onul) meu la același post.

(Vineri) 14 oct(ombrie) (1916)

Scoborim din deal la fabrică. Spre seară lupta din Poiana Uzului e în toiul ei. Vom lua parte. Primim ordin de înaintare. Trupele amice merg bine. Încep a trece prizonieri. Noaptea o petrecem pe marginea drumului.

(fragmente inedite comunicate
de prof. Eugen BUDAU

„Structuri vegetale” — grafică de
Lucia TRANCOTA

Documente de istorie literară

Mărturii epistolare: Perpessicius - G. T. Kirileanu

Printr-o firească și fericită împlinire a timpului, marea prietenie dintre Eminescu și Creangă a fost sublimată de hazard și în nobila comuniune spirituală dintre editorii lor cei mai devotați: Dimitrie S. Panaitescu-Perpessicius și Gh. Teodorescu-Kirileanu. Datînd de prin anii 1940—1943, legătura epistolară a celor doi cărturari din generații diferite (G.T.K. era cu aproape 20 de ani mai în vîrstă) face dovada apartenenței lor la aceeași mare familie de spirit și simțire. Reuniți sub semnul dragostei pentru cultura română și ilustrele ei tradiții, Perpessicius și Kirileanu ne apar și din perspectiva dialogului lor epistolar ca două personalități formate în respect și trudă pentru zămislirea Cuvîntului.

Cele cîteva mărturii epistolare pe care vi le propunem în aceste pagini le datorăm la rîndul nostru, generozității regretatului Dumitru D. Panaitescu care ni le-a încredințat în toamna lui 1981. Cititorilor dornici să-și întrească imaginea prieteniei dintre cei doi editori le sugerăm să vadă și textele scrisorilor lui Perpessicius către G. T. Kirileanu, publicate de Mircea Handoca în revista *Limbă și literatură* (nr. 2/1976) și în volumul *G. T. Kirileanu. Corespondență* (București, „Minerva”, 1977).

CONSTANTIN BOSTAN

1

Piatra Neamț 1 iunie 1952

Scumpe domnule Perpessicius,
Primind scrisoarea de luna trecută,¹ pe cit m-au întristat întîrzierile și piedicile întâmpinate pentru publicarea integrală a Operei lui Eminescu, pe atîta așmir opunerea Dv.,² contra împetății ciuntirilor și omisiunilor.³

Mi-au venit în minte cuvintele lui Iorga din *Istoria poporului francez* (1919), p. 319: „Dar ne-am învățat în mormint de indignare că ni se aplică nouă calificativul care se potrivește celorlalți...”.

Îmi pare rău că îngrămădeala cîrților mele din cauza chirișilor este așa de mare, încît nu pot găsi a-nul din *Buletinul Mihai Eminescu* despre care îmi scrieți.⁴ Îmi amintesc însă că I. Rădulescu-Pogoneanu îmi spunea despre pierderea textului autograf al

unele din cele mai complete variante a Doinei.

Inchipuindu-mi că va veni la rînd și un volum cu publicarea corespondenței lui Eminescu, vă dau următoarea informație pe care o am de la d-na Lucia O. Erbiceanu (fiica jurnalistului N. Culișanu) asupra corespondenței dintre Eminescu și Veronica Micle. I-am scris de Paști, întrebînd-o unde-o mai fi pachetul de scrisori pe care-l avea în păstrare acum vreo 20 de ani de la o nepoată a sa, Graziella de Grigorie (fost ministru al României la Roma).

Am primit acest răspuns:

Graziella are pachetul acesta de la mama sa Valer-a (fiica Veronicăi Micle), căsătorită întîi cu avocatul Nicu Nanu din Iași și a doua oară cu un flu al printului Grigore Sturdza (Vițel). Nicu Nanu a dat lui Titu Maiorescu scrisorile lui Eminescu către Veronica Micle, așa că la Graziella au rămas numai scrisorile Veronicăi către Eminescu.

Mă întreb, acum unde-or fi originalele scrisorilor lui Eminescu date de Nicu Nanu lui T. Maiorescu și cum se face că O. Minar a publicat parte dintre aceste scrisori.

Știu că a doua fiică a Veronicăi Micle a fost măritată cu prof. Eduard Gruber din Iași și că după moartea acestuia văduva a vîndut prietenului dr. A. Mendel din Iași biblioteca lui Gruber cu mss. lui Ion Creangă, pe care Gruber le avea după moartea lui Creangă pentru pregătirea ediției din Iași (le-am văzut și eu aceste mss. menite lămpării și perderii).

Bănuiesc că O. Minar se va fi folosit de văduva lui Gruber ca să copieze din corespondența lui Eminescu mai înainte ca Nicu Nanu să le încredințeze lui Maiorescu. Eu însă n-am încredere în corectitudinea publicațiilor lui Octav Minar, de cînd am cetit o scrisoare a lui Eminescu către I. Creangă, pe care a publicat-o într-o revistă și care se vede cît de colo că-i ticlăită de Minar.

Și fiindcă veni vorba de Titu Maiorescu, vă mărturisesc că zilele trecute punînd în rîndul articolelor privitoare la Ion Creangă, cu mare plăcere am recetît în revista *Cuvîntul liber* din 14 mart 1920 articolul d-lui B. Lăzăreanu despre valoarea lui Maiorescu. Atît în ce privește lupta lui pentru dreptă limba românească, cît și pentru buna îndrumare a lui Creangă.

Mă îndoiesc că un asemenea articol s-ar putea publica acum...

Dorindu-vă din toată inima sănătate și spor în munca Dv. culturală, sînt al Dv. devotat și sincer prețuitor,

G. T. Kirileanu

P. S. V-aș ruga ca la ocazie să întrebați pe bunul meu prieten G. Bezviconi dacă a primit scrisorile mele cu data 18 mart și 6 april 1952.

2

Piatra Neamț 20 mai 1953

Mult iubite domnule Perpessiciu,

În seria „reconsiderării” altor personalități culturale și a lucrărilor lor a fost și articolul anonim *O manifestare de obiectivism în interpretarea marilor clasici* (...). În legătură cu apariția vol. IV din *OPERE - EMINESCU*, editat de Dv. Cu uimire am văzut cum în loc de cuvenită recunoștință pentru o muncă pricepută, pe care nimeni altul n-a putut-o îndeplini ca Dv., ați fost împorocșat cu atîtea critici nedrepte, care mi-au umplut sufletul de amare și dureroase gînduri. Mă temeam că se vor lua măsuri de

Ecouri internaționale

Bicentener Grigore Ghica

În toamna anului 1877, pe cînd România se afla arcuită sub povara războiului de neațîrnare purtat în Balcani, avea loc la Iași un eveniment a cărui motivație și ale cărui detalii și semnificație au răzbătut pînă departe peste Ocean, acolo unde știrile privind faptele de arme și bravura ostașilor noștri cîștigaseră deja poziții privilegiate în coloanele presei americane.

Profitînd de relativa acalmie pe frontul de luptă, impusă de necesitatea refacerii forțelor combatante după cel de al treilea atac asupra Plevnei, ca și de deteriorarea bruscă a vremii, unul dintre numeroșii corespondenți de presă străini acreditați pe lângă comandamentul trupelor aliate părăsea tabăra, îndreptîndu-se spre București și de acolo spre Iași în ideea mărturisită a realizării unui reportaj pe măsura interesului, așteptărilor și exigențelor cititorilor săi. Numele lui era Carroll Tevis, fost ofițer în serviciul armatei otomane în vremea războiului Crimeii (1853—1856), și îndeplinea acum funcția de corespondent special pentru marele cotidian american „The New York Times”.

Vizita la Iași nu era o premieră pentru el; pe la începutul lui iulie același an, Tevis petrecuse cîteva zile în fosta capitală a Moldovei, unde-și adunase — printr-o atentă cercetare a mediului și societății ieșene — un consistent volum de impresii, cuprinse în două ample reportaje pe care le-a transmis spre publicare redacției ziarului amintit: *România și istoria ei* și, respectiv, *Glorii dispărute ale Iașilor*. Cu vădită înclinație către prospectarea și înțelegerea trecutului istoric românesc, se reîntoarce la Iași, după numai trei luni de absență, spre a fi martor ocular la festivitățile comemorative organizate în ziua de 13 octombrie 1877, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la asasinarea — din porunca Porții — a domnitorului Moldovei Grigore Alex. Ghica III, cel care îndrăznise a protesta împotriva dezmembrării țării în anul 1775.

Se cuvine, mai întîi, reamintit faptul că inițiativa autorităților ieșene, sprijinite de guvern, de a cinsti cu fastul cuvenit memoria voievodului decapitat, avea deja propria-i istorie și dobîndise în context o profundă semnificație politico-națională, ce nu putea trece neobservată. Aceasta debutase cu replica dată de autoritățile politice românești deciziei Curții de la Viena de a se sărbători la Cernăuți, în toamna anului 1875, centenarul încorporării Bucovinei la Austria. Manifestul lansat atunci în țară, de către liberali, considera jubileul drept o insultă adusă României și îndemna pe compatrioții de pretutindeni să îmbrace „haina de doliu” și să înghe-

nuncheze la mormintul celui care-și jertfise viața „pentru apărarea scumpel și duiosel noastre Bucovine”. În consecință, la 1/13 octombrie 1875, fosta capitală a Moldovei omagia curajosul act de protest al voievodului Ghica prin organizarea unei procesiuni de doliu cu participarea oficialităților ieșene și a delegațiilor județene din întreaga țară, prilej cu care au fost inaugurate în piața Belicului micul monument și bustul în marmoră ale decapitatului domn.

În noile împrejurări specifice anului 1877, ceremonia de la Iași ținea nu numai slăvirea unui martir și necesara rememorare a unei injustiții istorice, ci, implicit, invigorarea frontului național, fortificarea elanului patriotic prin invocarea spiritului de jertfă al înaintașilor. Este exact ceea ce a înțeles, apreciat elogios și transmis detaliat cititorilor americani Carroll Tevis, preocupat de creionarea personajului și de reconstituirea circumstanțelor istorice în care se consumase drama de la Iași.

Cunoscut este de altfel faptul că voievodul Grigore Ghica III, prin atitudinea și actele sale politice din vremea celor două domnii în Moldova între anii 1764—1767 și, respectiv, 1774—1777, s-a dovedit vrednic de altă epocă decât cea turco-fanariotă pe care, formal, a ilustrat-o. Pentru că, dincolo de ținuta intelectuală, ori de vocația poliglotismului care-i apropiase grațiile împărătesei Ecaterina a II-a și a precierile laudative ale lui Voltaire, s-au impus în sușirile domnitorului-gospodar, receptiv la imperativele timpului și la nevoile țării, cel puțin atât cât îngăduia epoca. Între altele, a redus obligațiile țăranilor față de stăpîni de moșii și a luat măsuri pentru stăvilirea abuzurilor prin numirea celor mai cinstiți dintre boieri în funcțiile de ispravnicii ai ținuturilor. Acestora, spune cronică, le-ar fi poruncit „să fie cu mare dreptate săracilor, neîngăduind pe nimeni ca să-i calce și să-i năpăstuiască; căci de ar fi auzit cît de puțin că au păzit hatîrul cuiva și va veni vreun sărac să se jeliuască, atunci cu mare pedeapsă îi va pedepsi”. Ca „ocrotitor al științelor și artelor”, Ghica a dispus înființarea citorva școli domnești și a înfrumusețat capitala, pavluindu-i străzile și dotînd-o cu fîntîni publice și cișmele, dintre care cele de la Sf. Spiridon și Golia au supraviețuit pînă azi. Tot lui i se datorează înființarea, cu meșteri străini, a primei manufacturi de postav din Moldova la Chiperești-Jijia, din producția căreia însuși și-a confecționat haine și le-a purtat în Divan „ca să rușineze pe curtezani”.

Conduita sa, asociată tradiției politice în epocă, a înverșunat pe adversari. „În zadar cuvîntul ce grația era grăit — continuă cronică — și era lăudat de către toți și plăcut prostimii; boierii nu-l puteau suferi, căci el nu puteau să mănînce pe cei mici și săraci, că nu-l suferea domnul nicidecum”. Uneltirile lor aflară prilejul ideal în protestul voievodului împotriva raptului Bucovinei de către austriei (1775) cu complicitatea turcilor, protest interpretat și prezentat Porții de uneltitori ca supremă

oprire a vinzării în librării a acestui volum, căci la librării de aici nu venise.

Dar s-au găsit doi prieteni din Iași, care mi-au trimis în dar acest volum de ziua mea. Vă puteți închipui cu cît interes am citit și recit *Prefața* și *Introducerea*, fără temei învinovățite, rămînînd cu teama întîrzierii apariției vol. V, care va completa vol. IV.

Ajungînd cu lectura la p. 546, m-a cuprins uimirea că ați putut deslega așa de bine ultimele versuri din autograful lui Eminescu. ⁶ Adevărată divinație!

Din prețiosul *Tablou* al edițiilor lui Eminescu am văzut cu durere că-mi lipsește tocmai editia Dv. din 1939, care, în izolarea mea de aici și starea-mi bolnăvicioasă de pe atunci, mi-a rămas cu totul necunoscută.⁷

Dorindu-vă din toată inima sănătate și putere spre a duce mai departe neasămănată Dv. editare a OPEREI lui Eminescu, sînt cu sinceră admirație și devotate sentimente,

G. T. Kirileanu

(...Urmează un P. S. — n. n.).

3

Piatra Neamț 25 iunie 1958
Onorate și mult iubite domnule profesor
Panaitescu Perpessicius,

Adînc recunoscător multămesc pentru marile dar al vol. V din OPERA lui Eminescu și pentru binevoitoarea dedicație și scrisoare, gîndindu-mă cu jale dacă voi mai fi în viață la apariția vol. VI anunțat.

Încă o dată v-am admirat subtila și ulmitoarea cercetare a Comorii eminesciene păstrată de Titu Maiorescu.

La înțila nerăbdătoare (vedeti cum penița își bate joc de neputința bătrînei mele!) răsfoire a vol. V am dat peste comunicarea ce v-a făcut bunul prieten prof. Șerban Cioculescu la p. 245.

Ca editor al celor două povești pornografice a[le] lui Creangă de la oșpetele anuale ale Junimei din Iași, sînt foarte doritor să am și eu o copie a textului întreg, spre a-l putea alătura la textul bisliotelei două povești — pentru „infernal” bibliotecii mele, care mi-a fost jăfuit [...] după denunțul unei ticăloase chiriașe impuse în casa mea.

În schimb eu vă îndeplinesc dorința, trimetîndu-vă alăturat două pasagii din *Biografia* lui Basile Conta de Ana Conta-Kernbach, Iași, 1916, pp. 20, 27, cu privire la „colecția de poezii populare care se publică în operele complete ale lui Eminescu”. Dacă doriți să vedeți și Dv. această carte, v-o pot trimite cu ocazie sigură, deoarece mă tem a o trimite prin poștă.

Cartea lui Nebunely Timoleon cu *Dictionarul de rime* cu păhere de rău n-o mai găsesc în depozitul vechiturilor din podul casei mele.

Cu mare interes și plăcere v-am citit articolul *Făt-Frumos* cu cartea în mînă din *Căldura* bibliotecarului, nr. 6/1958, unde, după ce administrația cuvenită lecție prea-mulțor iubitorilor de sporturi, amintiri atât de duioș basmul lui Petre Ispirescu.

Al Dv. *Sincer* preturilor și iubitor,
Moș G. T. Kirileanu.

[ADDENDA]

Biografia lui Basile Conta de Ana Conta-Kernbach, Iași, 1916.

5. 24 i. "Colecția de poezii populare care se publică în operele complete ale lui Eminescu" e făcută în mare parte, dacă nu chiar în întregime, de către Conta și trimisă aceluia din Gand⁹ în 1871 prin dr. Fătu. O altă manifestare de aceeași natură este îndemnul pe care îl dă, mai târziu, lui Creangă, căci doar întreaga operă a prozatorului din Humulești a trecut mai întâi prin minile lui Conta¹⁰.

p. 27 i. După ce zugrăvește pe „marele mincău” Creangă, adaugă: „Cu Eminescu prietenia a rămas mult mai ceremonială. Mi-aduc bine aminte de marea nostru poet, cum l-am văzut întâia dată. M-au izbit pletele lui negre, prea unsuroase, după părerea noastră, a copiilor, șuba enormă cu guler de vulpe și ochii lui grozavi de negri. După plecarea poetului, unul din copii vom fi avut o purtare înverșunată, nu știu: — „Ce înseamnă asta, copii? Se poate? Dar știți voi cine e acesta? Țineți minte: acesta este Eminescu, cel mai mare poet român!”.

Piatră N[eamț] 25 mart 1960

Maș G. A. Kirileanu împlinește 88 ani în patul grelei sale boale din urmă și multă-mind scumpului prieten prof. Perpessicius pentru frățesca scrisoare trimisă prin bunul prieten G. Strempel îi urează sănătate, sperând că-i va trimite vol. VI Eminescu cu poezie populară.¹⁰

NOTE

1. Scrisoarea lui Perpessicius din 2 mai 1952 (cf. Limbă și literatură).

2. Corespondentul bucurărilor își exprimase deziluzia că nu se respectă termenul de intrare în tipar a vol. IV — Poezii postume — și îi informase că este în dificultate cu „oarecari sensibile rețușe în introducerea și Prefață”, precum și cu editarea integrală a poemelor.

3. Buletinul Mihail Eminescu, XII, 1941; nr. 19 și XIV, 1942, nr. 21, în care G. T. Kirileanu publicase contribuții istoriografice referitoare la versurile închinete lui Ștefan cel Mare.

4. Istoricul Gh. Bezvionci (1910-1966) prieten comun al celor doi.

5. Arhivistul Constantin Turcu și prof. Ion Tăzlaşanu.

6. Facsimilul de la p. menționată oferă imaginea travaliului pe care-l presupune descifrarea multor versuri eminesciene.

7. Și-a procurat ulterior acest volum (primul din ediția lui Perpessicius).

8. Este vorba de un text înedit, închinat ședintelor „fără perdea” ale Junimii, în cele 147 de versuri ale sale — precizează Perpessicius — „se perindă, cu atribute și porecle grațioase, toți protagoniștii literaturii ieșene”.

9. Localitate belgiană în care se afla V. Conta pentru pregătirea doctoratului.

10. Speranță ce nu s-a mai îndeplinit: G. T. Kirileanu a trecut în neființă la 13 noiembrie 1960, la vol. VI a apărut trei ani mai târziu.

doavă de nerecunoștință față de Semilună și de filorusism, totodată. Raportate la împrejurările istorice imediat posteriore păcii de la Kuciuk-Kainardji (1774), aceste acuze la adresa domnului moldav erau suficiente pentru pierderea nu doar a tronului, ci și a capului. În consecință, a fost pusă la cale — prin mijlocirea pretinsului prieten Ahmed-bey din Constantinopol — cursa din octombrie 1777 de la Iași, căreia i-a căzut victimă nefericitul Ghica.

Multe și sugestive detalii — nu lipsite pe alocuri de elemente deductive ori imaginative — referitoare la epoca și personalitatea lui Grigore Al. Ghica III sînt cuprinse și în ampla relatare din „The New York Times” sub titlul *Centenar răsăritean. Comemorînd moartea unui erou*, publicată în numărul din 6 noiembrie 1877. Cu unele mici inexactități de ordin cronologic asupra duratei și anilor domniei, datorate probabil confuziei cu celălalt Grigore (Matei) Ghica, și cu voita — ni se pare — identificare cu destinul tragic al voievodului muntean C. Brăncoveanu, ucis împreună cu fiii săi, tabloul istoric schițat de reporter surprinde cu exactitate două elemente esențiale: pe de o parte, imaginea domnitorului mai apropiat intereselor țării decît celor în numele cărora i se încredințase puterea și, pe de altă, creșterea influenței ruse în Principate după 1774. În felul acesta, cititorul american — păstrînd încă vie în memorie propria dimensiune a așasinatului politic cărui-a-i căzuse victimă, în 1865, președintele Abraham Lincoln — va fi înțeles mai lesne rațiunea festivităților comemorative de la Iași în context național și internațional.

Festivitățile, potrivit mărturiilor lui Tevis, au început în ziua de duminică 13 octombrie 1877 printr-un *Tedeum* la Mitropolie, la care au participat reprezentanții autorităților locale, membri ai gărzii naționale, ai detașamentelor de pompieri și poliției (celelalte arme fiind mobilizate pe front), ai diverselor societăți civile și religioase, studenții și profesorii Universității ieșene, precum și delegații ale județelor țării. Întregul oraș îmbrăcase haină de sărbătoare, iar interiorul, curtea și strada Mitropoliei (Ulița mare) se dovediseră neîncăpătoare pentru mulțimea adunată aici încă de la primele ore ale dimineții. „Nu-mi amintesc — nota reporterul — să fi văzut vreodată așa bogăție și varietate de poadoabe: nu exista fereastră în oraș unde să nu fluture un steag, ori eșarfe multicolore, mătăsuri și carpete să nu-i înfrumusețeze cadrul”. Observațiile sale erau direcționate și asupra altor detalii menite a individualiza o comunitate umană despre care americanii știau încă prea puțin: conduita civică a participanților, ținuta lor vestimentară, starea de spirit, slujba bisericească la ortodocși etc.

După încheierea ceremoniei religioase, întreaga procesiune s-a constituit într-o nesfîrșită coloană vie ce s-a îndreptat spre piața Beilicului, cîndva scena martirajului lui Gr. Ghica. Pe locul „sfîntit de sîngele eroului”, la Beilic, s-au rostit cuvîntări consacrate momentului și personajului comemorat, după care,

au fost depuse în jurul statuii lui Ghica multimea de coroane de flori aduse de participanți.

Festivitățile comemorative s-au încheiat la Primăria orașului, unde delegații oficiali au depus drapelul purtate spre a eterniza momentul istoric solemn. „Pot spune — remarcă în încheiere reporterul, referindu-se la cadrul exterior al manifestărilor — că a fost un spectacol unic, chiar dacă farmecul l-a fost diminuat prin lipsa admirabilei costumații purtate cindva de tărâșime și de boierimea provincială, costumație înlocuită astăzi, din păcate, cu imitații de prost gust executate după moda pariziană”. Observația sa, corelată și altora de factură asemănătoare, ne face să presupunem cel puțin că autorul ei cunoșcuse Moldova și înainte de 1877, probabil în vremea războiului Crimeii.

Dar mai importante decît ținuta exterioară a festivităților de la Iași ni se par notațiile concluzive ale gazetarului american, în care ni se dezvăluie, nu numai ca bun cunoscător al evenimentelor, ci și ca un fin analist. Între acestea, reținem pe cea privitoare la atitudinea guvernului român, preocupat atunci aproape exclusiv a îndreptat întreaga slavă, nu atât venerării domnitorului Ghica, cît idealului național pentru care se jertfiseră înaintașii. Independența României, prin urmare, n-avea caracter zonal, limitată doar circumstanțial la granițele politice existente atunci, lupta pentru afirmarea ei viza libertatea tuturor teritoriilor românești.

În sfîrșit, reportérul respingea categoric pretinsa „descurajare națională” împărtășită, pare-se, de unii confrăți ai săi de breaslă, afirmînd că festivitățile ce l-au avut ca martor la Iași i-au întărit convingerea în hotărîrea fermă a românilor de a purta lupta pînă la capăt, indiferent de dimensiunea sacrificiului pretins. „Asemeni celor aflați sub duș — conchidea el — românii au depășit efectele primului șoc. Singele vechilor gladiatori daci s-a înfierbîntat din nou după somnul lor de secole, a dispărut orice urmă de ezitare și, deși pot jeli și vărsa lacrimi pentru soții, fiii sau frații lor dispăruți, nici chiar femeile n-ar accepta o pace decît în condițiile asigurării libertății și independenței binecuvîntate”. Prezența îndelungată pe front, ca și în spatele frontului printre cei care, susținîndu-i pe eroii de la Plevna, nu uitau pe cei ce s-au jertfit anterior pentru cauza națională, dădea autoritate afirmațiilor sale.

Relatînd în perfect consens cu desfășurarea reală a faptelor și călăuzit de adevărul istoric, chiar și atunci cînd făcea apel la unele artificii specifice genului, Carroll Tevis s-a dovedit un bun interpret și propăvăduitor totodată al realităților istorice românești în mediul american. Prin mijlocirea presei, a notelor, corespondențelor și comentariilor transmise din spațiul balcanic, opinia publică și politică americană a luat act de problematica societății românești, descoperind-o treptat. Asemenea întreprinderi, dictată și justificată de cerințele modernizării raporturilor internaționale, a presupus efort și pricepere,

Mărturi:

Marguerite Vessereau:

În țara lui George Enescu

Editura pariziană „Les Presses Universitaires de France” reedita în 1959 jurnalul scriitoarei franceze Marguerite Vessereau — „În țara lui George Enescu”, jurnal inspirat de călătoria Doamnei Vessereau în România, în vara anului 1931 la invitația lui George Enescu. Scris cu un puternic și rafinat simț de observație, jurnalul Doamnei Vessereau rămîne prin justetea tonului, naturalitatea și acuitatea privirii pe care scriitoarea o poartă asupra tuturor celor văzute la Dorohoi, Mihăileni și Botoșani — o extraordinară „aventură literară și umană”.

Periplul moldav al Doamnei Vessereau a fost pregătit de Enescu însuși, cum rezultă din corespondența pe care scriitoarea o întreține cu Enescu între anii 1929—1930, corespondență inedită, în a cărei posesie ne aflăm grație amabilității Domnișoarei Christiane V., nepoata scriitoarei și fostă elevă a lui George Enescu între anii 1939—1942.

Intr-o scrisoare pe care George Enescu i-o adresează o cîteva luni înaintea călătoriei în România, Dorohoiul este prezentat cu emoție:

„...La Dorohoi totul emană liniște, pace, bucuria de a fi liber, de a crea. Dar mai ales Doamnă, nu încercați să căutați toate acestea în atlasul Dumneavoastră. Cel mult, între Siret și Prut (doi afluenți ai Dunării) veți găsi Iașul. Dorohoiul aparține numai amintirilor mele...”

Cu maniera sa directă de prezentare a locurilor, situațiilor și oamenilor întîlniți, Doamna Vessereau ne introduce în lumea copilăriei lui George Enescu, acel Dorohoi despre care compozitorul afirma că aparține în primul rînd „geografiei” sale sufletești. Confruntînd în jurnalul său „odihnitoarele dealuri moldovenești, liniile drepte ale sobrietății bizantine cu cea mai înflăcărată perioadă a goticului din apus”, sufletul scriitoarei vibrează la frumusețea

plaiului moldav, a împrejurimilor Dorohoiului ce-i apar scâldate într-o lumină „unică în Europa”.

„...În înălțimi norii se suprapun fără a se confunda, și cerul este compartimentat în registre. Noaptea ai chiar iluzia profunzimilor cosmice: luna și în spate stelele care se etajează la distanțe vizibile. În nobila unitate a spațiului, această atmosferă scaldă suprafețele terestre fără a acoperi nimic, atrage privirea spre infinit, dar nu în abstract, nici în confuz ci spre marginile pământului și cerului. Această chemare a îndepărtărilor trezește în suflet un fel de entuziasm tânăr și grav, o inteligență a durerii, a bucuriei, a vieții și a rugăciunii a cărei beție este aceea a eliberării. Enescu s-a născut sub acest cer”.

Impresionat de sensibilitatea, căldura și reacția spontană a Margueritei Vessereau la întâlnirea cu Dorohoiul copilăriei sale, într-o scrisoare din ianuarie 1935, Enescu evocă (pentru a cita oară ?!) Dorohoiul pe care scriitoarea l-a prezentat în jurnalul său :

16 ianuarie 1935
Paris, 26 Rue Clichy

„Scumpă Domnișoară,

Mulțumesc din nou (am făcut-o deja din România acum câteva luni dar ați primit cel puțin această scrisoare ? — s-au pierdut atâtea !) Scrisoarea Dv. evocă vizita în acel Dorohoi, unde, când mă reîntorc, locuiesc în două cămăruțe de servitori plăcut amenajate cu toate vechile mele amintiri : fotografiile de familie, chitara mamei, colecția din Bach, etc., asta în dependințele casei unde s-a stins tatăl meu, închiriată acum unui grefier de tribunal (ceea ce face să am un sergent la ușă, mă rog !). Această mică nălăvrăgeală e pentru a completa pentru Dv., tabloul acestui „Dorohoi” al meu pe care ați dorit să-l vizitați. Din camera mea văd soarele răsărind deasupra cîmpilor și, prin cealaltă fereastră, soarele asfințind în spatele copacilor din grădină : ...este plăcut și liniștitor și parcă doresc să merg să mor acolo atunci când va veni ceasul...

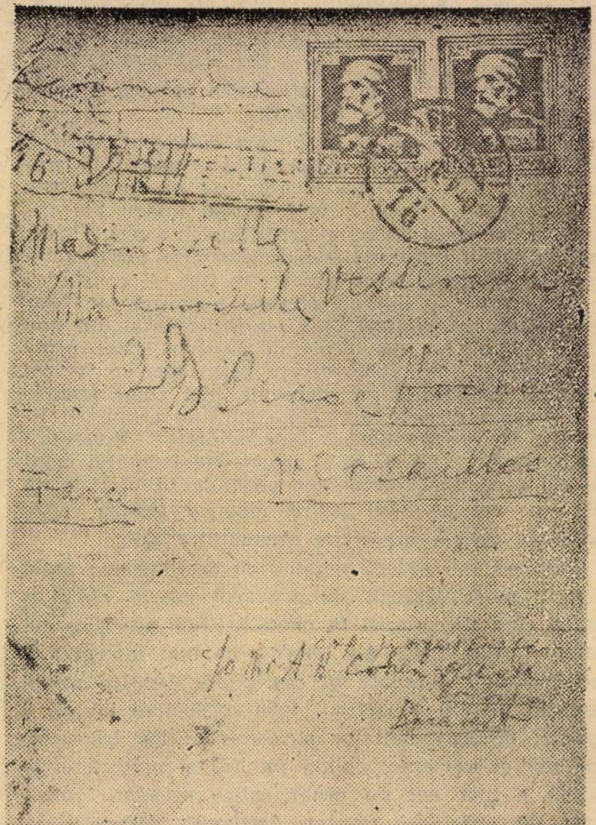
Cu omagiile mele emoționante și respectuoase

George Enescu”

Enescu nu a uitat ce mult datora pământului strămoșesc, meleagurilor sale natale, oamenilor, atât de prezentă este amintirea țării în opera sa.

dăruire și onestitate din partea celor implicați ori slujind, pe acest teren, procesul cunoașterii. Manifestând în plus perseverență, răbdare și simț critic în pătrunderea și interpretarea fenomenelor și faptelor istorice românești, după cum stau mărturie — alături de reportajul la care ne-am referit — numeroasele corespondențe transmise de pe front aceluiași ziar și, apoi, reportajele sale de mai tirziu consacrate aceluiași spațiu geo-politic, Carroll Tevis a contribuit efectiv în epocă la proiecția și nuanțarea imaginii societății românești în mediul american, „scurtînd” astfel distanțele geografice dintre două popoare.

Dumitru VITCU

„Plevna internă“

După ce războiul din 1877/1878 a adus românilor neatîrnarea de stat, nimic nu era mai firesc ca preocupările să se îndrepte în chip serios și spre înfăptuirea independenței economice, fără de care aceea cîștigată pe cîmpul de luptă era zadarnică. Era vorba de a organiza, la scara întregii țări, efortul tenace, care, după istoricele bătălii de la Plevna, Grivița, Rahova și Smîrdan, să conducă la neatîrnarea și pe plan economic. Dar, așa cum subliniasă C. A. Rosetti în decembrie 1877 cînd i s-a adus la cunoștință biruința asupra Plevnei, subliniere făcută în spiritul curentului radical, democratic și militant, de traducere în fapt a revendicărilor de la 1848, *Plevna internă* era, din păcate, mai inaccesibilă decît faimoasa cetate apărută de Osman pașa. O asemenea convingere a traversat epoca cu intenția precisă de a îmbărbăta, „Curierul“ lui Th. Balassan consemnase cu dreptate la 13 octombrie 1882 că, după cum la 1848 și la 1859 mișcarea națională s-a propagat cu iuteala fulgerului făcînd să iasă emanciparea politică și „secarea“ Milcovului, tot astfel ideea eliberării economice a cuprins inimile tuturor românilor care au simțit că „inamicul ce caută să ne cucerească pe calea economică e mult mai periculos decît cel ce ne-ar amenința cu cucerirea pe cale politică, deoarece acesta din urmă se servește de arme văzute, luptă pe față, pe cînd cel dintîi aleargă numai la subterfugii, cucerindu-ne pe nesimțite“. Întreaga colectivitate era chemată să lupte pentru a putea repurta victoria neatîrnării economice, care, adesea, era mai greu de dobîndit decît pe cîmpul de război. De asemenea, C. Troteanu, director în Ministerul Instrucțiunii, afirmase la 4 noiembrie 1883 în „Cooperatorul român“ că, „dacă mulțumită bunei noastre armate am luat Plevna, mai avem de luat încă o Plevnă, mai mare și cu mult mai folositoare“, iar D. C. Butculescu, fondatorul și președintele Societății Cooperative a Meseriașilor Români, Intemeietor și vicepreședinte al Societății Enciclopedice Române și vicepreședinte al Societății Concordia Română, aprecia că era natural ca, în urma arborării drapelului pe ruinele Griviței, să succedă imediat și inevitabil, drept primul și cel mai însemnat rezultat al neatîrnării politice, declanșarea luptei pentru independența economică.

Pentru noi, relația firească între factorii interni și externi a avut un caracter special, ilustrat de faptul că tendința și efortul de a ne elibera de dominația politică și economică, de a ne organiza în acord cu ideile de libertate și de egalitate se manifestau în condițiile în care, în Europa, trona spiritul conservator. Specificul era subliniat de M. Eminescu în convingerea că națiunea se putea considera liberă, fericită și prosperă numai atunci cînd fondul prefacerilor structurale economice, politice și sociale corespundea formei, că „libertatea adevărată și neatîr-

Adesea, ca într-un pelerinaj, Enescu revenea să vadă grădina copilăriei și căsuța natală unde compunea căutînd noi mijloace de exprimare. Dar Doamnei Vessereau, muzica lui Enescu i se pare mai mult decît un simplu mijloc de exprimare:

„...supusă legilor matematicii din care derivă, muzica lui George Enescu este mai ales viață în chiar esența ei: vibrație și ritm, neexistînd decît în devenire“...

În timpul celui de-al doilea război mondial, George Enescu a rămas în patrie.

Impresionantă este reacția antirăzboinică a compozitorului exprimată într-o scrisoare expediată D-nei Vessereau la 14 aprilie 1940. George Enescu ducea la București o existență tristă, decepționat de criza care zguduia Europa. Deplîngînd spiritul „unidimensional, prozaic“ al oamenilor pe care-i înfîlnea atunci, compozitorul cutreieră spitalele, cu vioare sub braț.

În același timp întreprinde turnee, consacînd compoziției puținul timp ce-i rămînea.

Astfel, pe bună dreptate, Enescu putea afirma mai tirziu — „mi-am servit patria cu propriile-mi arme: pana, bagheta și vioara“.

În scrisoarea expediată la 14 aprilie 1940, compozitorul mărturisește D-nei Vessereau singurătatea și tristețea sa. Are brusc convingerea că ceea ce căuta în relațiile umane este iluzoriu, înșelător.

Refugiul și-l găsește lîngă masa de lucru.

București, 14 aprilie 1940

Mulțumesc scumpă Domnișoară pentru plăcuta Dv. scrisoare. Într-adevăr, nici soția mea, nici eu nu am primit scrisoarea pe care ați expediat-o în momentul căsătoriei noastre și pentru care vă mulțumim la fel de mult.

Cînd ne vom revedea sau, mai bine zis, ne vom mai revedea ?? Din păcate nimeni nu poate răspunde la această întrebare. În acest moment mă refugiez lîngă masa de lucru încercînd să uit restul. Așteptînd să fiu din nou eliberat de acest coșmar fără nume, vă rugăm să credeți în sentimentele noastre de simpatie recunoscătoare și fideli.

George Enescu*

Nicolae POPA

O rudă a lui Dostoievski în trecere prin Galați

Scrisoarea descoperită de noi în mapele unui colecționar gălățean¹⁾ pasionat de rarități bibliografice, nu prezintă vreun anume interes istorico-literar. Faptele relatate privesc însă pe o apropiată rudă a cunoscutului scriitor rus Feodor Mihailovici DOSTOIEVSKI, care, în vâlmășagul marilor evenimente din primăvara anului 1944, în urma unui bombardament asupra orașului Cetatea Albă (în scrisoare Akkermann), a poposit, împreună cu o soră mai mare, în orașul Galați, ambele fiind internate pentru două săptămâni în Spitalul german din localitate.

Nu cunoaștem în ce împrejurări au ajuns cele două bătrîne la Cetatea Albă, cert este faptul că în România au sosit odată cu trupele germane în retragere și, fiind bolnave, au fost reținute pentru spitalizare în portul dunărean.

Intr-o astfel de situație, de-a dreptul dramatică, nora lui Dostoievski (căci așa se prezintă în scrisoare), cere sprijinul municipalității gălățene, în numele prestigiosului scriitor sau al altor rude și prieteni „cu blazon”, din București, spre a-i înlesni plecarea spre capitală.

Apelînd la generozitatea autorităților noastre, față de care semnatarea scrisorii manifestă multă încredere, se fac, totodată, aprecieri elogioase la adresa românilor.

În ce împrejurări au plecat, cînd au ajuns la destinație și cum au sfîrșit „voiajul” cele două bătrîne ce purtau amintirea marelui Dostoievski pe drumurile Europei sfîșiate de război, nu se mai știe. Autoritățile gălățene, așa cum rezultă din mențiunea înserată pe plicul în care se află scrisoarea („îndeplinit azi 23 aprilie, 1944, orele 10—10.30”), au dovedit multă omenie și înțelegere, facilitîndu-le drumul către „puntea de salvare”, pe care rudele lui Dostoievski, victime ale celui de al doilea război mondial, o căutau cu disperare.

D. D. ȘOITU

narea economică sînt două noțiuni identice”. Caracterul specific era determinat — fapt esențial — de adevărul că dobîndirea independenței de stat avea să influențeze evoluția social-economică și politică a țării în contextul în care în confruntarea dintre factorii favorabili cu cei nefavorabili dezvoltării economiei naționale, cei dinții au predominat, întărind relațiile de producție capitaliste.

Punerea de acord a celor doi factori a avut loc tirziu la noi, alte comandamente fiind pînă atunci prioritare. Justificînd faza tardivă a dezrobirii economice, Mina Minovici, directorul „Curierului financiar”, a demonstrat că lupta pentru existență națională nu a permis poporului român să se ocupe în chip sistematic de dezvoltarea avuțiilor, că abia după 1877/1878 a sosit vremea ca tinăra gardă să-și strîngă rîndurile pentru a elibera economic țara, după cum generația în vîrstă a descătușat-o politicește. Asemenea lui, „Curierul” lui Th. Balassan a avisat că, dacă nu ne-am emancipat încă pe plan economic, cauza se afla „în multe lupte ce-am avut de susținut pe tărîmul politic”, că abia atunci cînd Unirea și Independența au fost dobîndite a devenit posibilă neatîrnarea economică. La București, „Reforma” din 23 octombrie 1882 repetase aproape identic motivația: „Dacă pînă astăzi nu ne-am gîndit, sau chiar dacă ne-am gîndit, dar n-am făcut nimic pentru a ne emancipa de puterea străinilor pe calea economică, cauza nu poate fi căutată nicăieri aiurea decît în multe lupte ce-am avut de susținut pe tărîmul politic pentru cîștigarea pozițiunii ce ocupă astăzi România în marea familie a statelor europene”.

Iată de ce, în acele condiții, opinia publică, curentul burghezo-democratic aflat în plină ascensiune și, mai ales, specialiștii, sesizînd necesitatea stringentă a punerii în concordanță a economicului cu politicul — două aspirații de bază ale existenței României moderne — au strigat de la un capăt la altul al țării pentru progres, contra convențiilor vamale și comerciale, îndeosebi împotriva celei cu Austro-Ungaria. S-a declanșat astfel o adevărată mișcare ilustrată cu dovezi de cea mai diversă factură, mișcare care, în epocă, a purtat denumirea de „cruciadă economică”, de „revoluție economică” sau de „răscoală economică”, menită să determine obținerea de către România nu numai a condițiilor interne și internaționale propice consolidării puterii economice ca o garanție a apărării statului. O mișcare neobișnuită s-a produs în toată țara: „scriitorii — nota un contemporan — începură să-și ascute condeiele, meseriașii și muncitorii instrumentele de muncă și, după o luptă abia sfîrșită, altă luptă începea din nou”. În sprijin veniră și poeții. N. Beldiceanu, bunăoară, constatînd că „Munca noastră-n altă țară, devijnd manufactură, / Se prefacă-n aur care noi nu știm a-l cîștiga. / La străini cumpărăm astăzi haine, pîne, băutură; / Miine, poate, aer, soare de la ei vom cumpăra”, versifică îndemnul la o muncă productivă prin efectuarea unei rocade firești în structura ocupațiilor: „Deșteptați-vă o dată! Toți pu-

neți-vă pe treabă... / Lăsați, fraților, biroul, la tețghea vă așezați, / La negot, la meserie, tăbăriți români cu grabă / Și pe daltă și pe bardă, azi condeiele schimbați !"

Semnificativ este faptul că, în asemenea context, avea să se reafirme cu mai multă tărie, în adâncime și varietate, și argumentele unității naționale. Sub raport economic, materialele documentare atestă că gândirea pe de o parte și de alta a Carpaților a privit în chip organic legăturile de producție, de circulație și de schimb, precizând că lupta pentru o Plevnă internă nu putea fi separată de efortul pentru unificare statală, de care, la rindu-i, atirau progresul și bunăstarea.

Pe fondul și în cadrul unor asemenea manifestări a avut loc în epocă, pe toată durata convenției cu Austro-Ungaria, înființarea în grabă de societăți de meseriași, de industriași, de comercianți și de agricultori, care „deteră asaltul pe toată linia”. Congrese de tot felul, provocate din inițiativă privată, se adăugară și ridicind „în mare parte masele inteligente și producătoare și le îndrumară pe cimpul de luptă”, cu ținta, la unison, de a regenera România,

Exceelență,

„Sint nora celebrului scriitor Feodor Dostoevski, în vîrstă de 69 ani, sora mea Anna de Falz-Fein, în vîrstă de 74 ani, din Askania Nova, în guvernămîntul Tauroide, unde se află grădina zoologică.

Asupra noastră s-au abătut mari nenorociri, în luna noiembrie o motocicletă mi-a fracturat piciorul atît de grav, încît nu pot merge decît cu ajutorul cîrjelor.

La 8 aprilie, la Ackermann, în timpul bombardamentului, Spitalul a fost distrus iar sora mea și-a fracturat o mînă. Acum ne aflăm la Galați, în Spitalul german, în condiții dintre cele mai grele.

La București îl aveam pe nepotul nostru, colonelul Munziano Teodor Teodorovici, care s-a căsătorit cu nepoata noastră, (pe) al doilea nepot, Alexandru de Skadovsky, care lucrează ca inginer de 23 de ani la București, (pe) marii noștri prieteni apropiați, colonelul Moisesku care este în Ministerul Apărării Naționale, celebra aviatore Mariana Dragescu și tatăl său, colonelul Dragescu.

Rugăm fierbinte pe Exceelența voastră să dispună transportarea noastră la București sau în împrejurimile lui, într-un spital, cu o mașină sau cu trenul de persoane, noi avem două cufere, toată averea noastră, 4 000 de mărđ și nici un leu.

Pînă acum toți românii acordau o mare importanță scriitorului și ne ajutau la toate în mod prietenesc. În afară de aceasta românii sint adevărați creștini și a ajuta două femei bătrîne și nenorocite ar fi o adevărată faptă caritabilă.

Vă rugăm fierbinte, Exceelență, să primiți cererea noastră și să ne dați posibilitatea să împlinim dorința noastră fierbinte de a ne procura actele necesare și să ne dați indicații unde va trebui să fim transportate și cazate.

Indată ce ne vom face bine, noi sperăm ca într-o lună sau șase săptămîni, vom pleca la Wiena, unde se află fiica surorii mele, și ea o Falz-Fein, nepoata mea.

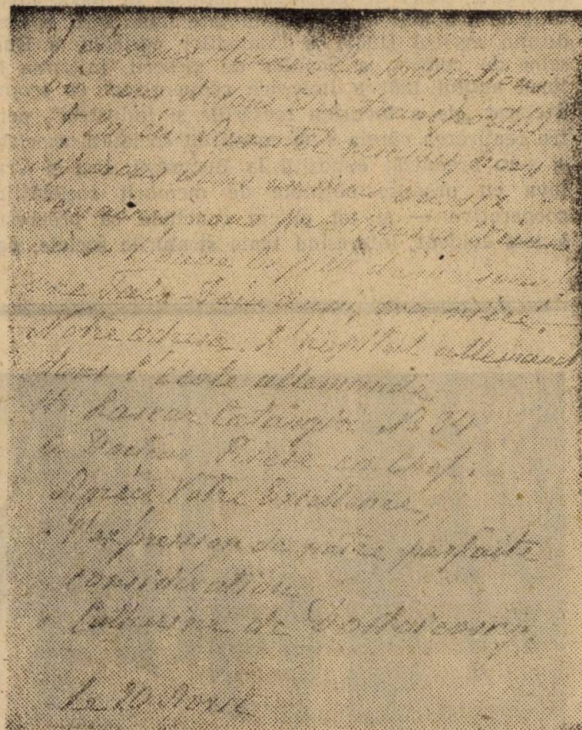
Primiți, Exceelență, expresia desăvîrșitelor noastre considerațiuni.

Adresa noastră : Spitalul german, (medicul șef Iese), în Școala germană, din str. Lascăr Catargiu nr. 34 (în prezent Școala Generală nr. 21, str. Gării nr. 68, Galați, s.n.)

Chaterine de Dostoevski

20 aprilie

Scrisă în limba franceză, scrisoarea mi-a fost pusă la dispoziție de ing. C. Damian, fiul învățătorului Nicolae Damian din Galați, militant socialist în primele decenii ale veacului nostru.

Anna de Noailles

Hervé Lauwick, ziarist de profesie (a publicat la *Jours de France* și *Figaro*), este cunoscut și ca autor al cărților *De la Alphonse Allais la Sacha Guitry* și *Viața secretă în la Belle Époque*, lucrare din care am extras portretul Annei de Noailles (Brâncoveanu):

O întreagă epocă, aceea a primilor ani ai secolului XX, ni se revelă prin martori direcți. O carte surprinzătoare la fiecare pagină, care destinde și interesează. Să aflăm despre Lautrea, Puccini, Hugo, Zola etc., altfel decât într-o strictă biografie, e un privilegiu al ceasurilor de lectură.

Am cunoscut-o pe Anna de Noailles. Era din generația mea, aveam aceeași vîrstă. Cît de mult am greși considerînd-o excentrică! Era înainte de toate o mare poetă, apoi o ființă deosebit de originală, și cu siguranță persoana ce poseda arta conversației ca nimeni alta. Dar ce conversație... Vie, luminoasă, care te uimea... Era mult superioară lui Cocteau, despre care Mauriac a spus: „Acest număr pe care-l ascultam de cincizeci de ani, și care reușise să mă scoată din fire...”

Ea era uimitoare.

Născută Brâncoveanu, și foarte româncă în tot ce făcea, ea era combinația, amestecul exploziv de Proust și de Popesco...

V-o puteți imagina aceasta?...

Își primea curtenii stînd în pat, în latică, ca pe vremea marelui secol, și nimeni nu reușea vreodată să strecoare un cuvînt. Neglijînd ceea ce vroiau zadarnic ceilalți să spună, se folosea de propriile lor cuvinte ca de niște trambuline pentru a se înălța — și totdeauna spre stele... Ii trebuiau pentru aceasta calități deosebite.

Căci nu spunea nimic banal, a scris multe versuri frumoase. Ea era în același timp foarte capabilă să-l înfrunte pe Clemenceau...”

Îl ținu o zi întreagă lipt de o masă și-i impuse dintr-o dată patru discursuri succesive, fără ca acesta să poată interveni nici cu un cuvînt măcar. Cînd scăpă de ea, răsuflea ca o focă. Nimeni nu-i impusese intratita vreodată jocul său.

Lui Edouard Herriot *** îi aplică același procedeu: tehnica unui atac

de a o scoate de sub suzeranitatea economică a Austro-Ungariei și de a o propulsa în ritmuri energice pe tărîmul înnoirilor structurale și suprastructurale. Efortul nu a fost deloc lesnicios, de vreme ce societatea românească a cunoscut noi forme de presiune ale factorului extern, motiv pentru care sincronizarea economiei naționale cu nivelul producției, circulației și schimbului din Apusul continentului s-a desfășurat anevoie.

Deși aplicarea largă a protecționismului nu a fost posibilă în primul deceniu de neatîrnare politică datorită exercitării puterii unor convenții încheiate pe baze „liber-consimțite”, s-au creat noi întreprinderi în diverse ramuri industriale, paralel cu dezvoltarea celor deja existente. Dacă am aminti doar unele din cele principale, citeva în conexiune cu cercetarea științifică — deschiderea în 1882 a unui birou geologic care a tipărit prima hartă de profil al României, analiza de către P. Poni a compoziției țițeiului din diferite regiuni ale țării, studierea în amănunt efectuată de Gr. Cobălcescu a subsolului, existența în 1887 a zece întreprinderi metalurgice care îndeplineau condițiile necesare pentru a primi înlesnirile acordate prin legea încurajării industriei promulgată tot atunci, răscumpărarea în 1882 a rețelei de cale ferată o dată cu extinderea ei prin lucrări realizate de statul român, înființarea Băncii Naționale și a Casei de Economii (ambele în 1880), instituiții de cea mai mare însemnătate financiară, a Creditului agricol (1881), a Comisiilor agricole, a Bursei de comerț, a Școlilor de meserii, inițierea în jurul anului 1881 a „mișcării cooperative” cu scopul declarat „de a încuraja meseriile și industria”, pentru realizarea căreia s-au constituit societăți, asociații și s-au organizat expoziții la București, Iași și Craiova cu produse obținute de membrii societăților cooperative — și tot putem conchide că progresul a fost evident, interesînd toate straturile sociale, dar

Natură în dol...

cu efecte diferite asupra claselor și păturilor demografice. Mișcarea protecționistă care tindea să cucească în întregime piața internă a avut drept urmare, între altele, instituirea tarifului vamal din 1886, an după care, prin denunțarea convenției comerciale cu Austro-Ungaria, imperiul dualist a pierdut primul loc în comerțul cu România. Începea războiul vamal, dar puterea economică era, grație mobilizării pentru o *Plevnă internă*, cu totul alta decât la încheierea cu zece ani în urmă a convenției. România avea deja pași însemnați parcuși în direcția impunerii producției capitaliste ca mod dominant, în instituționalizarea organismului de producție ca organism al economiei naționale, în introducerea modernizării și consolidării structurilor, ceea ce contribuie la încadrarea ei în circuitul economic și politic european — garanție pentru păstrarea independenței, pentru întărirea coeziunii națiunii, pentru lărgirea și diversificarea legăturilor cu românii aflați sub cîrmuire străine, sprijindu-le cu mai multă eficiență lupta de eliberare; ea a traversat un deceniu de frământări în cadrul „mișcării de regenerare economică”, din care conceptul de dezvoltare „prin noi înșine” s-a consolidat o dată cu biruința spiritului protecționist.

Totuși, datorită contextului intern și extern eunat, dezvoltarea societății românești sub spectrul luptei pentru o *Plevnă economică* nu a avut un caracter uniform, organic, armonic. Decalajele, adeseori enorme, neconcordanța între anumite laturi ale activității, coexistența unor situații deosebite și altele se datorau ajungerii tirzii a României la o viață politică proprie, lipsei mijloacelor financiare și a experienței. De aceea, societatea prezenta dezarmone în multe privințe. Contraste și situații nepotrivite, tipice unei epoci de tranziție se întâlneau pretutindeni, ilustrate prin faptul că așezăminte economice, politice și morale intraseră pe panta unor prefaceri rezezi în condițiile în care moravurile se aflau în puternică antinomie, dovedind că vechiul nu murise, iar noul nu se consolidase.

Așadar, *Plevnă internă* nu exprimă o metaforă, cum foarte lesne ne-ar putea acuza cititorul neavizat, ci necesitatea, procesul și efortul de a ajunge prin propriile puteri, după *Plevnă politică*, la una economică, la eliberarea de dependențele comerciale și vamale cu alte state. În concepția românilor, lupta pentru progres prin obținerea și a independenței economice nu a constituit un scop în sine, ci calea de consolidare a națiunii spre a ajunge la biruința ideii de unitate a statului în limitele sale firești. Principalele redute ale *Plevnei interne* au fost cucerite prin încurajarea protecționismului în chiar condiții de exercitare a liberului-schimb, prin instituirea tarifului vamal din 1886, prin denunțarea convenției comerciale cu Austro-Ungaria și prin legea din 1887 privitoare la încurajarea industriei naționale.

I. SAIZU

de tunuri. Il învălui într-un bombardament de cuvinte. Ea nu era dintre acelea, care cum declară Sacha Guity, „vorbesc pînă cînd găsesc ceva de spus”. Nu, cu siguranță.

Fiecare din cuvintele sale avea o valoare, era încărcat de poezie. Cînd atacul se opri, și cînd Herriot putu în sfîrșit să scape, ea ieși privindu-l îndelung.

Asemeni unei micuțe bombe cu ochi frumoși ea îi desființa pe cei din jur. Jean Cocteau, pe care trebuie să-l admirăm pentru că i-a adus omagii, nu avea ehergia ei. La televiziune, de exemplu, i se întimpla să ezite mult, să-și caute cuvintele. Ea? dacă televiziunea ar fi fost inventată, ea ar fi făcut să explodeze apartamentele.

Intr-adevăr era o femeie uimitoare.

Hervé LAUWICK

*) În timpul lui Ludovic al XIV-lea!

**) Georges Clemenceau, supranumit „Tigru”, om politic de-o elocință feroce și pasionată, fost prim-ministru al Franței în timpul primului război mondial.

***) Edouard Herriot, om politic și scriitor, fost prim-ministru al Franței, un orator remarcabil. Unul dintre gefii partidului radical-socialist.

Prezentare și traducere de

Monica GRIGORIU

- DIVERTISMENT -

CURIOZITĂȚI

● La Gari, în India, este oprit de lege să călătorești cu tramvaiul dacă ai mîncat usturoi sau ceapă.

● O chiromantă engleză, Pat Benn, a hotărît să prezică viitorul oamenilor, citind în labelle clinilor.

● La Joliet, statul Illinois (S.U.A.) o femeie poate fi închisă dacă probează mai mult de șase obiecte de îmbrăcăminte într-un singur magazin.

● La Fort Madison (Jawa), pompierii sînt obligați să facă o încălzire de un sfert de oră înainte de a merge să stingă un incendiu.

● O firmă americană a realizat un pod din... hîrtie. El are o lungime de 10 m și cîntărește 4 tone. Este făcut dintr-o singură bucată de hîrtie. La proba de rezistență, s-a trecut peste el de 40 de ori, cu un camion de 5 tone și jumătate.

Strînse și prezentate de
Ion Vergu DUMITRESCU

EXOTISM „À REBOURS“

Odată cu înfrângerea revoluției din 1848 și instalarea teroarei, scriitorii români ai deceniului 1850-1860 au traversat una dintre cele mai dramatice perioade din literatura noastră. Contrarevoluția, exilul, interzicerea publicării, cenzura, ocupațiile străine — toate își unesc forțele pentru a încerca să-i împiedice să-și spună cuvântul în problemele naționale și politice majore. Metodele agresive au dat însă greș, scriitorii reușind să alle procedeele cele mai potrivite pentru a face față situațiilor dificile prin care treceau și să inventeze strategii, deseori străvezii, prin care să contracțeze efectele dezastruoase ale opresiunii. Pamfletele anonime, filipicele iscălite cu pseudonime erau însă arme a căror angajare prezenta numeroase riscuri, de la interdicția de a mai publica, la deportarea pe meleaguri îndepărtate, uneori dincolo de hotarele țării. Se apelează atunci la alte modalități, mai subtile și mai puțin periculoase. Traducerile din scriitori ai literaturii universale erau greu de suspectat, deși, prin ridicarea gustului și prin atragerea spre arta cititului a unui număr crescut de cititori, contribuiau la adâncirea procesului de democratizare a țării, proces a cărui desfășurare contrarevoluția a căutat cu orice preț să-l stăvilească. În special după 1855, fenomenul cunoaște o amploare deosebită. Statisticile au arătat că între 1850-1860, s-a tradus mai mult decât între 1780-1850. În circuitul tălmăcirilor intră și „romancierii populari” francezi, printre care Al. Dumas-tatăl, Eugène Sue și Paul de Kock. Alegerea lor este dintre cele mai semnificative pentru această epocă. Intrucât în opinia publică românească ei erau reprezentanții revoluției franceze, ai liberalismului potruzeolotist, ai revoluției populare care trecuse prin foc tronul regal. Afrontul era cum nu se poate mai evident, însă adresa lui a scăpat tocmai celor vizati.

Tot în această perioadă, interesul scriitorilor români se îndreaptă către teritorii geografice noi pentru ei, altele decât acelea, exotice, ale tradiționalului Orient. Desigur, Bolintineanu sau Dimitrie Rallet parcurg itinerariul obișnuit al bazarului oriental, oferind cititorului nu atât descrieri, cât mai mult spectacolul reacțiilor proprii față cu relicită străine. Deci exhibarea unui individualism, în cea mai bună linie romantică.

Iată însă că tot acum se naște, unind fronda anti-reacționară cu elogiul libertății individuale, un alt mit, cu totul necunoscut literaturii noastre anterioare — acela al Americii. Faptul merită a fi relevat, intrucât viața literară era dominată de literatura franceză, rar de cea engleză și germană. Romanul, vadevilul francez, poezia franceză captivau interesul cititorului și spectatorului epocii, din motivul arătat mai sus. Byron, Scott și Bulwer Lytton trezesc și el apetitul pentru lectură cu deosebire datorită conotațiilor simbolice ale literaturii lor. Sfera se lărgeste în mod simțitor prin includerea literaturii americane, un succes răsunător cunoscându-l Coliba lui Moșu Toma sau Viața negrilor din sudul Statelor Unite din America, romanul americanței Harriet Beecher-Stowe. Cînd a apărut traducerea, în 1853, la Iași nu se puneau nici un caz problema valorii estetice, ci numai a celei politice. Faptul era subliniat de prefața lui Mihail Ko-

gălniceanu, celebră, care precede tălmăcirea lui Teodor Codrescu, *O ochire istorică asupra sclăviei arată limpede că romanul american a fost transpus în românește numai pentru a sprijini campania autohtonă pentru eliberarea robilor, începută în 1848. Într-una din cărțile lui, tipărite tot în 1853, D. Ghica (ascuns sub pseudonimul G. Chalmoi) mărturisește: „Am avut lacrimi de recunștință pentru scrisoarea care a stăut să exprime cu atita talent ceea ce simțeam în inima mea, din copilărie“.*

Tot din literatura americană traduce acum și Ion M. Rîureanu, atras, în 1859, de scrierile lui Benjamin Franklin, după ce în 1854, una foarte răspîndit almanah difuza în largi pături de cititori una din povestirile moralizatoare ale gânditorului american. Cu totul surprinzătoare pentru promptitudinea receptării ne apărea versiunea românească — fragmentară — a unuia din cele mai răspîndite romane americane ale deceniului 1850-1860, anume *Visul vieții*, scris de, acum uitatul, D. G. Mitchell cunoscut mai ales sub pseudonimul Ike Marvel).

Însă cea mai de seamă dovadă a exotismului à rebours o reprezintă poemul *Alfredo* a lui Alexandru Lăzărescu (Laerțiu), scriitor afirmat în acest deceniu. Laerțiu a trăit puțin, între 1830-1876, și, înainte de a pleca în Franța pentru a studia dreptul, din 1858, tipărește poezii, piese, un roman, fără prea mult har, dar cu stăruință. În 1854, include într-unul din volumele sale de versuri, poemul amintit, precedat în chip de dedicație de cîteva strofe intitulate *La America* și în care exaltă „patria faimoasă” a lui „Franklin, Washington, Andrew Jackson, Monroe, Adams și Jefferson”. Subiectul poemului este din categoria celor byroniene. Ofițer de marină Alfredo e fiul unui sclav eliberat, lucru care îl este imputat de tatăl, nobil, al logodnicei sale (probabil brazilienne). Aceasta nu are forța de a-și aștepta iubitul plecat pe mare și se căsătorește cu un altul. Însă iubirea ei se redescapă, cu toate că preț tirziu: Calma, fosta iubită a lui Alfredo, moare, iar tînărul ofițer va rătăci în lumea largă, disperat și emițînd cugetări antropofobe. Cele trei cînturi ale poemului sînt interesante nu ca valoare literară, ci mai curînd spirituală. Personaj de tip byronian, Alfredo este, în concepția lui Lăzărescu-Laerțiu, un simbol al necesității de a-l elibera pe om, de a-l permite să se exprime liber, să gîndească liber, adică tocmai ceea ce, la 1854 nu era posibil în țările române. „Exotismul” american al deceniului se arată astfel extrem de puțin pitoresc — pitoresc era acela al orientului — și foarte mult o armă politică, la care democrația burgheză în ascensiune apela pentru a face față agresivității contrarevoluționare. Geografia fizică se metamorfozează astfel într-una politico-literară, prin miraculoasa încredere în propriile-i forțe și în dreptatea, propriile cauze, pe care le avea generația acestui dramatic deceniu. „E mare omul ce șite-a suferi”, monologhează, cam banal, Alfredo. Scriitorii deceniului au avut însă realmente de trecut printr-o perioadă extrem de anevoioasă, căreia l-au răspuns, spre a nu se lăsa copleșiți, printr-un activism intens, ale cărui rezultate au fost între altele, Unirea din 1859 și reformele care l-au urmat.

Dan MĂNUCA

Un erou între eroi

Căpitan Stoenescu

(Oituz 1917)

6 august 1917 a fost — cu drept cuvânt — „ziua cea mai lungă” și cea mai grea a Diviziei 1 Cavalerie, în bătălia Oituzului.

În dimineața aceea, către orele 7, dușmanul dezlănțuie un bombardament năpraznic. (Timp de trei ore s-a tras cu toate calibrele și cu o violență și o intensitate neobișnuită, pe tot frontul, vizînd Coșna și Cotele 703 și 697 — Virful Pietrei). Era un vacarm îngrozitor, care zguduia văzduhul de credeai că se năruie crestele munților.

Către orele 10,30 căpitanul Stoenescu, comandantul escadronului 4 din Regimentul 10 Roșiori, care rezistase cu încăpăținare — aproape izolat — pe poziția inițială, raporta colonelului Olteanu, comandantul său de Brigadă:

„Sub presiunea tot mai puternică a inamicului și de acord cu căpitanul Vulturescu, cu care am apărât pînă acum cota 703, am abandonat definitiv această înălțime blestemată, care ne-a costat prea mulți oameni. Mă aflu la circa 200 m sud de cotă, bine instalat în apărare, pe o braniște de stejari, avînd dreapta acoperită de escadronul lui Vulturescu, care nu mai dispune decît de un ofițer și 45 de oameni. Pe stînga, spre Grozești, unde mai luptă aprig vînătorii, caut în zadar să refac legătura cu escadronul Anastasiu, din Regimentul 4 Roșiori, puternic lovit de dușman, în cursul zilei. Un subofițer din acel escadron, care a ajuns — rănit — pînă la noi, mi-a raportat că, Anastasiu a căzut ca un brav, ciuruit de gloanțe, iar resturile unității lui — cu un singur ofițer valid — s-au atașat escadronului Mora, din Regimentul 9 Roșiori. Puțin după aceea cade și Mora, rănit grav, lăsînd comanda sublocotenentului Răuțoiu, care continuă să reziste, în legătură la stînga cu Regimentul 1 Vînători. Oamenii mei s-au bătut vitejește, ca lei, și au moralul bun; ofițerii, deși răniți toți trei¹, au rămas lîngă mine în fruntea plutoanelor. Mitralierele sublocotenentului Madancovici mi-au fost de mare folos, iar Balaurul² a făcut minuni, alergînd cu o piesă în brațe acolo unde se-ndesau nemții mai tare; îl voi propune la „Mihai Viteazul”. Muniții am destule pentru ziua de azi. Mă mențin cu resturile escadronului, pe această poziție și aștept ordine.”

Oamenii lui, care îl adorau, căci era bun, drept și viteaz, erau încredințați că trupul comandantului lor fusese „afumat” cîndva, de ursitoare, cu „iarba fiarelor”!

Adevărul este că, singura rană pe care a primit-o, la 15 august 1917 — ultima zi de luptă — pe cînd alerga spre cota 383, în ajutorul brigăzii de călărași a colonelului Scărișoreanu a fost și cea

Eugen Vaian

Considerat „bardul” la revista *Școala nouă*, Eugen Vaian (1870-1897) este unul din copiii „teribili” ai Bacăului. Elev la gimnaziul din localitate, îl părăsea la vîrstă de 16 ani, ca și Eminescu, cu o trupă de actori ambulanz. Se stabilea la Roman pentru o perioadă de timp, unde în 1889 scotea publicația amintită împreună cu Panait Moșoiu și G. Ibrăileanu. A colaborat apoi la mai multe gazete și reviste din Capitală: *Adevărul*, *Românul*, *Viața literară*, *Ilustrația română* ș.a. și a condus împreună cu Laura, soția sa — și ei ea tot o băcăuancă și scriitoare pentru copii — revista *Săptămîna ilustrată* și ziarul *Presa*. După ce a publicat un mic roman, „Artiști”, inspirat din viața mizeră a actorilor ambulanz, nevoiți adesea să rămîna ei înșiși amanet la un hotel din Tg. Ocna, în 1892 publică volumul de versuri *Fin de siècle*, despre care se spune că a avut „un succes monstru”.

Cultivînd un umor uneori mult prea acid, Eugen Vaian se înscrie în rîndul poezilor „neînțeleși”:

„Acelor care plîng închin
A mele versuri umilite,
Acelor care mor în chin
Și-n vechi dureri neostoite.”

Stofă de misogin, epigramele dedicate. Unet profesoare sînt aspru malițioase, ca aceasta:

„Doamna K pe-a ei eleve
Hotărîtă-i să le-nvețe
Nu cum bețe pui în roate
Ci cum roate pune-n bete.”

Mai interesante sînt „profilurile”, care amintesc de unele garje ale lui Vlahuță, conturînd caricatural tipuri asemănătoare, ca în „profilul nr. 3”:

„Vă-nchipuiți o matahală
Cu burta plină, capul se-
De n-er fi ziarist, la hală
Ar vinde carne-acest Ygreo.

Dar s-a băgat și el ca musca
Într-o redacție oarecare
Și-acu e gazetar, ba încă
E și director, mi se pare.

Iar cînd gîndești o-acesta trece
În ochii multor drept om mare,
Să nu disperî de viitorul
Acelea țări? Dacă-l mai are...

Cu alte sentimente privește „profilul” intitulat „Pianistul” cu care Eugen Vaian își identifică propria-soartă:

„Ah, cîte nopți i-am ascultat,
Cum se ascultă un profet,
Cîntarea lui de inspirat,
Nenorocit și trist poet.

Clavirul lui pîngea și țeri,
Pîngea sărmanul, fulgerat
De mult adînc și vechi dureri
Ce-un surflet blînd au sfîrșit.

Dar vai ! ca dinsul cîți artiști
 În umbră poate încă zac,
 Căci cui ce-i pasă de existență,
 Cînd ești uitat, cînd ești sărac."

Obsedat de sentimentul ratării și al neîmplinirii, iubind călătoriile „pentru că numai ele redau visurile cele mai scumpe”, călăuzit de speranța că „la capătul drumului voi găsi lumea ideală după care umblu, lume în care să domnească Dreptatea, să guverneze Frăția și să judece Iertarea...”, Eugen Vaian pleca în Franța (1896), unde va purta în suflet, tot timpul, nostalgia locurilor natale : „Glas de buciium, codru tainic, luntre, lună și Siret / Nu vei mai zări de-acuma, tu nenorocit poet”. Cu visurile risipite și idealul de viață prăbușit, cu dorul de țară arzîndu-i sufletul, el va sfîrși sub roțile expresului Paris-Lyon, după ce expediasse în țară ultimele versuri ce vor apare într-un volum postum, *Proză și versuri* (1899). Dintre acestea, poezia „Instrăinare”, sintetizează cel mai bine locul său în tabloul literaturii noastre de la sfîrșitul veacului trecut :

„Suflet sfîșiat din leagăn, dar de-apururea
 senin,
 În zadar îți cauți lumea, tu în veci vei
 fi străin”.

M. C. DELASABAR

- INDISCREȚII - - ANECDOTE -

Scanderbeg (eroul național al Albaniei) era atît de cunoscut pentru faptele sale de vitejie, încît Mahomed al II-lea îi ceru spada spre a i-o vedea.

— Nu înțeleg, se nedumeri Sultanul, a cîștigat cu vechitura asta douăzeci și două de bătălii ?! Nu mi se pare deloc fermecată ! În colecția mea se află arme mult mai arătoase... Atunci unde e mînea ?!

— Cred și eu că n-are ce vedea Excelența Sa, fiindcă nu i-am trimis decît spada, nu și brațul meu...

Antonio Germano Rossi — ziarist și umorist italian — mărturisea că a auzit următorul dialog între doi sicilieni :

— Gentile, catirul meu e grav bolnav. Ce i-ai dat la al tău cînd era bolnav ?!

— Ce să-l dau, nimic ! L-am uns cu terebentină !

După citeva zile :

— Gentile, i-am dat catirului terebentină și a doua zi a crăpat...

— Da ?! Și al meu la fel a făcut.

• Boilleau — întrebîndu-l pe Chapelier ce crede despre el și despre scrierile sale — primi următorul răspuns :

— Ești un bou care își ară bine brazda !

care l-a răpus. O schijă de obuz l-a tăiat carotida și-n citeva clipe acest erou între eroi și-a dat sufletul, plîns amarnic de roșiorii lui și de toată Divizia de Cavalerie.

L-am plîns și eu, căci pentru noi cei tineri, care de-abia deschisese ochii-n viață și nu eram deplin inițiați în tainele cavaleriei, Stoenescu era un adevărat idol. Îl cunoscusem cu ani în urmă, pe cînd venea cu escadronul în aplicații pe la Mănăstirea Dealu, unde eu urmam cursurile Liceului Militar model, întemeiat de marele român Nicolae Filipescu.

Îl prindea bine tunica de roșiori și parcă era crescut pe cal. Mai tîrziu, cînd ne-am regăsit în aceeași brigadă, pe front, în Moldova, eram fericit ori de cite ori îmi adresa cuvîntul, și-i invidiam pe cei ce aveau norocul să facă serviciul în escadronul lui. Și nu voi uita nicioodă cuvintele cînd l-am văzut pentru ultima oară :

— „Ei mînzule — mi-a zis — strîngîndu-mi mîna și învîluindu-mă într-o privire caldă, ocrotitoare — te-ai pregătit sufletește pentru „șarjă” ?...”

Nu-mi reamintesc ce i-am răspuns, căci omul acela — atît de sigur pe el — te surprindea adesea cu întrebările lui, care măi totdeauna aveau un tilc. Abia acum, cînd încerc să evoc figura bărbătească și viața — scurtă, dar atît de pilduitoare — a eroului, îmi dau seama cît era el de pregătit pentru „șarjă” aceea măreață !...

Cu asemenea oameni nu e de mirare că s-a putut ține piept cîmpitorilor la Oituz, în clipe atît de grele...

Marcel OLTEANU

• Lacustră...

Un general român în războiul antifascist

Generalul Nicolae Ioniță Dăscălescu, fiu al meileagurilor nemțene, a intrat pentru totdeauna în rândurile eroilor neamului, al celor ce au luptat pentru libertate, independență și suveranitatea țării. Născut la 16 iunie 1884 la Căciulești, fiu de țaran, Nicolae Dăscălescu absolvă Școala de ofițeri de artilerie și geniu din București în 1908, an în care a fost înaintat la gradul de sublocotenent. După ce urmează Școala de aplicație din București, încheiată în 1911, este repartizat la o unitate de specialitate, devenind în 1916 maior, grad cu care Nicolae Dăscălescu participă la lupta pentru reîntregirea neamului în primul război mondial, fiind remarcat pentru abnegația și curajul dovedite împotriva cetroitorului german, mai ales în sectoarele de front de pe valea Slănicului și la Cireșoaia. Medicul militar de la Institutul medico-farmaceutic, din Iași, Gheorghe Năstase releva că „maiorul Nicolae Dăscălescu, comandantul unui divizion de artilerie, era cunoscut pentru iscusința sa, pentru priceperea cu care conducea operațiile militare din sectorul său“. Deoptrivă, Nicolae Dăscălescu este apreciat de comandanții și trupa din subordine, iar pentru merite deosebite a fost decorat cu ordine și medalii ale României. După încheierea victorioasă a războiului, a reîntregirii neamului, activează în regimentul 4 artilerie. De la 1919 și până în 1920 a îndeplinit diferite funcții de răspundere ca ofițer de stat major, pentru a ajunge la gradele de general de brigadă în 1937 și general de divizie în 1939.

Printre ofițerii și generali care au avut sarcini de mare însemnătate la desfășurarea cu succes a acțiunilor militare insurecționale, ale trupelor române și formațiunilor patriotice, s-a aflat la un post important, generalul Nicolae Dăscălescu. Între 24—29 august 1944, a avut misiunea de a împiedica scurgerea unor importante efective germane spre frontiera cu Bulgaria și aflarea altora de la est de Dunăre spre Muntenia.

Prin luptele de la Constanța (25 august), Cernavodă (24—29 august 1944), Topraisar, Negru Vodă (25 august), Hirșova (25 august), Cobadin și Tulcea (25 august 1944), trupele comandate de generalul Dăscălescu au scos de sub controlul forțelor hitleriste litoralul românesc al Mării Negre, grilele Dunării și teritoriul dintre Dunăre și Mare, luând peste 10.500 de prizonieri. La 7 septembrie 1944, prin noua organizare, oștirea română era grupată în trei armate: I-a, a III-a și a IV-a. La comanda armatei a III-a se afla generalul Nicolae Dăscălescu. După o altă nouă organizare efectivele armatei a III-a au fost încorporate în armata I-a și a IV-a, Nicolae Dăscălescu preluând comanda corpului doi armată din

BALTĂTEȘTI - NEAMȚ

I Z V O A R E S Ă N Ă T Ă T E D E

Printre cele mai vechi izvoare minerale cunoscute pe meleagurile dintre Bistrița, Moldova și Siret — aproximativ actualul județ Neamț — sînt cele de pe teritoriul actualului comuna Bălătești, așezată pe șoseaua Piatra Neamț — Tirgu Neamț, la o depărtare de 28 km de municipiul de la poalele Pietricăi, reședința județului, la o altitudine de 570 m față de nivelul mării.

Izvoarele minerale din această localitate sînt cunoscute din „timpuri vechi“. Bătrîni povestesc că „le-au găsit“ sub formă de fîntini, pe care le numeau „fîntinele de slatina rea“.

Primii care au cercetat și îngrijit aceste izvoare au fost „principii Cantacuzini“. Aceștia „îngrădesc, deschid izvoarele și clădesc în apropiere 2 barace mari, unde așează căzi, pentru scăldarea lor și a vizitatorilor ce le veneau ca oaspeți pe timpul verii“, începînd cu anul 1810.

La început sînt consemnate numai trei fîntini — numite ulterior izvoare de „slatină sau saramură“ : Olga, Elena și Gheorghe, denumiri date după membrii familiei Cantacuzinilor care le stăpîneau. Vestea efectelor „binecuvîntate ale slatinei“ de la Bălătești se răspîndi în toată Moldova. În scurt timp „vizitatorii pămîni sporeau pe fiecare an și se stabileau prin sat și vecinătate, unde cărau apa cu vasele“.

Prima analiză științifică a apelor minerale se face în anul 1839 de către dr. I. Chihac și profesorul Franț Humpel, concludîndu-se că aceste ape ar conține o „acrimă carbonică, hidro-sulfurică, și hidro-clorică“, precum și „sodă, magnezie, potase, calce, fer și iod“.

A doua analiză, mult mai amplă și mai completă o face dr. Stenner la 1856. Cu această ocazie se indică și bolile care pot fi tratate prin folosirea apelor minerale din această localitate. Se menționa că efectul deosebit asupra bolilor îl aveau

apele minerale atunci când erau folosite prin „întrebuințare externă”, îndeosebi prin băi. Se puteau trata următoarele boli: „gutural incubat, umflătura gîndurilor și alte boli scrofuloase precum și reumatismul cronic, pete, picingine, noduri, beșicuțe, bube, limbrici, trînji și febrile patemi nervoase”.

În urma acestei analize, în următorii ani, „Băile Băltătești” — denumire care apare după 1860 — se modernizează prin construcția unor instalații de tratament. Astfel, în 1870 „stabilimentul” era compus dintr-o clădire „de lemn cu 24 de odăi”, în formă de potcoavă, avînd în jurul acestora „șase bucătării și șase cabine pentru feredee, iar tratamentul boalelor se făcea de ordinul după prescripțiunea arăndașului”.

Apariția în ultimile decenii ale veacului trecut și a celui de-al patrulea izvor, numit Cuza-Vodă, amplele analize făcute de dr. D. Cantemir, dr. Konyá, dr. Al. Saabner-Tuduri și, mai ales, analizele întreprinse de renumitul chimist ieșean, P. Poni, cît și rezultatele deosebite în tratarea multor boli, fac ca renumele „stabilimentului balnear” să crească nu numai în țară ci și peste hotare. Sint consemnați în acest sens în documentele vremii, în afară de români și străini veniți pentru tratarea diferitelor afecțiuni ale organismului din Bulgaria, Grecia și chiar Franța¹.

Cunoscute la sfîrșitul secolului XIX sub denumirea de „Băile Băltătești”, iar mai apoi în „Stațiunea balneară Băile Băltătești”, apele dătătoare de sănătate din această zonă a țării au cunoscut în deceniile de început de veac XX, renovări și amenajări moderne, așa încît în deceniul al patrulea devine una din cele mai importante locuri de „sănătate” din România.

Sezonul balnear anual începea la 1 iunie și pînea pînă la 15 septembrie. Prin analizele mult mai sofisticate (analize făcute de doctorii T. Stamatin, Luca, C. Andronescu, Bejan etc.) ale deceniului trei și patru s-a constatat că în afară de efectul curativ al acestor băi în reumatismul cronic articular și muscular, gută, nevroză și paralizii, rahitism, „tremefacțiunile glandelor limfatice”, cura cu aceste ape este indicată și în afecțiunile ginecologice cum ar fi: nerite, periparametrite, leucorei și sterilitate, inclusiv în „boile de stomac, ficat, plămîni și intestine”.²

În acest sens erau folosite după anul 1920 și „instalațiile de hidroterapie, electroterapie, inhalatie, pulverizație și nămol”.

Demn de consemnat este și faptul că din apele minerale de la Băltătești se extrăgea prin evaporare și cunoscuta „sare minerală de Băltătești pentru băi”, de culoare albă-cenușie, cît și o altă sare cristalizată cu un gust „amar-sărat”, ce avea efecte purgative „excelente” numită „sare aternială de Băltătești”.³ Din acest punct de vedere concura cu sărurile străine de la Karlsbad, Marienbad, Vichy, Empson sau cu efectul curativ al apelor de la Aussee, Hall, Ischl și Reuhenhall din Europa acelor vremi.

armata a IV-a, care pe frontul din Transilvania, s-a remarcat în acțiunile de lichidare a rezistențelor hitleristo-horthyste din nord-estul arcului carpatic. În perioada 9—25 octombrie 1944 a fost dezvoltată ofensiva pe direcția Luduș Cehul Silvaniei — Vest Satul Mare. Pe frontul din Ungaria s-a luptat la vest de Tisa, după care a luat parte la operațiile pentru eliberarea Cehoslovaciei.

În ordinul de zi nr. 137 din 3 ianuarie 1945, dat de punctul de comandă Bodvas-Szilas al corpului 2 armată, generalul Nicolae Dăscălescu se adresa ostașilor acestei mari unități subliniind actele de vitejie ale regimentului 1 Vinători în operațiile de pe teritoriul cehoslovac, care au repins atacurile dușmane cu mari pierderi pentru inamic și „s-a păstrat cota 972 — cheia apărării noastre, ceea ce a atras admirația tuturor șefilor”. Aflat la comanda armatei a IV-a, care era compusă din corpurile de armată 2 și 6 și din diviziile 3, 6, 9, 11, 12, 21 și divizia a opta purtată, în perioada ianuarie—februarie, martie—mai, trupele de sub comanda generalului Nicolae Dăscălescu au înaintat și participat la victoria finală asupra fascismului.

Avînd misiunea principală de a lua parte la eliberarea Cehoslovaciei, armata a IV-a română a parcurs un drum de glorie neîntrerupt, cu o semnificație deosebită în cartea de istorie a neamului. La 23 ianuarie 1945, cînd a fost cucerit orașul Rozhnova și localitățile înconjurătoare prin atacul de noapte dat de corpul șase armată comandat de generalul Cămeniță, comandantul armatei a 40-a sovietice se adresa generalului Nicolae Dăscălescu exprimîndu-i sincere felicitări: „din partea mea personal, ca comandant de armată, adresez mulțumirea mea generalilor, ofițerilor și soldaților diviziilor 1 cavalerie, 3 infanterie și 9 infanterie pentru atacul energic și cu pricepere executat”. Din scrisoare se desprind, evident, calitățile de strateg-militar ale generalului N. Dăscălescu.

Operațiunile duse fără întrerupere și fără răgazul necesar pentru refacerea forțelor fizice și îngrijirea corporală, în condiții deosebit de grele armata a IV-a își continua lupta, obținînd noi victorii. În numai două zile de la eliberarea orașului Tisovec, la 31 ianuarie 1945 o altă localitate urbană, Bresnc — Slovacia, după lupte foarte grele (după cum menționa primarul orașului aceasta era apărată puternic de trupele germane și maghiare) a fost cucerită. Cu același prilej primarul orașului reținea care au fost trăsăturile caracteristice ale armatei române, ale unităților care au eliberat localitatea în urmărirea inamicului: „iar în orașul Bresnc, fiind în trecere, s-au purtat cu populația civilă a orașului foarte bine, trădînd-o ca pe o adevărată aliată, fără să producă vreostricăciune sau neplăcere vreunui din cetățenii acestui oraș”.

O pagină de glorie a înscris armata a IV-a pentru cîștigarea bătăliei (care a durat șase zile) pentru Bansca Bystrica, important centru strategic și nod

de comunicație unde converg toate trecerile care străbat munții Tatra Mică și Tatra Mare. Victoria a fost obținută după ce au fost eliberate peste 50 de localități, o zonă în care se aflau zeci de fabrici, mari cantități de materii prime pentru industria grea. Salutînd această mare victorie, ziarul „Scinteia” din 9 aprilie 1945 sublinia că vitejii noștri ostași de sub comanda eroului general Dăscălescu, în strînsă colaborare cu glorioasa armată roșie, au cucerit orașul Banska Bystrica, „ziua de 26 martie 1945, continua „Scinteia” zi în care tunurile Moscovei au salutat victoria armatelor sovietice și române, va rămîne o amintire veșnică pentru noi și urmașii noștri, ea va fi înscrisă cu litere de aur în istoria poporului nostru dezrobît de asuprirea hoardelor hitleriste”. Numeroși locuitori ai județului Neamț, unii dintre ei aflați încă la datorie sau pensionari, cu care am stat de vorbă, îl descriu pe generalul Nicolae Dăscălescu ca un militar cu înalte calități de comandant, de strateg și de o omenie desăvîrșită. În timpul bătăliilor celor mai grele, ca și în momentele de refacere, generalul lor putea fi văzut în unitățile armatei a IV-a, la plutoane, companii, regimente, în discuții cu militari, gradați, ofițeri și generali dînd dovadă de un înalt patriotism, de un spirit de sacrificiu exemplar, constituind pentru ostașii din subordine sa un model la care aceștia s-au raportat, manifestînd față de comandantul lor un devotament deplin în acțiunile desfășurate în marea încheștare cu dușmanul.

În lupta necontenită împotriva dușmanului în perioada imediat următoare, un raport al armatei menționează că între 5 și 7 aprilie 1945 divizia 24 infanterie ungară, cu un efectiv de 9.500 oameni, s-au predat unităților armatei a IV-a. La 8 aprilie 1945 comunicatul marelui stat major al armatei române transmitea că operațiunile de luptă duse de trupele române de sub comanda generalului Dăscălescu pe teritoriul cehoslovac continuă. În comunicat se arată că „înfrîngînd toate rezistențele opuse de inamic și greutatea terenului, trupele române de sub comanda generalului Dăscălescu au traversat valea inferioară a râului Tureț și se găsesc în înaintare spre creasta masivului Tatra Mică”. În aceste operațiuni au fost eliberate peste 20 de localități cehoslovace, au fost luați numeroși prizonieri, între care 46 de ofițeri.

Făcînd bilanțul bătăliilor și al jertfei date de armata a IV-a în lupta pentru eliberarea teritoriului național, pentru înfrîngerea trupelor hitleristohorthyste, generalul Nicolae Dăscălescu se adresa militarilor de sub comanda sa prin ordinul de zi nr. 168 din 30 mai 1945, în care este cuprins ca într-un adevărat jurnal de război, drumul parcurs de armata a IV-a română. La 15 septembrie 1944 ea a primit misiunea de a continua lupta alături de armata sovietică, pînă la înfrîngerea definitivă a dușmanului hitleristo-fascist „pentru ca jertfele de sînge să se consfințească și să reafirme pentru vece, independența și suveranitatea României ca stat liber, ală-

Posta stațiune balneară și climatoteră Băltătești ai anilor interbelici, înzestrată de natură cu „ape vindecătoare de boli și aerul ozonificat al brazilor”, cunoaște noi coordonate ale dezvoltării în anii luminosi ai socialismului, devenind în ultimii ani una din modernele stațiuni balneare din țara noastră, dotată cu mijloace tehnice adecvate și personal medical de cea mai înaltă calificare.

1. Cf. C.D. Gheorghiu, *Dicționar geografic asupra județului Neamț*, București, 1985, p. 30.
2. Filiala Arhivelor Statului Piatra Neamț, fond Prefectura județului Neamț, dosar 145/1936, f. 25.
3. „Telegraful”, Piatra Neamț, din 9 iulie 1931.
4. D. Kirulescu, *Expunerea situației generale a județului Neamț*, Piatra Neamț, 1927, p. 51.

Prof. Gh. RADU

CALEIDOSCOP LEONARDO LA LICITAȚIE

Un manuscris ilustrat de Leonardo da Vinci, considerat de experți ca fiind unul dintre cele mai rare și perfecte a fost oferit de Casa Christie's din Londra spre licitație. Prețiosul document, denumit „Codicele Leicester”, după numele actualului proprietar, conține 38 pagini și este copios ilustrat cu desene de natură geologică, cosmologică și marină.

Textul și desenele sînt făcute cu cerneală maron și autentifică dacă mai era nevoie, vastitatea și profunzimea preocupărilor genialului artist al renașterii. Conceput în jurul anului 1508, „Codicele Leicester” furnizează explicații exacte asupra luminii secundare a lunii, analizează culoarea cerului, compoziția norilor, diverse sisteme de canalizare și structura digurilor ca teme adiacente ale unei probleme centrale: APA, pe care Leonardo o definește „cărâuș al naturii”. Sînt studiate efectele apei asupra solului, atmosferei, cutremurelor, ca un scenariu al circulației apei în natură, apoi curenții marini ca și prezența cochinililor fosile în piscurile montane. Diversitatea preocupărilor este covîrșitoare și nu de puține ori sînt subliniate aspectele morale ale unor invenții de avangardă, cum ar fi de exemplu aceea a unui submersibil cu periscop (pentru respirația echipajului) pe care Leonardo n-o comunică contemporanilor din pricina naturii lor distructive (a oamenilor), în stare să o utilizeze în scopuri războinice, „n umane.”

Leonardo a scris acest studiu la Florența și Milano, și în anul 1690 manuscrisul apare înregistrat în arhivele Statului Milano. Apoi el trece la Roma în proprietatea lui Guglielmo della Porta, un specialist în studiul desenelor, modelelor și manuscriselor marelui artist, de unde intră în proprietatea lui Giuseppe Ghezzi,

între anii 1690-1717. Din 1717, prin intermediul lui Thomas Coke, conte de Leicester, manuscrisul ajunge în Anglia, la reședința acestuia, castelul Holkham Hall, o adevărată colecție de sculpturi romane și grecești, manuscrise bizantine, tablouri semnate de Rubens, Van Dyck, Rembrandt, cărți rare și mobilier desenat de un celebru arhitect al timpului William Kent...

După moartea, în 1976, a celui de al cincilea conte de Leicester, fiul acestuia, Lord Coke, pentru a face față impozitelor exorbitante de succesiune și întreținere a celebrului muzeu, deschis publicului, se vede nevoit să înceapă a vinde o serie de valori, printre care se numără și manuscrisul lui Leonardo. „Am fi preferat să vindem această valoare inestimabilă unui muzeu din Anglia, prin licitație, dar după doi ani de tratative și așteptare nici o instituție națională nu ne-a făcut o ofertă adecvată”, declară Lordul Cook.

Licitatia a stîrnit un interes extraordinar și ofertanții s-au ivit repede: italienii doresc întoarcerea în patria lor a acestei valori patrimoniale; francezii ar dori-o în Franța pentru că manuscrisul conține referiri esențiale la elaborarea „Giocondei” iar Leonardo a murit în această țară; dintre americani cel mai interesat de achiziție este muzeul californian Paul Getty, care dispune și de fondurile necesare... Carlo Pedretti, poate cel mai reputat specialist în Leonardo își exprimă părerea că documentul trebuie să rămână în colecția reginei Elisabeta, la Windsor, alături de alte desene ale pictorului, sau să fie achiziționat de British Museum, care posedă încă un astfel de manuscris...

Nu cunoaștem cît s-a oferit să plătească cumpărătorul. Știm doar că suma inițială propusă de licitație este de... 4,5 milioane dolari, și că în nici un caz prețiosul document nu va fi achiziționat sub plafonul de 11 milioane de dolari... E puțin, e mult, pentru un Leonardo?

din Gente, 1980

— DIVERTISMENT —

Proaspăt ministru al instrucțiunii publice, Francesco de Sanctis suia scara ministerului său distrat ca de obicei. Portarul, care nu-l cunoștea, întrebă:

— Unde mergi dumneata?

— Merg la ministrul de Sanctis care — adăugă modest — cred că sînt chiar eu!

Grav bolnav, François de Malherbe asculta plictisit pe duhovnic vorbindu-i de multele și marile plăceri de dincolo de mormînt. Apoi, deodată:

— Nu-mi vorbești în felul acesta despre viața veșnică. Folosind un stil agramat și stărînd să mă convingeți neapărat de frumusețea vieții de apoi, s-ar putea să mă răzgîndesc și n-am să mai mor!

turi de marile națiuni unite”. În ordinul de zi menționat este exprimată dorința fierbinte a tuturor luptătorilor de a asigura un viitor luminos patriei noastre prin jertfa trupelor ostașilor români, a celor din compunerea armatei a IV-a de sub comanda generalului Nicolae Dăscălescu, care „într-un măreț avînt de epopee s-a aruncat cu sete asupra dușmanului spre a elibera de sub jugul germano-maghiarilor horthyști pe frații asupriți din Transilvania de nord și a participa prin lupte la dezrobirea și eliberarea poporului aliat cehoslovac, prietenul nostru scump din totdeauna”. Luptele au fost grele, piedicile de învins extrem de mari, jertfele au fost dureroase, dar voința de a învinge a militarilor armatei a IV-a a fost nezdruincată, încît nici o rezistență inamică nu a înfrînt vitejia ostașilor români. „Bătăliile și luptele vijelioase de pe Mureș, ofensiva pentru dezrobirea Transilvaniei de nord, bătălia din cîmpia Tisei (se spunea în ordinul de zi) ca și luptele de pe valea riului Bodrog și Hernad, bătălia pentru Răznova, luptele de pe valea Hronului, succesele răsunătoare de la Bansca Bystrika și Kremnica, grelele lupte de iarnă din munții Tatra și Fatra, luptele de pe Văh și Morava și bătălia decisivă de la Moravia au dus la capitularea definitivă a inamicului și vor înscris fiecare cîte o măreață pagină de glorie în cartea de aur a neamului nostru”.

Ionel MARIN

Primăvară...

2

Evocări, Restituiri

Homo viator

Liviu Rebreanu
peregrinul...

Liviu Rebreanu avea un gust dezvoltat pentru peregrinarea prin spațiul geografic național și extranațional. O cercetare aplicată a posturii de *homo viator* a scriitorului, bazată pe informațiile cuprinse în scrisori, în cele două volume ale *Jurnalului*, în amintirile semnate de Fanny Rebreanu, în evocările Pulei Florica Rebreanu, precum și în *Metropole* (1931), ar permite formularea unei concluzii probabil surprinzătoare pentru cei obișnuiți să-l judece numai și numai pe baza operei sale romanești. O asemenea înțelegere l-ar putea propune pe Rebreanu printre prozatorii români cu vocația călătoriei înțelegând ca un act necesar și stimulator pentru creație, ca un gest cu rol preponderent inițiativ, l-ar proiecta într-un fascicul de lumini din care dimensiunea omului și artistului s-ar distinge mai exact.

Un lucru e sigur: Liviu Rebreanu n-a fost nici teoretician, nici partizan infocat al claustrării. Chiar din raiul său de la Valea Mare a evadat adesea, și nu doar pentru deplasări obișnuite la București sau în alte locuri din țară, ci pentru viajuri lungi, dacă nu exotice, în orice caz delectante, reconfortante și, mai cu seamă, instructive. Dar până în 1930, când și-a cumpărat casa de lângă Pitești, pe unde și cu ce treburi s-a călătorit prozatorul născut la Trilșua? Voi nota, selectiv, câteva din drumurile ce l-au înfluențat, într-un fel sau altul, viața și opera...

Primul dintre cele importante a fost la Sopron, localitate în nord-vestul Ungariei, către granița cu Austria, unde, după concursul din septembrie 1900, devenise elev al Școlii de onvezi. Între 1903—1906 era la Budapesta, la Academia Ludovica și, în paralel, student la Facultatea de Litere. Din 1906 până în 1908 se află la Gyula, ca sublocotenent de infanterie. Al doilea drum — 1909, la Sibiu, pentru a participa la lucrările adunării generale a Astei, între 12—14 octombrie; acesta și-a pus pecetea pe destinul tinărului demisionat din armata austro-ungară cu un an mai înainte: l-a prilejuit întâlnirea cu Octavian Goga, Octavian C. Tăslăuanu, Ion Agărbiceanu, Emil Griceanu, Corneliu Moldovanu, Cincinat Pavelescu și Victor Eftimiu, care l-au încurajat în intenția de a părăsi Transilvania, pentru a se stabili în România. Sosirea la București, în loc de bucurie, l-a prilejuit, cum se știe, o decepție: a fost arestat la cererea guvernului austro-ungar, deus in inchiisoarea Văcărești, apoi extrădat și încaerțat la Gyula. Noua trecere a Carpaților s-a petrecut cu certitudinea că va rămâne definitiv în capitală. Așa a și fost, numai că, prin ani, de aici, dru-

Mesajul vizionar a unui interviu uitat

George Bacovia
și ideea de pace

Ideea de pace, înțelegând ca o condiționare atît materială cit și morală a ființării, nu putea să lipsească din creația unui poet ca Bacovia, dotat cu o sensibilitate ieșită din comun. Căci se știe că Bacovia, ca persoană fizică, a simțit mai mult ca oricare altul, exacerbat și continuu, o multiplă agresiune, fiind cel mai sensibil receptacol la cele mai diverse lovituri: ale zilei, ale vieții, ale destinului, ale războiului. Și i-a fost dat lui Bacovia să trăiască coșmarul celor două conflagrații mondiale din acest veac. Ecourile acestor evenimente, chiar dacă nu sînt prea numeroase în opera sa, sînt totuși destul de frecvente pentru a ne putea îngădui să afirmăm aici că dorința de pace și protestul împotriva războiului constituie una dintre direcțiile tematice importante ale liricii sale și, implicit, una dintre opțiunile sale politice constante. Pe lângă numeroasele sale poezii pe această temă (precum *Amurg*, *Belsug*, *Modernă II*, *De ultimă oră*, *Sic transit...*, *Înzare*, *Asediu*, *Egipt ș.a.*) Bacovia a făcut frecvente referiri la problema păcii și a războiului și în interviurile acordate lui Eugen Jebeleanu (Veac nou, nr. 42, 1946) și Cicerone Theodorescu (Flacăra, nr. 21, 1956), ca și în *Divagări utile* (cugetări, cu tematică diversă, din anii 1950—1956).

În mod cu totul inexplicabil, însă, singurul interviu cu Bacovia axat exclusiv pe ideea de pace și de protest împotriva războiului a rămas necunoscut pînă astăzi tuturor cercetătorilor biografiei și operei sale. El lipsește, de pildă, nu numai din eseurile dedicate creației bacoviene de Gh. Grigurcu, Dinu Flămînd și Daniel Dimătriu, ci și din lucrări ale căror profil — memorialistic (Agatha Grigorescu-Bacovia; *Viața poetului*), monografic (M. Petroveanu; *George Bacovia*) sau bibliografic (L. Chiscop; *G. Bacovia, Bibliografie*) — impunea autorilor semnarea lui obligatorie. Mai mult decît atît, interviul respectiv nu este consemnat nici de ediția critică a operei lui G. Bacovia — întocmită, în 1978, de M. Petroveanu și Cornelia Botez — care ar fi trebuit să reproducă textul său integral.

Acordat lui Ștefan Druia, redactor la *Contemporanul*, și publicat în nr. 7, din 18 februarie 1955, al revistei, interviul este intitulat limpede și imperativ: *Să se ridice gînditorii tuturor popoarelor împotriva armelor atomice!* El impresionează astăzi prin aceea că este actual în fiecare dintre termenii săi, precum și prin vehemența protestului împotriva războiului, prin apelul sincer pentru pace, pentru menținerea ei. Întrebat fiind dacă își mai amintește de anii primei conflagrații mondiale, Bacovia a evocat priveliștea dantescă

oferită de exodul populației și armatei spre Moldova, de jaful pe care-l îndura țara, de atrocitățile de tot felul ale războiului: „Era groaznic... în 1916, când pe drumuri noroioase armata română se retrăgea în Moldova. Apoi ocupația germană, secundată de-un jaf de-o meticulozitate prusacă, crudă ca o biciuire cu frînghia udă. Mă durea... piereau oameni, piereau copii, femei, fără alegere. Piereau mulți tineri, care nici n-au apucat să trăiască. Viața le era curmată cu șadismul cu care numai războiul curmă.” Figura confratelui Săulescu, pe care-l cunoscuse personal, era, de asemenea, vie în memoria poetului: „L-am cunoscut pe Mihai Săulescu, poet tânăr; a pierit la Predeal. Așa s-a frânt o strună care-n vremuri de pace ar fi vorbit.” Și Bacovia continuă atunci, condamnând războiul în numele scriitorilor dispăruți sau mutilați: „Alții și-au pierdut pentru totdeauna sănătatea, și-au lăsat câte-un braț pe cîmpul de luptă ca Perpessiciu sau Brăescu. Geniul său, al distrugerii oarbe, nu alege.”

În concepția lui Bacovia, războaiele, ca și experiențele militare de orice fel, se cer repudiate nu numai fiindcă „întesc distrugerea biologică a omului” ci și pentru că toate constituie, în același timp, „o nesocotire barbară a civilizației și culturii cîștigate în mii de ani de dezvoltare a omenirii.” Pacifist prin modul de a gândi, prin suferința psihică determinată de ceea ce se întimpla în jurul lui, Bacovia nu putea să reacționeze decît contemplativ. În timpul ultimului război mai ales, încerca să se desprindă și să se izoleze de privescerea de apocalips a holocaustului mondial, fără a reuși însă în totalitate. În interviul din *Contemporanul*, care i-a fost luat în locuința din București, va mărturisi: „Aici am stat în timpul bombardamentelor... zile și nopți agitate, într-o atmosferă infernală. În acest cartier mărginaș și liniștit am asistat la scene de un dramatism sfîșietor. Era groaznic. Am renunțat să intru în adăpost, copleșit de cruzimea spectacolului la care asistam a doua oară.”

Și ca și cum cele două războaie mondiale, al căror martor, fără voie a fost, nu ar fi produs destule leziuni exacerbatei sale sensibilități, i-a fost dat poetului să asiste și la ostilitățile „războiului rece.” *Divagările utile* din anii 50—56, precum și unele poezii din ciclul postum *Stanțe și versete*, conțin notații referitoare la negocierile diplomatice pentru pace și la pericolul pe care-l reprezentau armele atomice. Interviul din 1955 exprimă, însă, mult mai direct și cu mai multă fermitate ceea ce poeziile și „divagările utile” conțineau mai curînd subtextual. Astfel, fiind solicitat să-și spună părerea în legătură cu primejdia utilizării energiei atomice în scopuri militare, Bacovia a formulat adevăruri care, din nefericire, sînt încă actuale și astăzi: „Acum noua amenințare a unui cataclism atomic este o adevărată nelegiuire, incomparabilă cu alta în istorie..., un atentat sadic la viața omenirii și a planetei noastre. Mintea respinge cu nesfîrșită indignare atare amenințări. Secolul XX nu trebuie să fie un secol al cataclismelor, atunci cînd, după cum știm, energia atomică, această genială descoperire, a generat o „eră atomică”

murile țării, mai întîi, ale străinătății, mai apoi, îl vor ademeni mereu. Multe din ele au avut ca motivație nevoia de informare și documentare, dorința de a vedea sau revede locurile unde urma să-și plaseze acțiunea vreunei cărți, altele l-au condus spre oazele liniștii necesare creației, încît se poate spune că Rebreanu și-a gândit și chiar și-a scris majoritatea cărților în circumstanțe ce se subordonează gestului călătoriei. Puia Florica Rebreanu în *Zilele care au plecat* furnizează unele detalii: la Valea Mare, adăpostit în casa avocatului Ion Rădulescu, a scris în 1916 prima lui comedie, *Cadrilul*; la Sîngeorz-Băi, Beclean și Mieru revenea, în 1919, pentru „o reîmpropiatare directă a peisajului de care era despărțit de zece ani și în care se mișcau eroii săi...”; călătoria la Ghimeș (mai 1920) a făcut-o pentru a cunoaște locurile și pentru a reconstitui împrejurările în care a murit Emil Rebreanu, alias Apostol. Bologa din *Pădurea spin-zuraților*: stațiunea Slănic-Moldova l-a găzduit în vara anului 1921 și a scris acolo o nouă piesă, *Plecul*. Jurnalul și corespondența lămuresc însă și alte atâtea gesturi similare. Cum nu e cazul să le numim pe toate acum, vom aminti numai cîteva: în 1925, pe cînd se afla la Sîngeorz-Băi, a compus comedia satirică *Apostolii*; în 1927, la Orlat, lângă Sibiu, a scris *Ciuleandra*; tot la Orlat a terminat *Crăișorul*, scriere pe care o începeuse mai înainte, într-o „vacanță”; la Lugoj; în vara anului 1927, la Măleru, exact la 9 iulie, într-o zi de simbătă, a redactat primele pagini din *Răscăla*, după ce abandonase planul inițial conceput în 1913; „ca să definitiveze *Răscăla*, reluată abia în 1930, s-a refugiat la Valea Mare.

Pe baza acestor exemple numai, imaginea unui Liviu Rebreanu imobil, retras într-un singur turn de fildeş, dispare. Sigur, el căuta singurătatea pe care o presupune și o solicită actul de creație propriu-zis. E de remarcat însă că ajungea la ea, o găsea de multe ori, abia după ce se smulgea din contingent prin umbrel. Mai mult chiar: umbrelul, călătoria, locul diferit de cel în care trăia zilnic și înfățișarea nouă a acestuia l-au sprijinit să elaboreze intens și sporadic, l-au influențat adesea în derularea tramei compoziționale a multor scrieri.

Liviu Rebreanu a avut și bucuria cunoașterii unor țări străine. Le-a vizitat — cu una sau două excepții — ca oficial cultural, dar le-a receptat universal cu sensibilitate acută, aproape neabătută la prozatorul care-și obisnuise criticii și scriitorii cu imaginea omului „ursuz, răspîndind în jur flori de inghet” (Puia Florica Rebreanu).

Itinerarele dincolo de fruntarii ale romancierului și cauza derulării lor sînt ușor de reconstituit: 1926, la Berlin, cu Sadoveanu, la un congres al Pen-Clubului; 1927, la Veneția; 1927, la Paris, cu Fanny și Puia (popasuri, la întoarcere, la Basel, Zürich, Innsbruck, Viena, Budapesta); 1928 și 1929, din nou la Paris; în 1929, din Paris a plecat la Madrid la Congresul autorilor dramatici împreună cu Horia Furtună, Mihail Sorbul, Caton

Theodorian, Corneliu Moldovanu; 1928, în Norvegia (participând la serbările prilejuate de centenarul nașterii lui Ibsen); 1928 Londra (cu vizitarea castelelor Hamton și Windsor); a fost primit în audiență la rege și a vizitat muzeul de ski și echipamentul exploratorilor Amundsen și Nansen de la Troknorsalter 1933, Ragusa, cu popasuri, în drum, la Split, Zagreb, Belgrad; 1934, din nou la Londra, la o reuniune internațională de radiodifuziune; 1942, un turneu de conferințe despre cultura română la Berlin, München, Stuttgart, Leipzig, Dresda, Breslau, Viena...

Dincolo de identificarea itinerarelor, se poate observa, prin mijlocirea consemnărilor din Jurnal I, a volumului *Metropole și a prefețelor la cărțile Noaptea barceloneze și Corrida - sangue y pasión* de Mihai Tican, *atitudinea de excursionist peste fruntarii a lui Liviu Brebanu*. Vom avea, astfel, revelația unui călător cu o conduită contradictorie: cînd glacial în interiorul unor cetăți, cînd sensibilizat de capodoperele artei universale ori de arhitectonica urbană, cînd preocupat intens de obligații familiale-negustorești. La Berlin, în 1926 nota despre metropola austeră și comună ca înfățișare, gata să ucidă cele mai omeneste simțăminte: „Dintre toate orașele Germaniei, cel mai lipsit de inimă e Berlinul (...). Îți face impresia unui parvenit care mereu caută să te epateze, fără discreție, fără măsură, fără eleganță”. Modernismul așezării, constata villegiaturistul, nu ispitește; dimpotrivă, lasă asupra ochiului și în suflet senzația de conglomerat destructiv: „Dar modernismul acesta nu ispitește. Mecanizarea ucigătoare de nervi poate fi favorabilă industriei și comerțului, nu poate însă cuceri sufletul omului”. Călătoria italiană, în schimb, îi va procura adevărate extazieri. Totul în Italia — istorie, peisaj, artă, oameni — a atins, după părerea lui, perfecțiunea. Impresia despre această țară este goetheană, coplesitoare, drumurile prin ea reușind să-i smulgă aprecioeri de entuziasm veritabil: „Acuma înțelegeam de ce a avut o influență atât de covârșitoare asupra lui Goethe călătoria în Italia. Aici flece pete de pământ, un copac, o colibă, orice cătun și fiecare oraș reprezintă trei mii de ani de străduinți de perfecționare la care n-au contribuit numai oamenii, trecători, ci însuși Dumnezeu atotputernicul. Aici armonia divină și-a experimentat puterile pînă ce a atins perfecția. Armonia alternează cîmpiile cu munții, șesurile cu dealurile, pădurile cu stîncile sterpe, pîraiele cu riurile și lacurile, arborii cu plantele, casele cu grădinile, satele cu orașele, palatele cu colibe, castelele cu împrejurimile... Armonia aceasta desăvirgată nu se mai găsește nicaieri în lume”. O *atitudine* similară e divulgată și de excursia pariziană din 1927. „Metropola luminii și civilizației” îi va determina să se mărturisească precum un îndrăgostit de oraș („Am o strîngere de inimă. Aș vrea să-l văd de departe. Aplecat pe fereastra vagonului, cu ochii la comi, serutez zarea (...). Cobor uluit, uitîndu-mă în toate părțile”) și de te-

ce poate fi destinată pămîntului, culturii și nu prăbușirii în neant.” În finalul interviului, respingînd, fără echivoc, ideea violenței războinice de orice fel, Bacovia conchide vizionar: „Artiștii, poeții și gînditorii tuturor popoarelor, cred, trebuie să-și unească eforturile contra monstruoasei amenințări de distrugere sălbatică, prin războiul atomic... Aș vrea să spun tuturor artiștilor, poeților, că eu cred că viitorul, rîvnit de generațiile ce s-au succedat transmițîndu-ne comorile de artă ce constituie mîndria universală și rațiunea unei existențe superioare se poate cuceri numai prin pace, prin menținerea ei.”

Liviu CHISCOP

Eternități de-o clipă...

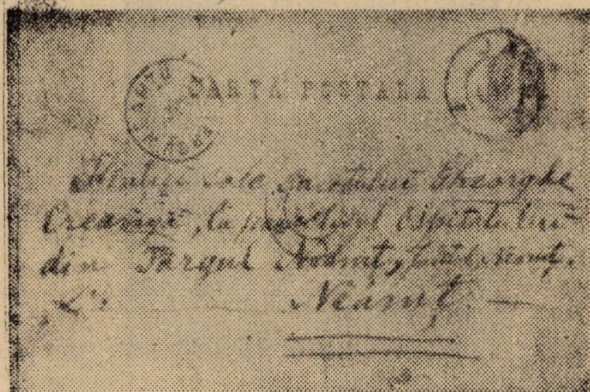
Ion Creangă în corespondență

Ultimii ani ai vieții, suferind, Ion Creangă și i-a petrecut la Iași, în bojdeuca din Țicău. În aceste condiții, starea sufletească și trupească a scriitorului era dintre cele mai complicate și G. Călinescu o descrie astfel: „Cu încetul, boala sapă trupul și mintea lui Creangă, face din el neom. La mai puțin de cincizeci de ani, povestitorul era un om îmbătrânit. Se puhăvise și se cernise la față și ochii-i căpătaseră o căutătură amestecată, de mort cu ochii deschiși. Apoi își tunse chilug și părul și semăna, gros cum era și greu de urnit, cu un mistreț. Boala dă beții și stupori, și Creangă era aci de o veselie nebună, aci buimac, cu sentimentul opririi vieții intelectuale“. Fără să știm exact de când datează debutul bolii, totuși ne aflăm în posesia unor informații privind evoluția ei, parvenite prin intermediul rudelor și prietenilor. Prin 1877 povestitorul trebuie să fie suplinat, cu intermitențe, la școala din Păcurari, iar mai târziu, în 1881, fiul său, Constantin, îi recomandă un tratament la Odessa. Ion Creangă nu a ajuns acolo dar, după o criză survenită pe când se afla în clasă, în fața elevilor, se hotărăște să urmeze o cură la Slănic-Moldova, din iunie și pînă în august 1884. Rezultatele tratamentului nu au fost atât de spectaculoase, de vreme ce Ion Creangă acceptă, prin 1886, să se dea pe mîna „taței Maria“ ca să-l tămăduiască cu salce, droguri de plante și cealuri, dar în același an revine și la Slănic. Iarăși, nu știm dacă în 1887 scriitorul mai urmează cura în aceeași stațiune, dar cu siguranță boala continuă să se agraveze. Fiind în această situație, dar avînd numai 51 de ani în 1888, Ion Creangă se limitează la o corespondență sumară, cu cei apropiați. Renunțase deja la postul de institutor (deși a

zaurele depozitate la Luvru, unde Venus din Milo, „zeița fără aripi“ îl va subjuga pur și simplu, chemîndu-l s-o vadă, s-o revadă... Volajul în Spania este considerat „timpul poate cel mai frumos din viața mea“ (vezi *Despre Barcelona și despre altele*, prefață la *Nopți barcelonene*). La Londra, ca și în alte locuri, își manifestă grija pentru cumpărările solicitate imperios de familia rămasă la București: „...am mai cumpărat o stofă de un costum și pentru mine... Mîine voi vedea de mînuși. Fularul am să ți-l cumpăr de la Paris“ (*Scrisoarea 250, în La lumina lămpii*).

Marele prozator n-a fost doar un practicant al călătoriilor. El poate fi integrat pleiadelor oamenilor de cultură români care au formulat definiții și au glosat în marginea conceptului de călătorie. Spre deosebire de unii dintre aceștia (A. D. Xenopol, N. Iorga, I. Simionescu, M. Sadoveanu, M. Ralea, T. Vianu, Al. Rosetti ș.a.), Liviu Rebreanu a teoretizat despre rolul și rostul călătoriei circumscrișă și raportată la perioada cînd ei însuși umbra pe drumurile țării și ale lumii. Scopul oricărui voiaj, scria romancierul, trebuie subordonat cunoașterii omului. Natura e pretutindeni aceeași, ea nu poate trezi decît interesul tirgoveților. Numai aceștia se entuziasmează văzînd-o. Nici anticii nu-i contemplau frumusețile, decît din perspectivă mistico-utilitară. Relația excursionist/natură, scriitorul care a crescut și a trăit la țară (copilăria, adolescența, perioada 1930-1944 la Valea Mare, deseale deplasări pentru creație în așezări rurale) o înțelegea ca un țaran: „În orice călătorie, mai important decît toate privilegiile, peisagiile și minunile naturii, rămîne omul. Natura în sine nu e nici frumoasă, nici urîtă, nici măcar interesantă. Numai sufletul omului îi imprimă viață. Marea, șesul, dealurile, munții sunt deopotrivă de admirabili și de indiferenți. Cei vechi se mulțumeau să divinizeze natura în ceea ce li se părea respectabil și util. Chiar azi adevăratul fiu al naturii, țaranul, numai în fața pămîntului de cultură se închină. În vreme ce excursioniștii tirgoveți se extaziază înaltea unor stînci pleșuve, vizitiul de la țară oftează melancolic: Ce folos, dacă nici iarba nu crește pe ele!“ Desigur, natura, ca stimulente al călătoriilor, nu este negată de Liviu Rebreanu: e așezată însă într-un plan secundar.

Care trebuiau să fie zonele de interes pentru globotrotierii decenilor trei-patru ale secolului nostru? De vreme ce ghidurile comunică, sistematizează și clasifică în paginile lor obiectivele turistice, de vreme ce fotografia și cinematograful le pot aduce în fața ochilor, chiar colorate, singure zonele geografice exotice mai pot reține atenția memorialiștilor de călătorie și chiar pasionaților de ea: „Cînd avem la îndemînă manuale de călătorie, făcute cu minuțiozitate științifică și cînd cinematograful, reproducerea tipografică pun la dispoziția oricui tot ce e vrednic de a fi văzut pe cuprinsul civilizată al globului, călătorul cu impresii nu mai poate fi ispitit să descrie pentru alții minunile văzute prin țări străine. De aceea amatorii de exotisme trebuie să umble

pe drumuri pe care Baedeker încă nu le-a sistematizat: Sumatra, Congo, Polul Nord...

Există însă momente în istoria omenirii — crede Rebreanu — când chiar și voiajele în spații geografice apropiate se justifică. Asemenea momente sînt consecința dezechilibrului sufletesc provocat de conflagrații, cum a fost, de pildă, primul război mondial. În astfel de situații, nevoia de cunoaștere — cauză esențială a călătoriilor din toate timpurile — determină deplasări menite să liniștească, să reechilibreze sufletele. Avalanșa memorialelor de călătorie se justifică și ea în asemenea momente: „Pretutindeni arde rîvna de-a cunoaște pe vecinul apropiat sau depărtat, barbar sau ultracivilizat. Pe ruinele materiale și morale ale celei mai formidabile zdruccinări, omul caută să-și găsească un nou echilibru sufletesc, să așeze temelile unei noi lumi... Acest nou exotism a stîrnit o avalanșă de însemnări ale tuturor călătorilor pria țări străine.”

Sub asemenea impulsuri a scris Rebreanu însuși *Metropole*. O carte care, recitită atent, relevă o preocupare aproape ignorată a creatorului — memorialistica de călătorie — dar, mai presus de orice, aduce mărturie despre sensibilitatea nebănuită a prozatorului în ipostazele de peregrin, despre modul cum a receptat el realitatea altor țări și cum a gîndit și a practicat călătoria — dimensiune a pasiunilor umane dintotdeauna, în care el a crezut și căreia i-a consacrat timp ca practicant și ca scriitor.

Valentin BORDA

— DIVERTISMENT —

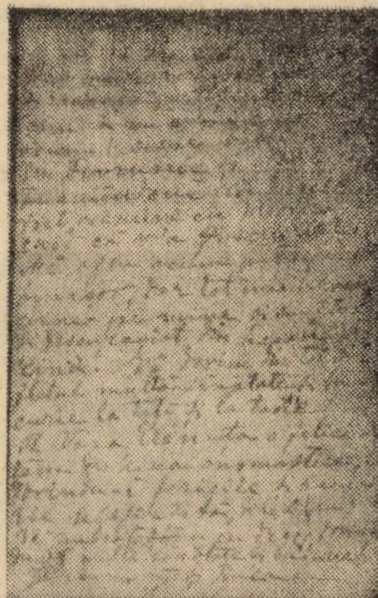
ȘTIATI CĂ?

● Românul Iuliu Popper (1857—1893) a fost pionier al cercetării și explorării științifice a Țării de Foo și a Patagoniei? În cei șapte ani, cit a stat aici, el a descoperit munți, văi și alte forme de relief cărora le-a dat denumiri românești: Putna Sinala, Rio Ureche, Rio Rosetti, etc. Pe hărțile argentinene figurează toponimul Țara Popper, desemnînd promontoriul sudic al estuarului Rio Grande.

● În America tropicală trăiește furnica bibijagua (*Atta insularis*) care, în traducere, înseamnă ființă-mică-păguboasă? Și este! Brazilia, de exemplu, ar putea hrăni un milion de vite dacă n-ar fi furnicile *Atta*. Într-o singură noapte pot devasta o livadă, un parc sau o grădină cu flori. Ele tale cu mișcări precise frunzele și florile și cară la mușorii bucați adesea mai grele decît ele. În interior, frunzele sînt mestecate și transformate într-o pastă pe care regina însămințează sporii unei ciuperci aduși de ea. Luerătoarele plivesc microogorul subteran, folosesc la nevoile fungicide naturale, recoltează ciupercile ce vor hrăni zecile de mii de furnici ale coloniei.

obținut patru gradații, iar manualul său, în 1887, ajunsese la a 21-a ediție), în vremea cînd scria unchiulul său Gheorghe Creangă, fratele Smarandei Creangă, preot la Tirgu Neamț. Din această corespondență două cărți poștale se află în păstrarea Casei memoriale din Humulești.

Epistolele sînt ulterioare vizitei pe care Ion Creangă o făcuse adresantului în toamna anului 1877. Prima dintre ele este datată 19 mai 1888, și, pe formatul tip (cu timbru de 5 bani și stema Regatului României alături, ambele imprimate cu cerneală verde), se află două ștampile ale poștei, aplicate cu tuș negru: una din Iași (cu data: „1 JUN. 88”) și cealaltă din Tirgu Neamț (cu data: „2 JUN. 88”). Pe prima față, cu cerneală neagră, Ion Creangă a scris adresa destinatarului, pe patru rînduri: „Sfinției sale Preotului Gheorghe / Creangă, la paraclisul ospitalului / din Târgu Neamț / La / Neamț.” (Foto 1). Pe verso urmează textul, cu aceeași cerneală, pe parcursul a 24 de rînduri: „Iași, 1888 Maiu 19” / Bădiță Gheorghe, dragă și / prea iubite verișoare, Anetă și Elenuță, ertăține (sic! n.n.), ve rugăm / să nu v-’am scris până / acum! Despre boala mea / din Fevruarie și Maiu, care / în amîndouă rîndurile a / fost asemine cu moartea, / cred că v-’a scris Zahai / Mă aflu acum pușin mai / bineșor, dar tot îmi tremură / carnea pe mine și sînt trist / și dezamăgit

din această pricină! Vă dorim din tot su- / fletul multă
sănătate și bu- / curie la toți și la toate! / Pe Vara
Lenuța o felicit- / ăm, de ziua onomastică, / dorindu-i
fericire și bucu- / rie nesfârșită, de la D-zeu! / Vă
îmbrățoșăm cu drag, dorin- / duvă (sic! n.n.) multă
sănătate și bucurie! / I. Creangă și Tinca" (Foto 2).

În fața unor vești atât de proaste, privind starea
sănătății scriitorului, unchiul Gheorghe îl invită să-l
însoțească la un nou tratament la Slănic. Răspunsul
vine, din partea lui Creangă, peste aproximativ două
săptămâni, pe o carte poștală identică cu aceea descrisă
mai sus. Pe prima față adresa e trecută cu cerneală
neagră: „Sfinției sale Preotului Ghe- / orghe Creangă,
la paraclisul ospitalului / din Tîrgu Neamțului. / La
Neamț.” Funcționarii poștei au aplicat în
acest caz cite două ștampile în fiecare localitate, cu
data respectivă, a expedierii (de la Iași: „17 JUN. 88”) și
a primirii (la Tîrgu Neamț: „18 JUN. 88”). Pe verso
textul se desfășoară pe 28 de rînduri, scris tot cu cerneală
neagră: „Iași, 1888 Junie 5 (Duminică) / Dragă
și ecar dragă bădiță Ghe- / orghe, ve sărutăm cu drag
și / vă dorim din tot sufletul multă să- / nătate și
bucurie la toți! / Din scrisoarea Sf-tale, de la 1 Junie, /
am văzut, că, trebuie să pleci la / Slănic. Drum bun!
Și nu te / îndoi ciuși de puțin, că ai să ca- / peți să-
nătate, și ai să vii de a- / colo voinic și zdravăn, cum
li / tunul. Apele sunt foarte bune, lo- / curile foarte
frumoase și îngri- / jirea cît se poate de bună; dof- /
tori o mulțime, cari și ei vin la / izvorul tămăduirilor,
cași (sic! n.n.) ceia- / lalți muritori; ai să ai cu cine
te consulta. Eu nu pot să merg în / anul acesta: dacă
știeam dinainte / că mergi, că merge și Sf. ta, ceream
și / eu un loc mai de demult; dar acum / s'au dat
toate locurile-gratis, câte au / fost de dat de la Epi-
tropie. Eu sunt mai bi- / neșor, Tinca ve dorește drum
bun, ca și mi- / ne, ve îmbrățoșează pe toți: pe Aneta,
Luța, Șoimana, Mihălache și Tinca, etc. Al Sf. voastre
I. Creangă / și Tinca”. Un post-scriptum adău-
gat deasupra textului sună astfel: „Mai scrie-ne și de
la Slănic. I. Creangă”.

Avînd în vedere destinul ingrat al arhivei scriito-
rului și puținătatea paginilor autografe păstrate, docu-
mentele acestea rămîn importante, deopotrivă, prin ele
însele, cît și prin amănuntele cu care întregesc bio-
grafia lui Ion Creangă). Oricum, către sfîrșitul vieții
scriitorul a folosit foarte rar condeiul la întocmirea
correspondenței. De altfel, el va muri la 31 decembrie
1889 fără să-i mai poată revedea pe destinatari.

Emil NICOLAE

O cerere în căsătorie... inedită, semnată de poetul

GR. M. GRANDEA

Doamnă,

„Este unul care v-a văzut astăvară în
grădină, așa că imaginea D-Tale i-a ră-
mas adînc întipărită, și cu care ați fi
fericită în căsătorie. N-are curajul a vă
cere mina formal, neștiind dacă n-ați a-
cordat-o cuiva.

Dacă însă vă este liberă, el vă roagă
din tot sufletul a veni mine, joi, la ser-
viciul religios din biserica Sfîntul Nicolae.

Venind, el va fi cel mai fericit să vă
procure ocazia la una din cunoștințele
familiei D-Tale, de a-l vedea, a-l cu-
noaște și a vă rosti în urmă.

Vino. Presimt că Dumnezeu, care
violetse fericirea noastră, mă îndeamnă să
te rog. Vino.

Devotat, G.

Că scrisoarea aceasta este a poe-
tului Granda nu este nici o îndo-
ială, chiar dacă nu e semnată decît
cu o inițială. Comparată cu manus-
crisele sale aflate în Arhivele Statu-
lui de la Bacău, afirmația se susține
și ea este întărită de faptul că scri-
soarea a fost găsită, în timpul celui
de-al doilea război mondial, într-un
cufăr păstrat de profesoara Cornelia
Paraschiv din Bacău, nepoată a Fo-
tinei Bicu, (cea de-a treia soție a lui
Gr. M. Granda). Poetul se afla în-
cadrat ca profesor suplinitor de
franceză la gimnaziul din Bacău,
unde prin 1890 el cerea ministrului
să-l numească titular, pe baza con-
cursurilor anterioare. Este posibil ca
tocmai cunoștința cu „doamna” să-l
fi determinat pe Granda să se sta-
bilească la Bacău, unde, prin căsăto-
rie, și-a îmbunătățit situația mate-
rială destul de precară.

Cei șapte sau opt ani petrecuți la
Bacău (unde moare la 8 noiembrie
1897) i-au fost foarte productivi și
în domeniul creației. Reluîndu-și co-
laborarea la Universul literar (Bucu-
rești), va publica aici o bună parte
din „nuvelele și legendele” inspirate
din Războiul de Independență, pre-
cum și o suită de note de călătorie
scrie teza de doctorat „asupra ato-
mismului”, pe care nu apucă s-o mai
susțină. Alte lucrări de mare am-
ploare ca: poemul în 18 cînturi „Da-
ciada” și o dramă istorică, „Horia”,
i-au rămas între caietele de manus-
crise de la Bacău.

M. C. DELASABAR

Spune-mi ce culoare alegi, ca să-ți spun cine ești (despre limbajul culorilor)

„Psihologia, ca știință, a demonstrat faptul că orice culoare are un efect fiziologic general asupra tuturor proceselor care se petrec în organismul uman, iar pe de altă parte, culorile implică, prin rezonanța psihologică pe care o au, stimularea unor asociații și semnificații particulare fiecărui individ.

Culoarea, perceperea sa, nu este un efect simplu, mecanic, de oglindire, ea este „interpretată”, „reconstruită” de om în conformitate cu pattern-ul său individual.

Bunul simț ne spune că atunci când un om se află într-o stare de depresiune psihică, el preferă nuanțele de culori sumbre, șterse. Din contră, în stări de exaltare sensibilitatea sa se orientează spre nuanțele cu luminozitate mare.

Psihologul elvețian Max Lüscher, plecând de la ideea că alegerea este o opțiune care antrenează întregul sistem al personalității, a elaborat un test al culorilor încă din 1947 care a fost continuu perfecționat, dedicându-i-se numeroase studii de specialitate, extinzându-se sfera de aplicabilitate.

M. Lüscher a asociat diferitele comportamente umane, în urma unor investigații laborioase, cu semnificația culorilor. În consecință, preferințele (sau, dimpotrivă, respingerile) pentru o culoare, pe care el o denumește „limba maternă a inconștientului”, sînt prețioase puncte de reper pentru psiholog. În mod practic, testul constă în a ordona cele 8 culori de bază (verde, roșu, albastru închis, galben, violet, negru, maro, gri), în versiunea simplificată, în ordinea descrescătoare a preferinței.

Imaginați-vă (în testul culorilor alegerea se face în mod practic) că aveți în față aceste 8 culori! Așezați-le, în ordinea preferinței, în așa fel, încît cea preferată să fie prima, iar cea mai puțin agreată să fie ultima! Important: să nu vă gândiți cum ați dori să fie culoarea rochiei, cămășii, a mașinei, etc., ci culoarea propriu-zisă!

Încercați, acum, să vă construiți singur profilul de personalitate după următoarea legendă a culorilor:

ROȘU — exprimă înclinația spre competiție, ofensivă, agresivitate. Dacă ați ales (poziția 1-4) această culoare, sunteți o persoană cu o mare dorință de succes, de luptă și concurență. Preferăți activitățile de conducere, de creație, de organizare, activitățile în general, care solicită multă energie psihică și fizică. Dacă respingeți această culoare (situndu-vă în poziția 5-8), înseamnă că sunteți într-o stare de epuizare psihică în urma solicitărilor la care v-ați expus, sau aveți o vitalitate scăzută, căutînd astfel să vă protejați față de stimulările exterioare din mediu.

Parodii după Bacovia

Joc literar, pe jumătate gratuit — pe jumătate grav, parodia are vechi state de serviciu în literatura noastră. În ale sale Amintiri și medalioane literare, de pildă, I. M. Rașcu relatează pe larg despre o adevărată „campanie” parodistică îndreptată, în 1911, împotriva poeziilor lui Bacovia. Aflat la studii în capitala Moldovei, poetul băcăuan, publica atunci frecvent în revista *Versuri*, scoasă de prietenul său I. M. Rașcu. „O rubrică dintr-un ziar local — își va aminti, peste ani, memorialistul — ne urmărea număr cu număr, intimidîndu-ne și parodiîndu-ne. Defectele îi erau, din păcate, vulgaritatea și — adesea — lipsa de spirit”. Dar ceea ce e mai interesant și insolit, chiar pentru peisajul literar din acea vreme, e faptul că „pas în pas” cu *Versuri* apărea și o publicație litografiată intitulată fără echivoc *Contra-Versuri* — „de același format ca al publicației noastre, coperta avînd aproape aceeași culoare și fiind totdeauna expusă în vitrine alături de revista noastră.” Din nefericire — continuă I. M. Rașcu — „nici această revistă-pamflet, de parodii și satire — pe care pînă astăzi n-am aflat cu precizie cine o scotea —, nu strălucea prin spirit sau prin talent literar.” Bacovia era prezent, încă în nr. 2 al revistei, cu trei dintre capodoperele sale: *Finis*, *Plumb* și *Gri* (ortografiată de redactor *Griș*), semnate cu pseudonimul G. Andoni. „*Contra-Versuri* — ne spune I. M. Rașcu — s-a întrecut, de data aceasta mai ales, cu parodiarea noilor inspirații, pe care toți le numeau „trăsnite”... S-a întrecut — cantitativ, nu calitativ. Numele de Andoni devine, în paginile de parodie: Ah, Doamne; după titlul *Finis*, se adaugă: „Ce bine ar fi să fie *Finis*!” În legătură cu *Plumb*:

„Lugubru-ți sună-n tidvă vînt,

Mai bine să ți-o găurești c-un plumb”,

și alte „perle” de un calibru mult inferior, dacă e posibil”. Cu ceva mai mult talent (și spirit) a fost parodiată poezia *Gri*, care avea să provoace multă supărare autorului. Prototipul bacovian conține, între altele, aceste patru versuri:

„I-auzi corbii, mi-am zis singur... și-am oftat,

Iar în zarea grea de plumb

Ninge gris.

Ca și zarea gîndul meu se înnegrî...”

pe care parodistul de la *Contra-Versuri* le caricaturizează astfel:

„E ținît, mi-am zis eu singur și-am oftat,

Iar în tivda grea de plumb

Are grisă”

Ca maslina gîndul meu se înnegrise...”

Citind parodia și observînd aluziile la negoțul cu aliamente, Bacovia — ne încredințează I. M. Rașcu — „în loc să ridă împreună cu noi, a devenit mai palid decît

era, s-a încruntat și, scrișnind din dinți, a exclamat, cu glasul alterat de emoție: Mizerabilii, au aflat că tatu-meu a fost băcan !"

Mărturisim că în afară de veritabilul „duel” parodistic din 1911, nu mai cunoșteam alte imitații după Bacovia, până nu de mult când am avut surpriza să descoperim două în Adevărul literar și artistic din 18 ianuarie 1925. Semnate de tinărul — pe atunci — poet și publicist Virgil Huzum, cele două poezii susțin în ziar, rubrica „Umorul meu”, fiind așezate sub titlul generic „Cum ar scrie G. Bacovia”. Intitulate **Amurg de plumb** și **Sfîrșit de toamnă**, cele două creații nu parodiază, de fapt, piese bacoviene omonime, întrucît în opera lui Bacovia nu întîlnim poezii cu asemenea titlu. În parodiile publicate în Adevărul literar..., după Bacovia și după alți poeți, Virgil Huzum nu-și propunea decît să imite maniera de creație a autorilor respectivi. De altfel, un an mai tîrziu, în 1926, Virgil Huzum — pășind pe urmele lui Topîrceanu, care publicase, în 1916, o culegere de **Parodii originale** — va debuta editorial, la Focșani, cu volumul de parodii **A la manière de...**, în care sînt prezentate și cele două imitații după Bacovia. Le transcriem aici integral, accesul la publicațiile în care au văzut inițial lumina tiparului fiind, din motive de tehnică biblioteconomică, deosebit de dificil la ora actuală :

AMURG DE PLUMB

*Amurg de toamnă sumbră ca de plumb
De sus se scurge ploaia pe pămînt...
Nu vezi un om pe străzi... și-i frig... și-i vînt,
De-abia îmi tîrî sufletul de plumb.*

*În depărtări fanfare triste se aud
Ducînd cu greu un mort la cimitir,
Azi cea din urmă zi îmi mai înșir...
Pustiu adînc... Și trupul tot e ud...*

SFÎRȘIT DE TOAMNA

*Plouă... Pămîntul e plin de noroi...
Amurgul nu e ca ieri violet,
Melancolia apasă încet
Pe corpul meu ce se mișcă greoi.*

*Corbii pe sus croncănesc a iarnă
Vislînd în atmosfera de metal
Lume grăbită se mișcă la deal
Și-n fund soldații cîntă din goarnă*

*În tonuri barbare și apăsate,
O față tușește stins la un geam,
De-acum eu nici o zi nu mai am,
— Deschide, iubito, căci a-noptat...*

Liviu CHISCOP

GALBEN — exprimă instabilitatea, dar și originalitatea speranțelor voastre, a căutărilor permanente. Dacă ați preferat această culoare înseamnă că sînteți plin de speranță în rezolvarea favorabilă a situației conflictuale în care vă aflați și simțiți în mod acut nevoia de relaxare. Această preferință poate să indice și superficialitatea dumneavoastră, dorința de a impresiona prin originalitate care se exprimă prin acceptarea tuturor noutăților, a modernului în general.

Dacă ați respins această culoare nu sînteți un om de invidiat, deoarece vă simțiți, și sînteți, un singuratic, nu aveți încredere în cel din jur, sînteți instabil și nemulțumit.

ALBASTRU ÎNCHIS — este culoarea cea mai strîns legată de aspectele efective ale personalității: liniștea sufletească, mulțumirea, tandrețea, dragostea și afecțiunea. Dacă preferați această culoare, sînteți o persoană sensibilă, receptivă la aspectul estetic al lucrurilor, iubiți liniștea și securitatea dumneavoastră personală. Dacă ați respins această culoare, înseamnă că vă aflați într-o situație nu tocmai favorabilă și care vă produce neliniște, instabilitate și agitație. Dacă respingerea este asociată cu preferința spre roșu, înseamnă că faceți eforturi să ieșiți dintr-o situație prea calmă și liniștită pentru dumneavoastră, și sînteți în căutarea unor emoții puternice. Dacă respingerea se asociază cu preferința spre verde, înseamnă că vreți să contracarați efectele unei legături afective nesatisfăcătoare, prin voință proprie.

VERDE — exprimă perseverența, încăpăținarea, încrederea în sine, stima față de propria persoană. Dacă v-ați manifestat preferința pentru verde, sînteți o persoană care vreți să impresionați, să fiți admirată, să vă impuneți dar în același timp sînteți conservatoare și avertiți tendințe critice și moralizatoare față de cel din jur. Refuzînd culoarea verde, vă manifestați frica de schimbarea posibilă a poziției sociale pe care o aveți, reacționați violent la o situație care vi se impune și care vă creează o stare de tensiune.

GRÎ — este o culoare de graniță între tensiune și relaxare. Dacă ați preferat această culoare în poziția 1 sau 2, ea joacă un rol compensator, și înseamnă că încercați, prin izolare, să scăpați de situația actuală care este neplăcută pentru dumneavoastră. Dacă ați respins griul, aveți o dorință puternică de a participa la evenimente, acțiuni, vreți să încercați noi căi sau posibilități care se deschid în fața dumneavoastră.

VIOLET — dacă ați ales această culoare în prima sau a doua poziție, sînteți un om care vreți să impresionați datorită farmecului personal (pe care credeți că îl aveți !), simțiți nevoia unor relații intime dar lipsite de prea mare responsabilitate, vă bazați mai mult pe intuiție pentru că sînteți deosebit de sensibil. Respingînd această culoare, mai ales dacă este ultima, dovediți o atitudine rezervată și care se exprimă prin dorința unor relații cu cel din jur, clare și bine definite, fără echivocuri și compromisuri.

MARO — dacă ai preferat această culoare (alegerea dvs. o situează în primele patru poziții), înseamnă că simți nevoia unei ambiante lipsite de responsabilități, doriți din tot sufletul să aveți liniște sufletească și să nu fiți solicitat. Acest deziderat afectiv este urmarea probabilă a unei situații conflictuale, a unui disconfort fizic sau a unei boli care vă macină sufletește de mult timp. Dacă ai respins această culoare sînteți un om plin de ambiție, vrei să fiți privit de ceilalți cu o personalitate ieșită din comun și, ca atare, disprețuiri confortul fizic și satisfacțiile senzoriale, socotite de dvs. nimicuri omenești.

NEGRU — preferată ca prima culoare, dovedește că sînteți un om desemnat, deși vă exprimați protestul prin negativism, în mod inconștient, față de situația în care vă aflați și care vă apare ca dezagregabilă. Dacă ai respins negrul în mod categoric (în poziția 8) atunci sînteți un om de o mare energie sufletească care în ciuda tuturor piedicilor nu ai renunțat la lupta cu vicisitudinile existenței. Aveți tendința de a vă controla permanent propriile acțiuni, vrei să decideți singur, nu sînteți influențabil, dar, în același timp, puteți fi un om rigid, incapabil de a renunța la ceva, chiar și la pretenții absurde.

Iustinian TURCU

Istoria sărutului

„Imbrățișările” între oameni erau necunoscute în zorii umanității. A nu se confunda noțiunile de „imbrățișare” și „sărut”, acesta din urmă avînd o carieră multimilenară... Antropologi și istorici reputați s-au aplecat asupra subiectului privind sărutul, ca mod de exprimare a sentimentului de dragoste. Pînă prin veacul al XIX-lea, Asia, Africa și chiar o parte a „lumii noi”, considerau fenomenul sărutului ca și inconceptibil! În ciuda evoluției din anii ce-au urmat, pentru multe popoare din Asia sărutul în public e socotit un lucru literalmente rușinos! În ce privește însă continentul american, să amintim că un film marca „Hollywood” este greu de imaginat fără o apreciazabilă cantitate de săruturi! Multă vreme și-n bătrîna noastră Europă săruturile în public se considerau inadmisibile! Pînă după primul război mondial codurile de „maniere elegante” etichetau sărutul drept un gest demn de tot disprețul... Dar, întrucît „gestul” sărutului există, a proliferat și nu sînt semne că va sucumba cîndva, să vedem care sînt originile sale! Unii „teoreticieni” îl descoperă „precedente” în regnul animal, pentru că, în adevăr, păsările și chiar unele specii de mamifere își hrănesc progeneriturile după metoda „gură la gură”. Alții se referă la „sugarii” ale căror buze constituie o sursă de sensibilitate primitivă și instinctivă în contactul cu sînul matern. Evident „explicațiile” pot fi mai multe. Cert e că sărutul nu e un fenomen de dată recentă... La vechii greci, evrei, romani, în antichitate, sărutul era un semn de prietenie. Cînd doi indivizi se întîneau accidental se sărutau afectuos (sau nu...)

CEZAR PETRESCU

„Un grădinar care a văzut lumea în formă de parc”

Încerc să chem din amintire chipul lui Cezar Petrescu așa cum l-am cunoscut în vara anului 1953 și cum l-am regăsit în anii ce au urmat.

Se vorbește mereu cînd este adus în discuție numele unui scriitor sau artist important de mirajul notorietății. Spun miraj pentru că sub crusta cuvîntului întrevăd partea schimbătoare a gustului public, tainicul umblet al popularității spre anotimpuri ezitante, mai reținute. Cum altfel să-mi explic partea de penumbră în care s-a învăluit opera lui Cezar Petrescu imediat după moartea lui, survenită în 1961?

Cînd l-am cunoscut (să precizez că era vorba de o simplă vizită a mea în calitate de colaborator literar la săptămînalul *La Roumanie Nouvelle*) Cezar Petrescu trăia un moment încărcat de semnificații. Fusese, în cîteva ani doar, traducătorul *Donului liniștit* și stilizatorul altor cîtorva romane rusești.

Dintr-odată, cumva neverosimil, scriitorul s-a văzut solicitat să întocmească scenarii de film, să dea interviuri privitor la chestiunile păcii și războiului, să explice ce este realismul, să regăsească plăcerea nevinovată a călătoriilor. Atîtea chemări l-au amețit. În imbinarea de control și spontaneitate, la Cezar Petrescu cota improvizației copleșea cumpănirea satisfăcut în lungi elaborări. Omul însuși, împlinind peste trei decenii la masa de scris dar și în agora, presimțea explicit șansa pe care i-o oferea noul destin. Lipsea nu atît debitul de altădată cît unda de inspirație, fără de care dăruirea își caută zadarnic sensul.

Veneam, așadar, în vîlmășagul de apeluri, să-i cer cîteva pagini de reportaj. *La Roumanie Nouvelle* îl invita să atingă o coardă poetică, să evoce realitatea prin prisma lirismului civic.

Cezar Petrescu m-a primit în apartamentul din strada Maria Rosetti. De îndată i-a revenit debitul verbal, nu fără o mlădiere de melancolie. Știa să prepare cafeaua ca nimeni altul; sorbind din lichidul aromizat mi-a amintit că originea moldovenească a părinților i-a dat o zestre imaginativă sporită adesea de întoarceri la aromele copilăriei. Treptat, s-a deschis lumii. Agresivitatea elegantă a femeilor mondene l-a aruncat în plină frivolitate. Un scriitor nu se determină pe sine fără să știe tot ce rămîne revelator pentru propriul său substrat. O singură fascinație nu ajunge. „Am fost ziarist, pe urmă nuvelist și romancier, am tipat de exaltare și am plîns de durere — totul pentru că nu m-a mulțumit doar cuvîntul. Însă cuvîntul, cuvîntul românesc, mi-a fost și rădăcină și săgeată. Pro-

fectul meu, să scriu O comedie umană a veacului XX, cronica existenței noastre între cele două războaie, imensă metaforă a drumului spre noi înșine mi-a absorbit energia întreagă. Acum, mai mult ca oricând, știu că am ratat frumos proiectul. Nu caut explicații eșecului meu. Știu doar un singur lucru: că nu mi-am canalizat talentul, l-am risipit“.

Nimeni nu-mi vorbise astfel. Nimeni nu divulgase așa de simplu și de direct drama personală cu detașarea, moralmente dictată sieși, credeam, de scrumul vechilor aspirații. Într-o altă versiune, Cezar Petrescu va reveni la idee peste câțiva ani. M-a invitat să-l ascult într-o lungă, arcuită confidență peste timp. Păcat că acel interviu nu a apărut. L-am predat lui Zaharia Stancu în mină, însă directorul revistei era sfîșiat între două porniri ireconciliabile, să-l ridice pe un coleg de vază în raza dinamice sale contradictorii ori să-l scutească de orice complicații... A ales soluția mai pașnică.

Cezar Petrescu era conștient că se risipise. Uimitor pentru mine, care aveam să-l revăd în ultimii opt ani de viață și să port discuții prelungi, devenea disponibilitatea nealterată cu care scriitorul a continuat să se cheltuiască fără reținere. Semna în Albina și Indrumătorul cultural, în Revista bibliotecilor, imprima la Radio fregmente din romanele lui de căpetenie: Intunecare, Comoara regelui Dromichet sau Aurul negru, izbutea să rupă scurte răgazuri și să se refugieze în casa de la Bușteni, încercînd să reia firul rupt al marelui roman despre echilibrul mereu schimbător al unui cărturar patriot ce își caută drumul. Vadim, titlul acestei cărți, mă întreb cît era de întîmplător. Cartea se închea greu; se consuma în atîtea planuri că ar fi fost curat miracol să-i mai rămînă autorului ei resurse pentru beteala unei mari plăsmuiri.

În august 1957 m-a invitat să vin la el, la Bușteni, să petrec acolo cîteva zile de odihnă. Luna septembrie se sfîrșea. Tîm minte că am trecut de pragul lui octombrie. Văzduhul cînta transparența tiparelor veșnice. Dinspre munte adia aerul toamnei, culorile păleau blind, seară de seară Cezar Petrescu îmi citea scurte și răzlețe capitole, după o ordine răsturnată. Așa îmi era și judecata. Nu i-am ascuns impresia mai de grabă negativă. Romanul nu avea ritm și scîrția la articulații. Am plecat mai repede decît prevăzusem ca să curm o neputință de a cristaliza simple și mai ales, sincere confesiuni.

M-a rechemat în iulie 1959. Adulmecam poemul carpatin peregrinînd cînd spre cascada Urlătoare, cînd spre Jepi. Cezar Petrescu suferise un prim infarct. Era marcat de boală, înclinat să-și reprime obișnuințele, să se interiorizeze... Nu mai celebra decît expresia paradoxală a obîrșiiilor. Îmi vorbea despre prieteni dispăruți, despre Adrian Maniu, Gib Mihăiescu, despre începuturile Gîndirii la Cluj; despre tiparul unui cunoscut ethos național, plasat de scriitor în zona verbului expresiv. Poporul român cîntă, susținea prozatorul, el poruncește fiarelor și stihilor prin cîntec. „Verbul înaripat ajuns cîntec ne-a fascinat și m-a fas-

pe obraz! Cu cînele deose mai tîrziu englezii, cunoștințe sau nu, se salutau în acest chip. A fost însă de ajuns ca să survină marea climă din veacul al XVII-lea ca ei să renunțe la practica sărutului și s-o adopte pe aceea mai igienică a ridicării pălăriei și înclinării respectuoase!

Plebea Eladei săruta mina, pieptul sau genunchii magistraților, în timp ce africanii sărutau și pămîntul pe care conducătorul lor îl călca! În evul mediu supușii trebuiau să sărute picioarele și chiar urmele lăsate în pragul drumului de îndrăgitul lor monarh (obicei menținut o bună bucată de timp și în vremurile dincoace).

În Europa medievală o femeie-nevăastă care ar fi sărutat un alt bărbat decît propriul soț, putea fi taxată de adulter și supusă oprobiului public! În Statele Unite, în secolul al XIX-lea o lege interzicea soților practicarea sărutului în sărbători și zile de post! După cum erau sever condamnate și săruturile oficiale în public, pe stradă, ori în restaurante (probabil din pricina influenței alcoolului)...

„Istoria sărutului“ menționează — printre marii performeri ai genului — un anume R. P. Hobson (1870—1937) care deține recordul la săruturi pe unitate de timp... Personajul fusese ofițer în marina americană, erou al războiului contra spaniolilor; la sărbătorirea victoriei a primit nu mai puțin de 180 de înfocate săruturi în 35 de minute de la tinere admiratoare ale vitejei sale... Apoi, defilînd pe străzile orașului Chicago, jurnaliștii au înregistrat încă 10.000 de săruturi ce i-au împinzit epiderma, record neegalat pînă astăzi (cînd pupăturile au devenit sensibile mai abstracte). Almanahul „Guinness“ (în engleză și germană) indică un alt gen de recorduri în arta pupatului! Astfel se vorbește de un „pupic“ de 185 de secunde dintr-un film făcut la Hollywood! Un alt record este deținut de un anonim care a sărutat 3.225 de simpatizante în 8 ore (zi de muncă grea, s-o recunoaștem)...

Seose din domeniul extravagantei recordurile de mai sus argumentează că arta sărutului are artiști și... artiști! Prietenesc, afectuos, senzual, erotic, gratuit, sărutul se practică masiv, învaluit de semnificații dintre cele mai diverse. El are și detractori, ca Jonathan Swift care, cu dreptate, spunea că dacă săruși pe toată lumea ajungi să nu-l mai deosebești pe adevărații prieteni de ceilalți; dar și accepti ca celebrul Arturo Toscanini care declara: „În ziua cînd am fumat prima țigară am sărutat o femeie înțila oară. De atunci n-am mai avut timp să fumez prea mult“... Așadar, polemica în jurul obiceiului sărutului rămîne deschisă...

Maraton cu 19230 concurenți...

Orlando Pizzolato are 27 ani și a cîștigat pentru a doua oară faimosul maraton al New-Yorkului. La ediția din 1985 au participat nu mai puțin de 19.230 de alegători, dintre care 13 mii au trecut linia de sosire! Este o în-

trecere extraordinară, cu solicitări dure atât fizice cât și psihice, un spectacol stupefiant din toate punctele de vedere.

„Timp de o zi, spune Orlando, întreg orașul este ca și paralizat; nu vezi o mașină, toate străzile ne aparțin iar condițiile meteorologice sînt halucinante, umiditatea depășește 90 la sută iar vîntul îți taie respirația, sute de ambulanțe ne însoțesc, străzile sînt în pantă, milioane de spectatori ne încurajează, totul e un infern. Concurenții se dezlănțuie frenetic, ritmul e îndrăcit, premiul de 25.000 dolari fascinează pe toată lumea. Am cîștigat în 2 ore, 11 minute, 34 secunde, ajungînd, dintr-un necunoscut, pe prima pagină a ziarelor și revistelor.”

Orlando declară că unul din secretele performanței sale este renunțarea la o dietă pe bază de carne și grăsimi în favoarea dulciurilor și fructelor. „Proteinele și lipidele îmi dau o senzație de greutate în gambe și, foarte ciudat, de foame continuă. Dulciurile și fructele mă fac să zbor... Apoi regimul zilnic de antrenamente constante sub supravegherea medicului. Mă scol la 6,45, fără excepție. De la 7 la 8 alerg pe traseuri dure. La 8,15 sînt acasă, fac un duș și-mi prepar mîncarea de dimineață... fructe și dulciuri. Apoi la slujbă, căci sînt contabil, un prinz copios cu paste și la 6 seara sînt iarăși acasă: încă o oră de alergare și în pat. Este o viață care ar părea dură unora dar mie îmi place pentru că realizez ceva; fără sacrificii nimic nu e posibil. Nu fumez, nu beau, existența mea e calculată la minute. Simbăta îmi revăd familia și logodnica. Da, da, odată pe săptămînă, ea mă înțelege în tot ce fac și astfel mă ajută. Ne vom căsători curînd; n-am observat că mariajul ar fi contraindicat maratonistilor...”

Subscriem...

cinat și pe mine. Cînd am să mor cîntecul va fi atins limita extazului; ne sună ceasul în sunetul grav al unui clopot subteran”.

L-am chestionat dacă a avansat, cu redactarea romanului început încă de prin 1949—1950. S-ar fi numit **Vadim**. Un suspin firav a ținut loc de răspuns. Nu mai umblase la manuscrise. „Am să-l împlinesc sub semnul ingerului prăbușit în genune”, mi-a mărturisit. Nu-mi era limpede dacă abandonase definitiv proiectul. Sigur era că nu mai credea posibil să-l încheie.

Avea să-mi spună ceva deosebit de grav. Il încerca teama că, abstracție făcînd de Liviu Rebreanu, și el aproximativ călcînd pe urmele lui Slavici, naratorul român se luptă cu epigonismul. Ne-am angajat într-o discuție surprinzătoare. Credea fără urmă de exhibiționism literar că „a fost un simplu pendul care nu s-a dat îndărăt să arate ora exactă”, în vreme ce alții ca Hortensia Papadat-Bengescu a captat orele avansate iar Mihail Sadoveanu — cunoscător de resorturi adînci — va guverna peste timp splendori fluide.

— „Unde vă este locul, în istoria prozei românești”, l-am întrebat. A stat pe gînduri: „Locul unui grădinar care a văzut lumea în formă de parc cu numeroase esențe”. După o lungă tăcere a adăugat: „In evantaiul lor de miracole îmi place să descarc lingă un brad sacul meu de semințe ca din tinerețea lui să iau cu mine o fărîmă de timp și nu un filfiit de vînt. Cu asta rămînem după ce țărîna ne afundă între tenebre. Mai rămînem stăpîni atunci peste grădina neprihănită, marta tăcerii noastre din și spre solul hrănitor”. Parcă, temător că n-a spus tot ce intenționase a adăugat: „Cînd ești tînăr și chiar cînd ai atins prima maturitate comiți greșeli cu duiumul: cuvîntul e izbit în sine, neglijezi reverberația profundă a înțelesurilor pentru serii caduce de situații. Mai mult: iei drept conținut existența pur verbală, lași suspendată valoarea filozofică, nu te plasezi ca autor într-un topos reprezentativ”.

Să înțeleg că acest fel de a se judeca ascunde și un regret personal? Desigur, admite franc Cezar Petrescu. „În ce mă privește am cultivat — pînă la un punct — literatura de consum. Deși am făcut tot posibilul să mă situez pe pozițiile imaginației extensive. Nu pentru că m-am îndoit de mine: puteam oricînd să fac și altceva, mai pretențios, însă cea mai mare putere a scrisului seamănă cu bobul de rouă. Bobul de rouă este spontan strălucitor, scrisul ca să fie la fel presupune șlefuire îndelungată, cizelare riguroasă. Sub masca spontaneității mulți ratează travaliul artistic. Ori, cum să birui estetic dacă nu dispui de vocația efortului? Harul nu cunoaște odihnă. Iar inserția lui în durată se răzbuună cînd vrei să epatezi, cînd fardezi clișeele, cînd nu ai destulă răbdare să te faci înțeles fără rabat față de calitatea mecanismului intern. Devenit autor de «succes» crezi în posibilitatea cuceririi lui rapide. Viteza în locul gestației. În loc să te adîncești creator în viața structurilor sufletești, tu, ca prozator, te autopasteșezi, de sub pana ta proliferază o li-

teratură cu sevă mai subțire. Nu vreau să spun mai mult. Manierismul ori, și mai rău, automanierismul este un dușman de care trebuie să ne ferim din vreme. Cine nu știe asta este pierdut...”

Cu puțin înainte de moarte, la invitația prietenului Boris Buzilă, ne-am dus împreună la sanatoriul Anei Aslan să-l vedem pe Cezar Petrescu, internat acolo după un al doilea infarct. Nu mai țin minte dacă mi-a dat ceva pentru ziar (colaboram la pagina culturală a **României Libere**). Ar trebui să consult colecția ziarului. N-am găsit încă vreme pentru așa ceva. Tot ce știu este că marele inamic, cu ferocitatea cunoscută, mușcase din sănătatea subredă a vajnicului romancier. Cezar Petrescu ne-a primit conștient de schimbarea ce se petrecuse. A zîmbit trist: „Am sedimentat prin verbul românesc zeci de romane. Cum să traduc experiența ce urmează?” Noi doi, oaspeții lui, l-am privit fără să-i ascundem emoția ce ne încerca. Respectul și simpatia plină de înțelegere ne copleșeau.

...Amurgul zilei de vară flutura la geam, grațiile lui stinse lămurau nelămuritul. Eram în preajma unui mare scriitor chiar dacă examenul la care se supusese nu-l încânta. De abia mai tirziu, când m-am gândit să aștern pe hîrtie amintiri legate de creatori importanți și mi-a dat ghes gândul că trebuie să adun în categorii de dificultăți spusele lor despre ei înșiși, am detectat în judecățile lui Cezar Petrescu acea tensiune proprie artistului care nu se justifică ci se explică. Disputa vine după ce am înțeles că între cei care se lasă definiți în funcție de un mare model, Cezar Petrescu îl are drept ghid pe Balzac.

Cu Balzac autorul nostru nu-și afișa înrudirea, deși proclamase apăsător intenția vastului ciclu românesc, un fel de reeditare a **Comediei umane**. Antecedentele, cit de eterogene ar fi, nu pot fi trecute sub tăcere. Ca și Balzac, Cezar Petrescu era o natură speculativă, amîndoi trăiau sub zodia iluzionării. Unul țintea să dea lovitură de bursă, celălalt era atras la masa de joc unde a și lăsat sume fabuloase. Din pana balzaciană s-a revărsat fără mari obstacole o **Operă**. Cezar Petrescu s-a dus la aceeași sursă miraculoasă — imaginația, doar că s-a amestecat prea ușor cu vinul limbajului, efectul stilistic redundant trecind înaintea unor structuri de adîncime.

Mă întreb, cunoscîndu-l pe laboriosul romancier, publicist, animator de reviste, ce i-a pus la dispoziție capacitatea de expresie, cu adevărat uimitoare?! Dincolo de contestări, variate și nedrept de violente, cred că i-a dat o rețea de imagini explicative înlănuite de un realism genealogic, critic, un fel de diagramă a simțului istoric.

Păcat că obsedat de teme mari, Cezar Petrescu a împins comentariile despre viață și moarte, facere și haos într-o elementaritate agreabilă, prea puțin dizlocată din sferele pedagogiei, ale celui îndreptar inadecvat adesea fondurilor de gravitate.

Dacă mă veți întreba cum îi era înfățișarea am să vă răspund că Cezar Petrescu spre deosebire de Balzac, nu era corpolent, cit o idee scund, avea o frunte bine ar-

Un caz ca și unic...

De necrezut și totuși adevărat! Jason White, născut la Hope în Arkansas S.U.A., suferă de o gravă și rarisimă maladie care-l împiedică să mănince. Pentru a trăi este obligat să-și administreze hrana pe cale venoasă. Această disfuncție digestivă poartă numele prescurtat de VIP (vascoactive intestinal polypeptide).

Imediat după naștere Jason refuză laptele mamei. Doctorii îl hrănesc artificial și copilul devine obiect de studiu. La doi ani este diagnosticat cu un cancer gastric și chirurgii îi extirpă întreg stomacul! Urmează patru ani de supraviețuire pînă cînd părinții află din presă despre existența unui anume Stanley J. Dudrick, specialist în alimentația pe cale venoasă. O nouă operație și Jason poate fi alimentat zilnic cu 3 litri de lichid conținînd 2000 calorii, dar rămîne spitalizat la Hermann Hospital încă 5 ani! Cînd iese trebuie să învețe să meargă, căci nu știa, să învețe ce este o scară, un trotuar. Totul de la început. Cînd vede o aglomerație de automobile se sperie de moarte căci el nu știe cum arată lumea. El nu știe nimic, e ca un nou născut. Dar Jason învață repede, se acomodează cuprins de o enormă mirare continuă.

Medicii au găsit un procedeu comod de alimentare: Jason poartă în spate pungile cu lichid nutritiv și cînd este cazul le racordează la un tub care-l pătrunde în abdomen. În acest timp el se poate juca și mișca în voie, nu trebuie să stea imobilizat la pat. Lui i se pare asta normal, ba are și umor cînd răspunde: „Oamenii își pierd zilnic 3 ore pentru a minca, ei sînt handicapați, nu eu! Hrănindu-mă așa, eu cîștig o groază de timp!”

Jason este pasionat de electronică și promite că pînă la 40 ani să înhățe Premiul Nobel pentru o mare invenție. Și, deocamdată, cea mai frumoasă zi din viața lui a fost aceea cînd a cunoscut o fată drăguță de care deja se simte legat...

Nu se poate spune că viața nu are geniu...

Pe teme medicale I dietă pentru depresivi

Aflăm că ciocolata a devenit obiect de studiu întrucît conține două substanțe stimulente cu efecte pozitive pentru depresivi: se vorbește de tiramina și de 2-feniletilamină, ultima asemănătoare amfetaminelor utilizate de aviatorii germani în cel de al doilea război mondial ca un excitant și ca factor decisiv-ajutor în luarea unei decizii rapide... Feniletilamina sporește efectul noradrenalinei și în consecință amplifică energia musculară.

Tiramina este prezentă și în brînzeturi și vin. Apoi valoarea calorică a cioco-

Prețul este foarte ridicat, circa 470 ca-
lorii la 100 grame. În privința mîncăto-
rilor de ciocolată statisticile spun că
pe locul întâi se află elvețienții (9 kg pe
cap de locuitor); ei sînt urmați de
francezi (5,2 kg) și americani (3,8 kg).

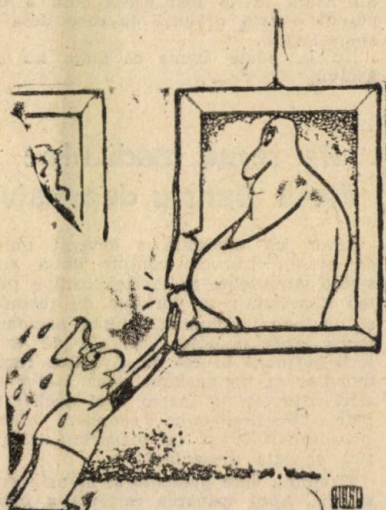
Există și un termen consacrat: *cioco-
latomania*, care se referă la exces...
Adică: tot ce e prea mult strică.

Cacaoa conține aproximativ 800 de
substanțe prețioase organismului. Con-
sumul de ciocolată sporește sensibil
greutatea corporală, optimizează randa-
mentul intelectual, reduce stările depre-
sive și migrenele, ameliorează calitatea
atenției, alertează spiritul și buna dis-
poziție.

...și gimnastică

Trei medici norvegieni, conduși de W.
Martinsen, au stabilit experimental că
o serie de exerciții de gimnastică pra-
cticate de trei ori pe săptămînă cu o
intensitate care să nu depășească 60
la sută capacitatea maximă aerobică a
sistemului muscular, au o influență be-
nefică asupra stării psihice depresive.
Cu o condiție: consumul de oxigen
trebuie să crească cu valori sensibile
față de normal, cifrele optime indicînd
un procent de 15 la sută — 30 la sută.
Efectul pozitiv mai rezultă și din sa-
tisfăcția autocontrolului executanților
precum și din creșterea cantității de
encefalină, ca rezultat al mișcării, o
substanță care asigură, spun specialiș-
tii o stare subiectivă de împlinire și
reușită, adică de bine. „Medicamentul”
este recomandat tuturor, și mai ales
bătrînilor.

(O. G.)

cuită și ochi vii, sfredelitori. Se purta extrem de în-
grijit îmbrăcat, iubea confortul, cu diferența enormă
că în ce îl privește nu făcea datorii, se ținea la limita
veniturilor sale, niciodată mici, niciodată exorbitante.
Am observat că respecta un cod de existență în care
prietenii ocupă locul aparte al subtilei înțelegeri. Am
mai dedus din scara lui de valori ce preț punea pe ela-
nul sentimental. Iubea femeile afectuoase, înțelegă-
toare. Le detesta pe cele tiranice, interesate, pur și sim-
plu curtezane.

Formulese, cîndva, drept program obligatoriu să
redacteze zilnic un articol și, obligatoriu, două-trei pa-
gini bine concepute. Sub latură estetică, zicea: „treacă-
meargă jocul frazelor, să nu le trivializeze lipsa de ta-
lent...”

Cezar Petrescu nu putea să scrie literatură dacă nu
era lăsat în pace, singur. Nu suporta să fie deranjat,
cel mai mic zgomot îl enerva. Pentru el actul scrisului,
munca „de atelier” oricît de ușoară aparent (elabora
relativ „dintr-o bucată”, avea cum afirma în glumă cea
mai bună productivitate după Mihail Sadoveanu) re-
clama o concentrare imposibil de satisfăcut fără li-
niște, mai ales liniștea „perfecționată” de cafeaua pe
care scriitorul și-o pregătea personal, lăsînd apa din
ibric să fiarbă la foc scăzut, pentru ca, odată cu aro-
ma, cafeaua să depună caimacul ca pe un atestat de
îndemînare.

În schimb l-am văzut odată scriind un articol pentru
revista Albina în mai puțin de o jumătate de ceas. I se
ceruse o colaborare pe tema „Întineresc clasicii?” Cezar
Petrescu pe deplin convins că există clasici care
rămîn mereu tineri a scris textul, aproximativ de cam
trei pagini, foarte cursiv, într-un timp-record.

Mi-am exprimat admirația pentru ușurința cu care
își găsisese argumentele, iar apoi ideile de sprijin. A ris
flatat. „Vezi, am pe undeva o fire de artist dublată de
o formație de gazetar. Amîndouă s-au înțeles să cola-
boreze. Nu știu dacă pînă la urmă, pe lîngă profit, n-am
fost și păgubit. Pentru că este bine ca literatura să nu
se amestece cu deprinderile jurnalisticii. Jurnalistica
este una, literatura cu totul altceva...”

Henri ZALIS

U M O R

Victor Hugo și jandarmul

Victor Hugo călătorea odată în stră-
inătate.

La frontieră un jandarm îl ceru cîteva
date ca să completeze biletul de liberă
trecere:

- Cu ce vă îndeletniciți?
- Scriu! i-a răspuns Victor Hugo.
- V-am întrebat în ce fel obțineți mij-
loacele de existență?
- Cu pana! îi lămurii scriitorul.

Jandarmul își notă în formular: Victor
Hugo, negustor de pene.

ARIPI ROMÂNEȘTI

De la „Aerobrișcă” la „efectul Coandă”

Trăim într-o epocă posibil de identificat cu electronica, informatica sau... viteza! În eforturile sale de-ași făuri un trai mai bun, omul este confruntat și cu problema economiei de timp, mijloacele de locomotie în general și, acela aerian în special. Pe lângă performanțele tehnice, zborul implică și minunate coordonate spirituale, ca imaginația creatoare, cutezanța și, nu arareori, spiritul de sacrificiu. Eforturi greu de imaginat acum, desfășurate aproape pe întreaga istorie a omenirii, generatoare de mituri și legende, dar amplificate practic pe parcursul ultimei decenii, ne permit să străbatem distanțe uriașe cu viteza gândului, instalații comod într-un fotoliu ce se deplasează prin spațiu cu o siguranță mai mare decât a oricărui alt mijloc de transport. Aeronavele Rombac se iau la întrecere cu sunetul, elicopterele românești au devenit elemente obișnuite ale peisajului în diferitele țări, iar avioanele agricole, sanitare, de sport, turism sau școală miră mai puțin decât apariția unei frumoase trăsuri cu cai, ceea ce ne îndeamnă să ne îndreptăm gândul către înaintașii noștri, prin ale căror eforturi creatoare și sacrificii au devenit posibile aceste performanțe greu de imaginat nu cu mult timp în urmă.

Geniul tehnic românesc, prezent în lumea aviației mondiale pe un loc fruntaș, a străbătut întreaga evoluție a zborului mecanic punctându-i cu jaloane inconfundabile toate etapele esențiale și stabilind performanțele ce stîrnesc admirație și astăzi. Revista englezească „Flight International” amintea în nr. 3853 din 1983 că motorul în stea K-14 fabricat la I.A.R.-Brașov în anul 1940 deține pînă în prezent recordul mondial de putere specifică la motoarele cu piston, deoarece dezvoltă 1050 cai putere la o greutate de doar 560 kilograme; acest motor echipa avionul I.A.R.-10, creație a regretatului acad. prof. Elie Carafoli și anul dintre cele mai performante aparate de vînzătoare ale celui de al doilea război mondial, comparabil doar cu britanicul Spitfire sau germanul Focke-Wulf. Revista americană „Aviation Week” omagia pe românul Henri Coandă cu prilejul împlinirii unei jumătăți de secol de la zborul primului avion cu reacție din lume, în timp ce la New York i se decerna medalia de aur ca „Părinte al aviației cu reacție”. Cită dreptate avusese Gustav Eiffel spunîndu-i lui Coandă, după epocalul zbor din 1910 că „era prea avansat față de timpul său”, căci aveau să se scurgă mulți ani pînă la zborul altor avioane reactoare, de

Țigaretele și ficatul

Despre „binefacerile” fumatului se scrie continuu. Ultima noutate, dacă între timp n-au apărut și altele, se referă la efectul acestui viciu asupra ficatului. Un medic G. Merikas de la Universitatea din Atena este de părere că fumatul alterează substanțial nu numai plămîinii și stomacul nostru, dar și celulele atât de delicates și multifuncționale ale acestui laborator complex, cu sute de funcții vitale, care este ficatul. Ca și cum hepatitele virale și cancerul n-ar fi deajuns de frecvente în ultima vreme! Doctorul mai sus amintit, și nu numai el, pentru că și alți cercetători au ajuns la aceeași concluzie, stabilește un raport de influențare directă între numărul de țigări fumate și incidența tumorilor hepatice. Riscurile fumătorilor de a contracta un cancer la ficat este de 8 ori mai mare pentru cei care fumează mai mult de 30 țigarete pe zi, în comparație cu nefumătorii. Apoi procentele scad și valorile sînt următoare: între 20 și 30 țigarete / zi riscul este de 5; între 10 și 20 țigarete / zi el se reduce la 2,5-1,3.

După cum putem să observăm, nu mai avantaje...

Șoareci, păianjeni, mizerie, miliarde...

Istoria Mariel Antonietta Capurro, din provincia Savona, 82 ani, este foarte nostimă: de ani de zile putea fi văzută mîncînd la cantina săracilor și purtînd haine mizerabile, așa încît în urma ei nu de puține ori se auzeau comentarii de genul: săraca femeie, e abandonată de toți, fără un ban, flămîndă, oare cum supraviețuiește? Concetățenii o ajutau să traverseze strada iar unii o invitau chiar la masă, din milă... Apoi surpriza care i-a lăsat pe toți cu respirația tăiată!

În dimineața zilei de 18 iulie, 1985, alarmată că bătrîna nu apare din apartament, vecinii îi bat la ușă dar răspunsul nu vine. Sînt chemați carabinieri care, neputînd să deblocheze ușa încuiată cu multe lacăte și lanțuri de siguranță, pătrund în locuință pe fereastră. Înăuntru, un „adevărat sanctuar al mizeriei”: mîrdărie, pinze de păianjen, șoareci, pîine mușcălită, ferfurii nespălate de ani de zile... Și răsturnată pe un pat, abia trăgîndu-și suflul, doamna Capurro. După transportarea acesteia la un spital, carabinieri fac inventarul bunurilor existente... Surpriza este de proporții: într-o casetă se află peste 150 milioane de lire (circa 80.000 dolari), diverse Bonuri de Tezaur și acțiuni, iar într-alta numeroase contracte de închiriere din care rezultă că bătrîna avea în proprietate 50 apartamente răspîndite în toată Italia, toate pline cu chiriși care-și plăteau regulat datoriile...

„Săraca milionară”, au izbucnit zărele... Apartamentele pot fi evaluate la 2,5 miliarde lire (circa 1,4 milioane do-

lari) ! Iar bătrina declară : „Cînd aveam 30 ani mă curta un aviator care m-a cerut în căsătorie... într-o zi mi-a dat un bilet cu următorul conținut : „Te părăsesc pentru că mîncîci prea mult... De atunci mi-am pierdut încrederea în oameni preferînd să rămîn domnișoară...” „Nu-mi țin banii în bancă pentru că nu e sigur... Avîndu-i în casă, lingă mine, îi pot număra în fiecare seară înainte de a mă culca... de altfel așa îmi petrec timpul...” „Aș fi putut să-mi iau o cameristă, dar cu ce bani s-o plătesc (?!?!), banii îmi folosesc doar pentru ținerea în ordine a celorlalte apartamente...”

„Impozitele sînt foarte mari...” „Signorina Capurro, este întrebată de reporter, dimineața vă numărați milioanele iar la prînz mîncăți la cantina săracilor. Nu vi se pare că e o nepotrivire ?!”

„Asistența bătrînilor este obligatorie, o farfurie de mîncare nu trebuie refuzată nimănui...”

„Dar nici un milionar din lume nu apelează la mila socială...”

„Chiriașii îmi distrug casele... Cînd nu eram bolnavă treceam periodic să-mi încasez chiria...”

„Nu era mai simplu s-o primiți prin poștă ?”

„Nu pentru că poștașii sînt la fel de curioși ca și bancherii. Aș fi atras atenția...”

„Cine o să vă plătească spitalizarea ?”

„În nici un caz eu. Asistența sanitară e obligatorie pentru toți ! Am promis că dacă doctorii mă pun pe picioare după moartea mea las totul acestui spital. Să se construiască un pavilion nou care să poarte numele meu...”

„Ați făcut vreodată vreun act de caritate ?”

„Nu, pentru că eu însămi am nevoie de caritatea altora... Ce va să însemne o sută de milioane ?... Trebuie să repar acoperișurile caselor...”

„Vă plătiți corect taxele ?”

„Pînă la ultima lîră. Ei, dragii mei, nu e ușor de trăit în ziua de azi. Cînd era un rege în Italia, taxele erau o nimica toată...”

„Reîntorsă acasă veți merge din nou la cantina săracilor ?”

„Evident. Situația nu se schimbă cu nimic, rămîn aceeași...”

„Acum cînd toți știu că sînteți miliardară, nu vi-e teamă că veți fi refuzată ?”

„Cum să mă refuze ? Îi cunosc doar ! Sînt buni creștini...”

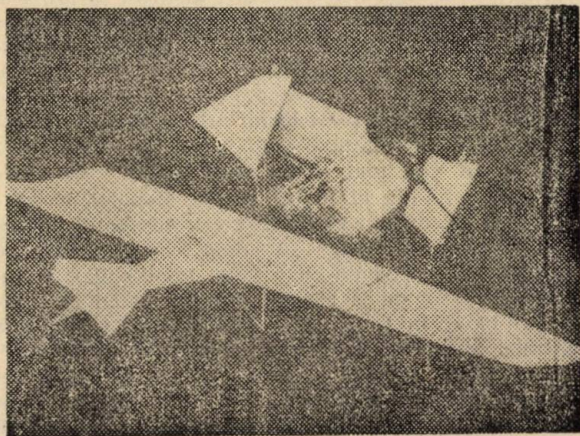
Ce să mai spunem ? Șoareci, pălănjeni, mizerie, miliarde. O variantă feminină a luat Harpagon...

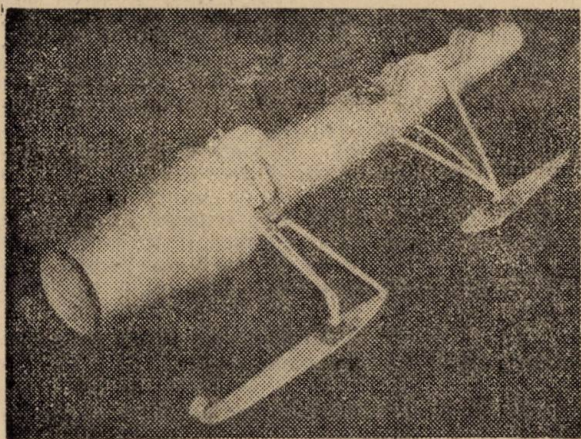
Franța. Avionul Coandă 1911,
primul bimotor din lume.

exemplu Heinkel He-178 în 1939 (Germania), Gloster-Whittle E28 în 1941 (Anglia) sau Bell XP-59A în 1942 (S.U.A.).

Dar istoria aeronauticii reținuse deja momentul cheie, din 1906, al desprinderii unui avion de la sol cu mijloace proprii de bord, realizare crucială pentru dezvoltarea ulterioară a navelor aeriene și aparținînd bănățeanului Traian Vuia. Exceptionalul eveniment petrecut lingă Paris la 18 martie 1906 a fost consemnat pentru prima oară în revista „L'Aérophile” din aprilie 1906 și amintit apoi ca atare de enciclopediile aviatice.

Coborînd în continuare pe scara timpului, meleaguri învecinate cu acelea, pe care se desfășoară acum impunătoarele uzine de avioane băcăuane, au fost martorele încercărilor lui „beizade” Grigore Sturdza din Iași, mare pasionat al mecanicii și înfocat promotor al Unirii Principatelor, încercări privind zborul unui aparat fără motor, unul dintre primele planeare din lume. De altfel contribuțiile moldovenești la promovarea tehnicii aeronautice, în perioada de pionierat, au fost numeroase și semnificative ; să mai amintim pe acelea care l-au determinat pe Victor Ion Popa să observe că „prima mașină făcută de mîna omenească și care s-a ridicat prin puterea ei zburase în Capitala Moldovei, Iași, în curtea Liceului Internat. Iar făuritorul era Grigore Brișcu, un birlădean, pedagog în liceu și student la drept... care închipuise pe acea vreme o helice cu pas variabil, un motor neobișnuit de original care înfăptuia iuțeli uluitoare și un aeroplan-helicopter pe care-l numise „aerobrișcă”. După cum remarcă expertul în istoria aeronauticii, Matei Oroveanu, nu putem ști, în faza actuală a cercetărilor privind contribuția lui Brișcu, dacă dramaturgul V. I. Popa (care avusese preocupări aeronautice la Liceul Internat din Iași, alături, printre alții, și de viitorul savant atomist Horia Hulubei, și apoi, devenit scriitor, s-a documentat temeinic în istoria aviației pentru „Mai-

Aerosania cu reacție „Coandă 1911—1913”.

storașul Aurel”, emoționanta biografie a lui Aurel Vlaicu) se referea la o singură construcție cuprinzând toate calitățile citate, sau la trei contribuții separate. Este cert însă că „aerobrișca” reprezenta una dintre primele tentative de realizare a unui aparat cu decolare și aterizare verticală, incluzând soluții tehnice de avangardă, iar însemnarea lui V. I. Popa are meritul de a semnaliza activitățile lui Brișcu din perioada 1907—1908. Evident, afirmația că ar fi fost „...prima mașină făcută de mîna omenească etc.”, nu este de reținut, nici chiar pentru cadrul geografic strict al țării românești, deoarece trebuie să avem în vedere, printre altele, și încercările lui „Pintea Viteazul”, din Măgoaga Maramureșului, situate la sfîrșitul secolului al XVII, începutul secolului al XVIII-lea. Rămîne însă meritul de necontestat al Iașului de a fi adăpostit unele dintre primele contribuții concrete la dezvoltarea aeronauticii — în special dacă ne gîndim la zborul vertical — aspect dezvoltat de același Gr. Brișcu în broșura „Helicopterele”, publicată în anul 1910 și conținînd soluții tehnice a căror justete a fost confirmată de construcțiile ulterioare.

Pasionanta problemă a zborului vertical înregistrează de altfel și alte contribuții românești esențiale: Traian Vuia a demonstrat teoretic și a verificat practic faptul revoluționar pentru acea vreme (1918) că „aripa rotitoare poate să asigure atît sustentă cît și propulsia”, precizînd că elicopterele vor sustenta 10 pînă la 30 kilograme greutate pe cal putere, și a subliniat încă din anul 1922 că „soluționarea problemei este iminentă”; lipsa mijloacelor materiale l-a împiedicat să confirme practic și această ultimă aserțiune, fapt survenit abia în 1939 (elicopterele Sikorsky); dar în mod decisiv pentru dezvoltarea ulterioară a elicopterului, Actualele aparate D.A.V. (cu decolare și aterizare verticală), bazate pe

Pierre Poivre și „războiul mirodeniilor”

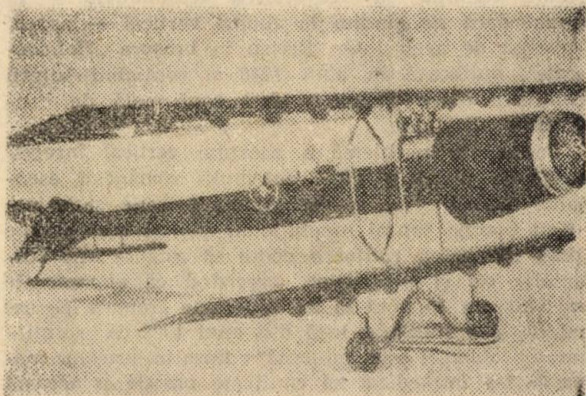
Contactele europenilor, în „istoria descoperirilor geografice”, cu natura și cu populațiile indigene, apoi relațiile ce s-au stabilit au pus în evidență, între altele, imensa bogăție floristică și faunistică de pe teritoriile nou descoperite. Studiarea civilizațiilor întinse în Africa, America, Australia a dus la constituirea unui tezaur de cunoștințe care a restructurat în bună măsură imaginea despre lume a bătrînei Europe. E de recunoscut astăzi tot mai mult că omul alb, „civilizator” și-a însușit nemăsurat de mult de la civilizațiile descoperite în raport cu ce le-a oferit în perioada marilor descoperiri geografice. Neîndoios, de la populațiile căzute victime expansiunii, „civilizatorii” și-au însușit concomitent cu alte bunuri și fondul plastic alimentar, tîmăduitor, de interes ornamental, cosmetic. Dacă Antichitatea familiarizase cît de cît civilizațiile din Asia Mică, Africa și Europa cu mirodeniile — ingrediente luți și amestecate, corozive și îmbătătoare, provenite din Orient. Evul Mediu, prin blocada islamică-venetiană, a frustrat îngrîșătorul rafinat european de indispensabile plante aromatice. Vasco da Gama, în 1497, trasează o nouă cale spre Oceanul Indian și înstăurește prin foc și sabie monopolul portughez asupra nesfîrșitelor înțindiri albastre pe care ajungeau în Europa mirodeniile. Dar în 1580 Portugalia cu toate coloniile ei trebuie să accepte dominația spaniolă de care cu năla un an înainte se eliberase Olanda. „Calicii mărilor”, cum li se spuneau olandezilor, posedau aproximativ 10.000 de nave comerciale bine întreținute și echipate și monopolizează încetul cu încetul comerțul din vasta întindere a Oceanului Indian. Ceylonul Malacca, Amboina și mai apoi Indonezia au fost rînd pe rînd „eliberate” de sub portughezii pentru a intra sub o stăpînire mult mai crudă. Dispunînd de o mare putere financiară și de un original sistem organizatoric (în 1603 se înființează Compania Indiilor Orientale care cuprindea în sec. XVII—XVIII insulele Indoneziei de azi), olandezii întreg în puternice forțe armate și un important aparat administrativ, ceea ce le permitea să facă față altor nepotii în Oceanul Indian. Dar ca să-și asigure exclusivă posesiune asupra plantelor aromatice au recurs la mijloace violente, adesea atroce. Cum raptul semințelor și arbuștilor ar fi deschis perspectiva cultivării rivnitorilor plante în alte teritorii, aceștia au hotărît să le distrugă de pe toate posesiunile, păstrîndu-le doar pe cîteva mici insule ușor de supravegheat. Macartney în a sa „Călătorie în interiorul Chinei și Tartariei” făcută în 1792—1794, descrie cum Compania Olandeză angaja echipe de „extirpatori” care aveau misiunea de a dezdădăcina arborii producători de mirodenii. În felul acesta scortșoara mai putea fi găsită doar în Ceylon (azi Sri Lanka), iar cuișoarele în insulele

Amboine și Uleaster. În același chip extirpatorii au distrus nucușoara în insulele Moluce, cu excepția insulei Banda. Cînd în această insulă a izbucnit un vulcan a cărui lavă a distrus pădurile, Compania Olandeză era să-și piardă veniturile, iar omenirea o plantă valoroasă din patrimoniul naturii.

Dar tată că în „războiul” acesta nefiresc al supremației pe piața mirodeniilor, apare un om de excepție ce va limpezi apele! Numele său de ilustă memorie: Pierre Poivre. Se născuse la Lyon în 1719 și urmăse școlile tezuete din localitate și de la Paris care pregăteau misionari pentru strălătate. Filozof și teolog. Poivre se remarcă prin tenacitate, natură adaptabilă, talent de pictor. În 1741 este trimis ca misionar în China, an în care începe și prima aventură a mult încercatei lui existențe. Victimă a unei neînțelegeri, este aruncat în închisoarea din Canton și obligat să îndeplinească munci grele. Dă dovadă de o răbdare și blîndețe evaslastice. Poate că îi ajută și educația lui de misionar. Învăță chineza și reușește să câștige bunăvoința supraveghetorilor. Apreciați, cu recomandări corespunzătoare, pătrunde în suita viceregelui Cantonului care îl eliberează din detenție. În cel doi ani petrecuți în China urmărește îndeaproape modul de viață al populației de aici căreia îi va purta toată viața o sinceră și nedezmințită admirație. După alți doi ani de ședere în Indochina, în 1745 se îmbarcă pentru Franța dar în strîmtoarea Banca vasul pe care se afla este atacat de un altul englez. În timpul luptei la care se angajase un obuz îi reteză degetele minii drepte. Prizonier în cala vasului inamic, lipsit de asistență medicală, rana i se infectează și se declanșează gangrenă. Încît peste cîteva zile va trebui să i se amputeze brațul. La puțin timp, pe vas izbucnește un incendiu din care se alege cu arsuri grave. Aproape muribund, fără caietele de însemnări din China și Indochina și prețioasele crochiuri și picturi, este debarcat în Batavia (Jakarta). În răstimpul care urmează pînă la refacerea sănătății, ia cunoștință de procedeele olandezilor de a „proteja” mirodeniile. Privelistea sumbră îi impune de pe acum jurămîntul de a întreprinde tot ce-i stă în putință pentru a rupe „lanțul de fier” protector al prețioaselor culturi. Complet refăcut, e decis să se reîntoarcă în Franța pentru a raporta asupra misiunii lui în cei cinci ani de misionarism. Un scurt popas în colonia franceză Pondichéry, de pe coasta Indiei, îl introduce în miezul unei stări conflictuale între doi intendenți. Scrbît de cearta lamentabilă părăsește India cu destinația Ile de France (insula Mauritius), insulă pe care o îndrăgește nespus și care va juca un rol important în viața neobositului Poivre. Pînă să ajungă în patrie îl aștepta o nouă aventură: un corsar din Saint Malo (nordul Franței) — corsarii de aici fiind tolerați pentru că atacau vasele engleze — pune stăpînire pe vasul lui Poivre. Peste cîteva zile însă norocul schimbător face ca proaspeții cucuritori să fie capturați la rîndul lor de un vas englez. De data aceasta englezii îl debarcă pe Poivre

convertibilitatea unor instalații propulsive unice, care asigură atît zborul vertical cît și pe cel orizontal, își au precursori în interesante concepții românești, printre care se numără și invenția unui mecanic din Craiova, Ștefan Stănculescu (1914); brevetat în anul 1915, proiectul se distinge prin soluții materializate abia cincizeci de ani mai tîrziu, de exemplu posibilitatea mișcării motorului „în toate direcțiile” și „puțința de a se urca în sus după o verticală, după o oblică și mergînd paralel cu pămîntul”. Dintre construcțiile D.A.V. convertibile actuale, caracterizate prin complexe probleme teoretice și tehnologice, se pot cita aparatul american Ling-Temco-Vought XC-142 (cu patru motoare montate în aripi și basculînd cu acestea, ceea ce permite zborul vertical, oblic și orizontal) și cel canadian Canadair CL-84 (adoptînd aceeași construcție, dar bimotor) care confirmă justetea soluțiilor întrevăzute în anul 1914 de către mecanicul craiovean. Tot aparatele de zbor pe verticală ne mai rezervă o dublă surpriză: primul doctorat din lume, în domeniul aeronautic, aparține unui român, Gheorghe Botezatu (după 1920 și-a spus în apusul Europei și în S.U.A. „Georges de Bothesat”), iar acest român este moldovean; și-a început studiile și proiectele de elicoptere la Iași, în perioada 1917—1918, după ce în 1911 își prezentase la Paris teza de doctorat intitulată „Studiul stabilității aeroplanului”, rod al colaborării cu unul dintre celebrii profesori de fizică ai Sorbonei din acea perioadă, Paul Painlevé.

Să revenim însă la atît de actuala propulsie prin reacție și necontestatul său părinte Henri Coandă, născut la București în anul 1886 din tată oltean și mamă franceză, a cărui soție și tovarășă de viață a fost băcăuanka Margareta Lecca. De neuitat va rămîne, pentru toți aceia care i-au fost martori, evocarea de către Coandă însuși, în aula Academiei R.S.R., a memorabilului moment din decembrie 1910,

1910. Paris. Avionul cu reacție „Coandă 1910”, primul aparat aeroactiv din lume.

cind avionul său cu reacție a inaugurat cel mai interesant capitol al tehnicii aerospațiale. Prilejuită de sărbătorirea sa în anul 1967, evocarea principalelor momente ale activității de inginer a fermecat auditoriul, alcătuit mai ales din tineri cercetători în domeniul aeronautic, nu numai prin frumusețea gândirii tehnice, dar și (poate în primul rînd) prin modestia, finețea spiritului și umorul cu care se depănau peripecțiile inventatorului și ale omului Henri Coandă. Urmăream cu ochii minții etapele construcției, apoi deplasarea spre cîmpul de încercare a supluului biplan cu aripile înegale, vopsite în roșu închis, echipat cu un motor fără elice (motoreactor după clasificarea de astăzi) capabil să dezvolte o tracțiune de 220 kilograme, avînd un capotaj aerodinamic, ca și restul fuselajului lăcuit și șlefuit, cu postul de pilotaj la circa patru metri în virful fuselajului, îl vedeam pe improvizatul pilot (constructorul însuși!) manevrînd cele două volane pentru comenzi și manetele pentru gaze, avionul rulînd tot mai repede, scoțînd flăcări prin tubul reactiv care în loc să-l ocolească, invadau postul de pilotaj în care tînărul constructor-pilot (experiența sa era limitată doar la pilotarea planoarelor, construite evident tot de dînsul, în colaborare cu celebrul Caproni) orbit și derutat, trage instinctiv de manetele comenzilor, avionul se ridică brusc în aer (prefigurînd formidabila putere a motorului reactiv și eficiența aerodinamică a construcției), apoi se înclină pe o aripă și se deplasează spre pămînt unde ia foc, consecință a manevrelor greșite. Genialul constructor și totodată neînsipratul pilot scapă cu viață grație faptului că nu era legat prin curele în cabina deschisă, deoarece intenționa să execute doar încercări la sol. Din splendidul avion, considerat ca apărut cu treizeci de ani prea devreme și atît de admirat la cel de al doilea salon aeronautic parizian ce avusese loc cu două luni înainte, nu mai rămăsese decît un morman de fiare contorsionate și cenușă; ce consolare ar fi fost pentru tînărul inginer abia scăpat cu viață, dacă ar fi pufut prevedea că peste decenii avioanele turbo-reactoare Rombac vor participa la cel de al treizeci și cîncilea salon aeronautic parizian! Pentru moment însă Coandă nu mai avea resursele materiale necesare construirii unui al doilea aparat și angajării unui pilot experimentat, capabil să-l pună în valoare calitățile. Se deschisese însă, în mod ireversibil, o nouă epocă în evoluția aeronauticii, avionul reactiv nu mai constituia o ipoteză, ci o realitate.

O enumerare a diverselor noutăți (pe lingă aceea, esențială, a suprimării elicei), prezente în avionul Coandă-1910 și introduse ulterior în practica tehnicii aeronauticii mondiale, ar necesita un spațiu enorm. Nu putem însă trece peste relatarea lui Coandă, privind descoperirea efectului aerodinamic ce-i poartă numele și a cărui primă manifestare o simțise cînd jetul de flăcări îi înconjurase cabina și îi ardea fața. După ce buimăceala produsă de accident s-a risipit, inventatorul a început să mediteze

într-un port francez, Speranța misionarului de a duce de aici înainte o viață liniștită se spulberă de îndată ce ajunge la Paris. Compania Franceză a Indiilor (înființată în 1644) îl solicită să plece în Cochinchina (o parte a Indochinei, unde existau posesiuni franceze), ca ministru al regelui unde avea de stabilit relații comerciale și de înțelegere cu băștinaii. Se avea mare încredere în capacitatea de muncă și calitățile morale ale acestui călător perpetuu. O dată cu îndeplinirea misiunilor diplomatice, Poivre face studii biografice asupra unor specii de plante, lărgind considerabil zona lor de cunoaștere. Își continuă misiunea diplomatică la Manila (Filipinele erau colonie spaniolă) unde va lega strînse prietenii și va obține un prim mare succes în realizarea visului său, reușind să-și procure cinci plante și un mare număr de fructe de nucușoară. În schimb nu reușește momentan să obțină cuișoare. Dar și ceea ce dobîndise — pare de necrezut —, îl punea în mare primejdie. Pentru a răpi puținul avut și a-l pune la adăpost de vigilența olandezilor, intervine pe lîngă guvernatorul din Ile de France care îi dă o mică fregată de 160 de tone, ambarcațiune veche și prost întreținută, înecată și slab echipată. În 1754 pleacă pe fregată „Columbe” din Ile de France și ajunge la Manila cînd vasul era gata să se scufunde, iar echipajul amenințat să moară de sete. Pe deasupra va găsi colonia în plin război: spaniolii se luptau cu regele indigen Yolo pe care reușeau să-l captureze. Cu tact și blîndețe Poivre îi determină să-l elibereze pe nefericitul „suveran”. Obținînd alt vas cu echipaj redus — mulți mateloti renunțînd la călătoria de frică de piratilor —, reușește să ajungă pînă în insula Timar. Aici leagă prietenie cu regele indigen și cu guvernatorul portughez, obținînd cîțiva arbuști de nucușoară și mult speratele fructe de cuișoare pe care le trimite în Ile de France. Cînd va reveni și el pe insulă, constată că materialul trimis nu fusese viabil. Efort zadarnic. Decepcionat, pleacă în Franța, stabilindu-se lîngă orașul său natal, unde speră să se consacre marilor lui pasiuni: filozofia și agricultura. Este ales membru corespondent al Academiei de științe din Franța, îl apare un prim volum de memorii „Călătoria unui filozof”. Cartea s-a bucurat de succes printre contemporani nu numai pentru analiza critică a sistemului agriculturii franceze, dar, mai ales, pentru numeroasele sugestii și propuneri reformatoare. Liniștea din refugiu său e de scurtă durată. Acum i se cere să plece guvernator în Ile de France, insulă aflată la venirea lui într-o stare de semi-sălbăticie. Privitor la această stare de lucruri Poivre va scrie: „Cit despre clădirile oficiale ele se reduceau la o șubredă moară de vînt la care se lucra de 4 ani și care nu era terminată, plus o mică locuință pentru inginerul șef, proaspăt construită și nelocuită. La atîta se reduceau cele ce puteau fi numite edificii publice.” Bucurîndu-se de sprijinul celebrului botanist Commerson care tocmai își încheiase călătoria în jurul lumii la bordul vasului „Etoile”, Poivre intenționează să transforme Ile de France într-o mare grădină botanică și să înfiin-

teze aici chiar o academie de științe. Ideea obsedantă de a răpi olandezilor nucușoara și cuișoarele îi revine încercatului guvernator, augmentată, fără îndolală, de nolle prerogative de care se bucura. Așadar, în mai 1769, împreună cu un prieten care cunoștea malaieza, pornește cu două vase „Vigilant” și „Etoile du matin” spre Malaiezia. Aproape un an rătăcesc prin insule și insulițe în căutarea prețioaselor plante. Cu sprijinul unor coloniști europeni și a unor șefi indigeni dau de urma acestor bogății, dar paznicii erau de o vigilență care nu putea fi înșelată. În insula Guely cunoaște un rege local care în ura lui față de coloniștii olandezi ce-l distruseseră plantațiile cu mirodenii, îl însoțește pe Poivre în insulița Patany. Și aici furia „extirpatorilor” se abătuse asupra culturilor, desființate aproape total, încît în momentul cînd „Etoile du matin” ridică pinzele, la schimbarea direcției musonului, un indigen abia reușește să-l aducă în fugă și cu mari precauții lui Poivre rîvnitele cuișoare. Nici drumul la întoarcere n-a fost ușor: înfîlîirea cu cinci vase olandeze înarmate putea să se sfîrșească tragic, dacă rapiditatea navei franceze nu i-ar fi scăpat pe Poivre și însoțitorii. Cu cele 400 de plante vii de nucușoară, 10 000 de nucii de nucușoară bune de germinat și 70 de semințe de cuișoare luate pe „Etoile du matin”, monopolul olandez asupra mirodeniilor nu se mai putea păstra. Din Ile de France culturile valoroaselor plante se extind în Réunion, Guyana Franceză și în alte teritorii, mirodeniile fiind astfel redat Europei și lumii întregi. Iar limba franceză încorporează numele îndrăznețului om de știință, atribuindu-i piperului (*poivre*).

dr. Nicolae BARABAS
V. MITOCARU

la cauza fenomenului (după cunoștințele aerodinamice de atunci jetul de gaze arse ar fi trebuit să aibă o altă direcție, imprimată de reflectoarele puse de constructor în acest scop) și după numeroși ani de investigații teoretice și experimentale a schițat modalitățile de utilizare practică, concretizate în hipersustentație, inversarea jetului pentru frînare, atenuarea zgomotului etc., elemente fără de care aviația modernă este greu de conceput. Episodul din 1910 a marcat dealtfel și inaugurarea unei activități fertile ca proiectant de construcții aeronautice, succedîndu-se în cascadă: avionul Coandă-1911, primul bimotor din lume, realizat în Franța, apoi, în calitate de proiectant șef al uzinelor Bristol din Anglia, realizează aparatele Bristol-Coandă monoplan (1912), celebrul (prin multitudinea soluțiilor tehnice de avangardă, ce nu lipsesc dealtfel de la vreun aparat al său), Bristol-Coandă „Canard” (1913), biplanul militar Coandă-1914 și biplanul bimotor Coandă-1916 în Franța. Unele tipuri, ca biplanul Bristol-Coandă „Tractor” (1912), denumit astfel datorită fiabilității sale deosebite, au fost construite într-un mare număr de exemplare, fiind achiziționate de flotilele aeriene ale multor țări, inclusiv România.

Din multitudinea preocupărilor sale trebuie remarcate aerosania cu reacție Coandă-1913, capabilă să depășească viteza de 100 km/oră, achiziționată de Rusia, precum și aerodinele lenticulare Coandă, prefigurînd așa-numitele „farfurii zburătoare”. În legătură cu acestea să adăugăm și originalele contribuții ale regretatului prof. Ion Stroescu în domeniul aviației reactive. Foarte cunoscut ca pionier al construcției de tuneluri aerodinamice (printre care și vechiul tunel din incinta Politehnicii din București), profesorul Stroescu s-a ilustrat și prin proiecte aeronautice reprezentînd priorități mondiale, cum a fost primul avion bireactor militar (proiect din 1917) sau soluțiile privind pulsoreactorul și regăsite două decenii mai tîrziu la avioanele-proiectil germane denumite V-1.

Înainte de a evoca pe un precursor al lui... Coandă, să remarcăm și continuitatea colaborării aeronautice româno-britanice după avioanele Bristol-Coandă și sincronizarea tirului mitralierelor de bord cu rotirea elicei prin metoda sonică a lui Gogu Constantinescu, asistăm în prezent la producerea în serie a mediucurierului Rombac. Ca un preludiu al decisiivelor jaloane trasate de Coandă, un alt român, Alexandru Ciurcu, s-a remarcat ca pionier pe plan mondial al propulsiei reactive, de această dată încercările avînd loc... pe apă și cu ajutorul motorului rachetă. Fiu al unui participant la mișcarea revoluționară din 1848, refugiat în Transilvania, Alexandru Ciurcu s-a născut în anul 1854, venind în țară după Unire și după absolvirea universității vieneze; gazetar cu vederi democratice ca și tatăl său, are soarta acestuia, adică trebuie să ia drumul exilului, după ce a intrat în conflict cu oficialitățile vremii. Ajuns la Paris, Ciurcu se pasionează de noul domeniu al aeronauticii și, îm-

preună cu un alt entuziast — Just Buisson — abordează problema propulsiei dirijabilelor, deci a navelor aeriene mai ușoare decât aerul, soluția accesibilă epocii. Începând din 1883 Ciurcu și Buisson au încercat motoare reactive cu abur, aer comprimat și praf de pușcă, punând la punct un motor-rachetă de o construcție simplă, însă folosind un amestec propulsiv a cărui componență nu a mai putut fi identificată; încercările preliminare utilizării pe dirijabile au avut loc cu ajutorul unei ambarcațiuni pe Sena, astfel încât parizienii aflați în apropierea cheiurilor, în acea zi de 3 august 1886, au putut urmări uluiți deplasarea neobișnuit de rapidă a unei bărci ce nu folosea nici unul dintre mijloacele de propulsie de la acea dată, adică rame, pinze sau forța aburului. Au urmat alte încercări în cursul cărora s-au adus o serie de îmbunătățiri, după care inventatorii au prezentat ministerului francez de război planurile invenției, aceasta constituind prima consemnare a utilizării propulsiei prin reacție; autorii ar fi preferat însă aplicații civile, brevetând tot în anul 1886 propulsorul lor reactiv și ducând tratative cu diverși industriași în vederea unei producții de serie, precum și cu frații Tissandier, cunoscuți aeronauți, pentru folosirea lor pe dirijabile. În ziua de 16 decembrie 1886 au decis să facă o demonstrație cu o nouă variantă a motorului-rachetă montat tot pe o ambarcațiune, dar Buisson, dorind probabil să impresioneze și mai mult asistența, triplează doza substanței de amorsare a procesului de combustie și motorul face explozie, omorându-l pe Buisson și rănindu-l grav pe Ciurcu. Restabilit, Ciurcu reconsideră soluțiile tehnice, ale motorului rachetă și obține brevete în Belgia (1887), S.U.A. (1888) etc., reluând totodată tratativele cu Tissandier și cu forurile militare, ceea ce se traduce pe plan concret prin încercarea unei noi variante, prevăzută cu reglaje capabile să evite pericolele, la un poligon militar; în ciuda rezultatelor mai mult decât mulțumitoare, oficialitățile au preferat să închidă în sertare documentația inițiativei. Eforturile lui Ciurcu nu au fost însă inutile, deoarece data de 3 august 1886 consemnează prima încercare a unui motor reactiv destinat aplicațiilor aeronautice, fapt care ne îndreaptă gândurile și spre alți precursori ai zborului cu ajutorul rachetelor, născuți pe plaiuri românești: Herman Oberth și, cu secole înaintea, Conrad Haas și Ioan Românu. Experiențele efectuate la Sibiu de către Conrad Haas (guard de artilerie și șef al arsenalului) în perioada 1529—1569 pot fi considerate drept bazele tehnicii reactive și se află consemnate în documentul denumit „Pars Archivi Civitas Cibinensis Varia II-374” sau „Coligatul de la Sibiu”. După cum consemnează Florin Zogonescu în lucrarea „Din istoria industriei românești — Aviația”, documentul a fost comunicat la diverse congrese internaționale de istoria aviației, fiind considerat ca primul din lume în acest domeniu; în partea a treia a Coligatului de la Sibiu, Haas menționează cercetările făcute asupra

● DIVERTISMENT ●

În majoritatea familiilor, părinții și mai ales mamele când se uită la copiii lor își spun între ei:

- Gigel are nasul și ochii tatei...
- Ionel are fruntea bunicului...

— ...

Cîteva copii care au auzit asemenea aprecieri la adresa lor, când s-au dus la școală, după vacanță, adunându-se în grupuri, au început să vorbească despre fel de fel de întimplări din timpul vacanței, legindu-le de multe ori cu cele ce au auzit discutându-se în familie.

— Eu am nasul și ochii tatei, spuse unul dintre ei.

— Eu am moștenit fruntea bunicului și ochii unchiului zise un altul...

Tocmai atunci un alt coleg care părăsise joaca se atașă și el grupului respectiv, și auzind cele spuse de ultimul, fără să stea mult pe gânduri zise:

— Și eu port pantalonii fratelui meu.

Într-un orașel din Arabia Saudită, un negustor cunosător de ciine de rasă, când vedea un asemenea cline îl ademenia și-l lua la el acasă îngrijindu-l alături de alți ciini de rasă ce îl avea.

A doua sau a treia zi citea anunțul dat în ziare de către stăpînul care „l-a pierdut” și se ducea la el spunându-i că s-a pripășit la el în curte deoarece are și el cîteva ciini de rasă, astfel încît în casa recompensa oferită de stăpîn.

Clinele, dacă a stat 2—3 zile împreună cu alți ciini la vinzătorul în cauză, după ce a fost răscumpărat de stăpînul său, cum a scăpat de supravegherea acestuia s-a întors la vinzător!

Vinzătorul citea iar anunțul și iar încasa recompensa!

De trei ori la rînd stăpînul unui cline a plătit „recompensa”; a patra oară însă nu a vrut s-o mai plătească.

Adresându-se justiției, vinzătorul a cîștigat nu numai recompensa, ci și cheltuiala de întreținere pentru zilele cît a stat clinele sub îngrijirea lui.

Un scriitor în vîrstă de aproape 50 de ani se însoară.

La cîteva zile doi cunoscuți îl întîlnesc și după ce-l felicită, îl întreabă cum a fost noaptea nunții:

Scriitorul răspunde degajat:

— Cum vreți să fie? Noapte! M-a furat somnul și n-am apucat să termin de citit „Cartea nunții!”

De mult, un mare pictor a vrut să facă un tablou reprezentînd „Fiul risipitor” sau mai bine zis „Întoarcerea fiului risipitor”.

Într-o zi la un colț de stradă a văzut un cerșetor care era îmbrăcat zdrențaros, nepieptănat și nebărbierit și uitîndu-se

E DIVERTISMENT

la el a considerat că e cel mai nimerit pentru a-i servi ca model și, apropiindu-se de el l-a zis :

— Am nevoie să pieteț un tablou după realitate, îți dau un aconto de 20 franci, iar restul de 100 ți-l voi da mine cind ai să vii la mine acasă ! și-i întinse cartea sa de vizită.

A doua zi a sunat la intrarea unde ședea pictorul un cetățean îngrijit îmbrăcat, bărbierit și cu pantofi lustruiți.

Pictorul, plin de mirare și fiindcă se grăbea să plece undeva l-a primit și l-a întrebat pe cine caută, la care cetățeanul îi răspunse :

— Eu sint cerșetorul acela din colțul străzii și am venit la dvs. așa cum mi-ați spus pentru model.

Pictorul miniat l-a zis :

— Nu, nu ești dumneata acela și nici nu am nevoie de model ; eu vreau să vină cerșetorul acela pe care l-am văzut ieri ! zdrențuros, nebărbierit, cu plete, desculț...

Un profesor de geografie a pus notă proastă unui elev pentru că nu a știut unde este Creta.

Intrucît în carnetul de note al elevului pe ziua respectivă profesorul a scris „Creta“ cu „c“ mic, tatăl elevului, uitindu-se în carnet și grăbit fiind l-a admonestat și i-a mai dat și o palmă zdravănă ca să se învețe minte să știe unde pune lucrurile !

A doua zi ducindu-se mama elevului la școală l-a spus profesorului :

— Am luat cunoștință de nota ce l-ați pus-o fiului meu, dar vă asigur că n-o să se mai repete, deoarece soțul meu l-a certat și l-a dat o palmă zdravănă ca să învețe minte și să știe unde pune lucrurile.

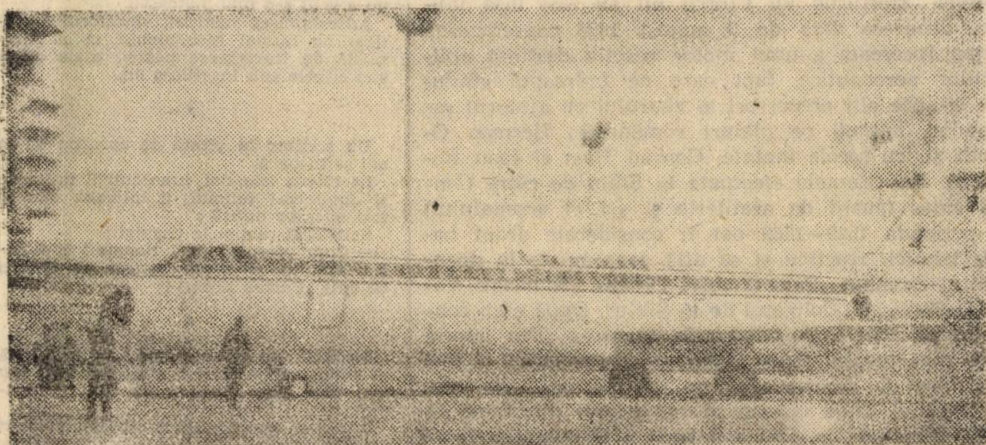
Constantin MIHĂESCU

diferitelor pulberi pentru rachete, ale lui Ioan Românu (Johann der Walache), la Arsenalul din Alba Iulia.

Considerat drept unul dintre părinții zborurilor interplanetare datorită lucrărilor devenite clasice : „Racheta în spațiul interplanetar“ — München, 1923 și „Căi spre zborul interstelar“ — 1929, Hermann Oberth, născut în 1864 la Sibiu, a realizat o parte din lucrările sale teoretice și experimentale la Mediaș și Sighișoara, între 1924 și 1938, perioadă din care datează și brevetul din anul 1930, ce propunea o tehnică originală de injectare a carburanților lichizi la temperaturi criogenice în motoarele rachetă.

Oricît de sumar evocate, aceste momente semnificative pentru dezvoltarea aviației, selecționate din multitudinea contribuțiilor românești, ne permit să desprindem două trăsături esențiale : complexitatea sferei de preocupări, mergînd de la entuziaste opere de pionierat, pînă la contribuții esențiale de cercetare fundamentală, iar pe de altă parte spiritul de sacrificiu și fierbîntele patriotism, pasiunea creatoare dusă pînă la sacrificiu. Să mai amintim pe George Grămătescu, răpus în plină tinerețe de o boală necrutătoare pe acea vreme și care și-a închinat puținii ani de viață și imensul talent construirii unui aparat de zbor cu remarcabile calități tehnice, așa cum s-a dovedit cu prilejul zborurilor efectuate în 1914, la un an după dispariția constructorului. Suprem exemplu, între atîția eroi români ai aerului, rămîne desigur „Maistorașul Aurel“, care conștient de imensul risc ce-și asuma, în tentativa de a stabili încă o trăsătură comună cu românii de peste munți, prin survolarea pentru prima oară a Carpaților, în clipele de grea cumpănă premergătoare întregirii neamului, a reușit să aducă prin hotărîrea și sacrificiul său mai mult folos cauzei unirii românilor de pretutindeni, decît s-ar fi obținut poate printr-o reușită performanță tehnică.

Dr. ing. Alexandru NICA

RADU ROSETTI

Un general printre hrisoave

În acele zile de aprilie 1934, generalul Radu Rosetti se-ntorcea la Tescani cu proiecte clare și n-avea nici un motiv să-și rețină o anumită înșeinare sufletească venită, ce-i drept, mai de departe...

Nu-mi pot închipui acum altceva decît că, în conștiința sa, generalul încerca o neobișnuită decantare a evenimentelor vieții trăite. Disting aici semnul știutei voințe de regăsire la cuget înalt, unde adevărul se trăiește din vocație, caracteristic eroilor Poveștii Tescanilor. Avea gata un prim volum de Mărturisiri, viața sa pînă spre maturitate-nsemnată-n vreo două sute de pagini, firește, nu din vanitate publicitară, ci pentru-mpăcarea cu sine în datoria față de tradiția familiei inaugurată cu Amintirile tatălui său, istoricul și scriitorul, în speranța că o experiență bine-nțeleasă poate folosi-ntr-o măsură celor ce vin.

Drum lung și greu spre-nțelepciune, viața generalului. Dar un drum drept.

Ce l-a-ndemnat spre militarie? Pe lingă un sfat al tatălui, nu-și uita înclinațiile: disciplina, ordinea și mai ales acel „respect înăscut de tot ce era autoritate”. În douăzeci și șapte de ani, de la intrarea-n Școala de Artilerie și Geniu, cînd „poarta grea de lemn s-a închis” în urma lui, și pînă la demisionarea din armată, generalul cunoscuse și eucerise mai tot ce-i putuse oferi această carieră: grade, funcții, misiuni, decorații. E adevărat, s-a nimerit și o vreme bogată-n evenimente care-i vizau direct profesia: războiul balcanic, primul război mondial. Rapiditatea de avansare conținea proporția directă a pericolului vieții. Însă ostașul se simțise util și se dovedise omul datoriei, căci păstrase neșterse-n memorie vorbele tatălui său, de la intrarea-n cazarmă: „o carieră în care, mai presus de orice, onoarea juca rolul de căpetenie”.

Cîstindu-și uniforma de la-nălțimea datoriei și-a onoarei, militarul și-o simțise, totuși, prea strîmtă, căci păstrase un ochi mereu deschis pentru ceea ce se-nîmpla și dincolo de proprii săi epolet. Tocmai pentru că prețuia mult armata, văzuse de la-nceput și ceea ce n-ar fi trebuit să fie-n ea. „Disciplina de fier la care eram supuși”, notase el, „era bună. Ceea ce imput, din punctul de vedere educativ școlilor militare din acea vreme, era rigiditatea aplicării regulamentelor, unilateralitatea vederilor tinzînd a separa în viață pe militari de civili și lipsa desăvîrșită de convorbiri sau cetiri care să dezvolte, în viitorii ofițeri, dragoste pentru cariera lor și comprehensiune pentru marea abs-

Pomicultorii băcăuani și merele de aur

● AUR pentru pomicultorii băcăuani ! la concursul zonal de la Fălticeni, desfășurat în decembrie anul trecut, marile libeți de meri ale județului au dominat cu autoritate competiția, obținînd cele mai înalte aprecieri și mulțumirile titluri pentru soiurile IONATHAN, IDARED, GOLDEN DELICIOS, o altă medalie de aur fiind atribuită soiului de nuc Balala. Au fost decernate, de asemenea, medalii de argint pentru soiurile IONATHAN și DUBLU ROȘU DELICIOS cultivate la Ferma Oituz a I.A.S. Săscut. Faza supremă a competiției care a avut loc în luna ianuarie a.c. la Stațiunea de Cercetare și Producție Pomicolă Voinești — Dimbovița, a reconfirmat și validat definitiv soiurile premiate anterior, care au fost, din nou, încununate cu aur și argint.

★

...Dacă miticul Adam ar fi cunoscut Ionathanul de Godovana ori GOLDENUL DELICIOS de la Tg. Trotus, probabil că păcatul biblic nu s-ar mai fi săvîrșit, iar juna Eva și-ar mai purta și acum grațiile prin grădinile îmbălsămate ale Paradisului sub, privirile indifferente ale faunei înaripate ori tîrtoare.

★

...Dacă zeii mirificului și inaccesibilului Olimp ar prinde în nări parfumurile suave ale DUBLULUI RED de Oituz și IDAREDULUI de Tuita, nectarul și ambrozia — hrana lor de nemuritori — le-ar părea lipsite de orice gust, renunțînd la eternitate pentru o clipă de adevărată și unică desfătare...

De cite ori am poposit pe dealurile cu ramuri fremătătoare ale Beneștilor și Vulturenilor, Bogdăneștiului și Măldăreștilor, la Oituz și Godovana, am luat cu mine fiurul fericirii supreme și al imagini tonifiante, optimiste. Pentru că o livadă împodobită de dulcea promisiune nu poate fi cu nimic comparată. Și am privit, cu același nesăț și înclintare, copii mușcînd din fructe marte, pîrguite, bucurîndu-mă de plăcerea lor crudă, așa cum numai ei știu să se desfețe...

V-ați gîndit la toate acestea atunci cînd, cu gestul firesc, mai mult decît obișnuit, așezați merele în fructieră, natură vie, polieromă în universul intim al căminului ?! Știți cui anume datorăm aceste momente, oferite cu dărnicie, de nevăzuți, anonimi, dar prieteni sinceri ?

Inginerul GHEORGHE ONEA, directorul Stațiunii de Cercetare și Producție Pomicolă Bacău — autențic laborator bio-genetic în aer liber creat în urmă cu doar cinci ani, dar cu rezultate mai mult decît promițătoare — este unul dintre specialiștii în materie cei mai

autorizați din județ și, de ce nu am spune-o, chiar din țară. Rezultatele sînt cele care îl recomandă de la sine. În fond, nu i se oferă, lui și colaboratorilor de fiecare zi, decît ceea ce merită: aurul și argintul celui mai prestigios și, în același timp, sever concurs profesional ce reunește rigoarea cercetării cu disciplina producției, curajul aplicării soluției originale cu cel al riscului pe care aplicarea îl presupune, efortul statornic cu satisfacția reușitei.

Iată-le, acestea sînt nelișițiile din iarnă și din primăvară, din vară și toamnă, fiindcă mai ales pentru pomicultor o promisiune poate deveni, sau nu, certitudine abia la vremea ultimului cules, cu puține clipe înainte ca seva să reîntre în tăcerile ei spre a-și pregăti în tihnă explozia de viață din anotimpul florilor, explozie de frumusețe și belșug... În următorii cinci ani, în județ vor fi plantate cu pomi peste 1700 de hectare, în majoritate meri; un singur hectar oferă „găzduire” pentru cel puțin 1000—1200 de arbori și fiecare dintre aceștia va produce zeci și sute de kilograme de fructe?... fructe ale vieții, ale tinereții fără bătrînețe...

Mihai BUZNEA,

— DIVERTISMENT —

În gară la Pașcani, într-o zi frumoasă de vară o bătrînă aștepta trenul ca să se ducă pînă la Ruginoașă.

Nu știu cum o fi făcut, dar s-a trezit tocmai în gară ca nu are bani să-și scoată bilet de tren.

Intrucît nici alte cunoștințe nu a înținit care s-o împrumute cu bani, venind trenul, s-a urcat în tren fără bilet cu inima tremurînd.

Nici n-a apucat trenul să ajungă la prima haltă și a venit conductorul, un om între două vîrste, voinic, roșcovan și cu mustați.

— Biletele la control, vă rog !... Și toată lumea afară de bătrîna cu pîcina a prezentat biletele.

Conductorul, care era și un moldovean șugubăt, fiind bine dispus în acea zi, spuse către bătrînă :

— El !... Mata, bătrînico ! cum de te-ai urcat în tren fără bilet ?... la care ea a răspuns :

— Domnule conductor, azi dimineață în grabă cînd mi-am făcut bocceluța asta (și-i arată legătura de lingă ea) am uitat să iau și banii de tren pregătiți și puși pe lavită. În gară la Pașcani, negăsind vreo cunoștință care să mă împrumute cu bani, nu prea vream eu să mă uro în tren, dar, ț-am auzit pe d-ta spunînd așa de frumos :

„Potțiți vă rog în vagoane !... potțiți în vagoane !...”

Să vezi mata, la așa o invitație frumoasă, nu puteam să nu mă uro... Dar tocmai bine trenul ajunsese la Ruginoașă.

Conductorul, răsucindu-și mustața, s-a uitat la ea și zîmbind, a lăsat-o să coboare.

C. M.

tracției de sine pe care această carieră o cere continuu. Apoi nu se dezvoltă deloc personalitatea, cerîndu-se să fim doar niște executați pasivi ai ordinelor”. Văzuse lucrurile-n esența lor, bănuind consecințele cu temeri care se și verificaseră apoi, pe cîmpul de luptă. Peste tot se izbise de un „caracter de improvizare”, care generase „nepregătirea noastră de război, nepregătire materială o socoteau cercurile de sus dar mai ales nepregătire a cadrelor superioare și a instrucției, o cred eu acum. Ce m-a izbit atunci a fost mai cu seamă puținul entuziasm al corpului ofiteresc pentru un eventual război, nepăsarea absolută pentru lucrările ce se înfăptuiau și neștiința ce o văzui la comandanții noștri de companie pentru așezarea, trasarea și executarea lucrărilor de fortificație cum și completa lor neștiință în ceea ce privește tragerea artileriei ; nu cunoșteau deosebirea dintre un obuz și un șrapnel, nu-și dădeau seama de ce însemna (...) întreg mecanismul tragerii artileriei”. Citise oare generalul romanul lui Camil Petrescu apărut cu cîțiva ani mai înainte ? Ar fi putut constata opiniile similare ale unui scriitor combatant.

La „Mărturisirile” sale generalul pune în față un cuvînt lămuritor cu sentimentul istoriei ca profesiune de credință : „Am socotit și socotesc că oricine a luat parte la evenimentele care alcătuiesc o parte din istorie este dator să lase o descriere a ceea ce dînsul știe despre acele evenimente sau despre partea ce a luat de la ele, fiindcă acestea nu aparțin persoanei ci sunt de domeniul public. Luînd deci parte la evenimente, nu ca individ ci ca ființă înzestrată cu un rost public, este o datorie de a reda cunoștinței obștești ceea ce știe despre faptele la care a fost părtaş. Cum este, de asemenea, socot, eu, datoria celor ce dețin documente de orice soi, publice sau private, a nu le distruge ci a le păstra și a face ca ele să ajungă odată în domeniul public. Numai așa generațiile viitoare vor putea pricepe mai bine năzuințele și greutățile predecesorilor lor și vor putea lucra cu continuitate”. Punea preț pe tăria de a ști și a recunoaște adevărul și, mai departe, pe curajul de a-l spune. „Am crezut însă că nu este îndeșulător a lăsa însemnări de cele mie cunoscute sau îndeplinite de mine, ci că în așternerea lor pe hîrtie trebuie să fac abstracție de orice sentiment altul decît acela al adevărului, oricît de plăcut sau de neplăcut ar fi el, chiar pentru mine”.

O primă lăsară la vatră, în uniformă, a generalului Radu Rosetti începuse de altfel încă de pe cînd, instruindu-se în arta armelor, o cerceta ca istoric și publicist și se remarcă prin zeci de articole și broșuri, eseuri, studii și conferințe, în limbile română, franceză și engleză, în strînsă legătură cu istoria țării și a lumii, din contemporaneitate și pînă-n timpurile vechi. Condeiul său harnic și riguros îi definise o latură a personalității pe cît de distinsă, pe-atît de rară printre militari.

În cea de-a două civilie, generalul își intensificase cercetările istorice și militare. Apropierea de Academie,

prin Biblioteca și publicații, dar și prin cei care-o ilustrau, ca Iorga sau Bianu, avea să-i grăbească primirea în înaltul for.

Incepea ca un veritabil „umanist” ce devenise, să-nțeleagă chiar ironia, care-l stingherise atîta vreme. O găsea fertilă în planul teoretic, stimulînd ideile, dar nepotrivită pentru viața practică. O acceptase însuși ca pe-o cale spre-nțelepciune, deocamdată sub forma unui umor melancolic. Un subțire suris îi traversează „Mărturisirile”, vizibil mai ales cînd sint evocate fisuri ieșite din obișnuit.

O seamă de persoane mi s-au părut memorabile prin sublinierea nuanțată a trăsăturilor lor celor mai deosebite. Instructorul de călărie Mircea Botez (fratele prozatorului Jean Bart) avea „glasul cel mai pătrunzător — nu puternic — ce am auzit. Glasul său acoperea ușor zgomotul bateriei în plin galop și acest zgomot, cu vechile tunuri Krupp model 1879, numai mic nu era!” Unuia dintre profesorii ieșeni de cenușie amintire, cel de filozofie, Ion Pop Florantin, poreclit în școală caragialește Ianoș Popus Fleacus Ignoranțius, după ce este descris la general ca lipsit de har didactic („pedant, mulțumit de sine însuși, cu desăvîrșire anost, nu știa să lămurească nimic și era luat în batjocură de elevi”), îi definitivează portretul cu o anecdotă: „Cinci ani după ce părăsisem băncile liceului din Iași, mîncam, în seara de 8/21 mai 1900, la baronul Beyns, ministrul Belgiei la București. Printre invitați era și Tache Ionescu. Acesta ne povesti cu mult humor, că fiind ministru al instrucțiunii publice se pomenise odată în cabinetul său de lucru cu I.P. Florantin care-i ceruse suma de 120.000.000 lei, sub cuvînt că descoperise unghiul fericirei. Întrebat de Tache Ionescu cum, Florantin răspunsese că a observat că orice lucru văzut sub unghiul de 120 de grade aduce după sine un sentiment de mulțumire și de aceea propunea să se facă o lege prin care să se dispună că acoperișurile caselor, unghiurile caselor, străzile etc., să aibă aceste unghiuri, iar lui să i se de-a suma arătată ca descoperitorul fericirei. Tache Ionescu adăogă că el nu se pricepea în matematici, dar că atîta lucru înțelegea că unghiul sub care vezi ceva se schimbă după locul în care te găsești; n-a putut însă să convingă pe Florantin de acest adevăr...”

Privesc figura iluminată a generalului și-ncep să descifrez artistul posibil mai întîi în regretul tardiv al memorialistului de a se fi apropiat în prea mică măsură de această zonă a spiritului. Se știuse în afara oricărui talent și de aici prejudecata că arta i-ar depăși înțelegerea. În copilărie lecțiile de pian îl plictiseau, iar mai tîrziu, la liceu, nu simțise atracție pentru desen și muzică, socotite îndeobște „materii secundare” și la care promova numai pe seama unanimei lor minimalizări. „Cum toată viața mea”, își amintea el, „nu am fost capabil să emit o singură notă justă, reușeam să capăt o notă mijlocie învățînd teoria și biografiile artiștilor muzicali din manual”. Împrejurări favorabile îi oferiseră dese-nfîlniri cu cei mai de seamă

Vulcanii

Un coșmar geologic

Izbucnirea neașteptată și violentă a unui vulcan este unul dintre fenomenele cele mai mărețe cînd nu catastrofale... Așa cum spunea vulcanologul belgian Haroun Tazieff „spectacolul dezlănțuirilor vulcanice este fără îndoială, una dintre cele mai mărețe, mai teribile și mai frumoase priveliști pe care ni le oferă natura și nici o fire cit ar fi de puternică, nu poate să fie atît de stăpîn pe sine și să nu șovăie uneori în fața splendorii, pătuns de o forță atît de misterioasă”.

Faptul că tot timpul vulcanii au creat omului o teamă întemeiată este deplin justificat, dacă amintim doar două din dezastrele din trecutul apropiat pricinuite de aceste cataclisme naturale. Erupția vulcanului Krakatau, în anul 1883, a fost atît de cumplită, încît au fost suficiente două zile ca o întreagă regiune, cu o rază de 90 km, să fie complet pusă tiită iar o singură răsufiere a lui Mont Pelee din Martinica, în 1902, a distrus complet orașul Saint Pierre.

Dar fenomenele vulcanice au influență de ansamblu asupra componentelor mediului. Ele generează majoritatea rocilor de origine internă, formează lanțuri de munți, platouri. Erupțiile puternice sînt însoțite de cutremure, distrug flora și fauna iar pulberile aruncate în atmosferă pot să modifice climate.

Însă în urma erupțiilor, scoarța pămîntului se îmbogățește cu substanțe noi aduse din adîncuri iar păturiile de cenușă și alte materiale vulcanice fac solul mai roditor. În acest sens, un exemplu edificator poate fi ilustrat prin cea mai fertilă insulă indoneziană — Java — care asigură hrana unei populații extrem de dense.

Cea mai veche descriere a unei erupții, care ne-a parvenit din scrierile anticiilor, este cea a lui Pliniu cel Tânăr. Martor ocular al erupției catastrofale a Vezu-

Paricutin — Mexio

viului, în anul 79, el a descris acest fenomen în două scrisori adresate istoricului Tacitus.

Ce știm astăzi, despre vulcani? Vom încerca mai jos să prezentăm câteva caracteristici mai deosebite ale unora dintre cei mai cunoscuți sau mai puțin cunoscuți vulcani de pe Terra.

ACONCAGUA, situat în Anzii argentinieni, ocupă cu cei 6.969 m ai săi, abia locul 33 ca înălțime între virfurile muntoase ale pământului, fiind cel mai înalt vulcan stins din lume. La 14 ianuarie 1897 ghidul italian Matthias Zurbriggen împreună cu alpinistul englez Stuart Vines au ajuns primul pe vârful lui.

AGUNG, vulcan activ din insula Bali (Indonezia), care cu cei 3.142 m este cel mai înalt vîrf din insulă. După erupția din anul 1963, astronomul american Aden B. Mainel, de la observatorul din Tucson (Arizona, S.U.A.) făcea cunoscut că straturile de cenușă care au înconjurat tot globul s-au deplasat la altitudinea cuprinsă între 22.000 și 50.000 m. Datorită cenușei și prafului foarte fin, pe teritoriul Statelor Unite au putut fi observate mai mult timp spectaculoase răsărituri de soare.

ALAJD, vulcan activ situat în insula Atlasova, din nordul arhipelagului Kurile (U.R.S.S.). Are înălțimea de 3.300 m. Erupțiile lui sînt însoțite de frecvente cutremure și valuri marine. Valul din 1737 a atins înălțimea de 70 m, cel mai înalt înregistrat pînă acum în lume. Pe pantele lui se scurg așa numitele „rîuri metalice”, formate din apele care dizolvă metalele aruncate la suprafață, existînd posibilitatea de a fi folosite în viitor în industrie.

BEERENBERG, vulcan activ în insula muntoasă Jan Mayen din Marea Groenlandei (Oceanul Înghețat de Nord). Atinge înălțimea de 2.241 m și este considerat cel mai nordic vulcan din lume (71° latitudine nordică). Din conul lui, care se ridică dintr-o mare de ghetari, se observă eliminări de cenușă și aburi. Prima ascensiune a vulcanului a fost efectuată în 1921 de către echipa condusă de J. M. Wordie.

CALIMAN, vulcan stins în nord-vestul Carpaților Orientali, cel mai mare edificiu vulcanic din țara noastră. Are înălțimea maximă în vârful Pietrosu 2.102 m.

Vulcanul este renumit și prin cercul de izvoare bicarbonatice care aproape îl înconjoară. Acestor bogății li se adaugă lemnul de calitate al pădurilor, piatra de construcție, pășunile.

CORONA, vulcan activ în nordul insulei Lanzarote din arhipelagul Canare (Oceanul Atlantic). Are înălțimea de 610 m. O curiozitate a vulcanului o constituie o cavitate gigantică, cu o lungime de 6,1 km, fiind cea mai mare peșteră vulcanică din lume. În peșteră există un lac subteran, în apropierea oceanului al cărui nivel depinde de el. În apa lacului, care provine din ocean trăiesc crabii lungi de cîțiva cm.

EREBUS, cel mai sudic vulcan activ de pe glob, situat în insula Ross (Antarctida). Conul său, format din patru cratere, este aproape în întregime acoperit de gheață. Muntele aflat la 1.000

muzicieni români ai timpului, însă aceștia aveau să fie, probabil, notați în următoarele pagini ale „Mărturisilor”. Reținuse totuși pe Enescu la Peleş, însă fără detalii despre artist: „Acolo cunoscuți și auzii întii pe G. Enescu, genialul muzicant, pe atunci un tânăr de 18—19 ani și de o grozavă timiditate”. În schimb îl pasionase dansul, arta cea mai aproape de mișcarea fizică și la-ndemina tinereții.

În aceste zile de aprilie 1934, generalul revenea la Tescani liber de orice constrîngere a lumii. Surîsul noii regăsiri însemna o întoarcere la sine. Cîte-o învățătură din întîmplările de tinerețe-l făcea mai calm, revelîndu-i nevoia de singurătate, reculegerea-n urma repetatelor confruntări. Cîte-o scenă veche cu surplusul de sinceritate colegială, atunci iresponsabilă de prea mare risipă a energiei sufletești și reversul nefîrtîrziat, optica de grup, îl aduceau la prezent reamintîndu-i călea de-o viață spre înțelepciune. A dobîndi ceva de preț și a nu-ți mai rămîne timp să-ți fie de folos: „...plăcîndu-mi munca, avînd dragostea răspunderilor și a muncii neatîrnate, nu numai nu mă dădeam în lături de la nici o însărcinare (cum căutau cei mai mulți) dar le căutam. Apoi urînd spiritul de gașcă și mai ales cîștigînd încredere în puterile mele și fiind din ce în ce mai scîrbit de lenevia și nepriceperea unora, nu m-am stăpînit îndeajuns, și cu lipsă de tact, am lăsat să se vadă disprețul ce-l aveam pentru dîșii și pentru chipul cum își făceau serviciul”. Privirea-n urmă devenea uneori un regret zîmbitor despre ceva nerecuperat... Nu o nostalgie bolnăvicioasă, ci puterea de-a re trăi, aproape zîmbind lunga latură trecută a vieții, de-a o ilumina fără grabă cu puținul rămas dintr-un întreg.

12 aprilie 1934. Mașina Cîrții Mari de la Tescani urcă drumul satului apucînd la dreapta, sub mîna sigură a lui Tudor, șoferul, pe alea cu piatră albă, măruntă, printre ulmii și teii bătrîni. Generalul era adus de la Bacău împreună cu Costăchel Sturdza, văr primar cu gazdele și cunoștință veche a sa. Ca unuia cam din același leat și de care camaraderia în războiul mondial îl apropiase mult, iar mai tîrziu apelase la al său jurnal de front pentru scrierea broșurii despre Donici-eroul (publicată în acel an și, poate, atunci apărută deja, să se fi nimerit chiar prilejul de-a-i oferi un exemplar), fi va fi dezvăluit cîte ceva din strădaniile sale, desigur, îndeosebi despre lucrarea-ncepută de vreo cinci ani, o biografie a Rosetteștilor. Nu-l văd altfel decît confesiv, căci revenea la Tescani din aceeași seninătate a reîntoarcerii spre sine cu sentimentul familiei înălțat pe măsură ce-l încerca tot mai greu gîndul că mulți dintre cei apropiați nu mai sînt.

Exista, totuși, ființa care-i amintea pe toți acoperindu-l astfel absența, o găsise de la-nțlia lui descîndere, era copil, să tot fie o jumătate de secol de-atunci, și nu și-ar fi putut închipui nicidecum Tescanii fără ea, stăpîna casei, Alice Rosetti. Amfitrioana-i aștepta pe terasa intrării principale, siluetă zveltă, înaltă și dreaptă, în rochia-i neagră, lungă pînă la pămînt, ca de călugăriță. Ajunși la capătul scării, o regăsiră

la fel de vioale și comunicativă, cu vocea ei caldă, melodioasă, fața zîmbitoare stăpînită de privirea limpede, inteligentă.

Nu cred, la firea lui cumpătată și pusă pe lucru, să fi luat generalului prea multe ceasuri convorbirea de revedere, instalarea-n una din odăi, dejunul, eventuala plimbare și odihnă. Era într-un dublu război cu timpul. Mai întâi, pe urma tatălui său care i-a deschis drumul relevării adevărului, de la prezent spre trecut, de la pasiune la datorie, timpul trebuia cucerit și salvat cu tot ceea ce conținea ca experiență omenească, așa cum a fost. În al doilea rînd simțea nevoia să-și câștige propriul timp necesar misiunii sale. În bibliotecă de pe colțul stîng al Curții Mari trebuia să rămînă multe zile, căci miile de pagini, acte și corespondență, unele răsfoite cîndva de el dintr-o curiozitate vagă, se cereau acum luate de la capăt, revăzute, fragmentar transcrise, descifrate cu informații orale suplimentare. Amfitrioana-i stătea la dispoziție și cu ceea ce însăși cunoștea. În plus, îl puse-n legătură cu celelalte surse locale, cu arhiva primăriei, a școlii și cu preotul Procopie. Istoricul se simțea-n aerul său de șantier. Consultase mai tot ce găsisse tipărit în legătură cu tema sa.

Privind cu ochiul minții prin luneta singelui său, în bătaia izvoadelor, generalul își văzu tatăl, Radu Rosetti, bunicul Răducanu (cel Tânăr), străbunicul hatman Răducanu, mai departe, înaintașii acestora, din fiu în tată, pe Lascăr, pe Iordache (zis Bostan) și pe Ștefan și de aici pe ultimii trei, de fapt cei dinții, Manolache, Constantin și Lașcaris, țarigrădeanul, după care vederea i se lăsa de-ntuneric. Numărase-naintea sa trei de Radu, cu sine patru, cu fiul său cinci și dorea ca-nfiul nepot de fiu să păstreze prenumele-n șir ne-ntrerupt aproape două secole. Dorință mărită și de amărăciunea stingerii citei unei ramuri glorioase, ca aceasta de la Tescani odată cu ultimul ei protagonist, vărul Constantin.

Ceva însă-l mîna mai departe, convingerea că studiul său nu trebuia să fie „un temei de îngîmfare și de fălire nelalocul ei pentru Rosetteștii de azi și din viitor, ci un semn de recunoștință față de premergători și un îndemn de muncă folositoare obștei“.

Era în punctul cel mai înalt al înțelepciunii sale... Apropiata titularizare la Academie și luarea-n primire a colecțiilor acestui for în calitate de conservator al Bibliotecii, nașterea nepotului de fiu, a celui de-al șaselea Radu, publicarea celor două volume din „Familia Rosetti“ și doar a unui singur din mai vast proiectatele „Mărturisiri“, ocuparea fotoliului de ministru la Instrucțiune publică deși nu demult se mirase cu dispreț de „cît poate orbi politica“, avea să-i aducă bucurii sau tristeți hrănitoare-n egală măsură meditației și-nțelepciunii. Un al doilea război și schimbarea unei lumi nu-i vor mai fi stîrnit nedumerirea sau teama și poate-și va fi primit în liniște chiar ultima și cea mai surprinzătoare-nîmplare a vieții, sfîrșitul. Se spune că ar fi murit în flăcări...

C. Th. CIOBANU

km de Polul Sud, are o înălțime de 3 794 m. El a fost escaladat pentru prima oară în anul 1908 de către membrii expediției condusă de irlandezul Ernest Shackleton.

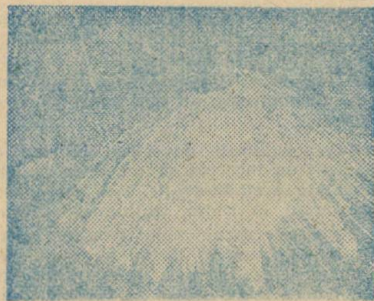
IASUR, vulcan activ (900 m) elimină fără întrerupere vapori sulfuroși. Se află pe insula Erromanga (856 kmp) din arhipelagul Noile Hebride (Oceanul Pacific), statul Vanuatu. La poalele vulcanului se găsesc peșteri, care sînt populate de milioane de șoareci, lilieci și păianjeni uriași.

KINABALU, vulcan stins, în nord-estul insulei Borneo (734 000 kmp), cea mai mare și masivă dintre insulele indoneziene și de pe continentul Asia. Acest vulcan înalt de 4 101 m a fost cercetat prima oară în anul 1963 de membrii unei expediții științifice engleze. Cu această ocazie pe platoul din virful lui s-a descoperit o plantă ciudată. Este o specie a genului *Nepentes*, înflinită numai aici. Floarea, de culoare roșie și verde are forma unui ulcior în care se strînge apa. Petalele acestei plante carnivore secretă în partea lor interioară un cîei mirositor, care atrage viermi și insecte. Acestea, intrate în gura ulciorului, sînt devorate în cîteva zile.

MEAKAN-DAKE, vulcan stins în insula Hokkaido (Japonia), de 1503 m. La poalele lui se află cel mai cunoscut lac japonez — Akan (13 kmp suprafață și adîncimea de 36,3 m). Pe fundul lacului există planta Marino, care trăiește pînă la 300 de ani. Cînd apa este perfect liniștită și luminată de soare planta iese la suprafață.

PARICUTIN, vulcan activ, situat în partea central-sudică a Mexicului, are înălțimea de 2 746 m. A apărut într-o plantație de porumb la 20 februarie 1943, fiind vulcanul cu cea mai rapidă dezvoltare. Este pentru prima dată în istoria vulcanologiei cînd specialiștii au putut vedea la fața locului modul de formare a unui vulcan.

RAUNG, vulcan activ, în insula Java (Indonezia), are înălțimea de 3 332 m. Pe culmile lui, crește *Primula imperialis*, o plantă rară, endemică. Localnicii îi spun „floarea distrugerii“, deoarece au observat că de cîte ori apare floarea, vulcanul începe să erupă.

● Fuji-San — Japonia

„VULCANUL UCIGAȘ”..

Vulcanul Nevado del Ruiz, înalt de 5 400 m se află în provincia Tolima din Columbia. Craterul său central, numit Arenas, are un diametru de 600 m și o adâncime de 200 m. I se spunea „Leul adormit”. Ultima erupție însoțită de magmă, a avut loc în anul 1595, (639 de victime). În anii 1945 și 1963, unele emanații de fum și de cenușă, au amintit că vulcanul rămânea activ. Erupția a fost pronosticată încă din noiembrie-decembrie 1984, când oamenii de știință au semnalat unele mișcări ale magmei în interior.

O echipă de vulcanologi, la cererea guvernului columbian, condusă de italianul Bruno Martinelli, a elaborat un studiu și a instalat un observator pe un versant nepericulos al muntelui și aparatele de semnalizare pînă în preajma craterului.

Aceste aparate cu 24 de ore înaintea erupției au dat primele semne de alarmă. Vulcanologii au alertat autoritățile locale după care s-au retras în observator. Dar, cum declara ministrul de externe Octavio Ramirez Ocampo „au fost luate unele măsuri de prevedere, dar nu era, totuși, posibil transferul întregii populații”.

Cu cîteva ore înaintea exploziei vulcanului, mai multe aparate au fost distruse de lavă. Sesizînd iminentul pericol, geofizicianul de serviciu s-a refugiat de urgență cu un elicopter salvîndu-și viața.

În noaptea de 14 noiembrie 1985, la ora 2,30, proiectînd pînă la 8 000 m un prim jet de magmă incinsă, vulcanul Nevado del Ruiz a dat semnalul celei mai mari catastrofe din istoria Columbiei.

Căldura provocată de erupția craterului Arenas a topit ghețurile „veșnice” și zăpezile de pe culmi. În același timp uriașa detunătură a fost urmată de cutremure care au demolat numeroase clădiri din localități aflate pe o rază de 100 km (Mariquita, Guayabal, Lerida, Murillo, Chinchina, Libano, Casabianca).

În curgerea lor dezlănțuită (alături de lava vulcanică) apele riurilor și afluenților acestora au antrenat roci masive, păduri dezrădăcinate, cantități uriașe de nămol, înecînd practic, orașul Armero și satele din jur.

Peste 23 000 de oameni au pierit instantaneu în această catastrofă naturală. Cenușa vulcanică, gazele fierbinți și toxice au făcut aerul de nerespirat pentru puținii oameni care au mai putut scăpa de avalanșă.

Supraviețuitorii povesteau că mii de oameni au încercat să scape de puhoiul fierbinte urcîndu-se pe case, în copaci. Dar totul în zadar, au murit asfixiați.

Pe pistele aeroportului Armero, au sosit mii de oameni, făcînd imposibilă decolarea avioanelor. Au scăpat puțin dintr-un cel care au plecat în camioane, deplasîndu-se cu greu pe șoseaua aproape impracticabilă.

COSTACHI ROSETTI-TESCANU

Un practician al progresului

Tețcanii, așezare cu rezonanță istorică în trecutul ținutului Bacău și al întregii țări, au văzut înfăptuindu-se, în vara anului 1848, unul dintre acele acte pentru realizarea cărui a luptat populația română secole de-a rîndul. Revoluția burgheză-democratică din acest an, cu programele ei unitare de revendicări în favoarea celor mai largi mase de locuitori ai țării, a impresionat puternic pe proprietarul moșiei Tețcani, determinîndu-l să pună în practică unul dintre gîndurile sale anterioare referitoare la săteni. Costache Rosetti supranumit Tescanu, după denumirea așezării în care-și avea sediul administrativ al întinsei sale moșii de pe Tazlău, a hotărît, în urma înțelegerii cu locuitorii satelor de pe proprietatea sa, desființarea boierescului și împroprietărirea tuturor acestora cu o suprafață de teren agricol în vederea organizării gospodăriilor și celor necesare în jurul acestora. Actul bilateral a fost transcris la Judecătoria ținutului Bacău la 2 septembrie 1848.

În preambulul actului luminatului boier arată motivele care l-au determinat să hotărască desființarea „boierescului politicesc”. Prin acesta se stabilesc noi raporturi între proprietar și țărani, deveniți oameni liberi și tratați ca atare, asigurîndu-se respectarea ambelor părți. Prin același „așezămînt” s-a depărtat obișduirea oamenilor prin înscărinările ce decurgeau din obligațiile către proprietarul moșiei. Acestora li s-a creat posibilitatea să folosească timpul de muncă pentru satisfacerea propriilor trebuințe și interese. În finalul preambulului Costache Rosetti arată că „buna me plăcere ci am avut pentru lăcuitorii mei și am ca să fie mai ușurați la politicile lor îndatoriri” l-a determinat să acorde înlesnirile cuvenite țăranilor în cauză. Simțămintele sale patriotice l-au îndemnat să pășească la înfăptuirea unei astfel de alcătuiți prin care se acorda fiecărui sătean de pe moșia situată pe Tazlău o casă, opt prăjini de loc pe lingă ea pentru ogradă și grădină, fără obligația de a presta cel mai mic boieresc, alte munci, sau să plătească ceva pentru cele primite.

Dacă oamenii din satele respective aveau nevoie de teren pentru arături și finat, el își asuma obligația de a le arenda orice suprafață de pămînt cu un preț mai mic de 5 parale prăjina, în funcție de calitatea locului. Proprietarul garanta posibilitatea alegerii suprafețelor în cauză și folosirii lor pe o perioadă îndelungată de timp, ceea ce constituia un avantaj real. Locuitorii din satele de pe Tazlău, care se aflau pe moșia Tețcani, erau crescători de vite. Ei erau lipsiți de imasul nece-

sar și locurile de finat. Proprietarul moșiei în cauză punea la dispoziția sătenilor și una și alta din cele două categorii de pământ, în schimb impune celor 100 locuitori să-i muncească anual 1200 prăjini pământ cultivat cu cereale, de la arătură și până la strînsul recoltei. Crescătorilor de oi li se garantau cele mai bune întrețineri acestora, în schimbul unor cantități infime de brînză. Această categorie de locuitori se bucura și de alte avantaje din partea proprietarului. Tuturor oamenilor li se asigurau lemnele trebuitoare încălzirii locuințelor în condițiile strîngerii acestora de către cei în cauză.

Întreținerea morilor de apă de la Arini și Gîrlele situate pe Tazlău era încredințată acelorași oameni, ca unii care beneficiau de folosirea lor. În situația în care viiturile ar fi distrus iazurile și canalele de aducțiune a apei, atunci proprietății îi revenea obligația să pună la dispoziție materialele necesare refacerii, iar locuitorii trebuiau să depună munca respectivă. Aceasta era singura obligație probabilă în muncă care revenea locuitorilor acestor sate.

Alcătuirea încheiată, în perioada imediat următoare represiunii mișcării revoluționare din Moldova de către Mihail Sturza, era apreciată de ambele părți ca veșnică. Scopul ei nu era altul decît statornicirea unor raporturi juridice între proprietar și țărani pe baza liberului consimțămînt și egalității în drepturi. Acestea au fost stabilite între un proprietar și sătenii scăpați de povara boierescului, a clăcășiei, care apăsa greu asupra familiilor oamenilor din așezările rurale ale țării. Costache Rosetti avertiza pe urmașii săi că sub nici un motiv nu vor avea dreptul să desființeze ceea ce înfăptuise el pentru cei ce înduraseră pînă atunci multe greutăți din cauza boierescului. Ocîrmuirea țării era chemată de acest om cu vederi și practici progresiste să vegheze la aplicarea întocmai a tuturor avantajelor acordate celor eliberați de boieresc, ca o „dăinuire de la sine”, pentru totdeauna. În concepția lui Costache Rosetti Tescanu, concretizată în documentul încheiat, singurii care puteau desființa așezămîntul respectiv erau sătenii, numai în cazul cînd aceștia „toți într-o unire” ar dori acest lucru. Singurul om care a realizat în atmosfera revoluționară a anului 1848 desființarea boierescului și improprietărirea celor 100 capi de familii aflați pe moșia sa a fost Costache Rosetti de la Tescani. Acesta n-a fost un teoretician, dar singurul proprietar care a desființat efectiv raporturile juridice bazate pe principiile înapoiate ale feudalismului. El a renunțat la cele 800 de prăjini teren pe care le-a dat locuitorilor din așezămîntele existente pe moșia sa, determinat de umanismul său funciar fără a face caz în jurul acestei probleme, gîndind că și alți proprietari vor lua măsuri similare în folosul națiunii întregi. Măsura adoptată de el a rămas singulară, dar pentru toată durata vieții lui și a urmașilor săi.

Realizînd o astfel de faptă, în anul de mare tîrîș al luptei pentru proprietate, acest progresist, revoluționar prin fapte și nu prin cuvinte frumoase, a putut avea tăria morală și autoritatea să abordeze cu curaj,

Uneori, militarii de pe elicoptere, au fost nevoiți să coboare pe scările de frînghie pentru a smulge din noroi oameni cufundați pînă la briu. Salvarea se făcea pe ploale și vînt foarte puternic. Un infern !

Așezarea Armero care a dispărut de pe fața pămîntului se afla la circa 120 km su-vest de capitala Bogota. În Anzii Columbieni. Localitatea era cunoscută și sub numele de „orașul alb” datorită recolțelor sale de bumbac.

Pe lîngă cei 23 000 de morți și dispăruți, s-au înregistrat peste 4 000 de răniți, unii în stare foarte gravă și peste 200 000 de sinistrați. Aproape 50 000 ha de plantații de bumbac, orez, sorg și cafea au fost acoperite de lavă și definitiv pierdute pentru agricultură iar alte zeci de mii de hectare de culturi agricole compromise. Circa 20 000 de vite au dispărut !

Salvarea a ce se mai putea salva, se putea face numai cu elicopterul. O suprafață de 180 kmp a fost declarată „zonă de dezastru” către care s-au îndreptat echipele de salvare. Aluviunile abundente au obligat de cîteva ori ca voluntarii să se retragă. Au scos mii de cadavre și circa 500 de supraviețuitori din stratul de mîl care în unele locuri atîngea 7 m grosime.

Deși inițial s-a afirmat, că locurile afectate de calamitate vor rămîne un „cimitir” în amintirea celor dispăruți (deoarece nu au putut fi recuperate rămășițele pămîntului ale celor mai multe dintre victime prinse sub mîlul care s-a uscat și întărit) s-a revenit. Fondul creat special va fi destinat și pentru reconstruirea orașului Armero și a așezărilor învecinate.

Totuși cum poate fi prevenit un alt dezastru ? Se apreciază de către Comitetul de studii vulcanologice din orașul Manizales că vulcanul, care rămîne în continuare un pericol, ar putea fi neutralizat cu ajutorul unor încărcături de dinamită.

Se așteaptă noi necazuri, deoarece în această regiune există un pericol sporit de seisme și erupții vulcanice datorită faptului că din Pacificul Central și sudul o placă tectonică groasă de circa 100 km, pătrunde sub platoul continental. Frecarea, între cele două plăci (la care se adaugă alte efecte) face ca presiunea internă să sporească și să producă alte catastrofe.

Ion MANTA

CALEIDOSCOP

„Republica de la... Bacău”. Începută în primăvara anului 1848, mișcarea revoluționară din Moldova cuprinde și meleagurile băcăuane. Ispravnicul ținutului Bacău, hatmanul Alecu Aslan, împreună cu spătarul Dimitrie Cracte, proclamă căderea domnitorului Mihail Sturza, instituind o cîrmuire de „Obște” — adică o formă de republică. Știrea apare consemnată în primele numere ale ziarului „Poporul suveran” editat de Nicolae Bălcescu. Ei îndrumau orașenii la schimbarea ordinii sociale, iar pe țărani să împartă pămîntul marilor proprietari. Lipsită de un sprijin larg din partea orașenilor și țăranilor „Republica de la Bacău” a durat puțin. Alecu Aslan este prins, judecat și trimis în lanțuri la Mănăstirea Cașin, iar ceilalți, printre care și Zaharia Moldoveanu împărtășesc soarta exilului.

DIMITRIE CANTEMIR LA BACĂU

Conform ipotezei formulate de muzeograful Gheorghe Burlacu, Dimitrie Cantemir și-a petrecut o parte a copilăriei în satul Dumbrăvița, sat astăzi dispărut, localizat în nordul satului Bișghir, fostă proprietate a străbunilor, bunilor și moșilor săi din familia Bantaș.

UN ASASINAT DE ACUM 366 ANI

Tot mai multe argumente istorice acreditează ideea că domnitorul Gașpar Grațianu a fost ucis în noaptea de 21 sau 22 septembrie 1620 în satul Braniștea de lângă Tg. Trotuș. Crima înfăptuită de hatmanul Șeptilici și postelnicul Goia a fost numită de cronicari „scîrnava și groaznică și nemaiauzită în Țările creștine”. Capul lui după unele izvoare și documente a fost dus la biserica de la Tg. Trotuș.

DIVERSE

- Primul plan al orașului Tg. Oena datează din 1805, fiind printre primele de acest fel din țară;
- Știți cit dura drumul de la Bacău la Iași la mijlocul sec. XIX?

fără a i se putea reproșa ceva, în dezbaterile adunării ad-hoc din Moldova problema țărănească, propunînd soluții asupra modului de rezolvare a acesteia. Opiniile lui erau cele ale unui practician. Dar așa cum n-a fost urmat de boierii vecini și nici de cei ce aparțineau familiei sale, în 1848 și anii ce au urmat, la fel nu i-au fost luate în considerație punctele sale de vedere expuse de Divanul ad-hoc al Moldovei, unde, în calitate de deputat al ținutului Bacău, a susținut cu tot patosul și întreaga căldură a sufletului său cauza țăranimii, eliberarea ei de povara iobăgiei și improprietărea cu o suprafață de pămînt pentru întemeierea unei gospodării, care să permită acesteia ducerea unei vieți demne și îmbelșugate.

Dr. Dumitru ZAHARIA

Structuri vegetale de
Lucia TRANCOTĂ

Primul periodic băcăuan

„Santinela de Bacău”

Răsfoind recent unicul exemplar existent din cea mai veche tipăritură băcăuană — **Santinela de Bacău** — ne-am întrebat care sînt (sau care ar trebui să fie) criteriile după care se stabilește statutul de **periodic** al unei publicații. Credem că acestea nu pot fi altele decît existența unui redactor sau unui colectiv de redacție, declarația acestora conform căreia publicația respectivă va fi editată periodic (cotidian, lunar, trimestrial, anual etc), existența unui program, așezat, de regulă, în fruntea primului număr. Se cunosc, în fond, numeroase cazuri de reviste și chiar de ziare care au fost nevoite să-și înceteze apariția după primul număr, fără ca nimeni să le conteste, din această pricină, calitatea de periodic. Nu alta este, între altele, situația primului periodic românesc — **Fama Lipscăi** — din care a apărut un singur număr, în 1827, la Leipzig — pentru a da doar un singur exemplu.

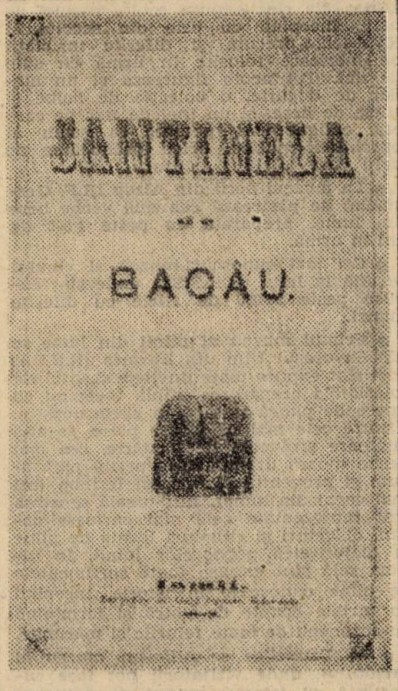
O astfel de publicație monodică a fost și **Santinela de Bacău**. De la Costache Radu pînă astăzi, adică vreme de mai bine de opt decenii, nimeni n-a mai văzut vreun exemplar din **Santinela de Bacău**, pentru simplul motiv că ea nu este semnalată în catalogul general al periodicelor de la Biblioteca Academiei R. S. România, unde noi înșine am descoperit, în circumstanțe cu totul fortuite, singurul exemplar păstrat pînă astăzi. Așa cum reiese din ex-librisul imprimat pe coperta exterioară, exemplarul respectiv a aparținut boierului băcăuan Constantin Dimitrie Sturza, nefiind deci același cu cel consultat odinioară de C. Radu, care precizează, în monografia publicată în 1905, că găsisse **Santinela de Bacău**, „în hîrțile medelnicerului Neculai Dumitracu” (p. 97). Știind că exemplarul utilizat de primul monograf al Bacăului s-a pierdut, ne aflăm, așadar, în fața unei rarități bibliofile de mare însemnătate culturală pentru județul nostru. Apariția acestui prim ziar băcăuan a fost hotărîtă la Bacău, în ziua de 2 noiembrie 1859, în cadrul unei adunări numericește impresionate pentru acea vreme, la care participă nu mai puțin de 232 de fruntași ai urbei. Intrucît la Bacău nu exista încă o tipografie, **Santinela de Bacău** din 1859 e imprimată în tipografia lui Adolf Berman din Iași, fiind scrisă într-un alfabet de tranziție între chirilic și latin.

În ceea ce privește profilul și obiectivele cotidianului ce urma să fie difuzat „în polția Bacău”, acestea sînt formulate cu limpezime în procesul verbal din 2 noiembrie 1859, care constituie, de fapt, un veritabil articol-program. Dezideratele exprimate aici sînt progresiste și patriotice, fiind redactate într-un limbaj neologistic de o surprinzătoare modernitate, mînuit cu dezinvoltură și siguranță și capabil să confirme, că la Bacău se aflau, încă de atunci, condeie capabile să susțină coloanele unei publicații periodice de elevată ti-

Trei zile sau chiar patru. Cursele erau efectuate cu o harabă, iar costul era un irmilie de persoană;

- În 1913 la Mărăști se fac cîmpuri experimentale pentru cercetarea ameliorării grîului, porumbului și sfecele de zahăr;
- „Întimplare nefericită” în presa vremii: „La un restaurant din Piața Unirii a intrat să ia masa un cunoscut inginer ieșean, d. Pena. Inginerul venise cu un cățel. La un moment dat un ciine lup a atacat cățelul, care a scos un lătrat și a amuțit în cîteva clipe. Un medic veterinar chemat în grabă a constatat că nefericitul cățel suferise un... „atac de cord”!
- În anul 1874 erau trei poduri la Bacău așa cum le precizează o monografie: „a lui Beizadea Costache de la Săucești în partea de sus și altul al călugărilor așezat în partea de jos și altul la... mijloc.”

Eugen SENDREA

CALEIDOSCOPI

MUZEE NEOBIȘNUTE

● La Hamburg (R.F. Germania) se află un muzeu cu tema „Tennica și fantezia în slujba frumuseții”. Aici este prezentată istoria coafurii și cosmeticii, printre exponate existind și o colecție de parfumuri și oglinzi din Egiptul antic. Pot fi admirate și brice de bărbierit folosite de etrusci, precum și numeroase modele de coafură la modă de-a lungul secolelor.

● În provincia spaniolă Lemancha se află unicul Muzeu al dragostei din lume. Dintre exponate fac parte bunăoară rețetele medievale de „elixiruri ale dragostei”, mostre de terburii din care se preparau asemenea băuturi, amulete.

● La un muzeu din Londra, poate fi admirată o colecție de pantaloni. Astfel acolo pot fi văzuți o pereche de pantaloni din garderoba regelui francez Ludovic al XIV-lea, pantaloni de-al lui Napoleon Bonaparte, o altă pereche aparținând celebrului filozof german Immanuel Kant, și una celebrului compozitor Ludwig van Beethoven...

● La Gottwaldov (R.S. Cehoslovacă), unde se află marea fabrică de încălțăminte „Sult”, s-a amenajat un muzeu al pantofilor. În el se poate urmări evoluția încălțăminte din antichitate până în zilele noastre.

● La Pilzen, — localitate cehoslovacă renumită prin calitatea foarte bună a berii, calitate care se menține aici de secole — se află un muzeu al berii. În sălile sale sînt expuse multe sorturi de bere, începînd cu cele din secolul al XVII-lea, precum și diferite instalații de fabricare folosite în urmă cu sute de ani. Tot acolo figurează și un atelier de dogărie, o colecție de halbe și sticle de bere, și un inel de fier pe care era obligat să-l poarte, ca semn al oprobriului public, orice producător de bere care falsifică băutura.

● La muzeul berii din Alzey (R.F. Germania) se păstrează cea mai veche bere din lume, preparată cu peste 1600 de ani în urmă.

● Cel mai cunoscut muzeu al vinului se află la Ialta (U.R.S.S.), unde sînt expuse peste 50 000 de sticle cu diferite vinuri.

● Primul muzeu al pînii din lume se află în orașul Ulm din Bavaria (R.F.G.). Aici sînt expuse toate uneltele și utilajele folosite la prepararea pînii, începînd cu epoca de piatră și pînă în zilele noastre. Printre cele mai valoroase piese, se află cuptoare străvechi de brutărie, cea mai veche moară urbană descoperită pînă acum și provenită din orașul Ierihon (cel mai vechi din lume). Într-o sală separată sînt reprezentate cele mai curioase datini, obiceiuri și ritualuri legate de pîine la majoritatea popoarelor lumii. În ultima sală sînt expuse toate sortimentele de pîine cunoscute în istorie, începînd cu turtile coapte de vatră și terminînd cu cozonacii de toate felurile și mărimile.

● La Bruxelles se află un muzeu al cartofului, unde vizitatorii pot face cunoștință cu istoria, modul de cultivare

nută intelectuală. Iată, spre exemplificare, acest semnificativ eșantion introductiv: „Subscrii, conduși de simțiri patriotice și dorinți de adevărat progres, adunîndu-ne astăzi spre a delibera atît asupra principiilor ce trebuie să conducă ziaristica pe calea apărării și a dezvoltării drepturilor țării române, cît și asupra mijlocului de a înființa un ziar politic, științific și literar în poliția Bacău am socotit cu cale de a face apel la concursul tuturor ce sînt de opinia noastră prin deschiderea unei foi de subscriere, destinate de a aduna capitalul trebuitor spre îndeplinirea acestei întreprinderi”. Se specifică apoi că „jurnalul va fi intitulat **Santinela de Bacău**”. Provenit din franceză, termenul de „santinelă” are aici semnificația de apărător vigilent al intereselor urbei. Nu e lipsit de interes să menționăm că **Santinela de Bacău** este primul periodic de la noi purtînd această denumire, cap al unei serii devenită prolifică abia spre sfîrșitul veacului: **Santinela română** (București, 1865—1869), **Santinela** (București, 1887; Botoșani, 1888; Buzău, 1890—1892; Alexandria (1896—1897) și **Santinela Dobrogei** (Constanța, 1894—1896).

Din același proces-verbal aflăm că periodicul respectiv va fi tutelat de „un comitet compus din rîndul nostru de prințul Costache Sturza, D. D. Spatarul Iancu Vasiliu, stolnicul Dimitrie Goaga și Ștefan Matus”, care va avea și misiunea de a se îngriji „de adunarea și sporirea aceluia capital”.

În sfîrșit, comitetul dirigent preciza tot atunci că „cu redacția în șef a acestei foi rămîne însărcinat d-l Nicu Aslan”, ale cărui „principii expuse în cuvîntul ținut astăzi între noi s-au adoptat în umanitate ca profesie de credință a noastră”. În ce consta, de fapt, această „profesie de credință”? Mărturisim că nu ne-a fost ușor s-o depistăm în cuprinsul celor nu mai puțin de 15 pagini ale discursului, întrucît Nicu Aslan deși om de vastă cultură și dispunînd de reale aptitudini oratorice, ezită parcă, asemeni personajelor din comedile lui Caragiale, să treacă „la cestiune”. Făcînd apologia aristocrației funciare, oratorul încearcă să amîne și să escamoteze formularea explicativă a dorinței moșierimii moldovene conservatoare, care în acele momente, intuind intențiile reformatoare ale lui Cuza, se temea de o eventuală reformă agrară, care nu putea să însemne decît exproprierea ei în favoarea țăranilor lipsiți de pămînt. Latifundiar ei însuși, Nicu Aslan perorează, în final, împotriva membrilor grupării liberale din țară și din guvern, acuzîndu-i de „stăruință ce pun de a împrumietări pe țăranii”, de „lipsa de bună cuviință cu care ei înfruntă pe oricine nu este de opinia lor” și, în sfîrșit, de „zdruncinarea drepturilor neprescriptibile ale proprietății”. Firește că astfel de argumente nu puteau să cîștige adepți din afară pentru o cauză pierdută. Spre lauda lor, mulți dintre proprietarii de pămînt din ținutul Bacăului, „trimiși în camerele [parlamentului — n.n.] din București ne spune Costache Radu —, dădură tot concursul lor pentru realizarea faptelor mari făcute de Alexandru Cuza: secularizarea averilor mănăstirești, împrumietărirea sătenilor, Codul lui Napo-

Leon, legea instrucțiunii publice" (p. 99). Așa stînd lucrurile, nu ne mai miră faptul că programul propus atunci de Nicu Aslan n-a găsit audiența scontată nici măcar în rîndul proprietarilor de moșii, elocvent în acest sens fiind refuzul celor 232 de semnături ai procesului verbal de a contribui după adunare, la crearea mijloacelor necesare apariției ziarului preconizat. Dar credem că nu de fonduri duceau lipsă marii proprietari din comitetul coordonator al viitorului jurnal, dovadă că ei stipulaseră chiar în procesul-verbal că s-ar fi mulțumit și cu realizarea unei sume care să acopere „măcar în parte” cheltuielile necesare pentru „cumpărarea uneltelor și instalarea redacției”. Așa încît — hotărît lucru —, eșecul tentativei întreprinse atunci în vederea edificării unui cotidian la Bacău se datorește exclusiv dorinței utopice a fondatorilor de a-l subordona unor interese aflate în contradicție cu mersul firesc al istoriei.

Liviu CHISCOP

Unele flori se ofilesc mai repede decît altele...

și de selecție a acestor legume, precum și o fonotecă cuprinzînd toate piesele muzicale dedicate cartofului, dintre care cea mai prețioasă este o lucrare de Johann Sebastian Bach.

• Singurul muzeu din lume destinat exclusiv spaghetelor se află în orașul Imperia din Italia. Aici sînt expuse cîteva mii de sortimente, tipuri, varietăți și preparate din producția proprie și internațională de spaghete, cu indicația modurilor de preparare și mai ales de consum.

• Muzeul agricol din Cairo posedă un ierbar unic în lume. Alcătuit în anul 1450 î.e.n., ierbarul cuprinde 275 de desene imprimate în granitul din care a fost construit templul lui Tutmes al II-lea la Luxor. Desenele înfățișează cele mai cunoscute plante din epoca respectivă.

• Mica localitate elvețiană Yverdon, de lângă Lausanne, s-a făcut cunoscută în toată lumea datorită muzeului utopiilor, realizat de către Pierre Versin. El a strîns și catalogat peste 50 000 de piese pentru a ilustra evoluția fanteziei umane de-a lungul secolelor. În sălile muzeului pot fi înfățișate creațiile respective din domeniul călătoriilor extraordinare oglindite în literatura științifico-fantastică, romane, opere dramatice, scurte povestiri, filme, fotografii, afișe, discuri, benzi de magnetofon.

• La Oslo (Norvegia) se află un muzeu al vikingilor. Sînt expuse corăbii din secolul al VIII-lea descoperite la Oseberg, Gokstad și Tune, vase păstrate de sute de ani în mlaștină. În ele se aflau inventarul și tezaurul ce aparțineau unor conducători.

• În orașul Cluj se află muzeul farmaciei, adăpostit într-o clădire veche de peste 400 de ani. Colecția are peste 2 000 de exponate, începînd cu mobilier vechi de farmacie, mojar, recipiente pentru păstrarea medicamentelor, rețete vechi și mostre ale diferitelor preparate, cărți de medicină medievală, un tabel al plantelor medicinale din Transilvania întocmit în 1791 în elnei limbi.

• La Iași se află primul muzeu din țară cu activitate de cercetare științifică. Este vorba de muzeul de istorie naturală, care a fost deschis la 4 februarie 1834. Aici se află resturi de mamut și rinocer descoperite în 1833 la Rîșca lângă Bala. Tot aici se află cel mai vechi ierbar din țară.

CURIOZITĂȚI

BROASCA DE BALTĂ

Broasca de baltă, dintre acelea care sar cu sutele în țărba umedă a luncilor, poate muri de foame ou toate că este înconjurată de o hrană din abundență. Dar aceasta numai cu o condiție, că hrana să fie imobilă.

Cum se explică această ?

Ochii ei funcționează ca un fel de straturătoare permeabilă la obiectele imobile și reține cu precizie doar imaginile obiectelor în mișcare. Aceasta explică modul de vînătoare foarte direcționat al broaștelor: în afară de vinatul care a leargă sau zboară, nimic altceva nu există în universul acestui animal. Astfel,

dacă sărind spre o insectă, broasca ratează, pierderea nu o supără prea mult; creierul ei nu păstrează nici o amintire despre această încercare ratată.

CHIRGHITA POLARĂ

Această pasăre călătorește în fiecare an 85 000 km, în trei luni, dus-întors din Arctica până în Antartica. Iarna pleacă din Arctica spre sud, de-a lungul țărmurilor continentelor Europa și Africa (unde au hrană din belșug). În Antartica iernează la poalele ghețurilor vechi. Jumătate din viață și-o petrece pe drum.

FURNICA BUSOLĂ

Trăiește pe continentul australian, în regiunea tropicală, unde își construiește cuiburile în direcția axei longitudinale a pământului. Naturaliștii, pentru această proprietate ciudată și inexplicabilă le-au botezat „furnici busolă” sau „furnici meridiane”.

PASAREA FULG

O specie de colibri care călătorește 5 grame, în fiecare an zboară peste Golful Mexic, parcurgând 800 km fără oprire, cu o viteză de 80 km/oră. În timpul celor 10 ore din zbor, pasărea pierde 1,5 grame din grăsimi.

PEȘTIȘORII PESCARI

În zona ecuatorială, în riuri și lacuri, trăiește un mic pește, un pitic al ihtiologiei. Este atât de mic încât pare complet dezarmat în lupta pentru existență.

Pentru a se hrăni are o metodă ingenioasă de vînat. Printr-un rapid complex de mișcări ale gurii aruncă un strop de apă cu viteză unei alune dintr-un cartuș de vînatore. Cu acest proiectil de apă el ochește și ucide diferite insecte în zbor. Cînd vede insectă, scoate capul din apă, deschide gura, închide urechile și lansează glonțetele de apă. Tirul său nu dă greș niciodată.

Ion MANTA

La muzeul de istorie din Piatra Neamț

Un serviciu de vin, de acum 1800 de ani

În toamna anului 1972, în apropierea satului Muncelul de Sus (Com. Mogoșești-Siret, Jud. Iași) au fost descoperite șapte vase întregi și fragmentare. Șase dintre ele au fost recuperate și pot fi admirate astăzi la Muzeul de istorie din Piatra Neamț.

Cele șase vase recuperate (patru cupe întregi, o caserolă și un bol, fragmentare) lucrate din argint de bună calitate, în greutate totală de 1207,20 grame, reprezintă adevărate capodopere de artă veche, realizate în diferite ateliere ale Imperiului roman, într-o perioadă de timp cuprinsă între sfîrșitul sec. I și începutul sec. III e. n.

Frumos și bogat ornamentate, pe minerul case-roliei fiind dispuse cercuri concentrice din 50 și respectiv 72 de perle din argint îmbrăcate în aur, iar pe unele cupe fiind realizate scene bahice, dionysiace, sau reprezentări „pitorești” ale unor „reliefuri peisagiste” cu modele „marine” de origine alexandrină și nu mai puțin frumoase motive geometrice vasele de la Muncelul de Sus, au făcut parte dintr-un serviciu de vin, care, fără îndoială, s-a aflat în proprietatea unui personaj deosebit, probabil șeful unei formațiuni politico-militare a dacilor liberi (carpilor) de la est de Carpați (începutul sec. III e.n.).

Cum a ajuns acest serviciu de vin, din argint, în lumea dacilor liberi?

Căile pătrunderii au putut fi cel puțin trei: 1) tezaurul a putut fi luat ca pradă de război cu prilejul uneia din numeroasele incursiuni pe care le-au făcut daco-carpii la sud de Dunăre în prima jumătate a sec. III e. n.; 2) ca urmare a unor schimburi comerciale; 3) mai plauzibilă ni se pare o a treia posibilitate — serviciul de vin reprezintă un stipendiu acordat de romani dacilor liberi cu scopul de a-și asigura liniștea la frontierele estice ale Imperiului. În sprijinul acestei ipoteze ne vin și informațiile istoricului roman Tacitus, care ne spune că asemenea servicii de vin erau frecvent oferite, de către împărații romani, unor fruntași ai nobilimii locale (în fapt conducători politico-militari, s. ns.), din teritoriile necucerite pentru a le câștiga bunăvoința, prietenia, în fapt pentru a-i face să nu mai atace granițele Imperiului, și așa destul de șubrede în acea vreme.

dr. Virgil MIHAILESCU-BIRLIJA
dr. Ioan MITREA

Nicolae Iorga și Grigore Tabacaru

Desigur, pentru unii, asocierea celor două nume poate părea cam forțată: numele lui Gr. Tabacaru, acoperit, sperăm vremelnic, de uitare, alături de cel al marelui savant, de incontestabilă reputație universală, N. Iorga. Și totuși, păstrind proporțiile, între cele două nume se pot stabili fericite analogii; nu numai în ce privește prometeicul apostolat pus în slujba neamului românesc, ci și în cel al considerațiilor și afecțiunii reciproce.

Dacă în privința prestigiului de care s-a bucurat marele istoric nu mai sînt necesare argumentări, în cazul lui Gr. Tabacaru socotim sugestiv un citat din prof. univ. dr. doc. Stanciu Stoian (din volumul „Gr. Tabacaru — o viață închinată școlii și culturii românești”, Bacău, 1973, pag. 10): „Viața culturală a Bacăului interbelic” se arată cercetătorului de azi ca una dintre cele mai încheiate, comparativ cu alte centre provinciale. Aici, pe linia valorificării potențelor locale s-a făcut mai mult decît în alte părți, iar Grigore Tabacaru a fost unul dintre cei ce au contribuit, în cea mai mare măsură la aceasta. Dovada celor ce afirmăm? Prețuirea pe care i-au acordat-o un Nicolae Iorga, un Dimitrie Gusti sau C. Rădulescu-Motru ș. a. Dacă pe plan național s-a impus mai puțin, pe plan local, provincial, el ocupă, așa cum am arătat, unul din locurile de frunte. Și nu se știe dacă pe plan național chiar, lucrul acesta nu este mai de preț. Țara nu e numai capitala. Țara înseamnă provinciile ei, fiecare cu semnificația ei și cu oamenii care o reprezintă. Grigore Tabacaru ocupă totuși, în mod vădit, un loc de cinste și pe plan național și anume prin activitatea sa științifică, în domeniul pedagogiei.”

Este foarte plauzibil ca marele Iorga să fi avut, în general, un punct de vedere asemănător în privința „zelosului” și competentului pedagog. Altminteri nici nu s-ar justifica atenția pe care i-o acordă cu diferite prilejuri. Pentru edificare menționăm cîteva dintre ele:

● În 1905 Gr. Tabacaru face să apară revista „Școala” în paginile căreia urmărea ridicarea vieții culturale a satului. Articolele sale sînt apreciate de N. Iorga în „Sămănătorul” din 9 mai 1905: „Dacă am avea loc am reproduce cele două articole scrise de Gr. Tabacaru prin care se deschide noua revistă învățătorescă „Școala”, care începe a ieși în satul Fintinele (Bacău) „Noroc bun”.

● În „Neamul românesc” din 26 iulie 1919, N. Iorga menționează că, la Iași, Gr. Tabacaru a luat inițiativa înființării Asociației generale a corpului didactic primar și secundar, îndeplinind funcția de secretar. În fapt, în această acțiune, este alături de marele istoric.

● În 1921 Gr. Tabacaru a fost invitat de N. Iorga la Vălenii de Munte, unde a ținut mai multe prelegeri despre „Pedagogia socială” și despre J. Dewey, ca și despre problemele psihologiei și pedagogiei experimentale.

● În „Oameni cari au fost” (vol. II) marele savant i-a arătat, cu prilejul încetării din viață, o mare prețuire scriindu-i unul dintre cele mai vibrante necrologuri: „Un ziar de provincie anunță înmormîntarea, undeva, într-un sat băcăuan (n.n. Fintinele; azi Hemeiushi) a profesorului Grigore Tabacaru. De mulți ani l-am cunoscut pe acest pedagog zelos, care era legat de școală nu prin considerații de carieră. Nici prin dorința, așa de răspîndită azi, de a parveni, ci printr-un sincer, călduros și statornic devotament. A căutat să învedereze o chemare în acest domeniu unde avea și păreri sale proprii, printr-un lung șir de publicații, cărți, broșuri și reviste, care s-a oprit numai acum cîteva ani. Le-a scris între multe griji, neîncurajat și aproape disprețuit, și le tipărea cum putea în continua lui sărăcie. Alții, mai pregătiți decît dînsul, pot considera cu o în-găduință miloasă acest zbucium care a fost tragedia omului bun și harnic, care credea că ar avea și el un lucru de făcut pe lume. Cei care au fost în atingere cu dînsul au înțeles cit de mult neajunsurile care se pot vedea ușor, se datorau unei vieți nenorocite, a cărei soartă-i era parcă scrisă pe față. Acum însă în urmă avea un rost în noile creațiuni. Era fără îndoială prea tirziu...” (19 martie 1939).

La rîndul său, Grigore Tabacaru, autorul „Principiilor școlii active”, 1924, care avea un mare cult pentru marii noștri istoriografi, în special pentru N. Iorga, îi închină acestuia una din principalele sale lucrări: „Istoria pedagogiei românești”, scrisă în colaborare cu C. Moscu, 1929.

Dealtfel — pentru a argumenta că referirile marelui istoric la învățămîntul din județul Bacău nu se limitează numai la Gr.

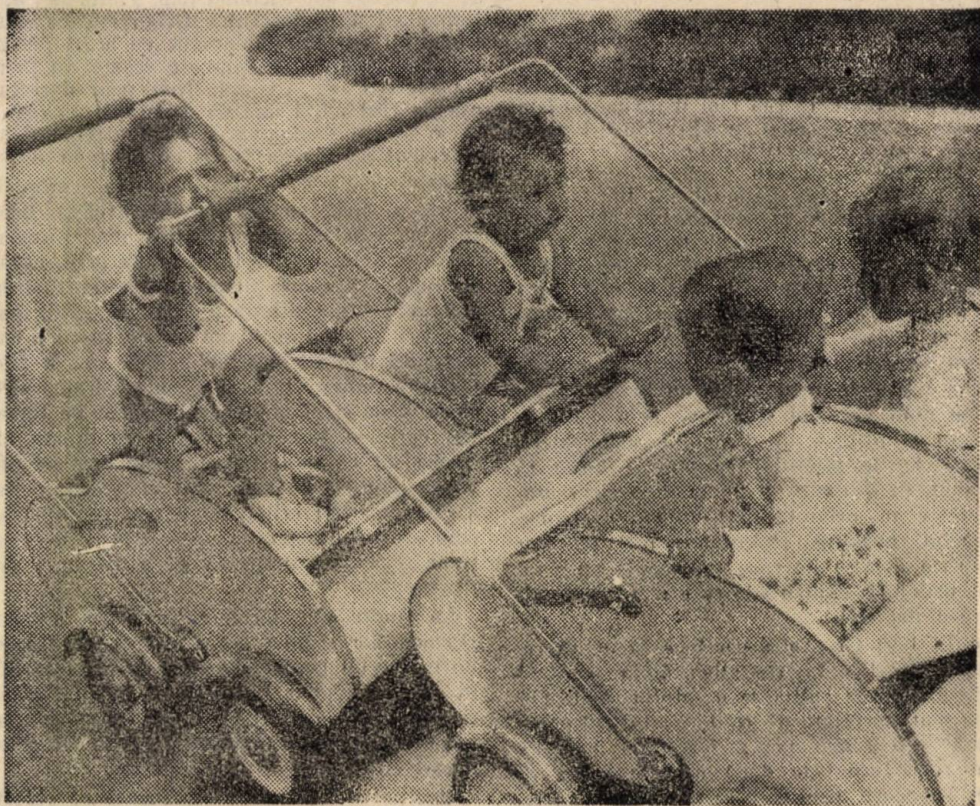
Tabacaru — vom apela la o altă sursă: „Sămănătorul“ din 17 iulie 1905. În articolul „Congresul didactic primar sau adunarea învățătorilor“, N. Iorga, elogiind bazele învățămîntului puse de Spiru Haret și criticînd starea acestuia de după Haret (sub Vlădescu), face următoarea remarcă:

„Această părere despre congres poate fi întărită prin amintirea foarte frumoasei adunări pe care aceiași învățători au ținut-o la Bacău, în însușirea lor de conducători ai băncilor populare. Acolo, în aceste zile, pe care nu le vor uita participanții, s-a făcut cea mai bună înțelegere gospodărească. Oameni, tineri și bătrîni, cu iubire de țară și de țaran, cu adevărată iubire de alți oameni, au vorbit fără ifosuri și gînduri ascunse că-

tre cei mulți ascultători uniți prin dorințe nobile și printr-o statornică lucrare împreună. Parcă nici n-ar fi fost partide politice pe acest pămînt. Acum însă la București era alt plan și au fost alte urmări“.

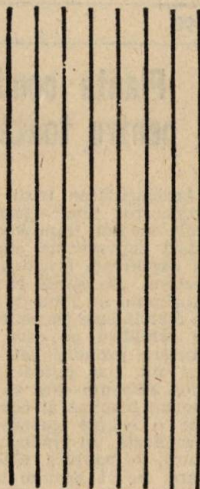
Fără îndoială că documentele mai descoveră și alte referiri ale lui Nicolae Iorga atît la personalitatea ilustrului pedagog băcăuan Grigore Tabacaru, cît și la Învățămîntul din județul Bacău. Din toate însă se desprinde o idee clară, aceea că slujitorii culturii, ai poporului, se întîlnesc pe aceleași coordonate de suflet și spirit. Sub acest aspect, cei doi „oameni cari au fost“, Nicolae Iorga și Grigore Tabacaru, rămîn în cinstire alături.

prof. Mihai DĂNILA

Trenuleț de plăcere...

3

Viața

cea de toate zilele

Plante condimentare pentru toate gusturile

Agrementarea unui spațiu de odihnă, prepararea unei mâncări au depășit de mult stadiul improvizației, presupunând astăzi convergența cunoașterii științifice cu experiența practică în domeniile respective. „Ca sarea în bucate”, sintagmă exprimând un fond de gândire ancestrală, ne reamintește perpetuu de o anume stare de echilibru pe care ne-o transmite o mâncare proporționat condimentată. Astăzi nu mai putem concepe consumul unor alimente care să nu beneficieze de aportul inspirat al condimentelor. Fie că este o simplă gustare, o mâncare mai complicată, un produs de patiserie, o prăjitură, o băutură alcoolică sau răcoritoare, fie că apelăm la un prinz frugal, acestea trebuie înobilate aromatic, gustativ. Adesea ne procurăm alimente gata condimentate, produse ale industriei alimentare, dar de cele mai multe ori preferăm materia primă în vederea pregătirii hranei zilnice. Pentru realizarea unor indicatori de calitate, folosim condimentele, după reguli și preferințe. La utilizarea lor judicioasă trebuie să ținem seama de experiența multimilenară de întrebuințare a plantelor condimentare în alimentație, cât și de cunoștințele științifice actuale referitoare la componența biochimică a plantelor respective.

Recomandările privind folosirea unor sau altora dintre plante au cel mai adesea un caracter general, demonstrând sau sugerind multitudinea de posibilități pe care o dezvoltă tema aflată în discuție.

Ierburile condimentare, acest accesoriu vital al bucătăriei moderne, conțin repartizate neuniform în plantă substanțele active care ne interesează și care fac din acea parte morfologică un „drog condimentar”. Frunza, sediul tuturor sintezelor chimice, este partea cea mai bogată în substanțe de origine secundară care formează ansamblul „alchimiei” de transformare a unei diete fără gust și sărace în delicioase mâncăruri revitalizante. Tulpina, culoar de tranziție spre frunze, flori sau rădăcină al sevel, dar și de depozitare a unor substanțe, este de multe ori folosită împreună cu frunzele. Mugușorul (miniaturi ale tulpinii sau florilor) se dovedește a fi uneori veritabilele magazine ale unor substanțe puternic mirositoare și dezinfectante. La multe plante, tulpini ascunse în pământ, sub formă de rizomi, tuberculi sau bulbi, îndeplinesc un rol vital în asigurarea supraviețuirii mugurilor dorminzi în timpul iernii. Aici, în pământ, rădăcina extrage din sol apa și sărurile minerale trimițându-le spre marele laborator al frunzelor. În ea se acumulează uleiuri eterice, alcaloizi, zahăruri, vitamine și alte substanțe care le fac de neînlocuit în alimentație.

Fructele uscate sau cămoase sînt, la rîndul lor, un depozit autonom de hrană pentru viitoarea plantă, format din cele mai diferite substanțe de rezervă.

Relațiile om-biosferă și sarcinile agriculturii biologice

Pentru a înțelege alcătuirea actuală a biosferei și funcționarea ei ca organism coerent este necesar să înțelegem modul cum s-a dezvoltat ea în decursul timpului așa cum studiem, de exemplu, dezvoltarea omului de la celula unică, ovulul fecundat, pînă la organismul matur alcătuit din numeroase organe prinse într-o organizare complexă.

Într-o comunicare recentă făcută la conferința de știința solului arătăm că biosfera a evoluat diversificându-și diferitele niveluri de la un stadiu primitiv al Terrei în care la suprafața acesteia au putut lua naștere, în condițiile unei atmosfere reducătoare, sub influența unei radiații cosmice calitativ diferită de cea care ajunge la suprafața pămîntului actual, substanțele organice cele mai variate. Aceasta au demonstrat-o cercetări efectuate în SUA, URSS, RFG etc. Principalele funcții îndeplinite de acest strat care reprezintă o formă foarte primitivă a vieții erau: **a.** o fotosinteză de tip primitiv și **b.** formarea de materii în stare coloidală. În acest strat apare un eveniment, organizarea primelor organisme vii individualizate care ridică materia coloidală la nivel de materie biostructurată. O parte din acestea preiau fotosinteza menită să caracterizeze calea de evoluție vegetală, în timp ce altele stau la baza evoluției animale. În același timp substratul, păstrînd capacitatea de a da naștere substanțelor coloidale specifice solului combină calea de evoluție a materiei organice moarte care dă naștere substanțelor humice cu calea evoluției substanțelor anorganice din roci care în sol dau naștere argilelor secundare. Astfel, paralel cu evoluția regnurilor vii ia naștere un substrat avînd funcția de reciclare a materiilor organice moarte și a materiilor anorganice fixate vremelnice în diferite combinații chimice. Acest substrat este solul actual în care își găsește gazduire un număr foarte mare de organisme: bacterii, ciuperci, alge, viermi etc.

Definind la modul cel mai rezumativ principalele niveluri — am putea spune organe — ale biosferei constatăm că ele sînt reprezentate prin: **1. lumea vegetală** care este sursa de materie organică pentru întreaga biosferă prin procesul de fotosinteză; **2. solul** avînd sarcina reciclării materiei organice moarte și minerale repunînd elementele nutritive în circulație prin însușirile de fertilitate pe care le dezvoltă; **3. lumea animală** care diversifică la maximum ritmurile biologice dezvoltînd relația afectivă cu mediul ambiant ceea ce îi conferă capacitatea de dirijare; **4. omul**, nivelul de reflectare conștientă a legilor biosferei, avînd capacitatea de a dezvolta gândire abstractă și de a

elabora planuri de acțiune pe termen lung pe care le execută în mod eficient.

În lumina înțelegerii biosferei ca organism coerent devine ușoară definirea, pe de o parte, a poluării, pe de altă, a sarcinilor unei agriculturi „acceptate” de biosferă.

Constituie poluare înțelegerea unilaterală a unui fenomen, ceea ce conduce la o acționare greșită în cadrul unui ansamblu natural coerent organizat avind ca rezultat apariția mai devreme sau mai târziu a unor efecte neprevăzute și nocive pentru ansamblu. În agricultura intensivă convențională alcătuită din tehnologii elaborate dispart ținind cu orice preț la creșterea imediată a producției fără a ține seama de repercusiunile mai târzii, poluarea constă din :

— degradarea solului prin alterarea structurii, acidifiere, sărăturare, pierderea fracțiunii de humus activ, fenomene de exces de umiditate, scăderea capacității de reținere a apei în vreme de secetă, eroziunea care poate desființa solul ca formație fizică, poluarea apei freactice cu azotați și fosfor etc.

— creșterea sensibilității plantelor la atacul dăunătorilor și al bolilor criptogamice, pierderea calității de panificare a făinii, pierderea savoarei, conținut de substanțe toxice provenit din tratamente și îngrășăminte chimice putind determina grave boli metabolice, alergii și altele, pierderea conservabilității etc.

— alterarea sănătății animalelor și calității biologice a produselor lor.

— creșterea vertiginosă a bolilor de degenerescență și virozelor la om.

Sarcinile unei agriculturi concepute de pe baze integraliste, agricultură biologică, pot fi formulate după cum urmează :

A. A menține o productivitate agricolă înaltă bazată însă pe ameliorarea continuă a fertilității solului și o stimulare a mecanismelor naturale de hrănire echilibrată a plantelor.

B. Obținerea de produse vegetale sănătoase datorită funcționării mecanismelor interne ale sistemului, așadar, integrate în biosferă, capabile să transmită și să promoveze sănătatea și fertilitatea consumatorilor.

Ferma care aplică agricultura biologică are reprezentate în cadrul ei toate nivelurile biosferei, iar în gospodării specializate, cum ar fi livezile, viile, gospodăriile legumicole intensive, unde unele verigi lipsesc, de exemplu, producția animalieră, funcționarea biologică integrală a culturii se realizează cu ajutorul cumpărării de îngrășăminte organice din afara gospodăriei.

În afara îngrășării organice sau minerale care se realizează pentru eliminarea unor carente, mai ales de microelemente, cu ajutorul pulberilor de roci și nu cu produși industriali, măsurile utilizate complex în agrobiologie sînt :

1. Asolamentele judicios stabilite, cu efecte pedoameliorative ținind seama de influențele culturilor premergătoare.

2. Folosirea de soluri rezistente la boli în condițiile solurilor echilibrate.

Părți de plantă sau plantele întregi, amestecuri de ierburile, dresuri, marinate, sosuri condimentare etc. toate trebuie folosite cu mult discernămint. Eliberați de ideile preconcepute ori sugerate de persoane neavizate, cunoscind modul în care sînt folosite în diferite forme și perioade și avind la bază cunoașterea științifică și experiența proprie mereu îmbogățită, transformăm bucătăria într-un laborator de creație zilnică.

În perioadele nefavorabile vegetației folosim ierburile uscate, nu prea vechi, corect păstrate, fără miros de praf și mucegai și neexpuse la lumină. Folosim des semințele și fructele aromatice, întregi sau risnute. Măcinarea cu risnița de piper, cafea sau în pluș, este bine să o facem în momentul folosirii, pentru a avea aroma cit mai proaspătă. Semințele măcinate, păstrate un timp mai îndelungat, își pierd din virtuțile aromatice și gustative.

Pentru fructele cărnoase sau părți suculente ale plantelor este necesar să avem un storcător de fructe și legume care ne ușurează mult munca. În același scop putem folosi și mașina de tocat obișnuită. Este bine să ne obișnuim de la început cu folosirea unui cîntar pentru greutatea mică sau cu unități de măsură corecte, deoarece o mică diferență între componente poate prejudicia întregul echilibru gustativ și aromatic.

Condimentările de bază au în vedere în primul rînd folosirea sării. Simbol al condimentelor, chiar dacă este de origine minerală, acest element primordial din inventarul vieții, deține valențe nutritive de neîncoluit. Ea păstrează echilibrul osmotic al celulelor și lichidelor din corpul nostru, face posibilă activitatea celulelor nervoase, are rol plastic în sînge etc. „Substanța preferată a zeilor” cum o numea Platon, sau „substanța divină” (Homer) trebuie să se regăsească în hrana solidă sau lichidă într-o cantitate de aproximativ 10—15 g zilnic pentru un om sănătos. Nici un bucatar nu ar putea găti fără sare. Ea ajută și la păstrarea mincărurilor, uneori în combinație cu plante condimentare. Există mai multe feluri de sare care se deosebesc între ele prin gust, puritate, putere de dizolvare, culoare ș.a.

Putem folosi sarea și aromatizată. Pentru aceasta se ia un sortiment grosier care se măcină împreună cu semințe aromatice ca cele de țelină, molidă, chimen sau se păstrează în amestec cu usturoiul pisat. O folosim în acest fel la condimentarea salatăelor, a cârnii de vită, porc sau pește înainte de a fi friptă la grătar. Putem amesteca sarea cu orice plantă condimentară care considerăm că ar putea ajuta la obținerea unui gust dorit de noi.

Un amestec complex cu mîrodenii se obține din 500 g sare, 30 g piper negru și coriandru risnit, 7 g frunze dafin risnite, cîteva cuișoare risnite și busuioc uscat mărunțit. Se păstrează într-un borcan etanș pentru a împiedica evaporarea uleiurilor eterice. Dacă sîntem obligați la o dietă fără sare, putem folosi unele plante cu gust sărat. În funcție de felul alimentar (de mincare) putem înțrebuința la alegere : cimbrul, leușteanul

sau țelina. Acest caracter este mai pronunțat cînd sînt uscate.

Obținerea amestecurilor de plante condimentare și folosirea lor presupune o bună cunoaștere a proprietăților organoleptice ale plantelor, gustului și aromelor pe care le au. Putem experimenta rețeta de combinații cunoscută sau vom realiza altele mai inteligent alcătuite. Este ideal ca amestecul să fie preparat chiar înainte de întrebuințare. Însă unele combinații cer ca după preparare să stea un timp împreună, fiind păstrate în borcane etanșe, închise la culoare sau ținute la întuneric și la loc răcoros. În general, se prepară în cantități mici, iar înainte de întrebuințare trebuie să ne asigurăm că nu s-au răsufat. Pentru ca amestecul să nu mucegăiască și să ofere totodată întreaga gamă de arome ce o posedă, părțile de plantă sau organele ce le folosim trebuie să fie bine uscate, eventual chiar încălzite pe o tavă. Amestecurile de plante condimentare caracterizează de multe ori bucătăria zonală sau națională. O combinație de cite 15 g piper alb rîșnit, nucușoară, cu 7 g semințe chimen se folosește la supă, tocană și pentru a aromatiza aluatul dulce sau prăjiturile cu fructe.

Un alt amestec ce conferă un gust și o aromă subtilă cere combinarea a 60 g piper cu 7 g cimbrisor, cimbru, măghiran și foarte puțin rozmarin. Plantele condimentare de grădină și rozmarinul trebuie folosite bine uscate și pulverizate.

Bucătăria franceză recomandă să combinăm 45 g piper alb și negru rîșnit, cu cite 30 g cuișoare rîșnite, nucușoară rasă, frunze de dafin pulverizate și foarte puțin ghimber.

Cînd dieta nu ne permite folosirea piperului și dorim să obținem un gust piperat folosim plante ca: năsturelul, muștar alb sau negru.

Un amestec de plante proaspete sau uscate folosit la omlete sau la pește se obține din 30 g pătrunjel și ceapă verde tocată, cu 15 g arpagic și citeva frunze de tarhon tocate. Potrivit pentru supe sau multe feluri cu brînzeturi și cu ouă este amestecul din părți egale de pătrunjel, tarhon, ceapă verde, uneori și cu alte plante aromatice. Adăugate în ultimele minute de fierbere ca să nu-și piardă mult din uleiurile esențiale, ele dau tot „farmecul” mîncării respective.

În condimentarea supelor sau a unor bulionuri se folosesc diferite combinații de plante proaspete. Unele garnituri recomandă folosirea a 3 sau 4 fire de pătrunjel verde, 1/3 pină la 1/2 dintr-o frunză de dafin, 2 fire de cimbrisor proaspăt, 2 cuișoare și eventual partea albă (etiolată) dintr-o frunză de praz. Un alt amestec se poate realiza din 3 fire de pătrunjel, 3 fire de chimion, 1/2 dintr-o frunză de dafin și 3 fire de cimbrisor proaspăt. În cazul că ne lipsesc plantele verzi, se pot folosi și uscate, dar nepulverizate. Putem amesteca: 2 linguri de pătrunjel uscat, 1 lingură de cimbrisor și tot atîta măghiran, 2 frunze de dafin și 2 linguri de țelină uscată cu atîta brînză cit să le cuprindă bine pe toate. Este cantitatea pentru 12 porții care se vor introduce în „săculețe” pentru a fi

(Continuare în pag. 94)

3. Practicarea de culturi mixte pentru mărirea producției de furaje și pentru combaterea unor dăunători, mai ales în legumicultură și la pomi fructiferi.

4. Favorizarea dezvoltării speciilor de animale și insecte prădătoare care distrug dăunătorii.

5. Utilizarea unor măsuri și metode de combatere cu limitarea la maximum a compușilor chimici anorganici și excluderea pesticidelor organice de sinteză.

6. Ca mijloace ajutătoare se utilizează mecanizarea și irigația în modalitățile de aplicare practică corespunzătoare criteriilor agrobiologice.

7. În sectorul zootehnic există elaborate metode de furajare, de prevenire și vindecare a îmbolnăvirilor prin metode specifice, bazate, de asemenea, pe înțelegerea integralistă a biosferei și a organismului individual.

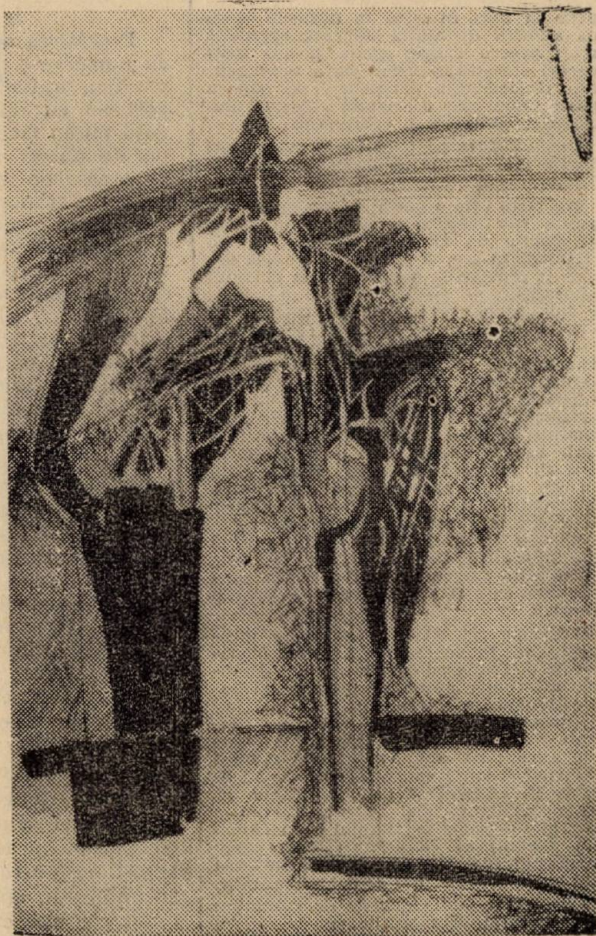
8. Aportul cel mai original îl constituie preparatele biodinamice care sporesc izbitor calitatea produselor, dar așa cum au arătat-o unele experiențe din țara noastră, și cantitatea produselor vegetale prin aceea că permit realizarea integrării organismelor în ambianța cosmică. Studiile făcute în SUA, Anglia, RFG, Elveția etc., au arătat rezultatele deosebit de satisfăcătoare obținute și în crescătoriile de animale.

Putem spune, în încheiere, că agricultura biologică aplicată cu competență reprezintă o organizare pe un plan superior a tuturor factorilor care asigură fertilitatea solului și calitatea biologică la toate nivelurile structurale ale biosferei. Prin reducerea folosirii îngrășămintelor chimice, a pesticidelor și a medicamentelor de sinteză, agricultura biologică înlătură unele din cele mai importante surse de poluare ale lumii actuale, iar prin folosirea mai intensivă a energiei solare contribuie la rezolvarea în mare parte a crizei energetice prezentîndu-se și din acest punct de vedere ca una din soluțiile majore ale viitorului.

Petre PAPACOSTEA

THOMAS WISEMAN

Banii și inconștientul Studiul unei obsesii

Thomas Wiseman (născut în 1931 la Viena, se stabilește împreună cu familia, în Anglia în 1938, unde devine jurnalist și scriitor) a publicat în cele mai importante reviste englezești, susținând — între altele — cronică de film în *Sunday Express*. A tipărit romanele *Mortul și viul*, *Ziua fericită* și *Englezoaica romantică*; după cel din urmă, Joseph Losey a realizat un film. Dar celebritatea i-a fost adusă de *The Money Motive* (1974), carte în care Wiseman întreprinde o adevărată radiografie a funcțiilor banului în societatea vestică, recurgând la mijloacele teoretice ale psihanalizei și la o vastă anchetă empirică. Dacă explicația de ansamblu dată de Wiseman fenomenului nu este fără fisuri, tipologia modurilor de îmbogățire și a tipurilor de relații cu banii întreținută de diverși indivizi este savuroasă. Aici autorul își pune în valoare pana de scriitor și de jurnalist de clasă. Am ales pentru a prezenta cititorului român *Prefața*, în care autorul își expune modul de lucru și premisele teoretice ale cărții. Cartea s-a bucurat de un succes de proporții în Anglia, Franța și în celelalte peste 15 țări în care a fost tipărită.

(Urmare din pag. 92)

puse la fiert în supă în ultimele 20-25 de minute. Bucătăria franceză apreciază mult pentru carnea gătită și alte mincăruri amestecul „celor patru mirodenii” sau „mirodeniile pariziene”. Se pun în părți egale (cite o lingură) cuișoare, nucșoare, ghimber și scorțișoară.

Unele plante se folosesc în amestecuri făcute mai înainte de prepararea mincărilor.

Muștarul este o pastă condimentară obținută din semințele de diferite specii de plante de muștar. Folosirea ei s-a răspândit în sec. al XIII-lea, perioadă din care îi provine și numele, de la cuvântul „mostarde” — *moale arzător*. În scrieri a apărut citat în 1288. Papa Clement al VII-lea (din familia Medici) recompensa bucătarii săi care se distingeau prin abilitatea artei de a prepara muștarul; de atunci a rămas și zicala „Se crede primul muștarar al papei”. În 1699 John Evelyn recomandă în „Discourse on Sallats”: „la semințe de muștar și risnește 1 pint (0,56 litri) sau o jumătate de pint și amestecă cu miere și cu ulei de Spania și fă un sos lichid împreună cu oțet”. Până la jumătatea sec. al XVIII-lea semințele erau zdrobite sau măcinate grosier, amestecate cu miere de albine și oțet și alte mirodenii până ce formau o pastă consistentă căreia i se dădea forma unei bile mici care se păstra pentru momentul folosirii.

Diferitele rețete de preparare a muștarului au în vedere proprietățile gustative și olfactive pe care le posedă semințele diferitelor specii de muștar. Semințele de muștar negru sînt cele mai iuți și picante, conțin și cea mai mare cantitate de ulei. Muștarul alb are semințe mai amare, cu gust acrisor și puternice proprietăți conservante. Ele se includ adesea în amestecuri de condimente picante. Astăzi se mai folosește semințele unei alte specii a muștarului brun (*Brassica juncea*) ce conține pe lângă uleiul de muștar cca. 47% ulei gras și care sînt mai puțin picante, dar se culeg mai ușor.

Există mai multe metode de preparare a muștarului. Muștarurile tari și iuți se bazează pe lichide reci: apă, oțet și bere. La 1/4 cană de praf de muștar se adaugă 2-3 linguri de lichid. Dacă pasta obișnuită este prea iute se adaugă puțin ulei, usturoi după gust, câteva frunzulițe de tarhon și foarte puțin zahăr. Muștarurile suave și dulci se pot prepara folosind apă clocotită sau oțet fierbinte în care s-au macerat ierburile aromate (trebuie avut grijă deoarece aburii emanați atacă mucoasa nazală). Intr-un vas de sticlă sau emailat se pune cantitatea de lichid fierbinte cu cca. 60 g de făină de muștar și se amestecă bine pînă se obține o pastă. Peste pastă se pune un strat subțire de apă clocotită. Vasul rămîne descoperit 15-30 de minute. Cînd s-a răcit scurgem apa, iar pasta o turnăm printr-o pîlnie cu hirtie de filtru pentru a se scurge excesul de apă. Pasta o punem din nou în vas și o acoperim cu apă clocotită timp de 10 minute. După ce a fost uscată din nou în pîlnie pe hirtie de filtru se amestecă cu 2 linguri de zahăr și cu 1/3 sau 1/2 lingură sare, puțin oțet și mirodenii (cuișoare, ien-

Introducere

Pregătirea acestei cărți m-a obligat să mă întrec în numeroase persoane asupra relațiilor lor cu banii: practici, atitudini, vise, temeri, slăbiciuni. Unii îmi vorbeau cu reticență și doreau să rămînă anonimi. Alții mi-au făcut revelații remarcabile: un respectabil om de afaceri mi-a descris cum fura poșete; o femeie cu o căsnicie fericită mi-a povestit cum a fost sedusă de un Casanova cheltuitor; un multimilionar mi-a evocat tranzacția care i-a adus 1.000.000.000 de lire într-o perioadă în care era complet lipsit de mijloace; un ins din Brooklyn mi-a împărtășit ambiția sa de a deveni regele magazinelor, ambiție ce i-a adus deja 75.000.000.000 de dolari; un gangster mi-a spus că era plătit ca să ucidă; patroana unui bordel din New York mi-a precizat rolul pe care-l joacă banii în ritualul scenelor de sclavaj; un ambițios mi-a explicat cum și-a sacrificat căsnicia pentru reușită.

Sînt dator tuturor acestor persoane pentru datele pe care este construit acest studiu, ce se ocupă de subiecte rămase tabu în anumite medii.

Pentru a încerca să înțeleg comportamentele variate și adesea iraționale provocate de bani a trebuit să restudiez teoriile clasice ale psihologiei. Pentru prima dată, în 1908, Freud a postulat o corelație între „faza anală” și acumularea de bani. Cum se poate imagina, această teorie mergea împotriva spiritului epocii caracterizat printr-un profund respect pentru bani și pentru tot ceea ce reprezenta el. În același timp, asimilarea materiei celei mai dorite la cea mai puțin nobilă apăsă de o justete paradoxală. Iar ideea naturii excrementale a banului a devenit unul din fundamentele psihologiei populare.

Totuși, conform propriilor mele cercetări, ipoteza „psihologiei anale” nu dă seama de toate tipurile de comportament față de bani. În fond, cei mai lacomi la cîștig, cei care fac avere de azi pe mîine, aventurierii și ambițioșii, afaceriștii și marii căpitani ai industriei nu se caracterizează deloc prin parcimonie, pedantism, perseverență și ordine, cum se înfățișează „personalitatea anală”.

Dorind să depășesc „teoria analității”, am găsit explicația propusă de Melanie Klein pentru activitățile apropiate de canibalismul arhaic conservate de tineri, explicație revelatorie pentru o întreagă gamă de semnificații ascunse în spatele setei de cîștig ce se exprimă prin căutarea banului.

Aportul Melaniei Klein la psihanaliză a fost, în același timp, controversat și fundamental. Eu cred că interpretarea pe care o dă noțiunilor de invidie, aviditate, gratitudine, idealizare, ca și ipoteza sa după care „poziția depresivă” constituie atitudinea cea mai elaborată, cea mai sănătoasă și mai matură pe care o poate atinge o ființă omenească — echivalentă cu cea descrisă în Paradisul lui Dante —, va transforma radical înțelegerea populară și va da oamenilor o mai bună înțelegere a lor înșile. Pînă astăzi, ideile sale n-au fost aplicate în afara psihanalizei. Dar o

evoluție poate fi percepută. Profesorul Elliott Jaques aplică psihologia kleiniană la conflictele de muncă în industrie și obține rezultate pozitive. El lucrează acum la un studiu psihanalitic al raporturilor umane din spital. Jaques gindește că o mai bună înțelegere a motivațiilor poate transforma structurile societății. Sint de acord cu această opinie și, de aceea, am întreprins acest studiu asupra banilor, o instituție a cărei „hoală” apare tot mai clar în fiecare zi.

TIPOLOGIA OBSEDAȚILOR DE BANI: ROMANTICUL

În această secțiune, noi susținem că există o veritabilă caracterologie a comportamentelor față de bani. Nimeni nu va contesta existența avarului al cărui viciu se datorează înainte de toate componentelor personalității sale, iar nu circumstanțelor vieții pe care o trăiește. Eu pretind că și alte atitudini mai puțin extreme în raport cu banii se nasc tot din personalitate și caracterizează, de exemplu, tipul de persoană care trebuie să răstoarne totul pentru a-și câștiga viața sau pe cel care trebuie să-și sublimeze căutarea sa de bani în aventură romantică, sau persoana care trebuie să ascundă sentimentul său de rușine față de bani adoptând o mască de om de afaceri.

Eu postulez existența următoarelor atitudini față de bani: cele ale romanticului, ale reprezentantului comerțului, ale colecționarului, ale afaceristului, ale adeptului jocului dublu, ale jucătorului, ale celui care pierde, ale ne-jucătorului. Desigur, această tipologie nu este rigidă, trăsături contradictorii pot fi întâlnite în orice timp. Atunci când îl descriu pe un oarecare ca având o atitudine romantică față de bani, aceasta nu înseamnă că el n-ar putea să aibă unele trăsături ale criminalului sau ale reprezentantului comercial. Acesta vrea numai să spună că trăsăturile sale predominante îl plasează în categoria romanticului. Interferențele sînt inevitabile. Există de asemenea treceri de la o categorie la alta. Romanticul se poate transforma în cel care pierde, în afacerist sau în criminal. Reprezentantul comerțului se poate complăce în activitatea romantică a celui care face bani. Toate categoriile pe care le propun sînt deschise și flexibile; dar cred că se poate demonstra că există modele care caracterizează comportamentul oamenilor față de bani, iar acest comportament este determinat de personalitatea lor. Există o corelație destul de constantă între caracter și comportament pentru a justifica o asemenea tipologie.

Iată-l, pentru început, pe romantic, adică pe acela care idealizează și supraestimează obiectul iubirii sale: banul. Volpone oferă un exemplu bun pentru acest tip de pasiune deplasată atunci când spune aurului pe care-l posedă: „Lasă-mă să te îmbrățișez, pe tine care ești tot ce poate fi mai bun, depășind toate formele bucuriei; astfel sînt frumusețile tale și iubirile noastre”.

Dacă, în general, averea poate semnifica o sursă inepuizabilă pentru aceea la care aspiră mai mult un

bahar, scortîșoară, coji de lămîie) după gust. Vechi rețete „din bătrîni” recomandă ca peste făina de muștar să se toarne must fierbinte. Pasta se lasă să se „odihnească” 48 de ore, după care se subțiază tot cu must și se adaugă mirodenii.

Muștarul englezesc se obține dintr-un amestec de făină de muștar negru și muștar alb și puțină făină albă, cu apă rece sau oțet. Totul trebuie pregătit cu cinci minute înainte de folosire.

Dintre muștarurile franțuzești cel „de Dijon” este de culoare deschisă. Semințele de muștar negru au fost decojite înainte de măcinare și amestecate cu vin alb și cu mirodenii. Este folosit în măloneze, sosuri reci și calde pe care nu le decolorează.

Muștarurile germane sînt închise la culoare deoarece semințele de muștar negru sînt necojite; ele se amestecă de obicei cu oțet, zahăr, mirodenii, dar mai ales cu tarhon. Se servesc cu carne friptă, cu cîrnați, scrumbie și macroui.

La muștarurile obținute în casă, care, în general, se consumă la cîteva ore de la preparare, se adaugă diferite plante condimentare dintre care cel mai frecvent folosit este tarhonul fin tocat. Oțetul în care au fost macerate plantele condimentare se va folosi la realizarea părții condimentare.

Această apreciată pastă condimentară se folosește la fripturi de pasăre și de vită, la sosurile calde sau reci, la unele preparate folosite ca aperitive (sucă, mezeluri, ouă ș.a.). Se recomandă să fie servit cu rasol rece sau alte cîrnuri reci.

dr. N. BARABAS

A trăi în costum de baie...

„A trăi în costum de baie” nu este, în cazul nostru un slogan publicitar. Propoziția exprimă perfect dramatica situație în care se află Cristiano Mautarelli, un băteșel din Triest, mai exact din „interiorul Triestului” pentru că, după cum vom vedea, un întreg cartier al orașului depune eforturi de protejare a micului cetățean.

„A trăi în costum de baie” în toate anotimpurile, inclusiv iarna, care, deși mai blindă rămâne totuși iarnă, chiar dacă e la Triest, aceasta pare a fi condiția definitivă a lui Cristian...

Cauza? Un motiv banal dar decisiv: Cristian face alergii la orice țesături așa cum alții sînt victimele polenului primăvara sau al prafului... Specialiștii declară: cazul este absolut unic.

În primele două luni de viață Cristian se comporta normal; cele dintîi simptome au apărut însă repede la contactul cu cearșaful sau cu alte rufe întime: senzația de sufocare, cianozarea feței. Era deajuns să fie luat în brațe pentru ca simptomele să dispară subit. Cu timpul a ajuns nu numai să doarmă dezvelit, dar să rămînă aproape complet gol și în timpul zilei. Părea astfel condamnat la o viață între patru pereți domestici ai unui apartament bine încălzit. Dar...

Aceste puncte de suspensie relevă, după cum vom vedea, o surpriză de proporții căci natura l-a recompensat în schimb pe micuțul Cristian cu un dar unic: o teribilă funcție de adaptare a temperaturii corpului la cea ambientală, am zice asemănătoare cu aceea a viețuitoarelor cu singe rece! Astfel, el poate să se plimbe, și e nevoit s-o facă, printre concetățenii lui în palton, în plină iarnă, „îmbrăcat” fiind doar cu o pereche de chiloși de baie și în sandale, fără să simtă frigul!

Este evident că cel ce l-au văzut mergînd astfel la școală, pentru prima dată, au și recurs la reclamații acuzîndu-i părinții de iresponsabilitate și punîndu-l la stîlpul infamiei în fața municipalității și tribunalului... În cele din urmă cînd adevărul și-a făcut totuși loc printre tries-tani, prin eforturile părinților și ai presei, cazul lui Cristian devine o curiozitate ocrotită cu grijă și micuțul care umblă gol printre oamenii îmbrăcați este tratat de maturi ca „un om normal”, încercînd să i se anuleze complexe printr-un comportament firesc. Se poate spune că el se integrează perfect atît în școală cît și în oraș acceptîndu-și condiția de „excepție” în așteptarea unei minuni care ar trebui să vină din partea medicilor; dar care se lasă așteptată...

Periodic, Cristian este văzut de specialiști din Elveția. Ei afirmă că strania maladie de care suferă băiatul n-ar fi propriu-zis o formă de alergii cutanată, în sensul strict al cuvîntului, ci mai degrabă o formă de intoleranță nespecifică a pielii fără ca agentul declanșator să

individ, pentru romantic este vorba, înainte de toate, de o sursă a dragostei. Pentru el, banul reprezintă aplauzele, justificarea, aprobarea, expresia favorurilor destinului. Este vorba despre un om căruia banii îi aduc o fericire asemănătoare aceleia pe care alții o găsesc în faptul că sînt îndrăgostiți, în copiii lor, în iubirea de Dumnezeu, în artă, în devotamentul pentru o cauză, în recunoașterea talentului lor.

Alfred Krupp (1812—1887), care a fondat averea familiei sale este un foarte bun exemplu pentru cel care supraestimează în acest fel banul. La moartea mamei sale, care l-a răsfățat, Krupp scria: „Nu există decît două lucruri care mă pot emoționa, onoarea și prosperitatea”, și, cum acest eveniment nu implica nici pe una nici pe cealaltă, s-a întors la cafenea să studieze

Umbra sirenei...

ultimele modele de linguri. El a fost atît de ataşat afacerilor sale încît, atunci cînd în sfîrşit s-a căsătorit, şi-a construit casa în mijlocul oţelărilor. De la o ferăstruică, putea să supravegheze sosirea muncitorilor şi să-i noteze pe cei care întîrziu. Valurile de impurităţi au deteriorat rapid trusoul căsătoriei, dar ce importanţă putea să aibă asta cînd el cîştiga atît de mulţi bani? Mişcările maşinilor grele spargeau paharele din bufet şi cutremurau ceea ce se numea, nu fără eufemism, **Gartemhaus-ul**. Dar, pentru Krupp, era vorba de dulce muzică a banilor pe calea de a se face. Atunci cînd soţia sa i-a cerut într-o zi s-o acompanieze la concert, el i-a răspuns: „Imposibil! Eu trebuie să veghez ca hornurile să fumege mereu, iar cînd aud forja, această muzică mi se pare mai frumoasă decît a tuturor viorilor din lume”.

Iată esenţa însăşi a iubirii de bani. Persoana care este prinsă de această dragoste ce priveşte ca un aventurier, un rege al petrolului, un magnat al vitelor, un constructor de imperii sau măcar ca un **prinţ** al hoţilor. Marele magnat de presă care a fost canadianul Lord Braverbrook, marele apărător al spiritului pirateresc în afaceri, ne instruieşte asupra atitudinilor unor asemenea oameni faţă de bani, astfel: „Insul trebuie să fie prins pînă în măruntă de primele sale afaceri: dacă vrea să devină un mare afacerist. Ele trebuie să-l facă să vibreze din toate fibrele fiinţei sale, ca şi artistul care concepe un tablou magnific. Inteligenţa banului este, în zilele noastre, inteligenţa supremă. De ce? Pentru că activitatea care cuprinde cel mai mare număr de oameni naşte cea mai feroce dintre competiţiile intelectuale”. Visul american este fondat pe aceste principii.

Dacă o anume cultură populară consideră reuşita financiară ce fiind cea mai importantă dintre toate, opoziţia acestei culturi au criticat adesea nebunia romantică a acestei noţiuni.

Romanul cheie, care descrie cel mai bine eşecul visului american este, fără îndoială, cel al lui Scott Fitzgerald, **Marele Gatsby**. Tema principală a romanului se referă la confuzia dintre dragoste şi bani. Gatsby, băiatul sărac venit de nu se ştie unde, se îndrăgosteşte de vocea lui Daisy care „are” sunetul aurului, ceea ce-i conferă farmecul său de nestins, clinchetul, strălucirea sa de chimvale... Într-un palat alb, fiica de rege, fiica aurului... De la început, dragostea şi banul par să fie interşanjabile. Gatsby crede că poate cîştiga mina lui Daisy devenind el însuşi imens de bogat. Este iluzia pe care îşi construieşte întreaga sa viaţă: „Vanităţile cele mai groteşti şi fantastice îl bîntuiau noaptea în patul său. Un univers plin de o inefabilă gloriolă i se ţesea în creier... Fiecare noapte adăuga aici noi fantezii pînă cînd somnolenţa făcea să cadă cortina pe o scenă grandioasă şi îl făcea să se scufunde în îmbrăţişarea uitării”.

Bob Guccione, fotografii original din Brooklyn, care a fondat imperiul revistei **Penthouse**, a făcut din acest univers de gloriolă o realitate cotidiană. Plecat de la nimic, el a creat în cîţiva ani o afacere de 75.000.000

poată fi determinat. Nu este vorba nici despre o alergie de contact care, în genere, cuprinde suprafeţe limitate ale pielii şi răspunde la agenţi specifici; fibre sintetice, lînă etc.

Nu se cunoaşte pînă acum un alt caz asemănător cu al micului Cristian. Doar prin similitudine se poate apela la cazul Sheilei Rossal, o fostă cîntăreaţă engleză care nu suporta aerul poluat precum şi aproape tot ce minca şi bea şi ale cărei simptome alergice violente erau de asemenea generalizate.

Se presupune că această intoleranţă drastică este de natură psiho-somatică. Nici misterul excepţionalei funcţii adaptative de termoreglare nu poate fi deocamdată explicat.

Ceea ce, de asemenea, trebuie reţinut este că părinţii lui Cristian suferă, fiecare în parte, dacă se poate spune aşa, de diverse forme de reacţie alergică la o sumedenie de agenţi care, probabil, însumaţi în singurul lor copil au realizat profilul acestui caz unic...

- DIVERTISMENT -

DE-ALE TURISMULUI..

Realizînd, înainte de Anul Nou, frumoase excursii cu frunţii în producţie, atît în ţară cit şi în străinătate, ne-am gîndit să eternizăm această splendidă acţiune printr-o expoziţie de fotografii. Procedînd la aranjarea lor pe trasee şi pe ţări, am constatat că toate fotografiile au ceva comun: tovarăşa Florica, care, fiind vigilentă, nu a scăpat nici o excursie. Din cele cinci poziţii avînd ca fundal Caraimanul, în trei tovarăşa Florica îl acoperă mai mult de jumătate cu nasul şi bărbia, în una arată cu degetul exact virful acesta obţinînd culoarea mov a unghiei lăcuite iar în alta ţine tartina cu salam de Sibiu chiar pe diagonală ce pleacă de la jumătate spre virf astfel că masivul pare răsărit direct din mincarea dumneaei. În rest, cam tot aşa: domul din Milano se zăreşte vag în ochelarii ei de soare, Acropole apare doar cu o bucată dintr-un obraz bucată, turnul din Pisa intră fix în banana din care muşcă, catedrala din Köln, cit e ea de măreată, pare o jucărie abia vizibilă în plasa cu ilustrate şi pantofi de schimb a tovarăşei Florica. Cit priveşte Notre-Dame, e pierdut cu totul după umerii şi pe sub falcile ei. Turnul Eiffel e în cocul tovarăşei Florica, Opera din Paris e între jacheta roşie şi rochia albastră a tovarăşei Florica, Capela Sixtină cu toate capodoperele s-a pitulat între braţul şi poşeta tovarăşei Florica iar Vezuviul nici că mai există: se confundă cu însăşi tovarăşa Florica. Aşa încît acum, după ce am terminat de instalat expoziţia şi sintem gata să-i anunţăm vernisajul nu ştim dacă e bine s-o numim: „turism cu tovarăşa Florica” sau pur şi simplu „tovarăşa Florica”. Ce părere aveţi?

I. ANDRONACHE,
resp. cero turistfo

Sfincși carpațini...

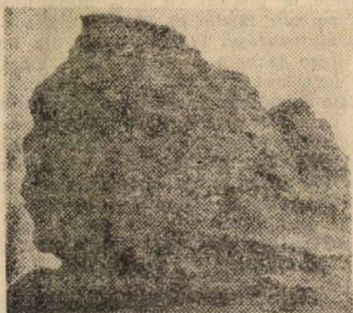
„Pe Pelasg, cel asemenea zeilor, l-a născut Pământul cel negru, ca să fie începătorul rasei muritorilor”. Extrasul aparține lui Pausanias (geograf și istoric grec sec. II e.n.) și este redat în „Dacia Preistorică” (1913) de Nicolae Densușianu.

Deși vasta lucrare nu este prea bine cotată din punct de vedere științific de către istoriografi, ea se bazează pe o foarte bogată documentare bibliografică din autori antici. Nicolae Densușianu numește „pelasgă” populația autohtonă preistorică din zona carpato-dunăreană. O bună parte din lucrare este consacrată monumentelor megalitice de cult, între care revelator este „zeul cel mare al triburilor pelasge, cărui i-au fost consacrate peste tot locul înălțimile cele mai impunătoare ale munților”.

Că este exact sau nu din punct de vedere istoric este greu de apreciat; evident este însă faptul că în multe locuri, parcă special alese, din Carpați noștri se află stinci imense cu aspect antropomorf, cunoscute local ca „sfincșul”, „moșul”, „baba”, „colțul...”, etc. Amploarea care a luat-o turismul în ultimele decenii a făcut să apară o multitudine de date din ce în ce mai exacte despre geografia pitorească a patriei. Multimea formelor antropomorfe și zoomorfe a început să-l pună în încurcătură și pe geomorfologi. Să trecem în revistă megalitii antropomorfi cunoscuți sub numele de „Sfinx”.

Cu câțiva ani în urmă almanahul turistic românesc în limba germană „Kom Mit” (1979) menționa că în Carpați se găsesc cinci stinci ce poartă numele de „sfincș” și le enumera: Sfinxul din Bucegi, Sfinxul de la Toplet, Sfinxul Bratocei, Sfinxul de la Stăncile lui Solomon și Sfinxul de la Stănișoara. Adăugăm aici încă patru: Sfinxul de la Piatra Arsă, Sfinxul Vulturesei, Sfinxul Oașului și Sfinxul de la Chiuești, și să-l localizăm:

SFINXUL DIN BUCEGI, sau Sfinxul românesc se află pe virful Babele (2 200 m) în imediata apropiere a cabanei cu același nume; mai cunoscut este profilul stîng a cărui orbită privește în direcția virfului Omu; profilul drept apare ca alt tip uman.

de dolari și declară mindru că îi aparține totul, pentru că n-a apelat nici la creditele bancare, nici la ajutoare financiare, nici la acționari. În Statele Unite, revista sa se tipărește în mai mult de 2 milioane de exemplare; rata de creștere este cea mai importantă din istoria publicisticii americane, întrucât el a atins aceste vânzări în mai puțin de trei ani. La cinci exemplare din *Playboy*, care există de peste douăzeci de ani, Guccione vinde trei.

Viața lui Guccione se situează în tradiția pionierilor industriei americane, ca un Henri Ford, chiar dacă domeniul pe care-l defrișează el are drept nume sexul feminin. /—/

În vîrstă de 40 de ani, el etalează tunici brodate de mină și poartă lungi pendative de aur pe pieptul său dezvelit. Vorbește cu un ușor accent de Brooklyn și seamănă cu actorul Victor Mature în rolul lui Samson.

La invitația guvernului jugoslav, el a creat un gigantic centru de vacanță și de case de joc în insula Erk, a cărui realizare l-a costat 40 milioane de dolari și care este destinat să atragă marile averi ale lumii. Inaugurat cu mare fast de revista *Penthouse* și de oficialitățile locale, operația a depășit visurile cele mai imense ale unui Gatsby. Contradițiile inerente unei astfel de întreprinderi își pierd importanța în fața „magnificienței unui nou Xanadu rezervat unei bogate elite internaționale... în țara mareșalului Tito”.

Principală caracteristică a atitudinii romantice față de bani este legată de faptul că el, romanticul, nu se socotește un om de afaceri cu capul rece, ci o ființă investită cu o misiune, cu un destin de împlinit, indiferent că e vorba de înființarea unor noi circuite comerciale, de colonizarea unor noi teritorii, de punerea la punct a unui hamburger mai suculent, sau de crearea unei noi terapii sexuale.

Guccione afirmă: „Atitudinea unora dintre concurenții mei, care pretind că trebuie să oferim clienților noștri ceea ce ei reclamă, fotografii cu sîni de pildă, îmi este în întregime străină și aceasta și explică de ce am reușit mai bine decît ei. Adeverata explicație a succesului extraordinar al revistei *Penthouse*, care se vinde acum în 4,5 milioane de exemplare în toată lumea, este aceea că ea nu cuprinde nimic care să nu fie în conformitate cu morala mea personală. Căci eu am o morală, iar revista *Penthouse* este expresia ei. Eu am crescut într-o familie catolică, care mi-a transmis un profund respect al femeii, respect reflectat în magazinul meu. Am fost învățat să privesc în orice femeie în vîrstă o mamă, iar în orice femeie tinăra o soră. Dacă îmi veți studia cu atenție revista, veți constata că femeie nu este tratată ca un simplu obiect sexual, ci cu demnitate, chiar dacă ambiția este erotizată. Eu trebuie să justific revista prin propria mea morală și prin relație cu publicul. Eu nu trebuie să mă simt culpabil. Prezentarea revistei este foarte îngrijită, atît din punctul de vedere al hîrtiei, al tipăriturii, al punerii în pagină, cît și al conținutului. Totul

este aici de bun gust. Publicul vrea să cumpere o revistă fără să se simtă vinovat și, de aceea, **Penthouse** și **Playboy** se vînd atît de bine”.

Ai crede că-l ascuți pe Louis B. Mayer vorbind despre fotografiile de familie. Se vede pînă la ce nivel romanticul este capabil să ofere despre el însuși o imagine idealizată și să transforme afacerea sa într-o cauză justă.

Bunele sentimente nu trebuie să împiedice căutarea averii. Guccione, în același timp proprietar și fotograf, cunoaște secretul reușitei sale. Un număr din fotografiile sale de **pin-up** sînt luate în studioul său amenajat cu oglinzi, grinzi sculptate, zăbrele, grilaje de fier forjat și paravane în spatele cărora se dezbracă fetele cu care lucrează. Ele pozează în fața unor decoruri de teatru care sugerează o mare varietate de scene erotice. /—/

Ca orice întreprinzător curajos, Guccione își asumă destule riscuri. /—/ Revista a fost interzisă la vînzare de o rețea de librării americane și Guccione a pierdut 400.000 exemplare. Dar, ca toți romanticii, el vedea departe și se gîdea că riscul merită să fie încercat. Iată credo-ul său: „Eu încerc, să fiu în fruntea pieții și să mă alinez progresului, eu am o estetică foarte personală, în acest domeniu, pe care alții nu o au. Eu nu sînt dator nimănui. Pentru mine, banul nu este decît un barometru al succesului. Eu sînt un întreprinzător, un creator, un constructor de imperii. Am destui bani pentru a trăi mai multe vieți. Dar nu voi fi niciodată mulțumit. Vreau să posed stații de radio, de televiziune, ziare. Vreau să continui să construiesc, să construiesc, să construiesc”. Produsul poate să varieze, dar capacitatea de idealizare a romanticului subzistă orice-ar fi. Președintele companiei britanice Leyland, M. Donald Stokes, a vrut să convingă că fuziunea acestei societăți cu gigantica B.M.H. era conformă interesului național, ceea ce l-a condus la utilizarea unei tactici de șoc pentru a-și elimina adversarul. Sir George Harriman, președintele B.M.H., a fost încetșor și subtil plasat într-o poziție insuportabilă înainte de a fi „dat afară”. Cînd a sosit ora capitulării, lui Harriman a început să-i curgă sînge din nas. A fost dus de urgență la o clinică londoneză unde s-a constatat că tensiunea i se ridicase alarmant și a fost obligat la o odihnă de cincisprezece zile. El a semnat a doua zi dimineată, la clinică, într-o stare de semi-conștiință.

Lordul Stokes și-a justificat această strategie fără scrupule prin necesitatea de a salva industria de automobile britanică. Dar, după scriitorul Graham Turner, care a avut acces la toată documentația, este evident că Stokes dorea înainte de orice altceva să devină „regele industriei de automobile”. Lordul Robens, vechi președinte al companiei cărbunilor, califică astfel această afacere: „O poveste cu oameni și ambiții extrem de sordidă”.

Poluarea și degradarea mediului, cum le cunoaștem astăzi, sînt adesea opera romanticilor de felul acesta, care pretind că extind frontierele cunoașterii umane, că exploatează resursele energetice ale pămîntului,

SFINXUL DE LA TOPLEȚ, Sfinxul de pe valea Cernel sau Sfinxul bănățean se află pe malul stîng al riului Cerna în apropiere de localitatea Topleț; poate fi văzut și din tren. Nicolae Densușianu îl identifică cu Hercule ale cărui isprăvi

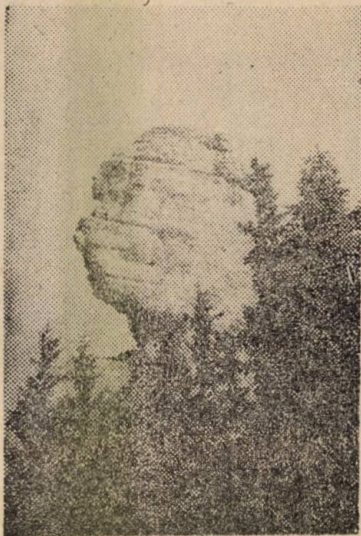

sînt pomenite în folclorul din zonă, eroul legendar fiind numit aici Iovan Iorgovan.

SFINXUL OĂȘULUI, domină Cîmpul Pietroasei pe virful Pietroasa (1.201 m) aflat în extremitatea vestică a munților Gutli; acces prin Negrești-Oaș.

SFINXUL BRĂTOCEI, se află în masivul Clucaș în Colții Bratocei și străjulește șoseaua Ploiești-Vălenii de Munte-Săcele-Brașov, ce trece prin pașul Bratocea.

SFINXUL DE LA STINIȘOARA, este identificat în masivul Cozia de către

Dr. Petre Măldărăscu din Râmnicul Vilcea ; poate fi văzut pe un deal din apropierea Mănăstirii Stinișoara aflată la 6 km de Călmănești pe malul stîng al Oltului ; reprezintă profilul stîng al unui cap protejat cu un colț cu corn lateral ; interpretarea este dificilă.

creează bogăție sau sprîjină cercetarea. Bernie Cornfield, în momentul de față în închisoare în Elveția, cerea de la salariații săi să nu se considere oameni de afaceri, ci misionari, filantropi sau oameni de stat.

Acest tip de om are nevoie să creadă că goana după avere este o aventură romantică și, în general, ei reușesc. Atunci cînd sînt anunțate bunele rezultate comerciale ale unei întreprinderi, s-au putut vedea adesea în Statele Unite, oameni aparent echilibrați avînd lacrimi în ochi. Anumite societăți cultivă un reper-toriu de cîntece care incită cadrele să-și pună viața în serviciul întreprinderii, așa cum erau invitați altădată soldații să moară pentru patrie. Marile discursuri, ceremoniile de inaugurare, semnele exterioare ale bogăției, secretarele drăguțe, cadrele serioase sosite de la Harvard, fetele ce asigură odihna războinicului, toate acestea au funcția să încerce romantizarea averii. Oamenii de afaceri devin „vînători”. Un raport al I.O.S. descrie finala unei competiții de vînzare în acești termeni : „1.216 vînători pe drumul cel bun — niciodată istoria vînatului mare n-a cunoscut o asemenea aglomerație”.

Fără această valorizare a imaginii de sine, numeroși oameni de afaceri ar fi incapabili să se privească într-o oglindă. A face afaceri trebuie să fie o activitate prestigioasă și valabilă în sine, oricare ar fi produsul vîndut. /—/ Cum să ai o bună părere despre tine, atunci cînd îți consacrî viața fabricării și vînzării ți-gărilor ? De aceea, atunci cînd omul vinde obiecte inutile sau nocive, este obligat să înlocuiască satisfacțiile obținute normal din creativitatea sa munca sa prin miturile romantice ale glorioasei căutări a averii.

Milton, în *Paradisul pierdut*, vorbește despre oamenii lui Mammon care, „Cu mîinile lor nelegiuite / destramă măruntaiele mamei lor Terra / pentru a smulge comorile cele mai bine ascunse...”

Romanticul nu vrea să vadă latura negativă a setei sale de bani. El nu vede marele proiect, elaborat de ambiția sa. El este fără scrupule față de aspectele contestabile ale metodelor sale. Căutarea Eldorado-ului justifică totul.

Care sînt cauzele acestui fenomen ? Dacă dorința de îmbogățire este înainte de toate născută din nevoia infantilă a unei surse inepuizabile de binefaceri, se poate emite ipoteza că omul pentru care vînătoria de comori este o activitate romantică a cunoscut, odată, această sursă și nu acceptă să o fi pierdut, cum s-a întîmplat cu Walter Raleigh după ce a întrezărit Eldorado-ul.

Starea de perfecțiune a cărei nostalgie e conservată este cea a unei preeminențe trecute, în care insul dispunea de toate sursele de satisfacție. Este regatul sînului matern, care evocă starea de sugar îmbuibat la lapte, bogat ca un Cressus.

Sugarul vorace și pasiv prefigurează mentalitatea viitorului milionar și afacerist. Desigur, este vorba de o rafinare și de o dezvoltare importantă a acestei mentalități, dar deja în primele luni de viață se desenează fundamentele unei astfel de personalități —

adică dorința de a dispune de o sursă inepuizabilă de satisfacție și de a controla; încrederea de neclintit în sine; capacitatea de a-și realiza visele; dispoziția spre eliminarea fără milă a rivalilor și idealizarea relației speciale cu sfântul ca fiind o atașare romantică. A fi atât de bine hrănit, atât de bine îngrijit, înseamnă că ai o mamă foarte iubitoare, și că trebuie să fii un obiect demn de dragoste.

După ce ai cunoscut o sursă atât de perfectă, devii perfecționist, și nu încetezi să dorești reproducerea unei stări atât de ideale; și, pentru că, în realitate, pot fi întâlniți prea puțini oameni capabili de o asemenea dragoste, este căutată perfecțiunea sub o altă formă, de exemplu în bogăție. O astfel de persoană are întotdeauna nevoie să fie bogat recompensată pentru a se simți iubită; ea va căuta în lume astfel de recompense și va justifica căutarea prin cele mai nobile mobile.

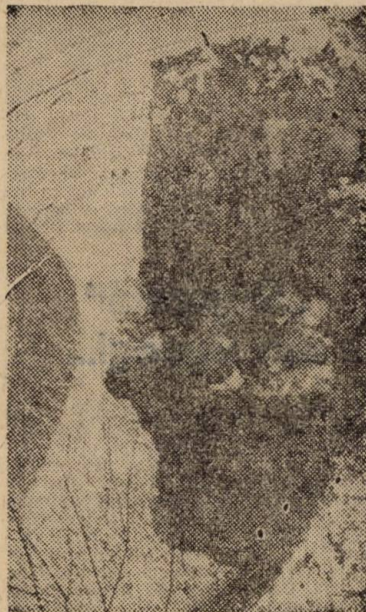
A descoperi petrol, gaz, argint, aur, uraniu, a răspindi un produs care inundă piața sau a realiza o bună afacere, aduce unui asemenea om fericirea, oricare ar fi valoarea intrinsecă a succeselor sale, căci este vorba de compensarea unui fiu iubit de către un destin favorabil. Ceea ce caută el nu sînt atît condițiile bogatului, cît experiența îmbogățirii. De unde, setea sa de aventură, dorința de a-și mări societățile, de a-și spori profiturile, de a descoperi noi piețe. El este investit cu o misiune, indiferent că e vorba de producerea în masă a unui pui afumat sau de inundarea pieții cu o loțiune după bărbierit. Zgîrie-norul pe care-l construiește înfrumusețează orizontul, el transformă în momente imobilele sale cu birouri goale. Chiar conștiința caracterului superfluu al bogățiilor pe care le acumulează și inutilitatea a ceea ce produce, nu pot diminua apetitul său insatiable pentru posesiune. Nevoia de dragoste cunoaște ea, oare, limite?

În așteptarea succesului care nu va întârzia să se producă, iluzia scopului îl protejează împotriva greutăților. Obiectivul neatins este liniștitor și păstrează viziunea asupra viitorului. Dar odată posedat, obiectul dragostei romantice îl dezamăgește întotdeauna și acest om rănit geme; nu e vorba decît de asta?

Unii reușesc să evite deziluzia și mor cu o credință intactă. Sînt, în general, oamenii care trăiesc cu intensitate urile și dușmăniile lor; răzbunările îi fac să avanseze. Prezența dușmanilor puternici îi dispensează să caute prieteni. Ei atribuie unor factori exteriori tot ceea ce-i apasă în existența lor. Inconștient de propriile sale motivații, romanticul este în mod deosebit apt să poarte războaie comerciale și să susțină conflicte de la persoană la persoană, ceea ce-i permite să scape de propriile sale conflicte interioare. Astfel, el nu se îndoiește niciodată de el însuși, nici de obiectivul său.

Acest tip de om multiplică eșecurile conjugale, își neglijează iubitele, își pierde prietenii, își abandonează asociații căci nimic nu trebuie să-l împiedice să-și realizeze visul. Acest personaj exercită, adesea, o puternică atracție față de alții, mergînd chiar pînă la a-i incita să se sacrifice pentru el; astfel Raleigh a reușit să-și convingă soția că trebuie să se debaraseze de averea

SFINKXUL DE LA STINCILE LUI SOLOMON, se află la poalele masivului Postăvaru la capătul de sud al cartierului Schei al Brașovului; este descoperit de prof. Călin Turcu din Vălenii de Munte.

SFINKXUL DE LA PIATRA ARSĂ, se află în munții Bucegi pe muntele Piatra Arsă, la marginea abruptului prahovean.

SFINXUL VULTURESEI, se află în creasta cu același nume din munții Căpățini; traseu turistic marcat din Brezoi, județul Vâlcea.

SFINXUL DE LA CHIUEȘTI, a fost aproape sigur modelat de mina omului, căci pe lângă un cap proporționat și bine conturat mai avea și ornamente pe piept. A fost conservat prin acoperire cu pământ printr-o alunecare de teren produsă în vremuri îndepărtate și redescoperit și evidențiat în urma alunecării de teren din primăvara lui 1908. Nu a fost studiat suficient și nu s-au luat măsuri de protecție, astfel că în urmă cu 10-12 ani, capul s-a dărâmat. S-a aflat pe dealul Virtoapele, comuna Chiuești, județul Cluj.

În literatura turistică se mai vorbește despre Sfinxul Perșanilor, dar acesta are o denumire locală anterioară legendărilor Colțului Încăleceții; deci nu poate fi luat în considerare.

„Gigantul” din Bucegi...

„Cel mai însemnat munte din catena meridională a Carpaților este Bucegiul. Acest munte, care se distinge prin înălțimea sa cea maiestuoasă și prin extensiunea orizontului său, a avut odată o mare celebritate. El a fost în antichitatea preistorică muntele cel sfânt al triburilor pastorale pelasge”. Extrasul aparține vastei lucrări a lui Nicolae Densușianu *Dacia preistorică* apărută la București în anul 1913. Cartea vorbește despre civilizația neolitică din zona țării noastre pe care N. Densușianu o numește PELASGA și care ar fi construit monumente megalitice de cult. Capitolul de la paginile 226-238 este intitulat „Saturn ca Zeus. Simulacru cel colosal de pe muntele Omul din Carpați”, și indică faptul că „divinitatea supremă a regiunii pelasge, zeul tunetelor, al fulgerelor și ploilor, acela care cutremura pământul, care fecunda cimpurile, văile și munții, mai avea și epitetul de PELOSOS, adică GIGANTUL sau OMUL MARE — și acest Peloros era considerat la Tesalieni ca identic cu Saturn”. Autorul identifică „marele simulacru al lui Saturn” pe virful Omul și-i tipărește imaginea la pagina 227 reprezentând un bărbat în vîrstă, cu plete și barbă albe, cu fața lată și aspect energetic, distingindu-l după „particularități remarcabile” argumentate prin amănunțita sa cercetare bibliografică. Prima particularitate se referă la „expresiunea cea lată a feței.” Literatura antică amintește mereu de „zeul cel prea bun, prea mare și cu fața lată...” „zeul pelasg cu fața lată și care locuiește departe...” „Saturn cel cu fața lată”. A doua „particularitate cu totul expresivă...” „aparține simbolismului antic; pe fruntea cea calmă și plină de inteligență a acestui zeu se văd urmele naturale ori artificiale ce reprezintă o spargere a capului...” „Poetul Pindar ne-a transmis această legendă sub formă că Vulcan a spart cu seacă de

lor personală pentru a finanța ultima și zadarnică căutare a Eldorado-ului.

Acest tip de om este apt să-i facă pe alții să lucreze. Dacă, cel mai adesea, el dă impresia că nu are probleme și că este liber ca pasărea cerului, faptul se datorează că știe să-i facă pe alții să ducă responsabilitățile sale. El pare a nu suferi de constrîngerile vulgare ale vieții cotidiene, dar trebuie căutată în anturajul său o victimă invizibilă, un partener, un prieten, o mamă, o soție, o iubită care, prin forța caracterului sau din masochism sau din dragoste oarbă suferă consecințele naturii neiertătoare a romantismului și suferă în locul său. Soția lui Alfred Krupp, locuind în mijlocul oțelărilor, nu a înțirziat să se „plîngă cu amărăciune” și ea și-a petrecut restul vieții consultînd medic după medic și trecînd din cură în cură pentru a se trata. Foarte des, marii oțelari ai averilor se bucură de o energie prodigioasă care epuizează întreg anturajul lor, îmbolnăvind-le soția, dezechilibrîndu-le copiii.

Putem fi siguri că acestui tip de om îi corespunde acel gen de copii care, cu forța amenințărilor (cel mai eficace este șantajul cu moartea), a „miniei”, a voinței, se impun unui anturaj care, ca toate cele ce vor urma, se supun pentru a avea liniște. Se poate imagina că foarte devreme capătă obișnuința de a obține satisfacție; este vorba întotdeauna de ultimul capriciu. Obișnuința de a câștiga a fost înculcată de mici acestor copii și orice eșec va fi resimțit de ei ca o nedreptate.

Dacă un astfel de individ capătă certitudinea că toate exigențele îi vor fi satisfăcute (cum a fost cazul în trecut), comportamentul său va fi caracterizat prin încredere în sine și autoritatea unui om făcut să comande. În termeni tehnici, se spune despre o asemenea persoană că n-a depășit niciodată ceea ce Melanie Klein numește „poziție depresivă”, caracterizată printr-o ajustare la realitate și la starea de lipsă pe care orice copil trebuie să o opereze în cursul procesului normal de maturizare. Cum el n-a învățat niciodată să piardă,

aramă capul lui Joe (Zeus), din care a ieșit apoi Minerva”. Densușianu în continuare descrie încă un simbol important și caracteristic: „lingă umărul drept al zeului ni se înfățișează în forme regulate și bine conservate figura unui scut gigantic. Acest scut este unul din atributele cele mai principale și mai arhaice ale divinității supreme din timpurile eroice”; „cel ce ține egida, sau scutul”. Simbolul acestui scut „a avut totodată un rol extrem de important în viața de stat a Pelasgilor. Ea ne apare ca paladiul existenței și independenței politice.”

În capitolul următor al cărții (pag. 238-242), Nicolae Densușianu remarcă o surprinzătoare asemănare între megalitul carpatin și bustul de marmură al lui Jupiter descoperit la Otricoli în Italia (figura 1), și conservat în Sala rotundă din Vatican, arătând că „ne înfățișează în toate trăsăturile fizionomiei sale, nu tipul italo-latin, ci o figură nordică barbară, un tip etnic, nobil, sever, din părțile Dunării de Jos, după cum îl vedem exprimat și pe monedele cele vechi ale Daciei”. Mai argumentează că cel mai vechi simulacru al lui Joe la romani se numea Jupiter Lapis, adică Jupiter de Piatră, presupunând că acest cult a fost adus în peninsula Italică de ramura migrației ce s-a desprins de marea populație neolitică stabilită în jurul zonei carpatine.

Nicolae Densușianu a scris despre multe monumente de cult despre care vorbește literatura antică, deși personal a reușit să vadă puține din ele. Și totuși majoritatea și-au dovedit existența pe parcursul anilor. Uitatul Nicolae Densușianu m-a trimis direct la țintă: în București trecusem de multe ori pe lângă „Simulacru al lui Zeus” și nu-l văzusem. Am poposit din nou în șaua dintre Cerdac și Virfu Omu: acolo se află o stâncă imensă cu partea pietroasă și abruptă privind spre răsărit, spre Valea Cerbului (figura 2). Stâncă este constituită din calcar alb ce înconjoară un nucleu de conglomerat mai închis la culoare; pe suprafața conglomeratului vom descoperi cu greutate ochii, un rudiment de nas, o ureche; calcarul înconjoară conglomeratul formând plete și barbă albe. Ea umărul drept pilonul de conglomerat poate fi interpretat drept scutul descris mai înainte. Este un veritabil megalit antropomorf, poate distrus de vânturile și ploile care l-au creat. Poate că megalitul a generat o atmosferă de cult care s-a răspândit, iar Nicolae Densușianu l-a redescoperit după mitologia cercetată. Poate că stâncă a fost într-adevăr sculptată și a reprezentat un erou civilizator zeificat.

Oricum, este un megalit foarte interesant și sintem scutiți de a-l boteza noi, deci: OMUL MARE, PELOROS sau SATURN.

Dr. Iuliu FLOAREȘ

a câştiga devine însăşi condiţia vieţii lui, iar succesul îi întăreşte sentimentul intim că este cineva deosebit, care are dreptul la privilegii. Oare atitudinea deferentă a tuturor faţă de el nu-i confirmă asta? Şi, apoi, este adevărat că toată lumea este liniştită de încrederea de sine pe care o manifestă şi de certitudinea ce-o împrăştie în jur. Oamenii sînt uşuraţi să poată descărca puterea de decizie asupra unei asemenea personalităţi; ei nu doresc ceva mai bun decît să urmeze un om a cărui superioritate pare atît de evidentă.

O persoană indecisă nu poate suporta să se înşele, ea are nevoie să fie susţinută pentru a se putea descărca de responsabilitatea unui eșec. Un film de Otto Preminger a fost rău primit de public, de presă, şi el a fost întrebat ce crede despre critici. El a declarat cu superbie: „Dacă criticii nu apreciază unul din filmele mele, nu este problema mea, este problema redactorilor şefi care îi folosesc”. O astfel de atitudine contrastează cu cea a oamenilor ce se lasă duşi de evenimente.

Romanticul are acelaşi avantaj cu îndrăgostitul: el vrea să trăiască absolutul. Pentru el, căutarea averii este căutarea Eldorado-ului şi el continuă acolo unde orice om normal s-ar opri, ar decide că jocul nu merită să fie făcut, deoarece nu e vorba decît despre bani. Cu toate că această conduită are adesea consecinţe dezastruoase, trebuie să admitem că anumite întreprinderi nu pot fi conduse decît de oameni de acest soi. Omul care prospectează petrolul în fundul oceanului sau în Alaska, un Alfred Nobel în căutarea unui exploziv stabil (pe cale să provoace moartea fratelui său) sau omul care a inventat cinematograful sau curentul alternativ în electricitate, toate aceste personaje trebuie să fi fost capabile să conceapă inconceptibilul şi să ajungă la capăt.

Nicola Tesla şi-a imaginat cum se produce electricitatea de curent alternativ (atunci considerat imposibil) admirînd un apus de soare şi amintindu-şi un poem de Goethe. Descoperirea sa l-a făcut un om bogat (pentru o anume perioadă) şi a inaugurat era jucăriilor electrice.

Către sfîrşitul vieţii, ideile sale au devenit din ce în ce mai fantastice, chiar nebuneşti. Dar el nu s-a îndoit niciodată de el însuşi şi a urmărit fără răgaz realizarea viselor sale. A sfîrşit prin a se ruina şi a murit în sărăcie.

Prezentare şi traducere de

Liviu ANTONESCU

- DIVERTISMENT -

DE-ALE INIMII...

Organul care-şi face cel mai mult de cap nu este capul ci inima, ea fiind, e lucru hotărît, capul răutăţilor (dar şi al bunătăţilor, să fim sinceri, în primul rînd, cu noi înşine!). E-adevărat, inima trebuie ținută în friu şi nu în palmă, altfel ghesul ei îţi dă bătăi de cap, şi te iau ceilalţi de găgău şi rămil de căruţă, da, trebuie strunită, să nu te ducă toată ziua bună ziua în ispită (nu că ispitele nu şi-ar avea farmecul lor, dar ce-i

prea mult te strică...).

O inimă uşoară, şăgalnică, neună, după unii, se hrăneşte cu ficaţi în sine şi cu creier cu vin alb (numai să fie bine smintit, creierul!), dar şi cu furlite ale fudului din acestea, ba, culmea lăcomiei, şi cu inimă perpelită pe jăratec!

Nu că vrem să revoluţionăm biologia şi ştiinţele, zise, medicale, dar afirmăm sus şi tare că în natură, în societate, mai ales (şi ea parte a naturii) se poate trăi şi fără inimă şi fără cap (că aia fără inimă sînt răi şi aia fără cap sînt proşti, asta nu ne priveşte); fără inimă n-ai dureri de cap, iar fără cap ai tot ce-ţi trebuie (după cum cititorul poate înţelege din „voiajul” nostru „în jurul craniului” întreprins cu alt prilej!). Inima (cînd există!) se oferă fiinţei iubite, cu dedicaţii gen „dragostea mea, îţi dăruiesc inima mea tie, moartă după tine, de dragul tău adică”; capul (aidoma cînd există) nu se dăruie, el se pierde ori se suceşte (cînd capul vine că-l îndoielnic!) dar asta tot din dispoziţia inimii, că ea singură ştie ce-i de făcut cînd nu mai e nimic de făcut şi trebuie trecut la fapte, că fructele chiar cînd sînt bine coapte nu cad pară mălă-

iaţă în gura lui nătăfleată!...

Precum se vede ea inima poate trece drept organ al gîndirii, capul (şi cel mai căpos!) slujind în cazuri din astea de popîndău ori de buton ca la ceas, de răsucit la rigoare şi fixat la ora exactă cînd să dai de dracul, personaj cu care inima are strînse raporturi de colaborare reciproc avantajoasă, ea se bucură de avantajele lui pe pămînt, el de păcatele ei în iad

(vezi tragi-tărăşenia lui Faust!)

La o tensiune ridicată a inimii, creierul este în pericol de incendiu; cînd „tensiunea” inimii e scăzută, subnormală, creierul n-are nici un haz (că pe asta dacă nu-l doare nimic şi n-are nici un drac, nu-l bun nici la...

capac!).

Un om cu inimă mare e de neconceput cu un cap sec; asemenea, o inimă candrie nu consună cu un cap pătrat, că frumoasele nebunii ale inimii dacă n-au şi-un strop de înţelepciune în măduva lor, n-au nici un Dumnezeu,

cît ar fi el Dracul de bătrîn!).

Sînt inimi şi inimi şi inimi... Care-l mai bună, care-l mai neună, mai înt-

Bucătărie românească într-un restaurant
din Washington

„Ca la mama acasă...”

Este desigur o profundă eroare a reduce valoarea mesei și implicit a alimentelor pe care le consumăm cu acest prilej doar la dimensiunea lor nutrițională. Alimentelor le sînt proprii în realitate multe alte dimensiuni, funcție de unghiurile din care sînt privite :

— ca hrană, așadar ca mijloc de subzistență și de supraviețuire ;

- ca medicamente ;
- ca modalitate de comunicare ;
- ca depozitare a numeroase valori simbolice ;
- ca reglatoare și stimulatoare a tonusului psihic, afectiv.

Cum prima dimensiune, cea nutrițională este îndobîtă cunoscută și asta grație viei mișcări de idei pe care o întretine medicina pe tema alimentației raționale, ne vom focaliza, în continuare, pe celelalte. Do-

moasă, mai abrașă, greu de zis ! Pe care s-o alegi, pe care s-o iubești, pe care s-o slujești ? !

Inima albastră ? ! (vai de capul ei !) ; Inima de piatră ? ! (e bună, dar numai cînd piatră-i prețioasă și purtătoarea gustoasă...) ; Inimă rea ? ! (nu, că moare repede, și lumea nu merită atîta oste-neală) ; Inima zdrobită ? ! (da, merge-n romanele de dragoste, că trebuie să trăiască și scriitorii din ceva !) ; Inima tocată ? ! (se acceptă, dar nu în piept ci în chiftelă și sarmale !) ; Inima goală ? ! (nu, să n-aud, să n-auzim, viața pe i-nima goală-i un chin, îți ghiorăie ma-tele-n tine, și se pune cu leșin la i-nimă, poftele-n cui, și-o inimă care nu poartăste nu-i

inimă ci untură de pește ?) ;

Inima cit un purice ? ! (asta nu mai e inimă, zău, că te scarpină toți cotoii și cotarile) ; Inima cit un bostan ? ! (dar inconvenient, că te mîncîncă por-cii !) ; Inima rece ? ! (nu-i soi nici ea, că pînă la urmă tot se strică, nu poți ține o veșnicie congelatorul în priză !)...

Fără-ndoială, sufragiile celor intere-sați se vor îndrepta către inima de vițel cu smîntînă, inima de vițel sote sau inima de vițel umplută, iar, ca desert, inimile de ciocolată (potrivit unei cărți de bucate din antichitate). Între inimă și ochi funcționează o complica-tate și o armonie fără cusur : ei văd și ea cere, cu cit ei sînt mai bine îm-brobodiți și mai miopi, cu atît ea cere mai mult și tu dai în gropi, iar cu cit ei văd mai departe, cu atît ea cere mai aproape, regula regullor fiind aceea că, cu cit ești mai legat la ochi, cu atît inima vede mai bine, ducîndu-te în triumf la pierzare, de ripă sau fain-frumos în prăpastie (după pofta inimii,

cum doriți !) :

Raporturi devenite clasice sînt și în-tre inimă și limbă ; astfel cam tot ce ai pe inimă ai și pe limbă ; mîncări-mea de limbă de la inimă vine ; cînd îți scoți inima prea la vedere, ți se tale limba, dar și cînd nu-ți ții limba-n gură, inima multe îndură ; tragerea de inimă e altceva decît tragerea de limbă ; de inimă vine că te tragi tu, de limbă te trag alții ; limba se consumă în sos de vin, însă inima se savurează în sos divin !

Călcatul pe inimă nu-l totuna cu căl-catul pe coadă, și nici cu călcatul în general : pe inimă îți calci singur să fii în rînd cu oamenii, pe coadă te calcă alții să fii în rînd cu pisicile ; călcatul în general îl privește pe fiecare (atenție deci pe unde, ce și pe cine calci...) :

După secole de conviețuire cu priete-nii lor cîinii, unii oameni, mai curați și mai blăjini la suflet, au ajuns să aibă inimă de cîine, ba, nu puțini, chiar o viață de cîine (viceversa nu s-a întîm-plat, cîinii avînd despre stăpînii lor, oamenii, niște păreri cîinești foarte per-sonale !) :

Din cauză că se-ncing una-una, inimile trebuie din cînd în cînd răcorite, dar dacă ți-o răcorești prea tare, riști să intri cu ea cu tot la răcoare (de-ala e

blue ca, totuși, inima să fie cu cap, că nici ea să facă și el s-o tragă nu-i echitabil).

Inima (dar nu numai dinșă) e responsabilă cu fericirea: cînd cedează — că trebuie, viața-i făcută și din renunțări... — se-nîmplă că trăiești o mare fericire; cînd ai rupt-o-n fericire, vina trebuie împărțită între inima și cap! Despre „stopul cardiac” nu discutăm, că noi, aici, avem în vedere inima cu minunatul ei glas și nu cordul care, el, dă obolul doctorilor și ortul popii!

La o doamnă înții cedează inima și abia după aceea, funcție de îngăduință și fantezia persoanei, celelalte dotări auxiliare („dotări” care, în fond, nu se cedează, se donează, făcînd parte din patrimoniul umanității noastre pururi trecătoare, că, nu-i așa, dar din dar se face rău, dacă dai, dacă nu,

degeaba al t...); la ei cedează înții de toate buzunarul după care urmează nectarul și, la urmă de tot, culoarea cuderilor — alb ca varul (vorbă zicalei: inima domnilor bucuria nebunelor...).

Sfînta inimă de mamă e, de departe, mai miloasă și mai bună decît inima de tată, pricină pentru care mama este numai una pe cînd tați pot fi mai mulți, oricît de mulți vrea mama l...)

În concluzie, inima, cum o fi cum n-o fi, e bine să fie, ca să al de cine s-auscultî, altminteri planeta pămînt ar fi prea de tot pustie!

MIC TRATAT ASUPRA IUBIRII

Realitatea, maestrul iluzionist al rătăcirilor noastre, demonstrează fără puțință de tăgadă că, după ce te-ai îmbătut cu apă rece ori sifon (iubirea) și te-ai amețit cu bere la haibă sau tulpurel (dragostea) o dai înțelept pe vin vechi și țării (amorul), să nu se supere substantivele și substanțele între ele l...

Concret, iubirea nu „se face”, ea se cîntă, se divinizează deopotrivă de poezi și de nepoezi; cea care se face e dragostea, care nu se cîntă, se descîntă (cînd partenerii dau în clocote și-și caută pe urșită, în ghioce, în cafea ori în cărți la babe vrăjitoare, ca să vie unul în brațele celui alt pe mătură călare); mai prozaic, amorul se practică, se cultivă în felul unui meșteșug, al unei arte, ținînd mai mult de rafinament decît de sentiment (care poate lipsi, în beneficiul „produsului estetic”, întrucît nimic nu e mai dăunător în artă decît școsul sufletului din om cu clește, cum al scoate pe necuratul din năzdrăvăniile unui pretins eretic...).

Iubirea e suavă, delicată, sinceră, analitică, platonice, idealistă, dragostea este focosă, fierbinte, oarbă, tiranică (tiranii înșiși cad răpuși de ea), se face și cu de-a sila, fiind prin excelență materialistă

(unde-i puțină lesne-a căuta pricină); amorul, ehei, este turbat, liber, pribeag, total, sănătos, dar și ghebos (funcție de starea psiho-fizică a înamoraților).

Iubirea-l pe lacrimi, cuminte, și pe jurăminte, făcînd parte dintre lucrurile

rînd a sublinia că alimentelor în general și în special unora dintre ele le sînt proprii și valențe terapeutice și farmacologice, vom zăbovi doar asupra unor exemple extrase din lumea legumelor și fructelor. În acest sens vom preciza că țelina și cicoarea sînt aperitive, adică sporesc apetitul; că ridichile și salata sînt depurative, contribuind astfel la purificarea umorilor interne ale organismului; că sparanghelul, prazul, pepenii și majoritatea fructelor în general sînt diuretice, respectiv favorizează eliminarea urinei; că usturoiul și ceapa sînt la rîndul lor vermifuge, adică contribuie la eliminarea paraziților intestinali; că varza roșie este expectorantă în timp ce cea albă este, grație vitaminei U pe care o conține, cicatrizantă, fiind din acest motiv foarte utilă în tratamentul ulcerărilor tubului digestiv; că anghinarea este colagogă, adică favorizează eliminarea bilei, produs fiziologic extrem de util pentru digestie și în special pentru digestia grăsimilor.

Trecînd la următoarea dimensiune, mai puțin cunoscută, proprie alimentelor, în virtutea căreia acestea sînt și mijloace sui-generis de comunicare între oameni, vom preciza că masa nu trebuie privită numai ca o modalitate de satisfacere a foamei și de asigurare a suportului energetic al organismului, ci și ca un pre-text de a ne întreține, de a comunica între noi, de a demonstra că facem parte din mici societăți, din mici colectivități umane care le prefigurează pe cele mari. Să nu uităm că masa, înainte de a fi o necesitate, este și o plăcere. Pentru celebrul gastronom francez A. Brillat-Savarin masa reprezintă plăcerea tuturor vîrstelor, a tuturor condițiilor, a tuturor țărilor și a tuturor zi-lelor, care se poate asocia cu toate plăcerile și care ne rămîne ultima, ca pentru a ne consola de pierderea tuturor celorlalte.

Pentru un alt mare gastronom, de data aceasta român, scriitorul Al. O. Teodorescu (Păstorel) masa este în primul rînd comunicare. Celebrele sale scrieri gastronomice *De re culinaria* și *Gastronomice rămîni* o mărturie cît se poate de elocventă. Criticul George Muntean, în postfața la ultima din cele două cărți menționate, precizează că o masă fără puțină petrecere, fără posibilitatea selecției și gustării, rămîne un act neinteresant decît sub raportul biologic. A se observa de altfel, precizează tot sus-numitul, atît în viața socială, cît și în literatură, că aici (adică pe meleagurile noastre), nimeni nu mănîncă singur decît de nevoie, și, în orice caz, nu un asemenea ideal gastronomic este dominant. Oamenii sînt bucușori să împartă, să fie mai mulți, să deguste și să comenteze, nu o dată să bîrfească jovial și să dea mici spectacole gastronomice, sporînd astfel dimensiunile unui fapt obișnuit, creîndu-i o metafizică a sa, și făcînd dintr-un moment al ospetiei, prilej de fermecătoare pedagogie socială. Și tot aproape de această fermecătoare pedagogie socială a mesei, Păstorel deplînge în *De re culinaria* graba definitivă a omului modern, pe altarul căreia își sacrifică funcțiile comunicative ale mesei. Indiscutabil că Păstorel are dreptate. Mesele tihnite, comunicative, cu caracter aproape ritual, unde familia se adună dimpreună, prac-

tic au cam dispărut și asta grație ritmului alert pe care îl impune civilizația tehnocistă. Se mănincă grăbit, individual, și de multe ori chiar în picioare. Familia a încetat, în consecință, de a mai reprezenta cadrul unic și tradițional de luare a mesei. O statistică a lui J. Klepping, efectuată în Franța, și asta în cursul anului 1961, ne indică că numai 30% din numărul celor anchetați, au luat toate cele trei mese în cadrul familiei, 22% le luau pe unde apuceau, în timp ce 30—40% luau masa principală la restaurant sau la cantină.

Este bine de știut că alimentele au reprezentat printre altele nu numai mijloace de comunicare între oameni și familii, ci și între națiuni și popoare, ca și de afirmare a personalității lor. „Sarmaua, de pildă — precizează Păstorel — este o mîncare turcească. Dar așa cum o face turcul s-o mănince el. Măcar că turcul a inventat sarmaua (în această variantă fiind o tocătură de berbec cu orez și stafide, învăluită în foi de varză — n.n.), dar, într-un tratat de gastronomie comparată, sarmaua turcească nu și-ar afla loc decît ca o variantă grosolană a unei mîncări care, trecută prin bucătăria moldovenească și cea rusească, a devenit excelentă”. Revenind la dimensiunile comunicative ale mesei, vom preciza că a minca, în optica altui gastronom, Mario-Sorin Vasilescu, înseamnă în realitate a comunica. În optica sus-numitului protidele, glucidele, lipidele, vitaminele și sărurile alimentare, așadar elementele fundamentale ale alimentației umane nu sînt altceva decît „deghizări” ale Naturii și, în acest context, a minca înseamnă a participa la ospățul informațional al Universului.

Mult timp medicina a privit nutriția în general și pe cea umană în particular ca reprezentînd un simplu act mecanic și biologic în același timp, ținînd de perfecționata mașină digestivă care, dacă funcționează normal, respectiv în bune condițiuni, ea reține un procent bine stabilit din substanțele ingerate, pe care îl transformă pentru necesitățile energetice ale organismului, restul fiind eliminat aidoma deșeurilor de la orice mașină. De asemenea, mult timp medicina a privit metabolismul, respectiv suma proceselor de asimilație și dezasimilație care se desfășoară într-un organism viu, și care are drept rezultat menținerea vieții, ca fiind expresia simplă a unui anume schimb și tîrg dintre om și alimente, caloria reprezentînd moneda de schimb a acestui tîrg. Totul, absolut totul în materie de alimentație și nutriție se învîntea în jurul acestui centru gravitațional reprezentat de caloria fizică obișnuită. Numai că, în afară de această calorie, mai există încă multe altele care o potentează sau, dimpotrivă, o atenuază sau desființează pe prima.

Totul provine din faptul că alimentației umane îi sînt proprii nu numai factori nutriționali, obișnuiți, ci și factori economici, culturali, psihologici, filozofici, sociali ca și de alt gen. Alimentația umană, apoi, este grevată în mod semnificativ de variate tradiții și obiceiuri. De aici o întregă mitologie, cultură și filozofie a alimentelor, sau cel puțin a unora dintre ele, mitologie, cultură și filozofie care variază în limite foarte

zise „sfinte”: dragostea-i pe viață și pe moarte, pirjolitoare, fără minte, că dorul nu știe carte, și dacă-ar ști, mai rău s-ar perpeși; amorul e pe furate (dar și pe săturate), el ține seama de senzații, ferindu-se de complicații, el e „cu minte”, că altfel nu se poate pe pămîntul cu-atîtea principii și viețuitoare imaculate!

Oricum se pierde fără nădejde de reinviere, și-n flăcările iubirii (iubirea celebrată de romanticii neprihăniți), și-n gheena dragostei (dragostea slujită de smintii), și-n ghearele amorului (amorul supralicitat de nărași); de observat că-n arderile-acestea de primă importanță sînt căldurile,

dar nu cele venite de la soare ci cele dintre inimioare! Iubirea-i cam numai a ființei iubite, dragostea e mai pe din doi, în vreme ce amorul nici el nu știe-al cui e... Nu agreăm „dragostea oltenească” (măcar știți pe ce dai banii!).

Jurămîntul iubirii poate fi trădat: jurămîntul amorului nu există (că amorul e oarecum în afara legilor scrise; noroc de cele nescrise...):

în dragoste s-ar putea vorbi totuși de un jurămînt, dar el nu e niciodată trădat ori încălecat, el moare prin simplă epulzare!).

Cu iubirea te mai poți juca, că ea se rezolvă între patru ochi, fără martori, și, la o adică-i mai închizi, mai lași tu, mai dă ea, dar cu dragostea nu-i de glumit, că asta se consumă între patru

pereți care au niște urechi și niște ochi ceva de speriat; amorul, în schimb, e mai tolerant, fiind mai ca lumea, dragul de el, nu ține seama de condiții, dar nu pentru că ar fi mai puțin exigent, ci pentru că-l brici de inteligent (atenție, fiind foarte tăios, lesne te pătrunde până la os...).

Din infernul iubirii ieși purificat, lecuit; din capcanele dragostei până-n măduva măduvii otrăvit; din delicile amorului tuns, ras și bărbierit, dacă vă convinge, dacă nu, lăsați-vă de

gingurit !...

Pe lângă cele de mai sus, micul nostru tratat trebuie să conțină și el o seamă de paradoxuri, științifice și acestea !

Cel atins de dulcea boală a iubirii se numește îndrăgostit (cărui „ea” obișnuiește să-i spună altele : „auzi, dragă, cică tipul mă iubește, s-a-ndrăgostit ni-tam-nisam de mine, prostuțul, o face pe îndrăgostitul și eu mor de sete, îi arde de poezii și mie-mi vine să mă cațăr pe pustii !).

Protagonistul jocurilor, capriciilor și fructelor dragostei este considerat iubitul (despre care „ea” zice : „nu l-aș schimba pe iubitul meu pentru tot aurul din lume, unde mai găsesc eu un mototol ca el și el unde mai găsește o proastă ca mine ? ! ; îmi place de el cum îi sfirile călcile și că-i băiat serios, ce dacă nu-i frumos !...).

Specialistul în amor este amantul, fără de care sufletul feminin, dar și trupul, n-ar fi indeajuns de flatat, iar moralis-tii n-ar avea pentru ce bate cimpul după verzi și uscate; amantul — parafraziindu-l pe păcătosul de Ovidiu — ar fi un soi de „soldat” care e-n stare să moară la datorie, dar și pe datorie, de datorii adică (știut fiind că plăcerile costă scump !); un amant la casa domnului e o plăcere (mai ales pentru doamna); dar o amantă la casa doamnei e val de cozonacul domnului... Să recunoaștem, iubirea-l un vis frumos, dragostea e o treabă cu folos, iar aman-ticul, într-o viață de om, e cu zvicul !...

Indrăgostitul se salvează prin călugărire, iubitul prin înșurătoare, iar amantul prin spălarea putinii cu coada-ntre

picioare !...

Iubire, dragoste, amor... — de ce-o fi omul așa muritor ? (că toate de la moarte vin, că vrem paharul vieții me-reu plin !).

Amor, iubire, dragoste... — nu cred moartea să fie pacoste cit viața lumii ne e staroste !

Dragoste, amor, iubire... — eu tot mai cred în nemurire și-n cite-un pui de fericire

cit pe pământ mai avem timp pentru un dram de amăgire !...

lari de la o colectivitate la alta. Din acest motiv, cea mai banală carte de bucate reprezintă în esență o carte de cultură și de civilizație, mai precis marcind semnificativ o anume cultură și o anume civilizație.

Dar, spre a reliefa și mai bine și alte dimensiuni ale alimentelor, dintre care cele de ordin psihologic și simbolistic precumpănesc, încercați să răspundeți la următoarele întrebări :

— De ce mâncărurile etichetate cu calificativul „ca la mama acasă” ne satisfac pe deplin, în schimb aceleași mâncăruri, întâlnite în altă parte și posedind aceleași calități organoleptice, nu ne mai impresionează, nu ne mai atrag ?

— De ce toate colectivitățile umane și-au însușit dictonul în virtutea căruia „dragostea trece prin stomac” ?

— De ce nu întîmpinăm dificultăți în digerarea unor alimente reputate ca fiind indigeste, cînd le consumăm în compania celor dragi ?

— De ce, pur și simplu, unii dintre noi se topesc în fața unor anume mâncări, care însă pe alții îi lasă absolut indiferenți ?

— De ce fiecare popor își are propria sa bucătărie, propriile sale obiceiuri alimentare, care le cultivă cu fervoare și convingere, știut fiind că sub aspect morfo-fiziologic stomacul este neschimbat și funcționează identic în condițiuni de sănătate, indiferent de aria geografică căreia îi aparține ?

— De ce un miros sau un gust, ținînd de o anume mîncare și băutură, ne readuc în memorie nu numai simple senzații de odinioară ci și stări de spirit complexe ; senzații și stări de spirit pe care le credeam de mult uitate ?

Omul este, știm foarte bine aceasta, cel mai omnivor dintre toate ființele. Cu toate acestea, el nu mănîncă — cel puțin cu plăcere — tot ce îi cade în cale. El alege, selecționează alimentele pe care le consumă, dar, cel mai adesea, ignorînd cu desăvîrșire necesitățile biochimice, energetice, calorice și nutriționale ale organismului. Această alegere, această selectare, este guvernată și condiționată cel mai adesea de tonusul hedonic, de cel emoțional, ca și de valoarea simbolistică ce revine respectivelor alimente și mâncăruri. Indiscutabil, pe linie de alimentație, omul este mai mult creația plăcerii decît a necesității.

Da, este adevărat : creierul este informat în mod precis și continuu, grație nenumăratelor sale filete ce țin de anume nervi sensitivi și grație nenumăraților analizatori, despre alimentele pe care le consumăm, această informație venindu-ne în plus și pe care le consumăm, această informație venindu-ne în plus și pe cale umorală. Numai că, în aceeași măsură, ingerarea alimentelor și metabolizarea lor este controlată și prin confruntarea în memorie a amintirilor referitoare la volumul, consistența, culoarea, gustul și mirosul diverselor alimente, ca și a emoțiilor și sentimentelor de tot felul, pe care aceleași alimente le pot genera. De altfel, aceasta este motivația și fundalul așa-numitei

memorii afective, memorie întru totul deosebită de cea obișnuită.

Oamenii de știință descriu în jur de 15 factori care condiționează apetitul și care ne fuzionează comportamentul alimentar, dar nici unul dintre aceștia nu este absolut determinant sau obligatoriu. **Hipotalamusul, rinencefalul și cortexul dețin desigur majoritatea secretelor în ceea ce privește comportamentul nostru alimentar, căruia apetitul îi constituie motorul, iar senzația de satisfacție frina. Majoritatea dar nu pe toate. Merită a ști, din acest punct de vedere, că fiecărui aliment îi este proprie, în anume situații, ca și fiecărui medicament de altfel, o anume încărcătură afectivă. Știm foarte bine din acest punct de vedere că masa gătită sau numai servită de persoana care ne iubește, este purtătoarea unor forțe care potențind în primul rând digestia psihică, o vor potența în mod obligatoriu și pe aceea fiziologică, obișnuită. Din acest punct de vedere dictonul, „dragostea trece prin stomac”, vehiculat în cultura mai tuturor popoarelor, corespunde unor realități psiho-fiziologice cit se poate de concrete. Legat de acest fapt, niște sociologi francezi conchid, pe baza unor cuprinzătoare anchete, că acele căsnicii în care soția se ocupă personal și cu sollicitudine de bucătăria casei, sînt nu numai mai stabile, ci și mai fericite.**

Mai există însă încă mulți alți factori care orientează în timp opțiunile umane pe linie de alimentație. Deși în linii mari există anumite permanențe, se poate totuși spune că **oamenii nu au mîncat întotdeauna la fel.** Altfel se mîncea, de exemplu, în Europa, în secolul al XVIII-lea, altfel în cel următor și altfel astăzi. O multitudine de factori au contribuit la această realitate, între care precumpănesc nu numai cei economici, cum am fi înclinați a crede, ci mai ales cei psihologici.

Să schițăm pe scurt, spre exemplificare, dimensiunile psihologice și simbolistice ale principalelor alimente, dimensiuni care influențează uneori în mod cu totul semnificativ procesul alimentației și al nutriției. Începînd cu pîinea — alimentul alimentelor — vom preciza că aceasta este considerată în majoritatea colectivităților umane care și-au însușit-o, ca fiind un simbol al hranei esențiale. În același timp, ea mai este considerată ca fiind de domeniul vieții active, după cum vinul este considerat ca fiind de domeniul vieții pasive și contemplative. Cucerirea sau mai bine zis însușirea gramineelor în general și a grîului în particular, **așadar însușirea pîinii, reprezintă — indiscutabil — cea mai mare aventură alimentară a lui Homo sapiens.** Mitologiile și tradițiile multor popoare, abundă pur și simplu în ritualuri și credințe dedicate grîului. Spre exemplificare vom cita mărturia celor peste o sută de pagini, dedicate acestor ritualuri și credințe, din volumul al III-lea a celebrei cărți **Creanga de aur**, scrisă de antropologul James George Frazer.

Ei bine, în această carte este comentată o anume ceremonie a misterelor care aveau loc în Eleusis, oraș din antica Eladă, ceremonie în cadrul căreia se sărbătorea uniunea dintre Demeter — zeița culturii cerealelor — și Zeus, și asta pe calea insolită a contemplării, în

OMUL ȘI VIETAȚILE SALBATICE

În primul rînd omul a luat de la viețile sălbatice noțiunea de „sălbatic”, de care avem atita nevoie pentru colorarea universului nostru afectiv, greu încercat din clipa desprinderii ființei umane

din leagănul moale al naturii mame !
În comuna primitivă oamenii erau sălbatici ; astăzi procentul lor a scăzut substanțial...

Pentru femei se utilizează forma „sălbatică” iar pentru bărbați „sălbaticule”; paradoxal, o „sălbatică” face casă bună mai curînd cu un domestic decît cu un „sălbatic”, și invers ! Etimologic, cuvîntul indică locul de viață și activitate al subiectului — pădurea (din latinescul „silva”), dar, evident, „sălbaticii” pot trăi foarte bine, mai bine chiar, la orașe și sate, în palate, chichinețe sau la blocuri, pretutindeni, în orice condiții, intrucît omul este

cel mai superior adaptat animal terestru !

1. Sincer, curat la suflet ca lacrima, cu inima-n palmă, omul este ca vulpea ; faptul că blana de vulpe argintie face deliciul doamnelor atestă elocvent puritatea vulpească a spiței umane ; apoi modul onest cum vulpea-și procură produsele necesare existenței (găinile, curcanii, peștele, cașcavalul) nu lasă dubii asupra moralității ireproșabile, caracteristice familiei om-vulpe ; cînd n-ajunge la struguri, vulpea, înțeleaptă, așteaptă vremea culesului, epocă în care ciorchinii cad singuri ; cînd vulpea e vulpoi bătrîn atinge culmea.

Înocenței, ca și oamenii, dînd în mîntea copioilor...

2. Omul este ca ursul de sprinten și voios, în acțiunile sale : tot ca ursul omul joacă de volei, plăcîndu-i jarul de sub tălpi, că ține de cald ; de la urs omul a împrumutat obiceiul neplăcut de-a exploata albinele ; blana numită „ursor” e ofrandă adusă de urs omului, din dragoste ; în replică frățească, omul a inspirat ursului filozofica stare de hibernare la vreme de timp nefavorabil, în așteptarea dezghețului ; că uneori oamenii îi împușcă pe urși, nu trebuie să inducă în eroare — nu poți fi prieten chiar cu toată lumea bună...

3. Oamenii datorează multe lupului, celui care i-a învățat că între lupi trebuie să vorbești cu tact ; la rîndul lor, lupii au deprins de la oameni zicerea că „lupul este lup pentru om” sau, mai exact, „lupul este pentru lup om” ; ca și lupii, oamenii obișnuiesc a se îmbrăca în piei de oaie, să aibă și ele, oile, sentimentul împlinirii lor pe acest pămînt ; deosebirea e că oamenii iau de pe ele mai multe blăni, le și mîng, le și mîncă, lupii mulțumindu-se doar cu mîncatul ; blîndețea tipică lupului cunoaște între oameni cote valorice superlative ; lupii invidiază dantura noastră a omnivorilor, excelentă în tehnica încolțirii fără scăpare a prăzii, și pasta de dinți care face să nu miroase urît după aceea ; e lucru hotărît — pe gura lupului se duc mai puține decît pe-a omului ; un lup modern își schimbă

nu parul ei năruvul — e mai profitabil, că năruvul nu se vede și, în caz de necesitate, poate fi schimbat ori de câte ori se impune; „foamea de om” a lupilor e comparabilă cu „foamea de lup” a oamenilor; o stimă mutuală dăinuie de veacuri între oameni și lupi; pentru lupi oamenii sînt însă animale comestibile; pentru oameni lupii nu; gusturile nu se deusău...

4. Regele animalelor — leul, trăitor pe alte meridiane ale globului, a dictat societății omenești o dată pentru eternitate, un model exemplar de organizare bazat pe dreptul inalienabil al egalității între mari și mici, puternici și slabi, între ierbivore și carnivore, între colțoși și păcătoși; de aceea, la circ, așezatul unui leu cu botul pe labe este un spectacol frumos și viu aplaudat de întreaga asistență, cu toate că nu întotdeauna legile „fair-play”-ului sînt respectate de părțile aflate la masa verde față-n față...

5. O seamă de rafinamente culinare și un anume surîs provin de la șacalii, printre puținii care îi vorbesc pe morți numai de bine...

6. Sentimentele sfîșietoare derivă în special de la tigri, acești motănoi uriași care ne apreciază pe noi oamenii și pentru arta de a le valorifica blăniile și posibilitățile de afirmare pe plan profesional...

7. Memoria o avem de la elefanți, păcat că a trebuit să le cerem cu chirie turnul de fildes (unde nu ne putem izola fără consecințe) și cimitirul (unde, din fericire, problemele sînt mai puține)... De la ei, dar și de la hipopotami și rinoceri, provine epiderma

condițiuni de profundă liniște și concentrare, asupra unui mic bob de griu, oferit zeilor în cauză în chip de ofrandă sacră. Acest ritual evoca, printre altele, și perenitatea anotimpurilor, apoi revenirea și succesiunea lor ciclică ca și resuscitarea; și toate astea prin contemplarea germinării bobului de griu. Mai mult decît atît, acest bob semnifica printre altele și sentimentul armoniei ca și al perenei solidarității dintre om și plante, dintre viața umană și cea vegetală.

Bineînțeles că toate aceste arhaice credințe s-au infiltrat adînc în gîndirea umană, ceea ce a contribuit la faptul că făinoasele în general și piinea în particular fac parte organică din alimentația ca și din gîndirea umană. Dacă despre piine putem preciza faptul că întruchiează simbolul alimentelor în general, în aceeași măsură putem preciza și pe acela în virtutea căruia sarea reprezintă un simbol al codimentelor. Apoi, prin faptul că sarea se extrage în majoritatea cazurilor din apa mării, pe calea evaporării, constituindu-se în acest fel într-o chintesență a acestui mediu vital primordial, ea reprezintă din acest motiv și focul elaborat de ape, respectiv esența lor. Pe de altă parte, grăuntele de sare dizolvat în apă este considerat în multe mitologii ca sugerînd disoluția, și de ce nu, și dispersia Eului în Univers, adică în materie.

În tradițiile arhaice nipone, sarea este investită și cu virtuți protectoare și purificatoare. Pînă în zilele noastre în unele case de pe întinsul arhipelag de la Soare-Răsare, se mai practică obiceiul ancestral, constînd din presărarea de sare pe pragul casei, cu scopul declarat al protejării casei de persoane indezirabile sau suspecte. Homer subliniază undeva în *Odiseea* caracterul divin al sării, motiv pentru care această substanță minerală este practic nelipsită din recuzita obiectelor de ritual. Apoi, pentru faptul că sarea este în esență rezultanta chimică a combinației a două elemente — clorul și sodiul — care se mențin împreună în stare de echilibru, sarea mai sugerează din punct de vedere psihologic și ideea, popularizată în special de alchimisti, cum că acest element primordial din inventarul alimentației umane, reprezintă și un simbol al cristalizării, al solidificării ca și al stabilității.

Cîteva cuvinte și despre psihologia și simbolistica grăsimilor. Interesant este că acestea sînt privite în majoritatea tradițiilor și mitologiilor ca un simbol al abundenței. Din acest motiv, la vechile ceremonii ale indienilor din America de Nord, aceste componente alimentare sugerînd abundență și bunăstarea erau aruncate în foc, iar fumul rezultat era inhalat cu nesaț, și asta tocmai pentru ca bunăstarea să pătrundă în corp și în casă. În perimetrul unor triburi din Africa, grăsimile simbolizau printre altele și fertilitatea, de unde decurge obiceiul arhaic păstrat pînă în zilele noastre, constînd din ungerea tinerilor căsătoriți, cu ulei de palmier. Și la vechii tătari din Altai exista un obicei asemănător cu acela al indienilor din America de Nord. În virtutea căruia pretendentul la căsătorie arunca în foc, în fața logodnicei și a familiilor înrudite, grăsimi

de cal, considerîndu-se că aceasta va aduce cu sine noroc și bogăție pentru tînăra pereche. Tot relativ la variata și complexa psihologie și simbolistică a grăsimilor, mai semnalăm faptul că la diverse triburi din Noua Guinee, puterea supranaturală a vrăjitorilor și magilor era pusă în legătură cu faptul că aceștia se hrănesc în mod preponderent cu grăsimea unor anume păsări.

Și, în sfîrșit, abordînd de pe aceleași poziții psiho-simbolice încă un aliment primordial din alimentația umană — oul — vom preciza că acesta era privit în multe tradiții și culturi ca reprezentînd o realitate primordială, continuitatea vieții, un autentic simbol al vieții. Iată ce ne relatează Peter Neagoe în volumul său *Sfîntul din Montparnasse* (Editura Dacia, 1977), consacrat operei brăncușiene, despre „revelația oului”, acest laitmotiv obsedant din creația lui Constantin Brăncuși: „...Într-o dimineață (sculptorul) stătea singur în fața micului dejun. O cană cu lapte, niște pîine, solnița cu sare și cîteva ouă fierte. Aceasta era tot ce se găsea pe masă. Constantin ridică un ou și îl privi, de parcă l-ar fi văzut pentru prima oară în viață, ținîndu-l cu gingașie în dreptul inimii. «Mama vieții», repetă el cuvintele bunicii «Mama formeii», «Mama tuturor formelor» — strigă el deodată. Cu lacrimi în ochi sărută OUL... Găsise, în sfîrșit, secretul Naturii. Oul era cu adevărat mama vieții. Se făcuse lumină. Acum știa secretul sculpturii. Forma primară. Numai el cunoștea importanța descoperirii sale. Nimeni nu putea să ghicească zbuciumul frenetic al minții sale. Azi va începe o nouă artă. Se întoarse în atelier, alergînd aproape tot drumul”.

De altfel însăși nașterea lumii dintr-un anume ou — oul cosmic reprezintă un alt laitmotiv obsedant, de data aceasta din mitologia diverselor popoare (greci, egipteni, fenicieni, cananeeni, tibetani, hinduși, chinezi, japonezi și alții). În concepția unui mare cărturar al antichității arabe, și anume a lui Ibn-al-Walid, totul provine din oul cosmic primordial, care s-a scindat în două: o parte densă, reprezentată de gîlbenuș simbolizînd pămîntul și o altă, fluidă, reprezentată de învelișul atmosferic, simbolizînd cerul. Ceea ce trebuie reținut din punctul de vedere al psiho-simbolisticii alimentare este că dacă vrem să apreciem valoarea unui aliment, nu trebuie să ne limităm doar la valorile fizice, chimice și organoleptice obișnuite ale acestuia, așa cum se procedea în mod curent, ci trebuie să luăm în calcul și alte „valori” care le pot influența, uneori în mod cu totul semnificativ, pe primele. Că alte cuvinte, în afară de calorile obișnuite mai există și alt gen de „calorii”, între acestea precumpănind desigur acele de ordin psihologic și simbolistic, calorii care le potențează sau dimpotrivă le diminuează pe cele de uz curent.

Arcadie PERCEK

hipersensibilă a multor alergici dintre oameni...

8. Stomacele și intestinele delicate le moștenesc unii de la struț, ca și metodele singure de apărare locală anti-aeriană, antiatomică

și antinevralgică...

9. De la ris s-a luat plînsul, cu nuanțele: risul mînzesc, ris-cu-plîns-baligă-de-mînz, risul dracului, risul lumii, risul în barbă, risul nervos, risul degeaba (ca prostul); nu risul e de vină cînd unii oameni se fac de ris; fapt e că risul, mușcător fiind, contribuie

la vindecarea unor moravuri, altfel fără leac!

10. Rozătoarele, în corpore, au inspirat un stil de masticăție și o amplă paletă de roșături eminamente umane ca: ros de patimi (cînd ești om și toate păcatele omenești trebuie să-ți fie străine), ros de invidie (cînd ești bucuros de cîolanul ros de alții), ros de vremuri (cînd vremurile s deasupra ta că tu n-ai cum fi deasupra lor, cît ai fi tu de baros), ros de pantofi (cînd trăitorul pe picior mare se-nalță prudent, cu pantofii mici să n-aiibă dureri de cap...).

O ființă „copilăroasă” poate însemna: 1. unul care venind să pună o „pilă” la un examen constată că „pila”-i este „roasă” și, „c-o pilă roasă” n-ai spor în fața unuia „c-o pilă groasă”;

2. de la cuvîntul „copilă”, adică fată, fetișcană, chiar femeie (în unele grațuri românești): deci „copilă roasă” e o persoană de sex feminin mîncată de felurite necazuri, cazuri, uzuri și abuzuri.

De la popîndău s-a copiat poziția deosebit de fermă în marile dileme existențiale; coada șoricelului servește la cealuri medicinale; și șoricelica tot în scopuri curative se recomandă — pentru curățatul unor bolnavi, în caz de ciumă (ciumele nefîind toate de

origine șoricească, dacă ne gîndim bine...).

11. Patima zborului și singele cald, generos, le datorăm reptilelor, astfel progresînd tîrîș-grăpiș neabătut spre astre, ca să nu zică extraterestrii că stăm pe loc. Șarpele este primul profesor de hipnoză din istoria psihiatriei, imprumutînd, grație veninului său care nu dă greș superbul simbol al medicinei a-totvindecătoare... Mulțumită șopîriei, geniul uman se poate strecura ori pe unde află o fisură, chiar dacă, la un moment dat, strîns cu ușa, este silit să renunțe la coadă... Ce nu face omul pentru un dram de creier!... Dar despre coada, atît de grasă și atît de gustoasă, într-o emisiune viitoare; deocamdată, aproape de coadă, ținem să precizăm celor de-zinteresăți că principiul potrivit căruia „cel din urmă vor fi cei

dintîi” s-a dovedit, fals, chiar dacă peștelui nu de la coadă i se trage...

Calistrat COSTIN

- CALEIDOSCOP -

Știați că...

● Cel mai mare liliac din Cuba (*Noctilio lepronius masivus*) are anvergura aripilor de 60 centimetri și se hrănește cu pește. El iese la pescuit pe înserat. Grație unui locator ultrasonic extrem de puternic și sensibil, el depistează ușor peștii aflați sub pelicula apei, se repede în valuri, îi scoate cu piețița dintre picioarele dinapoi făcută covată apoi, îi cără în palmierul sau peștera în care trăiește unde-i consumă, lăsându-le numai capul și șira spinării.

● Un exemplar de „creozot”, descoperit nu de mult în deșertul Mojave, fiind supus analizei cu carbon radioactiv, și-a trădat respectabila vîrstă de 11.700 de ani? Acest arbust, care s-a situat astfel în fruntea plantelor longevive, a fost deci contemporan cu omul din paleolitic, apoi cu cel din neolitic! El a doborât recordul deținut pînă acum de unele exemplare de pin din specia *Pinus aristata*, în vîrstă de 4000-5000 de ani.

● Hipopotamul, acest uriaș african rudă cu porcul, poate alerga pe fundul apei, fără să respire, timp de 4-5 minute? Deși pare greoi (un adult poate cîntări pînă la 3000 kg) el se poate deplasa zeci de kilometri pe uscat pînă ajunge la alt bazin de apă. Se cunoaște chiar cazul unui hipopotam recordmen, care a străbătut 1600 km în doi ani și jumătate, pînă cînd un vîntor i-a făcut de petrecanie.

● Durata vieții animalelor nevertebrate este foarte variabilă? Astfel insectele efemeroptere trăiesc o singură zi, muștele pînă la o lună, rîmele și păianjenii pînă la 10 ani, iar lipitorile pînă la 30 de ani.

● În China există o rasă de găini negre? Ele sînt numite astfel pentru că întregul lor corp este plin de pigment negru, numit melamină. Creasta, ciocul, ghearele, pielea și penele, oasele, carnea, ouăle și toate organele sînt negre! Carnea lor este hrînitoare, gustoasă și cu proprietăți terapeutice. Iată de ce în 1958 s-a creat în apropiere de Beijing o fermă de asemenea găini pentru a fi trimise spre fabricile de medicamente ca materie primă pentru numeroase produse farmaceutice.

● Cel mai mare, modern și activ laborator subteran din lume se află la Moulis, în Pirinei francezi? Înaugurat la 14 septembrie 1950, el cuprinde o peșteră-laborator dotată cu numeroase bazine, acvarii și terarii pentru creșterea și experiențele cu animale cavernicole și o clădire la suprafață înzestrată cu laboratoare bine utilitate, camere de locuit pentru cercetători, bibliotecă, sală de colecții, ateliere etc. În cadrul colaborării științifice româno-franceze, au lucrat aici mulți speologi români.

● De acum vreo 60 000 de ani și pînă acum 10 000 de ani, peșterile au folosit efectiv de locuință oamenilor paleolitici (ai pietrei cioplite) care erau nevoiți să și le dispute uneori cu ursul de cavernă (*Ursus spelaeus*)?

● Prima insectă cavernicolă a fost descoperită în anul 1831 de Luca Ceđ în

Specialități culinare la ecuator...

● PANGOLIN

Într-una din peregrinările mele printre aceste gîngase ființe am fost surprins de un exemplar cu totul aparte. Nu știam că maimuțele au favoriți. Culoarea acestora, brun-cenușie, contrastează cu aceea negricioasă a b... ii. Desigur, mă găseam în fața unui caz rar întîlnit chiar la specia *Cercocebus atterinus*, cunoscut de localnici sub denumirea de *Mangabey*. În-săși specia constituie o raritate în zona respectivă, fiind localizată numai pe partea stîngă a fluviului Congo (azi Zair).

Acești colobi sînt atrăgători prin asortarea culorilor roșu, brun și negru, ce le ornamează corpul și în special capul. Poate de aceea ei sînt găsiți arareori în piață, deși cele trei specii ce aparțin fam. Colobinae nu au mare pondere în hrana localnicilor (1-2%).

Printre mormanele de maimuțe așezate unele peste altele, observ un fes roșu, neacoperit cu blană, așa după cum eram obișnuit cu celelalte specii. Mă găseam în fața unui *babuin* — *Papio doguera* — specie considerată de J. Dorst ca fiind dăunător, producînd pagube culturilor. Această specie este interesantă prin comportamentul său și organizarea socială.

Mă simt tulburat sufletește că trebuie să amintesc de o ființă gingașă pe care nu trebuia să o găsec pe taraba destinată vinatului agresiv sau pasnic, căci ea constituie un capitol aparte în cartea naturii.

Cimpanzeul pitic — *Pan troglodytes paniscus* — este cea mai apropiată ființă de specia noastră. Organizarea grupurilor, în societăți animale, similitudinea expresiilor cu cele umane, activitatea cerebrală dezvoltată ne dezvăluie multe din enigmatice încă necunoscute ale începuturilor umane.

Voi rămâne însă cu imaginea vie a jucăușului Bongo, adoratul grădinii zoologice, care luind postura unui copil alintat dar șmecher, venea și mă buzurărea pentru a-și lua rația de bomboane pe care le minca cu plăcere.

Nici elefantul, stăpîn atotputernic recunoscut în junglă și savană, nu lipsea dintre animalele destinate vinatului. Aș fi dorit să constat cărei varietăți — de savană sau pădure ecuatorială — aparține carnea vindută, ce reprezenta însă un procent foarte mic (doar 0,5—1%) din vinat.

Dificultatea consta în aceea că, fiind un animal ocrotit, era distribuit de vânzătorii ce se ocupau cu achiziționarea ei de la braconieri și astfel ajungea pe piață numai sub formă afumată. Majoritatea elefanților erau vinați mai mult pentru prețioasele lor trofee de fildeș decât pentru carnea pachidermului acoperită de o piele groasă și dură, aidoma celei tăbăcită de la bovidee.

• ANTILOPA BOLOKO

Am trecut cu privirea aproape toate speciile de vinat, au mai rămas doar două sorturi și trebuie cumpărat ceva, căci numai cu antreuri și desert nu se poate hrăni familia și onora musafirii.

Deci trebuie să aleg între rozătoare și suidee.

Rozătoarele ne oferă trei specii foarte frecvente: una este *Cricetomys gambianus* — a doua — *C. emini* — ambele asemănătoare cu rozătoarele de la noi, însă sînt vegetariene.

Privesc aterinul — *Atherinus africanus* — a treia specie de rozător cu un smoc de păr în virful cozii, asemănător unui pămătuș, botul ascuțit cu pete asemănătoare cicatricelor unui copil neastîmpărat.

Aceste rozătoare constituie al doilea grup ca pondere cantitativă (20—25%) după antilope, în special cea: albastră, ce ocupă primul loc din vinatul existent zilnic pe piața orașului. Totuși nu am să cumpăr nici acest vinat preferat de localnici fiindcă speciile din neamul lor nu au un bun renume.

Pînă la urmă va trebui să mă hotărîsc la fam. Suidae, spre a nu pleca cu tolba goală de la o astfel de vînătoare; doar n-o să las masa neîmplinită și musafirii nepoțtii. Așadar, voi apela la *Potmochoerus porcus* fiindcă seamănă cu porcul nostru, și îi poartă numele: carnea este proaspătă și lipsită de învelișul pielos, față de care orice cumpărător are reticențe,

celebra peșteră Rostojna din Iugoslavia? Este vorba de un gîndac orb, descris de zoologi sub numele de *Leptodirus hollenwardi*.

● În fața laboratorului Arago de la Banyuls (Franța) se află bustul savantului român Emil Racoviță, realizat de sculptorul Gh. Anghel în 1965? G. Pruvot și E. Racoviță au fost primii directori ai acestui laborator de cercetări marine al Universității din Paris.

● Primele amenajări de peșteri pentru turism din țara noastră au fost făcute la sfîrșitul secolului trecut? Este vorba de peșterile Vadu Crișului, Meziad și Ialomiței.

Ștefan NEGREA

STATUI ZOOMORFE...

În regiunea Boston (S.U.A.) o armată de omizi distrugea tot ce creștea în cimpuri și grădini. Fermierii au fost salvați de foamete numai prin importul unor vrăbii din Anglia. În prezent, unul din parcurile orașului Boston este împodobit cu un monument dedicat micuței zburătoare.

În Australia s-a ridicat un monument omidei *Cactoblastis*, un parazit veșnic hășătuț. În secolul trecut suprafețe întinse din continent au fost năpădite de un cactus care se înmulțea cu mare rapiditate. Iarba, culturile, totul era acoperit de cactuși. Atunci a fost adusă din America de Nord această omidă care se hrănea cu frunze de cactus.

În Anglia a fost ridicată o statuie pentru lup, ce comemorează distrugerea ultimului exemplar al acestei fiare din Marea Britanie.

La Coltuși, în apropiere de Leningrad, unde Pavlov a efectuat numeroase experiențe pe cîini, s-a ridicat un monument în memoria acestuia. În Anglia statuile ridicate pentru acest prieten al omului celebrează cîinii care însoțesc pe orbi, cîini de salvare, în mușii, cîini de tracțiune care s-au distins în explorările polare.

La Tokyo studenții în biologie au ridicat o statuie broaștei în contul celor 100 000 de exemplare sacrificate în lucrările de laborator.

Ion MANTA

Olepsidra gîndurilor

- Este mai nobilă greșeala generată de activitate, decît prudența excesivă imbiitoare la inactivitate.
- Posibilitatea progresului în lume se explică prin aceea că puterea iubirii construiește mai multe decît poate distruge forța urii.
- Limitele noastre au fost cel mai bine sugerate de filozoful antic care a descoperit că omul este măsura tuturor lucrurilor.
- Răbdarea guvernată de rațiune este superioară celei impuse de nepuțință.
- Zelul neofitului este inspirat de dorința legitimării noii sale opțiuni.
- Devenind zgomotoase, auz dragostea cit și ura își pierd capacitatea de persuasiune.
- Nepuțința suportării unei nenorociri este mai gravă decît nenorocirea însăși.
- Din captivitatea propriilor obișnuințe nu se poate scăpa decît inteligența sedusă de neconformism.
- Sentimentele excesive sînt mai dăunătoare decît cele deficitare.
- Cînd înfruntăm dușmanii, adesea ne temem mai mult de lipsa capacității noastre de rezistență decît de a lor.
- Libertatea moștenită nu seamănă cu cea cucerită.
- Pictarea marginilor de sat, predilecția multor plasticieni, atestă prețuirea din partea lor a peisajelor de tranziție și evitarea centrului bine precizat.
- Valoarea fiecărui om o fundamentează cel mai bine problemele pe care a fost în stare să le rezolve.
- Între străini ajungi să te cunoști mai bine decît între ai tăi.
- Mediocritatea vieții n-a generat niciodată fericire, dar fericirea generează mereu mediocritate.
- Instinctul de conservare ne obligă să ne ferim mai mult de cel ce a putut birui pe acela de care ne-am temut, decît ne ferisem înainte de cel biruit.
- Pentru gîndire îndoilele sînt mai fecunde decît certitudinile.
- Reinnoirea prea deasă a unei afirmații nu contribuie la întărirea temei- niclei ei.
- Memoria aruncă în brațele visului tot ce tănuim stărilor de veghe.
- Povara tainelor personale nu poate fi egalată nicicînd de cea a tainelor împărtășite de alții.
- Nu numai oamenii jalonează istoria, ci și aceasta îi marchează pe ei.
- Bucuria mai mare a altora n-o spo- rește pe a noastră, dar durerea co- pleșitoare a celorlalți ne micșorează durerile proprii.
- Ținem mai mult la hainele pe care le-am cîrpit decît la celelate.
- Privind pe fereastră afară, omul obiș- nuit vede mai puține decît romancierul care se uită de-afară înăuntru.
- De cel care ne înjură scăpăm mai repede decît de adulatori: ca ultimii să nu îngroașe rîndurile primilor, des- părțirea de ei pretinde prelungite me- najamente.

mai ales aici în condițiile unei clime ce nu permite conservarea cu ușurință a unei blăni sau piei crude.

Ce bine ar fi ca și ceilalți cumpărători să facă la fel sau chiar să prefere antilopa albastră sau roză- toarele, specii comune pădurii ecuatoriale, lăsînd urmașilor noștri amintirea plăcută, că cel care a scris aceste rînduri nu a văzut sau identificat corect mai ales speciile protejate, unele chiar în rezervații integrale.

Astfel, vom crea posibilitatea generațiilor viitoare de a se bucura de speciile ce noi le protejăm, dato- rită numărului extrem de redus de exemplare ce trăiesc azi. Așa este cazul cimpazeului pitic — *Pan troglodytes paniscus* a colobului roșu — *Colobus badius*, a antilopei cu spatele galben — *Cephalophus sylvicutor*, a antilopei situturga (cu saboți) — *Limno- tragus spekei*, a elefantului de savană sau de pădure — *Loxodonta africană*.

A mai rămas să amintim de unicul mamifer îm- brăcat în cuirasa sa de solzi. Aidoma reptilelor me- zozoice, pangolinul — *Manis gigantea* — ne va aminti că în timpuri îndepărtate, o reptilă tot cu solzi a dat naștere primelor păsări ce și-au luat zborul spre înălțimile zărilor.

Poate și aceste specii vor zbura spre viitorul unei speranțe în existența lor și bucuria noastră.

Constantin ȘOVA

Doctor în științe biologice

Expoziția expedițiilor „Cutezătorii”

CUTEZATORII

...Privește-ți țara de pe virful semeț al bătrînului Ceahlău, dimineața, cînd aerul verde-albăstrui vibrează sub incandescența razelor purpurii ale discului solar, și spune-i inimii să-și reverse profunda-i incintăre: fii binecuvîntat pămînt al meu, tu, cel care-mi dai puterea să-ți urc crestele pînă simt cerul cum mi se așează pe umeri, limpezește ochilor spre a vedea minunatele-ți plaiuri de legendă, fiorul veșnic, inegalabil, al dragostei ce numai tu știi să ne-o zămisești!

...Urcă spre locurile de taină ale Apusenilor, acolo unde turmele stau ciopor, iar bacii cărunți își doinesc din caval balade despre Horea din Albac, domnul moșilor, și despre Iancu, crășorul munților, și unde iarba și florile și arborii îți vor șopti, acompaniați discret de susurul cristalin al izvoarelor, taina-tainelor picături de apă vie a unor vremuri pline de glorie!

...Incredințează-te Bistriței, Siretului, Dunării, căci ele te vor purta, legănate, spre mirajul Deltei, spre diafana lume a pămînturilor dintre ape, un tărîm al păsărilor ce-și reunesc glasurile într-o fantastică simfonie!

Te încumetă spre toate acestea, dar nu vei putea niciodată spune că nu mai ai nimic de făcut; pentru că, o dată inoculat, fiorul pasiunii se instalează tot mai puternic, tot mai adînc, îți invadează visele, merge cu tine pretutîndeni, te ajută să descifrezi taine și mărturiile vîi care pentru alții sînt inaccesibile, deși se oferă fiecăruia.

Aerul tare al înălțimilor îl respiră doar cutezătorii. Marile bucurii, se știe, nu le sînt date oricui, ele cer, înainte de toate, pasiune, muncă, efort continuu, puterea de a-ți asuma riscurile, priceperea de a face ori de a învăța să faci numai acele fapte care-ți înfrumusețează viața, hrănesc spiritul. Nu i se cere, totuși, prea mult, unui singur om? „Esențial e ca această întrebare să nu ți-o pui înainte de a întreprinde ceea

- Brutalitatea nu dispare prin ocollre, ci prin continua ei asediere.
- Fiecare vorbește, fără să vrea, limba cărților citite.
- Imprumutarea vorbelor altuia aduce cu cea a hainelor de căpătat, pe care nimeni nu ni le atribuie nouă.
- Nu putem anticipa rezultatul unei probleme care ne este total indiferentă.
- Într-o dispută, acuzațiile aduse adversarului apar de pe poziții obiective, subiectivitatea fiind totdeauna atribuită celuilalt.
- Tragicul care sfîrșește în ridicol este detestabil, dar ridicolul atins de fiorii tragismului devine atrăgător.
- Inspector bun este acela care descoperind un subaltern mai dotat decît el nu-l supune la probe de rutină.
- În teatru, rolul omului simplu îl interpretează cel mai bine actorul complex.
- În orice domeniu talentul se dezvăluie mai încet decît nontalentul.
- Nimic nu secătuieste elanul acțiunii mai mult decît formalismul ei.
- Dacă purtăm în chip fatal povara unui fizic pe care nu am avut posibilitatea să ni-l alegem, nu mai avem nici o scuză în ceea ce privește insuficiențele spiritului.
- Defectele proprii le putem regreta, dar nu și neglija.
- Este nobil sacrificiul propriu în slujba colectivului și execrabil cel al colectivului în folosul individului.
- Pingărirea sincerității copilului lasă o cicatrice pe viața întreagă.

Patița SILVESTRU

10-01 de ficțiuni..

- Tăcerea ne ajută uneori să mai tragem cu urechea.
- S-a înțeles greșit că antropofagul este un sălbatec. Se scobește și el în dinți.
- Este înglicabil ca un ciocan să nu știe la ce servește un cui. Dăgă dacă este prea greu de cap.
- Scaunul era într-adevăr ocupat. Posezorii lui mai puțin.
- Abia la ieșirea din labirint și-a dat seama că a greșit drumul.
- Pentru cei care nu cred în nimic, întâmplarea este singura formă de miracol.
- Timpul este perceptibil numai pentru trecut.
- Calul a prezentat dovezi indubitabile că era de rasă. Despre stăpînul lui nu se putea spune același lucru.
- Într-o situație fără ieșire este preferabil să nu te afli acolo.
- Idealurile se nasc dintr-o pornire firească a omului de a avea la ce renunța.
- Sînt mulți creștitori care nu pot dormi din cauza datoriilor.
- Confuziile ireproșabile au ca numitor comun perspicacitatea.
- Fapta este monumentul cuvintelor de prisos.
- Natura era moartă de-a binelea. O ucisese pictorul.
- Marile bătălii navale n-au produs decât epave.
- Caracterul este ca și talentul. Îl ai sau nu-l ai.
- Oamenii importanți ai lumii au avut un hobby comun: Istoria.
- Dăvîlul pînă la urmă un bătrîn precoce.
- Numai trecutul autentic poate trăi în posteritate.
- Cînd nu ai obraz este o lipsă de tact să-ți ceri scuze pentru asta.
- Numai un vîntător își poate pune mîntea cu un iepure.
- O cicatrice frumoasă nu vindecă inutilitatea rînirii.
- Nici un umorist nu-și propune inițial să se facă de rîs.
- Goana după aur a dat omenirii cei mai mulți campioni ai eșecului.

ce ți-ai propus, riști să ratezi startul și, cu asta reușita. Iar după aceea nu mai are nici un rost să te întreb ce s-ar fi întimplat dacă...".

În ce mă privește, încerc un oarecare sentiment de vîcovăție, venit din faptul că nu de puține ori, adică în ultimele 10-12 primăveri, cu o perseverență care-l i-ar fi stat mult mai bine un rucsac în spate, l-am „amenințat” amical: „În vara asta nu mai scapi de mine !...”. A ajuns, de-acum, un fel de refren cu care încep aproape fiecare din întîlnirile noastre. Îi țin, în schimb, la zi, cu o punctualitate și exactitate care-l uimesc și încintă, jurnalul de bord din care nu puține momente le-am încredințat tiparului: 25 de expediții pionierești pe inefabile trasee ale vacanței, fiecare cu programe ce ar lăsa fără replică și pe cel mai tenace cercetător: etnografie, folclor, studiul faunei și florei, pe urmele unor momente și eroi ai istoriei patriei; în Oaș, Maramureș, în Neamț și Botoșani, în așezările Deltei Dunării, în Apusenii și pe Nemira Sîlănicului Moldovei. Metodic, după programe minuțios pregătite pînă la cel din urmă detaliu.

Ascensiune la Cheile Turzii.

Marele Trofeu al celor „Cutezători”
BUSOLA DE AUR

Acesta este omul cu care stau, și astăzi, de vorbă de ore bune și, totuși, încerc sentimentul că abia sîntem la început. Îl ascult și încerc să-mi întocmesc, în memorie, o schiță-portret. Iat-o, chiar dacă, poate, nu e așa cum aș fi dorit să fie: astronaut și marinar, botanist și zoolog, istoric și geograf, paleontolog și alpinist, folclorist și etnograf, constructor de ambarcații, ghid turistic, proiectant de poduri, comandant de expediții pionierești. Mai este ceva care să-mi fi scăpat? Desigur! Pasionat colecționar de legende și povești de demult, un neobosit cercetător al portului și obiceiurilor din multe zone ale țării, mare amator de întâmplări neobișnuite ascultate în ocoalele stînilor. Timp pentru toate astea? „Cînd știi să-l folosești așa cum trebuie, se găsește, uneori îți mai și prisoșește”... În orice moment l-ai provoca, îți vorbește la fel de cursiv, cu siguranța specialistului, despre flora și fauna Carpaților Meridionali sau Apuseni, cetățile lui Ștefan cel Mare, fenomenele de eroziune la care sînt supuse malurile Siretului și Bistriței, exemplarele faunistice de excepție din locurile unde, Dunărea îmbrățișează Marea, sau fenomenele carstice din Iezer și Padina. Un cercetător de cabinet? Nicidecum! Alura de sportiv (cîndva săritor cu prăjina, poate asta să explice apetitul pentru înălțimi!) îl trădează: profesor de educație fizică. Mișcarea continuă a ochilor, neastîmpărul minților și vorba cam repezită îți-l prezintă ca pe un om de permanentă acțiune. În urmă cu doisprezece ani îl întîlnisem, cu totul întîmplător, pe peronul gării, din Bacău, încovoiat sub povara unui rucsac uriaș și înconjurat de un grup de copii; plecau în Maramureș, erau la a doua expediție „Apollo”. De atunci s-au făcut, spunea, 25. Cîte două, și chiar trei expediții pe an! O uimitoare capacitate de efort, o sete de cunoaștere neostîltă. Gustul pentru aerul tare al „platourilor înalte” se transmite de la o promoție de elevi la alta, s-a instaurat drept tradiție, iar acum dreptul de a face parte dintr-un echipaj se cucerește greu, după o selecție extrem de riguroasă. Deci, nu întîmplător, în vitrina cu exponate rare, amenajată în școală, piesa cea mai valoroasă, cel mai mult admirată, este **Marele trofeu al expedițiilor „Cutezători”**, atribuit în toamna anului 1977 de Consiliul Național al Organizației Pionierilor.

Este, însă, timpul, să-l cunoaștem pe pasionatul „Cutezător”: Dumitru Miron, profesor la Școala nr. 1 din comuna Nicolae Bălcescu, adică unul din devotații catedrei care au învățat ca cele mai frumoase, atractive, dar și instructive lecții pentru elevii săi sînt cele preluate în mijlocul naturii...

Mihai BUZNEA

Fotografiile: Constantin BURSUC

- Cadența de paradă — supremul orgoliu al mersului înapoi.
- Cînd a intrat la teatru, un cowboy a fost văzut lăsîndu-și calul la garderobă.
- Vaporul n-a fost destul de încăpător pentru toată apa mării.
- Erata era plină de greșeli de tipar.
- Sculptorul a lucrat la statuie pînă a realizat o piatră destul de frumoasă.
- Dacă nu se amesteca în discuție nici nu se observa că era bătrîn.
- Ochiul său începuse a semăna izbitor de mult cu gaura cheii.
- Merită oare să te căsătorești pentru o singură lună de miere?
- Este nevoie și de talent pentru a transforma cîrtitudinea în presupunere.
- Și prostia se exprimă în cunoștință de cauză.
- Stătea mult pe gînduri. Era mai comod.
- Așa se face că cei doi beligeranți s-au decimat reciproc.
- Adevărul gol umblă flămînd. Uzanța protocolară impune o ținută decentă la masă.
- Trecînd prin urechile acului cămila a demonstrat că sînt unele fenomene imposibil de explicat.
- Pentru a se desfășura în toată plenitudinea, platitudinea are nevoie de un loc gol.
- Duelul s-a întrerupt din cauză că s-au terminat partenerii.
- Premiul pentru recordul de longevitate a fost acordat postum.
- La scenele periculoase cascaderul folosea o dublură.
- Zborul înapoi este sublimul lipsei de aspirație.
- Cînd ai depus armele poți fi sigur că nici pînă atunci nu ți-au folosit la nimic.
- Dușmanii s-au înțeles între ei să țină în cel mai strict secret planurile de decimare reciprocă.
- Primii hominizi au apărut din cauză că se rușinau să descindă direct din maimuță.
- Starea de mediocritate se obține prin înfrîngerea complexului de superioritate.
- Ordinătorul doar atît mai are de învățat: să greșească și el ca oamenii.

- Un geam opac are cel puțin scuza că nu-i în același timp și obtuz.
- Multe minunății se produc de fri-că!
- Regula jocului era conținută în sintagma că trebuie să ai și pu-țin noroc.
- Viitorul este ultima asigurare pe viață.
- Munții nu sînt făcuți să ne des-partă ci să ne înalțe.
- Unele măsuri se iau pentru a se cunoaște dimensiunea reală a lu-crurilor.

Patrimoniul în acțiune

În căutarea capului de bour

În primăvara anului 1979, într-o mică așezare din județul Bacău, pensionarul I. L., în vîrstă de 82 de ani, își pierdu viața datorită unui accident. Încercînd să taie o creangă uscată de zarzăr din grădina, alunecă izbindu-se cu capul de o piatră și... După un timp începuse a fi dat uitării. Un telefon ne-a înștiințat că la casa în care locuise, se află pachete mari cu... timbre. Ne-am deplasat la fosta lui locuință, o căsuță ca de la țară, din marginea orașului. Un nuc bătrîn cu ramuri groase, parcă proteja casa de intemperii. Ne-a întîmpinat un miros plăcut, de casă bătrînească. În cele două camere, mobilier vechi, ros de carii. Aruncate unele peste altele, într-o încăpere, pachete mari învelite cu hîrtie de ziar îngălbenite de vreme, legate cu sfoară. Am desfăcut cu grijă un pachet. Pe jos se împrăștiară sute de mărci poștale. Rînd pe rînd am cercetat conținutul celorlalte pachete. În toate numai mărci poștale. Cîntărindu-le, aveau peste 500 kg. Deci o jumătate de tonă de timbre. O adevărată comoară filatelică. Mai bine de o lună de zile le-a trebuit specialiștilor de la Oficiul pentru Patrimoniul Național Bacău să inventarieze întreaga colecție filatelică. Fusese strînsă de-a lungul a cinci decenii de viață, cu migală, sacrificii și pasiune, de către I. L. o întreagă istorie a filateliei românești.

Despre I. L. aflasem că se născuse la 16 noiembrie 1897. Urmase gimnaziul la Tg. Frumos, după absolvirea lui îndeplinind tot felul de slujbe prin întreaga țară. S-a întors acasă aproape de pensie, fiind cîțiva ani diriginte de poștă. Marea sa dragoste — filatelia. Vecinii și-l aminteau ca pe un om retras. Din cînd în cînd, dimineata, își îngrijea grădina, retrăgîndu-se apoi în casă, unde ceasuri în șir, cu penseta și lupa își cerceta și aranja mărcile poștale. Urmărim și noi fiecare planșă. Un univers fascinant! Toate seriile filatelice care au fost emise de-a lungul timpului în România, aduse pînă la zi: floră, faună, reproduceri de artă, sport, personalități din istoria și cultura românească... Emisiuni de diferite valori. Dantelate și nedantelate, unice, serii neștampilate, așezate într-o perfectă ordine. Din cînd în cînd, descopeream cîte o bucată de hîrtie, ruptă probabil din ambalajul unor mărfuri pe care era scris cu creionul chimic „raritate”, „atenție mărită” și chiar „lumea e meschină”. Dar ea această colecție să fie întreagă, trebuia să aibă cea mai înaltă și mai rîvnită marcă poștală, visul fiecărui filatelist, celebrul „cap de bour”. Din relatări s-a aflat că I. L. avea nu unul, ci două mărci „cap de bour”! Ceea ce descoperisem noi pînă acum întrecea

orice așteptare, dar ca să găsești și celebrul „cap de bour” era de-a dreptul uluitor. Era vorba de prima noastră marcă poștală emisă la 15 iulie 1858, confecționată dintr-o hirtie transparentă, ușor colorată în roz-pal, verzui și albastru pal, în valori de 27, 54, 81 și 108 parale, putând fi ușor identificată prin desenul „cap de bour” (stema Moldovei) și jos goarna (simbolul poștei). Din nefericire, cu tot efortul nostru de a le regăsi, n-am reușit. Oricum, prin cele descoperite, am făcut să îmbogățim zestrea de valori a județului, să evităm distrugerea sau împrăștierea unei colecții rare de mărci poștale pe care putem s-o numim, pe drept cuvânt, de excepție, urmînd ca în viitor aceasta să poată fi privită în cadrul mai multor expoziții filatelice.

Cînd doi frați se ceartă...

O întîmplare cu aspect banal. O ceartă dintre doi frați dintr-o noapte de octombrie. Fratele mai mic, un „devotat” al spirîului cere cu împrumut o însemnată sumă de bani de la fratele mai mare. De la refuzul acestuia s-a ajuns la sesizări scrise, printre altele „că el are vase vechi desenate cu aur, furate de la prinț și mie nu-mi dă nimic”.

Pe urmele sesizării am pornit și noi, ajungînd la casa fratelui mai mare. Alături, gard în gard, locuința fratelui cel mic. Totul părea ca într-o poveste. Casa celui mare era cu etaj, îngrijită, frumoasă, pe cînd a celui mic era lăsată în părăsire de ani de zile.

În parte, sesizarea s-a dovedit a fi reală. Am descoperit cu acest prilej, un adevărat „muzeu al ceramicii și sticlăriei”, multe dintre obiecte fiind unicate, care riscuau, să dispară, nefiind luate nici un fel de măsuri de protecție a lor. „Mezinul” însuși era gata să ia vreo cîteva „cînd frate-miu nu-i acasă”, ca să se răzbune! Ca să nu mai vorbim de cîteva nepoți care „trăgeau cu ochiul la ele”... Dar să trecem în revistă cîteva dintre ele, lista obiectelor fiind cu mult mai mare. Colecția este cu adevărat princiară: servicii de tort, pe fondul de email alb cu cercuri de cobalt de o extraordinară finete (marca „Copeland Sprades Town, England”), ceșcuțe din porțelan cu motive florale, lucrate în aur, și scene mitologice, fabricate în orașul german Karlsbad, scrumieră din porțelan cu decor de aur „Ilmenau” — Porzellan 1777”, un serviciu pentru 20 de persoane, din porțelan, cu decor în cobalt și aur, servicii pentru ceai, din porțelan „Rosenthal”, servicii de lichior din cristal gravat „Bohemia”, zaharniță și ceainic din argint masiv, cu o dantelărie cizelată, fructieră, servicii complet de masă pentru 12 persoane,

La gura caloriferului

- După cum ne promit meteorologii, iarna aceasta nu va fi chiar atît de hibernală.
- Vinul bun nu are timp să îmbătrînească.
- Se uitau atît de atent unul la celălalt, încît erai aproape sigur că nici unul nu face nimic.
- A abandonat școala prea tîrziu. Începuse deja a scrie.
- Timbrele duc scrisorile la destinație. Ele nu se ocupă și cu probabilitatea răspunsurilor.
- Lucrul cel mai rușinos care i se poate întîmpla unui cal. Să se molipsească de tuse măgărească.
- Soții umblau nedespărțiți. Să găsească un motiv plauzibil de divorț.
- Nasul are o utilitate greu de contestat. Aceea de a ne da seama cit este de lung.
- Și scaunul se plictisește de conviețuirea prea îndelungată cu același ocupant.
- Urcarea în pat înseamnă pentru unii cea mai reușită ascensiune.
- Coadă vulpii este o reminiscență, căreia nu i-a venit încă rîndul.
- Cel mai sigur secret este acela de a nu avea acces la el.
- Unei femei trebuie să-i spui atent „La mulți ani!” Să nu creadă că vrei s-o îmbătrînești cu tot dinadinsul.
- Deoarece părțile adverse rivneau fiecare la poziția celuilalt, au convenit să facă schimb de locuri.
- Studiul aprofundat a condus la ipoteza că era lipsit de obiect.
- Vindecat complet, pacientul s-a întors imediat la spital. După sora medicală.
- Un secret aflat din gura unei femei frumoase este cu atît mai captivant.
- El a avut foarte buna inspirație să-și dea întîlnire cu iubita într-o sală de așteptare.

- Să fii rezonabil. Fără soacre nu ar fi posibilă nici o căsătorie.
- Și medicul trebuie să trăiască. Au grijă pacienții de acest lucru.
- Băuturul avea capul plin de cucuie. Dovadă că vinul a fost mai tare.
- Primul cadou oferit viitoarei soții:
 - rockie de dezbrăcat.
- Apa era veritabilă. Avea cinci stele.
- Timpul nu e bun. Nici un ceas nu arată la fel ora exactă.
- Fiecare om își desăvârșește opera vieții între două bătăi de inimă.
- Unui om integru nu-i lipsește nici un defect.
- Statuia era perfectă și reprezenta o femeie.
- Pantofii schiopătau atât de tare, încât începuse să-l doară și picioarele.
- Pentru următorul interval, timpul va rămâne în continuare constant probabil și cu totul izolat.

Mihai PAULIUC

pahare „Băcara” dintr-un splendid cristal, avind cizelate scene de vânătoare. La acestea, am mai putea adăuga două cornuri din cristal aurite, plătouri cu emblemă princiară, bomboniere fabricate la începutul sec. XIX în ateliere din Franța, Germania, Anglia.

Toate aceste piese de o excepțională valoare vor fi expuse în sălile unui castel, care în curînd va deveni muzeu.

Cînd întîmplarea se cheamă perseverență

Nu o dată specialiștii Oficiului Pentru Patrimoniul Cultural Național Bacău au descoperit din întîmplare obiecte de o însemnătate deosebită pentru cultura românească, pe care posesorii lor, din neștiință, le aveau aruncate prin cine știe ce colț al casei. Iată, de pildă, parohul dintr-o localitate mărginașă a județului, avea puse în podul bisericii o multime de vechituri. Nici, prin gînd nu-i trecea că printre ele se afla o adevărată comoară mai ales că avea un aspect jalnic. Aruncîndu-și privirea peste grămada de vechituri secretarul Oficiului Județean al Patrimoniului, M. F., are surpriza să descopere un exemplar al „Cărții românești de învățătură” a lui Varlaam, apărută la Iași în 1643. Este al treilea exemplar din județ, după cele aflate la Arhivele statului și la Biblioteca județeană.

Inventariînd niște obiecte cu aspect comun de la o parohie băcăuană, muzeograful F. R. găsește o scoartă de la 1848 de o mare finețe artistică, vopsită cu culori vegetale. Posesorul ei avea de gînd s-o arunce, „fiind cam veche”.

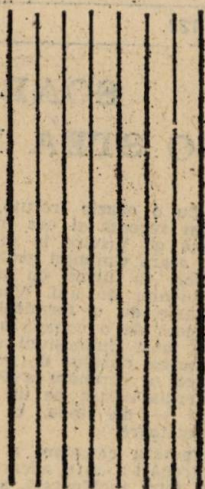
Într-un colț al județului, la Găiceana, muzeograful S. A. cerceta obiecte din colecția unui învățător localnic. Mai toate erau de o valoare deosebită. Printre acestea, se afla și un sceptru de piatră din epoca bronzului, care se pare că aparținuse unei căpetenii locale. Piese similare se cunosc foarte puține în țară.

Documente de o mare însemnătate pentru istoria județului rătăcite printre hîrtii fără valoare au descoperit G. P. și Gh. B. în cadrul verificării unor colecții particulare.

Arhitecta M. B. prin studii aprofundate, a reușit să identifice și să ajute la salvarea cîtorva monumente istorice, considerate ca pierdute pentru totdeauna. În cadrul deplasărilor pe teren, s-au identificat noi și prețioase opere de artă, de către lucrătorii în domeniul ocrotirii patrimoniului prin aceasta îmbogățindu-se colecțiile Complexului muzeal Bacău.

Eugen SENDREA

4

La frontierele cunoașterii Astronomie - O.Z.N. Știință

SOARELE O STEA DUBLĂ?

Cu o ocazie trecută, am înfățișat cea mai recentă și cea mai plauzibilă ipoteză cu privire la dispariția bruscă — la scara timpului geologic — a dinozaurilor, în urmă cu aproximativ 65 de milioane de ani. Vorbeam cu această ocazie de o formidabilă lovitură provocată de o cometă sau de un asteroid de mari dimensiuni și care, prin amplasarea norului de praf stîrnit, a provocat o ecranare a Pămîntului față de energia solară pe un interval de cîțiva ani — de unde, o miniglație distrugătoare.

Ipoteza ca atare a generat însă alte întrebări: oare această ciocnire a fost cu totul accidentală, a avut un caracter de unicatitate? Dacă nu, probabilitatea ei are un caracter periodic? Care este cauza și, mai ales, periodicitatea unor astfel de fenomene?

Geologi, paleontologi, astronomi și fizicieni s-au pus pe lucru. Mai întîi au fost atent cercetate diferitele straturi ale solului — aceste adevărate calendare geologice. Dar de această dată nu se mai căutau fosile la întîmplare, ci se urmăreau raportul calitativ al acestora în timp, în paralel cu eventuale urme ale unor fenomene de natură pur geologică. Rezultatele nu au întîrziat să apară și destul de surprinzătoare. În 1938, David Raup și John Sepkoski de la Universitatea din Chicago au anunțat că, cercetînd urmele a 600 de familii de animale marine dispărute în ultimii 250 de milioane de ani, au găsit că extincția lor are caractere nete de concentrare: surpriza însă este aceea că aceste dispariții bruște s-au produs la intervale regulate cu perioade de 26 de milioane de ani, cu imprecizii de 1-2 milioane de ani! Ultima astfel de dispariție masivă a avut loc în urmă cu 11-12 milioane de ani — deci un fenomen similar ar putea avea loc peste 14-15 milioane de ani.

Nu este însă cunoscut absolut nici un fenomen biologic sau pur terestru care ar putea provoca, periodic, asemenea catastrofe în formele de viață terestră; iată motivul principal care a condus la căutarea cauzei în afara Pămîntului, în spațiul cosmic. Astfel, rînd pe rînd, au fost examinate fenomenele cosmice care ar fi putut cauza asemenea evenimente terestre și a căror periodicitate s-ar fi apropiat ca durată de cifra de 26 milioane de ani. Și tot așa, au fost scoase din domeniul investigațiilor: revoluția sistemului solar în jurul centrului Galaxiei — a cărei perioadă este de cca. 220 milioane de ani; trecerile sistemului solar prin norii de pulberi situați în planul ecuatorial al Galaxiei (cu perioadă medie de 33 milioane de ani), mai ales că astfel de întîlniri nu explică prezența grăunțelor de cuarț găsite în sedimente și

Tentații faustice în genetică

(Visul alchimiştilor — probabil — se va implini...)

Plămădită din mintea genială a călugărului augustin J. G. Mendel, genetica s-a impus ca cea mai vivace membră a colectivității disciplinelor biologice. Fiecă a secolului XIX, înscrisă în actele stării civile la începutul secolului XX, de condeii ilustrilor biologi Hugo de Vries, Correns și Tschermak, genetica se profilează deja ca primă vioară în concertul științelor din mileniul trei. Sînt multe, tot mai multe și mai autorizate vocile care anunță, imperturbabile și tonifiante, că de la genetică (mai ales de la tînărul ei vîlstar ingineria genetică) vom beneficia de realizări și rezolvări comparabile cu cele oferite de fizica nucleară pe parcursul veacului ce-l încheiem.

Este, pe de altă parte, unanimă părerea în conformitate cu care, actualmente deja, nu există domeniu al vieții social-economice în care Genetica să nu fie profund implicată, să nu aibă contribuții, solicitări și realizări. În fond, genetica este chintesența științei despre viață și ce altceva ne poate interesa mai mult pe planeta Pămînt în afară de viață? Cine altcineva poate conferi frumusețe și perenitate Terrei în Univers dacă nu viața? Dar, spre a-și păstra neștirbite atribuțiile sale, viața însăși trebuie protejată, perpetuată și ameliorată. Este momentul adevărului, momentul în care medicina, agricultura, farmacia, psihologia, pedagogia și dreptul utilizează cu eficiență rezultatele cercetărilor de genetică, solicită explicații și prognoze de la acest modern și dinamic domeniu al biologiei. Și, generoasă, din ce în ce mai stăpînă pe valențele ei, genetica furnizează din plin argumente, explicații și traiectorii, inclusiv pentru destinul ființei umane. Și nu puține dintre acestea par de domeniul science-fiction, doar realizările de ultimă oră conferindu-le autenticitate și eliberîndu-le de aura fantasticului. Căci, deși fantastice, creațiile geneticii sînt de acum realități. Prin unele dintre acestea s-a ajuns pînă la frontierele (actuale) cunoașterii, s-au reluat unele dintre întrebările fundamentale cu care se confruntă omenirea încă de la începuturi.

Poate fi stăpînită și învinsă moartea? Devine oare o realitate dorința neostoită a omului de tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte? Se pare că da, cel puțin pentru sistemele vegetale și unele animale aflate pe treptele de la baza arborelui evolutiv. Cum altfel ar putea fi interpretată clonarea, această modernă tehnică de lucru din biologie? Este, în fapt, o tehnică prin care se pot preleva celule de la orice individ și, prin manipulări nu prea sofisticate, se ob-

tin apoi copil identice ale individului de origine (de la care s-a plecat). Cu alte cuvinte, sute, mii sau milioane de alter ego. Cu exact aceeași informație genetică. Intrucât procesul poate fi secvențiat, copiile fidele ale individului de plecare se pot obține succesiv, la intervale de ore, zile sau ani în așa fel încât să avem continuu un reprezentant tinăr cu informația genetică originală intactă. Deci, practic, avem o continuitate a uneia și aceleiași informații genetice în timp, o continuitate a unei eredități individuale cu alte cuvinte.

Problema devine mai delicată (deocamdată) la speciile cu indivizi superior organizați care, pe lângă informația genetică sînt deținătoare ale unor consistente bagaje de informații ecologice și etologice. Adică, se va ajunge cîndva să se stăpînească mecanismul integrării întregului sistem de deprinderi, obiceiuri, experiență de viață, achiziții social-culturale și științifice care l-au caracterizat pe un cetățean de rînd sau pe un laureat al premiului Nobel, într-o celulă?

Va putea fi transmis acest tezaur informațional, de la ascendent la descendent prin clonare? Și dacă da, ce implicații prezintă fenomenul pentru societate? Nu se vor ivi oare, la acea vreme, capete „înfierbîntate” care să proclame utilitatea și necesitatea clonării numai a indivizilor de „elită”? Sînt întrebări legitime ținîndu-se cont de cîteva experiențe extreme de triste prin care a trecut omenirea. Ne poate speria (și este firesc) gîndul că viitorul aparține unei societăți umane ai cărei membri vor fi produși „pe bandă rulantă”, copii fidele ale unuia sau mai multor prototipuri (evident geniale). Ar fi o lume uniformă și, desigur, anostă. Însă, întotdeauna rațiunea a învins și marile catastrofe au putut fi evitate, în cel mai rău caz, remediate. Există însă și baze de liniște și speranță. A nu se uita că tendința de variabilitate individuală, o înțeleaptă legitate a materiei vii, se va manifesta în orice condiții. Chiar și în cazul clonelor viitorului. Ea (variabilitatea) ne asigură o continuă diferențiere comportamentală, intelectuală a potențelor fizice etc., cu tot cortegiul de implicații, pozitive și negative. Căci, așa sînd lucrurile, apare și reversul medaliei: clonarea nu va putea, conform cunoștințelor genetice de pînă acum, elimina nici incidența diferitelor maladii care nu sînt altceva decît rezultante ale unor mutații apărute spontan în genofondul unei populații.

Dar, dincolo de temerile și previziunile pesimiste tehnica clonării are și implicații benefice. Și nu în viitor, ci acum, în prezent.

Doar un exemplu. Se depun eforturi considerabile (forță de muncă, mecanizare, terenuri, irigații și îngrășăminte, erbicidare etc.) pentru obținerea unor soiuri de cereale, legume, plante tehnice etc. mai productive și rezistente, mai precoce etc. Deseori, o asemenea activitate presupune ani și ani de eforturi asidue. Din păcate, utilizarea soiurilor respective nu se extinde pe o perioadă la fel de lungă, rambursa-

care dovedește producerea bruscă a unor presiuni și temperaturi foarte ridicate; atunci?

Atunci a fost întrevăzut rolul cometelor. Într-adevăr, se știe încă mai de mult că sistemul de planete care gravitează în jurul Soarelui este înconjurat de un gigantic nor de comete a cărui rază maximă este de ordinul a 2 ani lumină. El cuprinde, probabil, multe zeci de miliarde de comete care, la

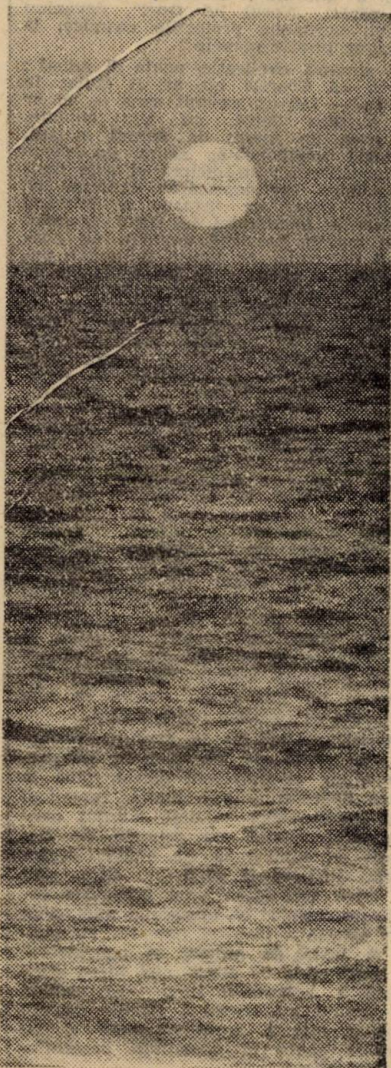

Foto: prof. Valeriu BOGDĂNET

aceste depărțări imense de Soare, sînt complet înghețate, lipsite și de cozi, și de coame: acestea se formează numai în vecinătatea Soarelui, prin volatilizarea gazelor înghețate și antrenarea pulberilor înglobate în ele. Pus în evidență de astronomul olandez Jan Oort încă din 1950, acest nor de comete pierde din membrii săi, fie prin acțiunea perturbatoare a stelelor vecine, fie prin acțiunea combinată a atracției Soarelui și planetelor, mereu variabilă. Cert este faptul că, din cînd în cînd, cite unul sau mai mulți astri de acest gen părăsesc norul, începînd să se apropie treptat de Soare și de Pămînt. Care ar putea fi însă cauza pentru care, periodic, cite o adevărată avalanșă de comete ar părăsi „Norul lui Oort”, devenind astfel, veritabile proiectile cosmice, la trecerea printre planete?

O singură explicație poate fi adusă: aceea că Soarele nu ar fi izolat în spațiu — într-un anumit sens —, ci ar fi o stea dublă, cu alte cuvinte, ar avea un satelit de natură stelară. Această componentă, acum nu poate fi identificată: strălucirea ei este mult prea mică, iar deplasarea aparentă pe fondul stelar ca urmare a mișcării anuale a Pămîntului în jurul Soarelui (așa numita paralaxă anuală), nu poate fi detectată. Ar trebui măsurate paralaxele a citeva sute de milioane de stele, ceea ce este imposibil de făcut într-un răstimp scurt, chiar de 70—80 de ani! Ceea ce se poate însă afirma cu un oarecare grad de probabilitate este faptul că steaua respectivă ar avea o perioadă de revoluție circumsolară de cca. 26 de milioane de ani. Periodic, ea ar trece la periheliu prin zona centrală a norului de comete, adică la o depărțare față de Soare de cca 80—150 zile lumină, după care s-ar depărta pînă la 2,5—2,7 ani lumină. Or trecerea stelei prin norul de comete ar duce în mod inevitabil la perturbarea mișcărilor a sute de mil, dacă nu milioane de comete; dintre ele, măcar citeva sosite printre planete, s-ar ciocni cu unele dintre acestea — între care și Pămîntul. Și dacă ținem seama și de faptul că urmele gigantice; ciocniri de acum 65 de milioane de ani pledează în favoarea unui proiectil cosmic de natură cometary, nu mai avem nevoie de alte elemente cu caracter fundamental.

Astfel, plecînd de la evoluția formelor de viață de pe planeta noastră, am ajuns în universul astral, pînă la ideea Soarelui — stea dublă. Ipotezicul său satelit stelar — deja botezat pentru circumstanță, cu numele de Nemesis —, rămîne să fie efectiv descoperit. Cînd va fi găsit, nu știm; dar în orice caz, ideea unei apropiate catastrofe cosmice ca urmare a unei ciocniri astrale a planetei noastre, nu poate fi luată de nimeni în considerare — după cum, de altfel, nici ideea alarmistă a „sfîrșitului lumii” ca urmare a vreunui alt fenomen astral, nu are absolut nici o bază rațională și nu are ce căuta în conștiința oamenilor secolui XX...

Matei ALEXESCU

rea cheltuielilor fiind, uneori, incompletă. De multe ori după 4—5 ani de cultură în condiții de cîmp solul respectiv își pierde calitățile inițiale. Evident, întregul travaliu se reia de la capăt. Alți ani, altă muncă și, desigur, alt soi.

Problema devine simplă din perspectiva clonării. O bancă de gene (soiuri în cazul de față), rezolvă totul. Unul sau mai mulți „indivizi-elită” sînt trecuți și menținuți „in vitro”. Periodic, din respectiva sursă sînt prelevate celule care, apoi, sînt transformate în indivizi, scoși, la rîndul lor, în cîmp. Și procesul se menține, la infinit. Cu cheltuieli minime și randament maxim. Toate acestea reprezintă procedee ale ingineriei genetice, practicate deja, cu deosebite repercusiuni de ordin economic, ecologic și social.

Prin cele relatate pînă aici, valențele ingineriei genetice nici pe departe nu s-au epuizat. Sînt în curs cercetări, sîntem în posesia unor realizări, pe cit de spectaculoase pe atît de promițătoare pentru societate și viitorul ei.

O problemă extrem de importantă și complicată, cu care se confruntă omenirea, este aceea a obținerii unor recolte stabile și ridicate, la toate planetele de interes economic. Dar, este fapt cunoscut, solul pe care se amplasează an de an culturile de plante agricole, tehnice, medicinale etc. are resurse limitate. În timp se degradează și sărăcește în elemente nutritive.

Este motivul pentru care anual, pe ogoarele plantelor, se distribuie milioane de tone cu îngrășăminte chimice, purtătoare ale cantităților indispensabile de fosfor, potasiu și azot. Dincolo de efectul lor poluant, perturbator al echilibrului ecologic, respectivele îngrășăminte devin din ce în ce mai costisitoare. Iată însă că ingineria genetică a găsit și aici o cale de penetrație și implicare. Este cunoscută existența bacteriilor fixatoare de azot, capabile adică de a prelua azotul atmosferic (excedentar în atmosfera pămîntului) și a-l include în structuri proprii sau în rădăcinile leguminoaselor cu care au relații de simbioză. Prin moartea și degradarea acestor vietuitoare (adevărate rezervoare de azot) se introduc în circuitul agricol importante cantități din acest element indispensabil vieții și recoltelor bogate. Dar bacteriile fixatoare de azot au o răspîndire limitată, necesitînd condiții de viață oarecum diferite. De aceea aportul lor în circuitul agricol al azotului este insuficient. Capacitatea de a fixa azotul atmosferic este conferită de prezența (în genomul lor) a unei gene specifice. Cercetările de ultimă oră au reușit identificarea și localizarea acestei gene. Și, spectaculosul abia de acum vine, s-a reușit transferarea acestei gene la alte bacterii, ubicuitare, conferindu-le (acestora din urmă) capacitatea de a fixa azotul atmosferic. Mai mult decît atît, se speră că va fi posibilă (teoretic nu pare a exista vreo opreliște) implantarea acestei gene chiar la organisme vegetale superioare. Nimic nu poate fi mai seducător, pentru un specialist în domeniul agriculturii, decît soiuri de grîu, po-

rumb, secară sau orez, morcovi sau cartofi, capabile de a-și lua singure, din atmosferă, cantitățile de azot necesare unei dezvoltări luxuriante. Fără fabrici poluante, fără mijloace de transport costisitoare, fără necesar de forță de muncă sau pericol de degradare a solului și impurificare a apelor freatice. Doar cu beneficii imense pentru om. Și aceasta nu este totul. Imaginația și perseverența umană au atins limite de neconceput în urmă cu câțiva ani doar.

De când se știe, omul a fost obișnuit cu mersul firesc al evenimentelor. Fiecare specie dă urmași asemănători atât între ei cât și cu părinții. Natura a stabilit limite clare, tranșante și insurmontabile între viețuitoare. Nu se putea concepe încrucișarea dintre un cal, bunăoară, și un urs. Părea incredibilă șansa obținerii unei descendente prin încrucișarea unui animal cu o plantă. Speciile, genurile și regnurile s-au separat definitiv și ireversibil în timpurile imemorabile ale evoluției, neamestecul dintre ele fiind o condiție sine qua non a menținerii diversității lumii vii și a adaptării ei continue la condițiile de mediu. Dar iată că tot ingineria genetică a reușit să spulbere, să ignore pur și simplu, ceea ce natura a clădit cu atita trudă pe parcursul a milioane de ani. Prin cultura de protoplasti (variantă modernă a culturii de celule) a fost posibilă fuziunea și apoi perpetuarea informațiilor genetice de la specii și chiar genuri extrem de deosebite și, mai recent, dintre regnuri diferite — fuziunea unor celule de morcov și de șoarece. Se află la ora actuală în laboratoarele lumii hibridi (denumirea corectă este de cibrizi) între specii de *Datura*, între *Datura* și *Atropa*, grâu și secară, om și șoarece, șoarece și șobolan (în ultimele două cazuri numai celule hibride, nu și indivizi) etc. Nu este greu să ne imaginăm că mîine (în viitorul cel mai apropiat adică) va fi posibilă împlinirea unui vis mai vechi al omenirii — plante cu potențe multiple: tubercul, rizomi sau bulbi în pămînt, fructe, spice sau legume pe ramuri, fibre în tulpini, glucide sau uleiuri în frunze etc. Sau ne putem gândi la un baobab pe ramurile căruia, mii de ani în șir, să crească din belșug spice de grâu, suficiente spre a hrăni un grup apreciabil de oameni.

Deși de domeniul ficțiunii astăzi, mîine este posibilă și proiectarea și realizarea unui cibriz plantă-animă, capabil de fotosinteză și gîndire, de deplasare dar și de fixare. Atunci evoluția va cunoaște noi valențe, noi traiectorii. Peisajul planetei va suferi modificări inimaginabile astăzi, biosfera va căpăta structuri și funcții necunoscute!

În sfîrșit, ingineria genetică oferă încă o șansă dezvoltării nestăvilită a producției de substanțe utile, cu uz alimentar sau farmaceutic, grație punerii în aplicare a celor mai nonconformiste cuceriri ale minții umane. Șansele sînt datorate dezvoltării unei alte ramuri a ingineriei genetice — biotehnologia.

Microorganisme create — „de novo” sau selecționate atent dintre cele existente în natură, celule sau țesuturi de la plante și animale superioare, în con-

Din secretele firului de mătase

Creșterea viermilor de mătase se practică de peste 6000 de ani. În China din anul 2697 î.e.n. creșterea viermilor de mătase era o meserie ținută în secret. Totuși în anul 552 e.n. doi călugări bizantini au furat ouăle acestor insecte și le-au transportat în bastoane de bambus pînă la Constantinopol. În scurt timp creșterea viermilor de mătase s-a răspîndit în Grecia, Asia Mică, Caucaz, Sicilia, Spania. În țara noastră creșterea lor a fost introdusă în secolul al XV-lea.

Firul este apreciat pentru elasticitatea sa, fiind mai rezistent de 2 ori decît firul de în sau 3 ori decît lîna de oaie.

Deoarece poate reține o cantitate de vapori de apă echivalentă cu 30% din greutatea lor, țesăturile de mătase naturală sînt răcoaroase.

Datorită calităților lui, este folosit în industria mărăritului, la confecționarea sitelor, la mașini de scris în locul firului de bumbac, față de care are o rezistență de 12 ori mai mare.

Mătasea naturală este folosită pentru confecționarea parașutelor sau la izolarea cablurilor electrice.

Așteptăm vești din cosmos

● Primele rachete din istorie au fost folosite în anul 1232 de trupele chineze.

● În anul 1249 și arabii foloseau rachete pentru asaltul cetății Damietta.

● Primele schițe din lume privind construirea și utilizarea rachetelor compuse, cu mai multe trepte succesive de aprindere (două și trei trepte) și cu aripioare triunghiulare stabilizatoare, de direcție a zborului, au fost întocmite de către un sas transilvănean, la Sibiu, în anul 1555. Creatorul lor, Conrad Hass (1529–1579), inginer militar, originar din Dornbach, de lângă Viena, era șeful Arsenalului militar al cetății Sibiului. Între anii 1551–1556, el a scris un celebru manuscris despre rachete, arme de foc și pușberi, intitulat „Coligatul de la Sibiu”.

● Prima ecuație fundamentală a zborului rachetelor și primele proiecte de rachete cu propulsoare lichide au fost realizate în anul 1924, de către savantul Herman Oberth, originar din România.

● Prima lansare din lume a unei rachete balistice de mare distanță, în anul 1942, a fost realizată tot de omul de știință Herman Oberth, născut la Sibiu și stabilit în S.U.A.

● Primele rachete teleghidate din lume au fost A-4, care, în anul 1944 și 1945 transportau puternice încărcături explozive și au fost lansate sub denumirea de V-2, asupra Angliei, depășind pe porțiunea de coborîre viteza de 3000 km/h: au fost construite în anul 1942 de inginerul american de origine germană Werner von Braun (1912–1977).

● Prima rachetă balistică, V-2, a căzut asupra Londrei, la data de 8 septembrie 1944.

● Primul reactor nuclear francez (1948) a fost pus în funcțiune de către fizicianul și chimistul francez Frédéric Joliot Curie (1900–1958), profesor universitar la Paris, laureat al Premiului Nobel pentru chimie în anul 1935.

● Cel mai renumit inginer sovietic a fost Anatoli Arkadievici Blagonravov (1894–1975), profesor universitar la Moscova. El a organizat și condus programul sovietic de cucerire a spațiului cosmic.

● Primul satelit artificial al Pământului „Sputnik-I” (83,6 kg) a fost lansat în cosmos de către savanții și inginerii sovietici, la data de 4 octombrie 1957, această dată constituind începutul erei cosmice.

● Prima ființă vie, cățelușă Laika, a fost lansată în Cosmos la bordul primului satelit de studii biologice, tot de U.R.S.S., la data de 3 noiembrie 1957, cu „Sputnik-II” (508,3 kg). În felul acesta a fost stabilit că „Cosmosul nu ucidă”.

● Primele semnalări ale centurilor de radiații van Allen, în jurul Pământului, au fost semnalate la 1 februarie și 26 martie 1958, de sateliții americani „Explorer I” (13,9 kg) și III.

diți speciale de mediu, sint capabile să sintetizeze (în flux continuu) proteine și glucide, grăsimi și alcaloizi, vitamine, hormoni și terpenoide etc., într-un cuvânt substanțe utile de importanță capitală, pentru om, pentru viața și sănătatea sa. Se proiectează recipiente uriașe, în care pe un canal să fie introduse substanțe nutritive și pe altul să se colecteze produșii doriți. Totul în condiții de înaltă fiabilitate, nepoluant și la prețuri competitive. Sint deja realizări în acest sens. Spre exemplu, în culturi celulare de *Beta* s-au obținut cantități crescute de betalaine, în cele de *Haplopappus* s-au acumulat antociani, antrachinone în cele de *Morinda*, *Lithospermum* și *Galium* (producții de peste 20 de ori mai mari decât în plante intacte).

În același context, de mare perspectivă se anunță o derivație a biotehnologiei — biotransformarea. Sint substanțe intermediare, produse pe anumite căi metabolice, a căror transformare spre produsul final este imposibilă, greoaie sau foarte costisitoare prin metode chimice clasice. Cu totul alții sint parametrii procesului în cazul culturilor celulare. Aici celele execută tăcute un travaliu extrem de eficient, produsul intermediar fiind trecut în produsul final extrem de necesar industriei farmaceutice, de pildă. Iată și un exemplu. În suspensii celulare de *Digitalis lanata* s-a obținut o hidroxilare extrem de rapidă și eficientă a beta-metil-digitoxinei în beta-metil-digoxină, precum și convertirea digitoxinei în cardiotoxice cu mare eficiență farmaceutică.

Dar ceea ce pare de-a dreptul senzational este evidențierea capacității celulelor animale și vegetale de a transmuta elementele. Adică, calvarul nopților albe și zilelor negre ale alchimistilor, datorat irealității visului lor — transmutația elementelor — a luat sfârșit. Atât animalele, cât și plantele, acestea din urmă prin mitocondrii (structuri intracelulare), s-au dovedit capabile ca, în anumite faze ontogenetice, să transforme un element chimic în altul, la presiuni și temperaturi compatibile cu viața.

Toate acestea sint ferestre deschise spre viitor, arcuiri peste timp, elemente constitutive ale edificiului societății de mîine, demnă și cutezătoare, stăpîină conștientă și responsabilă a universului.

Dr. Ion I. BĂRA

Armonii autumnale...

ANTI—O.Z.N. ...

SA FIM CEVA MAI SERIOSI !...

Ipoieza că inteligența și civilizațiile umane se datoresc extraterestrilor este astăzi aproape unanim acceptată.

Ce spun însă specialiștii despre teza lui von Däniken ?

Un răspuns surprinzător — dar deplin argumentat — îl oferă articolul publicat în revista „Archaeology” semnat de William Rathje, profesor de antropologie, specialist în civilizațiile precolumbiene, la Universitatea Arizona.

Referirile sale la sociologia receptării faimoasei teze a „extraterestrilor” privesc situația de pe continentul american, dar nu numai de acolo !

Dumneavoastră ce credeți, cine are dreptate ? !...

WILLIAM RATHJE : MITUL VECHILOR ASTRONAUȚI

Toți cei care se interesează la modul serios de studierea trecutului știu că arheologia a fost investită de multă vreme cu pseudo-savanți. Unul din cei mai celebri este Eric von Däniken, promotorul teoriei „vchilor astronauti”. După el, călători din spațiu au vizitat în trecut anumite zone ale globului nostru, teză pe care a început să o dezvolte pe larg în diferite lucrări, precum și în emisiuni de televiziune. Majoritatea membrilor serioși ai comunității arheologilor consideră că teoriile lui von Däniken nici măcar nu merită să fie luate în discuție. Arheologii sint formați într-o tradiție științifică ce le impune condiții riguroase pentru ca munca lor să fie considerată ca valabilă. Este deci ușor să discreditezi munca lui von Däniken datorită sărăciei informațiilor, flagrantelor violări ale contextului și altor practici delictuoase, ca să nu mai vorbim de ignorarea deliberată a majorității rezultatelor obținute de cercetarea arheologică. Acestea fiind spuse, tezele lui von Däniken nu constituie mai puțin o sfidare.

Von Däniken a beneficiat de o publicitate nemai-întimplată nici unui alt arheolog ; peste 25.000.000 de exemplare din lucrările sale au fost tipărite în 32 de limbi, iar alte milioane au fost publicate de către imitatori. A fost vedeta a două mari emisiuni de televiziune, a unui lung-metraj de succes și lucrurile nu s-au oprit aici. Arheologii au reacționat cu prudență la succesul obținut de von Däniken. În 1974, Ruth Tringham de la Universitatea Harvard, confruntată cu von Däniken în cursul unei dezbateri televizate în Canada, l-a învins, conform reacțiilor telespectatorilor, cu 120 puncte la 112. Dar această înfruntare s-a pierdut, surprinzător, într-un ocean de tăcere. Prea adesea, arheologii au păstrat o atitudine de rezervă, mulțumindu-se să știe, ei și co-

● Prima părăsire și pentru totdeauna a planetei Pământ a fost realizată de tehnologia și mijloacele astronomice ale industriei sovietice la 2 ianuarie 1959, când s-a reușit pentru prima oară în lume ca un obiect, terestru, „Lunik-1” (1472 kg), să părăsească pentru totdeauna planeta Pământ.

● Prima aselenizare și atingere a Lunii, este realizată la data 14 septembrie 1959, de către o rachetă cosmică sovietică.

● Primele fotografii ale feței ascunse a Lunii au fost luate la data de 7 octombrie 1959, de către stația automată interplanetară lansată de U.R.S.S.

● Primul satelit meteorologic — „Tioros-1” a fost lansat la data de 1 aprilie 1960, de S.U.A., și a fost plasat pe o orbită în jurul Pământului.

● Primul astronaut din lume lansat în Cosmos a fost Iuri Gagarin (U.R.S.S.), în ziua de 12 aprilie 1961, avind o durată de zbor de 1 oră, 48 de minute, cu astronava „Vostok-1”.

● Primul astronaut american lansat în Cosmos a fost Alan Shepard, care a stat în spațiul extraterestru timp de oră, 15 minute, cu astronava „Mercury-Redstone-3”, în ziua de 5 mai 1961.

● Primul zbor spațial în grup a fost realizat în ziua de 12 august 1962, după ce U.R.S.S. lansase, în 11 și 12 august 1962, două vehicule cosmice locuite („Vostok-3” și „Vostok-4”).

● Prima femeie care a zburat în spațiul cosmic a fost Valentina Tereșkova (U.R.S.S.). Evenimentul a avut loc în 16 iunie 1963 cu nava Vostok 6, iar durata zborului a fost de 70 de ore și 50 de minute.

● Primul corp spațial artificial care a apărut „imobil pe cer” a fost satelitul artificial american „Sincron-2”, plasat pe orbită sincronă la data de 26 iulie 1963.

● Primul echipaj cosmic a fost compus din cosmonauții sovietici Vladimir Komarov, Kostantin Feoktistov și Dr. Boris Egorov, care au fost lansați la data de 12 octombrie 1964 cu astronava „Voshod-1” (U.R.S.S.), cu o durată de zbor de 24 ore și 17 minute.

● Primele fotografii ale planetei Marte din imediata sa vecinătate au fost luate de stația americană „Mariner-4”, la data de 28 noiembrie 1964.

● Primii pași în Cosmos i-a făcut cosmonautul sovietic Aleksei Leonov, Erou al Uniunii Sovietice, în ziua de 18 martie 1965, care pentru prima oară a părăsit cabina spațială „Voshod-2” și a făcut primii „pași” în Cosmos, timp de 19 minute. După 16 rotații în jurul Pământului, nava „Voshod-2”, cu trei etaje reactive, a fost recuperată la data de 19 martie 1965, dovedindu-se că există posibilitatea de a supraviețui și chiar de a lucra în afara pereților protectori ai unei nave spațiale.

● Prima conducere manuală a unei astronave pe orbită a fost realizată de cosmonauții Virgil Grissom și John Young, pe astronava „Gemini-3” (S.U.A.), care a fost lansată în ziua de 23 martie 1965 și care, după trei rotații (4 ore și 55 de minute) s-a reîntors pe Pământ.

● Prima ieșire cu modulul lunar în spațiul extraatmosferic au realizat-o cosmonauții americani lansați cu astronava „Apollo-8” în ziua de 3 martie 1969: James Mc Divitt, David Scott și Russel Schweickart, care au avut o durată de zbor de 241 ore și un minut, făcând în acest timp 151 de rotații pe orbita terestră.

● Prima aselenizare lină, luarea și transmiterea direct a primelor fotografii de pe Lună, au fost efectuate de stația automată interplanetară sovietică „Lunik-9”, la data de 31 ianuarie 1966.

● Prima cuplare spațială a două vehicule aflate pe orbită, „Gemini-8” și „Agena” (S.U.A.), a fost realizată la data de 16 martie 1966, de către astronauții americani Neil Armstrong și David Scott.

● Primul satelit artificial al Lunii a fost satelitul „Lunik-10”, la 31 martie 1966.

● Prima stație plasată lent pe Lună a fost stația „Lunik-12”, care au inaugurat gammagrafia (sondarea materialelor), la data de 26 decembrie 1966.

● Prima transmisie prin televiziune de pe Lună a fost realizată la data de 22 aprilie 1967 de sonda „Surveyor-3”, începând de la lansarea lentă pe Lună, a excavării suprafeței acesteia, precum și funcționarea cupei de excavare, fiind urmarite de pe Pământ.

● Prima stație interplanetară din lume, care a coborât pe suprafața planetei Venus și a transmis pe Pământ informații, a fost stația sovietică interplanetară „Venus-4”, în anul 1967.

● Primii cosmonauți care au călătorit în jurul Lunii au fost Frank Borman, James Lovell și William Anders, care au fost lansați de pe Pământ în ziua de 21 decembrie 1968, cu astronava „Apollo-8”, efectuând opt revoluții (rotații) pe orbita selenară, timp de 147 de ore.

● Prima „transbordare pe orbită”, trecând de pe nava „Soyuz-5” pe nava „Soyuz-4”, a fost realizată de cosmonauții sovietici Alexei Elișeev și Evghenii Brumov, în ziua de 16 ianuarie 1969, Nava „Soyuz-5” a fost lansată la 15 ianuarie 1969.

● Prima debarcare a omului pe Lună a fost realizată de echipajul navei americane „Apollo-11”, la data de 16 iulie

legii lor, că sînt conștienți de erorile lui von Däniken. Alții socotesc că, dacă s-ar ocupa de cazul lui, n-ar face decât să-i cîștige și mai mulți partizani. S-a mai spus și că, din punct de vedere profesional, ar fi iluzoriu să scrii o carte întreagă consacrată u-nuia care fabulează. Alții, în sfîrșit, spun că o respingere metodică a acestui gen de subiect n-ar găsi cu ușurință un debușeu comercial.

Dar numărul celor interesați de arheologie nu încetează să crească. Mii de studenți din toată țara și-au arătat intenția de a afla mai mult despre arheologie, înscriindu-se la cursuri elementare. Printre acești studenți, din care cei mai mulți nu-și vor continua studiile în domeniu, numeroși sînt cei ce au citit multe aserțiuni ale lui von Däniken și care cred în ele. De exemplu, o statistică făcută în toamna anului 1976 asupra a două sute de studenți, aleși la întîmplare din clasele elementare de etnografie, a arătat că 75 la sută dintre ei au auzit vorbindu-se despre teoria vechilor astronauți și că mai mult de jumătate dintre aceștia cred în ea. De la începutul succesului lui von Däniken în anii '60, au fost publicate zeci de texte ale colegiilor elementare de etnografie, numeroase studii referitoare la antropologia fizică, precum și mai multe texte de introducere în arheologie. Este de necrezut că printre aceste texte nu se găsește nici unul care să-l conteste realmente pe von Däniken sau pe alți pseudo-savanți. Fiocare se referă, de o manieră mai mult sau mai puțin elevată, la metoda științifică și logică, dar nici unul dintre ele nu vorbește direct despre cazurile specifice de fraudă. Acest fapt pare să-l ilustreze un editorial din *Science* (iunie 1974) care arăta că vinzarea lucrărilor pseudo-științifice era deosebit de ridicată în centrele universitare pentru că studenții nu erau suficient de formați ca să emită asupra lor judecăți sănătoase.

Credința în teoriile pseudo-științifice nu dispare o dată cu obținerea diplomelor. Jurnaliștii revistelor destinate marelui public nu contestă nici ei de o manieră satisfăcătoare ideile lui von Däniken, mulțumindu-se cu atacuri la persoană. Așa cum conchidea Richard Lingeman de la *New York Times Book Review* (martie 1974) sînt lipsite de fundament mai degrabă remarcile asupra vieții private a lui von Däniken decît cele la adresa lucrărilor sale. Nici o personalitate a mass-mediei sau a lumii savante n-a furnizat alte explicații, ceea ce a avut drept rezultat largă acceptare de către toți cititorii a ideilor lui von Däniken. Acesta nu mai poate fi deci ignorat. Tezele sale trebuie analizate și combătute. Arheologii trebuie să-l ia tot așa de în serios pe Däniken ca și milioanele de cititori ai lucrărilor sale. Se impune ca un arheolog să releve direct sfidarea pe care o reprezintă von Däniken. Arheologii profesioniști pîrînd puțin dornici să facă această muncă, cine o va întreprinde? Presupun că această sarcină va fi lăsată pe seama amatorilor serioși care, datorită contactelor lor cu oamenii din

afara lumii științifice, sint adesea solicitați pentru a apăra sau explica teorii arheologice complexe. Acești amatori trebuie să poată înțelege erorile fundamentale ale teoriilor expuse de von Däniken.

Temeiul ca atare al acestor teorii are meritul de a fi clar: se presupune că astronautii veniți de pe îndepărtate planete au vizitat de mai multe ori lumea noastră. Ei ar fi dăruit pe rând strămoșilor noștri inteligență și elementele civilizației. Dar „probele” avansate sint pe cit de nebuloase pe atît de inexacte și incomplete. Cele mai multe „fapte” pe care van Däniken le acumulează, sint pur și simplu rupte de context. În *Les chariots des dieux* (Carele zeilor), de exemplu, van Däniken descrie sculptura unui capac de sarcofag din localitatea Palenque din Mexic, datînd aproximativ din 690 e.n., ca fiind portretul unui astronaut în combinezon spațial stînd așezat la masa de control a unei rachete. Din punctul lor de vedere, arheologii specializați în studiul mayașilor nu vād aici decît figura unui maya în costumul tipic al epocii clasice și al cărui „car” se aseamănă cu simbolul maya al porumbului și cu o divinitate a Terrei surmontată de un ornament cefalic în forma păsării Quetzal. De fapt, arheologii care se ocupă de perioada Maya, utilizînd inscripțiile mormintului au reușit să traducă numele suveranului care se găsea înhumat acolo și să reconstituie detaliile istoriei sale. Pacal, cuvîntul maya pentru „păvăză”, s-a născut în 603 e. n. și a luat puterea, cel puțin nominal, pe cînd avea doisprezece ani. După inscripții, ar fi murit în 683. Dar von Däniken respinge cu totul contextul în care a fost descoperită placa. Sub pretextul că vede aici o vagă asemănare cu rachetele actuale, preferă să-și construiască teoria pe baza unei comparații între două elemente despărțite de douăsprezece secole.

Faptele „dezmembrate” avansate de von Däniken nu sint pe deasupra nici organizate de o manieră logică. Nu există nici o tentativă sistematică de verificare a propriei sale viziuni asupra trecutului printr-o prezentare îngrijită și rațională a informațiilor. Expozeul său este împănă de la un capăt la altul de chestiuni pur formale. Dineolo de ideea conform căreia vechii astronauti au fost sursa oricărei creații rămase misterioase pînă la Revoluția industrială, el nu propune nici o legătură logică pentru a explica suita evenimentelor ce au condus la civilizație. În loc de așa ceva, van Däniken oferă mai multe versiuni ale teoriei sale asupra astronautilor și le dispune de o manieră atît de vagă încît chiar în aceeași carte sau același capitol, nu se preocupă deloc să-și lege sistematic „dovezile” de ipoteza principală sau de implicațiile acesteia. Cînd o face, chiar utilizînd propria versiune a faptelor, ideile avansate par să-i contrazică teoriile. De pildă, după reconstituirile lui von Däniken, vechile popoare au convertit darurile, obiectele și alte lucruri lăsate de acești călători din spațiu în relicve sacre. Ne-am aștepta, deci, să găsim în aceste vestigii substanțe extrater-

1969. Atunci, cosmonauții Neil Armstrong, inginer civil la N.A.S.A. și colonelul astronaut Edwin Aldrin au așezat într-o regiune a Mării Liniștii, cu ajutorul moduliului lunar „Vulturul”, iar cel de al treilea membru al echipajului „Apollo-11”, lt. col. Michael Collins, pilotul cabina de comandă „Columbia”, pe o orbită circumlunară ($H = 11$ kilometri). Atunci, cei doi pămînteni au stat în afara moduliului lunar timp de 2 ore, 21 minute și 16 secunde, pentru colectarea probelor de sol lunar, stabilirea legăturii radio cu Terra; Collins a fotografiat solul și relieful lunar, precum și memorabilia lor ieșire; apoi au instalat analizatorul de vînt solar, un reflector laser și seismografe. După terminarea activității, etajul superior al „Vulturului” a adus pe cei doi cosmonauți pe orbita „Columbiei” cu care s-a cuplat, permițînd întoarcerea întregului echipaj pe Terra, la data de 24 iulie 1969, ora 13,51, amerizarea făcîndu-se în Oceanul Pacific. În această călătorie Pămînt — Lună și Lună — Pămînt a fost folosită racheta „Saturn-5”, în greutate de 2800 tone, care avea trei etaje reactive dotate cu 11 motoare rachetă care dezvoltau în total aproximativ 3 milioane kgf tracțiune. Greutatea navei propriu-zisă, „Apollo-11”, a fost de 43,4 tone.

• Primul zbor în formație și primele manevre de cuplare și decuplare, precum și prin complexe cercetări științifice, care realizează primul pas pe calea creării unor laboratoare spațiale permanente în Cosmos, s-a efectuat prin lansarea navelor cosmice „Soiuz-6”, „Soiuz-7” și „Soiuz-8”, în zilele de 11, 12 și 13 octombrie 1969.

• Prima stație automată sovietică care recoltează mostre de sol selenar, fără a trimite pe Lună și un echipaj uman, a fost stația automată „Luna-16”, lansată la 12 septembrie 1970.

• Primul vehicul selenar „Lunahod-1” a fost depus pe Lună de către a doua stație automată sovietică — „Luna-17”, la data de 10 noiembrie 1970.

• Prima stație științifică orbitală de lungă durată a fost complexul „Salut”, lansată la data de 19 aprilie 1971, care s-a cuplat succesiv cu navele cosmice sovietice „Soiuz-10” (aprilie) și „Soiuz-11” (iunie) 1971.

• Primii cosmonauți americani care mor la sol în timp ce efectuează o „repetiție generală” la Cape Kennedy, în ziua de 27 ianuarie 1967, au fost: Virgil Grissom, Edward White și Roger Chaffee, care urmau să efectueze primul zbor în cadrul programului „Apollo”, la 21 februarie 1967.

• Primii cosmonauți sovietici care mor în timpul aterizării au fost: Vladimir Komarov, la 24 aprilie 1967, pe nava cosmică „Soiuz-1”, Gheorghi Dobrovolski, Vladimir Volkov și Victor Pațaev, la data de 30 iunie 1971, pe nava „Soiuz-11”.

• Cele mai bune mijloace de cercetare și cunoaștere a ultimelor „taine” ale globului nostru terestru le constituie stațiile artificiale ai Pămîntului, care vor încheia definitiv istoria descoperirilor geografice.

• Cel mai mare satelit fără oameni la bord, pe care l-a lansat pînă în 1978 N.A.S.A., este de fapt un observa-

ter astronomie de înaltă energie HEAC-1, care colectează semnale din Cosmos.

● Primele echipaje cosmonautice mixte din lume la bordul sateliților „Saliut” au început activitatea în anul 1978, datorită programului sovietic Intercosmos, întocmit de savanții sovietici.

● Cele mai semnificative recorduri cosmice în ce privește durata de zbor a omului în Cosmos se concretizează astfel :

— Primul zbor în Cosmos a durat o oră și 48 de minute.

— Zborurile misiunilor „Gemini” și „Apollo” au durat câteva săptămâni.

— Zborul misiunilor „Skylab” a durat câteva luni.

— Programul „Saliut” de explorare a spațiului cosmic a înregistrat cele mai lungi durate de zbor astfel :

— 63 de zile, în anul 1975 (Klimuk și Sevastianov) ;

— 96 de zile, în anul 1977 (Romanenko și Grečko) ;

— 140 de zile, în anul 1978 (Kovalionok și Ivanceko) ;

— 175 de zile, în anul 1979 (Lyahov și Riumin) ;

— 185 de zile, în anul 1980 (Popov și Riumin) ;

— 211 de zile, în anul 1982 (Berezovoi și Lebedev) ;

— 361 de zile, 21 de ore, 31 de minute și 55 de secunde, în anii 1982—1983, care constituie un record mondial absolut din Partea cosmonautului Riumin (U.R.S.S.).

Cel puțin un pământean explorează în fiecare clipă, în anul 1983, spațiul sideral, la fața locului.

● Prima depășire a limitelor sistemului nostru solar a fost realizată luni, 13 iunie 1983, de sonda spațială americană „Pioneer—10”. Lansată de pe Pământ la data de 2 martie 1972, sonda „Pioneer” se afla după 11 ani de la lansarea sa, la 13 iunie 1983, la 4,52 miliarde kilometri distanță de Soare. Viteza cu care se îndepărta de astrul nostru era de 49.167 kilometri pe oră. Specialiștii NASA speră ca aparatele de la bordul sondei să poată funcționa până în anul 1994, perioadă pentru care a fost calculată rezerva de combustibil nuclear. Cercetătorii apreciază că peste 10.507 ani, „Pioneer—10” se va afla în apropierea primei stele din drumul său, Steaua lui Bernard. Această sondă spațială fiind primul obiect fabricat de om care a depășit limitele sistemului nostru solar poartă cu sine un mesaj al nostru, al pământenilor, către eventualele ființe inteligente din Univers. Pe o placă sint gravate siluetele unui bărbat și a unei femei, împreună cu o serie de simboluri științifice. Deci, primul obiect fabricat de om a depășit limita sistemului solar și așteptăm vești din Univers...

● „Despre raze de lumină apărute pe cer”, în care se analiza de fapt apariția unor obiecte zburătoare neidentificate pe cerul Atenei antice, a existat o lucrare la Biblioteca din Alexandria, care a fost scrisă de filosoful Demetrios din Phalera, fost prieten cu Aristotel, fost guvernator al Atenei și orator la Teba, proiectantul, constructorul și organizatorul celei mai mari biblioteci a lumii antice, bibliotecă din Alexandria.

(Extrase din lucrarea „Superlativale Terrei și ale altor planete” de **Bogdan RUJA**)

restre. Dar toate „relievel” provenind de la acești „zei” nu sînt făcute decît din materiale terestre comune ca lutul ars, piatra, fierul, aurul etc. Mai mult, chiar descrise de von Däniken, ele nu sînt manufacturate decît tot după tehnologia societăților preindustriale.

Un alt obstacol în tentativele noastre de respingere a teoriilor lui von Däniken îl constituie propria noastră lipsă de experiență în materia anumitor lucrări simple. Sîntem atît de obișnuiți să utilizăm buldozerele pentru a răscoli pămîntul, de exemplu, încît fără ajutorul lor efortul ne pare colosal. Von Däniken poate deci pretinde, fără să riște nimic, că ar fi fost necesare mai multe mii de persoane pentru a deplasa uriașele capete de piatră din Insula Paștelui. În realitate, Thor Heyerdahl a descoperit în 1955 că erau suficiente două sute de persoane pentru a deplasa de la un capăt la altul al insulei un cap cîntărind douăsprezece tone. Von Däniken scrie : „Nimeni n-a putut vreodată să desprindă asemenea gigantice bucăți de lavă cu unelte de piatră atît de mici și de primitive”. Pe de altă parte, primarul din Insula Paștelui, ajutat de încă șase bărbați, a reușit să taie conturul unei noi statui în trei zile, fără a se folosi decît de unelte de piatră găsite în vechile cariere. Alte experiențe privind ridicarea acestor statui au fost făcute în 1960 de către William Mulloy de la Universitatea din Wyoming și de Gonzales Figueroa de la Universitatea din Chile. Noi vrem însă să credem că afirmațiile exagerate ale lui von Däniken nu sînt decît rezultatul ignoranței, pe de o parte, și al inapținutudinii noastre de a estima munca fizică, pe de altă parte.

Von Däniken are un nume care a devenit familiar pentru că a reușit să captiveze imaginația publicului. Într-adevăr, e tentant să-i respingi spusele, calificîndu-le drept simple „roade ale imaginației”, izgonindu-le astfel într-un domeniu inofensiv. Dar implicațiile lucrărilor lui von Däniken sînt departe de a fi lipsite de consecințe. Teoria sa fundamentală, după care vizitatorii veniți din spațiu ar fi gîndit ei orice lucru nou în locul strămoșilor noștri, consideră ca înapoiată, constituie o formă bizară de rasism extraterestru, pînegînd inteligența și energia umană. De pildă, von Däniken se întreabă : „Cine i-a învățat pe sălbatici să culegă boabele citorva plante sălbatice, să le zdrobească, să adauge apă și prin fierbere să obțină astfel mîncăruri comestibile ?” și „De unde și-au scos povestitorii celor O mie și una de nopți stupefianta bogăție a ideii ?”. Teoria vechilor astronauți poate fi, de asemenea, considerată ca o formă mai tradițională de rasism, „povara omului alb”. E implicit faptul că civilizațiile industriale și, deci, lumea occidentală, au fost ajutate și încurajate de înțelepții extraterestri ; după von Däniken, zeii au favorizat mai degrabă acest grup decît altele.

Dar toți cei care au încercat să discute cu vreun ardent partizan al lui van Däniken au remarcat că faptele și logica nu constituiau decât niște biete arme față de ipoteza zeilor picați din spațiu. Nu este suficient să încerci să dărâmi această teorie numai pe temelul unor argumente raționale; trebuie găsit altceva în loc și care să poată captiva auditorul. Nu e o sarcină ușoară, cu atât mai mult cu cât e importantă. Și totuși există o mare rezervă de informații arheologice, pe cât de fascinante pe atât de exacte. Dar e nevoie de imaginație pentru ca preistoria să poată fi acceptată de public în termenii progresului și dezvoltării continue de-a lungul secolelor și generațiilor. E nevoie de imaginație pentru a face interesante problemele cu care s-au confruntat strămoșii noștri și soluțiile găsite, iar aceasta solicită un real talent de a reliefa punctele de convergență, nu diferențele, care ne leagă de atâtea aspecte ale trecutului.

Unul din elementele asupra cărui ar trebui insistat este desfășurarea pasionantă a descoperirilor. Rapoartele arheologilor profesioniști nu menționează delicata muncă de detectiv care are loc în culise. Tocmai acest amestec de metodă științifică, de noroc, de calități individuale și de eforturi intelectuale îi conferă arheologiei aspectul pasionant. O altă metodă, permițând să se popularizeze cu succes arheologia, constă în a descrie oamenii trecutului. Lucrul a fost dezvoltat de săpători și experimentatori care au încercat, literalmente, să populeze trecutul. Thor Heyerdahl a ajuns celebru pentru că a traversat marile spații ale oceanelor Atlantic și Pacific în corăbii de trești, cu singurul scop de a dovedi că lucrul a fost posibil cindva. Experiența cea mai „științifică” a fost făcută de F. Bordes de la Universitatea din Bordeaux și de Don Grabbee de la Muzeul de Stat din Idaho care au deprins maniera strămoșilor noștri din paleolitic de a tăia unelte din piatră. Neîndoiește, se poate explica de asemenea și succesul experiențelor pe termen lung făcute de exemplu la Williamsburg în Virginia și la Plantatio Plimoth din Plymouth de către arheologi care au încercat să recreeze activitățile cotidiene ale americanilor în epoca colonială. Bineînțeles, implicațiile arheologice ale unor asemenea experiențe trebuie să fie confruntate cu faptele științifice, dar aceste experiențe fac să se înțeleagă utilizarea obiectelor de epocă și încearcă să recreeze cu exactitate maniera în care ele au fost utilizate. Nici un arheolog nu pretinde că el poate să explice complet toate obiectele descoperite, chiar dacă săpăturile au fost bine conduse ori prin reconstituiri prudente. Dar a te baza pe soluțiile propuse de van Däniken înseamnă a vrea să explice totul... fără a explica nimic. Teoriile sale nu au legătură cu arheologia, adică nu oferă răspunsuri la asemenea probleme, ca de pildă: cum s-au putut dezvolta culturile specifice și de ce lucrurile au evoluat într-un sens și

AFORISME S.F.

— O dorință insuportabilă de a acționa poate săvârși minuni.

— Informația artistică se creează după modelul celei cotidiene. Ea este concretă, conține doar generalizări neevidente și necategorice. Dar nu este reală, ci doar veridică. Poate că tocmai în asta constă slăbiciunea ei. Ea nu poate fi aplicată ca cea științifică. Nu este suficient de generală și de obiectivă pentru ca pe baza ei oamenii să-și poată proiecta și planifica viața. Nici nu te poți ghida după ea ca după cea cotidiană — și asta tocmai din cauza caracterului ei concret, care nu coincide niciodată cu viața concretă a cititorului respectiv.

— Omul nu știe niciodată ce anume este banal în el și ce este original. Asta se află numai prin compararea propriei persoane cu alți oameni.

— Fermitatea de beton armat a poziției filistinului și a omului vulgar, trivial, rezidă tocmai în faptul că ei consideră ca normală, exemplară propria lor comportare. (VI. SAVCENKO)

— Nu are importanță ce anume faci, totul e să schimbi în așa fel lucrurile pe care le atingi, încât după ce ți-ai luat minile de pe ele, lucrurile să-ți semene ție.

— O jumătate din farmecul copilăriei îl constituie sentimentul superiorității asupra altor copii, gândul că ești mai tare decât ei într-un fel sau altul. (RAY BRADBURY)

— În orice activitate e puțină poezie. Trebuie doar s-o descoperi.

— Ciberneticienii sînt oameni fără respect. Ei demontează lumea ca pe un ceasornic și-ți demonstrează că funcționează prost, că trebuie recompusă altfel.

• Dalida, îngrijorată de asaltul „ozeniştilor”...

— Există întotdeauna o soluție. Poate doar una. Dar de găsit o poți găsi numai dacă îți păstrezi nervii.

— Emoțiile inhibă intelectul și duc la decizii eronate.

— Evoluția seamănă cu o spirală fără sfârșit. Nu există un tel, ci numai năzuința spre desăvârșire și armonie.

— Nu putem acționa împotriva legii evoluției. Asta ar însemna să sărim propria noastră umbră. (G. KRUPKAT)

— A explica (sau a judeca) un fapt înseamnă a-l uni cu altul.

— A gândi înseamnă a uita diferențele, a generaliza, a abstrage. (J. L. BORGES)

— Cine poate spune că ceea ce numim halucinație nu este o realitate, mai subtilă însă? (G. LE ROUGE)

— Nu poți să nu acționezi. A acționa sau a nu face nimic înseamnă întotdeauna să faci ceva. (E. VONARBURG)

— Gândirea e mai puternică decât orice. E mai puternică și mai rapidă. Dar ea nu poate decât ceea ce îi dă omului acțiunea.

— Artă merge întotdeauna înaintea științei, pătrunzând pe aripile fanteziei acolo unde rațiunea e încă neputincioasă.

— Faptele noi sînt mai valoroase decât ipotezele noi. Ipotezele vin și pleacă; faptele rămîn.

— Posibilitățile fizice ale omului sînt limitate. Natura a stabilit cu zgîrcenie anumite limite. Firește, ele pot fi depășite. Se pot crea oameni înalți de trei metri, puternici și rezistenți. Dar aceasta nu va schimba în esență nimic. Există anumite limite și ele pot fi doar deplasate puțin. O singură însușire a omului nu are nici o limită — însușirea lui de a gândi.

— Gîndirea omului este formată de viața în societate.

— Numai atunci va putea mașina să gîndească asemenea omului cînd va avea tot ceea ce are omul: patrie, familie, însușirea de a simți omenește lumina, sunetul, mirosul, gustul, căldura și frigul. Dar atunci ea va înceta de a mai fi mașină.

— E o mare fericire să trăiești mereu în virtutea idelilor, să răzbați cu puterea minții pe un tărîm necunoscut încă omului. (G. ALTOV)

— De cele mai multe ori, din lipsă de acuitate a gîndirii, idelle se destramă și dispar pe fereastră înainte de a fi captabil să le surprinzi. (E. JURIST)

— Așa cum dispar oamenii dispar și idelle, după ce se învechesc: se acoperă de praf și așa trec în uitare. (M. OPRITA)

— În lume nu este nimic imposibil. Ceea ce nu există încă pentru noi, în realitate există și se manifestă prin așa-zisele fenomene neexplicabile. (I. MINULESCU)

— Ce ar fi omul fără o viață afectivă? O perfectă mașină de gîndit, nimic mai mult.

— Omul reprezintă forma socială a materiei. Relații particulare, absolut individuale, care sînt reglate de principii etice, caracterizează societatea noastră. Transportă un nou născut pe o planetă nelocuită, lipsește-l, cu alte cuvinte, de societatea umană, și el va înceta de a mai fi om. Va degenera într-un animal,

nu în altul. Ori trecutul nostru poate fi înțeles în termenii interacțiunilor dintre om și mediul său înconjurător, ori este produsul unor forțe necunoscute. Arheologii preferă să le studieze pe primele — ipoteze mai rezonabile — și să încerce să afle tot ce se poate asupra posibilităților omului și a vechilor feluri de trai. Culturile trecutului au acționat asupra diferitelor tipuri de mediu înconjurător așa încît au produs largul avantaj al vechilor civilizații care au constituit fundamentele actualei noastre lumi. Dacă o serie de evenimente se potrivesc cu reflexele lor, atunci culturile specifice și dezvoltarea lor pot fi explicate în termenii tiparelor comportamentului uman. Arheologii, ca și reprezentanții altor numeroase discipline, încearcă să stabilească asemenea scheme. Studiind cu grijă vestigiile trecutului și tinzînd să reconstituim o suită verosimilă de evenimente, putem trage învățăminte valabile relative la strămoșii noștri și la noi înșine.

Traducere de

Marius ALEXIANU

PRO — O.Z.N.

ACEȘTI FRĂȚI ÎNTRU RAȚIUNE

Publicarea în presa de la finele anului 1985 a știrii oarecum senzațională privind găsirea în nordul european, al Uniunii Sovietice, pe malul riului Vașka, a unui fragment dintr-o piesă metalică, ale cărei analize în laboratoare veneau să demonstreze că piesa respectivă nu putea fi un produs al civilizației noastre, ne-a proiectat din nou gîndurile spre profunzimii cosmice neștiute.

Cine sînt oare ființele care dispun de extraordinarele posibilități tehnice pentru producerea — la rece și la presiuni de zeci de mii de atmosfere — a unui aliaj format din peste 30 elemente, cu proprietăți fizice atît de ciudate? Pe ce planetă și în care sistem solar a fost uzinată oare acea piesă, căci toate caracteristicile puse în evidență în mod separat de către dr. Valentin Fomenko și respectiv de dr. A. Miller (de la Institutul unional de geofi-

● Probabil o diră de „OZN”...

zică și geochimie moleculară) ne conduc la constatarea că nici cea mai perfecționată tehnologie contemporană nu ar putea fabrica deocamdată, pe Pământ, o astfel de piesă...

Dar în fond, în ce constă stranietatea acestui fragment ciudat, care a făcut parte — probabil —, dintr-un corp cilindric, sau sferic?

Faptul că prin conținut, aliajul este cu totul neobișnuit în tehnica terestră, ar fi poate un argument — mai mult sau mai puțin convingător; — combinația avînd ca principale elemente ceriul (67,2 %), lantan (10,9 %), neodim (8,78 %) — care pe Pământ sînt atît de rare —, a constituit totuși o primă surpriză. Introducerea în aliaj a unor metale radioactive — uraniul și thoriul —, fără a se găsi vreo urmă de dezintegrare normală a acestora, ne situează însă în mod rapid într-un domeniu neparcurs de metalurgistii moderni. Dar mai mult decît atît, acea producere — la simple șocuri mecanice — a unor jerbe de scînteie, ne situează în mod evident pe tărîmul fantasticului; la fel de uimitoare a fost desigur și constatarea variației caracteristicilor magnetice pînă la 15 ori, pe direcții diferite, fapt ce a indicat o probabilă prelucrare în cîmpuri electromagnetice extraordinar de intense.

Proprietatea stranie de emitere a „jerbelor de scînteie” la vibrații, sã fie oare un efect secundar al unui principiu tehnic conceput în mod special pentru producerea la comandă a învelișurilor strălucitoare, atît de des observate, fotografiate și filmate (fig. 1) la uimitoarele evoluții ale OZN-? Această sã fie oare soluția pentru realizarea „aerodinamice luminoase” prin care OZN elimină frecarea directă a pereților navei cu aerul, evitînd astfel topirea acestora la viteze extraordinar de mari?

Întrebările se înlăntuie în mod inerent, din ce în ce mai numeroase, atît pentru cei mulți care au citit doar o relatare succintă din presă, cît și pentru înșiși specialiștii și oamenii de știință care au putut sã cerceteze acest fragment metalic deosebit de straniu. Dar cercetătorii sãi au trăit totuși în plus emoția și satisfacția de a vedea cu ochii lor o „probă materială” a existenței reale a unor „frați întru rațiune” care, aici pe Pământ, au pierdut sau au oferit cu bună știință, un fragment conținînd „rețeta” pentru fabricarea aliajelor necesare construcției navelor cosmice interstelare...

Mi-aduc aminte la rîndu-mi, cu cîtă emoție am luat în mîni, cu ani în urmă, acea „piesă metalică transilvană” (despre care am scris prima oară în cartea „Enigme în Galaxie”), piesă care dovedea atît prin compoziția sa neobișnuită cît și prin vechimea sa, cã provenea de la o altă civilizație decît cea a noastră. După ce stătuse ascunsă în adîncimea unui deal de nisip timp de zeci, sute de mii, sau poate chiar milioane de ani, piesa — care sugera un „suport de aterizaj” prin forma (fig. 2) și modul de uzinare —, vorbea și ea despre alte principii în alegerea compoziției aliajelor pentru tehnici de zbor. Într-o epocă în care oamenii de pe Pământ se aflau încă

— Cine cunoaște notele, nu este încă muzicant. (G. KRUPKAT)

— Ce poate fi mai trist decît o mîhnire luată în tragic! (H. ARAMĂ)

— Simplitatea este beneficiul excepțiilor. (R. THEODORU)

— Omul este un complex „deschis”. El nu există decît în raporturile sale cu toate lucrurile și cu toți ceilalți oameni. El este determinat de anturajul său, și tocmai această interacțiune fără sfîrșit creează în timp istoria, în afara căreia totul nu este decît viziune a spiritului. (VERCORS)

— A aparține unei epoci înseamnă a simți universalul și pe tine însuți într-un fel anume, care aparține acestei epoci. (Marcel AYMÉ)

— Fără condiționarea reciprocă a oamenilor dispăre orice interes pentru viață, dispar cele mai multe din valorile intelectuale, se pierde în mare parte însăși rațiunea de a trăi.

— Nu există probă mai elocventă ca cea a timpului.

— Umorele este o evadare, o metodă de evadare parțială din realitate. (I. ASI-MOV)

— Cine se ridică împotriva societății și a statului trebuie scos de sub scutul legii. (A. BELEAEV)

● Vine primăvara...

— Rămîne în putere umană de a comunica, prin timp și peste timp, prin spiritualitate. (D. DORIAN)

— Există o cantitate de suferință care este constantă la fiecare individ, indiferent de circumstanțele întimplătoare ale vieții sale. Această cantitate este egală și pentru fericirea individului. Dar atunci cînd cantitatea de suferință depășește constanta, se ajunge la un cataclism personal. (Gh. SCHWARTZ)

— Există miracol dacă vom accepta explicațiile supranaturale. Există fenomen natural dacă vom căuta și vom găsi cauzele fizice capabile să suscite miracolul aparent.

— Știința nu ucide miracolele, ci le purifică și le înobilează.

— Un mister nu există decît datorită tenebrei de care este înconjurat. (Maurice LEBLANC)

— Televiziunea este actualitatea congelată în istorie. (R. QUENEAU)

— În anumite limite rezonabile, corectările trecutului nu constituie nici un pericol, pentru că oamenii impun liniile mari ale istoriei, în ciuda corectărilor.

— Trecutul e unul, dar nu și viitorul. Din fiecare prezent se desface cite un snop de posibilități, dintre care una singură e aleasă, sau impusă.

— Viitorul crește din trecut. Noi putem alege ce vom fi. (V. COLIN)

— Cine așteaptă destul, cine are de partea lui timpul și îl folosește ca pe un aliat prețios care nu va ști și nu va putea să trădeze niciodată, e stăpînul lucrurilor pentru simplul motiv că le vede mai clar perspectiva. Tronează în virful unui munte de amintiri deci nu trebuie să la totu de la capăt, repetînd greșeli fundamentale. (M. OPRITĂ)

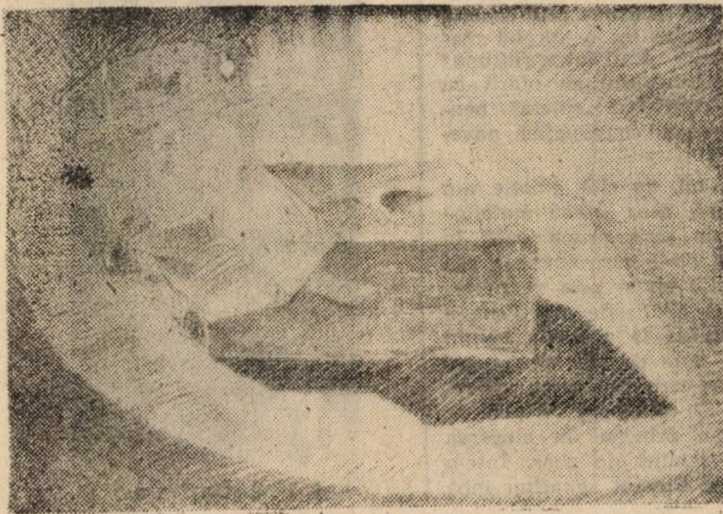
— Cînd, chiar în mijlocul unei înălțătoare tragedii omenești, se însinuează un motiv sordid și grețos, înseamnă că Hamlet a murit și pot să sune trompetele din Fortinbras. (N. C. HENNEBERG)

În stadiul primitiv, „piesa transilvană” pierdută probabil de „cineva” care dispunea de un aparat lejer de deplasare aeriană, fusese produsă dintr-un aliaj format din 12 elemente! Marea surpriză era desigur aluminiul — 89% —, dar și asocierea sa cu zirconiu, cadmiu, nichel, cobalt, bismut și alte metale aparea ca neobișnuită. Din nou aceleași întrebări care deocamdată rămîn fără răspuns: cine erau „ei”, de unde veneau, cum arătau și în special care era nivelul lor de cunoaștere tehnico-științifică?

Să fi venit oare timpul pentru unele dezvăluiri?

Cunoscuta revistă de informare științifică „OMNI” publica în august 1985 (vol. 7 — nr. 11) un fapt poate și mai tulburător decît cel relatat în presa de la finele acestui an. Dintr-un articol semnat de J. Clarck, rezulta faptul că o somitate științifică americană, dr. Robert Sarbacker — decanul Institutului de Tehnologie din Washington — a confirmat într-un interviu acordat pe la jumătatea anului 1985, că are cunoștință despre existența unei nave extraterestre prăbușită pe teritoriul S.U.A. și recuperată, în anii '50. La timpul respectiv, investigarea aparatului deteriorat ar fi fost efectuată de către diferiți specialiști aflați sub conducerea unui apreciat om de știință — dr. Vannevar Bush.

Funcționînd în acea perioadă în cadrul unui serviciu guvernamental, dr. R. Sarbacker a relevat și faptul că a putut să afle unele date asupra materialului din care era construită carcasa navei necunoscute; aceasta „era compusă dintr-un material foarte ușor și foarte dur, destinat, pare-se, să reziste unor accelerații și decelerații extraordinare”. În cadrul interviului, decanul a mai menționat și faptul că a putut să afle părerea dr. Vannevar Bush și a cunoscutului matematician John von Neumann privitoare la vehiculul zburător prăbușit: „acesta părea a fi o navă spațială dintr-un alt sistem solar”!

Piesă transilvană

În finalul articolului publicat în „OMNI”, J. Clarcă a reluat și părerea unui scriitor, care aprecia că față de renumele ce îl are ca om de știință, decanul R. Sarbacher nu s-ar fi discreditat să facă astfel de declarații, dacă faptele nu ar fi fost adevărate...

În acest context, ar trebui oare să dăm crezare relatărilor și mărturiilor ce apar ca fiind tulburătoare, adunate cu migală pe parcursul a 28 de ani, de către americanul Leonard H. Stringfield, care a dorit să verifice zvonurile privind deținerea în S.U.A. a unor OZN prăbușite?

Încercind să-și convingă cititorii articolelor și cărții sale „Situation Red — The UFO Siege” (1977), precum și auditorii de la simpozionul MUFON ce a avut loc la Dayton — Ohio în iulie 1978, asupra veridicității mărturiilor conținute în textele respective, iată ce spunea L. H. Stringfield:

„Desigur, vă puteți întreba oricând dacă nu cumva supraestimez valoarea declarațiilor obținute din diferitele mele surse. Eu vă răspund deschis că nu pot respinge credibilitatea nici unuia dintre martori. Aceștia sînt din regiuni împrăstiate în întreaga țară și nu am reușit să-i găsesc pe unii dintre aceștia decât după numeroase eforturi. Ceea ce am putut să aflu despre personalitatea fiecăruia dintre aceștia este suficient pentru a putea atesta că nici unul dintre ei nu este amator de farse; totodată, este dificil să admitem că toți, împreună, s-ar fi asociat să monteze o intrigă de acest fel. Aceasta ar fi poate posibil pentru două sau trei persoane, însă nu pentru toți ceilalți... Din păcate, nu pot prezenta numele acestora, întrucît cu toții mi-au cerut să le păstrez anonimul și le-am respectat dorința”.

Dar despre ce fel de mărturie este vorba în cartea și articolele lui L. H. Stringfield? Iată pe scurt unele dintre acestea:

Era în anul 1952, an în care pe teritoriul S.U.A. au fost înregistrate extrem de multe observații asupra prezenței și straniilor evoluții aeriene ale obiectelor de zbor neidentificabile. Într-o bună zi, operatorul de la radarul cu permanență al bazei Forțelor Aeriene din Edwards (California) a urmărit pe ecran căderea la sol, cu foarte mare viteză, a unui obiect de zbor de tip necunoscut. La scurt timp, la bază s-a confirmat prăbușirea obiectului respectiv. În urma acestei comunicări, comandantul unității i-a ordonat operatorului o tăcere totală: „oricine te va întreba ceva, tu nu ai văzut nimic!”

Cîteva ore mai tîrziu, martorul căderii văzute pe ecran a aflat de la alte persoane din cadrul bazei că, într-adevăr, un aparat de zbor neidentificat, s-a zdrobit la sol într-o zonă de deșert mai îndepărtată. Aceasta ar fi avut un diametru de vreo 15 metri și era prevăzută cu un fel de ferestre în partea sa mai înaltă. Suprafața exterioară a carcasei era puternic afectată de efecte termice.

Martorul își mai amintea că auzise ulterior de la doi ofițeri faptul că rămășițele obiectului zburător ar fi fost aduse temporar într-un hangar al bazei

— Într-un anumit sens, strămoșii sînt mai bogați decît urmașii. Mai bogați în vise. Strămoșii visează la lucruri care devin pentru urmași lucruri obșnuite. (A. STRUGATKI—B. STRUGATKI)
— Cuvîntul este sămînta sufletului. (Zora SELJAN)

— Fericirea efectivă pare întotdeauna destul de sordidă în comparație cu lărgile compensații pe care le găsim mizeriei. Și e de la sine înțeles că stabilitatea, ca spectacol, nu ajunge nici pînă la glezna instabilității. Iar faptul de a fi satisfăcut nu are nimic din farmecul magic al unei lupte ercine împotriva nefericirii, nimic din pitorescul unei lupte împotriva tentațiilor sau a unei înfringeri fatale sub loviturile pasiunii sau îndoielii. Fericirea nu este niciodată grandioasă. (Aldous HUXLEY)

— Frumusețea nu-i o simplă adaptare a unui fragment al realității universale la realitatea noastră. (J. H. ROSS & AINE)

Selectate de
Constantin PAVEL

CALEIDOSCOP

Case ale cărții...

● Cea mai veche editură din lume este celebra „Oxford University Press” (O.U.P.), care a împlinit venerabila vîrstă de 500 de ani. Fondată în anul 1478 de către Theodorice Rood, tipograf german, originar din Köln, O.U.P. dispune astăzi de birouri și filiale pe toate cele cinci continente. Numărul titlurilor editate depășește 19.000. Cea mai cunoscută lucrare este: *Dicționarul limbii engleze* — „Oxford English Dictionary”, în 24 de volume...

● Prima editură de cărți din țara noastră a fost întreprinderea editorial-tipografică I. V. Socec, care a luat ființă în anul 1871. Această editură are meritul de a fi editat sistematic serii de opere ale scriitorilor români clasici și contemporani. În felul acesta, au apărut scrierile lui Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Costache Negruzzi, Ion Luca Caragiale, Titu Maiorescu, Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Ion Slavici, Constantin Dobrogeanu-Gherea, Alexandru Odobescu, George Coșbuc, Ștefan Octavian Iosif, Mihail Eminescu, Ion Creangă, Alexandru Vlahuță și alții.

● Cea mai mare producție de cărți din Europa pînă în anul 1500 era de 1000 de titluri anuale.

● Cea mai mare producție anuală de cărți pe plan mondial a fost înregistrată în anul 1960, cînd ea a depășit fantastică cifră de 310.000 de titluri, respectiv de 1.000 de titluri pe zi lucrătoare, ceea ce înseamnă un mare salt în dezvoltarea cunoștințelor, care alimentează marea motor al științei și tehnicii, accelerînd schimbarea în lume în societate.

● Dar cele mai mari tiraje de cărți, ziare și reviste din lume au fost atinse

În anul 1980, cînd au apărut 360 000 de titluri de cărți, 33 000 de ziare și 70 000 de reviste.

● Cea mai mare producție editorială din lume o realiza în anul 1970 Uniunea Sovietică, cu 85 487 titluri noi, într-un tiraj total de 1,7 miliarde de exemplare. În ordine, urmau Statele Unite ale Americii cu 80 569 de titluri și R. F. Germania cu 40 354 de titluri.

● Cea mai mare producție editorială din țara noastră a fost realizată în anul 1974, cu 4 406 titluri într-un tiraj global de 71 milioane exemplare.

● Cel mai vechi „oraș al cărții” din lume este considerat a fi orașul Leipzig, din R. D. Germană. În anul 1481, aici, a fost tipărită, în atelierul lui Marcus Brandes prima carte, intitulată „Glossa in Apocalypsim”, care se păstrează și în prezent la Muzeul de istorie al orașului. În jurul anului 1500, Leipzigul se situa în fruntea celor 60 de localități germane care dezvoltau arta tipografică a lui Gutenberg. Această faimă a orașului se menține și în anul 1983. Din cele 78 de edituri cite există în R.D.G., 38 își au sediul la Leipzig, care a devenit în același timp și un mare centru industrial.

Extrasă din lucrarea
„Bijuterii culturale”
de Bucur RUJA

Copii celebri de la natură...

● Cele mai frecvente nașteri din lume au loc noaptea. Statisticile arată că din 100 000 de nașteri, în două din trei cazuri acestea se produc după ora 1 noaptea.

● Cea mai mare cantitate de apă în organismul uman, o înțilnim la copil. Astfel, la fătul uman, apa reprezintă 94%. Pe scara vieții, apa reprezintă 69% la naștere, 63% la vîrstă adultă și 70% la maturi și la vîrstnici.

● Cea mai somnoroasă ființă din lume este nou născutul, deoarece doarme 22 de ore pe zi din cele 24. Copilul de două luni doarme 14 ore, cel de doi ani 12 ore, tîrîrul și adultul cite 8-9 ore, iar vîrstnicul 6-7 ore.

● Cel mai mulți copii din lume se nasc cu irisul foarte puțin pigmentat. De aceea, marea majoritate a copiilor au la naștere ochi de culoare albastră. Poporul îi numește ochi de lapte. Cu timpul irisul se pigmentează și ochii devin căprui sau negri. Cînd are loc pigmentarea, atunci ochii albaștri ai copilului se deschid și mai mult și cu timpul devin cenușii. Deci, cu cit irisul ochilor e mai bogat în pigment, cu atît este mai întunecată culoarea ochilor.

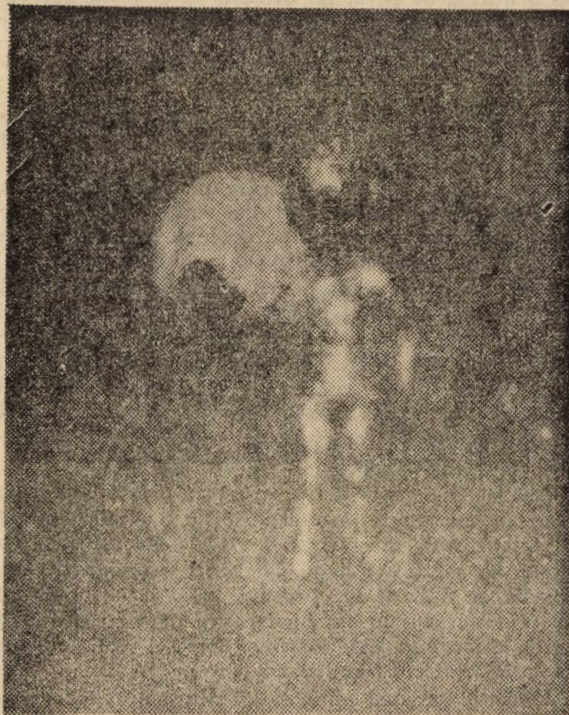
● Cea mai înaltă rată a nașterilor din lume o deține în anul 1980 țara Malawi 54,1 la mie de locuitori.

● Cea mai mică ființă umană nou născută din lume a fost fetița Francesca Proietti, din Roma, născută la 11 august 1980. La naștere, ea avea o lungime de numai 12 cm. fiind considerată cel mai

Edwards, după care ar fi fost transportate la baza Forțelor Aeriene de la Wright Patterson.

Căutînd obținerea de informații suplimentare de la persoane care în acea perioadă au avut serviciul la bazele aeriene, L. H. Stringfield a aflat o relație semnificativă de la un fost cadru militar al bazei Godman din Kentucky. Acesta era caporal în anul 1952; în acel an, împreună cu alți militari din cadrul bazei, a putut vedea în plină noapte cum a sosit un camion-remorcă foarte mare, a cărui încărcătură era complet acoperită cu o prelată. Vehiculul era însoțit de o escortă foarte numeroasă, ce a făcut escală la această bază; destinația era știută: baza Forțelor Aeriene de Wright Patterson. La scurt timp, în cadrul bazei Godman s-a răspîndit zvonul că încărcătura acoperită din remorcă era un OZN...

Inginerul John Schuessler — de la firma Mac Donnell Douglas — unitatea care lucrează pentru NASA —, i-a oferit lui L. H. Stringfield o interesantă informație, obținută de la un prieten al părinților săi. În anul 1952, acesta făcea parte din garda civilă pentru securitatea interioară a bazei Wright Patterson. Într-o zi, cînd era de serviciu, a putut observa într-un sector numit „de înaltă securitate”, un super-camion cu remorca încărcată și acoperită cu o prelată mare. În bază se aflase de

● Se pare că ceva există fie și trucat...

către unele persoane că în remorcă era un OZN prăbușit...

Cea mai tulburătoare mărturie asupra acestui caz o fost obținută de autorul cărții „Situation Red — The UFO Siege” de la Dl. T., care în viața civilă avea acum o importantă funcție tehnică. Pe cînd efectua serviciul militar, la vârsta de 20 de ani se afla la baza Fort — Manmouth din New Jersey, în calitate de operator-radar la o instalație importantă. În primăvara anului 1953, cîțiva specialiști ai instalațiilor de radar din cadrul bazei au fost convocați într-o sală, pentru a asista la o anumită proiecție a unui film special.

Fără titlu și prezentări, fără muzică și fără comentariu, cu multe greșeli în luarea vederilor, filmul a început cu proiectarea unei zone de deșert, avînd în prim plan un obiect în formă de disc, parcă argintat, înfundat parțial în nisip; în partea superioară, acesta avea un fel de dom, iar în partea inferioară un fel de trapă sau vestibul deschis. În scenele următoare, Dl. T. își amintea că a văzut un grup de peste 10 militari în uniforme de doc, fără grade, care se uitau cu atenție la obiectul accidentat. Apoi, s-au proiectat probabil scene din interiorul navei; tabloul de bord avea o serie de manete, dar nu se vedea nici o lumină pe aparatele respective. Ultimele scene arătau interiorul unui cort militar în care, pe niște mese se aflau trei corpuri nemîscate. Acestea păreau a fi ale unor ființe omești mai mici de statură, dar avînd un cap mai mare, disproporționat față de corp. Figurile ființelor cîndate i-au evocat lui T. trăsăturile mongoloizilor. Nu-și amintea să fi văzut nici urechi și nici păr pe cap. Fiecare era îmbrăcat într-un costum foarte strîns pe corp, de culoare deschisă.

După reaprinderea luminii în sala de proiecție, un ofițer s-a ridicat, spunînd celor de față: „să vă gîndiți bine la acest film...” după care a adăugat: „nu aveți voie să spuneți absolut nimănui despre cele ce le-ați văzut aici!”.

La scurt timp după această proiecție, Dl. T. a auzit de la doi ofițeri de la paza specială, o discuție cu privire la prăbușirea în anul 1952 a unui OZN în deșertul din Noul Mexic.

Două săptămîni mai tirziu însă, un ofițer de la Informații l-a oprit și i-a spus: „uită filmul care l-ai văzut; a fost o farsă”.

Și totuși, după cîțiva ani, întîlnindu-se cu un vechi camarad din armată — de asemenea specializat în radare —, din vorbă în vorbă a aflat de la acesta că în aceeași primăvară a anului 1953, și el a fost convocat să vizioneze același film, în cadrul unei alte baze, dar în condițiile unui același secret...

L. H. Stringfield a publicat de fapt un serial mai extins de mărturii de acest fel, privitoare și la alte cazuri similare. Dacă timp de opt ani cartea sa a tulburat pe mulți cititori, ea a și fost blamată însă de mulți adversari. Și totuși, interviul decanului dr. Robert Sarbacher a venit să reabiliteze „mărturiile” respective într-o manieră plină de semnificații...

mie nou născut din lume care a supraviețuit.

● Cele mai premature nou-născute din lume sînt trei fete și anume două italiene și o irlandeză:

1) Amintita Francesca Proletti, născută după numai cinci luni de graviditate și, deși așa de mică (12 cm), totuși, la împlinirea vârstei de un an, era dezvoltată normal, datorită îngrijirilor medicale deosebite.

2) Monica Tassi, fiica Mariei Tassi din localitatea Pontascoli (Italia), avea numai cinci luni de graviditate la naștere (1976) dar la împlinirea vârstei de un an, era dezvoltată normal.

3) O fetiță irlandeză a venit pe lume cu 14 săptămîni înainte de termen și cîntărea numai 625 de grame. Și în acest caz, e vorba tot de o naștere prematură, la cinci luni și jumătate.

● Cel mai ușor copil din lume la naștere avea o greutate de numai 348 grame. Datorită îngrijirilor medicale deosebite, fiul doamnei Jacqueline Benson, născut în 1936, în localitatea Palatine, Statul Illinois (SUA), s-a dezvoltat normal și trăiește și acum.

● Pe locul al doilea în lume, ca cel mai mic (ușor) copil nou născut, este micuțul Derek Mac Leán, din orașul Glasgow (Anglia), care s-a născut în anul 1978 și care la naștere a avut numai 450 grame și o lungime de 24 cm. În ciuda tuturor anticipațiilor, micuțul a supraviețuit datorită îngrijirilor speciale ale unei întregi echipe de specialiști, care l-au instalat într-un incubator de spital pentru o perioadă destul de îndelungată. Apoi a fost încredințat părinților. La aniversarea vârstei de un an, copilul era dezvoltat normal, avînd o greutate corespunzătoare.

● Locul III în lume, în ce privește dimensiunile liliputane la naștere, îl deține un copil din Irlanda, care a avut la naștere doar 620 de grame. Cu toate acestea, la împlinirea vârstei de 1 an, copilul era dezvoltat normal și se afla în viață...

● Cea mai lungă gestație din lume, realizînd astfel adevărate recorduri mondiale absolute pentru nașterile cu înfriziere, sînt doi copii englezi și anume:

1) Peter Wood din Anglia, care s-a aflat în gestație timp de 12 luni, fapt confirmat de specialiști și medici care au îngrijit-o pe mama lui, Mary Wood.

2) Sarah Jane, din Albrington (Anglia). Ea s-a născut după 13 luni, perioadă strict verificată de medici. Cu toate acestea, părinții ei Jackie și Brian Haddock, precum și micuța Jane, au devenit celebri în Anglia și în lumea întreagă pentru această întîmplare puțin obișnuită, petrecută în anul 1975. Iată deci că micuța Jane a devenit celebră în momentul nașterii.

● Cel mai lung nou născut din lume avea 76 cm lungime și o greutate de 10,7 kg. Copilul gigant s-a născut în luna aprilie 1897, în Canada. De menționat însă că și mama sa era foarte voinică dat fiind că și Any Butes avea o înălțime de 2,24 m.

● Pe cel de al II-lea loc în lume în ce privește lungimea la naștere, se situează o fetiță de 70 cm. Este vorba de fiica Bilyanei Vukasinovic în vîrstă de 23 de

ani, din Belgrad. Deși micuța Vukasino-
vic, arată ca un copil de 7-9 luni, to-
tuși, nașterea s-a desfășurat în cele mai
bune condițiuni, într-una din zilele lunii
mai 1982.

● Cei mai grei nou-născuți din lume,
sînt următorii :

1) Cel care a văzut lumina zilei la 3
lunile 1961, la Ceyhen, din Turcia, care
a cîntărit la naștere 12 kg și este fiul
doamnei Saadet Cor.

2) Un copil de 10,7 kg născut în luna
aprilie 1897, de către doamna Anny Butos.

3) Un copil de 10 kg, născut în luna
martie 1981, în Africa de Sud.

4) Un copil care a cîntărit la naștere
8,750 kg, este cel de al patrulea copil al
familiei muncitorului Gennaro Zotti, din
Bari, orașul situat în sudul Italiei.

5) Un copil de 8,4 kg, născut la 22 ianu-
uarie 1968, de turcoaica Nora Mizayam,
care avea o teribilă poftă de mîncare,
încît, pentru a-i potoli țipetele de foame,
urlašul prunc a trebuit să fie alăptat zil-
nic, timp de mai multe luni, de patru
doici.

6) Alți doi băieți, nou-născuți, cîntăreau
la naștere 8,160 kg și respectiv 7,940 kg,
anunța un ziar englez la 8 decembrie
1884.

7) 8 kg avea la naștere și copilul născut
de soția sovieticului Kolea Konstantinov,
din taigaua siberiană.

8) 7 kg greutate și 57 cm lungime avea
la naștere copilul Rafael, al doamnei
Luzinete Gonçalves, în vîrstă de 33 de
ani, din orașul Sao Paulo, din Brazilia.
Rafael mai are patru frați, toți băieți.
Rafael s-a născut în luna ianuarie 1983.

● Unicul copil din lume care poate
pretinde titlul de primul născut în An-
taretica este Emilia Marcos Palma. El
s-a născut în ziua le 7 ianuarie 1978, la
baza Sergento.

● Cel mai nemăpomenit nou-născut
din lume a fost înregistrat în localitatea
Andacollo, din districtul minier al provin-
ciei chilene Coquimbo. În anul 1936, soția
unui minier a dat naștere unui copil care
posea doi dinți, cu excepția maselelor.
La cîteva zile după naștere, băiețelul a
pronunțat cîteva cuvinte în limba casti-
liană, a mamei sale. Copilul avea un as-
pect normal și părea perfect sănătos. Co-
pilul minune a determinat pe numeroși
medici specialiști să plece la Andacollo,
spre a examina acest fenomen. Casa în
care locuia copilul și părinții acestuia, era
păzită de poliție, spre a o proteja contra
năvalei curioșilor.

Extrase din lucrarea
„Celebrii la toate vîrstele“
de Bucur RUJA

De altfel, o confirmare similară provenind de
asemenea de la o persoană de înaltă calificare teh-
nică și bine informată în problemele cunoașterii com-
plexe a surprizelor spațiale, a fost prezentată la
televiziunea americană cu cîțiva ani mai înainte:
această persoană era cosmonautul Gordon Cooper.
Iată cum prezenta însuși biologul francez de renume
mondial Rémy Chauvin întregul context informațio-
nal al temei respective (în interviul acordat revistei
„Paris Match“ din 28 oct. 1983) :

„Experții au de ascuns ceva grav... Leonard String-
field afirmă : într-o bază aeriană americană, mai
precis cea de la Wright Patterson, ar fi ascunse
într-un depozit secret rămășițele unei farfurii zbu-
rătoare și chiar cadavre de umanoizi ! El pretinde
că a obținut această informație de la martori ocu-
lari, de la vechi ofițeri din Air Force, dar în mod
evident, aceștia trebuie să rămînă anonimi, pentru
a se evita represaliile oficiale.

Incredibil, îmi veți spune. Și totuși, există o altă
mărturie, aceea a astronomului G. Cooper, care a
afirmat același lucru în cursul unei emisiuni tele-
vizate...”

În acest context, s-ar putea accepta oare ca fiind
adevărată și o altă imagine — obținută la 21
iulie 1967 de tînărul Ronnie Hill din Pamlico Country
— Carolina de Nord (S.U.A.) ? Fotografia color res-
pectivă a fost analizată de experți fotografi din
New York, care au confirmat orice lipsă de trucaj
de laborator ; în plus, aceștia au constatat și o
radiație actinică (sau ceva similar) din partea sfe-
rei albe așezată pe sol. În caz de veridicitate a docu-
mentului fotografic, ființa umanoidă îmbrăcată în
costum argintiu, înaltă de vreo 1,30 metri, care ar
fi ieșit din sfera albă, ar fi într-adevăr unul dintre
acei „frați întru rațiune“ care cercetează planeta
noastră cu toată discreția unor ființe mult mai evo-
luate sub aspect tehnologic ? Conform relatărilor mar-
torului, care a avut timpul necesar să ia din casă
aparatură de fotografiat, „micul vizitator“ necunoscut
avea un aparat în mîini, pîrînd a fi foarte preocu-
pat de indicațiile instrumentului. După terminarea
neînțelesei cercetări a terenului, ființa ciudată s-ar
fi înapoiat în sfera albă, care s-a ridicat fără nici
un zgomet spre cer, pentru a intra într-un orificiu
al unui aparat discoidal — de culoare întunecată
— mult mai mare, ce staționa tăcut la o anumită
înălțime. După terminarea manevrei respective, stra-
nia navă aeriană s-a îndepărtat cu o viteză foarte
mare, de asemenea fără nici un zgomet de motor.

Să fie această fotografie un abil trucaj fotografic ?

Toți cei care au anchetat cazul, care au analizat
documentul înregistrat de pelicula fotosensibilă și
care au luat informații calificate despre martor, au
afirmat în cadrul mai multor publicații că imagi-
nea respectivă este întru totul adevărată, nefiind
vorba de nici un fals...

Iată-ne așadar, din nou, în fața unor informații
care, prin fantasticul lor, ne depășesc capacitatea

ENIGMA S.F.

Evadare în timp...

uzuală de acceptare, incitându-ne parcă la o respingere apriorică a acestora; dar o astfel de respingere ușoară, nu ar fi oare un reflex al unui conservatorism intim al fiecăruia dintre noi? În ipoteza veracității informațiilor respective, acestea ne vor obliga desigur la o deschidere mult mai largă a orizontului cunoașterii, fapt ce apare ca o cerință cosmică, adresată tuturor pămîntenilor! Și astfel, în cadrul devenit acum o obișnuință, al pătrunderii tot mai rapide a „noului” în toate domeniile de concepție și creație umană, ajungem să constatăm că nu este nimic exagerat în următoarele cuvinte ale binecunoscutului radioastronom britanic Fred Hoyle:

„Universul nu numai că este mai straniu decît ni-l imaginăm, dar este chiar mai extraordinar decît am putea să ni-l imaginăm.”

Problema ciudatei prezențe în spațiul planetar a obiectelor zburătoare mereu neidentificate și-a regăsit noi ecouri și prin alte dezvăluiri învăluite de o inerentă discreție.

De altfel, prin trecerea timpului, unii dintre martorii anumitor evenimente extraordinare au ajuns

Nici nu mai știa cînd începuse, și cînd va sfîrși. Lucra, lucra mereu, rezistență, circuite, sîrmuțite, blocuri cu contacte, toate îl învăluiau, îi dădeau o senzație de vis, de ireal. Nu dormise de aproape 36 de ore. Simbolurile magice ale pieselor electronice, din schemele proiectate cu trudă împreună cu bătrînul inventator, nu-l mai ascultau, se învîrteau într-un dans nebunesc. Trebuiau să se odihnească. De cînd nu s-a mai odihnit? Nici nu-și mai dădea seama. Deschise fereastra. Aerul proaspăt pătrunse deodată, ca într-o încăpere vidată. Soarele strălucea sus, pe cer. Oare soarele va mai străluci mult timp pentru oamenii de pe Pămînt?... Poate se va stinge odată cu civilizația umană de pe această planetă albastră, aruncată de hazard undeva la marginea galaxiei.

Se simțea ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis urit. Soarele lumina, sus, pe cer, totul era învăluit în liniște... Și totuși amenințarea era prezentă, plutea în aer, amestecată cu mirosul plăcut al florilor. Fără să vrea, depăna în minte începutul acestei aventuri.

Eram electronist de profesie și lucram într-un laborator de cercetări. Deseori, mergeam la diferite sesiuni științifice, unde mă întâlneam cu alți colegi, savanți și oameni de știință. Acolo am făcut cunoștință cu bătrînul inventator, cu care mă plimbam prin parc, purtînd discuții aprinse, înainte de mă întoarce acasă. Era un savant și inventator renumit, prin cercetările sale teoretice, și prin realizările sale practice. Omenirea îi datora materialul antigravitațional, care pur și simplu revoluționase știința și tehnica. Această descoperire s-ar putea compara prin consecințele sale — cu descoperirea roții de către omul primitiv, în zorii civilizației umane. Setea sa de cunoaștere și descoperire, îl ajutase enorm, astfel încît au urmat alte descoperiri ca: duplex-ul, substanță contra expansiunii deșerturilor, bioenerg-ul, substanță pentru fertilizarea zonelor sterpe și deșertice, aceasta fiind obținută dintr-un amestec complex de substanțe chimice deosebit de eficiente, și multe alte substanțe și aparate care au ușurat mult viața oamenilor, și activitățile lor.

Aveam o mare admirație și stimă pentru acest om, și în scurt timp, s-a înfiripat o prietenie trainică între noi. Simțeam că destinul meu, era într-un fel legat de al lui. Era un sentiment inexplicabil.

Intr-una din zile, în timp ce mă îndreptam către parcul unde urma să mă întîlnesc cu prietenul meu, am observat pe străzi o agitație ieșită din

Vestigii pentru viitor... Un ciudat „umanoid” venind dintr-o prăbușire cosmică (iulie, 1948, nordul Mexicului)

comuni, iar din când în când se auzeau strigăte înăbușite, de protest. Bătrînul meu prieten mă aștepta, vorbind și gesticulînd unui interlocutor imaginar. Cum m-a zărit, nu mi-a dat răgazul să-l întreb ce se petrece, și m-a întrebat scurt:

— Ai auzit, vestea? Ticăcioși! Bănu-lam eu...

— Scuză-mă te rog, i-am întrerupt eu vorba, dar explică-mi și mie ce s-a întâmplat.

S-a uitat uimit la mine, apoi a mormăit ceva, din care eu am înțeles că se referea la cei care nu deschideau televizoarele și aparatele de radio prea des, și nu aveau timp să citească ziarele. S-a apucat să-mi explice folosindu-și minile cu care gesticula violent:

— Cele două mari puteri și-au declarat război! Înțelegi? Războiul atomic de care se temea omenirea, va deveni realitate! Vor distruge Pămîntul fără să-și dea seama!

Iar statele mici deși protestară, vor fi luate de virtutea provocat de războiul celor două mari puteri. De mine se instaurează starea de alarmă. Se fac înscriri pentru ocuparea locurilor în adăposturile atomice. Dar să ne gîndim logic! Oricît de bine ar fi echipate adăposturile atomice, totuși timpul de neutralizare a substanțelor radioactive folosite este de peste 250 ani. Am reușit să evităm un război atomic în 1990, atunci cînd părea imposibil! De atunci, în 15 ani, situația s-a înrăutățit mult. Nu e nimic de făcut!

Am rămas mut de indignare. După un timp am reușit să articulez:

— Nu, nu, așa ceva nu e posibil! Spune-mi te rog că totul e o glumă! Spune-mi că nu e adevărat!

— Din păcate, acesta este adevărul! Situația este foarte gravă. Și totuși... și totuși mai există o speranță. Dar asta cere timp.

— Ce șansă să mai fie?

— În ultima vreme am terminat proiectul la MASINA TIMPULUI. Așa îi spun eu. Mi-a luat foarte mult timp. De fapt, ideea o am încă din tinerețe. Mai trebuie însă proiectate o serie de aparate de comandă și control. De aceea contez pe sprijinul tău.

— Vom evada în timp? Bine, dar restul omenirii?

— Da! Ne vom întoarce în timp, însă vom încerca să înăbușim pericolul unui război atomic. Asta, însă, cere timp, după cum am mai spus.

— Să ne apucăm de treabă urgent! Poate vom reuși, poate nu vom reuși! Dar vom ști că cel puțin, am încercat!

Amîndoi am plecat grăbiți spre locuința bătrînului inventator. O ploaie deasă, însoțită de un vînt puternic, mătura soselele. Norii cenușii amenințau parca să ne răzbească în intensitatea lor...

Zimbea soarelui, și își încerca plămîinii cu aerul proaspăt. Au trecut zile întregi de cînd s-au apucat de lucru. Acum treaba se apropia de sfîrșit.

— La ce te gîndești se auzi glasul prietenului său, de după smocuri de fire, scheletărie metalică și carcase de oțel.

— La împlîmirile din ultimele zile. Dar să ne grăbim! Timpul ne presează!

treptat la concluzia că revelarea adevărului este mai utilă cunoașterii umane, decît ascunderea interesată a acestuia; astfel, au devenit publice unele documente de mare importanță pentru înțelegerea relațiilor care trebuiesc structurate în concepțiile despre cosmos și despre posibilitatea întîlnirii cu „frați întru rațiune” din alte sisteme solare.

Un astfel de caz a fost prezentat în anii trecuți de prestigioasa revistă științifică franceză „La Recherche” (1981), care a supus dezbaterii publice un document fotografic insolit. Întrucît evenimentul de la care s-a obținut clișeul respectiv s-a petrecut în urmă cu aproape patru decenii prin articolul inserat s-a criticat acea practică specifică epocilor anterioare, de ascundere a faptelor care în fond interesează întreaga omenire. Totodată, pentru a evita orice exagerare în interpretarea documentului, revista recomanda cititorilor săi să nu elimine à-priori și alte explicații posibile. Iată însă prezentarea succintă a celor întîmplate, conform relatărilor martorului ocular ce a fotografiat cîteva detalii din teren.

În după amiaza zilei de 7 iulie 1948, la ora 14 și 29 minute, a fost semnalată prăbușirea într-o zonă din nordul Mexicului a unui obiect de zbor neobișnuit. Întrucît acest fapt s-a produs în apropierea graniței cu S.U.A., la scurt timp au sosit în regiune militari mexicani și nord-americani, care au organizat căutarea în comun a locului căderii. Acțiunea era stimulată de un interes deosebit, întrucît se pare că vehiculul aerian ar fi fost reperat la ora 13 și 22 minute de către radarurile din statul Washington, fapt ce presupunea parcurgerea în timp de o oră a unui traseu de 4000 km; or, la acea dată, pe Pămînt nu existau aparate de zbor capabile să se deplaseze cu astfel de viteze...

Cercetarea terenului a continuat fără întrerupere și după căderea întinericului, din avioane dotate cu reflectoare speciale; în acest mod, epava a fost reperată la lumina proiectată de un avion L 12 Bird Dog pe la ora 2 și 15 minute noaptea; aceasta fumea încă după douăsprezece ore de la prăbușire.

Ajuns în valea respectivă, personalul militar s-a aflat în fața resturilor unei nave aeriene metalice, al cărei înveliș a fost „suflat” însă de o puternică explozie; la diferite distanțe în jur au putut fi găsite doar fragmente lamelare, dintr-un material foarte dur. După unele aprecieri, obiectul de zbor ar fi avut o formă circulară, cu un diametru de circa 27 metri; în partea centrală, acesta ar fi avut un fel de dom, a cărui înălțime a fost apreciată la cca. 8 metri.

Printre rămășițele epavei nu a fost găsită nici o parte a sistemului de propulsie, dar în schimb, a fost descoperit corpul unei creaturi arsă parțial. Deși era de tip umanoid, trupul nu părea totuși a fi al unei ființe de pe Pămînt. Raportat la dimensiunile corpului, care avea o înălțime de numai 1,37 metri, capul apărea ca fiind mai mare decît la omul terestru; deși picioarele erau proporționate normal, brațele păreau parca prea lungi. Gura nu avea buze,

fiind doar o simplă deschidere, iar nasul și urechile lipseau, la locurile respective fiind doar niște orificii. Miinile aveau numai cîte **patru degete!** Medicii care au efectuat primele analize au constatat că țesuturile musculare care nu au fost arse, erau foarte moi. „Sîngele“ găsit în vene a constituit o mare surpriză: „era incolor, cu un ușor reflex verzui și cu un puternic miros de sulf“.

S-au expus peste cinci sute de fotografii ale locului unde se afla epava. După aceea, corpul ciudatei ființe a fost urcat într-un elicopter C 47, care l-a dus probabil la o bază din S.U.A. Toate resturile metalice găsite au fost încărcate în autocamioane, care de asemenea, probabil că au trecut granița.

Authorul acestei relatări a reținut un film pentru sine, pe care l-a ținut ascuns timp de peste treizeci de ani. După trecerea acestui timp (care în S.U.A. constituie limita de menținere a caracterului de „secret“), martorul a transmis două dintre clișee unui cercetător de specialitate. Inerentele expertize ale acestor clișee au constatat că veridice atît expunerile, cît și vechimea filmului. Și astfel, abia în anul 1980 documentele respective au putut să fie făcute cunoscute publicului.

Experții de la G.S.W. care au constatat veracitatea clișeeilor, au emis ipoteza că imaginile trupului ființei arse ar fi fost ale unei maimuțe rhesus, ce ar fi fost folosită drept cobai în cadrul „proiectului Hermes“. S-a aflat cu această ocazie, că în perioada anilor 1945–1948, au fost folosite un număr de rachete de tip V 2 — capturate de la armata germană —, pentru a se studia efectele fiziologice ale accelerațiilor mari și respectiv ale reducerii gravitației; în aceste experimente, cobaii selecționați erau introduși — cîte o maimuță de fiecare dată —, în cîte o capsulă avînd diametrul de 0,75 metri și înălțimea de 1,5 metri.

Această explicație a fost totuși respinsă de către alți specialiști, dată fiind contradicția ce rezulta: maimuțele rhesus nu sînt mai înalte de 0,65 metri, în timp ce trupul ars era în mod evident mai înalt. În plus, în S.U.A. nu au fost efectuate nici o dată lansări de rachete pe deasupra zonelor populate; or, baza de la White Sands, de la care se efectuau experimentele „proiectului Hermes“, se afla la o distanță de 1600 km față de locul prăbușirii obiectului zburător, astfel că orice rachetă ar fi survolat multe localități pe acest traseu. Dar mai mult, rachetele V 2 nu depășeau o rază de acțiune de 400 km, iar alte mijloace mai perfecționate încă nu existau la acea vreme...

A fost oare acest caz o întregă ticluire cu caracter comercial sau destinată discreditării zvonurilor (care acum se dovedesc reale) privind deținerea unor resturi sau chiar vehicule extraterestre avariate? S-ar fi pretat oare o revistă științifică atît de serioasă cum este „La Recherche“ la un joc de întrecere, sau a dat dovadă de lipsă totală de circumspecție, publicînd un astfel de documentar? Foarte puțin probabil... De altfel, pentru toate aceste rela-

— Ai dreptate! Nu mai avem de montat decît blocul de comandă, cu care MAȘINA va fi gata! Sper să nu fie prea tirziu.

Șurubelnițele, firele, contactoarele, butoanele multicolore, șuruburile, piulițele, și-au reluat dansul lor creator. În această construcție, se afla toată știința de vîrf, totul era făcut cît mai bine, pentru ca reușita să fie sigură.

Acum MAȘINA era gata. Încrîngătura de fire, sîrmuțe și cutioare din oțel, zumzăia, în așteptarea comenzilor. În diferitele sale fațete multicolore se ogîndea toată istoria genezei Universului. În ea se ogîndeau norii de pulbere stelară, ființe primitive, OMUL, cu diferitele sale stadii de dezvoltare, toată istoria omenirii. Era mașina cu ajutorul căreia, OMUL devenea stăpînul absolut al naturii, al TIMPULUI, era pluta Meduzei, de care se agătau pămîntenii pentru a se salva de la pieire.

Fără să pierdem o clipă, am intrat în cabina MAȘINII TIMPULUI, închizînd ermetic în urma noastră, portiera strălucitoare. Din fotoliile comode, priveam la tabloul de bord, în toată complexitatea lui. Un ecran albastrui, indica anul 2005. De la acest an urma să începem evadarea în timp.

Miinile executau comenzi dinainte stabilite. Apoi am apăsut butonul START. MAȘINA TIMPULUI și-a încetat zumzăitul, căruia i-a luat locul un sunet din ce în ce mai ascuțit. Cifrele de pe ecranul albastrui se succedau cu repeziune. Deodată, l-am auzit pe prietenul meu exclamînd:

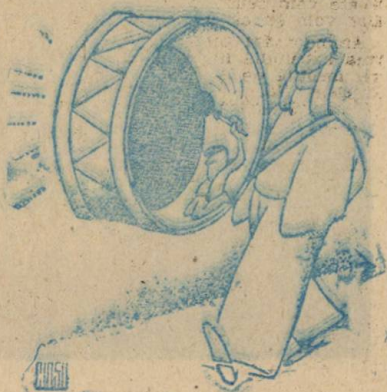
— Nu se poate! Imposibil!

— Ce s-a întîmplat?!

— Privește succesiunea anilor pe ecran!

2009... 2050... 2055... 2060... 2070...

— Cred că am inversat conexiunile. S-a dus dracului toată treaba! Vom sări în aer din clipă în clipă, căci în mod sigur, Pămîntul a fost distrus în anul pe care îl indică ecranul albastrui! Totuși, nu avem altă șansă, decît să oprim, în mod sigur, cînd vei apăsa

butonul de oprire, vom sări în aer, dar altfel nu avem cum să ne întoarcem în timp.

Mina lui s-a îndreptat spre butonul roșu, pe care scria STOP. A ezitat o clipă, apoi l-a apăsă. La declicul butonului, am tresărit amândoi. Liniște. Liniște deplină, tulburată doar de respirațiile noastre și zumzăitul ușor al MĂSINIILOR.

— Nu s-a întâmplat nimic! Nu am explodat! Înseamnă că Pământul e înțreg! strig eu, cuprins de o bucurie aproape copilărească. Haide să ieșim odată!

— Sunt foarte curios să văd ce s-a întâmplat!

O simplă apăsare de buton, și portiera strălucitoare a culisat încet.

Priveliștea ce se înfățișa ochilor noștri este greu de descris în cuvinte. Ne aflăm într-o pădure de stejari uriași. Nimic nu vădea acțiunea omului în afară de alei subțiri și bănci de o construcție ingenioasă. Liniștea nu era tulburată decât de cîrîpîturile voioase ale păsărilor. Amîndoi am pășit în iarba mare, necesită. Alergam printre copaci adevărați, într-un aer curat. Era un adevărat șoc pentru noi. Incet, incet, ne-am revenit și ne-am adus aminte de mișlunea noastră.

Eu zic că ar fi bine să mergem printre aleile astea, dar cu grija să nu ne observe cineva și să privim peste tot, poate vom găsi răspuns la întrebările noastre — mi-a șoptit prietenul meu.

Am încuviințat tăcut și peste puțin timp, rătăceam printre ele, admirînd frumusețea peisajului. Am observat cițiva

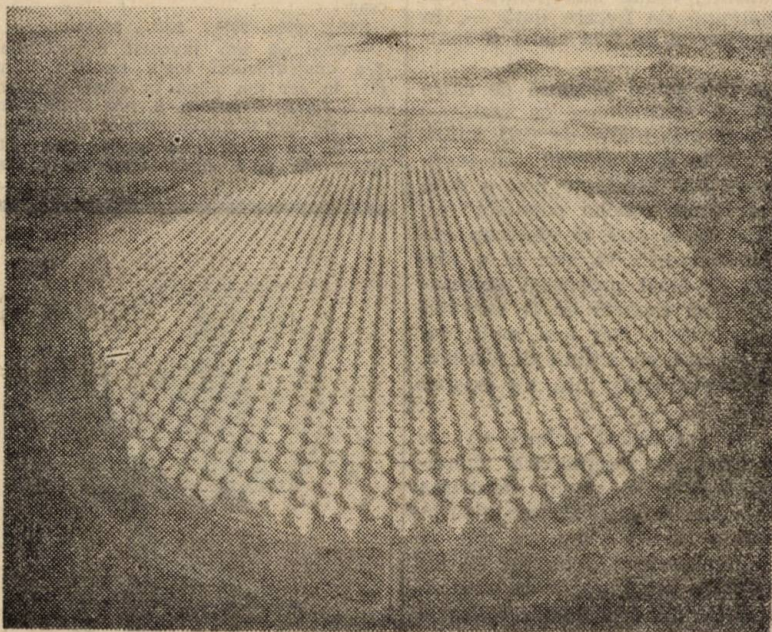
tări și mărturii atît de stranii și aceste dezvăluiri reținute, se potrivește de minune un vechi proverb pe care îl regăsim în înțelepciunea majorității popoarelor de pe glob: „acolo unde e foc, iese și fum”...

Oamenii de știință contemporani, chiar dacă acceptă un anume consens al discreției în marile probleme care nu și-au găsit încă explicații satisfăcătoare, se exprimă adesea în maniere semnificative. Iată de exemplu o informare publicată de presa din 22 martie 1983, reluînd o știre prezentată de cunoscuta revistă științifică „New Scientist” :

„...timp de 35 de zile au fost captate în S.U.A. cu ajutorul unui radiotelescop, semnale artificiale provenind din Cosmos. Au fost „ascultate” zece milioane de frecvențe și înregistrate 4 000 de semnale. În urma unei analize minuțioase, din acestea au fost reținute numai zece care, după părerea savanților, merită o analiză mai detaliată, în speranța că ele ar putea proveni din partea unor civilizații extraterestre.”

Să fie și în acest caz o dezvăluire care nu mai putea fi evitată? Cu cițiva ani mai înainte, dr. Frank Drake — unul dintre coordonatorii radioastronomiei americane în calitate sa de director al celui mai mare radiotelescop din lume, avînd cupa fixă, (Arecibo) — scria textual în revista științifică „Cosmic Research” :

„În această epocă a noastră, unul dintre lucrurile cele mai importante din punct de vedere științific, este faptul că știm că în fiecare moment există

Decor

Veac „XXX” t

Radiotelescoape

gigant...

unde radio ce ajung pe Pământ, care sînt emise de alte civilizații !"

Astfel de exprimări, repetate mereu în ultimii ani, vin de fapt să demonstreze întregii opinii publice că descoperirile științifice oferite de radioastronomia modernă, precum și prezența aleatorie a OZN atît în atmosfera terestră cît și în spațiul sistemului nostru solar, au convins în mare măsură comunitatea științifică și chiar oficialități, asupra unui aspect obiectiv : existența reală în alte sisteme solare a altor ființe inteligente evolute, a unor „frați întru rațiune” după cum îi numea prof. dr. V. Troițki (coordonatorul programului sovietic de „ascultare” a semnalelor extraterestre).

De altfel, este întru totul semnificativă organizarea la nivel internațional a programelor C.E.T.I. („Communication with Extra-Terrestrial Intelligence”) și apoi S.E.T.I. („Search for Extra-Terrestrial Intelligence”), în cadrul cărora au fost integrate toate marile radiotelescoape ale lumii (RATAN din U.R.S.S. Arecibo al S.U.A., Effelsberg din R.F.G., etc.), pentru ascultarea diferențiată a miliardelor de radiații ce ne parvin din cosmos, în vederea selectării celor de origine artificială.

La fel de edificatoare este desigur și următoarea informare apărută în presă, la o săptămîină după publicarea știrii privind înregistrarea de semnale emise de civilizații extraterestre, menționată mai sus :

„Un grup de cercetători americani încearcă, cu ajutorul radiotelescopului de la Arecibo precum și al unor stații receptoare din Spania, Australia și California, să realizeze un experiment în scopul contactării unor eventuale civilizații extraterestre. În cadrul acestui experiment vor fi lansate semnale spre 773 corpuri cerești, unde se consideră posibilă existența unor ființe raționale. Cercetătorii americani menționează că antena de 300 metri a radiotelescopului ar putea recepționa mesajele de răspuns.”

Acesta fiind orizontul spre care se structurează preocupările complexe ale specialiștilor moderni ai exobiologiei, opiniei publice i se oferă în mod treptat argumentarea logică a eforturilor importante care se fac în această direcție, prin cele mai competente exprimări. Iată de exemplu ce spunea într-un interviu astrofizicianul Hubert Reeves — director în Centrul Național al Cercetării Științifice din Canada —, reluînd aspecte din cartea sa („Patience dans l'Azur” — Ed. du Seuil — Paris) privitoare la migăloasa muncă de ascultare și analizare a semnalelor ce provin din cosmos :

„Este logic să gîndim — atît timp cît aceleași cauze produc aceleași efecte — că Viața a putut să apară peste tot în Univers... Pe de o parte, principiile fizicii, ale chimiei și ale biologiei par a ilustra în mod evident o tendință surdă a materiei către o organizare mereu mai complexă, care se produce aproape peste tot la diferite nivele și care, la noi a atins un nivel foarte ridicat ; deducem deci că această tendință a obținut desigur aceleași rezultate și pe alte

oameni, care nu se diferențiau prea mult, față de noi, diferența constînd în îmbrăcăminte. Se plimbau, odihnindu-si nervii în paradisul natural.

Deodată, am pătruns într-o poiană împrejmuită de stejari bătrîni. În mijlocul poienii strălucea un monument ciudat, confectionat dintr-un metal alb, strălucitor. Reprezenta o fiacără, stilizată. Ne-am apropiat pînă am ajuns la baza monumentului impunător, așezat pe un soclu din același metal dur, și strălucitor.

Pe soclul colosului de metal era o dedicație, săpată în metal, verzuie, fosforescentă :

ACEST MONUMENT A FOST CONSTRUIT ÎN ANUL 2006, ÎN AMINTIREA EROILOR CARE AU PARTICIPAT LA SABOTAREA PUTERILOR ATOMICE DE PE PĂMÎNT, ȘI CARE AU PLATIT CU VIAȚA PENTRU SALVAREA PLANETEI DE LA O CATASTROFĂ NUCLEARĂ.

În continuare, erau scrise în metalul strălucitor șiruri de nume. După păstrarea unui moment de reculegere, ne-am îndepărtat tăcuți spre marginea poenii.

Flacăra stilizată, părea că prinde viață în amurgul ce înroșea zarea. Părea un foc, ce nu se va stinge niciodată, amintind pămîntenilor de clipele de cotitură din istoria planetei lor albastre, de un albastru atît de inocent, pentru că acestea să nu se mai repete.

Am mers tăcuți, printre alei, pînă am ajuns la marginea pădurii, unde ne aștepta MAȘINA TIMPULUI. Printre copaci, se zărea lumina roșieatică reflectată de construcția de metal, ca un îndemn, ca o urare de bine.

— Acum, avem soluția problemei, am rostit eu încet. Vom strînge grupuri de oameni, hotărîți să lupte împotriva catastrofelor nucleare și vom încerca să sabotăm bombele atomice. Trebuie să reușim.

Bătrînul meu prieten încuviință tăcut, din cap. Ne-am instalat în fața tabloului de bord al MAȘINII, am executat mașinal comenzile pentru întoarcerea în timp și am apăsă pe butonul START. Zgomotul cunoscut și-a făcut apariția și pe ecranul azuriu cifrele alergau grăbite :

2070... 2060... 2055... 2050. 2009... 2005...

Am răsuflat ușurat. Cînd am coborît din MAȘINA TIMPULUI m-am uitat la Lună, era o Lună plină, luminoasă și și un cer acoperit cu stele.

— La ce te gîndești ? m-a întrebat prietenul meu.

— Mă gîndeam că s-ar putea ca și numele noastre să fie săpate în soclul monumentului, alături de numele altora, care își vor da viața...

C. D. POPOVICI

AFORISME S. F.

— Cea mai sublimă soartă ce și-o poate dori cineva e să-și expună viața pentru salvarea omenirii. (Fr. BEHOUNEK)

— Ceea ce a făcut omul poartă amprenta destinului său. (G. ALTOV)

— Dacă majoritatea oamenilor de pe Pământ și-ar pune de acord faptele și preocupările cu interesele omenirii, noi n-am avea de ce să ne temem. (V. SAVCENKO)

— Așa-i omul: ori divinizează, ori neagă ceea ce-l depășește puterea de înțelegere. (A. BELEAEV)

— Omul Atotputernic e stăpînul fiecărui atom din Univers. Natura are prea multe legi. Noi le descoperim și ne folosim de ele, dar legile acestea ne împiedică. O lege a naturii nu poate fi călcată. Ea trebuie respectată. Ceea ce e, dată te gîndești, plictisitor. Omul Atotputernic, însă, va anula legile care nu-l convin. Le va anula pur și simplu.

— Ca să te plictisești, trebuie să ai un sistem nervos perfect organizat. Trebuie să fii în stare să gîndești sau, cel puțin, să suferi. (A. STRUGATKI — B. STRUGATKI)

— Un curent de opinie odată format, chiar prin mijloace artificiale, are o forță agitatorică imensă.

— O persoană fără defecte îi face pe toți ceilalți conștienți de imperfecțiunea lor.

— Nu pierzi nimic din ceea ce nu ai posedat niciodată.

— La baza principiilor stă convingerea că sînt întemeiate. Să li te dăruiești lor cu toată credința. Nimeni pe lume nu ți le poate schimba.

— Nimic nu se șterge mai greu ca amintirea puterii.

— Din statistici poți scoate orice vrei dacă vei căuta cît trebuie și cum trebuie, și dacă treci cu vederea anumite date relevante. (I. ASIMOV)

— Omul ori știe, ori gîndește, aceasta este mișcarea, contrariilor rațiunii umane: progresul se poate obține avînd ca premisă una din ele. (KARINTHY FRIGYES)

— Numai nebunii nu-și schimbă opiniile. (E. VONARBURG)

— Se fac întotdeauna prea multe concesii oamenilor în numele politetei. (Robert MERLE)

— Una dintre funcțiile principale ale unui prieten constă în a suporta (sub o formă mai blindă și simbolică) pedepsele pe care am dori, fără să putem să le aplicăm dușmanilor noștri. (A. HUXLEY)

— Progresul nu a venit de la sine. Oamenii sînt cei care l-au realizat și îl vor realiza mereu.

— Fără risc nu există progres. (G. KRUPKAT)

— Imperfecțiunea și anormalitatea, blînditoare un moment, nu pot întrerupe drumul ascendent a tot ceea ce, în planul marilor sinteze, definește umanitatea. (Dorel DORIAN)

— Psihanaliza este ca o hartă rutieră. Găsești întotdeauna mai multe itinerarii pentru a merge de la un punct la altul. (Th. STURGEON)

planete... Este totuși greu să acordăm încredere celor care vorbesc despre o foarte mare improbabilitate a vieții. Peste tot, pînă în galaxiile cele mai îndepărtate, legile fizicii sînt aceleași, elementele chimice sînt aceleași, populațiile de particule sînt aceleași... În ipoteza că numeroase planete au atins deja o tehnologie comparabilă sau superioară celei a noastre, acestea trebuie să schimbe între ele tot felul de mesaje. De ce nu am putea participa și noi la aceste schimburi?... Putem încerca să ascultăm aceste lumi îndepărtate. Radiotelescoapele noastre în fond, sînt destul de puternice pentru a capta unde radio, chiar relativ slabe, avînd o putere echivalentă celei de la France-Inter sau B.B.C., emise de la cîțiva ani-lumină. De altfel, s-au făcut numeroase tentative de ascultare. Cele mai bune antene ale planetei sînt consacrate acestei cercetări..."

Pentru opinia publică devine însă din ce în ce mai clar, un fapt: în fața evidenței descoperirilor radio-astronomiei contemporane și ale repetatelor evenimente legate de o stranie prezență mereu neidentificată, oamenii de știință informați în acest domeniu, din diferite colțuri ale lumii, se exprimă din ce în ce mai liber în problematica respectivă. Iată un nou exemplu foarte sugestiv: la o săptămînă după prezentarea la televiziunea franceză — în octombrie 1984 — a necesității de a înțelege mult mai realist tematica vieții în Univers și respectiv a vizitării planetei noastre de către viitoarele OZN, profesorul dr. Jean-Pierre Petit — fizician la Centrul Național al Cercetării Științifice din Franța relua astfel (într-un interviu publicat de revista „Paris Match”) unele dintre argumentările științifice moderne:

„Faptul că există viață și pe alte planete este din ce în ce mai puțin contestat. Dacă astăzi, se mai aud unele păreri ce apără teza conform căreia noi am putea fi complet singuri în univers, acestea relevă o necunoaștere totală a descoperirilor astrofizice din ultimii douăzeci de ani, care ne-au arătat că spațiul este un veritabil mediu de cultură a germinilor vieții... În centrul galaxiei noastre, de exemplu, se află un nor de materie organică a cărui masă echivalează cu masa a cinci sute de soări și care se extinde lent cu o viteză de 80 kilometri pe secundă.

Viața improbabilă? Nicidecum! Cosmosul este un formidabil mediu pentru viață.

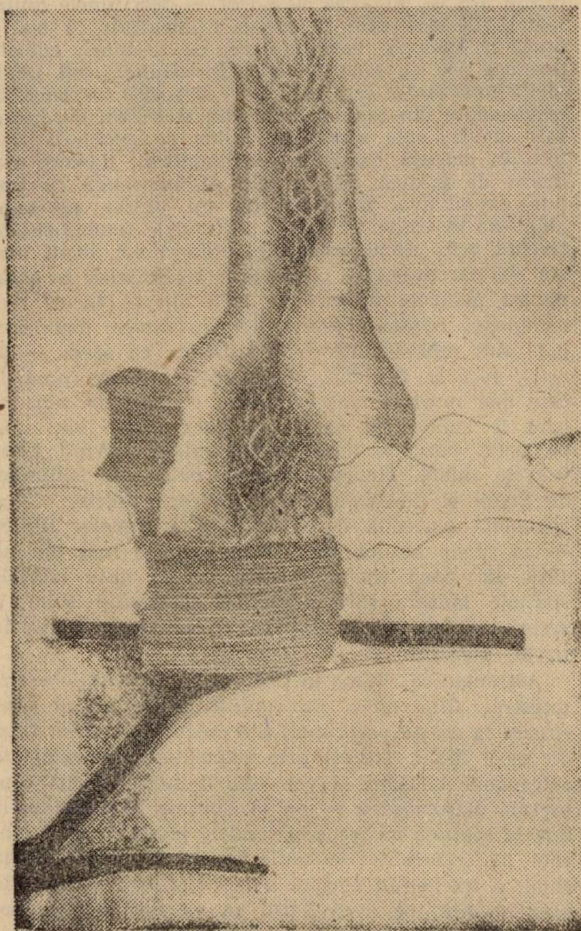
Viața, este tocmai elementul probabil, prin excelență.

Un alt aspect este faptul că Natura ne-a dat numai o sută de atomi diferiți... Formele de viață de pe alte planete trebuie astfel să se asemene celor ale noastre. Eu cred că biochimia carbonului este teribil de „competitivă” și, în univers, ceea ce este performant și competitiv, domină... Pentru extraterestri, modelul umanoid nu mi se pare neverosimil, dar cu mari variații în greutate și la talie... În ceea ce privește distanța la care s-ar putea afla o planetă locuită de ființe mai evoluate, nu știm încă nimic. Nu trebuie să uităm că două planete nu pot comunica între ele, decît dacă se găsesc în stadii

echivalente de civilizație... Incepînd din anul 1934, noi am început a lansa mesaje radioelectrice care ar fi putut să fie captate la distanțe mari prin antene mari, similare celor ale noastre. Or, am cunoscut cu toții, un puternic val de OZN-uri în anii '50. Putem presupune astfel că extraterestri care trăiesc la vreo cincisprezece ani-lumină departe de noi, au fost alertați de mesajele radio ale noastre, care i-au incitat să vină să ne vadă...".

Alături de oamenii de știință și de specialiștii exobiologiei, va trebui de fapt, să avem cu toții aceeași „răbdare” sugerată de astrofizicianul H. Reeves, întrucît această nouă și pasionantă cercetare a omenirii, cu ascunderile și dezvăluirile sale treptate, ne va oferi desigur noi orizonturi ale cunoașterii și realizării umane, într-un cadru de relații cosmice mult mai deosebite decît le întrevădem deocamdată.

Florin GHEORGHÎȚĂ

„Structuri vegetale” de
Lucia TRANCOTĂ

— Nu poți atribui decît puterile pe care ești în stare să le definești. Și prin urmare, să le dobîndești.

— Adevărata putere se măsoară după discreție.

— Tot ce merită să se numească istorie este contrariul războiului. Istoria este un țesut. Războiul, tot aitea rupturi.

— O bătălie ce aruncă milioane de astronave unele împotriva altora n-are mai multă însemnătate decît prima luptă dintre doi pitecantropi înarmați cu pietre, nici măcar cioplite. E o chestiune de punct de vedere.

— Cum să zăgăzuiești violența fără a te sluji de violență? Cum să ieși din înlăntuirea războaielor drepte? (Gérard KLEIN)

— Oamenii trebuie să simtă prezența puterii doar atunci cînd au nevoie de ea. În restul timpului ea nu le-ar provoca decît nemulțumire.

— O societate fără mituri cu greu își duce existența.

— Orice civilizație tinde spre un adevăr propriu despre sine, lucru de la care nimeni nu trebuie s-o abată.

— Un spirit care vede totul sub semnul întrebării este un spirit în disoluție.

— Privind lucrurile cu luciditate, ce altceva în afara sentimentului de singurătate în Univers cîștigase omenirea părăsind stadiul bioautomatic al lumii animale și transformîndu-se în civilizație? (Liuben DILOV)

— Atunci cînd ai eliminat imposibilul, tot ceea ce rămîne, oricît de improbabil ar fi, trebuie să fie adevărul absolut. (P. ANDERSON)

— Intuiția nu are nimic misterios, deși în parte a rămas nelămurită. Cred că intuiția se produce în momentul cînd o serie întreagă de impresii, de gânduri, de informații disparate, acumulate în decursul unui anumit timp, uneori destul de îndelungat, se asociază deodată stabilîndu-se între ele o anumită legătură. Acest proces are loc în creier, unde din sistematizarea, din înmănuncherea acestor date, rezultă o concluzie — o idee nouă. (A. BELEAEV)

— Omenirea nu realizează decît ceea ce este într-adevăr necesar. (M. DRAGOMIR)

— Orice invenție a aparținut domeniului mirajelor înainte de a intra în acela al realității. (Maurice RENARD)

— Afirmarea unor fapte inexacte, chiar și suprimarea unui fapt material, înseamnă minciună.

— Adevărul se întoarce în locul pe unde a trecut odată.

— Nu există altă ieșire din cuștile vieții decît cunoașterea.

— Adevăratul viteaz nu este cel care nu simte frica, ci acela care o învinge.

— Disprețul este cauza tuturor nedreptăților.

— Funcția supremă a celui care iubeste este să pătrundă între ființa iubită și fața aspră a realității.

— Ideile mari și fenomenele neobișnuite, care depășesc experiența noastră comună, au adesea mai puțină înrîurire asupra oamenilor decît faptele mărunte, concrete. (H. G. WELLS)

— Nu ne supără niciodată adevărul și considerăm că oricine e liber să lupte pentru ceea ce socotește el că este adevărul. Nu-l cerem decât să fie sincer.

— E mult mai ușor să vezi un viteză murind decât un mișel cersind îndurare.

— Judecata unui om cu ale cărui idei nu ești de acord ți se pare totdeauna bolnavă.

— Nimeni nu poate fi insultat cu idei. Insulta, prin însăși esența ei, este de natură emoțională. (Jack LONDON)

— Desigur, dacă povestești despre orice fel de om într-o carte sau îl prezinți pe ecran, el va fi înțeles, oamenii vor crede în el, îi vor ierta părțile rele, îi vor îndrăgi pentru cele bune. Dar în viață totul este mult mai complicat, mai cotidian, mai banal.

— Adevărații mințea omenească năzuiește nu spre o cunoaștere aprofundată a lumii, ci spre o conciliere a tuturor faptelor și fenomenelor din cadrul ei. Principiul e ca totul să fie cât mai simplu și mai logic. Apoi, nu se știe de unde, își face apariția un fapt viclean, de care nu s-a ținut seama, care nu se încadrează în reprezentările și noțiunile bine ordonate, și totul trebuie luat de la început.

— Cuvintele și frazele sunt necesare (și nici ele întotdeauna) ca un om să-l poată înțelege pe altul. Dar sunt ele oare necesare când e nevoie să te înțelegi pe tine însuși?

— Să descrii eșecurile este ca și cum le-ai retrăi din nou.

— Gândurile omului nu sunt decât niște variante posibile ale faptelor lui viitoare. Ele sunt întotdeauna contradictorii.

— Dacă te gândești tot timpul la unul și același lucru, mai devreme sau mai târziu, nimerеști unde trebuie. Principiul e să gândești după un sistem.

— O idee mare își poate subordona totul, te poate face să uiți și de jigniri și de năzuințe personale, și de imperfecțiuni. (Vl. SAVCENKO)

— Fantezia, supraexcitată dintr-un motiv oarecare, ne poate, da iluzia unei înfrumusețări pe care s-o considerăm absolut reală.

— Oamenii sînt foarte inventivi cînd e vorba de paravane.

— Nu există nimic imposibil, în limita legilor naturii. (G. KRUPKAT)

— Adevărul este intrinsec.

— Concepția despre lume nu poate fi formată decât luînd totul de la capăt, fiecare trebuie să ia totul de la cap, dacă vrea să înțeleagă lumea. (KARINTHY FRIGYES)

— E de o mie de ori mai bine să ai în față un pățimas care greșește, dar pe care cu ajutorul faptelor să-l faci să-și dea seama de adevăr, decât un indiferent sau un clinic pentru care lumea întreagă de s-ar duce pe copcă, tot n-ar fi prea mare pagubă.

— Întotdeauna există două adevăruri care se nasc despre același fapt.

— Avem oricînd dreptul să facem ipoteze, dacă nu le prezentăm ca pe niște adevăruri confirmate. Pe de altă parte, dacă n-am face ipoteze, n-am face nici experiențe pentru a le verifica. (Robert MERLE)

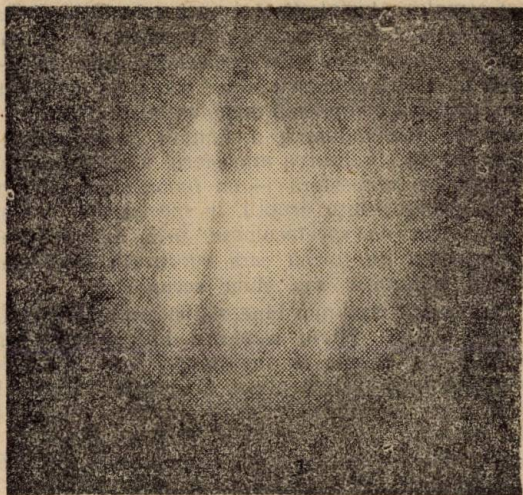
BACAU—„CETATE A STELELOR“

Nu mă indoiesc că mulți dintre dumneavoastră, cu ocazia vreunei vizite la Delfinariul din Constanța, ați vizitat și planetariul, situat în același cadru la mai puțin de 100 de metri de locul de joacă al delfinilor, după cum sînt sigur că măcar unii dintre cei ce citesc aceste rânduri, au cunoscut planetariul de la Baia Mare sau cel de la Suceava. Dar ați intrat vreodată în fostul „castel de apă“ din Bacău, din strada Troțuș nr. 8 — 10? Dacă nu ați făcut-o pînă acum, vă propun o astfel de vizită: nu veți intîlni aici — din ceea ce a fost — decât unele dintre instalațiile destinate în trecut alimentării cu apă a orașului, inclusiv bazinul care, pe vremuri, cuprindea cca 550 de tone de apă. În schimb, veți putea vizita una dintre cele mai mari expoziții astronomice permanente din țară și chiar din sud-estul european. Într-adevăr, cele aproximativ 400 de expozate reunite în această expoziție — fotografii, desene, elemente de grafică, scheme etc —, împreună cu textele explicative, formează un tot unitar, pe tema „Materia în Univers“. De la particulele fundamentale, trecînd prin atomi, molecule, pulberi etc, aveți ocazia să parcurgeți o prezentare sistematică a organizării materiei în formele sale din ce în ce mai complexe. Evident, fazele de organizare macroscopică sînt reprezentate — și ilustrate ca atare — de aștri, reci și fierbinți, de sisteme astrale, pînă la cele mai mari și mai complexe grupări de aștri pe care le cunoaștem astăzi. Și încă ceva: veți găsi pe acest parcurs, date fundamentale privind fenomenele solare, elemente caracteristice ale eclipselor de Soare și de Lună, ca și indicații precise vizînd apropiata perioadă de vizibilitate a cometei Halley — la finele anului 1985 și în primele luni ale lui 1986. Iar dacă vă interesează ce au găsit sondele spațiale lansate spre planetele sistemului solar, o serie completă de imagini vă va satisface, măcar în parte, interesul.

Astronautica... Viața în Univers și civilizațiile extraterestre... Cine nu a citit măcar cîteva pagini referitoare la aceste preocupări ale omenirii în acest final de secol XX? Treceti prin expoziția observatorului astronomic băcăuan și veți găsi o întreagă sală consacrată astronauticii — de la Sputnik 1 și Laika, la navele spațiale moderne și sondele interplanetare lansate pe traiectorii de miliarde de kilometri. Și în final, o trecere în revistă a cercetărilor cosmice din țara noastră, va avea darul să vă furnizeze numeroase aspecte ale politicii de pace și colaborare a României socialiste, legate de participarea noastră la efortul mondial de cunoaștere a lumii astrilor.

Să nu credeți cumva că expoziția astronomică, ce ocupă două din cele trei etaje ale clădirii reprezintă tot ceea ce veți putea găsi în fostul castel de apă. Grupurile de minimum 20 de persoane beneficiază și de posibilitatea participării la spectacole de planetariu, pe diferite teme: Mișcările Pământului; Luna și eclipsele; Timpul și măsurarea lui; Zodiacele — între legendă și adevăr etc.

Trebuie să mărturisesc că îmi este destul de greu să vă sugerez frumusețea unui spectacol de planetariu. Pentru că nu pot rezuma totul la eleganta sală de spectacole cu capacitatea de 80 de locuri, în centrul căreia este instalat proiectorul de mare complexitate. Închipuiți-vă însă că în sală, treptat, se face întuneric, în timp ce pe bolta emisferică de beton încep să apară, rînd pe rînd, toate stelele vizibile cu ochiul liber — și nu sînt puține! La prima privire, pe boltă apar cam 3500 de stele, avînd poziții și străluciri ce corespund în totalitate celor din realitate; iar dacă mai puneți la socoteală și celelalte stele pe care le puteți vedea rînd pe rînd (de la ecuator, de la polul nord sau sud — în planetariu!), sînt aproape 6000 de stele cele proiectate în totalitate. Adăugați la acestea imaginea Soarelui, a Lunii cu fazele sale mereu schimbătoare, planetelor principale și a Căii Lactee etc. și veți avea o idee generală despre complexitatea instalației — dar nu despre puternica impresie a nopții de sub cupola planetariului. Vreți să vedeți cum se „grupaseră” planetele în anul 1982? Sau unde se vor găsi ele în 1999 la 25 iulie? Nimic mai simplu: acțiunea combinată a celor 16 motoare ale proiectorului face posibilă realizarea configurațiilor planetare în orice moment din intervalul 1951—2030; dar cite nu poate prezenta proiectorul, în afara cerului înstelat!...

Cerul înstelat deasupra noastră...

— Orice ipoteză trebuie să aibă o explicație rațională, altfel nu stă în picioare.

— De multe ori, în confruntarea sa cu imposibilul, omul reacționează printr-o evadare din realitate: fie refugîndu-se într-o lume iluzorie, fie în beție, sau cedînd isteriei, fie aruncîndu-se în apă. Toate acestea au aceeași semnificație: refuzul sau incapacitatea de a înfrunta situația.

— Nu există instinct care să nu cedeze în fața unei educații bune și perseverente. Și oricum, la om instinctele sînt slab dezvoltate. De fapt, dacă știi cum să procedezi, educația devine mai ușoară cu fiecare generație. E o chestiune de evoluție.

— Nici o vîtleitoare normală nu acceptă cu ușurință să fie dominată, fie că e conștientă, fie că reacționează din instinct. Dacă cel care domină îi este inferior, reacția celui dominat este mai violentă.

— Bătrînețea nu înseamnă neapărat o vîrstă mohorîtă. Unii de-abia atunci culeg roadele. (I. ASIMOV)

— Adevărul trebuie căutat prin înălturarea contradicțiilor. (N. RAZGAVOROV)

— Adevărul are o particularitate. Adevărul e unul singur. Pe lume nu pot să existe două adevăruri. Există un singur adevăr.

— Un om nu poate să trăiască fără să creadă și fără să acționeze.

— Cunoașterea nu poate fi absolută. E mai prudent să spunem cunoaștere profundă.

— Omul intruchipează evoluția care a devenit conștientă de ea însăși.

— Oamenii sînt întotdeauna dispuși să ferte orice, afară de ignoranță și de înfumurare. (G. GOR)

— Fără o anume artă nu poți inventa nimic nou.

— Pentru ca civilizația să dureze trebuie să fim civilizați cu toții. (K. CAPEK)

— Instinctul unei femei, corect în aprecierea caracterului sau mobilurilor, dă greș cînd e vorba de labirintul strategic al perfidiei masculine.

— Femeile savante sînt și mai respingătoare decît bărbații efeminați. La o femeie, erudiția nu-i decît un substituit disperat al frumuseții. (J. D. WHELPLEY)

— Bărbații visează, își construiesc lumi ideale și zei. Femeile asigură soliditatea și continuitatea realului.

— Avem cu toții în comun ceva mai puternic decît diferențele dintre noi: nevoia de a cunoaște.

— Cînd este slujită de inteligență, curiozitatea este cea mai mare calitate a omului. (René BARJAVEL)

— S-ar putea ca femeia iubită să nu-l facă pe bărbat puternic și curajos, în schimb o soție iubitoare îl face întotdeauna temător și nehotărît.

— Se pare că femeia își afirmă existența doar atunci cînd ne dovedește că sîntem bărbați cu adevărat.

— Tăcerea învinsului constituie o manifestare mai nobilă decît jubilația învingătorului.

— Spiritul care nu mai acumulează nici măcar pentru o clipă cunoștințe încetează să mai fie spirit, devine esență automatismului biologic. De aici

ajungem însă la concluzia că dezvoltarea spiritului reprezintă, de fapt, lupta spiritului pentru a se detașa, pentru a se desprinde de automatism, adică de mașină, indiferent dacă ea este din metal sau din carne vie.

— Un dictator se naște în anumite condiții. Dar mai întâi devine dictator în sine sa. El e primul rob al dictaturii.

— Fericirea nu înseamnă să te întorci de unde ai plecat, fie și ca învingător. Fericirea înseamnă să te transformi pe tine însuși într-o continuare.

— Omenirea a acordat dintotdeauna cel mai înalt grad de fericire destinului devenit mit și model de comportare. (L. DILOV)

— Poți fi imoral numai pe cont propriu?

— Este datorია noastră firească să ne zidim Țara Făgăduinței, trecând dincolo de tot ce ne desparte și fraterizând prin ceea ce ne unește, începând cu destinul comun al speciei și terminând cu imunologia. (R. THEODORU)

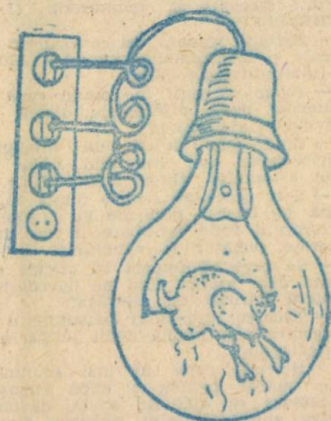
— Când fiecare își îngroapă propriile gunoale, nu mai e nevoie de gunoier. (Fr. CLÉMENT)

— Muzica nu e decât mișcarea combinată a undelor sonore.

— Oricât de mari ar fi minunile naturii, ele se pot totdeauna explica prin legi fizice.

— Natura n-a avut la dispoziție nici ciocane de lipit, nici macarale, nici aparate de sudură, nici motoare, nici măcar o lopată. Ea amesteca pur și simplu soluțiile, le încălzea și le răcea, le lumina, le evaporă... și așa a apărut tot ce e viu pe pământ.

— Natura nu furnizează niciodată exact atât cât e nevoie pentru binele oamenilor, ci totdeauna sau mai mult, sau mai puțin. (V. SAVCENKO)

Oricum însă, mai devreme sau mai târziu, noaptea de sub cupolă va face loc din nou luminii zilei — chiar dacă prin procedee adecvate, veți fi călătorit și în timp — spre a vedea ce stele marcau polii cerești pe vremea construcției piramidelor, sau ce stea va juca rolul de „Polară” peste 10 000 sau 20 000 de ani. Coborînd însă din sala de spectacole, nu cred că nu veți zăbovi cîteva minute lângă luneta solară — ziua — pentru a vedea ce pete mai marchează suprafața astrului zilei (dacă sînt, în această perioadă de minim de activitate solară!) sau seara, lângă alte instrumente, spre a vedea direct suprafața accidentată a Lunii, inelele lui Saturn sau cine știe ce grupare astrală situată la mii și mii de ani lumină... Căci există și astfel de posibilități — observatorul dispunînd de 3 lunete și un telescop pentru observații științifice sau cu caracter demonstrativ.

Inițiat în 1976 printr-un modest punct de observații astronomice, observatorul a reintrat în funcțiune cu toate capacitățile descrise, în mai 1984. Faza actuală reprezintă însă doar un debut: există proiecte de sporire apreciabilă a capacităților sale demonstrative. Astfel, nu de multă vreme, a intrat în funcțiune un pendul Foucault. Avînd oscilațiile întreținute pe cale electromagnetică, pendulul demonstrează, fără posibilitate de tăgadă, ceea ce contesta biserica pînă în ultimele veacuri: rotația Pămîntului. Prin continuă schimbare — aparentă — a planului de oscilație, avem cea mai evidentă probă a mobilității axiale a planetei pe care o locuim.

Nu numai atît. Există aici o instalație cu caracter demonstrativ care, utilizînd numai energia solară, furnizează apă caldă la temperaturi de 50°, 60° și chiar mai mult, după durata și intensitatea solarizării. Dar, pentru că vorbim de Soare, să vă spun că este în curs de realizare una dintre cele mai complexe instalații observaționale. Este vorba de un telescop care va permite observarea directă a suprafeței solare, sau prin proiectarea imaginii — de peste 1,2 metri diametru — pe ecran. În același timp însă, printr-o complicată combinație de oglinzi și sisteme de descompunere a luminii, instrumentul va face posibilă observarea atmosferei joase a Soarelui — așa numita cromosferă — cu fenomenele sale: filamente, protuberanțe, erupții. În special, cele din urmă sînt extrem de spectaculoase, prin modificările de strălucire și de formă care survin în intervale de ordinul minutelor sau chiar secundelor.

Telescopul, sau mai bine zis spectrohelioscopul, va fi fix, instalat într-o cameră... întunecată. Lumina Soarelui va ajunge la instrument prin intermediul unui sistem de oglinzi plasat în exterior. Ținînd însă cont de amplasarea sa în interiorul unei clădiri, el a fost conceput de așa manieră încît să poată fi utilizat și la observarea Lunii și planetelor principale, mai ales iarna cînd temperaturile scăzute nu prea împiedică la observații. În schimb, fiind spațiat cum spuneam, într-un spațiu încălzit, devine posibilă efectu-

area de observații la o temperatură a mediului ambiant de cel puțin $+14^{\circ}$ — $+16^{\circ}$. Alte proiecte? Destule; le-am amintit aici numai pe cele mai importante și mai apropiate ca realizare. Pentru că unitatea, această „cetate a stelelor” cum a numit-o la un moment dat un ziarist, este prin profilul său și un instrument de răspundere a adevărului științific; or această menire trebuie împlinită și printr-o dotare corespunzătoare — mereu mai bogată și mai variată, capabilă să răspundă exigențelor dumneavoastră mereu sporite. De aceea, față de cele spuse până aici, să fiți siguri că de câte ori veți intra la observator (sînt convins că o primă vizită va fi urmată de altele!), veți găsi cîte ceva nou — o nouă temă de proiectii de diapositive comentate, un spectacol nou de planetariu, o altă expoziție temporară... Nu sînt oare destule motive pentru a veni în clipe de răgaz pînă la observator?...

A. MATEI

Vitralfii...

— Tot ceea ce produce natura aici, pe Pămînt, își găsește mijloacele aici pe Pămînt, și nu există stavilă care să-l împiedice pe om să le găsească să realizeze conștient și voluntar, cu ajutorul lor, tot ceea ce face natura.

— Tot ce e posibil există de fapt în natură, avînd uneori contururi vagi, cețoase, primitive, dar există. Trebuie deci să ne dăm seama de importanța fenomenelor.

— În natură nu există salturi, iar știința nu cunoaște minuni. (KARINTHY GRIGYES)

— Umple-ți ochii cu uimire, trăiește ca și cum ai ști că vei muri peste zece secunde. Privește lumea; e mai fantastică decît orice vis făurii sau comandat în vreo fabrică.

— Atunci cînd omul uită de imensitatea și forța naturii ce-l înconjoară, nu e departe ziua cînd aceasta se va abate asupra-i ca o hoapte înfricoșătoare, luîndu-l prin surprindere, tocmai pentru că el a ui tat-o. (RAY BRADBURY)

— Orice clasificare este atribuită. Natura nu clasifică. Noi clasificăm, pentru că e comod. Clasificăm după date admise, și ele, arbitrar. (VERCORS)

— Natura nu poate trăi decît din inegalitate.

— Prejudecățile obișnuitei sînt despotice. (V. COLIN)

— Nu putem ridica lesne cortina necunoscutului: abia în urma unei munci stăruitoare, a unor rătăcirii penibile, începem să prindem sensul cel adevărat și în fața noastră se deschid perspective necuprinse și noi. De aceea, nu vă ferii de ceea ce vi se pare la început nefolositor, neînțeles, inexplicabil. (I. EFREMOV)

— Neverosimilul care durează se sfîrșește uneori prin a se consacra. (H. ARAMĂ)

— Trebuie întotdeauna să aștepti ziua de mîine cu nerăbdare. (G. GUREVICI)

— Val de cel pe care un cuvînt — numele lui — îl înăbușă și care se slujește de el ca de o oglindă. (G. KLEIN)

— În mijlocul unei realități în a cărei constanță nu mai cred, oamenii sînt îndemnați să descopere în fiecare moment noi dovezi și noi motive ce le îndreptățesc frica. (ION BIBERI)

— Uneori se pare că lucrurile se răzbună pe om pentru faptul că le-a supus. (JAN WEISS)

— În viața fiecărui om apare uneori un fapt capital, de neînțeles și neprevăzut, ce are puterea de a-l transforma cu desăvîrșire esența sau de a-l dezvălui adevăratul chip ascuns pînă atunci. Cîteodată acest eveniment se petrece fără să-ți dai seama, iar rezultatul său aproape nici nu este sesizabil. În alte dăți, el se divide în infinite fragmente de la cauză la efect și conduce pe înțetul la revelația propriului eu, ca în cazul germinării unei semințe: lentă, dar ireversibilă. Alteori, însă mai rar, evenimentul se produce cu violența unui incendiu purificator și stîrpește dintr-o dată vechile sovăleli, amintiri, convingeri și temeri. În cîteva minute se naște un om nou. (LINO ALDANI)

Selectate de
Constantin PAVEL

— DIVERTISMENT —
— INDISCREȚII —
— ANECDOTE —

Criticând piesa *Rodia de aur*, prozatorul și publicistul Ion Călugăru este palmuit de dramaturg (Al. O. Teodoreanu) motivând gestul necavaleresc prin versurile: „Călugăru' din vechiu schit / A fost măgar și l-am plesnit !”

Aurelian Pănescu dedică victimei următoarea epigramă :

„De-acum aprinde-o luminare
Și roagă-te ca un nabab —
Să fie piesa cât mai tare,
Iar autorul... cit mai slab”;

Acuzatorul lui Gustave Flaubert, Pinard, îl atacă violent pe marele romanțier (în procesul de la 24 ianuarie 1857) considerând *Doamna Bovary* un... atentat la bunele moravuri. Pinard fu demascat mai târziu ca autor de poezii licențioase !

La moartea lui Talleyrand („prințul diplomației”) ambasadorul Rusiei declară unul amle :

— Sint aproape sigur că Diavolul l-a vorbit astfel : „Prietene, ai depășit puțin instrucțiunile mele !”

Făcînd parte dintr-o comisie diplomatică tratînd cu americanii anumite interese ale Franței, Giraudoux (ca atașat) strălucea prin absență de la majoritatea convorbirilor. Această comportare prilejul lui Herriot o excelentă replică :

— Giraudoux, ești — mi se pare — cel mai detașat dintre atașați !

Ionel Teodoreanu oferă o carte profesorului său de limba română cu următoarea dedicație : „Primului meu profesor care a apreciat compoziția mea literară cu 4” ! Intrebarea este — notează malitios G. Călinescu, în *Jurnalul literar*, „cînd avusese profesorul dreptate ? La școală sau la Cartea Românească, unde se lauda că fostul lui elev a ajuns cineva ?”

Nina, prima soție a lui Richard Wagner, se confesa cu o „femininitate” demnă de o cauză mai bună :

— Sint destul care îmi invidiază privilegiul de a avea drept soț un mare artist ; dar aș fi cu mult mai fericită dacă aș putea fi invidiată pentru un soț bun și fidel !

G. Topîrceanu, la vinătoare, cu un prieten :

— De peste zece ani scriu și abia acum îmi dau seama că nu am talent.
— Atunci lasă-te de scris ! — îi sfătuiește poetul.

— Mi-e imposibil. Pentru scris sint destul de cunoscut. Să mă apuc acum de altceva...

Mike Berger, reporter la *New York Times*, deși avea o miopie foarte avansată, păcălește comisia medicală și este admis ca voluntar în cel de al doilea război mondial. Întors grav rănit de pe

Acupunctura — străveche știință a viitorului

Pentru europenii contactul cu Orientul a constituit, printre altele, un prilej de umire : cum pot alte persoane să trăiască altfel decît ei ? fenomen ce a impus exotismul. Introducerea acupuncturii în continentul nostru a produs neîncredere, curiozitate, simpatie, dar, în ultimă instanță a îmbogățit repertoriul exotismelor provenite din Extremul Orient. Odată cu dezvoltarea ultrarapidă a științelor, acupunctura cu substratul ei teoretic străin culturalismului specific Occidentului, pierde din nou șansa de a fi actualizată, însușită și exploatată. Dificultățile de traducere din limba chineză, pe de o parte, și lipsa codului, din punct de vedere științific, de înțelegere a unei noțiuni de cea mai mare importanță cum este energia, au întîrziat apropierea medicinei de acupunctură. Această reticență în fața unei științe tinere, nu trebuie condamnată. Medicina atunci cînd se respectă, este obligată să privească cu foarte multă rezervă propunerile amatoriste de tot felul, care abundă chiar și astăzi. Este adevărat că rezultatele terapiei cu ace, atunci cînd sint corect aplicate, apar surprinzător de rapid, fapt care îi conferă un mare grad de spectaculozitate, dar explicațiile teoretice și aplicațiile lor în practică au putut fi obținute pas cu pas abia în deceniile din urmă. Înlesnirea investigațiilor în acest domeniu a fost ușurată de perfecționarea aparatului electronice, cu aplicație largă în domeniul biologiei.

Acupunctura, în concepția extrem-orientală, constituie și o formă de verificare a corectitudinii cu care s-au efectuat o serie de raționamente, plecînd de la principiile producerii fenomenelor în univers, principii sistematizate în filosofia taoistă și mai apoi neconfucianistă. Este remarcabil faptul că aceste modele de gândire se bazează pe observarea atentă a fenomenologiei cosmice iar metoda de analiză și sinteză aparține dialecticii. La baza acestui edificiu filozofic stau două teorii antice chineze — 1. teoria yin-yang și 2. teoria celor cinci elemente.

Teoria yin-yang susține că orice cauză sau fenomen din univers conține în sine două componente opuse, coexistînd și funcționînd într-o perfectă reciprocitate. Relația dintre yin și yang este legea universală care conduce la dezvoltarea lumii materiale, principiul general al „celor zece mii de cauze”, locuțiune în speculația filozofică chineză, care indică succesiunea relațiilor obiective din cadrul lumii materiale. Teoria yin-yang exprimă patru tipuri de relații fundamentale : opoziția, interdependența ; raportul reciproc de inhibare/stimulare ; relația de transformare reciprocă.

Medicina tradițională chineză se folosește de aceste patru tipuri de relație pentru a explica fiziolo-

gia și patologia corpului uman și pentru a ghida munca clinicianului de diagnosticare și tratare. Pentru explicarea ideii de yin-yang, filosofii din antichitate au utilizat ca simboluri apa și focul. Lui yin îi aparține — apa, frigul, direcția descendentă, obscuritatea. Lui yang — focul, căldura, direcția ascendentă, lumina. După cum se constată, aspectele contradictorii sînt relative, prezența lor poate fi definită numai prin infinite treceri succesive de la o stare la alta. Aceste stări de tranziție pot fi apreciate prin metoda calculului statistic al matematicilor moderne. Caracterul relativist al întregii fenomenologii universale este mai mult decît evident, iar înțelegerea profundă a lumii în etapa actuală, depășește fizica newtoniană. În același timp, a caracteriza cu ajutorul teoriei yin-yang, un fenomen oarecare, ne duce finalmente la constatarea că universul este stăpînit de o stare de agitație continuă, realizată prin transformări succesive. Concomitent, în încercarea de a revela, pentru propria noastră reprezentare, coexistența într-un același fenomen sau entitate, a celor două polarități antagonice, va fi necesar să observăm că, de pildă un copac tăiat încetează de a mai fi un copac, el devine bușean, apoi scindură și în cele din urmă cenușă. Dacă raportăm legea yin-yang la un corp uman este evident că nu vom putea obține două corpuri umane mai mici, dar analizîndu-l în integritatea sa, vom constata că este compus dintr-o multitudine de stări antitetice complementare — cap și picioare, stînga și dreapta, os și piele, sensibilitate și insensibilitate, mai cald și mai rece etc. Trecerea de la o extremă la alta se face prin transformări succesive, infinitezimale, între care diferențele sînt relative. Iată deci, că unitatea unui sistem este posibilă numai dacă părțile sale componente se pot adapta unei stări de persistență spațiotemporală, prin suma transformărilor ce trebuiesc parcurse de ansamblul sistem-ambianță. Acel ou (unu) primordial al hindușilor, sau dumnezeul unuc (unu) al evreilor reprezintă simboluri prin care se desemnează existența oricărei entități, existînd printr-o stare de dihosinteză. Ceea ce evreii numeau „duh sfînt“, taoiștii numeau mișcare, fapt confirmat și de un tîlmăcitor creștin născut pe la anul 580 al erei noastre, pe numele său Maxim Confesorul. Dificultatea de a înțelege mișcarea ca o succesiune de transformări în sens relativist a întîrziat apariția metodei dialectice în Europa pînă la sfîrșitul Evului Mediu. Înșușirea de către popoarele extrem de active ale continentului nostru a acestei metode a determinat un reviriment fără precedent al stilînelor.

Pînă aici am putut să constatăm că orice lucru (unu), organism sau fenomen, care poate avea existență, trebuie să aibă în mod obligatoriu bipolaritate (doi), a cărei integritate este realizată printr-o suită de mișcări de transformare (trei), de la o stare caracterizată de mai mult yin la o alta caracterizată de mai mult yang.

Dar, în particular, în structurile entităților trebuie să existe o serie de posibilități de a suporta a-

front și fiind întrebat cum i-a mers în lupte, răspunde :

— O.K. ! Cred că sînt singurul militar care a luat parte la acest război și care n-a văzut absolut nimic din el !

Consultînd un medic („pentru niște probleme legate de sănătate“) Mark Twain e supus la un adevărat interogatoriu :

- Fumați ?
- De mult !
- Cîte țigări ?
- Cîrca 10 pe zi !
- Vă place alcoolul ?
- Oho...
- Cît ?

— O sticlă, uneori două pe zi !
Clocănîndu-i îngrijorat pieptul și ascultîndu-i cu încordare respirația, medicul decide :

— E grav, domnule Twain, e grav ! Trebuie luate măsuri radicale și imediate !

— Ce anume ?

— Încetați a bea și a fuma !

Prozatorul se ridică, se îmbracă, își luă pălăria și bastonul și leși pe ușă fără să spună un singur cuvînt. Surprins, medicul strigă, din urmă :

— Hei, sir, Twain ! Nu mi-ați plătit consultația ! Îmi datorați cinci dolari !

— Pentru ce ?

— Pentru sfatul meu !

— Nu-l primesc ! sînt răspunsul și pacientul îi întoarse spatele.

Certat de Ibrăileanu că „bate în fiecare noapte crișmele“ și, prin urmare, nu mai are timp de scris — I.I. Mironescu se disculpă astfel :

— Intrigi, domnule profesor ! Ne duceam o zi, două pe săptămîna, dar a înțărcat bălaia. Și să vedeți cum, stam cu fratele Azinte la o crișmă din Tătaras, cîte o noapte întregă. Dar mi-a zis : Stăm prost. Nu mai merge. Cum intru în casă, nevastă-mea dă-i, și dă-i, și dă-i eu tac, și tac, și tac... Pe urmă numai ce m-am furat și eu. Și dă-i, și dă-i... Iar ea tace, și tace, și tace... S-a terminat cu plăcerile... Și apoi, domnule profesor, nici madam Mironescu nu mai cedează... Mi-a și zis : Dacă vrei să stai cu domnul Frunză la un pahar, de ce nu beți aici acasă ? Asta-i bună, i-am răspuns, bătură acasă ? Noi avem nevoie de atmosfera de crișmă cu citeva măsute și scaune strimbe, într-o odăită cu perdele de cit înflorată, cu o lampă care filează, cu citeva măsuri pe tarabă, un borcan cu măsline și un șir de covrigi uscați lîngă două, trei scrumbii sarate !... Nevastă-mea n-a zis nimic. A căzut numai pe gînduri. A umbiat în dreapta și în stînga două zile, și azi, cînd era și fratele Azinte la mine, ne cheamă în odaia din fund. Și ce să vezi, era amenajată o crișmă de mahala exact așa cum i-o înfățișasem eu... De acum înainte, cînd am chef de taciale, nu mă mai duc cu Frunză pe la crișme, trecem în odaia din fund ! Nu vreți să veniți și dumneavoastră o dată, domnule profesor ? !

Poetul satiric Plon era de părere că discursurile de recepție la Academie nu trebuie să depășească trei cuvinte. Noul primit ar putea spune: „Domnilor, vă mulțumesc”, iar președintele ar putea să răspundă: „N-aveți pentru ce!”

Dacă s-ar fi procedat astfel, de la întemeierea Academiei și până azi, am fi avut câteva sute de discursuri plicticoase mai puțin!

● În fața Sarei Bernard, D'Anunzio clamă:

— Frumoasă! Magnifică! Dumnezelas-că!

Apoi, normal și cu un zîmbet insinuant pe buze:

— Bună ziua, doamnă!

● Un amic, văzându-l pe Mark Twain ieșind dintr-o farmacie, îl întreabă îngrijorat:

— Cum te simți?

— Cît se poate de bine!

— Te-am văzut ieșind din farmacie și am crezut că ești bolnav.

— Și ce, dacă m-ai vedea ieșind din dimițir, ți-ai închipui că sînt mort?!

● Iancu Brezeanu, marele actor, mîncă tot soiul de bucate la restaurantul *Ca la mama acasă*, se ridică de la masă și se îndreaptă spre ușă fără să plătească. Întrebat de patron: — Păi, bine, coane Iancule, nu plătești? clientul replică înfuriat:

— Ascultă, domnule! Dumneata la mama dumitale, ai plătit vreodată pentru masă?!

● Dilogene, pregătindu-și lîntea modestă, era ironizat de Aristipp (elev al lui Socrate): — Dacă ai fi învățat să-l lingusești pe basileu, n-ai fi fost nevoit să înghiți lînt!

Dilogene îi răspunde: — Iar tu, dacă te-ai fi mulțumit cu lînt, nu te-ai mai fi înjosit, lingusîndu-l?

● La prima reprezentație a piesei lui Beaumarchais *Nunta lui Figaro*, un invizibil îi spuse celebrei actrițe Sophia Arnould:

— Iată o piesă care nu se poate susține!

— Ai perfectă dreptate, răspunde spiritala actriță, e o piesă care va cădea... de patruzeci de ori în șir!

● Doi studenți sînt invitați la G. Călinescu acasă, dar din motive obiective nu pot ajunge, la întîlnire, decît a doua zi și la aceeași oră, Doamna Călinescu îi întreabă ce doresc și ei răspund:

— Am fost invitați la domnul profesor, ieri, la orele 17.30, dar n-am putut fi prezenți din cauza unor obligații la Facultate. Acum, domnul profesor este acasă?

La această explicație, amfitrioana (din pragul ușii) întreabă pe soț:

— Ești acasă, George?

— Nu, mamă, nu sînt acasă — răspunde „divinul” oritic.

— Auziți că nu este acasă! spuse simplu doamna.

ceste transformări. Chinezii descriu faptul că oricare ar fi structura unui sistem, fie el univers, fie bacterie, conținutul său poate suporta transformările trecînd prin cinci și numai cinci situații. Aceste situații, pentru ușurarea intuiției, au fost simbolizate prin — lemn, foc, pămînt, metal, apă. În limbile europene aceste categorii simbolice au fost traduse prin cuvîntul „elemente”, iar teoria despre ele — „teoria celor cinci elemente”. Traducerea este imprecisă pentru că nu este și nu poate fi vorba în taoism, de înțelegerea structurii universului, în similitudine cu atomismul lui Democrit. Diferența este esențială. O subliniem și noi, în sensul că starea fundamentală a materiei, așa cum o prezintă filozofia antică chineză, descrie agregările substanței și nu corpuscularitatea.

Sensul pe care îl urmează transformările substanței trebuie să parcurgă o cale a firii, în ordinea descrisă mai sus. Pentru a ușura operațiile de judecare a acestor relații, cele cinci stări fundamentale ale materiei au fost asociate unui ciclu bine cunoscut, cel al sezoanelor anului — primăvara (lemn), vară (foc), sfîrșitul verii (pămînt), toamnă (metal), iarnă (apă). După cum se vede stările extreme foc și apă sînt despărțite de altele intermediare. Acestor stări ale materiei, anticii le-au asociat funcțiile organelor interne ale corpului viu. Lemn (primăvară — ficat), foc (vară — cord), sfîrșitul verii (pămînt — splină, pancreas), toamnă (metal — plămîni), iarnă (apă — rinichi). Se observă că succesiunea acestora sugerează două relații complementare, reciproce — starea precedentă o determină și o potențează pe cea ulterioară. Starea ulterioară o inhibă pe cea precedentă, sau la nivelul organelor — rinichiul potențează ficatul, acesta cordul, cordul splina-pancreas și așa mai departe, pînă se închide ciclul care se va relua. Totodată se constată că în fiecare sezon există un anumit organ a cărui activitate este maximă. De aici rezultă că organismul, în ansamblul său, trebuie să funcționeze în armonie cu starea mediului exterior. Reciproca — Starea mediului exterior, dacă depășește anumite limite, determină tulburări ale organelor interne.

Interdependența funcțională este legea atotstăpîntoare în univers. Nimic nu este întîmplător, nimic nu există izolat, fiecare situație sau obiect este rezultatul și locul de întîlnire a unei multitudini de stări și acțiuni.

„Arta” de a exista rezultă a fi una cu arta de a menține un echilibru existențial propriu fiecărui sistem dat. Acest lucru este posibil grație unui fenomen de adaptare eternă la mediu, fenomen numit homeostazie.

Cunoscînd aceste legi putem înțelege comportamentul corpului uman și putem deduce cauzele și modul de producere a bolilor cît și posibilitățile de ameliorare a lor. Acupunctura se bazează pe aprecierea unor situații reale care au la bază noțiunile de substanță și energie, în deplină conformitate cu

descrierile fizicii relativiste care afirmă că materia se manifestă ondulator și simultan corpuscular. Aspectul poate fi înscris fără nici o dificultate în cadrul teoriei yin-yang. Entitățile atomice (microcosmos), au componente atât yin, cât și yang, iar agregările moleculare de asemenea, dar cu predominanță a manifestărilor corpusculare (tip yin), fără ca cele ondulatorii să dispară, ci doar se transformă conform unei relații bine cunoscute $E=mc^2$, din care rezultă că energia este numeric egală cu masa atunci când este animată de o mișcare direct proporțională cu pătratul vitezei luminii. Starea corpusculară, la nivele de manifestare supraatomică devine din ce în ce mai puțin sesizabilă. Accentuarea uneia din aceste stări determină minimalizarea celeilalte care de fapt nu dispare, ci se transformă în prima. Totul respectă legea eternelor transformări. Din acestea putem deduce care este semnificația noțiunii de energie la vechii chinezi. Ei afirmă că energia este baza tuturor lucrurilor din Univers. La nivelul organismelor vii energia determină aparența lor substanțială, dar, totodată este și cauza care realizează unitatea lor.

dr. Dan-Vlad FILIMON

- DIVERTISMENT -

Mărul Evei...

— Mere, striga vinzătorul, mere! Luați mărul Evei, gustați mărul Elenei... dau ieftin că vine primăvara — un leu ocau. Frate-meu, vino și ia, ca de la dumneata. Mere, mere, jumătăți de sferă!...

Străzile aglomerate de tocuri înalte se opriseră.

— Circulați, circulați, doamnelor, se alarmase sergentul de stradă.

— Vreau și eu unul, te rog — spuse o doamnă bătrână. Mai moale, dacă se poate... Știi? Am proteză și mărul mi-ar putea-o rupe...

Rînd pe rînd, merele din ladă dispărură. Rămase unul puțin mușcat.

— L-aș lua pe ăsta, dacă altul nu mai este, dar e început — se plînsu o tinăra.

— Ce-are a face — ripostă vinzătorul. Vi-l dau pe nimic. Și-apoi ce contează că l-a-ncecat o babă?

— Hai odată, se enervă bărbatul care o însoțea. Cumpără-l și termină circuitul!

Tinăra îl cumpără și-n joacă îl azvîrli în sus. Mărul căzu în canalul din apropiere.

— Ajută-mă, te rog, ajută-mă să-l scot!

El se aplecă și, cu mîneca de la haină suflecă, începu să-l caute.

Se făcu tirziu.

Femeia era un asfințit și bărbatul marginea străvezie a zării. Il găsi și i-l întinse triumfător femeii...

— Să-l împărțim! spuse ea. Te-ai obosit atîta...

Îl rupse în două. Mărul era stricat. Din depărtare se auzea glasul vinzătorului:

— Mere, mere, jumătăți de sferă...

Marta BĂRBULESCU

● Scriind pamfletul *In apărarea regelui englez* (în care afirma, între altele, că regii nu răspund în fața lui Dumnezeu ci în fața popoarelor) — John Milton vine un personaj celebru și temut toată Europa Apuseană. Municipality Ratismoniei a hotărît să i se confieze cărțile: la Paris, textul pamfletului ars pe rug.

● Pe cînd scria la *Doctor Faustus*, doamnă îl vizită pe Thomas Mann și printre altele, îi zise:

— Îmi închipui, stimată maestre, că pentru dumneavoastră ca romancier, pentru geniul dumneavoastră, scrisul e deosebit de plăcut și de ușor.

— Vă înșelați, dragă doamnă. Scriitorul e un individ pentru care scrisul pică mai greu decît oricărui muritor care nu are o asemenea profesiune!

● „Domnule Darwin — spuse cu destulă cochetărie o tinăra și blondă persoană, naturalistului — domnia voastră susțineți că omul se trage din maimuță! E valabilă această situație și pentru persoana mea?!

— Fără îndoială, răspunse autorul *Originii speciilor*, numai că dumneavoastră nu vă trageți dintr-o maimuță obișnuită, ci dintr-una fermecătoare!*

● Poetul englez Waller compusese cîteva strofe inspirate într-o odă dedicată lui Cromwell. Cînd în 1660 Carol al II-lea fu rechemat pe tron, poetul îi oferî și lui o odă. După ce le citi, regele nu se putu abține să nu observe:

— Se pare că ați fost mai inspirat elogiîndu-l pe Cromwell.

— Sîre, răspunse Waller, noi poeții izbutim mai bine în ficțiuni, decît în realități!

● Căsătorindu-se cu italianca Paola Mori, celebrul regizor și actor american Orson Welles, era dezaprobat de compatrioți.

— Soția dumitale europeană are ceva în plus decît o americană? îl întrebă un ziarist răutăcios.

— Da! răspunse cel întrebă, Mă are pe mine!

● James Joyce, aflat mereu în pană de... bani, intră într-un local și întrebă cît costă o bere.

— Un franc și 50 de centime, i se răspunde.

— Cam scump!

— O puteți bea în picioare, la bar, și vă costă numai un franc!

— Bun! Și cît m-ar costa dacă aș bea-o stînd într-un picior?

● Păstora, care acuza o oboasă să se întâlnește cu un medic cunoscut și-l relatează cam impleticit și incoerent manifestarea „stării” sale. Pentru a-i testa logica, medicul îl întreabă:

— Dacă te întâlnești pe stradă cu un vapor, ce faci?

— Mă las urgent de băut! — răspunse făcîndu-i cu ochiul, scriitorul.

Avind 95 de ani și trecnd prin fața catedralei Notre-Dame, Fontenelle (scriitorul și filosoful francez) se întâlni cu o doamnă cam de aceeași vîrstă care-l spuse:

— O, domnule Fontenelle, am bănuiala că moartea ne-a uitat!

— Psstt! făcu filosoful, punind degetul la buze și privind spre turnurile catedralei. S-ar putea să vă audă!

● Lucrînd într-o redacție și primind o năvălă stupidă intitulată *De ce trăiesc eu?* — Mark Twain răspunse, restituind lucrarea autorului: „Pentru că nu mi-ai înmînat personal năvălă!”

● Din curiozitate și ca într-un fel de documentare, Voltaire a luat parte la asediul Filipsburgului.

— Domnule de Voltaire — îl invită mareșalul de Berwick — ne puteți onora, venind cu noi să vedeți și tranșea?!

— Nici pomeneală, domnule mareșal — răspunse filosoful de la Ferney — voi lua asupra mea doar sarcina de a cînta acțiunile dumneavoastră eroice, fără a avea ambiția de a le împărtăși!

● Un profesor de la Școala Cantorum din Paris spuse o dată:

— Ce nenorocire ar fi pentru umanitate dacă opera beethoveniană s-ar pierde în urma cîine știe căru! cataclism!

După un moment de gîndire adăugă: — Dezastrul ar fi reparabil, cu condiția ca George Enescu să fie în viață. Prin memoria lui prodigioasă, am putea reface toată opera lui Beethoven!

● Un necunoscut îi scrisese lui C. Banu, directorul revistei *Flacăra* (1912): „Dacă m-aș apuca de filosofie, n-aș reuși să ajung atît de cunoscut ca Hegel; dacă aș face istorie, Părvan și Iorga mi-ar rămîne oricînd superiori; în critică dacă m-aș exersa, nu l-aș întrece pe Saint-Beuve; artele plastice sînt imperiile lui Michelangelo și Goya; în teatru, anticii și Shakespeare au dat definitiv măsura genului; în poezie, Eminescu al nostru nu va fi niciodată egalat; așadar, domnule Banu, eu prefer condiția mea de simplu muritor!”

● Pe vremea cînd era director al Teatrului Național, Zaharia Stancu îl apostrofă pe un actor cu înfățișarea de prim-amorez:

— Ai îndrăznit să o săruți pe secretară sub nasul meu?

— Nu sub nasul dumneavoastră, măestru, sub al ei! — răspunse tînărul.

● Cînd Victor Eftimiu l-a cunoscut pe I.L. Caragiale, acesta l-a spus:

— Tîra Românească are doi scriitori mari: pe mine și pe tine!

Curînd, Eftimiu avea să afle că maestrul se adresa astfel mai tuturor contraților cu care gusta un pahar de vin.

Ion Alex. ANGHELUȘ

Omul și-a recunoscut mai de mult ca strămoș — maimuța.

Iată însă că în prezent și maimuțele au început să-și recunoască... descendenții.

ST. M. ZELETIN despre religie

Ce fel de om trebuie să fie acela care se închină unor stafii fără carne și oase?!...

În procesul de reevaluare a moștenirii culturale, a tradițiilor de gîndire înaintată, supusă rigorilor acutului critic al valorizării, manifestat afirmat în ultimele două decenii, operei lui St. Zeletin i-au fost consacrate mai multe studii și articole.

În acest context considerăm ca realmente necesare și unele precizări referitoare la atitudinea cugetătorului român față de religie, de instituțiile ei. Aceasta cu atît mai mult cu cît filosoful român, deși are o concepție idealist-spiritualistă despre lume, exprimă în opera sa numeroase opinii critice la adresa religiei, chiar dacă poziția sa nu depășește limitele gîndirii iluministe.

Este de reținut, totuși, atitudinea sa critică înaintată, care decurge în mod firesc din însăși concepția sa filosofică, deși vine în contradicție cu poziția sa de clasă, de reprezentant al ideologiei burgheze.

Referirile sale la religie, la Dumnezeu — interpretat ca o creație a omului — sînt asemănătoare celor ale lui L. Feuerbach, fapt ce demonstrează că în studierea clasicilor filosofiei germane St. Zeletin nu s-a oprit numai la Im. Kant, Fichte, Hegel, Schelling, Schopenhauer, ci a manifestat interes și pentru opera filosofului materialist care afirmă, printre altele: „Dacă practic omul a luat locul creștinismului, atunci teoretic ființa umană trebuie să ia locul celei divine. Pe scurt, noi trebuie să formulăm ceea ce vrem să devenim, într-un principiu suprem, într-un cuvînt suprem; numai așa sfințim viața și punem baza năzuințelor noastre”¹.

Dumnezeu, după St. Zeletin, este o plămădire a ființei umane, o creație a sa, iar omul trebuie să realizeze, să readucă divinitatea în ființa sa proprie, în el însuși, pentru a atinge deplină sa realizare. „Desăvîrșirea, ce el alungase într-o lume de dincolo, înzestrînd cu ea o ființă zisă supremă, se întoarce înapoi de unde plecase, în el însuși. Atunci orice sprîjin din afară, orice norme sau ființe atotputernice dătătoare de norme, devin de prisos, căci omul trăiește ca și natura, prin el însuși”².

O idee asemănătoare întîlnim și în „Esența creștinismului”, unde L. Feuerbach arată că „Ființa divină nu este nimic altceva decît ființa umană sau mai

bine: ființa omului ruptă din îngrădirile omului individual, real, corporal, adică intuită și venerată ca o altă ființă deosebită de el³.

Ridicându-se împotriva adevărilor veșnice și apelând la demnitatea umană, Șt. Zeletin ajunge la concluzia necesității demistificării forțelor supranaturale. „Ce fel de om trebuie să fie acela, care să se închine unor stafii fără carne și oase, zise adevăruri nestrămutate și veșnice? Ar fi de ajuns să se fi răstăcit într-insul numai urmă din mindria cea mai nobilă și mai curată — aceea de a fi om — pentru a vedea, că prin această îngenunchiere în fața unor ființe nevăzute se plămădește el singur⁴.

În concepția lui Șt. Zeletin, religia joacă în cadrul societății un rol negativ, de deumanizare a ființei umane, de înstrăinare a acestora. În timpul autocratiei, religia sprijină această formă reacționară de conducere politică a societății, „mărindu-i aureola”, făcând din autocrat „reprezentantul direct al divinității⁵. „Acest păcat” îl va plăti scump religia în perioadele de avânt revoluționar, deoarece, acum are loc „detronarea lui Dumnezeu” — ca unul dintre „mijloacele de emancipare a maselor populare⁶.

„Cîrmuitorii omenirii” au ocrotit religia, plătind pe cel ce propăvăduiau că „puterea celui de sus asupra lumii e nemărginită⁷. Pentru filosofie, dragostea lor s-a schimbat mereu în dușmănie, mai mult sau mai puțin fătășă, de îndată ce ea se arată neprietenosă față de religie. Mulți gânditori, datorită poziției lor înaintate, progresiste au fost persecutați de autorități, „trecînd adesea prin încercări melancolice⁸.

Filosoful român este încredințat că „va veni timpul cînd religia va dispărea”, o principală cauză reprezentînd-o ridicarea gradului de cultură științifică a maselor. „Întinderea descoperirilor științifice — scrie Șt. Zeletin — pune în măsură și pe omul de rînd să întrevadă că amestecul unei ființe atotputernice în mersul fenomenelor naturii nu există⁹. Ca și Fr. Bacon, Șt. Zeletin consideră că știința dă putere omului, „îi dă mijlocul de a stăpîni el însuși natura, fără a mai avea nevoie de vreun ajutor din altă lume, și prin aceasta ea ruinează rolul de obîrșie al lui Dumnezeu, acela de agent fizic¹⁰.

În condițiile dezvoltării științei și culturii, ale asimilării de către masele largi populare a valorilor culturale universale, oamenii devin adevărate „individualități”, scuturînd „orice autoritate de deasupra capului”, pun poruncile lui „Dumnezeu de o parte”, și își cer dreptul de dezvoltare spirituală nestinjenită¹¹.

O altă cauză a dispariției religiei o reprezintă ieșirea ei „din cercul de îndeletnicire al cugetătorilor, singurii ce sînt în măsură să-i dea viață¹². În aceste condițiuni, religia „nu mai are chip de înnoire...”, „se află într-o stare de osificare”, devine „o credință moartă¹³.

Ca un adevărat om de știință, Șt. Zeletin supune religia unui sever rechizitoriu: „Timpul ei a trecut;

Unii cercetători care se ocupă în mod asiduu de comportamentul maimuțelor au făcut următorul experiment:

La două maimuțe le-au pus în față fotografii reprezentînd diverse animale și... maimuțe.

Cele două maimuțe au fost dresate să deosebească celelalte animale de maimuțe.

După o perioadă de dresaj ele au deosebit celelalte animale de maimuțe, clasificînd fotografiile cu precizie în două grupe: de o parte maimuțele și de cealaltă celelalte animale.

Aproape de sfîrșitul trierii fotografiilor, savantul cercetător le-a prezentat cîteva fotografii reprezentînd... oameni!

Fără ezitare cele două maimuțe au așezat fotografiile oamenilor în teancul cu maimuțe...

Pe vremuri, într-un oraș de provincie, era un singur liceu mixt, unde de la clasa a V-a pînă la a VIII-a fetele învățau în clase separate.

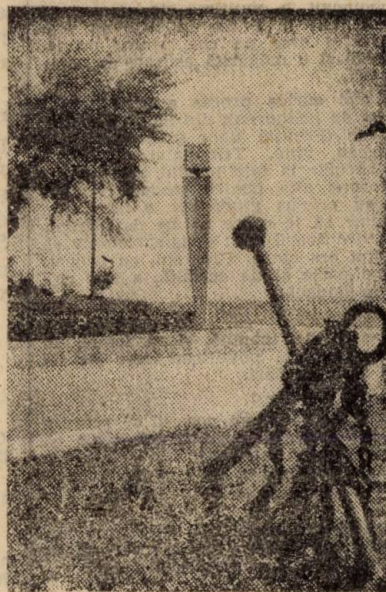
Un profesor tinăr predă lecții de filozofie la clasa a VIII-a băieți, primul capitol fiind „Etica”.

După două lecții de etică profesorul întrebă pe un elev:

— Ia spune tu Grigoreseule, ce este etica?

Întîmplător Grigorescu lipsise de la lecția respectivă, dar pentru faptul că profesorul reușise să se facă apropiat de elevi, el răspunse puțin zîmbind:

— Etica... este o fată foarte draguță din clasa a VII-a!

La răscruce de mîrf...

cu toate că în antichitate multe poame divinizau boul, șarpele, bufnița, pisica etc., totuși, se citează cazuri de judecare și condamnare a animalelor „vinovate”, respectându-se toate formele judiciare specifice timpului și țărilor respective.

În acest sens în Grecia antică un cîine a fost condamnat la muncă silnică pentru că a mîncat un clapon, procesul desfășurîndu-se cu mare pompă și cu pledoariile de rigoare...

În evul mediu pisica a suferit cele mai multe judecări, condamnări și arderi pe rug, fiind considerată ca o unealtă a diavolului, corp fără suflet, necredincioasă, lingușitoare și perfidă...

Porcul considerat și tratat ca reprezentantul diavolului pe pămînt, ca demon al minciocilor și al voluptății, a suferit de asemenea numeroase condamnări pentru diverse „infrațiuni”, numai că judecarea a necesitat ohețuile mari. Astfel, în orașul Caen (Franța) în urma sentinței din iunie 1386, s-a întocmit un cont de cheltuieli pentru plata călăului care a ars porcul pe rug — 5 guldeni; pentru lemnele necesare arderii porcului — 6 gologani, etc.

În 1496 un tinăr francez a dat în judecată o scroafă care îi mușcase brațele și fața. Scroafa a fost condamnată după legea talionului, să îndure același supliciu din partea celui mușcat...

Și alte animale au avut o soartă nemilîasă în evul mediu. Așa de exemplu, la Montpellier (Franța) în 1565 a fost ars pe rug un câțir împreună cu stăpînul său, pentru că animalul omorise o bătrînă, iar stăpînul pentru că nu a știut să-și domolească dobtocul...

În 1601 Doamna de Coulu din Paris a fost condamnată la spînzurătoare împreună cu cîinele său care, turbat fiind, a îmbolnăvit o mulțime de oameni și animale. Tot la Paris, în 1613, au fost judecate și arse pe rug pentru crimă, o scroafă și o măgarță acuzate de complicitate...

Cel mai curios proces a fost în 1545 intentat de podgorenii din Saint-Jean-de-Mauriene (Franța) unor gîndaci care le distrugau vile. Tribunalul a deschis două anchete la fața locului, una pentru locuitorii și alta pentru gîndaci. Podgorenii au propus gîndacilor o tranzacție și anume să le ofere 2,5 ha de pămînt. Avocații apărării s-au opus sub motiv că pămîntul era sterp. Procesul, cu avocați și de o parte și de cealaltă, a fost cîștigat de gîndaci...

Într-o zi de toamnă, două femei, în drum spre piață povesteau între ele fel de fel de întîmplări.

Una din ele zise:

— Trebuie să chem coșarul să scuture coșul; știu dragă însă că am auzit că l-a accidentat o mașină.

Cealaltă cu un aer grav și parcă vrînd să spună cine știe ce mare filosofie, zise și ea:

— Ca să vezi dragă ?!.., din cauza mașinilor astea omul nu mai poate fi în siguranță nici pe acoperișul casei.

C. MIHĂESCU

nici un spirit mare nu vine s-o mai învieze. Astfel, religia duce viața rămășițelor sociale; ea nu poate nici trăi, fiindcă lipsesc cei ce i-ar putea da suflul vieții, și nu poate deocamdată nici muri de-a binelea, fiindcă tot mai are rădăcini într-o parte din omeneirea de azi; ea lîncezește¹⁴.

Critica „religiei creștine” ocupă un loc central în opera filosofică a lui Șt. Zeletin. „Viața ce aceasta o duce, a devenit o simplă afacere de formă; învățămintele ei, pe care oricine le știe de copil pe de rost, sînt cu desăvîrșire lipsite de înfrîurire practică”¹⁵. „Omeneirea cultă se află în plin proces de descreștinare. «Natura lor se revoltă» cerîndu-și drepturile, pe care această religie le-a călcat prea mult în picioare”¹⁶.

Făurirea de iluzii și idealuri, legănarea în gîndul unei alte lumi și disprețuirea celei reale — toată această boală a sufletelor iobage nu mai are rost de a fi¹⁴.

Omul cult consideră că natura i se înfățișează „ca o ființă care trăiește prin obiceiurile ei, la fel cu dînsul, cu deosebirea că — fiind lipsită de conștiință — ea își urmează obiceiurile cu statornicie, fără greș”¹⁷.

Tot în apărarea măreției omului, a naturii sale, Șt. Zeletin își manifestă și repulsia, profunda dezaprobară față de instituțiile și practicile religiei creștine. Iată, în ce fel își dezvăluie meditația, aflîndu-se în interiorul unei biserici, privind „peste cristoșii țintuiți pe cruce”: „Crucea îmi apare atunci ca simbolul martiriului, la care barbaria acestei credințe a supus de-a lungul vremurilor natura omenească, în nenorocita închipuire, că-i pregătește prin aceasta fericirea în altă parte”¹⁸.

Protestul și indignarea sa culminează cu acuzațiile ce le face direct lui Dumnezeu, care: „conduce în persoană această operă de omor sufletesc, gata să lovească cu fulgerile miniei sale pe cel ce dă îndărăț, și să răsplătească cu pretinsa fericire eternă pe cel ce în lacrimi și durere ucide «fiara» dintr-însul”¹⁹. Șt. Zeletin îl consideră pe Dumnezeu a fi: „cel mai nesățios sugător de lacrimi ce-a putut să născocască vreodată o minte rătăcită”²⁰.

C. PRANGATI

I. D. Feuerbach, Necesitatea unei reforme a filosofiei. Colecții de texte filosofice. E.S.P.L.A., București, 1954, pp. 45-46.

2, 3, 4. Șt. Zeletin, Nirvana. Editura revistei „Pagini agrare și sociale”, 1927, pp. 64-64, p. 114, p. 23.

5, 6. — Revista de filosofie, nr. 3, 1935, pp. 290-291, p. 290.

7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17. Șt. Zeletin, Religia naturii, în Revista de filosofie, nr. 2, 1923, p. 69; p. 7; p. 70; p. 7; p. 71, p. 7; p. 7; p. 7; p. 77.

18, 19, 20. Șt. Zeletin, Spiculi filosofice, Editura Revistei „Pagini agrare și sociale”, f.a., p. 61; p. 26; p. 2.

5

Meridiane

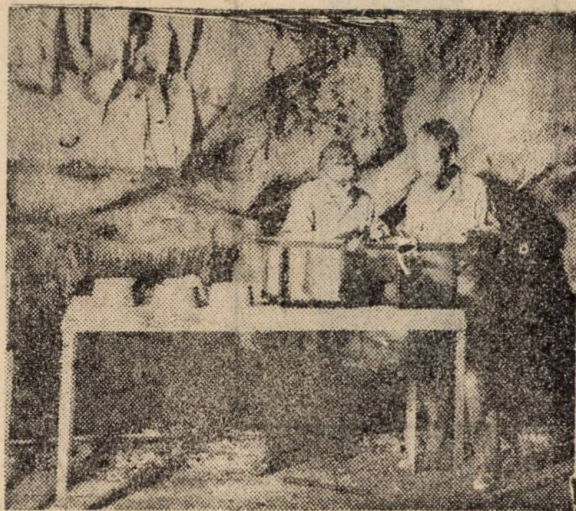
Comori din munții României

Flori care au fost lacrimi

Sub acest titlu (*Flori care au fost lacrimi*) apărea, într-un mare cotidian din Montevideo (*Diario las Americas*), la 6 mai 1977, prezentarea uneia dintre legendele românești (*Leyendas Rumanas*) de către Gabriela Arciniegas.

Înainte de a arăta ce cuprinde acest articol, vom spune că Gabriela Arciniegas este o cunoscută scriitoare columbiană, fiica lui Herman Arciniegas, (scriitor columbian consacrat), care — în 1977 — se afla în Italia, la Roma, la Embajada de Columbia (Via Sistina 139). În același an, ea întreprinde o călătorie în România, în timpul căreia este încântată nu numai de peisajul țării noastre, dar și de legendele răspândite în popor, de tradiții și obiceiuri, despre care va relata în mai multe din eseurile publicate în ziarele și revistele latino-americane, sub genericul *Leyendas Rumanas*. Unul dintre aceste eseuri (evocări) este cel publicat în *Diario las Americas*, sub titlul de mai sus (p. 7—8), altul în *El Dia de Montevideo*, (la 15 mai, p. 13), cu titlul: *Vida y tradición rumanas según Gabriela Arciniegas*, altele în *El Informador de Guadalupe* sau la Miami etc. Publicul din America Latină s-a dovedit extrem de receptiv, fapt pentru care tinăra poetă primește imediat oferte pentru alte articole despre România.

Se pune întrebarea: Cine comunicase toate aceste admirabile legende românești poetei Gabriela Arciniegas, intrucit din articolele ei nu relese numele informatorului. Acesta nu era altul decât *Constantin Savopol*, bine cunoscut scriitor militar, (autor al unor volume despre istoricul cavaleriei române și al unor articole și eseuri, publicate în revistele militare, cum și a unui volum despre *Gheorghe Moceanu*, apărut în 1972, la Editura Stadion). În ultimii ani de viață, scriitorul (colonel pensionar; participant activ la cele două războaie mondiale) se stabilise în Bușteni, unde a și decedat, în august 1979, fiind înhumat în cavoul familiei din Craiova. În dorința de a face cunoscute țara și tradițiile, cum și unele legende culese de el, Const. Savopol le comunicase scriitoarei Gabriela Arciniegas cu rugămintea de a nu i se dezvălui numele în caz de publicare — lucru pe care poeta l-a și făcut. Toate aceste legende alcătuiau de fapt o carte (*Comori din munții României*), pe care autorul mi-a încredințat-o cu puțin timp înainte de a muri. Această cârtică este alcătuită din opt legende, culese de autor în timpul peregrinărilor sale prin țară, fiind însoțită și de zece planșe, o scurtă prefață și note ajutătoare. Cele opt legende au fost repovestite și comunicate lectorilor sud-americani, fiind precedate de o *Introducción a las Leyendas Rumanas*.

Siboney - Cuba

Din Santiago de Cuba, capitala istorică a provinciei Oriente, mașina se așterne la drum de-a lungul litoralului Mării Caraibilor, adică mereu spre răsărit. Până la Siboney avem de parcurs 17 km pe o șosea liberă, trecând prin puține localități. Dincolo de marele oraș, între șosea și mare, se interpune un platou ușor vâluit. De forma unui cordon destul de lat și înalt de peste o sută de metri, el ținește țărmul de aici și pînă la Bahía de Guantánamo. Calcarele miocene ale platoului sînt fragmentate de riuri scurte. Născute sus, în jungla veșnic verde de pe creștetul învăluit în neguri al muntelui Gran Piedra din stînga noastră, ele șerpuiesc în depresiunea de la poale, apoi taie de-a latul platoului-cordon și se varsă în mare. Versantul sudic al platoului e o faleză înaltă, modelată în trepte. Fiecare treaptă nu-i altceva decît o terasă acoperită de muchiile tăioase ale lapiezului tropical și perforată de peșteri, unele foarte mari — paradis pentru speologi. După treapta cea mai de jos, de-a lungul țărmului între Santiago și golful Guantánamo se întinde pe mai bine de 60 km o suită de plaje naturale încîntătoare, din nisip foarte fin. Este cea mai lungă din Oriente, un adevărat paradis pentru amatorii de cură heliomarină. Playa Larga, cea mai lată și imbiătoare dintre ele, se află în dreptul Siboneyului, conferindu-i mari perspective de dezvoltare ca stațiune turistică.

În drumul nostru trecem pe lângă Granjita Siboney, curînd intrăm în Siboney, o mică dar frumoasă loca-

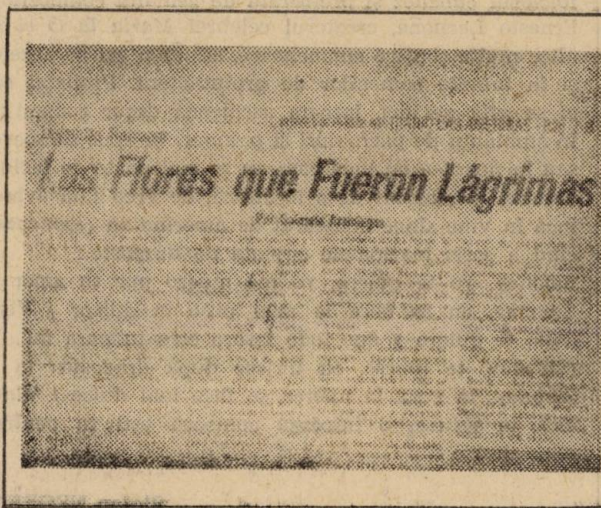
itate care te îndeamnă la popas. Clădirile, unele cuprinse de îmbrăţişarea vegetaţiei luxuriante, altele pitite în grădini cu leandri şi palmieri fşnitori îsi etalează siluetele simple şi elegante în lumina crudă a soarelui. O parte dintre ele, cocoţate pe treptele falezei sau construite chiar lângă plajă, sînt dispuse în amfiteatru în jurul unui golf al mării cu apa mai albastră ca seninul cerului.

După Siboney, maşina lasă în urmă plaja pustie acum, în martie. Sînt 26 de grade la umbră, dar e încă „iarnă”. Sezonul tradiţional de plajă pentru cubanezi începe în mai şi se termină în septembrie. Numai atunci plajele, cabanele, hotelurile şi restaurantele staţiunilor marine se umplu de turişti şi localnici. Doar pentru străini sezonul este tot anul, numai ei se bucură şi de splendida iarnă cubaneză, cînd temperatura Mării Caraibilor se menţine la 25—28°, excelentă pentru băi de mare şi soare. Cerul este de un albastru pur, fără nori aproape tot timpul. Floile repezi şi scurte înviorează natura, făcînd vegetaţia exuberantă, strălucitoare, multicoloră şi parfumată. Urcînd coasta prin hăţiş ajungem sus, pe ultima terasă. Aici hăţişul devine mai des, din arbuşti de marabu, din cale afară de spinoşi. Maşina scutură tot mai tare, ne aruncă unul peste altul. Muchiile solului calcaros se ascut, devin mai înalte, pătrund adînc în carnea anvelopelor. Drumul abia se mai ghiceşte pe întinderea nesfîrşită de lapiez tropical numit atît de sugestiv *diente de perro* (dinte de ciine). Acest cumplit lapiez s-a născut din joaca valurilor ca roca dură a ţarmului coraligen, pe vremea cînd marea tîlăzuia pe aici şi s-a adîncit sub acţiunea dizolvantă a apei de ploaie. În fine, pe buza unei imense doline şoferul frînează. În fundul ei se află intrarea în Cueva de los Majaes, ţinta noastră, a speologilor, o peşteră tropicală fierbinte, cea mai mare din zonă.

Toate aceste legende îi apar poetei columbiene „pline de un flor incredibil de perfect” („el aleteo de alguna flor increíblemente perfecta”). Şi mai departe: „N-am schimbat nimic din aceste istorioare, le-am lăsat doar să crească între minile mele, copind dragostea cu care au fost şlefuite de-a lungul secolelor” („...copiando el amor con que fueron coleccionadas y con que fueron atesoradas a travez de siglos”). Din aceste legende româneşti, poeta învaţă cum s-au putut naşte flori în zăpadă, că ziua se poate prefăce în noapte, că iubirea nu cunoaşte, nu respectă graniţele timpului şi nici pe cele ale morţii. Poeta columbiană este de asemenea impresionată de iubirea pe care o au povestitorii faţă de frumoasa lor ţară („del amor que le tienen mis contadores de cuantos a su hermosa tierra”)... iubire de ţară ce-i apare reflectată printr-un cristal („amor me lo han pasado a mí como a travez de un cristal, pero sin más barrera que el aire”). În final, poeta columbiană înalţă un admirabil encomion pămîntului românesc, riurilor, oamenilor, de unde provin legende repovestite de ea şi „unde viaţa îşi explică mai puţin motivele, lăsîndu-i sau determinîndu-i pe oameni la visare”.

Publicînd aceste legende, tînăra poetă columbiană a făcut ca numele ţării noastre să strălucească pe pămîntul continentului latino-american. Lectorii de acolo au receptat cu emoţie legende ca cea despre *Florile care au fost lacrimi*, despre *Penteleul şi ciobanul* — în care e pusă în lumină lupta, specifică basmelor noastre, dintre bine şi rău („la contradicción entre el bien y el mal) sau cea despre *Floarea de colt* (a Reginei) „como nació entre las rocas la „Flor de la Reina” por el amor de un caballero andante (id est: „cavalier rătăcitor”) y una princesa cautiva”. Poeta columbiană este încîntată şi de legende ca *Grota lui Neofit* („La Gruta de Neofit”... „evocando al monje Neofit que hizo el milagro del amor en los seres humanos” — evocînd pe călugărul Neofit care a săvîrşit minunea iubirii dintre semenii săi). Acest călugăr era — cum spune legenda povestită de Const. Savopol şi preluată de Gabriela Arciniegas — un fel de Sfîntul Francisc de pe meleagurile noastre, renumit prin înblînzirea fiarelor sălbatice...

Pentru cititorii noştri, vom rezuma una dintre aceste legende, ţinînd seama atît de textul scriitoarei columbiene, cît şi de cel al scriitorului român Constantin Savopol — textul român fiind pînă acum inedit. În varianta originală, titlul este *Iedera albă* (*Las Flores que Fueron Lágrimas*, în versiunea scriitoarei columbiene). Iată cum începe versiunea spaniolă: „A veces, en las montañas mas altas, cuando la primavera esta próxima y suelo todavia cubierto de nieve, de repente se siente un fuerte perfume, dulcisimo, inconfundible. Parece que saliera de la misma nieve”. Iată şi textul original: „Se spune că primăvara timpurie, cînd soarele topeşte zăpada din regiunea munţilor Coziag, iarna se retrage şovăind, ascunzîndu-se printre colţurile de stîncă

și pe fundul văilor adînci. Acolo, sus, la peste o mie de metri înălțime, în mijlocul naturii care doarme încă, se petrece o minune: flori albe și gingașe, cu miros plăcut, apar deodată pe luciul zăpezii, pe locul unde, cu o zi înaintea, fusese ger și viscol mare. Atît în versiunea spaniolă, cit și în original se amintește de misterul acestei flori, originară din muntele Lorenzi „en las Dolomites, cerca de Lubiana”, descoperită de către un pasionat botanist Blagayana, în 1786. (Într-o notă, menționată numai în versiunea originală, ni se spune că *iедера albă* este o varietate a florii de colț, rar întîlnită la noi: „Tija și florile sînt de dimensiuni excepționale, din această cauză colecționarii fac mari sacrificii pentru a o avea în colecția lor”.

Numele științific al acestei rarissime flori este *Daphnae Blagayana*. A se vedea și fotografia reprodușă în contextul acestei comunicări).

Legenda acestei flori (culeasă și aranjată de către Const. Savopol de la călugării de la minăstirea Stănișoara și de la pensionarul vinător Ion Voiculescu Calotă, țaran din Sărbănești-Argeș) este următoarea: Demult, trăia într-o peșteră îndepărtată din mijlocul unei păduri de brazi, un sihastru pe nume Anton („un ermitaño llamado Anton”), care-și petrecea timpul, gîndindu-se la mintuirea oamenilor prin bunătațe și înfrățire („Era extranjero, venia de lejos, de otras montañas más altas. Pasaba los días en su gruta de piedra, rezando por la salud de los hombres”). Era nevoit să-și aducă apa de la un izvor din vale... Într-o zi, cînd îmbătrînise, la întoarcerea de la șipot, Anton adormi pe o piatră. Fu desțepat de un vînt năpraznic și de o furtună: „Vîntul șuiera prin acele mofizilor. Pădurea vuia într-un urlet lung și cobitor”. Un trăznet puternic aprinse atunci pădurea și focul amenința să distrugă întreaga regiune. Sihastrul, „cuprins în această mare de foc, de fum și de urgie” căzu în genunchi implorînd cerul, cu lacrimi fierbinți. Atunci se produse o minune: „Vîntul încetă. Potopul de ploaie porni să stingă focul”. Legenda se încheie astfel: „Se zice că pe pămîntul unde au căzut lacrimile pustnicului au răsărit, au crescut și au înflorit flori albe-gălbui, în buchețele ca niște lalele mici cu multe petale ca cristalui, cu un miros foarte plăcut. Tulpina lor cu lujeri lungi se întinde pe pămînt ca iedera. Ea este prima plantă care înflorește primăvara în lumea singularică a muntelui, fiind considerată anunțătoarea frumosului anotimp cu care reînvie viața în lume”.

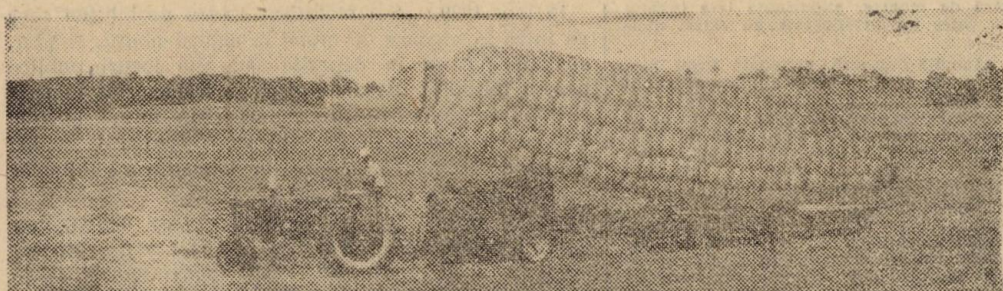
Prin publicarea în versiunea deosebit de sensibilă a poetei columbiene, această legendă (și altele care au urmat) intră în patrimoniul culturii universale. Dezvăluind astăzi condițiile în care aceste legende au ajuns și au fost publicate în America Latină, săvîrșim un act de reparație morală postumă pentru scriitorul Constantin Savopol, a cărui dragoste de țară, de tradițiile și legendele ei, cum și incredibila modestie sînt cu adevărat exemplare...

Simion BĂRBULESCU

După patru ani, în cea de a doua expediție biospeologică româno-cubaneză, revenind pe aceste locuri, avem o surpriză. Dincolo de Granjita Siboney în dreptul plajei urcăm pe un drum nou, tăiat cu trudă în durul *diente de perro* de colegii cubanezi, pînă sus, pe a doua terasă marină. La capătul drumului vedem un grup de clădiri și o firmă pe care scrie: „Laboratorio de biología subteranea Emil Racovitza”. Așadar, la indicațiile noastre din prima expediție ei au ridicat întîiul laborator de biospeologie tropicală din lume și i-au dat numele marelui nostru savant! E o recunoaștere a priorității românești în această disciplină și a scollii sale, care, prin noi, le-a dat o mînă de ajutor. După vizitarea clădirilor și a peșterii-laborator în care urma să lucrăm și să montăm primele experiențe cu animale subterane, revenim pe buza terasei marine. De sus se deschide o minunată perspectivă spre golf, spre fișia lată de nisip, încă pustie acum, în februarie. Coborîm pînă la mare și nerezistînd ispitei, intrăm în valuri, luptîndu-ne cu berbecii care ne plesnesc cu șfichiul creștelor înspumate. Apa, mult mai sărată ca a Mării Negre, ne pătrunde în ochi și ne ustură. Apoi, după reconfortanta baie caldă la 28°, ne întindem la soare pe nisipul alb-gălbui, extrafin, al plajei încinse, printre palmierii care aici sînt plantați pînă aproape de linia țărmlui. Pe boltă soarele își consumă ultimile vîpăi înainte de a scăpa la asfințit. Apoi noaptea cade brusc ca o cortină neagră și ne despărțim cu regret de nisipul încă fierbinte. Puzderia de stele îmi par tot atîtea ținte de aur și argint bătute în boltă Universului. Luna își risipește și ea pulberea de raze pe aleile stațiunii turistice și speologice. Un zvon de cîntec acompaniat de chitară îmi ajunge la ureche. Este Siboney, suava melodie pe ritm de sambă și habaneră, culeasă din folclorul cubanez și prelucrată de genialul compozitor Ernesto Lecuona, creatorul celebrei *Maria la O* și a altor multe șlagăre nemuritoare, aflate și azi pe buzele și în inimile oamenilor de pretutindeni. Probabil că el se afla pe aici, într-un asemenea decor romantic, în ambianța de parfumuri și palmieri la apus de soare sau în noaptea cu lună cum nu se mai poate de încîntătoare, îndrăgostit de o localnică, de vreo fată avînd încă în vine sînge înflăcărat de amerindian *ciboneyes*, cînd a scris înaripatele cuvinte de dragoste:

Siboney, yo te quiero, yo me muero por tu amor /
Siboney, en tu boca la miel-puso en dulzor / Ven aquí, te quiero y que todo tesoro eres tu para mí... /
(Siboney, te iubesc, eu tînjesc după dragostea ta / Siboney, în gura ta mierea se face mai dulce / Vino aici, te iubesc, o întreagă comoară ești tu pentru mine...).

Ștefan NEGREA

NEBRASKA

Home of the
CORNHUSKERS

O tragedie americană

Tim Runyan de la Catedra de istorie și David S. Brose de la Muzeul de istorie naturală îmi trimit invitații pentru simpozionul intitulat „Cercetînd trecutul orașului spre a găsi chei pentru viitorul Clevelandului”. Profesori, cercetători, muzeografi, oameni de cultură din Michigan, Pennsylvania, Massachusetts și Ohio prezintă lucrări însoțite de imagini referitoare la orașe antice și moderne, din Orientul îndepărtat și America centrală, dar mai ales referitoare la trecutul, prezentul și viitorul Clevelandului — oraș în care trăiesc 64 de comunități etnice, în care se vorbesc 40 de limbi și se publică ziare în 36, oraș al unui extrem de interesant și provocator pluralism cultural.

Michael D. Coe de la Catedra de antropologie a Universității Yale: „Dragă domnule profesor din cealaltă emisferă, dacă vrei cumva să știi de ce Clevelandul nu este astăzi cel mai mare oraș al Americii, ia și citește presa anilor '20.” Nu prea sînt în poziția de a împărtăși regretele sau speranțele legate de istoria orașului, dar presa acelor ani — *The Plain Dealer*, *The Cleveland Press*, *The Cleveland News* — merită răsfoită.

Veneția de lîngă vis

Venind dinspre Triest spre Veneția, cu mașina între zeci și sute de mașini pe spinarea netedă a autostradei, cu lipsa de surprize, și, deci, de interes, a peisajului, cînd însemnat de tulpinile porumbului, cînd de suprafețele golașe de cîmpie arsă de soare, al timp suficient pentru gînduri. Pentru a colinda prin memorie o Veneție construită de cărți, de albume, de ilustrate, de imaginație. Pentru a recunoaște gustul amar al unui scepticism crescut ca o bucurie pe o pajiște cu flori. Din versurile eminesciene vorbind despre o lume care nu mai este, nu poate să mai fie. Din semnalele de alarmă trase de specialiști, și reluate ades de presă, despre palate roase implacabil de ape și măcinate necruțător de vreme. Despre un oraș primejdut deopotrivă de porumbel și de pașii altor și altor trecători. Cu cît înaintezi, cu cît te apropii, bătaia emoționată a inimii trebuie să lupte din ce în ce mai aprig cu însinuirea tot mai profundă a melancoliei. Pentru că știi că fardul bătrîneții nu poate rivaliza niciodată cu frumusețea tinereții. Pentru că ai văzut și în alte părți că turismul, industria turismului nu cruță. Pentru că oricît iubind basmul despre tinerețe fără bătrînețe și viață

fără de moarte, experiența te-a învățat că valea lor privilegiată nu există nicideunde.

Atunci? Dar iată, niciodată altfel, mereu exact în clipa în care inima ar trebui să se recunoască învinsă, exact în secunda în care ar trebui să te întrebi ce cauți, de fapt, în Veneția, dacă nu crezi că ar putea să-ți dăruiască bucurie, ochii văd și sufletul îți șoptește: Veneția... Și-ți mai spune o dată, îndoiindu-se că ai înțeles: Veneția... Urmează apoi un moment de panică, în care te înverșunezi împotriva privirii că nu poate să cuprindă fulgerător totul. În care te îndoiesti de rezistența trupului, în care nu ai încredere în puterea pașilor de a străbate totul. Apoi rămiți nemișcat, cu siguranță mai multe minute decît îți îngăduie programul zilei cu atîta grijă stabilit. Te uiți leneș la sutele de tarabe care îți oferă mii de cartonașe colorate, de gondole aurite, de șiraguri din sticlă de Murano, suvenirurile venețiene. Te uiți laom la fiecare clădire, la fiecare pod, fără ambiția de a găsi neapărat între ele și capodoperele așezate de cărți și albume în memorie, vecinătăți, suprapunerii. Și călătorești la întimplare cu un vaporetto, neatenți la cuvinte, la avertismente, ca într-un vis. Din care nu te smulgi, nu poți, nu vrei să te smulgi nicicînd. Te alături cuminte coloanelor nesfîrșite de oameni, vorbind în toate limbile pămîntului și urmărind ca și tine același Ponte di Rialto, același Ponte dei Sospiri, aceeași Piazza San Marco. Dai 1.000 de lire și cumperi punguța de plastic cu boabe de porumb, le răsfirei în tăcere în palmă și aștepti răbdător înflorirea blîndă a porumbelilor. Cauți un unghi din care să cuprinzi, ca în poza de acasă, palatul dogilor, apoi îți dai seama că incomodezi un grup care neapărat aici vrea o fotografie, te ferești, faci cîțiva pași mai departe. Încerci să zărești caii, celebrii cai, dar nu, nu sînt aceștia, acești sînt copii, ceilalți adevărații, sînt în interior. Așa că urci scări, dar pînă la ei sînt încă atîtea ispite: Tezaurul, Pala d'oro..., Blitz-urile își fac datoria, murmurele ascund admirații, întrebări, amănunte. Nu te superi, nu ești revoltat. Îți priește, o recunoști fără uimire, acest aer dens de frumusețe, acest freamăt omenesc captiv frumuseții. Ai avut dreptate. Relele de care te-ai temut sînt aproape toate vii aici. Dar cît de puțin contează față în față cu splendoarea triumfătoare a Veneției! Cu vraja ei superioară mușcăturii, ridurilor, semnelor timpului!

Te depărtezi pe „calle”, pe străduțele înguste din partea mai modestă, mai puțin căutată de turiști ai Veneției. Seamănă cu rama simplă a unui tablou faimos, dar e caldă, prietenoasă, mîndră și ușor iscoditoare. Se bucură de previzibilele confirmări. Ce să-i mărturisesc, ce gânduri să las acestor flori năpădînd spre mine dinspre ferestre? Că știu că tineretea fără bătrînețe și viața fără de moarte sînt o poveste, doar o poveste? Dar dacă ai avut norocul să vezi Veneția? Ei, atunci, îngădui, învins, inimii fericite să-ți aducă aminte: „că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti”...

Doina CERNICA

15 ian. 1920: „S-a modificat Legea prohibiției care va intra în vigoare de mîine la miezul nopții. Așadar, alcoolul păstrat în depozite sau alte locuri publice pentru folosință personală trebuie transportat în case particulare de către proprietari pînă mîine noapte. Tot ce va rămîne în magazine va fi confiscat. Se interzice de asemeni fabricarea la domiciliu a băuturilor care conțin mai mult de 0,5% alcool.”

12 oct. 1920: „La 12 octombrie 1492 Christophor Columb a descoperit America și astfel a pregătit terenul pentru organizarea Ligii americane de baseball. La 12 octombrie 1920 «Indienii» din Cleveland — fără nici o legătură cu cei descoperiți de Columb acum 428 de ani — au cîștigat campionatul mondial de baseball.”

5 febr. 1921: „Douăzeci și una de stele ale ecranului au invadat simbătă Clevelandul cu ocazia deschiderii Teatrului Loew de pe Bulevardul Euclid.”

1 iulie 1925: „S-a deschis aeroportul municipal — cel mai mare din lume — în prezența a 100.000 de oameni.”

21 mai 1927: „Tinărul pilot american Charles A. Lindbergh a zburat de la New York la Paris — prima traversare fără escală a Atlanticului.”

22 nov. 1928: „Domnișoara Amelia Earhart este prima femeie care a traversat Atlanticul în avion.”

Și „performanțele” continuă: primul tren de pasageri în noua gară, prima stație de radio din Ohio, prima spectacol dat de Metropolitan Opera la Cleveland... pînă cînd, o știre din mai 1929 despre dezastrul de la policlinica orașului — o expozie în urma căreia au murit 124 de persoane — îmi amintește de faptul că îmi propusesem cîndva să aflu detalii despre „marea poveste senzațională” a Clevelandului anilor '50—'60. Aduag *The Cleveland Gazette* la colecțiile microfilmate ale celorlalte ziare și petrec lungi seri de iarnă în biblioteca de pe Superior Avenue cînd viața neromantată a lui Sam Sheppard.

Pe 4 iulie 1954 chirurgul Sam Sheppard își primea musafirii în vila sa din Bay Village — și astăzi unul din cartierele cele mai elegante ale orașului. Spre stupoarea oaspeților și marea jenă a lui Marilyn, la sfîrșitul unei zile în care făcuse două operații dificile, doctorul adoarme în fotoliu. Fred Stoner și soția se retrag puțin înainte de 12 iar Marilyn se duce la culcare în dormitorul de lângă cel al copilului. La 7 dimineată Sam Sheppard îi telefonează lui Stoner: „Vino repede, cred c-au omorît-o pe Marilyn!” Procurorul avea să constate că doamna Sheppard primise „cel puțin 35 de lovituri în regiunea feței și a pieptului” și că decedase în jur de ora 1.

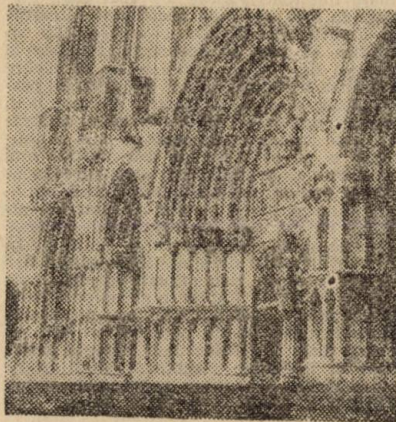
La proces, Fred Stoner avea să-și amintească întrebară adresată de Richard Sheppard fratelui său în dimineata de 5 iulie: „Tu ai făcut asta, Sam?” Dar doctorul declară că este nevinovat, că-și iubea soția care era însărcinată, că nu a auzit nimic toată noaptea — nici copilul de 8 ani nu se trezise de altfel — și că, pe la 5, cînd a urcat la etaj și a descoperit cadavrul, parcă ar fi văzut un bărbat mătăhălos, cu părul zburlit, dispărînd printre copacii de pe malul lacului; timp de șaisprezece ani Sam Sheppard a trebuit să repete această declarație de sute și sute de ori.

Procesul se instalează pe pagina întîi a tuturor ziarelor, cei doi frați și părinții doctorului — cu care împărțea clinica Bayview — nu pot oferi nici o explicație; întreaga Americă pare să se intereseze de „doctorul ucigaș”, turiști din zeci de state vin să-l vadă în celulă, se autoinventează martori, apare o prezumtivă „viitoare soție” și un fals copil ilegitim, bătrîna doamnă Sheppard încearcă să se sinucidă; juriul îl găsește vinovat iar judecătorul pronunță sentința: „Închisoare pe viață”. La a doua încercare, mama se sinucide iar tatăl moare și el la scurt timp după aceea — în ianuarie 1955.

O lume întreagă rămîne nedumerită după condamnare și „doctorul Sheppard este îngropat de viu în

Însemnări galice

● Am descoperit pe hartă, la îndemîna itinerarului, numele orașului Moulins, în centrul Franței. Și mi s-a luminat în minte o veche imagine din cărți, imagine ce mă preocupă cîndva. Fecioara Maestrului din Moulins. Trebuia s-o văd. Nu știam nimic despre oraș și biserica unde se află tripticul, și cu atît parea mai aventură întîlnirea atît de așteptată. Găsesc un burg aproape medieval, cu case înalte și unghiuri ascuțite, fațade în culori patinate de vreme și cu o savuroasă materialitate a pietrelor aspre și zidăriei plină de contraste a după-amiezii. Un turn înalt și roșcat, și, peste acoperișuri, două fleșe subțiri care semnalează catedrala. Un gotic simplu și cumințe de piatră deschisă la culoare, păstrînd detalii de romanice — arcade în sprinceană, rotunde și în chip neobișnuit alcătuite din pietre cenușii deschise și închise, alternativ, ca la unele construcții din Italia sau Spania. Interiorul, echilibrat și modest, luminat de vitralii în tonuri clare — dar cele mai multe din secolul cîncisprezece, după grija și mîgala portretelor expresive, severe. Comoara tripticului e ascunsă într-o sală laterală fără lumina zilei, în spatele unei porți grele. Un fascicul de lumină catifelată scoate pictura din întuneric: tripticul are două voiete care se închid peste cel din mijloc, iar acest „exterior” e pictat în „camăfeu” — o pictură monocromă de o delicatețe și perfecțiune unice, pe care n-am găsit-o nici reproducă nici amintită în nici o carte. Cred că dacă n-ar fi existat interiorul, acest „camăfeu” ar fi celebru, și n-ar fi o rudă săracă. Anul 1502, cînd Maestrul din Moulins a pictat tripticul, poate aparține Renașterii: deși luminocitatea culorilor și generozitatea liberă a compoziției amintesc acest stil, ansamblul are o puritate de parcă totul s-ar afla în vid, o lipsă de materialitate care o

Îndepărtează de sensorialitatea Renașterii și evocă generalizarea mai abstractă a Goticului. (Pentru Renaștere totul e viu și concret, dacă nu carnal.) Însă suavitatea angelică, și totuși cu totul feminină a portretului central evadează din orice stil și orice epocă, devenind „artă în afara timpului”, fără limite și clasificări. E desigur portretizată o persoană vie, de o inefabilă grație, candoare și delicatețe, dar portretul devine o întrușipare a feminității pure și fără de prihană, și trăiește, dar trăiește desprinsă de realitatea și timpul, imediat, un fel de prototip al perfecțiunii.

● Am mai amintit de Catedrala din Bourges. Revăzînd-o, aurită de apropierea amurgului, nu mi se mai pare morhorită și dramatică. Dar rămîne o faptură imensă, strînsă și adunată fără nici un gînd de zbor și de respirație : o reculegere austeră, statică, gravă. Reprezintă conștiința unei forțe a rațiunii lucide, a unui echilibru al lumii palpabile și impalpabile. Chiar și săgețile contraforturilor, strîse lîngă masivul trup de piatră, nu par, ca la alte clădiri gotice, să-și la zborul spre adîncul cerului, ci numai să apere vîșnia existenței sale. Portalurile uriașe sînt populate cu nenumărate statui și reliefuri, ca și Notre Dame din Paris sau din Chartres — dar figurile întrușipate aici nu freacă de viață, cu toată frumusețea lor, ci trăiesc static, cu o energie care nu se risipește în afară, ci rămîne închisă în sensurile profunde ale pietrei care prinde viață în forma dată de judecata omului. Aceiași misterioși și atotștiutori constructori medievali, care au dispărut odată cu secretul acestor clădiri irepetabile, au durat și această catedrală, ca o întrușipare a înrădăcinării de pămînt a unor forțe abstracte...

● Oceanul Atlantic, tîrmurile lui sălbătice și stîlcoase, udate de valuri necruțătoare, și tîrmurile bretonne, legănate în misterioase și aspre legende celtice — în aceeași atmosferă de neguri și licăriri mișcătoare, care dă în orice clipă și îpostază sentimentul spațiilor înfinite, al depărtărilor poate fără de întoarceri...

...L-am întîlnit în fapt de seară, cu toate nuanțele subtile ale zilei care dispăre în fața unei ape neașteptat de calme și netulburate de nici o adiere. Mă așteptam să văd un ocean amenințător și răvășit de furtuni, l-am găsit în tăcere deplină, de abia spartă de țipetele pescărușilor care caută fructele refluxului în clipele potrivite, printre stîncile dezbrăcate de valuri. Sub seninul zilei Atlanticul e și el albastru sau verde, mai prietenos și primitor sub strălucirea soarelui, pentru pinzele grădile care se avință pe întinderi — am și uitat, în lumină, că mă simțisem bîntuit de povești sumbre și de sufletele celor dispăruți în furtuni și nopți de spaimă. Refluxul lasă acum, în aerul cald stîncile mișunînd de viață în algele împletite și nisipul plajei în bătaia soarelui. Totul se populează și se însufletește de prezența omului, ca orice tîrm de mare sub soarele verii. Sînt în Bretagne, degetul Franței întins către largul oceanului, aproape de Capul Finisterre.

penitenciarul din Columbus". 21 mai 1955 : „Recursul doctorului Sheppard refuzat de Curtea supremă”; 14 octombrie 1958 : „Deținutul Sam Sheppard se oferă pentru a fi inoculat cu celule vii cancerigene”; 19 martie 1960 : „Madden, avocatul lui Sheppard, se stinge din viață”.

Știrea din urmă ocazională intrarea în scenă a ambițiosului F. Lee Bailey care îi propune cu cinism lui Sheppard să mai riște cîteva mii de dolari într-un nou proces, prin care doctorul își va cîștiga libertatea iar el celebritatea. Intrigată de proces și îndrăgostită de aproape legendarul doctor „care face 500 de flotări pe zi în celula închisorii”, Ilse Brandt vine din Germania în aprilie 1962 pentru a se dedica și ea salvării lui Sheppard.

Eforturile conjugate ale lui Bailey și Brandt îl eliberează pe Sam Sheppard la 16 iulie 1964 ; în ziua următoare Sam și Ilse sînt în Chicago unde se căsătorește, iar fotografia mirilor apare în toate ziarele din Illinois.

6 iunie 1966 : Curtea Supremă a Statelor Unite retrimite procesul la tribunalul din Ohio ; aceeași clădire și aceeași sală — acum renovate —, același om pe banca acuzaților, dar alt judecător și alt avocat, ajutat de un criminalist, se confruntă într-un număr de dezbateri programate între 24 octombrie și 16 noiembrie, cînd membrii juriului pronunță sentința : „Nevinovat !”

Bailey pleacă la Boston pentru a-și urma, după cum anticipase, o carieră strălucită în baroul din Massachusetts. La clinica din Cleveland „primul pacient al noului doctor Sheppard” moare pe masa de operație ; pacientul era asigurat pentru suma de jumătate de milion, compania de asigurări deschide un proces împotriva medicului și Sam Sheppard revine pe banca acuzaților pentru „neglijență în timpul serviciului”. După doi ani și jumătate de la căsătorie, pe 3 decembrie 1966, Ilse cere divorț : „M-a amenințat în repetate rînduri cu pistolul...” ; „Este violent, irațional...” ; „Îl caută mereu o femeie de pe undeva din est...”.

În aceleași ziare și, de multe ori, în aceleași zile, Sam Sheppard se dezvinovățește mereu, acuză societatea și destinul : „Dintre cei 300.000 de chirurghi din Statele Unite eu sînt singurul acuzat de neglijență și folosit abuziv de mass media.” Începe să bea, într-un restaurant își încearcă forța brațelor cu luptătorul profesionist Chuck Blackett și intră în campionatele organizate de acesta ; „doctorul luptător” cîștigă meciuri în America, Europa, Australia și Japonia, se îndrăgostește de motociclete, aleargă cu familia lui Blackett pe șoselele Americii și, în timpul unui sejur texan, trece în Mexic și se căsătorește cu fiica ultimului său prieten. Diferența de 25 ani dintre soți nu pare să afecteze fericirea căsniciei. La 6 august 1970 doctorul Sheppard se îmbolnăvește și refuză îngrijirea oricărui doctor ; moare în brațele soției după ce își pune diagnosticul de ciroză, care încheie o viață ieșită din comun și învăluită în misterul tulburătoarelor ultime cuvinte : „Știu cine a ucis-o pe Marilyn”.

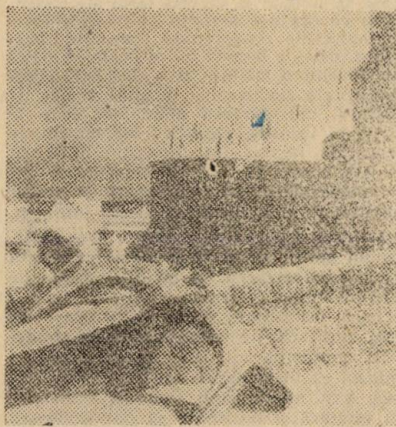
Viața doctorului Sheppard a devenit apol, în 1974, subiectul unei povestiri de Lou Rudolph, dramatizată pentru micul ecran de Harold Gas. Nici Rudolph și nici Gas nu au avut talentul, forța imaginativă implicit solicitată de realitatea unei existențe consumate într-un spațiu rezervat destinelor cu totul excepționale; în amintirea clevelandezilor cu care l-am abordat, cazul Sheppard este mult mai viu decât ficțiunea literar-cinematografică Sheppard; pentru înregistrare definitivă în neprețuitul fișier al tezaurului borgesian, pentru a fi scos din regimul cotidianului și setea de senzational a presei și instalat între granițele coerenței esteticului, subiectul Sheppard ar fi avut nevoie de un filtru Capote. „Ar fi avut” și nu „ar avea” fiindcă nu de mult, pe 25 august 1984, și existența cunoscută sub indicativul Truman Capote s-a încheiat la 59 de ani în condiții nu tocmai limpezi...

„Refugiul”

Pe 31 mai 1985 peste treizeci de tornadouri se abat asupra unor localități de pe malul lacului Erie, din estul și sudul statului Ohio: zeci de morți, alte zeci de răniți, case distruse, mari și multe pagube materiale. Clevelandul nu este lovit; simbătă 1 iunie este o zi minunată de vară — soare, cer senin împodobit cu cițiva nori albi, liniște — incredibila liniște după dezastru. Ne urcăm în Toyota lui Don Ramos și plecăm să vedem un sat la care ne gândim de mai multă vreme. Coborim pe 77 cam o sută și cincizeci de kilometri pînă în Bolivar, vizităm singurul fort din Ohio păstrat din timpul războiului de independență — Fortul St. Laurens, construit de Regimentul 8, Pennsylvania — iar destinația noastră este chiar în apropiere, pe valea Tascarawas, a cărei floare emblematică e trandafirul galben.

În Zoar a trăit — mai trăiește — încă — una din cele mai interesante comunități istorice din America. În 1817, peste trei sute de „separatiști” — separarea se referă la refuzul de a urma luteranismul, religia oficială, și dorința de a avea o biserică simplă și un ritual nesofisticat — au plecat din Württemberg, Germania de sud-est și, la jumătatea lui august, debarcau în Philadelphia. Sînt ajutați la început de „quakeri”, dar Joseph Baumeler, conducătorul grupului, reușește în cîteva luni să contracteze, cu condiția achitării sumei totale în cincisprezece ani, vreo două mii cinci sute de hectare pe valea riului Tascarawas; la 1 decembrie se înălțase prima casă — birne și acoperiș de șindrilă — din Zoar: „sanctuar” sau „refugiul”. După două ierni extrem de grele și recolte proaste, neputîndu-și acoperi necesitățile familiale și să contribuie și la cota de datorie, în 1819 „separatiștii” — paradox inevitabil — se unesc într-o „comună”: Societatea separatiștilor din Zoar. Toate veniturile aparțineau comunei și erau administrate în virtutea principiului „Fiecăruia după efortul depus și calitatea muncii sale”. Organizarea politică era simplă

● Nu pot deosebi casele bretone noi de cele vechi, modernizate. Cu nenumărate variații de detalii, toate au același caracter, cu o geometrie particulară, albe și proaspăt văruiate sub acoperișul înalt de ardezie cenușie — care pare negru cu luciul de grafit, cu hornuri late și înalte la cele două capete fără ferestre — hornuri care răspund desigur unor semneuri mari, din piatră, în camerele mari, atît de caracteristice țărilor nordice. Toate au o înfățișare bine definită, tranșantă în contrastul de alb și negru, o sobrietate elegantă și chiar proaspătă, dar gravă și fără cochetărie. Nu pot să nu fac legătura între casele acestea și costumele naționale bretone, mai ales cele femeiești: sobre, din mătase grea ori catifea neagră sau verde-neagră, simple și distinse, cu puțină broderie în culori pastelate, completate cu gulere ample din dantelă albă scrobîtă, la fel cu podoaba de dantelă de foarte diverse forme și modele purtată pe cap. Eleganța acestui contrast, felul în care sînt purtate costumele îmi sugerează ceva păstrat poate încă din evul mediu. Și toate se armonizează cu spiritul peisajului breton, al cărui farmec sobru și categoric mi se pare greu de definit. (Și, dacă mă gîndesc, toți pictorii care s-au perindat pe la Pont Aven, ca Renoir, Gauguin și amicii lor, s-au străduit să fixeze și să definească tocmai acest caracter, subliniind tocmai insesizabilul!) Culoarea închisă și catifelată a pilcurilor de pomi sau a pădurilor contrastează intens cu cerul profund și culoarea cîmpului cu asociații de nori cum rar am zărit în alte părți, deasupra solului văruiat și neliniștit... totul pare dens, imobil, limpede, și are altă consistență, altă lumină decît în orice alt colț al Franței. De altfel, peninsula Bretagne face parte din Franța, dar nu e franceză, ci bretonă. Aici se vorbește limba bretonă, născută din celtică și alte limbi nordice, și oamenii se socotesc bretoni, cetățeni francezi; muzica lor, cu ritmuri grele și melodii descori stra-

ni, nu seamănă cu muzica Franței. Este și în priveliște ceva din hotărîrea, luciditatea și încăpăținarea oamenilor care o locuiesc, un fel de generozitate aparte, cu un fanatism rece, care l-a făcut marinar pe atîția dintre ei, — deci un fel de poezi aspri, îndrăgostiți de spații nemărginite, de cerul vast și pămîntul stîncos spre care se întorc înfruntînd stihile și neprevăzutul, inflexibili și tăcuți.

● Masivul Central e o regiune muntoasă unde nu se văd munți. Am ajuns pe nesimțite mai sus decît Sinaia, fără ca priveliștea să se schimbe mult. Poate vegetația. Coaste mai rezezi de deal, riulete mai înguste și mai luți, vîi ceva mai adînci alcătuiesc acest vast și bătrîn masiv muntos, presărat și el cu sate și arășele, puțin mai împrăștiate și pierdute într-o verdeață mai deasă decît pe cîmpie. Aici s-a născut nobila și atît de franceza artă a tapiseriei, într-un orășel care acum are patru mii de suflete, poate de două ori cît în secolul 13, cînd au apărut în acest Felletin ateliere care l-au făcut repede faimos. Orășelul apropiat și mai mare, Aubusson, și oamenii lui mai îndemnicați în negustorie, le-au comercializat operele sub numele de tapiserii de Aubusson — nume care a rămas pînă azi. Iar în Felletin se mai fac și acum multe din cele mai importante lucrări ale genului, mulți din marii artiști care i s-au dedicat colaborează cu meșterii din Felletin — Lurcat, și alții.

În acest vechi și pitoresc burg se află o capelă gotică dezafectată în care am întîlnit prima dată tapiseria modernă — o mică expoziție a unui artist și atelierele locale mi-a tăiat respirația. În semi-obscuritatea severă a zidurilor de granit tăiate în ogive fine și zvelte, cu ferestre strîmte și înalte țîneau flăcările unor desene care, nereprezentînd nici un obiect, erau frumoase prin armonia trăsăturilor și culorilor — fascinant ca focul viu pe care poți să-l admiri oricît, completînd cu fantezia jocul nesfîrșit și reînnoit al luminii. Imaginația decorativă e totuși, Tapiseriile sînt așezate pe zidurile din blocuri de granit, așa cum le-a fost destinul lor la naștere, în evul mediu. Ele îmbrăcau atunci pereții de piatră din marile săli ale castelurilor, încălzite precum cu șemineuri prea mici pentru spațiul vast, în lungile și asprele ierni ale epocii. Ceea ce era util trebuia să fie și plăcut, și tapiseriile reprezentau scene de vînațoare, peisaje bogate cu animale — astfel au devenit o tradiție și o fală a Franței. Acum, ele sînt o artă plastică aparte de pictură, dar puterea ambianței de a le pune în valoare, chiar cu alt subiect, le leagă de vechea lor funcțiune. Aici, în capelă, contrastul între reprezentarea atît de modernă și fundalul aspru și auster al altui timp a accentuat șocul întîlnirii.

La Aubusson este o „casă a tapiseriei”, cu un atelier unde se demonstrează arta de a țese tapiserii, și cu o expoziție de lucrări actuale — unele copii ale operelor clasice, cu peisaje și personaje, dar cele mai multe făcute după „cartoane” de artiști contemporani, cu aceeași trudă și migală ca întotdeauna. Dacă operele clasice sînt mai curînd tablouri transpuse în țesătură și destinate să împodobească

și de natură democratică: femeile aveau drepturi egale cu bărbații, treburile comunei erau conduse de un comitet reprezentativ, sarcinile erau echitabil împărțite.

Harnici și pricepuți, bine gospodăriți, cu ateliere de croitorie, cizmărie, fierărie, zidărit, topitorie și carieră de piatră, apoi joagăr, moară și filatură ce foloseau dispozitive hidraulice, cu hotel central și magazin, separatiștii prosperă, încep să exporte bunuri folosindu-se de Canalul Ohio și, mai tîrziu, de calea ferată construită prin apropiere, iar în 1834 toate datoriile sînt achitate; în 1850 societatea avea deja profituri de peste un milion de dolari. Numai că, în 1853, moare Baumeler/Bimeler — agentul lor general, conducător religios, administrator financiar și arhitect; viața comunală a zoariților avea să continue încă patruzeci și cinci de ani, dar nici unul dintre ei nu a considerat că îl poate înlocui pe Bimeler. Pe de altă parte, dezvoltarea marii industrii din a doua jumătate a secolului micșorează rentabilitatea atelierelelor din Zoar.

Drept care, în 1898, „separatiștii hotărîsc să se separe”; proprietatea comună este împărțită în mod egal: cite douăzeci de hectare de familie și două sute de dolari; timp de optzeci de ani zoariții au supraviețuit și prosperat prin acest mic experiment de viață colectivă, amintind de falansteruri și încercări similare ale socialiștilor utopici, sau de ferma transcendentaliștilor americani din Massachusetts.

Oarecum destul de izolat încă, satul de astăzi își păstrează o mare parte din farmecul vechimii — o zonă liniștită, departe de zarva lumii moderne. Înregistrat în documente federale ca „loc istoric”, noul Zoar este un fel de comoară națională. Cele mai multe clădiri au fost restaurate și vizitatorul de astăzi redescoperă simplitatea, culoarea și simetria germană care și-au lăsat amprenta asupra acestui colț din Ohio. „Societatea istorică” a statului menține un complex muzeal format din opt clădiri și organizează turnuri cu ghizi prin vechiul sat, o expoziție de plapume în iunie, un schwabenfest în iulie, o sărbătoare a recoltei și o expoziție florală în august, șase săptămîni de seminarii pe teme istorico-etnografice în septembrie și octombrie și un „crăciun în Zoar”.

Este aproape ora prînzului, desfacem coșurile și cutiile luate pentru picnic pe malul frumosului lac înconjurat de păduri, ciocnim un pahar de Tîrnave cumpărat din Cleveland și ne peregrinăm prin cele opt clădiri: fosta poștă, acum magazin universal, „casa numărul unu” — reședința georgiană a lui Joseph Bimeler, sera, muzeul Bimeler mobilat numai cu piese din secolul trecut, brutăria, atelierul de tinichigerie, rotăria și fierăria; scule și unelte vechi, articole de îmbrăcăminte, țesături, documente și relicve ale unui neobișnuit stil de viață. Bem o cafea la „Hanul de pe malul riului” și ne întoarcem la Cleveland, printre localități lovite de tornadouri, dintr-un secol în care America se constituia ca o importantă civilizație a lumii moderne.

Ștefan AVĂDANEI

Cu schiurile pe lava Etnei

Printre manifestările sportive a căror semnificație depășește simplul act sportiv (fie el și de amploare) căpătînd aureola de simbol, concursul internațional de schi prilejuit primăvara de cele „3 giorni dell'Etna” în însoțita Sicilie se relevă nu numai prin inedit, ci mai ales prin profundul său conținut uman. El reprezintă o adevărată pledoarie pentru viață, pentru bucuria de a trăi și mijlocul de a înțelege că viața învinge oricâte calamități și neajunsuri s-ar abate asupra omului. Se poate fi mai convingător și în același timp mai impresionant decît explozia de vigoare și tinerețe a unor „copii ai lumii” veniți să se joace la doi pași de crater, înlocuind pentru un moment imaginea sumbră a torentelor de foc și lavă încremenite de veacuri cu cea a grațioaselor urme albe descoperite de schiurile lor, mai vii și mai strălucitoare în lumina soarelui decît nourășii sloboziți în văzduh de răsufierea adormită a bătrînului vulcan? Sau curajul și perseverența cu care locuitorii comunelor Nicolosi, Tre Castagni sau Pedara asal-tează centimetru cu centimetru vulcanul, făcînd să pulseze viața pe șuvoaiele de lavă inerte, ce-au curs cîndva, înjolitînd totul, pînă sub vatra Cataniei de azi?

Ajunsesem la Catania noaptea, după o călătorie lungă, dar plăcută, fericit că putusem vedea Napoli ca apoi să... „murim” liniștiți. Vezuviul dominînd imperturbabil golful, dar lipsit de acel nimb strălucitor pe care și o simplă fumegare i l-ar fi putut da, după care napolitanii, firi expansive, tînjesc atît de mult, dispuși mai curînd să accepte partea plăcută a vieții, cu orice riscuri, decît să se întristeze închi-puindu-și urmările unei erupții asemănătoare celei care a făcut cîndva din Pompei un oraș mort. Scru-

peretii, reînvierea tapiseriei a adus cu totul altceva: devine obiect decorativ, pe care nu-l mai putem închipui în ramă ca un tablou, nici pictat în ulei ori cu alt procedeu... Ele sînt făcute să acopere un spațiu liber și să-i dea un sens în întregul unei încăperi. Deci tapiseria capătă o funcționalitate, ceea ce se aplică mai greu picturii. Scopul nu mai e expresiv, ci pur decorativ, deci are nevoie să se armonizeze cu un ansamblu ori cel puțin să creeze o ambianță — e ceea ce o îndepărtează de pictură ca funcție estetică, chiar dacă natura e aceeași. Și trebuie să constai că acest caracter permite o varietate și o bogăție de idei pe care n-am întîlnit-o niciodată în pictură. Imaginația își poate permite orice alcătuiri de forme și culori, de la figurativul cel mai concret pînă la simplul joc al flăcărilor sau al combinațiilor mai mult ori mai puțin geometrice.

Dorin SPERANȚIA

Panoramic sovietic

• **MONUMENT LENIN LA MOSCOVA.** Un monument al lui V. I. Lenin, fondatorul Statului sovietic, a fost înălțat în Piața Oktabrskaja din Moscova. Chipul în bronz al lui Lenin (8,5 metri înălțime) se înalță pe un soclu de granit roșu (bloc de granit de 300 tone trimis din Ucraina). La bază, monumentul este înconjurat de 14 siluete de bronz: luptători pentru revoluția din 1917, eroi ai revoluției din Octombrie. Acest nou monument, creat de sculptorul L. Kerbel, laureat al premiilor Lenin și de Stat, împreună cu sculptorul V. Fedorov, arhitecții G. Makarevici și A. Samonov, întruieștează cu mult talent umanismul și mîndria omului și operei sale.

• **UN NOU MUZEU LA TAŞKENT,** instalat într-un vechi edificiu al Muzeului artelor Uzbekistan. Colecția reunește mai mult de 1000 piese, opere care au peste 3000 ani, și altele aparținînd artiștilor moderni. Asia Centrală, îndeosebi Bukhara, a fost renumită din cele mai străvechi timpuri pentru broderia în fir de aur. Într-o sală sînt expuse articole de glivaerie: inele, brățări, pandantive și alte ornamente atît de apreciate în Orient. Aurdria, arta cizlării este una din meseriile care a rezistat din vechime și a dat capodopere nenumărate. Unele dintre ele, care au parvenit în sirul secolelor, sînt expuse într-o sală specială. Un loc aparte revine în muzeu colecției instrumentelor muzicale: tamburine, rubaba, doira, tşanga, ornate unele, cu sumptuoase incrustații de sticlă.

• **MONUMENT ANDREI RUBLEV.** Pe o colină abruptă care domină Yauza, la Moscova, se înalță Mîndstirea Sfîntului Andronic, toată din piatră albă. Ea adăpostește astăzi Muzeul de artă străveche care poartă numele marelui pictor rus al secolului al XIV-lea și începutul secolului al XV-lea, Andrei Rublev, autorul fatmoasei TRINITĂȚI.

Marele artist a fost înhumat aici unde, nu demult, i-a fost înălțat un monument. El ține ramele icoanelor pe care se sprijină. Figura este calmă, privirea concentrată. Artistul se ascultă, cercetează ceea ce-i oferă imaginația... Este un străduitor și imens travaliu spiritual, măiestria creatoare a posibilităților sale. Bronzul a transformat aceste stăruințe în eternitate, lumea lui Rublev a devenit astfel patrimoniul epocii noastre, timpul lui a venit. Monumentul se înscrie în peisaj și arhitectura Mănăstirii Sfântului Andronic pare a aprofunda spațiul istoric. Plastică sculpturii este de claritate clasică, soclul este simplu, fără ornamente. Dimensiunile statuii sînt raportate cu precizie la tot ceea ce o înconjoară, locul, edificiile. Tot ansamblul creează o senzație de armonie și restituite valoarea primă a artei pe care o afirmă, cu o vigoare incontestabilă, Andrei Rublev. Autorul monumentului este sculptorul sovietic Oleg Komov.

● **„CAFENEA LITERARĂ” LA LENINGRAD.** La numărul 18, pe Nevki Prospekt, o clădire veche ornată de o coloană albă. Are mai mult de 150 ani și găzduia o cofetărie — patiserie celebră, loc predilect de întâlnire al scriitorilor epocii. Printre vizitatorii săi era și F. Dostoievski. A. Pușkin, înainte de a se duce spre locul duelului fatal, s-a întâlnit aici cu martorul său. Puțin după aceea, localurile sînt ocupate de o „Cafenea literară”... Candelabre de bronz pînă în plafoan, jilturile capitonate, parchet de culoare, tapiserii, gravuri din secolul al XIX-lea, portretele personalităților văzute că frecventau patiseria. Un pian cu coadă, o vioară, un violoncel... În primul salon, raioane cu cărți, zeite ale gloriei înaripate în abajururile verzi ale lămpilor. Se organizează aici seri literare, dezbateri, întâlniri cu reprezentanți ai artei, concerte de muzică clasică, de romane străvechi, expoziții... Pentru a pune la punct meniul, bucătarii au studiat gastronomia epocii. Vizitatorii pot alege specialități franceze și ruse, apreciate în secolul al XIX-lea.

● **FESTIVALUL „MUZICIENII SE AMUZĂ”.** Risul la un concert de muzică clasică este sinonim fiasco-ului. În toate cazurile, în afară de acestea... Zimbetele care nu părăseau chipurile miilor de auditori din marea sală a Filarmonicii din Tbilisi au fost cele mai bune recompense pentru muzicieni. Era primul Festival „Muzicienii se amuză”. „Talentul și audiența Lianet Isakadze sînt realmente inepuizabile. STRADIVARIUS-ul său este capabil nu numai de a smulge lacrimi, ci și de a stîrni risul”, scriau ziarele. Spiritul imaginativ și talentul de execuție al pianistilor, violonistilor, violoncelistilor au îngemănat lucruri aparent incomparabile: Mozart și Sch-nitke, Cealikovski și Gershwin, Chopin și Cage... Un succes nebun este revenirea la TEA FOR TWO, o piesă a compozitorului englez John Mac Burney. Festivalul „Muzicienii se amuză” a devenit deja tradițional de la prima sa ediție...

tasem îndelung litoralul spre Capri, sperînd să vedem acel colț de rai, Anacapri și San Michele, unde Axel Munthe a trăit și a suferit. Mai apoi, pe înserat, aveam să ne aventurăm pe apele involburate ale aceluiasi drum pe care Ulise, în peregrinările sale, cutezase să înfrunte urgiile Scylei și Caribdei — paznicii strimtorii Messina —, salutînd, înainte de a atinge uscatul, din înălțimea ferry-boat-ului, Madonnina Protetrice, încredințată că am pășit cu dreptul prin „Poarta Siciliei”.

Curiozitatea de a vedea Etna nu ne-a dat pace toată noaptea. Abia a doua zi aveam să înțelegem paradoxala extaziere a napolitanilor ori de cite ori Vezuviul devine activ. Etna are o putere de seducție căreia nu-i pot rezista nici urmașii victimelor erupției de acum cîteva sute de ani pe lava căreia își construiesc casele. Născut din inima pămîntului și împlintat în înalt printr-o imensă coloană de fum, vulcanul pare un solid pilon de sprijin al bolții cerești. Cu silueta sa masivă ce domină Calabria italiană și cele trei mări: Mediterană, Ionică și Tireniană, el pare în același timp un bătrîn patriarh și un străjer la porțile destinului. Plecînd din Catania, drumul unduiește spre Etna prin pitoreștile așezări Gravina, Masalucia și Nicolosi, în care abundă construcțiile noi și vilele moderne. Priveam transfigurați bogăția culorilor, amplificată pe fundalul cerului albastru ca safirul, pe care numai frescele cu scene biblice ale Voronețului nostru ni-l putuse releva, vegetația luxuriantă, atmosfera tremurîndă, îmbătută ca și noi de aerul înmiresmat de aburul călduț al pămîntului proaspăt răscolit și al florilor de leandru sau rozmarin. Nu rezistăm tentației de a alerga printre tufișurile de gineștra sau mirt în plină floare, îmbrățișînd cu privirea livezile de mandarină și portocali în pîrg și răzoarele de sub care își scot capetele fragilele tul-pinițe de viță de vie. Dar, pe măsură ce înaintăm spre masiv, peisajul devine din ce în ce mai arid, frîngînd feeria imaginilor de pînă atunci. Nu am văzut și nici nu mi-am putut închipui spectacol mai copleșitor, mai tulburător ca revărsarea haotică și încremenită a lavei, acei monștri diluvieni contorsionați în zbaterea și lăcomia lor cumplită pentru a înghiți în gurile lor averse totul. Ici-colo, mici oaze de vegetație par bărci de naufragiați într-un ocean cuprins de paroxismul unui uragan. Coșmarul avea să se risipească abia sus, după cîteva minute parcurse cu telefericul. Steagurile multicolore larg desfășurate în adierea brizei marine, forfota schiorilor înaintea startului, veselia și cîntecul localnicilor, pentru care această competiție era o sărbătoare, creau o atmosferă vie, antrenantă. Poate tocmai datorită acestui fapt, concursul a căpătat o notă aparte, transformîndu-se într-o autentică joacă, absolvită de tensiunea marilor curse. Cu toții aveam aripi la picioare și în suflet... Alunecam dezinvolt pe zăpadă, sfidînd avalanșa norilor vulcanici împinsă de vînt peste capetele noastre și cenușa care ne usca gîturile, iar setea ne-o potoleam cu „un poco di vino rosse di Masalucia”.

pe care grijuliul Mimo Signorelli ni-l oferise la plecare.

Cine a câștigat concursul? Schranz, Marielle Goitschel, Mahlknecht sau Ilona Micioș? Nu mai conta cine! Am câștigat noi toți, prin prezența noastră acolo.

Am coborât apoi grăbiți. Ne aștepta marea, lumea de basm a figurinelor în costume și armuri aurite care vorbeau despre minunata istorie a paladinilor francezi, desfășurată pe cițiva kilometri spre Taormina, atmosfera de reculegere din teatrul greco-roman și discuția colorată cu barcagiii ce ne transportau spre Isola Bella, atât de veseli și atât de triști și pretutindeni prieteni.

Am luat ca amintire două bucăți de magnă pe care le culesesem dintr-un crater stins. Măști ale suferinței umane pe care închircirea materiei le plâzmuise. Aceeași magnă pe care artizanii Taorminei o folosesc cu atita măiestrie în exprimarea simțămintelor lor făcînd-o să vorbească, așa cum în mod miraculos localnicii o fertilizează.

Am încă vie în memorie discuția pe care am purtat-o cu cițiva muncitori de la instalația telefericului, la început derutați auzindu-ne vorbind românește, gata să parieze că sîntem originari din cine știe ce regiune nordică a Italiei, mai apoi surprinși și bucu-roși că ne putem înțelege așa de bine. Erau de prin părțile interioare ale Siciliei. Îi trăda gestică mai rezervată și umbra de tristețe din ochi. I-am întrebat pentru ce-și părăsiseră locurile stabilindu-se aici, considerînd că viața lor este veșnic în pericol pe vulcan (în 1971, erupția Etnei a distrus în parte instalația telefericului). Mi-au răspuns cu amărăciune că un cutremur le distrusese totul, că măcar aici găsiseră adăpost și posibilitatea de a-și câștiga existența. Ca ei fuseseră 50 000, rămași în plină iarnă cu ce apuca-se să scoată de sub dărîmături...

Mario, barcagiul care ne purtase pe apele albastre ale golfului Taorminei, era și el un tînăr venit de prin alte părți. Siacca, unde se născuse fusese cîndva o localitate pescărească putenică și prosperă, dar migrarea peștilor și sărăcia declanșaseră un exod al oamenilor spre alte zări, mai ales a tineretului. Drama generației lui era în fond drama unei mari părți a tineretului sicilian. Lipsa de lucru, sărăcia îi obligă să emigreze în Elveția, Republica Federală Germania, Venezuela, S.U.A. Așezări din interior, spune Mario, au rămas aproape complet fără tineri. Pentru ei Sicilia este acum un pămînt blestemat, plin de nenorociri, neschimbat de secole, fără resurse și fără speranțe.

Lor le datoresc înțelegerea mai profundă a unor stări de lucruri care dezvăluie cealaltă față a Siciliei, această insulă pe care turiștii străini o cunosc ca pe o „isola felice”, ametriți de vegetația luxuriantă și „dolce vita” stațiunilor de pe litoral, dar care, în realitate, după cum se exprima scriitorul Leonardo Sciascia: „este o regiune zguduită de la origine, devastată nu numai de mișcările seismice, erupțiile vulcanului, dar și de cele omenești, de istorie”. Un

Noutăți editoriale chineze

● La Editura tineretului chinez a apărut volumul „Noi, tinerii contemporani”. Această antologie reunește 26 scurte nuvele și reportaje, scrise de tineri pînă în 35 ani și selecționate dintre mai mult de 5 000 de lucrări trimise la concursul literar cu același nume, organizat de Radiodifuziunea Centrală, Televiziunea Centrală și două reviste: „Literatura tineretului” și „Tinerimea orientală”, care au fost convocate de Comitetul chinez de organizare a Anului Internațional al Tineretului.

● „Scurte poeme alese contemporane” se intitulază volumul publicat de Editura literară 100 de Flori din Tianjin. Această antologie, realizată de trei poeți celebri — Zhang Zhiming, Yan Yi și Lin Na —, conține, în 720 pagini, poemele a 386 poeți. Toate aceste excelente poeme au fost scrise între 1949, data nașterii Republicii Populare Chineze, și iulie 1982.

● Editura cărților vechi din Shanghai a scos de sub tipar volumul „Comentarii despre literatura clasică” de Zheng Zhenduo. Această operă, care regrupează peste 100 articole și comentarii inedite sau dispersate în ziare și reviste, prezintă subiecte foarte variate: studii de istorie a literaturii chineze sau ale romanelor și pieselor de teatru clasic, analize ale scriitorilor și operelor lor, etc.

● Editura Qilu din Shaundong publică „Biografia comentată a lui Confucius” de Kuang Yaming. Confucius (551—479 î.e.n.), mare gînditor, filozof și pedagog al Chinei antice, exercită un interes profund asupra culturii și gîndirii chineze. Opera se împarte în 10 capitole: „Planul social din urma timpului lui Confucius”, „Filozofia bunăvoinței”, „Etica: bunăvoinței”, „Confucius, primul mare pedagog din istoria Chinei”, „Influența exercitată de Confucius asupra posterității”, etc. Două anexe: „Scurtă notă biografică Confucius” și „60 sentințe morale” scoase din „Conversațiile” lui Confucius, precum și opt ilustrații îmbogățesc această operă de aproximativ 300 000 de caractere.

● Un roman de Hualing Nie (de 300 000 de caractere) — „Dincolo de munți, curge apă fără încetare” — a văzut lumina tiparului la Editura poporului din Sichuan. Hualing Nie este o scriitoare americană de origine chineză, care descrie în acest roman experiențele dureroase ale metiselor Lian'er, al cărui tată era american. Mai tirziu, prietenia sinceră între popoarele acestor două țări îi va reaprinde inima și va șterge umbrele vieții sale.

● Editura de cultură și artă a publicat „Biografia lui Zhang Daqian” (aproximativ 600 000 caractere) de Yang Jiren. Zhang Daqian, celebrul pictor chinez, născut în 1899 în actuala municipalitate Neijiang, provincia Sichuan, a murit în 1983, în Taiwan. Autorul acestei lucrări este un compatriot al său. Această biografie se împarte în două volume. Prima povestește viața lui

Zhang Daquan de la nașterea sa pînă în 1949, cînd a părăsit continentul chinez, iar a doua relatează viața sa în străinătate și la Taiwan. Titlul cărții este caligrafiat de celebrul pictor Wu Zuoren.

● „Manualul de pictură al Atelierului 10 bambuși”, noua colecție completă de xilogravură în culori din dinastia Ming, a fost tipărit la Editura cărții și picturii Changhai. Arta xilogravurii a fost creată în 1619, sub domnia împăratului Wanli din dinastia Ming, în provincia Anhui. Hu Zhengyan, pictor celebru (1580—1671) a editat primul „Manual de pictură al Atelierului 10 bambuși”, unde sînt reunite xilogravuri în culori reprezentative ale epocii și care ocupă un loc destul de important în istoria artelor frumoase, gravură și sculptură din lemn chinezesc. Era, de asemenea, prima colecție de acest gen din lume. Cu toate acestea, după mai mult timp, „Manualul” s-a găsit incomplet. De data aceasta s-au consultat toate marile biblioteci și galerii personale și, după confruntare, s-a reușit reeditarea unui nou „Manual”, cel mai complet care există după dinastia Ming. Acesta conține 356 xilogravuri divizate în 16 fascicule pe 8 genuri: Caligrafie și pictură, Bambus, Cerneala picturilor chinezești, Roca, Penița, Floare de prun, Orhidee, Fruct. Fiecare dintre genuri cuprinde 20 xilogravuri și cîteva xilografi însoțite de o pagină explicativă.

● La Editura pentru literatură populară a apărut primul volum din seria de „Opere” de Qu Quibai. Născut în 1909 la Changzhon (Jiangsu) și asasinat în 1935 de guvernul gomindanist, Qu Quibai a fost unul dintre fondatorii literaturii proletare. El a lăsat numeroase opere, care numără mai mult de un milion de caractere și care privesc teoria literară și artistică, creația literară, reforma caracterelor chineze etc. Opere de Qu Quibai, în 14 volume, care se publică din nou, regroupează majoritatea acestor scrieri, șase dintre ele fiind consacrate literaturii.

● Editura pentru literatură și artă nouă publică „Opere” de Zhang Tianyi, în 10 volume. Zhang Tianyi este un scriitor chinez renumit. Originar din Xiangxiang, provincia Hunan, născut în 1906 la Nanjing. A început să scrie la începutul anilor 20. Numai între 1929 și 1938 a terminat vreo sută de opere literare, dintre care majoritatea au fost regrupate în 12 antologii de povestiri și în 6 sulegeri de nuvele și romane.

● „Opere complete” de Jie Xisi au ieșit de sub teancurile Editurii cărții vechi din Shanghai. Jie Xisi (1274—1344) era un scriitor celebru al dinastiei Ming. Operele sale descriu calamitățile războiului, cupiditatea funcționarilor care aduceau poporului mari suferințe, seceta și inundațiile care l-au aruncat în prăpastia mizeriei. Poemele lirice deosebit de „recitative”, ilustrează frumusețile peisajelor patriei sale, pe care a iubit-o cu ardere.

pămînt care de secole nu-și răsplătește fiil decît cu zgîrcenie și cu tragism...

Timpul s-a scurs prea rapid. La plecare, desprinderea avionului de pistă îți lasă impresia unei cufundări în mare. Un grațios viraj spre stînga ne permite să mai aruncăm o privire spre riviera Ciclopilor, atît de familiară nouă, care începe de la Ognina, legendarul port al lui Ulise, și se întinde pînă la falezele abrupte Acireale pe care castelul Aci, solitar și superb, pare mai curînd o plăzmuire. Revenim deasupra Cataniei, apoi, atrași parcă de un magnet invizibil, ne îndreptăm direct spre vulcan. Pentru o clipă sîntem deconcertați. Privim hipnotizați în zare coloana de fum, care pe măsură ce ne apropiem capătă proporții uriașe. Zburăm la altitudine joasă — puțin peste 3296 metri cît măsoară Etna — ocolind craterul atît de aproape, încît simțim cum respirația ni se oprește. Spectacolul este unic: trimbe de fum și magnă sînt aruncate în văzduh la intervale neregulate, în timp ce spre mare, ca dintr-o rană larg deschisă, curg șuvoaie de lavă incandescentă. Încerci un sentiment contradictoriu de admirație și oroare, de care cu greu te poți detașa. Gîndurile mă poartă la Harun Tazieff, acel temerar vulcanolog care, cochetînd de atîtea ori cu moartea, n-a ezitat niciodată să-și ofere viața pentru o clipă de lumină și adevăr. Fără să vreau întorc capul spre stînga și descopăr uimit, între Rifugio Cagni și Sapienza, urmele albe ale șerpurilor noastre pe zăpadă. Pentru moment am senzația că mișcarea schiorilor pe zăpadă este aievea. Craterul a dispărut undeva în urmă. În locul lui, amfiteatrul grec de la Taormina se descoperă suspendat deasupra mării ioniene, răspîndind în eter glasurile homerice și frămîntarea mușimii. La orizont, cerul și marea se unesc într-o singură linie.

Ion MATEI

Sarajevo - Expres

Cu biletul pentru Sarajevo în buzunar îmi amintesc de o piesă de teatru citită cu mulți ani în urmă. Acolo, personajele străbăteau, într-un tren spre Sarajevo, toate etapele istoriei până la atentatul asupra arhiducelui Ferdinand care a declanșat alte rosturi și alte înfățișări ale lumii... Expresul electric, al cărui număr e specificat pe bilet, nu are însă nimic dintr-un vehicul al istoriei; așteaptă liniștit cu ușile vagoanelor larg deschise, într-o curte domestică care seamănă, mai curînd — cu chioșcurile sale încărcate de mici bunătăți și tonetele sale resirate de-alungul liniilor — cu un bazar de sărbătoare decît cu gara centrală a Belgradului. Se pleacă, cred, spre depărtări, din această atmosferă calmă și colorată, cu sufletul mai liniștit. Decorul se continuă, într-un fel, și în interiorul expresului unde confortul, cafeaua turcească fierbinte servită în cupeu, între două zimbete ale stewardului, aerul condiționat și crainica discretă de la difuzor care începe prin a prezenta personalul de serviciu al trenului, caracteristicile și viteza locomotivei, apoi fiecare oraș de pe parcurs cu melodiile sale specifice — evocă ritualul clasic al transoceanicelor și avioanelor de cursă lungă... „Sarajevo, Sarajevo, dragostea mea!” cîntă o voce domoală și în compartiment, oameni gravi care discutau, pînă atunci, cu aprindere, despre lucruri grave repetă melodia într-un cor murmurat. Mai sînt cîțiva kilometri și trenul din piesa de demult a rămas într-o amintire livrească cu sfărămături dintr-o veche istorie, în timp ce expresul serpuieste printr-un peisaj real compus din pajiști și clădiri.

De ce oare drumul metalic către oraș se oprește undeva, pe un peron de unde trebuie să cobori treizeci și șase de trepte pînă în holul stației și apoi alte șase pînă la piața gării? Cum poate să înceapă pentru cineva — chiar dacă a călătorit cu expresul — un oraș ca Sarajevo de pe un caldarîm banal cînd șuvoaiele existenței sale pornesc de atît de departe și din direcții atît de diferite? Să fi fost acesta caldarîmul lui Grigori Princip de pe care el a văzut, într-o fracțiune de secundă, cît ține traiectoria unui glonte, trecutul și, poate, viitorul țării sale? Nu-mi spune nimic această modernă gară de unde cumperi ziare și telefonezi la hotel, în care bei suc și poți primi toate informațiile posibile în afara aceluia despre sufletul cetății... Nu, nu e aici poarta spre Sarajevo ci în piața Bazarcia lîngă edificiile lui Husef-bey, pe cheiul Milicai, lîngă biblioteca seculară cu manuscrisele lui Hafiz, în despărțitura dintre două străzi centrale unde s-a descoperit un edificiu roman sau chiar pe podul Princip, la doi pași de trotuarul de sînge și foc al lui 1914... Orașul începe din aceste locuri, dar expresul le ocolește, te duce într-o clădire rece și zgometoasă pe care o părăsești repede și fără regret.

● „Piese de teatru alese ale Tibetului” au fost tipărite la Editura Tibetului. Această antologie, de circa 300 000 caractere este prima culegere de acest gen din Tibet. Se regroupează mai multe piese ale dramaturgilor diferitelor naționalități ce trăiesc în Tibet. Volumul cuprinde librete de operă și piese de teatru moderne, scenarii de televiziune din Tibet, Henan, Chanxi și Sichuan.

● La Editura pentru literatură și artă din Shanghai a apărut un volum de „Povestiri folclorice ale naționalității hui”. Această primă antologie este realizată de cercetători literari ai naționalității hui din regiunea autonomă hui Ningxia. Ea face parte din „Colecția de literatură și de povestiri folclorice ale minorităților naționale ale Chinei”, în 56 volume, în pregătire la această casă editorială. Antologia reunește mai mult de 100 povestiri folclorice din 17 provincii locuite de populația hui. Ea trăiește în principal în regiunea autonomă hui Ningxia și în provinciile Xinjiang, Gansu și Quinhai.

Selecție
Cornel GALBEN

Amintiri cu Hogaș...

L-am cunoscut pe Calistrat Hogaș. Era o zi toridă de vară. Citindu-i cărțile ardeam de dorința să plec de îndată în necunoscut. Dar unde? Marele drumet bătuse, cu Pisicuța lui, întreg ținutul, din Valea Tazlăului pînă la Șaru Dornei, de la Secu și Sihăstria pînă la Durău și Panaghia Ceahlăului. Nu-mi lăsase și mie, acolo, o palmă de *terra incognita*, citu-i județul de mare!...

În toamna aceea, urcînd treptele lînceului din Piatra Neamț, l-am salutat stîfios, ca pe o cunoștință veche, scoțîndu-mi șapca cu un gest larg, plin de respect. Profesorul de română și latină nu mi-a răspuns...

Ani s-au scurs și profesia de biospeolog a făcut din mine un hoinar pe Mapamond, așa cum mă visam atunci, cînd îl însoțeam pe Hogaș în gînd prin Munții Neamțului. În septembrie 1960, m-am dus să-l caut în amintire, pe idolul copilăriei la el acasă. Știam locuința Hogașilor: o casă scundă, în stil moldovenesc, nu departe de centrul orașului. Am avut norocul să ne deschidă însăși Sidonia, fiica peregrinului; avea aproape 80 de ani...

Poftindu-ne în odaia din dreapta — fosta cameră de lucru a scriitorului — Sidonia prinse a depăna din caierul vremii... Și avea ce spune. Fusese doar, după propria-i mărturisire, fiica preferată a tatălui, singura dintre cele șase fete și doi băieți rămasă acasă, pe lîngă părinți.

— Tataia, începu ea, s-a stabilit în Piatra Neamț — acest oraș încărcat de istorie — la 22 de ani, adică în 1869, cînd s-a înființat gimnaziul devenit mai tirziu

liceul „Petru Rareș”. La scurt timp a început să călătorească prin împrejurimile Petrodavei căpătînd patima drumeției. În 1871 el se muta în această casă, adusă ca zestre de Elena Constantin, sau Elencu, cum o dezmierea el pe mama. Grădina, mult mai întinsă, mai cuprindea o livadă mare, și casele bătrînești ale bunicilor, demolate după dispariția lor. Cu venirea noastră, a copiilor, tatala transformă clădirea așezînd-o pe temelie de piatră și dîndu-i înfățișarea pe care o vedeți. Ea a fost martoră mută a unei vieți, aparent patriarhale, în realitate plină de necazuri profesionale și familiale, de adînci frămîntări și nesfîrșite căutări creatoare. Tot restul zilelor el s-a simțit legat de casa asta, unica lui proprietate. Chiar și în perioadele cînd a fost nevoit să profeseze în alte orașe (1878–1881 și 1886–1915), tot aici venea să-și petreacă vacanțele, tot de aici pornea în aventurile solitare prin munții îndrăgiți. Nu s-a simțit la el acasă nici la Alexandria, nici la Roman și nici la Iași. Abia în 1915, ieșind la pensie, s-a putut retrage definitiv acasă. Dar nu i-a fost dat să se bucure prea mult de tîna cuibului familial. Doi ani mai tîrziu, aflat în drum spre Iași, suferind de emfizem pulmonar, s-a oprit în orașul Roman la Cleopatra, singura fată de la care avea nepoți. Într-o zi de august 1917 se săvîrșea din viață în brațele surorii mele. Respectîndu-i-se dorința, după vreo opt săptămîni a fost deshumat, pus în sicriu de plumb și adus la Piatra. De atunci doarme în cimitirul Borzoghean, la poalele muntelui Cîrloman, într-un mormînt modest, umbrit de un mesteacăn. Mama mea i-a supraviețuit pînă în 1935. Rămînînd singură m-am gîndit cum să perpetuez memoria ilustrului meu tată. Și, într-o bună zi, mi-a venit ideea să adun într-o odăie toate obiectele și documentele ce-l pot evoca pe profesorul, călătorul și scriitorul Calistrat Hogăș. E camera în care ne aflăm, deschisă vizitatorilor din iunie 1939. De atunci vin tîneori să mă reculeg în liniștea încăperii și am senzația că el se mai află în birou, aplecat asupra unei file de manuscris. Tot pentru memoria sa, am scris în 1940 o carte de amintiri intitulată, simplu, „Tatala”...

De la convorbirea cu Sidona a curs multă apă pe Bistrița. Abia în decembrie 1983 am avut cînd să calc din nou pragul casei lui Hogăș. Am găsit-o pitită printre clădiri înalte, cu grădinița din față străjuită de un nuc troienit de omăt.

De data asta în prag nu ne-a mai întâmpinat Sidona. În 1976, după ce împlinise 94 de ani, fiica energică, cea care ținuse atît la cînstirea memoriei tatălui, era condusă tot la Borzoghean pe drumul neîntoarcerii.

Tîrziu, m-am depărtat de casa-muzeu a celui care a fost Hogăș, profesorul meu drag, îmbogățit sufletește, cu dorința de a revedea iarăși și iarăși meleagurile nemțene natale, sfințite de pași și prin creația unor Asachi, Creangă, Eminescu, Caragiale, Vlahuță, Ibrăileanu, Sadoveanu, Hogăș...

Stefan NEGREA

Orașul face efortul de a păstra memoria trecutului intactă. Edificiile vechi sînt conservate, puse în valoare în ansamblul noii urbanistici; gîndirea arhitectonică evaluează mereu stilul așezării, fundamentat în urmă cu secole. La încrucișarea drumurilor dintre Europa și imperiul otoman, orașul a înregistrat, în ființa sa intimă, impactul civilizațiilor. „Damascul nordului” era numele prin care vechii locuitori ai orientului indicau frumusețea locului, al doilea după Istanbul în ierarhia aglomerațiilor urbane ale Turciei europene de odinioară. Arheologul englez Arthur Evans scria, în 1875 că panorama orașului se aseamănă „cu o spațioasă grădină în care verdele intens concură, în lumina clară a soarelui, cu argintul cupolelor sutelor de moschei și minarete între care și cele ale catedralei ortodoxe, înălțate către cer ca într-o fatică rugăciune”. Imaginea s-a completat, după încă un secol, cu însemnele unei citadele moderne ridicînd spre același pașnic cer, siluetele întreprinderilor, instituțiilor și edificiilor de cultură și artă, toate cu o faimă ce, adesea, trece hotarele țării.

Sarajevo se descoperă călătorului, înții de toate, prin istoria sa. Ciudat, printre numele de vază amintite cu venerație se află și cel al unui ocupant: Gazi Husref-bei, guvernator al orașului în două rânduri în timpul secolului al XVI-lea, „secolul de aur” al orașului. Autocrat luminat, el a făcut mult pentru progresul economic și spiritual al orașului; biblioteca care îi poartă numele, a patra din Europa prin valoarea științifică și numărul cărților, o capodoperă a arhitecturii otomane, adăpostește manuscrise rare, de o valoare inestimabilă. Moscheea, construită de el, pe lîngă care a întemeiat și instituții de caritate este un centru de atracție pentru vizitatori. Darul Indiei Gandhi, o admirabilă tapiserie în roșu și verde, împodobește centrul lăcașului. Oricît s-ar încerca un rezumat al itinerarului de cunoaștere al orașului, nu pot fi ocolite Muzeul Municipal, Muzeul Revoluției, Muzeul Tineretului consacrat lui Grigori Princip aflat în imediata vecinătate a colțului de stradă unde sînt imprimate, pentru vecie, în trotuarul de granit, urmele pașilor eroului, apoi Galerile de Artă, Muzeul Evreiesc și Casa memorială Svrzo, un unicat al arhitecturii și organizării familiale tradiționale din epoca ocupației, turcești.

Nu poate fi ignorat Bazarul, sediu comercial vechi de șase secole, o fascinantă înșiruire de dughene, cafenele și mici ateliere, unde de dimineață și pînă tîrziu, seara, legile cererii și ofertei funcționează în starea lor pură, nealterată de formalități. În prelungirea acestuia, Piața Bazarului, cu mii de porumbei, concurează în literatura turistică atracția ornitologică a celebrei piețe San Marco din Veneția. Strada bijutierilor și strada meșterilor gravori, artizani ai fierului, lemnului și aramei, ramificați în peste 60 de specialități alcătuiesc aici o lume aparte conservînd străvechi meșteșuguri și adaptînd, subtil, comerțul și meseriile la cerințele contemporane. Nenumăratele *Bosanska kafana*, mici restaurante tradiționale, invită călătorul aflat pe străzile orașului vechi care începe

de la bazarul acoperit construit pe timpul lui Husref-bei, să aprecieze arta culinară moștenită ca pe un bun de mare preț, din generație în generație. Dinastiile de bucătari celebri sînt o realitate; familia Hadjibarici își are ascendența în secolul XVII iar blazonul ei, strălucind prin rafinamentul bucatelor pe care le-a creat și ameliorat neconținut, se păstrează neatins de expansiunea modernelor restaurante din centrul al căror meniu de rezistență este tot cel tradițional. Pînă noaptea tirziu, bazarul își oferă atracțiile sale pitorești chiar dacă comercianții și meșteșugarii au plecat, de mult, la culcare; în micile restaurante-bucătării se pot minca, servite la mese joase, delicioasele *ciabacenie*, cu ceapă și ardei din belșug, cu pîine neagră pufoasă și se bea lapte bătut, foarte acidulat, în timp ce de la magnetofon se aude o *sevadalinka* care este însuși sufletul veșnic îndrăgostit al Bosniei, purificat și înălțat prin iubire.

Cetatea modernă pulsează intens în ritmul economiei și vieții sale sociale. Marile întreprinderi și-au deschis sediile filialelor și birourilor lor chiar și în vechiul oraș; Bazarul este și el împinzit cu firme ale întreprinderilor ce împrumută cadrului pitoresc de aici amprenta noilor realități. Bulevardele și străzile radiază către riul Miliaca cu cheiul său întins ca un pliant turistic pe care sînt înfățișate clădiri de valoare istorică, moschei, biserici, temple și chiar un exotic restaurant chinez... Spectacolul străzilor nu seamănă cu nici unul în Iugoslavia și conferă o fizionomie specială vieții cotidiene din acest colț de lume. Oamenii se poartă cu eleganță sobră, dau impresia că au senzația exactă a timpului. Arterele moderne se întretaie cu mici ulicioare ferite de schimbările timpului. Autoturismele se strecoară cu îndemnare printre pietoni și printre vehiculele parcate pe lângă peretii caselor pînă la refuz. Glasul muzinului din turnul moscheii imperiale se aude, la orele serii, amplificat la difuzor, dar pretutindeni și în holurile elegante ale hotelului „Evropa”, pe cheiul „Comuna din Paris”, în uzinele sale metalurgice și în instituțiile bancare, în teatrele, editurile și școlile sale, pe bulevardele ce duc către ultra-moderna gară, orașul trăiește, plener, în contemporaneitate.

★

Istoria orașului Sarajevo se compune dintr-o succesiune de cazuri de conștiință. A fost unul cel al studentului Princip. A fost cel al patrioților care, în iulie 1941 au declanșat războiul de eliberare, a fost cel din 6 aprilie 1945 cînd singuri, înfruntînd armata germană hitleristă, luptătorii coboriți din munți au adus libertate orașului. Un caz de conștiință este și marile simpozioane care reunește, pe parcursul unui an, într-o succesiune de competiții, poezia, dansul, muzica, teatrul, sportul disputînd pentru Sarajevo un loc printre stelele universului.

★

Plouă. Ca întotdeauna primăvara, la Sarajevo. În bătaia becurilor de neon ale peronului, expresul pare

- CALEIDOSCOP -

Recorduri pe muchie de cuțit

Ciudățeni de-ale oamenilor năstrușnici...

● Cea mai îndelungată legănare, de ultimă oră, într-un balanșoar a fost realizată de americana Wear, în vîrstă de 52 de ani, care s-a legănat fără întrerupere într-un balanșoar timp de 93 ore.

● Recordmena mondială la datul în leagăn a fost, în 1930, tînăra Evelyn Baker, care a și primit numeroase cereri în căsătorie imediat ce a fost proclamată campioană. Concursul s-a ținut în localitatea Decatur, din Statele Unite, concurs la care au luat parte peste 38 de persoane. Toți concurenții s-au dat în leagăn timp de 252 de ore, adică 10 zile și 11 nopți. În acest timp ei au mîncat, au bătut, fumat și dormit în leagăn. În cele din urmă, concurenților li s-a făcut și rău, cu excepția campioanei amintite.

● Cei mai renumiți recordmeni la datul în scrincioab, timp de 100 de ore fără întrerupere, au fost americanii: Jim Lane și Don Waver. Cei doi cîștigători, care au lucrat în pereche, și-au agățat sacii de dormit la capetele scrincioabului, ca să poată dormi pe rînd.

● Cel dintîi zbor de la un trapez la altul sub cupola circului a fost realizat de acrobatul Leotard.

● Cel dintîi zbor de la un trapez la altul, la mare înălțime, tot sub cupola circului, a fost realizat de acrobatul american K. Washington, în anul 1870.

● Cel dintîi triplu salt mortal sub cupola circului, a fost realizat între 1900—1910 de duo-ul mexican Radena.

● Unicul echilibrist de cîre din lume care, în anul 1968, coboară din cupola circului alunecînd pe cap pe frînghia de sîrmă pînă în mijlocul arenei a fost Vagarsak Arzuman Jan, de la circul din Erevan, în vîrstă de 63 de ani — record greu de realizat.

● Cea mai mare distanță parcursă de un om în zbor cu un proiectil este de 52,5 metri. Această performanță unică a fost realizată de Emmanuel Zacchini de la circul Barnum și Bailey, după ce a fost proiectat de un tun special amenajat în acest scop.

● Cel mai mare acrobat pe frînghie al secolului al XIX-lea a fost francezul Charles Blondin (1824—1897). El a fost primul care a traversat cascada Niagara pe o frînghie de 76 mm diametru și 355 metri lungime, atîrnată la 48 de metri deasupra apei. Faptul s-a petrecut la 30 iulie 1859. În următorul an, el a repetat această încercare, purtîndu-și de astă dată și impresarul pe umeri.

● Cel mai curajos și îndrăzneț echilibrist pe sîrmă din lume este Philippe Petit, în vîrstă de 36 de ani (născut în 1950), care, după ce a practicat timp de opt ani de zile acest sport îndrăzneț, a

stabilit o performanță deosebită la New York. A făcut echilibristică pe sirmă timp de o oră și jumătate între turnurile Centrului de Comerț Internațional, înalte de 426 m, avind 110 etaje, pe un cablu metalic cu diametrul de 2,5 cm. În acest timp, privirile trecătorilor și automobilelor din Lower Manhattan au fost îndreptate spre pasionatul echilibrist. La terminare, Philippe a declarat: „Acesta a fost cel mai frumos loc din lume unde m-am plimbat vreodată. Am văzut întreg orașul trezindu-se dimineața. Și a fost minunat”. El este la fel de bine cunoscut în Franța și în Australia. La Paris, Philippe s-a plimbat între cele două turnuri ale Notre-Dame-ului, iar la Sidney, a trecut podul Harbort pe deasupra, peste un cablu ce lega capetele podului, înalte de 27 de metri.

● Cel mai răbdător și mai rezistent echilibrist din lume este artistul francez de circ Henri Rochatain. El a realizat și cea mai lungă plimbare pe sirmă, din lume, la 13 iulie 1969, la Clermont Ferrand, cind s-a plimbat pe o sirmă lungă de 3790 yarzy (1 yard = 91,5 cm), deci circa 3468 m, plimbare ce a durat 3 ore și 50 minute. În anul 1973, tot el, a trăit timp de șase luni (28 martie — 29 septembrie 1973), stînd în echilibru pe un cablu lung de 118 m, la 22 m înălțime, deasupra unei stații de taxiuri din centrul orașului Saint-Étienne, din Franța. Timp de o jumătate de an el a înfruntat pe sirmă ploaia, frigul, canicula și vîntul, parcurgînd peste 500 de kilometri, plimbîndu-se. Este vorba, într-adevăr, de un record în materie de echilibristică, dar și de răbdare. El s-a odihnit și dormit sezînd, ajutîndu-se de o prăjină lungă și flexibilă, care i-a permis să-și păstreze echilibrul și în timpul somnului. Starea sănătății acrobatului a fost atent supravegheată în tot acest timp de către un grup de medici, cu ajutorul unor aparate speciale, al căror electrozi erau fixați pe corpul său. De trei ori pe zi, soția și fetița acrobatului îi aduceau capului de familie hrană caldă...

● Cel mai dificil dans pe sirmă din lume a fost executat de familia de artiști de circ Renz, compusă din șase persoane (tata, mama și patru copii). În timpul dansului, desfășurat pe o sirmă așezată pe trei etaje, membrii familiei Renz erau legați cîte doi și ei trebuiau să-și sincronizeze mișcările după muzică, în fracțiuni de secundă, pentru a nu-și pierde echilibrul, păstrînd în același timp și ritmul muzicii.

● Cel mai renumit concurent la statul în virful unui stîlp (plantat în mijlocul unei ape) a fost Hannes Tong, care a realizat această performanță într-o localitate din Olanda, rezistînd pe parul său timp de 85 de ore, fiind declarat campion.

● Recordmenul lumii moderne la statul în interiorul unui butoi instalat în virful unui stîlp de telegraf a fost englezul John Storkes, din Birmingham (Anglia), care a rezistat acolo timp de 32 de zile și 14 ore. La coborîre el a fost felicitat.

înveșmîntat în poleială. Zilnic, la 21,35, ora Belgradului, își curmă goana pentru a întîlni orașul al cărui nume îl rostec toți puștii pămîntului la ora de istorie... Cred că e un destin — mai presus de un eveniment sau altul — care dă clipei valoarea eternității. Un destin numit Sarajevo. Pe care Ivo Andrici l-a descris astfel: „Indiferent de timp sau de înălțimea de la care îl privești, Sarajevo e mereu același: orașul care a murit și a renăscut mereu, el fiind orașul dorințelor și speranțelor cele mai curajoase”.

C. ISAC

Moda = E frumos ce-mi șade bine !

Reverii florentine

Galerii negre, nesfîrșite, tunelurile săpate adînc în dealurile toscane și în albul zilei de noiembrie îmi creează impresii similare întîliei mele aventuri sub-pămîntene în mina de sare de la Slănic-Prahova. În același timp, alternarea ritmică a luminii cu întunericul mă obligă să string puternic pleoapele într-un gest reflex de apărare. Rareori, scăpat din chingile nopții, trenul se-avîntă spre culmi înverzite, cu frenezia bidiviilor lăsați să zburde după voie.

În compartiment s-a lăsat o liniște nefirească. Gu-ralivii mei companioni au tăcut brusc, închiși în lumea propriilor gînduri. Aș vrea să pot cuprinde într-o *veduta* panoramică amplă peisajul toscan dar, deocamdată, norocul nu vrea să-mi suridă. Și totuși, în apropiere de Firenze, valea se lărgeste, dealurile profilîndu-se în zare cu moliciuni tandre. Chiparoși întunecați îmi par piramide suple, susținînd cerul în virfurile lor mari pe pieptul povîrnișurilor, mai degrabă întorcîndu-și spatele decît bucuroase de vecinătate. În totul, cadrul are ceva auster, fără a-și putea reprima o undă de melancolie.

Acasă e toamnă de mult. Aici, totul este încă verde, deși aripa brumată a lui noiembrie filîie în aer o dată cu cei cîțiva nori apoși iviți de după perdeaua unui smoc de pădure. Sînt gata să înalț în suflul meu un imn de laudă acestui pămînt bine-cuvîntat, fericit de a-i fi izvodit lumii pe Dante și Michelangelo, pe Botticelli sau Leonardo.

...La orizont, în stînga, se ivește turla campanilei lui Giotto și cupola bulbucată a Domului. Am ajuns la Firenze. Mai exact, la Firenze Santa Maria Novella. Numele gării principale a orașului a fost împrumutat, aveam să aflăm mai tîrziu, de la Chiesa aflată peste drum. Agitație pitorească, ambianță specifică unui asemenea loc. Înainte de a străbate printr-un pasaj subteran piața gării, arunc iscoditoare priviri în jur. Arhitectură sobră, compozită. Mă atrage silueta chiei Santa Maria Novella. Alternanța formelor decorative, de un geometrism evident, rafinată asociere a marmuri verzi de Prato cu cea albă de Carrara conferea ansamblului arhitectural monumentalitate și eleganță. Privind linia elansată a campanilei și a celor cîțiva chiparoși din curte, m-am lăsat în voia unei dulci visări.

Sute de porumbei ocupau în întregime pavimentul din fața intrării încît am devenit, vrînd-nevrînd, prizonierul lor. O femeie în vîrstă, încărcată de sacose, părea în mijlocul zburătoarelor o adevărată statuie vie. I se urcaseră în cap, atîrnau pe mîini și i se așezaseră chiar și în gluga pardesiului de toamnă. Nu arăta a fi deloc surprinsă. Erau, se vede, prieteni. Cîțiva curioși asistau surprinși la spectacol. Femeia a scos cu greu din sacoaș un pumn de boabe aurii de porumb și a început să le arunce ca un semănător, pe cîmp, primăvara. O mișcare uriașă, greu imagi-

Înainte, pe locul frunții se aflase tot un englez, Victor Reaves, care a stat într-un butoi cu diametrul de 70 cm ce se afla înfipt în virful unui stîlp înalt de 12 m timp de 51 de zile.

● Recordmenii mondiali la statul în pom au devenit în urma unei inundații (1983) doi pescari, soț și soție, din satul San Javier, regiunea Santa Fé, din nordul orașului Buenos Aires (Argentina). La data stabilirii (fără voie) a acestui performanțe, ei aveau 70 și respectiv 60 de ani. Pentru a scăpa de furia apelor care inundaseră regiunea, acoperindu-le și casa, ei s-au refugiat într-un copac mare și stufos, pe crengile cărui și-au amenajat un fel de cabană, iar lângă pom își legaseră barca de pescuit. În acest fel, cei doi vîrnici soți și pescari au supraviețuit timp de aproape două luni, pînă cînd apele s-au retras.

● Tot în copaci s-au refugiat și și-au găsit salvarea timp de 70 de ore doi schiori olandezi: Wilhelm Verstopen — 36 ani și Hubertus de Jong — 34 ani, din Haga, care au fost surprinși de o avalanșă de zăpadă, în timp ce se aflau la schiat în munții Vorarlberg din Austria. În timpul cît au stat în copaci, ei au fost nevoiți să topească permanent zăpadă în pumni pentru a-și potoli setea.

● Cel mai rezistent om din lume la statul cu capul sub duș este David Hoffman, de la Universitatea din Indiana, care a stat sub duș timp de 174 ore (între 21 și 27 ianuarie 1972). Pe locul al doilea se situează studentul american Hal Holaday, de la Universitatea din Dallas (Texas — U.S.A.), care a stat neîntrerupt sub duș timp de 169 ore. Locul al treilea este deținut de libranul mîncenez Peter Schell, care a stat cu capul sub duș timp de 7 zile și 7 nopți însumînd 168 de ore. În anul 1982, o tentativă de record la statul sub duș a încercat și dîna Lisa d'Amato, în vîrstă de 19 ani, din orașul Binghamton (Statele Unite), care a rezistat timp de 85 de ore sub duș, nereușind să cîștige recordul mult rîvnit. Și americanul Mike Williams, în vîrstă de 19 ani (în ianuarie 1967), din statul Illinois (S.U.A.) a făcut o astfel de încercare, realizînd un timp de 60 de ore.

● Cel mai rezistent om din lume la statul nemîncat ca statule, un timp cît mai îndelungat, au fost italienii Stefano Travorsi și Luigi Luordi, care au realizat un timp de nemîncare de 66 de ore fără întrerupere. Le urmează, ocupînd locul II, juristul Kumar Anandan, în vîrstă de 35 de ani, din Republica Shri Lanka. El a stat într-un picior timp de 12 ore și 47 de minute în anul 1977, apoi timp de 33 de ore în anul 1980.

● Recordmena mondială la statul în mîini pe o putină cu roțile este, din anul 1981, Chris Simpson, din Statele Unite. În această poziție incomodă ea a parcurs o distanță de 361 m.

● Recordul mondial la menținerea în echilibru a mai multe mingi de golf este americanul Lang Marlin, în vîrstă de 22 de ani. La 10 iulie 1980 el a reușit să mențină în echilibru 8 mingi de golf, una deasupra celeilalte, fără nici un adeviz.

● Recordul mondial la statul pe skiuri (ca durată în timp) este canadianul Pierre Vero. El a petrecut pe skiuri timpul de 43 de ore și 2 minute. Pe cel de al doilea loc se situează americanii Purcell și Mac Glin, care au rezistat la statul pe skiuri timp de 81 de ore și 15 minute.

● Cel mai rapid cățărător pe copaci din lume este canadianul Kelly Stanley, care a ajuns în virful unui pin de 27 m în 36 de secunde (performanța a fost stabilită în Australia, în cadrul unui concurs desfășurat în Toowoomba Show).

● Cel mai năstrușnic record din lume aparține lui Norman Zellers, din Matton (S.U.A.). El a stat așezat într-un copac din acest oraș timp de 56 de zile, 2 ore și 40 de minute (22 iulie — 16 septembrie 1930).

● Cea mai norocoasă cădere din istoria căderilor de la etaj a avut-o americana Victoria Lord din New York, care cântărea 100 kilograme. Cu toate că ea s-a prăbușit de la cel de al 16-lea etaj din balconul locuinței sale, a scăpat cu viață. În cădere însă, ea a făcut zob capota unei mașini peste care a căzut și care i-a și amortizat șocul, scăpând de la moarte. După internarea ei în spital, medicii au declarat că starea sa este satisfăcătoare.

● Primul om din lume care s-a aruncat de pe acoperișul unei clădiri înalte (peste 38 m) și a aterizat cu bine, pe saltele de material plastic, a fost cascadorul englez Mel Harvey, din orașul Hatfield. În felul acesta, el s-a supus unei probe publice de mare spectacol, deoarece a fost urmărit de mii de oameni prezenți în fața clădirii cu pricina. „Ca să poți obține asemenea performanță, trebuie să pozezi o tehnică desăvârșită”, a declarat Harvey ziariștilor. Prima care l-a felicitat după reușită a fost chiar mama lui.

● Cea mai riscantă „pasiune” din lume o are cascadorul american Bil Spankler, din orașul Phoenix (Statele Unite). Urcat într-un elicopter ce zbura la o înălțime de 30 de metri, Spankler s-a aruncat în gol fără parașută, ținta lui fiind aterizarea pe saltea unui camion aflat în plină viteză (80 de km/h). Curajoasa lui încercare s-a terminat cu bine, deși putea să dea și greș. Cu toate acestea, tânărul cascador a declarat că a fost „o banală încercare de zbor în aer liber”. De câte ori se va repeta un asemenea „zbor banal”, rămâne de văzut...

● Cel mai renumit cow-boy din lume este americanul Jim Templeton, în vîrstă de 28 de ani (în 1982). Cu prilejul unui rodeo el a realizat o performanță ieșită din comun. Astfel, el a sărit cu parașuta dintr-un avion ce zbura la altitudinea de 1600 m și a izbutit să aterizeze în seaua calului său, în aclamațiile miilor de participanți la acest spectacol inedit.

● Cea mai mare înghesuială din lume într-un automobil de mic litraj a fost realizat astfel: pe primul loc se situează 23 de studenți britanici; pe locul al doilea se situează 21 de studenți suedezi. Ambele recorduri au fost realizate în anul 1966. Pe cel de al treilea loc s-au plasat 18 studenți francezi, în anul 1965. În toate cele trei cazuri, cea mai dificilă operațiune a fost coborirea din mașină...

nabilă, a cuprins atunci întreaga piață. Mii de porumbei multicolori s-au năpustit asupra hranei. În aer dansau legănate pene mici, albe, în timp ce pe dalele de granit se declanșase o luptă disperată. Femeia repetă gestul și lupta pare a se întîți. Cu aripile, cu ciocurile mici, negre sau roșietice, fiecare pasăre vrea să prindă bobul de aur. Cei norocoși, îl vor prinde, alții...

În interiorul bisericii mă incită linia gotică, amplă a pilaștrilor și bolților, lucrările lui Giorgio Vasari și Lorenzo Ghiberti. Capela Rucellai îmi evocă epoca de glorie a Florenței. Alături, în Chioștri di Santa Maria Novella, frescele din secolul al XIV-lea ale lui Paolo Uccello. Via dei Servi și, apoi, o străduță laterală, inevitabil întunecoasă din cauza pietrei înnegrite de fum și de timp. Dă spre un fel de piațetă. În planul ultim, zăresc o statuie ecvestră.

Un lapidar program de inițiere în lumea renașterii florentine. Străzi înguste, tăiate în piatră dură sau marmură. Orizontul privirii te obligă să stai mai tot timpul cu capul pe spate, urmărind liniile avîntate ale unui portal, cupolă, arc etc. Călătoria la Florență echivalează astfel, cu o călătorie în cer. Pămîntul îți slujește doar ca punct de pornire, loc de unde să-ți iei zborul spre înalt. Cu o atracție irezistibilă, mă simt chemat de cupola Domului, de campania lui Giotto, de Baptisier. S-a făcut seară și amurgul amplifică umbrele. Contururile devin vagi, formele grele parcă încep a se urni spre orizonturile nopții. La slujba de seară, în imensa navă a Domului s-a strîns puțină lume. Cei mai mulți sînt indiferenți la vorbele meșteșugite ale preotului tînăr, copleșit de greutatea odăjdilor sale albe. Prin microfon, glasul lui pare mai degrabă al unui speaker. Mă rog, trăim în prezent. Un grup de tînere ascultă fals interesate explicațiile unui călugăr cenușiu în straiete lui fără vîrstă. Vorbește frumos, cald. Încearcă să le explice ce înseamnă miracolul perspectivei pentru artele vizuale. Dă exemplu trompe l'oeil-ului. Nu cred că fetele au priceput. Păcat.

În Baptisier, mozaicul cupolei mă fascinează. Miile de luminări își amplifică lumina reflectată în aurul pietricelelor colorate. Figura lui Isus Judecător domină compoziția ansamblului, subordonînd zecile de scene ale judecății viitoare. Viziunea măștrilor venețieni și florentini te copleșește. Forța imaginativă a spiritului uman n-are limite. Renașterea a descătușat omul pentru totdeauna. Și lucrul acesta s-a produs aici, în Toscana. Baptisierul. „al meu alb San Giovanni” cum îl numea Dante, construcție de tip romanico-toscan poartă podoaba unor uși monumentale, ornate cu reliefuli în bronz meșteșugite de Andrea Pisano și Lorenzo Ghiberti. Uneia dintre ele, cea dinspre răsărit, Michelangelo îi spunea, trecînd-o în nemurire, Poarta paradisiului. Nu prea departe, străjuie trupul cetății vechea biserică San Lorenzo. Lipite de ea, Capelele Medicee. Restaurări succesive i-au schimbat înfățișarea inițială. Michelangelo a gîndit și el la chipul ei, înfrumusețîndu-l. Nu altfel se întîmplase cu Donatello și Brunelleschi. Capela, destinată mormin-

telor celei mai ilustre familii florentine, concentrează în ea o parte din zbuciumata istorie a Florenței. Sarcofagul lui Lorenzo, duce de Urbino, nepot al Magnificului, susține în eternitate alegoriile *Aurora* și *Amurgul*. Cel al lui Giuliano pe cele ale *Zilei* și *Noptii*. Artistul se depășise pe sine. Omul devenise demiurg.

Pot să mărturisesc că surpriza aveam s-o trăiesc în altă parte. Mai exact spus în Muzeul Bargello și la Galleria dell'Accademia. Alături de geniul lui Michelangelo strălucească o seamă întreagă de alți artiști pe care numai potrivnicia destinului nu i-a înălțat pe cele mai cutezătoare culmi ale gloriei. Văzându-i alături, încerci să faci, după propriile-ți puteri, dreptate. Sala destinată artei în Cinquecento îl prezintă pe Michelangelo în chiar mijlocul contemporanilor săi, îngăduind judecăți de valoare cu mult mai nuanțate decât dacă capodopera ar fi fost izolată. Numai că, biet om, cum poți detașa capodopera din mijlocul copodoperelor. Și *Brutus* și *Bachus* și *Madona cu pruncul* stau atît de bine lîngă compoziția lui Benvenuto Cellini: *Apollo* și *Giacinto* sau minusculul său *Perseu*. Uimitor este însă, prin armonia proporțiilor, precizia detaliului, expresia figurilor și cîte altele, sculptorul Giambologna. Am impresia că el este cu adevărat marele nedreptățit. În absența lui Michelangelo, cu siguranță ar fi fost unanim decretat geniul sculpturii florentine. Ce putem spune? Destinul i-a refuzat bucuria supremă.

În Galleria dell'Accademia, în *Tribuna* special amenajată, *David* e înconjurat de siluetele smulgîndu-se din marmură ale *Sclavilor*. Alături, *Pietà di Palestrina*, lucrări rămase în studiu de schițe. Mai trebuia oare adăugat ceva? Nicidecum. Materia se abandonașe spiritului atît cît trebuia. În-creatul căpătase formă. Exista.

Madona del Mare a lui Botticelli m-a trimis fără răgaz la Uffizi. Mă opresc o vreme totuși în Piazza Signoriei. Turnul crenelat își decupează pe cer silueta sugerîndu-mi o coloană grecească. Un steag de tablă zornăie în bătaia vîntului. Mai jos, într-un fel de ocnite, stau orînduite ca la o imaginară paradă blazoanele familiilor de vază. La picioarele lor, cîteva statui. O copie a lui *David*. În caldarîm, un cerc adună cîteva cuvinte. Aici a fost ars pe rug Savonarola. Sînge, foc, sabie, erezie, vers, daltă, bronz, geniu iată cuvintele eterne ale Florenței. În *Leggia*, sculpturi de Cellini și Giambologna. O capodoperă: *Răpirea Sabinelor*. Privindu-mă de sus, Cosimo I de Medici, imaginat tot de Giambologna îmi confirmă, tardiv, părerea asupra nedreptății sculptor.

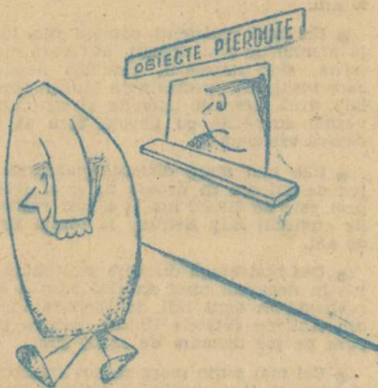
La Galleria degli Uffizi ajung prea tîrziu. Directorul adjunct mă invită pentru a doua zi. Cu un asemenea ghid, vizita are valoare de studiu. Îl însoțesc, discutăm, stabilim filiații. Aș vrea însă să fiu singur. Să tac și atît. La plecare, îmi spune că pot oricînd reveni. Ceea ce și fac. Mă emoționează triada Cimabue, Giotto, Duccio de la Buoninsegna. Apoi Botticelli. Dar cei vechi? Fiecare sală, fiecare nume, un compendiu absolut al artei universale. Privesc pe geam.

● Recordmenul mondial la mersul pe cele mai înalte catalige este americanul John Reed. El a reușit să meargă pe catalige înalte de 10,5 m. Pe locul al doilea se situează americanul Steve Mc Peak, care, timp de două minute, a folosit catalige înalte de 7,5 m. Cățărarea în virful cataligelor s-a făcut cu ajutorul unei macarale. Pe cel de al treilea loc în lume; ca înălțime, respectiv lungimea piciorangelor (cataligelor), se situează englezul Henri Edward Jalding. La concursul organizat la Great Yarmouth (Anglia), el a umblat cu niște catalige înalte de 6,3 m.

● Cea mai lungă călătorie din lume pe piciorange a fost realizată de muncitorul constructor Joe Bowen, în vîrstă de 36 de ani, din Kentucky (Statele Unite). El a parcurs pe piciorange distanța de 4877 km, pe teritoriul S.U.A. În timp de șase luni, pentru a colecta fonduri în vederea ajutorării unui prieten foarte bolnav de distrofie musculară. În orașe a folosit piciorange înalte de 2,4 m, iar în afara localităților altele, mai înalte, avînd 2,7 m. În felul acesta, el a parcurs zilnic între 32 și 40 km, oprindu-se pentru a vorbi trecătorilor și a strînge colectele. În tot timpul călătoriei a fost urmat de o ruhotă în care se aflau cîțiva prieteni. Pe locul II în ce privește recordul mondial de distanță al mersului pe piciorange, se situează francezul Sylvain Dornon. În anul 1981, el a parcurs distanța Paris Moscova cu ajutorul unor piciorange (catalige), în timp de 58 de zile.

● Recordul mondial de viteză la mersul pe piciorange (catalige) a fost realizat de francezul M. Garisoain, din Bayonne. În decurs de 42 de minute, el a parcurs distanța de 8 km !

● Titlul de campioni al maratonului de dans-perechi (realizat în cadrul unui concurs cu public, în Statele Unite) aparține perechii Callum De Villier și Vonniet Kuchinski, care au dansat timp de 3780 de ore (22 săptămîni 3 zile și jumătate), respectiv de la 28 decembrie 1932 la 8 iunie 1933. „Campionii” au beneficiat de o pauză de 15 minute la fiecare oră. În decursul ultimelor două săptămîni, timpul de odihnă a fost redus de la 15

minute pe oră la 3 minute pe oră, iar ultimele 52 de ore au fost fără nici un fel de întrerupere. Pe locul II în lume în ce privește cel mai rezistent dansator se situează Janab Farsed Nazeer, din Shri Lanka. El a dansat continuu, timp de 120 de ore, 17 minute și 10 secunde, în perioada 27 februarie — 4 martie 1981, timp în care a epuizat trei parteneri. Pe locul următor se situează Kumar Anadan, de profesie jurist, în vîrstă de 35 de ani, tot din republica Shri Lanka. El a dansat twist fără întrerupere timp de 102 ore, 28 minute și 37 secunde, performanță confirmată de reprezentanții asociației locale de dans și judo din Colombo, în anul 1978. Pe locul IV se află o pereche de dansatori americani (Jim Anderson și Lyle Hendrickson) care au dansat fără întrerupere 100 de ore, la Sea Fair. Dar, tot 100 de ore... și 3 minute au dansat fără întrerupere twist Mrs Denny, la Concursul organizat în luna august 1962, la Christura, în Noua Zeelandă. Pe cel de al cincilea loc în lume se situa în anul 1968 o tinăra pereche de dansatori din Peru : Jorge Calderon Zambrano, în vîrstă de 20 de ani și soția lui, Luisa Villanueva, în vîrstă de 18 ani. Ei au dansat continuu timp de 72 de ore și 18 minute, după care, tinăra pereche, istovită, a fost transportată la spital.

● Cele mai mici numere la încălțăminte dintre toate femeile din lume le au chinezoaicele. Marea majoritate poartă pantofi cu numere între 28 și 34. Pe locul al doilea din lume la acest capitol se situează femeile din Glasgow (Anglia). Cel mai mari pantofi dintre toate femeile din lume îl găsim în Statele Unite, unde majoritatea „dînselor“ poartă numărul 43.

● Cel mai gigat picior din întreaga omenire, în tot decursul istoriei milenare, îl avea în anul 1944 tînărul Harley Davidson, din Avon Park, din Florida (S.U.A.) — numărul 88 !! Pe locul II în lume se situează libianul Suleiman Nasumus, care purta pantofi nr. 66 ! Pe locul al treilea se situează uriașul american Robert Wadlow (1914—1940), care purta numărul 61 ! Uriașul nostru, Gogea Mitu, purta pantofi numărul 57...

● Cel mai rezistenți pedestri dintre toți oamenii din lume sînt fermierii americani, aceștia parcurgînd zilnic circa 90 km.

● Cel mai rezistenți oameni din lume la mersul pe jos, desculți, atît vara cît și iarna, sînt nepalezii. Hamalii nepazezi care însoțesc expedițiile pe Munții Himalaia urcă desculți potecile și drumurile veșnic acoperite cu gheață fără să răcească vreodată !

● Cea mai mare distanță parcursă pe jos de un om în decurs de o zi (24 de ore) este de 259,602 km și a fost realizată de englezul Roy Bentley la vîrstă de 43 de ani.

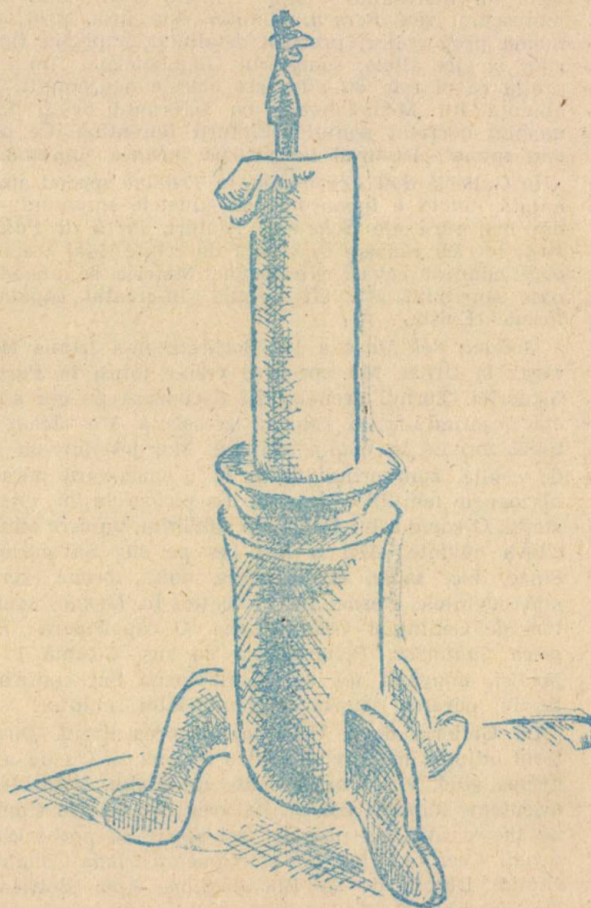
● Cea mai lungă distanță străbătută pe jos în decursul unui an (365 zile) a fost realizată în anul 1931 de Plennie Vingo, din Abilene (Statele Unite), care a parcurs pe jos distanța de 12 800 km.

● Cel mai puțin merg pe jos miniștrii : ei parcurg pe propriile lor picioare numai circa 720 metri zilnic.

Arno curge leneș pe sub bătrînele poduri. Trec, peste cîteva ceasuri, Ponte Vecchio. Urc pe lingă Palazzo Pitti în grădina Boboli. Mai sus : Fortul Belvedere. În vale, Florența strălucește ca un email albastru. Cupola Domnului seamănă uimitor cu o imensă inimă ce pulsează în arterele orașului singele dătător de viață. Așa cum o fac, altfel, locurile sfinte de sub bolțile Basilicei Santa Croce. Statuia lui Dante străjuie edificiul unde s-au adunat osemintele învingutului Buonarotti. Intr-o altă firidă, un cenotaf a strîns, la rîndu-i cîteva litere : Dante.

În liniștea adîncă de la Santa Croce poți visa nestîngerit la oameni.

Valentin CIUCA

Amintiri pe malurile Senei

De la aeroport, autocarul ne purta pe bulevarde și străzi inundate de reclame luminoase, pustii la ora aceea de „minuit”. Plonjasem în necunoscut, dar aveam sentimentul că, la capătul zborului charter București—Paris, mă așteaptă umbre dragi de demult, de la legendarul Banu Mărăcine, strămoșul lui Ronsard, până la Panait Istrati, Constantin Brâncuși sau George Enescu, care au cucerit această Capitală a lumii Occidentale, cu arta lor și a neamului din care veneau...

Străbătând Parisul, mă gîndeam, de asemenea, și la Alexandru Macedonski, cel care călătorise de multe ori în „acest oraș monstruos”, unde „În mansarda lui mereu / Sărăcia e stăpînă; / Geniu-și reazimă pe-o mină / Fruntea lui de tînăr zeu”, cum avea să scrie în „Poema Rondelurilor”. Aceasta, însă, după ce încercase zadarnic să-l cucerească, mai întîi cu acele delicate *Bronzes* (1872), apoi cu marea epopee „*Le Calvaire de feu*” (1906), și după ce luase contact cu Jean Moréas și „poetii blestemați” de la Cafeneaua Vachette.

Fără-ndoială că autorul *Thalassei* va fi vizitat de multe ori și Muzeul Louvre, defilînd ca și turistul de azi, printre rîndurile de statui romane și grecești, urcînd scările spre Victoria de la Samotrache, sau coborînd spre sala de la Rez-de-chaussée, cu vestitele Afrodite și Diane, încercînd să le confrunte cu descrierile clasice ale lui Odobescu din *Fals tratat de vinătoare*, și el călător atent și studiös al minunilor pariziene. Poate că ei nu vor fi întîlnit aglomerațiile de azi, acele grupuri gălăgioase de adolescente olandeze sau americane care întîrzie prea mult în adorația lor lingă statuia Hermafroditului, sau acele chipuri dolofane ale „burtăverzimei negustorești” din Paris, care se tolănesc pe jos, în sala unde de veacuri suride Mona Lisa, ori în fața unor tablouri ca *Le Bain Turc* de Jean-Dominique Ingres sau *La Richesse* de Simon Vouet. Vor fi întîlnit, însă, prin sălile încărcate de pinze celebre, semnate de David, Courbet, Delacroix, Gericault, Corot, Wateau, Daumier sau Fragonard etc., și pe acei tineri ucenici într-ale picturii — poate și pe Nicolae Grigorescu sau Andreescu — contemplînd îndelung și cu înfrigurare, încercînd să învețe citeceva de la marii maeștri...

Macedonski însuși a încercat să zugrăvească un „portret” al Luvrului în sonetul său, *Le Louvre*, publicat în *Paris-Journal* din 27 septembrie 1913, cu nimic mai prejos decît tablourile întîlnite în sălile muzeului. Dar el îl vedea în culori sumbre, zăcînd „mort”, ca „un cimitir vechi”, unde era îngropat trecutul însuși, ucis de o implacabilă lege a firii, și fiind conștient că „nimic nu mai reînvie ce-i sortit

• Cel mai „exact” plimbăreț din lume, la timpul său, a fost filosoful Immanuel Kant. El practica cu atîta precizie orară plimbarea cotidiană, încît concetățenii săi își potriveau ceasurile după plimbările sale.

• Cel mai perseverent om din lume în ce privește mersul pe jos a fost căpitanul Herman Lemaire, din armata franceză. După ce și-a pierdut un picior în luptele de pe vremea retragerii lui Napoleon (în 1812), el a reușit datorită acestei perseverențe puțin obișnuite să străbată pe jos, sprijinindu-se în cîrje, distanța de 600 mile, între Hamburg și Paris, și să-l transmită lui Napoleon informații secrete.

• Cel mai comozii locuitori ai planetei noastre sînt locuitorii orașelor Greciei și cei din insula Corsica. Aceștia merg desul de încet, deplasîndu-se doar cu 82 cm pe secundă.

• La celălalt pol, cel mai grăbiți oameni se dovedesc a fi locuitorii orașelor New York și München, care parcurg într-o secundă distanța de 167 cm.

• Cel mai buni și mai rezistenți alergători din lume sînt indienii Tarahumare, care locuiesc în Munții Sierra Madre, din Mexicul de Nord, ei putînd să alerge fără oprire distanțe de peste 200 de mile. Indienii sierrii, care trăiesc pe insula Tiburon, din Golful Californiei, gonesc un cerb puternic pînă acesta cade mort, și ajung din urmă în puțin timp un cal care merge în galop. El învață să alerge repede încă din fragedă copilărie.

• Cele mai oboseite picioare din lume le au oamenii care stau mult „stană de piatră” și nu cei care umblă sau aleargă. Pentru a menține corpul în poziție verticală, acționează un număr de aproximativ 400 de mușchi, în timp ce în mers, aproape jumătate din aceștia se... odihnesc. Printre primele măsuri pentru combaterea sedentarismului se numără mersul pe bicicletă, urmat de înot și apoi de plimbatul pe jos.

• Cele mai rezistente picioare din lume la urcare și coborîre le-a avut în decursul unei vieți de om englezul Wilfred Cripps, din Londra. În decursul a 34 de ani, el a urcat și coborît de nu mai puțin de 2 250 000 de ori treptele catedralei Sf. Paul din Londra, pentru a întoarce zilnic ceasul din turnul acestei catedrale. Performanța lui, zilnică și per total, întrece rezultatele celor mai buni alpinisti din lume. Din 1970 el a scăpat de această corvadă deoarece orologiul este deservit acum de un dispozitiv electric.

• Cele mai „scumpe” picioare din lume le are englezoaica Linda Wolst. Deoarece la un concurs de frumusețe ea a fost declarată „fata cu cele mai frumoase picioare”, Linda și-a făcut o asigurare a picioarelor pentru frumoasa sumă de 1 milion dolari. Ce e frumos e și prețios...

• Recordmenul mondial la mersul îndărăteala este americanul Plennie L. Wingo, din orașul Abilene (Texas, S.U.A.), care a parcurs în acest fel 12 874 km. La data de 15 aprilie 1931 el a început o călătorie pe jos „ca racul”, pînă la Istam-

bul (Turcia). În decursul celor 18 luni de călătorie, el a parcurs 12 874 km. Pentru a-și ușura mersul, el a folosit ochelari speciali, cu prisme în loc de lentile, care îi permiteau să vadă înapoi, iar pe parcursul primei părți a călătoriei s-a sprijinit într-un baston.

● Cel mai longeviv recordmen din lume la mersul „ca racul” este tot Plennie Wingo, care avea în 1982 vârsta de 81 de ani. În acest an, el a pornit să străbată Statele Unite de la vest (Los Angeles) la est (până la malul Oceanului Atlantic) — circa 4 000 km, realizând o medie orară de 5 km. În acest scop, el s-a asigurat cu cîteva perechi de pantofi și cu un retrovizor. Pe al doilea loc la această „probă” se situează un oarecare Musey, care, în anul 1951, în timp de 4 ore, a străbătut o distanță de 25 km.

● Cel mai zelos concurent și recordmen absolut la mersul tirîș pe o distanță de 4,5 km, care a fost străbătută în timp de 1 oră și 45 minute, este olandezul Jan Jordan, participant la un concurs de acest gen în satulețul Geertrudeberg, din Olanda. Învîgătorului i s-a dat drept premiu o pereche de pantaloni cu genunchi dip pile.

● Recordmena absolută la sistemul „împins din mersul tirîș” este englezoaica Linda Howe, care, la concursul organizat în același satuc olandez Geertrudeberg, a străbătut distanța de 180 m în 28 minute și 11 secunde, împingînd cu bărbia un bob de mazăre...

● Recordul mondial de viteză la mersul în miini aparține americanului Thomas P. Hunt. În anul 1979 el a alergat la Tokio, pe distanța de 50 de metri, în 18,4 secunde.

● Cel mai lung marș în miini din lume a fost organizat pe distanța Viena—Paris și a fost realizat de austriacul Johann Huzlinger, care, în anul 1900, a parcurs distanța de 1400 km, în timp de 55 de zile, cite 10 ore pe zi, înregistrînd o viteză medie de 2,54 km/h. Deși recordul este vechi, totuși el nu a putut fi depășit pînă acum, din lipsă de tenacitate...

● Primul „sportiv” din lume care a stabilit un record mondial la alergat în patru labe este finlandezul Ilkari Kien, din orașul Rauma (Finlanda). El a străbătut alergînd de-a bușilea 23 km în 12 ore și 5 minute. Un sport care, probabil, nu va mai fi practicat de nimeni, astfel că recordul are toate șansele să nu fie egalat sau depășit. Cu toate acestea, un alt finlandez, tînăr, a parcurs tot în patru labe distanța de 7 km în decurs de 4 ore.

● Primul om din lume care a făcut un tur al țării sale (Danemarca) folosînd un dric mortuar, cu un cal, a fost Joris Silberg, din Jutland. El era angajat la un serviciu de pompe funebre.

● Cele mai năstrușnice concursuri din lume se desfășoară în Anglia, în timpul renumitelor serbări de iarnă. În anul 1971, un grup de patru studenți de la Eaton a parcurs distanța de 173 km împingînd un pat așezat pe roți de bicicletă, în care se odihneau pe rînd, cite unul.

(Extras din lucrarea
„Celebri la toate vîrstele”
de Bucur RUJA)

să piară” („Rien ne peut raviver ce qui tente à finir”), întrucît forțele victorioase ale noului, întru chipate cîndva de Comună, au deschis larg porțile spre viitor („Et la breche s'ouvrit sur le large avenir”). O asemenea viziune despre acest muzeu al muzeelor de artă și civilizație venea după încercările sale anterioare de a cuceri Parisul, regretînd apoi gîndul și gestul său din toamna anului 1910 de a rămîne prizonierul lui pentru totdeauna, eum se va confesa ulterior, numai pentru sine; „Era frumos, o știu cerul meu oriental, / Dar totul în mine nu era decît rană și restriște”).

Traversînd podurile peste Sena, ori plimbîndu-te pe cheiurile ei pentru a trece în revistă ce e „nou” prin vechile rafturi ale buchiniștilor, sau făcînd înconjurul insulei Cité cu Batteaux-Mouches, astăzi îți imaginezi acel Paris „monstruos, vicios și trivial”, cum îl vedea Macedonski și în Rondelele Senei: „Monstruos se-nînde orașul, / Viciul joacă-n el pe brînci...”; Sau: „Pe tot tărîmul drept și stîng, / Iad urlînd de răutate, / Pe cînd valuri care plîng, / Curg sub bolți întunecate...”

Cu totul altfel îl vedea Ion Minulescu, care venea din grupul „celorlalți” simbolişti, student și călător prin Paris, unde se-nîlnea, de asemenea, cu Moréas „et les poets maudits”, tot la Cafeneaua Vachette. Dar el va fi cunoscut și reținut în poezia sa acel „Paris du plaisir”, cu șansonetele cîntate pe „les Grands Boulevards”, cu cafenele și magazine Monoprix, cu ateliere și expoziții mai ales ale impresioniştilor, pe care le va surprinde în rime și imagini îndrăznețe ca „Într-un bazar sentimental”; „Stofe vechi, o mandolină, / Un Cezanne și doi Gauguin / Patru măști de bronz: / Beethoven, Berlioz, Wagner, Chopin... // „Fleurs du mal” legate-n piele de Cordova / Și pe pian: / Charles Baudelaire și-alături / Villiers de l'Isle Adam...”

Iar din marile magazine *Printemps* sau *Galeries Lafayette*, pline totdeauna mai mult cu privitori decît cu cumpărători, va fi aflat că „Guerlain a botezat parfumul „Voilà pourquoi j'aimais Rosine”, sau rătăcind și el prîntr-unul din parcurile Parisului, cu bazine și jocuri de apă, statui și boschete delicate, cum avea să consemneze într-un *Cîntec al parcului*, în maniera sa caracteristică: „În parcul presărat cu statui, / De nimfe, / Fauni / Și silvani, / De-a lungul celor trei alei / De ploi, / De tei / Și de castani...”

De Minulescu mi-am amintit și cînd am trecut pe lingă teatrul *Folies Bergers*, unde, în tinerete o admirase pe Yvette Guilbert, modelul lui Toulouse-Lautrec; sau pe lingă celebra sală de concerte Colonne, unde poetul va fi ascultat concertele lui George Enescu. Ceea ce m-a determinat ca a doua zi să-mi fac timp ca să vizitez și cimitirul *Pièrre Lachaise*, pentru a căuta mormîntul marelui nostru muzician. I-am descoperit cavoul în apropierea clasicilor francezi Molière și La Fontaine, avînd pe lespedea verzuie flori proaspete de cîmp...

Pe celălalt geniu al artei moderne românești, Constantin Brîncuși, îl găsisem în cimitirul Montparnasse,

• DIVERTISMENT •

RECORDURI LA FLEXIUNI

● Recordmenul mondial al flexiunilor este elvețianul Rolf Gehring, în vîrstă de 35 de ani. În cadrul unei încercări oficiale, el a reușit să realizeze 1608 de flexiuni neîntrerupte. Pentru stabilirea acestui record, el s-a antrenat timp de un an de zile.

● Cele mai multe fandări din lume executate consecutiv, au fost realizate de americanul Robert Louis Knecht. În anul 1981, el a executat consecutiv 7026 de fandări în timp de 3 ore și 56 de minute.

● Cele mai multe sărituri cu coarda, într-un timp dat, au fost executate de englezul Francisc Silberg : El a executat în decurs de 4 ore și 10 minute peste 35 000 de sărituri cu coarda.

● Cea mai lungă călătorie pedestră a fost efectuată de David Kwan, care a parcurs distanța de cca 30 000 km dintre Singapore și Londra în 81 săptămîni (începînd din 4 mai 1957).

● Titlul de campion al „autostopului” îi aparține lui Devon Smith, care între anii 1947-1971 a parcurs 291 000 de mile (1 milă = 1610 m), folosind mijloace de transport ocazionale.

● Cea mai lungă plimbare pe jos non-stop a fost efectuată de Richard Crawshaw din Liverpool (Anglia). El a parcurs între 24-27 mai 1974 o distanță de 371 km. Pentru această plimbare i-au fost necesare 72 de ore și 54 de minute.

ACEȘTI MINUNAȚI

● Cea mai deosebită îndemînare din lume o are francezul Louis Perier. Legat la ochi, el poate să scrie simultan cu ambele mîini, pe două table aranjate, una în fața lui și alta în spatele lui.

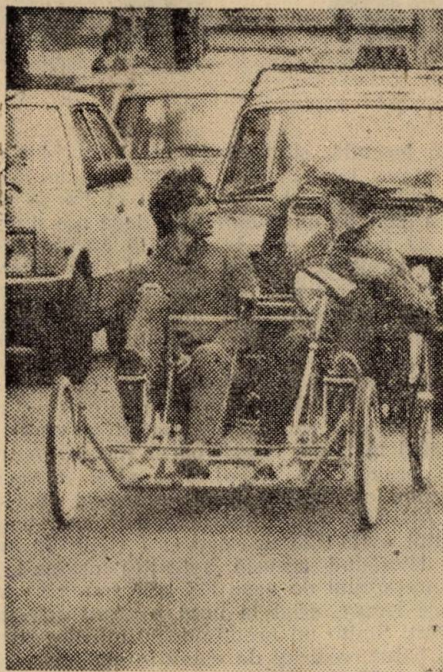
● Unicul copil din lume care este în stare să scrie și să citească cuvintele pe dos, de la dreapta la stînga, este micuțul Gaetano Bonifacio, în vîrstă de 6 ani (în anul 1932), elev la școala elementară din localitatea italiană Ribera. Cu excepția acestei inclinații deosebite, în rest, Bonifacio se comportă normal, fiind un copil inteligent și vivace, printre cei mai buni din clasa sa. Scrisul lui se poate citi numai cu ajutorul oglindei, care se pune în acest scop în fața textului scris de celebrul elev.

● Primul intelectual din lume care este capabil să reproducă orice cuvînt sau frază invers, instantaneu, este un profesor american. Este vorba de o capacitate fiziologică a creierului unică în S.U.A. Spre deosebire de aceasta, fenomenul poate fi întîlnit și ca rezultat al unor exerciții îndelungate, devenind deprindere. Astfel, la Sidney, în Australia, există cîteva sute de oameni, toți de profesie măcelari, care discută între ei frecvent, în orele de lucru, reproducînd invers orice cuvînt sau frază. Avînd în vedere că acest obicei a apărut în secolul

ub o lespede cenușie ca Masa Tăcerii de la Tg. Jiu, după ce vizitasem Centrul Georges Pompidou, lîngă care s-a construit atelierul său, într-o latură a pieții lin apropiere. Dacă din exterior nu poți recunoaște rechiul lui atelier, în interior s-a reușit să se reconstituie întreaga atmosferă de muncă a maestrului, cu mellele și materialele sale de lucru, cu variantele și dublurile abandonate ale unor lucrări prea cunoscute cum ar fi : „Măiastra”, „Domnișoara Pogany” sau „Le cocq”, aceasta din urmă întîlnind-o și într-una din sălile Centrului, așezată lîngă fereastra ce dă spre turnurile Catedralei Nôtre Dame, pregătit parcă să vestească lumii intrarea artistului român în veșnicie.

Străbătînd Parisul de la *Porte Clignancourt*, în nord, pînă la *Porte Versailles*, în sud, sau de la *Porte Montreuil*, în est, pînă la *Porte de Muette*, în vest — pe jos sau cu metroul — zile și nopți de-a rîndul, la încheierea sejurului, Orașul-Lumină rămîne mai departe o metropolă învăluită în mister și poezie, și te despați de el murmurînd ca și Macedonski în poema sa de taină : „Il etait beau, je sais, mon ciel oriental, / Mais tout en moi n'était plus que plaie ou deroute...”

M. C. DELASABAR

Mania vitezei !..

trecut (XIX), și s-a menținut și astăzi, se poate spune că breasia măcelarilor și-a format în decurs de un secol o nouă limbă, care este înțeleasă numai de ei, și pe care o folosesc numai când fac comentarii despre mărfurile lor, în prezența clienților, pentru a nu putea fi înțeleși de către aceștia.

DE-ALE SPECTATORILOR

● Cel mai mare număr de spectatori care au urmărit spectacolul unui singur cântăreț, a fost realizat de cântărețul american Frank Sinatra. Astfel, la spectacolul prezentat de el în ziua de 21 ianuarie 1930 la Stadionul Maracana din Rio de Janeiro (Brazilia), s-au prezentat și au urmărit acest spectacol 175 000 de spectatori.

● Cel mai mulți spectatori dintre toate festivalurile din lume, a întrunit festivalul de muzică pop, organizat în ziua de 29 iunie 1973, la Watkins Glen, din New York. Atunci, au participat la festivalul „Summer Jam” un număr de 600 000 de spectatori, din care 150 000 au cumpărat și bilete...

● Pe locul II în lume se situează al III-lea festival pop din insula Wight (Marea Britanie) ce a avut loc în ziua de 3 august 1970, la care au participat 400 mii de spectatori.

Extrase din lucrarea
„Minienciclopedie muzicală”,
de Bucur RUJA)

Titanicul“ după 74 de ani

Ca din legendă, știm că în urmă cu 74 de ani, cel mai faimos transatlantic din toate timpurile, romanticul TITANIC, cel care trebuia să fie de nescufundat, s-a izbit de un ghețar și în două ore (începând cu 23 și 20 minute, era 14 spre 15 aprilie 1912) a dispărut în adâncuri, trăgând după el 1513 persoane! În șalupele de salvare au supraviețuit catastrofei 684 pasageri... Nu demult, un mic submersibil, ghidat de un computer, a descoperit rămășițele uriașului vapor — adevărat plutitor — în apele înghețate ale Labradorului, la 900 km. de St. Jean-Terranova. Comisarul de bord Mc. Elroy (în stînga imaginii) și comandantul Edward Smith, fotografiați cu puțin înaintea plecării în cursa fatală, parcă sînt puțin triști... Smith, în pragul pensionării, visa să-și încheie cariera cucerind cu superba navă un record de viteză! Dacă TITANICUL ar fi fost ceva mai lent, tragedia s-ar fi putut evita! 28 de cărți și 7 filme au apărut pînă azi, istorisind această autentică dramatică legendă a începutului de veac XX! Se spune că armatorul Bruce Ismay, aflat la bord, a oferit comandantului Edward Smith un premiu de 10 mii lire sterline, dacă ar fi bătut recordul de viteză în vigoare... Ciudat Smith, la cei 59 de ani ai săi, n-a avut curajul și inspirația să refuze ispititoarea ofertă!... Așadar, cel mai spectaculos naufragiu al timpurilor moderne s-a produs tot din cauza... vitezei!

6

ARTE
TEATRU — FILM — MUZICA
*
INTERVIURI

ANOHETA NOASTRĂ CU SORIITORI

LAUREAȚI AI PREMIULUI REVISTEI „ATENEU”

1. — Definiți noțiunile de TINEREȚE și TINEREȚE SPIRITUALĂ.
2. — Citați câteva „maxime” care v-au călăuzit și vă călăuzesc existența.
3. — Ce ar însemna „fericirea” într-o viață de om (mai mult sau mai puțin muritor...) Aveți cumva o „rețetă pentru fericire” (că au existat „doctori” și în „arta fericirii” !)
4. — Veți fi atins — tertată fie-ne indiscreția — acele rare stări de grație în ordinea revelațiilor noastre omenști, când aidoma lui Faust ați fi vrut să porunciți „clipei” celei atât de frumoase să se oprească pe vecie... Am cere prea mult dacă v-am îndemna la o confesiune în acest sens ?! Oricum poate oferiți cititorilor noștri o definiție a sublimului, a stării de grație care, odată atins(ă) poate umple o existență umană pentru tot restul vieții.
5. — V-a plăcut să locuiți în Capitală, de bună seamă, de vreme ce anii frumoși (presupunem !) ai tinereții ca și cei ai deplinei maturități v-au prins pe malurile Dimboviței. Ați mai concepe să locuiți în provincie ?! Încercați un „profil” al provincialului și unul al „dimbovițeanului”.
6. — Încercați o listă de autori „din provincie” pe care i-ați recomanda spre lectură cititorilor (și celor din Capitală)...
7. — Dacă vi s-ar cere să redactați un mesaj de cel mult 5 fraze (concise !) — dată fiind apropiata extincție (peste câteva milioane de ani se spune !) a planetei Pământ — ce-ați avea de transmis în Cosmos presupușilor noștri sement (cititori și ei în cărți și stele...) întru rațiune ?!
8. — Oamenii se departajează unii de alții și prin existența (sau inexistența !) unui simț mai aparte decât cele „de la natură”, și anume „simțul umorului” (ar mai fi în aceeași ordine de idei și „bunul simț” și alte câteva, probabil tot „de la natură”...). Cum l-ați defini și dacă acest năstrușnic „simț al umorului” e bun la ceva într-o viață de om ?!
9. — Miine-poimîne vine anul 2000 ! mai apoi alți ani... ce loc credeți că va ocupa arta în lumea viitorului, când — să ne imaginăm și ziua aceea ! — între oamenii de atunci, perfect civilizați și prosperi, va domni armonia, pacea. bunăstarea ?!...
10. — Ce prețușiți cel mai mult la un om ?
11. — Ce disprețușiți cel mai mult la un om ?
12. — În final am dori să „ne oferiți o „imagine” fie și sumară a „omului de omenie” !...

Calistrat COSTIN

Stefan Aug. Doinas

1. Tineretea, pură și simplă, adică tineretea fiziologică, este anotimpul în care ai exultanța secretă a secrețiilor corporale proprii. Ei bine, transpuneți această fiziologie entuziastă în planul veții psihice — imaginație, intelect, rațiune — și veți avea tineretea spirituală...

2. Gaudio discere.

3. Sunt fericiți numai oamenii care și-au creat o imagine a fericirii pe măsura plăcerilor ce le au.

De câte ori cred că sunt fericiți, mă grăbesc să ies din teribilul spot de lumină orbitoare care mă împiedică să văd restul lumii.

4. Nici un adevărat moment de grație nu este avuabil, pentru că reprezintă o prea totală pierdere a identității: e un exercițiu de auto-neantizare — în iubire, în rugăciune, în contemplație etc. De altfel, este un moment inexprimabil: dacă limbajul, în mod normal, este un instrument al nostru pe care-l posedăm și-l manevrăm după plac și după pricepere, — ei bine: în momentele de grație, oricare ar fi ele, limbajul ne posedă el pe noi, în sensul că scapă complet de sub supravegherea noastră. Orice extaz ne transformă în sosii ale Pythiei.

Omul de tip faustic nu simte nevoia extazului, ci doar plăcerea perseverării în acțiune. Clipa unică este, pentru el, pură ispită, abdicare de la propria sa vocație; el o sfidează, fără îndoială, și — prin ea — sfidează transcendentul care i-o oferă, fie el angelic sau demonic.

Personal, tot ce aş putea să mărturisesc sunt momente de încintare unică sau de cutremurare peste măsură a ființei mele, fie în fața naturii (singura alteritate care ne neagă din ce în ce mai mult), fie în fața unei situații-limită, ca de pildă moartea.

Iată un astfel de moment.

Într-o noapte, mă întorceam cu mașina la București, pe o ploaie cumplită, cu fulgere, tunete și trăsnete, cum nu mai trăisem niciodată. Micul habitat în care mă aflam înainta ca o capsulă minusculă, izbită de rafale puternice, printr-un spațiu absolut amorf, negru o clipă, apoi de un alb orbitor, brăzdat de fulgere neobosite. În momentul fulgerului, totul în jur devenea de un alb lăptos, efervescent, crepitant și dansant, asemeni unei uriașe supe de stele în clocote. Apoi, odată cu năvala tunetului, coboram din aceea uluitoare ebuliție a materiei nocturne într-un spațiu-nespațiu, într-o uriașă gaură neagră, lipsită de orice repere, prin care lu-necam aproape înșensibil, ca o trăsură care ar fi alergat pe nori, dar însoțită de formidabile duruturi ale unui macadam ceresc. În acele momente dintre două fulgere, cer și pământ reveneau parcă din nou, dar ca simplă scenă fără margini pe care se succedau fără număr rupturi teribile. Căci faptul că mă aflam, cât de cât, la adăpost, transforma întreagă deslănțuirea nebună a stilurilor într-un imens specta-

SYRINX

La început, Syrinx a fost o Hamadryadă ori o nimfă arcadiană care a traversat mitologia greacă urmărind fiind de Satyri la vânătorile silvestre sau iubită de zeul Pan. Mult mai târziu, (mai precis în 1912), Claude Debussy își intitula astfel o mică piesă pentru flaut solo în care ordinea teluricului — agrest și bucolic — este, în parte, substituită de legile imponderabilului — hexatonal, acauzal — dominat parcă de absența necesității de rezolvare. Astăzi, „Syrinx” este numele trioului de suflători alcătuit din Dorel Baicu — flaut, Dorin Gliga — oboi și Pavel Ionescu — fagot, formație ce își desfășoară activitatea sub egida Filarmonei din Bacău. O formație a cărei succese iterative convoacă tot mai intens atenția publicului și criticii muzicale. Publicul e sedus de inflexiunile din cîntul celor trei instrumentiști, de calitatea timbrală a emisiei lor sonore și nu în ultimul rînd de varietatea repertoriului: de la opusurile lui Bach, Telemann și Haydn, pînă la cele semnate de Ștefan Niculescu, Iancu Dumitrescu sau Nicolae Brînduș. Critica muzicală este în măsură să consenmeze minucia și acribia cu care membrii formației abordează partiturile, veridicitatea restituirilor pecetuiuite, de fiecare dată, cu pasiune și har artistic. Valoarea trioului „Syrinx” nu se exprimă prin suma a trei valori individuale, ci printr-un produs vectorial asimilabil cu un demers „gestaltic” ce încorporează strălucirea și viteza (Dorel Baicu), muzicalitatea debordantă (Dorin Gliga) ori tehnica sobră, austeră (Pavel Ionescu).

Prin urmare, însușiri complementare, capabile să dureze un mecanism sonor impecabil, de o mare eficacitate. Ceea ce, dealtfel, trio „Syrinx” și este. O demonstrează recitalurile susținute, succesele repurtate în țară și străinătate. Căci, dincolo de orice reticență sau idiosincrasie față de topurile și scorurile artistice, trebuie să spunem că „Syrinx” este, poate, singura formație de suflători din lume deținătoare a patru premii internaționale: Llangollen (1983), Ancona și Stressa (1984) și din nou Ancona (în toamna lui 1985). Iar, dacă în antichitate nimfa Syrinx s-a metamorfozat într-un mănunchi de trestii, astăzi, trestile sublimite în mina celor trei interpreți-făurari nasc muzici generoase, vivante, adevărate nimfe sonore.

Liviu DANCEANU

Marilyn Monroe:

Un dosar redeschis

„Da, în sfârșit, după 23 de ani am reușit să descoperim adevărul. Acum știu cum a murit Marilyn Monroe. Știu și de ce. Pentru a reconstitui faptele investigațiile noastre au durat mai bine de trei ani. Am chestionat 600 persoane. Am vorbit cu Eunice Murray, camerista lui M.M. precum și cu Deborah Gould, văduva lui Peter Lawford, marele prieten al actriței. Am consultat documente, inedite. Cu materialele adunate am realizat un documentar pentru B.B.C. Cum însă pelicula conține revelații incomode la adresa clanului Kennedy, nu știm dacă ea va fi acceptată și în S.U.A.”.

Sînt mărturiile lui Christopher Ogliați care, prin acest film a redeschis dosarul asupra nopții de 4 august 1962, dată la care M.M. a fost găsită moartă în patul ei. Chiar și controversatul medic legist Tom Noguchi pare a fi de acord cu efectuarea unei noi anchete în legătură cu cauzele decesului celebrei actrițe, după ce inițial declarase că moartea survenise în urma ingerării unei superdoze de barbiturice.

Dar ce s-a întimplat în acea tragică noapte? Și de ce a trebuit să așteptăm 23 ani pentru a releva adevărul?

Spune Ogliați: „E simplu: în această moarte erau implicați senatorul Bob Kennedy, pe-atunci ministrul justiției, și frațele său John, președintele S.U.A. Legăturile lui Marilyn cu cei doi Kennedy nu erau un secret al timpului. John o cunoștea pe M.M. din 1957, chiar înainte de căsătorie; și o reîntîlnește de nenumărate ori și după aceea, pînă în 1960, în vila cumnatului său Peter Lawford de la Santa Monica. După noiembrie 1961, cînd John devine președinte, această legătură prezentînd un real risc de scandal, se rupe brusc. Marilyn este abandonată și Bob îi aduce la cunoștință hotărîrea, tot în vila lui Lawford, la o petrecere. Marilyn resimte iovitura ca pe o mare brutalitate cînd Bob îi spune:

col: incredibil, grandios, ireal, terifiant. Mă temeam tot timpul de ceva nelămurit, parcă știind că orice este cu puțință; dar, în același timp, contemplam totul cu un ochi avid de dimensiunea extraordinară a miracolului. De fiecare dată, explozia lumii — căci asta mi se părea că se petrece în jurul meu — era cu totul alta, imprezvizibilă, scăpînd oricărei ordini, liberă de orice ritm pe care aș fi putut să-l bănuiesc. Mărturisesc că, deși eram aproape înspăimîntat, doream cumplit ca totul să continue! Cred că, sub ploapele mele căptușite cu straturi de lumină, viziunile au continuat mult timp după ce natura se liniștise și în jurul mașinii nu mai era decît o banală ploaie nocturnă. Am încercat, indiscutabil, o mare bucurie a ființei mele, în noaptea aceea; deși nu știu unde anume am tezaurizat bogăția ei.

Iată un alt moment.

Mă aflam în Apuseni, pe valea Crișului Alb, la înmormîntarea unui foarte bun prieten, medic de țară, într-un sat oarecare. În curte, pe străzile din jur, mii de oameni: țărani veniți din împrejurimi, de pe coclauri, să aducă un ultim omagiu unui om care le fusese, o viață întreagă, foarte devotat. La ortodocși, după cum se știe prea bine, prohodul este cu totul răscolitor. Încă din copilărie, și — apoi — pe măsură ce ajunsesem să înțeleg ce se spune și „se cîntă” — cuvintele Ecclesiastului mă emoționau pînă la lacrimi. Așa stăteam și acum, abia stăpînindu-mi emoția, și nu credeam că ea ar putea să sporească. Cînd, deodată, m-a sfîșiat un răcnet cumplit de alături: fanfara din sat începuse o melodie funebră, acoperind complet slujba religioasă. Ceea ce credeam un prag suprem al emotivității mele s-a arătat, brusc, a fi doar o treaptă a ei: m-am simțit răscolit pînă în adîncul sufletului, deși sunetul trimbițelor nu mai aducea nici o reprezentare în plus; dar melodia pe care o intonau era mai zguduitoare ca orice cuvinte, căci mi se părea că e un fel de plîns pur, articulat de ceva ce depășea puțința orală a omului. Credeam, iarăși, că mă aflu pe pragul cel mai de jos al înfiorării mele. Ei bine, nu: mai exista unul, și mai adînc. După ce convoiul s-a pus în mișcare, am ajuns în piața localității, unde se afla dispensar medical; și acolo, pentru a-l saluta pe medicul-șef care pleca definitiv dintre noi, au început, pe neașteptate, să urle sirenele mașinilor Salvării: zgomot brut, fără nimic melodic, lezezi sonore repetate, agresiune acustică lipsită de orice noimă, de o violență insuportabilă. Atunci m-am simțit într-adevăr strivit, ca o gînganie, bietul meu suflet a încercat un fel de colaps: un pumnal tocît se răsucea în măruntaiele mele, mi le smulgea, le lăsa să atîrne ca zdrențe pe obrazul neantului. Ceea ce am simțit în clipele acelea nu mai era emoție: era participare sfîșietoare la infinita undă de suferință a lumii.

S-ar putea ca în aceste două momente ale vieții mele, atît de diferite, să mă fi întîlnit cu sublimul. Relatîndu-le, am uneori impresia că scriu jurnalul unui supraviețuitor din Pompei.

5. Da, Capitala mi-a plăcut. Nu mai concep ideea de a locui la țară, nici măcar într-un oraș de provincie: copilăria, o parte a tinereții, cei 7 ani de dascăl la „ciclul II” mi-au fost de ajuns.

Cred că ceea ce mă fixează la oraș, în metropolă, este un fel de trepidatie necesară, un anumit ritm de viață; dar și, firește, conținutul acestei vieți: climatul cultural, sau ceea ce consider eu a fi un climat cultural, posibilitatea de a avea prieteni cu care să schimbi o idee, de a consulta o carte, de a vedea un spectacol, ritmul apariției publicațiilor literare, etc., etc. În mijlocul tuturor acestora, mi se oferă prilejul de a mă izola, iar sentimentul acestor oaze aparține imi întreține tonusul vital.

Oricât ar părea de ciudat, la țară, încă din copilărie, nu am putut să mă izolez, să mă adun: vrînd-nevrînd, acolo eram în permanență osmoză cu natura; or, în mijlocul naturii, spiritul meu uită de sine, își pierde identitatea. Aici, în metropolă, mă simt îmbăiat — chiar dacă uneori numai superficial — în singurul mediu ce-mi convine: cultura.

Cît despre diferența între „un provincial” și „un dimbovițean”, — aceasta nu există. Cel puțin, nu mai există azi. Capitala și-a pierdut demult atmosfera specifică, ușor de întilnit cîndva la orice colț de stradă: astăzi, ea e o simplă poartă de filtrare. În unele zone ale ei, ea este mai provincială decît cel mai anost țigărușor din fundul Moldovei. Cine nu știe că, iarna ca și vara, prin București suflă, timp de trei zile, la intervale aproape regulate, — cam la două luni odată — vîntul de Bărăgan?...

6. Parcă era vorba că nu puneți nici o întrebare de ordin literar... ???

7. Cave hominem !

8. Există un „simț al umorului” bun și un „simț al umorului” rău. Primul constă în capacitatea (educabilă) de a înțelege ce e de ris în ceea ce arată, face sau spune cineva, și — eventual — de a rîde, chiar dacă ție, personal, nu-ți vine să rîzi. Al doilea se definește prin dispoziția (înnăscută) de a rîde din-te-miri-ce.

Primul servește la înseninarea momentană a inevitabilei melancolii cu care orice intelectual contemplă mersul lucrurilor. Al doilea este un simplu alibi al inconștienței (poate chiar al iredesabilității) și se înrudește — în anumite situații — cu cinismul.

9. Îmi propuneți să-mi imaginez un loc și un timp, cînd „între oamenii de atunci, perfect civilizați și prosperi, vor domni armonia, pacea, bunăstarea ? !”... Aceasta înseamnă să-mi imaginez o altă planetă și o altă specie de ființe...

Răspund : nu știu dacă aceste alte ființe, trăind pe o altă planetă decît Terra, vor avea nevoie de artă, adică de ceea ce numim noi astăzi prin acest cuvînt...

10. Demnitatea.

11. „Combinația” care nu iartă : prostie, plus forță, plus trufie.

„John nu va putea să te mai vadă”. Mișunea lui Bob era să tempereze o dragoste puternică, prin toate mijloacele posibile. Neavînd de ales, Marilyn acceptă situația în speranța de a stîrni gelozia lui John. Dar rezultatul este pe dos : Marilyn se îndrăgostește de Bob, un bărbat frumos, inteligent, cu serioase principii morale și tată a șapte copii. Poate că M.M. spera să devină într-o zi doamna Kennedy... Relațiile se complică dat fiind că clanul Kennedy avea mulți dușmani, printre ei numărîndu-se mafiotul Giancana și un oarecare Jimmy Hoffa care supravegheau toate mișcările familiei. În această situație Marilyn devenea un bun pretext de compromitere în fața Americii.

În iunie 1962 și această relație se rupe. M.M. trece printr-o profundă criză sufletească ; recurge la alcool și tranchilizante, stă zile întregi închisă în casă și plînge, devine de nerecunoscut, nu se machiază, umblă neglijent și repetă într-una : viața mea nu mai are nici un sens ! Cu o săptămînă înainte de moarte se confesează unor prieteni despre intenția de a organiza o conferință de presă în care să dezvăluie lumii întregi legăturile ei nu numai cu Bob, dar și cu John.

În acest punct al situației, Bob intervine decisiv.

Pînă acum se știa că în fatala zi de 4 august Bob Kennedy se afla la San Francisco. El bine, deținem 11 mărturii care relevă că el era prezent la Los Angeles. Este văzut intrînd în casa cuminatului său Lawford. Există declarații care atestă prezența lui Bob în vila actriței ; mai mult chiar, există „urechi” care prind din zbor fragmente de conversație dintre cei doi. Ele aparțin caméristei Eunice Murray care pînă acum n-a vrut să vorbească dintr-un sentiment de onoare față de stăpîna ei. Și acum s-a decis să facă confesiuni precise : are 82 de ani și nu dorește să-și ducă secretul în mormînt. Timpul iartă totul. Doamna Murray își amintește : „Bob a sosit în primele ore ale după-amiezii (de 4 august, n.n.) și însăși Marilyn l-a deschis. S-au îmbrățișat îndelung apoi au

stat împreună la marginea piscinei. Se gătise anume pentru ei și părea fericită cum n-o mai văzusem. Am ieșit după cumpărături, nu voiam să le deranjez intimitatea cu prezența mea. Când m-am întors, o oră mai târziu, Bob nu plecase. Și săraca Marilyn arăta de țî se rupea inima. Ceva mai târziu aveam să înțeleg ce se întimplase între ei, pentru că la un moment dat am auzit-o pe Marilyn tipind disperată și pe Bob încercând s-o liniștească. Apoi am văzut-o la picioarele lui, repetind printre sughituri: «Nu mă poți lăsa astfel! Nici o femeie din lume nu-ți oferă ce-ți pot oferi eu!» «Trebuie să fii tare, încearcă să mă înțelegi» a fost replica lui. Scena era dramatică, Bob încearcă să se desprindă dar Marilyn îi cuprinde genunchii. Atunci intervine garda personală a lui Bob și acesta fuge ca un hoț.

Versiunea noastră, pentru ceea ce s-a întimplat în continuare este următoarea: intrucit Marilyn nu dădea semne de calmare, *cineva* cheamă un medic, dar nu pe Greenson, psihiatrul casei, și nici pe medicul curant, ci pe un necunoscut care-i administrează o doză puternică de sedative. Acesta nu avea de unde să știe că Marilyn deja înghițise înainte o mare cantitate de pilule și pastile care, prin însumare puteau deveni fatale.

„Văd totul clar, spune camerista. Dramaticul colocv cu Bob se sfîrșește în jurul orelor 4 după amiază. Medicul rămîne în casă pînă la 5 s-o supravegheze, apoi pleacă. Marilyn așteaptă pînă la 7. Cînd se scoală pare perfect stăpînă pe ea însăși. La 7,30, îi sună din pat la telefon pe Jos Di Maggio junior, fiul fostului ei soț care nu distinge nici o notă stranie în tonul acțiței; dimpotrivă, Marilyn pare tonică și spirituală”.

Olgiați o interpeleză: „Și totuși știm că o jumătate de oră mai târziu, adică la opt seara, Marilyn îl cheamă la telefon pe Peter Lawford pentru a-i încredința un neliniștitor mesaj de adio. Ce s-a întimplat între orele 7,30 și 8?”

Răspunde camerista: „Cred că în aceea jumătate de oră Marilyn a luat încă o doză de somnifere pentru a dormi mai bine, cum obișnuia de altfel. Adăugată la sedativele anterioare care probabil că nu-și făcuseră încă efectul, medicamentul s-a transformat în otrăvă. În concluzie, Marilyn nu a avut intenția să se sinucidă; pur și simplu n-a calculat doza de sedative, acesta-i adevărul”.

Chemat deci la telefon, Peter Lawford cheamă la rîndul său avocatul lui Marilyn și-l informează pe Bob despre evoluția situației. Dar asta nu este totul. Anthony Summers, scriitorul care a colaborat la documentarul despre Marilyn și autorul bestseller-ului *Goddess, the secret lives of Marilyn Monroe*, avansează următoarea ipoteză: în aceeași seară Bob și Lawford se reîntorc la locuința acțiței, în jurul orei 10, dar aceasta era deja în comă. Bob se simțea în bună parte responsabil de starea lui Marilyn și spera s-o poată salva. Printre persoanele aflate acolo era și un medic care deja chemase ambulanța salvării...

12. Omul de omenie este insul care face bine la modul empiric fără a fi posedat de ideea de Bine.

În afara acestei definiții, omul de omenie este o ființă imaginară, cu existență intermitentă, care trăiește — niciodată în stare pură — aproape în fiecare dintre noi. Dar prezența lui poate fi cel mai bine depistată în cazul marilor personaje fictive ale omenirii. De pildă, Pierre Bezuhov este un adevărat om de omenie. În schimb, Hamlet — este oare el un om de omenie? Dar la ce bun, de altfel? Mi se pare evident că un Prinț care vrea să facă curățenie într-o Danemarcă putredă n-are de ce să fie un simplu om de omenie... În general, personajele tragice n-au unde să... cazeze omul de omenie, pentru că acesta nu rezistă la situațiile-limită. Dar să revin la Hamlet: poate doar în clipa cînd ține în mină craniul lui Yorick, și își amintește de copilăria sa, dulcele Prinț arată ca un om de omenie...

Omul de omenie este un cavalier al bunului simț, și — ca atare — rătăcitor: nu atît din vocație, cît din necesitate: nu are ce să caute la nici o Curte din lume.

Radu Cărneci

1. Poți fi tinăr pînă pe la 35—45 de ani; unii o duc și mai departe! „Tinerețea spirituală” însă este mult mai generoasă cu individul. Cred mai mult în aceasta din urmă care îl avantajează pe creatorul de bunuri spirituale; cred chiar că tinerețea biologică are de profitat de pe urma celei spirituale! Să ne amintim de autorul lui Faust care la vîrsta patriarhală de 80 de ani era efectiv îndrăgostit...

2. Întreaga mea existență am fost și continuu să fiu bîntuit de iubirea de frumos, înțelegînd prin aceasta binele, adevărul, dreptatea! Omul este om adevărat cîtă vreme reușește prin ceea ce face să contribuie la fericirea celor din jurul său. Nu cred că e nevoie să citez în acest sens maxime! Cred fără falsă modestie că dintotdeauna am practicat și practic acest fel de a fi!

3. Vor fi fost și vor fi fiind așa-ziși „doctori”, „maestri” în arta de a trăi! Ilustrul Napoleon admîndu-le existența, era de părere că, de fapt, singura rețetă care nu poate fi dată de cineva cuiva este aceasta! De acord cu el!...

4. „Problema stărilor de grație” comportă o discuție foarte complexă! De-a lungul vieții sale un om are, în adevăr, „clipe” — și nu doar una! — cînd crede că poate spune asemenea lui Faust, cu toată frumusețea ființei sale, „o, clipă, rămii, mai rămii, nu te pierde!”... Firește atari clipe de grație se adună în trecerea lor și fac timp, și trăitorul lor începe a le privi cu alt ochi, mai detașat, mai analitic, mai critic... Puține sînt clipele acestea care rămîn de-a lungul trecerii noastre prin această vale a cerului, luminînd și înmiresmîndu-ne pentru totdeauna, așa fel încît sufletul nostru, prin ele, să devină nemu-

ritor ! Da, am avut asemenea citeva stări de grație și, aș spune că, în sublimul lor am cristalizat adevărate **netreceri** ! La urma urmei, ce-i sublimul dacă nu posibilitatea ca sufletul nostru să se măsoare cu sine însuși și cu absolutul ? !

5. Pentru cel care a trăit într-un oraș de provincie, într-o tinerețe romantică și plină de împliniri, cum a fost a mea, la Bacău — Bacăul care nu mai este deloc o provincie ! — această maturitate bucureșteană nu mi-a adus nimic în plus ! Poți să fii „bucureștean“ și la Sighetul Marmăției, și la Cernavodă sau Lugoj, oriunde, și să fii mai mult decât „provincial“ chiar în... București ! Se cunosc destule cazuri, nu dau exemple, cînd creatori de primă mărime au izbîndit lucruri de excepție nefiind din Capitală. E drept, Bucureștiul oferă iubitorului și creatorului de frumos, posibilități multiple de exercitare, dar fie-mi permis a spune că sînt destui „bucureșteni“ care nu cunosc... Bucureștiul !

6. Astăzi, după cele spuse mai sus, nu cred că „lista“ își are rostul, deoarece autorii buni „din provincie“ sînt tot atît de buni ca și cei din „metropolă“ !

7. Cam mult cinci fraze, fie și concise ! Mesajul meu s-ar rezuma la mai puțin : „Ființe de pe alte planete, fiți mai pline de înțelepciune decât noi, pămîntenii“ ! Să sperăm că nu va fi neapărată nevoie de o atare zicere și că înțelepciunea celor care conduc destinele omenirii va birui într-o superbă floare albă !

8. Dacă n-am avea „simțul umorului“ cred că n-am putea trăi frumos... Un artist, chiar un poet liric, în sufletul ființei sale are această trăsătură care este numai a omului și care umanizează făptura umană. Simțul umorului există sau nu există, la unii și alții, oricum, ar trebui să existe în fiecare dintre noi... Cît privește poporul nostru, ce s-ar face el dacă n-ar avea simțul umorului !

9. Nu știu cît de repede sau de încet va sosi anul 2000 !... Bine-ar fi dacă pînă la acea dată, umanitatea lepădîndu-și toate urîșeniile de gînd și faptă, ar putea să se identifice cu frumosul și adevărul. Încă am speranța că secolul care vine îl va ridica pe om la înălțimea acestor gînduri, cînd el va putea în adevăr să se recunoască mai înalt decât în timpri trecuți și în cei de față, să fie suveran prin bine peste rău, cînd faptul de spirit — literatura, artele etc. — va să-i fie o necesitate sine qua non ! Cred cu **disperare** în puterea omului de a înțelege frumosul și a se salva prin artă.

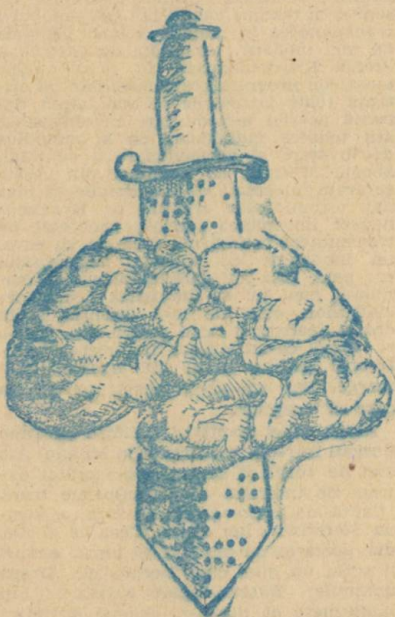
10. Caracterul !

11. Lipsa de caracter...

12. Toți sîntem niște oameni de omenie, iată, noi care dialogăm pe tema sau temele propuse aici, pentru că ne străduim să oferim cititorilor noștri citeva momente mai altfel decât celelalte, care să le bucure existența cotidiană și să le înnobileze caracterul !

Este cunoscut că pînă acum se susține că Marilyn s-ar fi aflat singură în casă, doar cu camerista ei fidelă. Și că Marilyn fusese găsită de aceasta la orele 3,30 dimineată, fără viață, în patul ei. Adevărul este însă cel enunțat mai sus ! Puțin înainte de orele 11 o societate de ambulanțe primește un straniu apel telefonic : cineva cere o ambulanță pentru transportarea la spital a lui Marilyn, care se simte foarte rău. Datele sînt certe și incontestabile. În afară de aceasta mai știm că în ambulanță Marilyn nu se afla singură. După Summers ea este însoțită de Bob. Cine știe la ce se va fi gîndit el privînd-o pe Marilyn care-l iubise, acum între viață și moarte. Și o nouă lovitură de teatru : Marilyn respira încă în acea ambulanță care o purta spre spital și, deci, în brațele lui Bob Kennedy. Si ambulanța se întoarce brusc din destinația ei spre locuința lui Marilyn ! Încă o dată pentru a-i salva pe Bob ! Vă puteți imagina ce urmări ar fi avut prezența ministrului de justiție, alături de Marilyn moartă, la un spital ! Presa ar fi făcut explozie, ar fi fost un adevărat dezastru politic. Cineva, și noi credem că Bob, a ordonat ca ambulanța să se reîntoarcă de unde a plecat. Și acolo s-a pus la cale tragica înscenare binecunoscută că Marilyn ar fi fost găsită de cameristă fără viață la orele 3,30 noaptea.

În realitate M.M. a murit înainte de miezul nopții de 4 spre 5 august. Bob are astfel timp să dispară, în timp ce prietenii lui, în frunte cu Lawford, rămîn să aranjeze lucrurile : Marilyn este

transportată în cameră și este așezată în pat; telefonul este tras alături. Toate documentele legate de numele Kennedy sînt distruse. Lawford lucrează singur două ore, apoi cheamă un detectiv particular, Fred Otash, care desăvîrșește totul pînă la orele 3! La 3,30 este sunat Greenson. Acesta alertează poliția la 4,25. Iată teribilul adevăr ținut în cel mai desăvîrșit secret vreme de peste 23 ani! Oficialitățile au intimidat și descurajat cercetările în jurul dispariției artistei. Așa stau lucrurile. Nu putem trece cu vederea că și firea lui Marilyn pune serioase probleme: era agresivă, dibace, capricioasă; dar și inteligentă, excesiv de frumoasă, spirituală. La acest caracter dificil se adaugă puternicile tensiuni la care era supusă în ultima vreme; le-a rezistat, apoi totul a explodat brusc și tragic. Insuși psihiatrul ei, medicul Greenson, recunoaște că dacă pacienta n-ar fi fost Marilyn Monroe, ar fi internat-o într-un stabiliment de boli psihice. Propria-i fragilitate a dus-o spre dezastru. Dar eu mai cred că cea mai fascinantă femeie din lume a murit și de durere, nereușind să supraviețuiască amorului ei pulverizat pentru Bob Kennedy..."

Un Dino Buzzati mai puțin cunoscut

Franco Mandelli, care avea să devină un intim al scriitorului în ultima parte a vieții acestuia, segment dramatic și tensionat în care a elaborat romanul „Un amore”, relatează: „Eram instructor de schi și în toamna anului 1957 mă preocupam transpunerea în italiană a unei „Metode de schi modern”, elaborate de austriacul Stefan Kruckenhauser. În acea vreme austrieckii progresaseră considerabil și cîștigau toate întrecerile de schi alpin datorită acestei metode care revoluționase atât tehnica individuală cit și metodică de învățare și perfecționare a schiului. Școala Militară de alpinism din Aosta se arăta interesată de întreprinderea mea dar terminologia utilizată de Kruckenhauser îmi punea serioase probleme de transpunere în italiană. Găsisem eu ceva, nu îndejuns de potrivit, manuscrisul era gata, însă îmi dădeam seama că manualul meu nu se adresează decît specialiștilor, cînd de fapt intenția școlii era să realizeze o carte pentru toți. Într-o zi, după ce-mi citește traducerea, profesorul Enrico Bozzi îmi spune: „Nu merge. Dar am să-ți prezint pe cineva care să te ajute”.

Astfel mi-a aranjat o întîlnire cu Dino Buzzati într-un restaurant din Milano. Am stat de vorbă și scriitorul s-a arătat extrem de interesat de preocupările mele. „Caută-mă la *Corriere della Sera*, pe strada Solferino”, îmi spune. Ceea ce și fac, dar portarul nu mă lasă să intru. Atunci îi scriu un bilet care începea cu „Dragă domnule”. Buzzati apare surzind: „Îți mulțumesc că nu m-ai chemat *dottore*”. Îmi comunică în termeni plăcuți că acceptă să revadă traducerea mea. În di-

Eugen Simion

1. În privința tinereții biologice, am impresia că știm despre ce este vorba. Noțiunea de **tinerețe spirituală** este mai greu de definit. Să încerc: este tînră spiritul care, după vorba lui Sartre, își asumă sarcina lumii; cel care crede cu adevărat că fără el lumea nu merge, nu poate să meargă, că, dacă el ar dezerta, toate, bălăile spiritului ar fi pierdute... E tînră, spiritualicește, cine știe să piardă și, mai ales, cine știe să-și valorifice pierderile. Creatorii rămin tineri cîtă vreme nu se tem de cei care vin în urma lor și îi întîmpină cu înțelegerea și dragostea spiritului. În fine, este tînră cel care nu obosește să creadă în adevăr și nu se instalează într-o formă de conformism, tradițional sau modern... Pînă cînd sîntem, spiritualicește, tineri? Mi-ar place să spun: pînă vrem să fim. Dar nu-i așa. Sîntem tineri cît timp putem primi și întoarce cu bucurie. Intoleranța îmi pare o formă clară de bătrînețe a spiritului, cel puțin în sfera literaturii. Artașul, înfumurarea, mulțumirea de sine, tendința de **instituționalizare** a persoanei anunță o grea iarnă a spiritului. A fi tînră înseamnă, poate, a gîndi liber și a accepta și libertatea de gîndire a celorlalți. Și mai înseamnă, cred, ceva: a pune întrebări și a găsi răspunsuri. Tinerii pun în discuție lumea în care au apărut și tot ei găsesc soluția s-o modifice.

2. Una singură pe care nu știu dacă am inventat-o eu, dar am notat-o, într-o zi, într-un caiet de-al meu: „**mi-ar place să se spună despre mine: iată un om pentru care adevărul există**”. Dacă mă gîndesc bine este vorba de o parafrază după Gautier.

3. Nu știu, n-am prins încă meșteșugul de a fi fericit. Nu am, trebuie să precizez, nici vocația nefericirii. Nu-mi plac firile bănuitoare și posomorite, indivizii care nu-și poartă cu demnitate nenorocirile. Sînt suspecti și, în fond, antipatici și cei care nu cunosc valoarea umană a suferinței, nu se îndoiesc de nimic și merg din triumf în triumf. Îi bănuiesc de un egoism mediocru și agresiv.

A fi fericit înseamnă, probabil, a fi împăcat cu lumea. Am momente în care mă simt bine. Trăiesc, atunci, un sentiment straniu de plenitudine, mă înțeleg cu lucrurile din jur, nu mai aud vacarmul ființei mele...

4. Mai umană, mai revelatoare este, cred, așteptarea stării de grație. Speranța că, într-o zi, aripa ei ne va atinge și pe noi. Cînd trăim, cu adevărat, momente de grație aproape că nu ne dăm seama despre ce este vorba. Ființa noastră este într-o alarmă plăcută, nu avem timp să medităm la ceea ce trăim. Nu cred că sublimul, cum spuneți dumneavoastră, dacă este atins, poate să ne ajungă pentru tot restul vieții. Așteptarea lui este, repet, mai aproape de posibilitățile omului. Promisiunea stării de grație poate să fie o sursă de bucurie pentru spirit.

Mă încredințez, uneori (din păcate numai uneori) bucuriilor simple și fundamentale: să petrec, de pildă, o după-amiază calmă de toamnă într-o podgorie, să mă plimb fără grabă și fără rost într-un oraș necunoscut, să iau masa cu un prieten și să mă pierd în discuții de tot felul cu el, să citesc o carte și cartea să-mi placă și să nu fiu obligat să scriu, numaidecît, despre ea... Îmi place să cumpăr mere, la piață, îmi place să privesc gutuile și să simt mirosul lor discret. Prin nu știu ce asociere gutuia, cu forma ei ciudată, cu carnea dură și gustul ei acrisor, pare un fruct bătrîn, scăpat dintr-o catastrofă vegetală. Parfumul ei este extraordinar și, de cîte ori îl simt prin apropiere (el este, de altfel, perceptibil numai printr-o cameră închisă) îmi dă un sentiment de liniște, plenitudine și bunăstare. Am o reprezentare, recunosc, curioasă a acestui fruct cu fața chinuită, ieșit, din mîna unui zeu fără vocație. Îmi amintește de sfîrșitul unei zile în lumea antichității. Sartre detestă **vegetalele**, nu-i plac decît obiectele lucrate de mîna omului, are oroare de condiția lui de culegător, o evită în viața de toate zilele și o reprimă în scrierile sale. Nu-l înțeleg. **Vegetalele** îmi par martori ai „solarității” lumii, dacă putem spune astfel. Ele mărturisesc că lumea nu este goală și omul nu este singur în lume. Chiar dacă **vegetalele** sînt perisabile, fragile, cu o durată așa de scurtă încît pot da omului, prin analogie, o idee despre destinul său...

5. Sînt bucureștean prin adopție. Locuiesc, aici, de la 19 ani. Nu-i un oraș comod. Vara bucureșteană, este insuportabilă, toamna este o minune, iarna este un infern. Primăvara este scurtă și vine, deodată, peste noi. De la cojoc trecem direct la cămașă. Locuiesc într-un bloc cu nouă etaje și în jurul blocului este, de cînd m-am mutat, un etern șantier. De la fereastră camerei mele văd cum trece istoria pe stradă (reproduc o replică dintr-o carte). Nu mi-ar displace să locuiesc în provincie. Evident, nu la etajul al noulea în blocul de pe Strada Mare. Îmi plac orașele care au stil, o anumită vechime și o viață spirituală normală. E regretabil că noi, românii, am concentrat toate instituțiile culturale la București. Mi-ar place să avem (să fi avut) orașe mici cu universități mari și publicații de cultură care să adune în jurul lor forțele spirituale din toate generațiile. Junimiștii deschiseseră, prin „Convorbiri literare”, o cale, și impuseseră un stil de a face cultură. Mutarea lor la București a fost o catastrofă. Revista a agonizat cîteva decenii... Ideea lui C. Noica de a înființa la Sibiu o **Universitate liberă** (pentru vîrsta a treia) este de luat în seamă. El vrea să facă din Sibiu „o Ienă” a spiritului românesc. Ar fi frumos să reușească. Eu aș vrea să fac o revistă de critică și informație literară.

6. Ah, nu, în privința scriitorilor nu pot să fac nici o deosebire. Ar fi absurd. Nu există scriitori de provincie și scriitori de capitală. Există, doar, scriitori buni și scriitori proști. Cititorii îi află, singuri,

mineața următoare apare în *Corriere*, sub semnătura Dino Buzzati, un pamflet despre mania italienilor de a acorda tuturor titlul de „dottore”...

Credeam că trebuia va merge repede, în cîteva zile o și vedeam isprăvită, dar lucrul a durat două luni pentru că Dino era din cale afară de scrupulos cu termenii italieni alegîndu-i din limba vorbită curent, pentru a realiza un manual util tuturor, nu numai specialiștilor.

Cînd am adus vorba de vreo recompensă a refuzat categoric impunîndu-mi două condiții stricte: să nu se aducă vorba de bani, iar numele său să nu fie scris pe coperta cărții. În schimb trebuia să-l învîț să schieze după noua metodă. Evident că am acceptat. Propunerea m-a onora. Astfel am avut marea șansă să-i devin prieten, atît pe terenul de schi cît și în viața privată.

Am început să lucrăm. Pe la 7 seara treceam să-l iau de la *Corriere*, cinam la același restaurant, unde-și înfîlnea mereu doi vechi prieteni, Gaetano Afeltra și Camilla Cederna, sporovăiam puțin, mai ales el, apoi ne retrăgeam pe strada Canonica, la un refugiu secret al scriitorului, un apartament în care era așteptat de o femeie despre care nimeni nu știa nimic; trăiau împreună din timpul războiului. O ținea ascunsă de ochii lumii și avea asupra ei o influență aproape absolută.

Știu, se spune că în relațiile particulare Dino se manifesta despot... Depun mărturie că lucrurile nu sînt reale. L-am văzut cu ochii mei comportîndu-se ca un copil, e drept, capricios, dar și delicat. Pretindea doar că femeia să se păstreze departe de preocupările sale literare și să-l ocrotească atuncî cînd lucrează. Ceea ce se și petrecea. Ne așezam la birou. Dino avea o incredibilă capacitate de concentrare și o rezistență ieșită din comun. De multe ori întîrziam pînă la 2 noaptea. Am lucrat asiduă, uneori în flecare zi. Pentru că Buzzati avea să inventeze întreaga terminologie modernă a schiului în limba italiană, uzată și astăzi fără nici o modificare. Un scriitor de talia lui a făcut aceasta!

Pe pîrtia de schi Buzzati se ținea bine pe picioare. El învățase schiul după vechile procedee. Cunoștea bine muntele, era în cunoștință de cauză. Prima dată ne-am întîlnit pe zăpadă la Sant'Ambrogio. A fost o adevărată surpriză, deoarece eu îl credeam, judecînd după fizic, un schior amator, de familie, cum se spune. S-a întîmplat și altceva: lucrînd atent la traducere avea să-și însușească noua tehnică austriacă mental și nu numai. O puse în practică imediat și asta pe o pîrtie foarte dificilă.

Apoi a ieșit cartea iar Buzzati s-a oferit să colaboreze la un al doilea volum dedicat exclusiv specialiștilor și performențelor. De astă dată nu și-a mai ținut numele în umbră, scriînd o scurtă povestire în maniera lui inconfundabilă, pe care a inserat-o ca prefață: titlul ei este „Parla un caposcuola”. Îmi reamintesc și astăzi scrisul lui cu o calligrafie copi-

răcască dar fără nici o ezitare. Reîntorcându-mă la Salzburg pentru a discuta cu editorul austriac al manualului, am luat cunoștință de larga audiență și prețuire a lui Buzzati în Austria. Era chiar mai iubit decât în Italia unde critica literară îl califică pe cel ce scrisese capodopera „Deșertul tătarilor” un discipol al lui Kafka.

Referitor la viața lui intimă Buzzati era foarte discret și refractar la confesiuni. Și totuși, într-o zi, într-o după amiază de vineri, mă sună : „Am nevoie să fiu cu tine, vreau să-ți vorbesc”. Toemai plecam în weekend la Saint-Moritz cu doi prieteni. „Merg și eu”. Mi s-a părut foarte îngândurat și tăcut. O vreme îndelungată n-a deschis gura. Cinăm împreună și la sfârșit mă roagă să-l însoțesc la o plimbare care s-a isprăvit aproape în zori. Dino era îndrăgostit de o tinăra femeie, protagonistă viitorului său roman „Un amore”. Pentru ea abandonase vechea legătură din strada Canonica, retrăgându-se împreună cu mama sa în strada Manjo. Pentru Dino iubirea erau un sentiment dramatic, aproape dezastruos. Se pare că din această dragoste rezultase și un copil neașteptat iar scriitorul nu-și accepta paternitatea. A urmat o despăgubire dureroasă. Era perioada în care apăruseră și primele semne ale bolii sale necrutătoare. Prin viața lui începuse să treacă mai multe tinere femei. „Vreau doar să mă distrez”, spunea el. Într-o zi îmi arată o fotografie : „Îți place ?” Era chipul Almerinei care i-a devenit apoi soție, astăzi văduvă atît de tinăra.

În legătură cu romanul „Un amore” mi-a mărturisit că avea intenția să fie *altceva* decât operele sale anterioare : o carte încărcată de senzualitate, singe și sex. Cu timpul însă revine în albia propriului său fel de a scrie discret și parabolic. Într-o scrisoare din 23 septembrie 1962 trimisă de la Belluno, unde se afla în vacanță, îmi spune că lucrează la ultimul capitol al romanului și că „povestea se termină cu bine, după dorința ta, care este și a mea.”

Romanul apare în 1963 și suscită furtunoase polemici : critica îl acuză că recurge, pe urmele lui Nabokov, la succesul comercial, comparabil cu al *Lolitei*, cînd de fapt cartea era rezultatul unei experiențe erotice atît de personale. Atitudinea criticii îl mîhneste pe Buzzati. A fost ultima sa apariție de librărie care i-a încununat opera. Știu că avea intenția să scrie și o altă carte, „Regimentul pleacă în zori”, centrată pe tema morții ; au rămas doar cîteva fragmente și atît.

Dino Buzzati moare în 1972, ianuarie 28. În acești nouă ani faima lui a crescut continuu. Și n-o să uit niciodată puternica sa fobie la sunetul clopotelor. Auzindu-le, devenea palid, își acoperca urechile cu minile. Odată mi-a spus : „Teama asta o am încă din copilărie. Clopotele sînt vrăjitoarele mele. Vocea lor îmi aduce aminte că sînt pulbere și destinul nostru este dispariția în nimic”.

A scris puțin, suficient însă pentru a fi nemuritor.

Traducere, O. G.

pe cei dintii. Îi ajută și critica literară. Cine are curiozitatea să răsfoiască **Scriitori români de azi** poate să-și facă o idee despre ierarhia de valori pe care o propun. „Provincia” este bine reprezentată.

7. ...că viața omului e scurtă, că iubirea este un sentiment fundamental, că arta este o soluție de existență, că ura este infecundă și că libertatea nu este un drept, ci o datorie a omului...

8. Oamenii care nu au simțul umorului sînt primejdioși. Nu trebuie să încerci să glumești cu ei. Întră numaidecît într-o stare de indignare și-i capeți dușmani. Nu-mi plac, trebuie să spun, nici spiritele zeflemitoare. Te fac să-ți pierzi vremea fără folos. Zeflemişti sînt cinicii ratați. Umorul este o calitate a spiritului. Zeflemeaua este o dovadă că spiritul doarme de mult.

9. Nu știu, nu pot să-mi închipui ce va fi atunci. Sper să fie bine și arta să fie preocuparea cea dintii a oamenilor înzestrați. Cînd arta (cultura) prosperă, e semn că oamenii trăiesc bine și au timp să se preocupe de cele frumoase.

10. Vocația umanului.

11. Prostia rea, fudulă și agresivă.

12. Omul care are vocația umanului și are respect (înțelegere, iubire) pentru valorile spiritului.

Poema anotimpurilor cu Maurice Chevalier și Martine Carol

TEATRUL ÎN ANCHETĂ

Despre actorii
care „mor pe scenă“...

- CE ACTORI PREFERAȚI?
- CUM LUCRAȚI CU EI?
- CUM „EVOLUEAZĂ“ UN ACTOR?

Silviu Purcărete

„...din păcate și actorii îmbătrânesc“

I. Actorii, buni! N-am preferințe, așa ca gen. Actorul să fie creator și creativ. Și fiecare actor are în el ceva care să te incite, fie că e bun sau prost, că e de o formație sau de alta. În general îmi plac cei laborioși și cu aplicație pentru precizie. Un actor trebuie să fie de o mobilitate năstrușnică în fazele de repetiție, dar după aceea să știe să fixeze rolul, să rămână exact pe datele stabilite împreună. Îmi plac actorii care la toate spectacolele au emoții. Și sint mulți care au! Fiecare spectacol e pentru ei la fel ca prima reprezentație. Sint cei care „mor pe scenă“...

Un teatru are o trupă fixă și trebuie să te limitezi la ea. E acesta aspectul negativ! Dar orice trupă reprezintă un organism care e mai perfect sau mai puțin perfect, mai viu sau mai puțin viu. Un spectacol e firesc să fie gândit pentru o trupă anume considerând că trupa reprezintă lumea și altă lume n-ai. Și trebuie să încerci, să cauți, să vezi cum ideile unui text se dezvoltă în această lume dată care este trupa... La început aveam și eu obiceiul să fac o distribuție ideală în care includeam și actori chinezi, și pe Peter O'Toole, și pe Leslie Howard... După care m-am obișnuit să-mi alcătuiesc distribuția în funcție de niște oameni concreți. Esențialul e să gîndești dinlăuntru în afară, nu invers.

Actorii îmi plac, mă bucură să mă uit la ei, să-i privesc fără criterii profesionale...

II. Depinde. De fiecare dată altfel... E greu de scos reguli de lucru... O veche teorie spune că raportul dintre regizor și actor este asemeni unei iubiri în care demersul regizoral reprezintă factorul viril, iar actul interpretativ elementul feminin. Și, ca și în dragoste, cu fiecare iubire te porți în alt fel...

III. Actorii nu duc deloc o viață dulce. Ei asudă, trudes, intră în spital. Și din cauza regizorului!... Dar și regizorul intră în spital...

Aș da un exemplu. La cele două montări cu *Politica I* și *II* am fost fascinat de felul cum actorii au crezut

Un Goya căutat zadarnic de Scotland Yard vreme de patru ani

Povești adevărate
cu „disparații“
și „falsuri“ plastice!

La 22 august 1911, publicația pariziană „L'illustration“ oferea un premiu de 10.000 de franci celui care ar fi avut „norocul“ să descopere un celebru tablou furat cu o zi înainte, adică la 21 august 1911, un tablou semnat Leonardo da Vinci, și care se numea... „Mona Lisa“, sau „Gioconda“.

Această dată a marcat începutul unui șir nesfârșit de „furturi de opere de artă“.

RĂPIREA GIOCONDEI

Deci, luni 21 august 1911, zi de „relache“ a Luvrului, printre cercetătorii de artă, fotografi, lucrători ai muzeului, se strecoară un bărbat corpolent îndreptându-se cu pas hotărât către Sala Pătrată, destinată Monei Lisa. Cu singre rece, desprinde de pe perete, fără probleme, tabloul înrămat și sub geam, avind o greutate de 40 kg și face pas alergător prin Marea Galecie, apoi prin „Galeria celor șapte metri“ și coboară o scară de servici, se debarasează de ramă și cu tabloul ascuns sub halatul alb, asemănător cu al salariaților muzeului, încearcă să iasă în curte, constată cu stupeoare că ușa este încuiată, dar, firește, i-o deschide la marea confuzie tinichigiu! Sauvet și ia-l salvat.

Abia după amiază paznicii descoperă lipsa tabloului (întimplarea se derulase dis-de-dimineață la ora 7), dar, cred că a fost luat de vreun fotograf sau cercetător, nu se alarmează. Se vor convinge

de incredibilă realitate abia după 24 de ore.

Ceea ce a urmat este lesne de presupus: frontierele și porturile supravegheate sever, gările și vagoanele de poșta percheziționate, un număr de 257 persoane, dintre angajații muzeului anchetate, „l'illustration” publică știrea despre care am amintit, etc., dar fără sorți de izbândă, timpul trece și iată-ne în 1913, la 2 decembrie.

Ne aflăm la Florența, la Galleria d'Arte Antica e Moderna, la o vânzare cu licitații, condusă de Alfredo Geri, negustor de artă. Cu puțin timp înainte de licitație Geri primește o scrisoare de la Paris prin care i se oferă spre vânzare chiar... „Mona Lisa del Giocondo”. Semnat: Vincenzo Leonardi.

Împreună cu Giovanni Poggi, directorul Galeriei Uffizzi, Geri hotărăște să ia legătura cu originalul vânzător.

Se hotărăsc să se întâlnească la 11 decembrie 1913. Întâlnirea are loc într-o cameră a unui hotel oarecare, camera frumos ornamentată cu celebrul tablou al lui da Vinci.

Sub pretextul de a stabili autenticitatea operelor, Poggi îl invită pe Leonardi cu tabloul cu tot să-l însoțească la Galeriele Uffizzi. Naiv, acesta acceptă și este arestat în aceeași seară. Adevăratul său nume: Vincenzo Peruggia.

La 31 decembrie Gioconda se întoarce la Paris, aclamată ca o stea de cinema...

WACKER ȘI FALSURILE

În anul 1927, un anticar cu desăvârșire necunoscut, Otto Wacker deschide la Berlin o expoziție de picturi și lucrări de grafică semnate de celebriți, între care un număr impresionant de tablouri — Vicent van Gogh.

S-au făcut achiziții nenumărate fără ca cineva să-și pună problema autenticității lor. Ba mai mult, istoricul de artă olandez dr. Baart de la Faille, care de cîțiva ani se ocupa de catalogul operei lui van Gogh, Wacker îi pune la dispoziție un număr de treizeci de tablouri semnate de maestru.

Lucrarea apare în 1928, cuprinzînd și cele treizeci de tablouri necunoscute pînă atunci. Dar, curînd dr. de la Faille revine asupra catalogului declarînd ca falsuri picturile prezentate de Wacker.

Declarația stîrnește panică printre colecționari și imediat poliția pornește discret o anchetă. „Jignit”, Otto Wacker declară presei că-l va da în judecată pe istoricul olandez și că pentru aceasta se va deplasa la Haga pentru a aduce dovada autenticității tablourilor.

Trece granița, ducînd cu sine nouă tablouri ce vor fi autentificate de specialiști olandezi și se întoarce la Berlin cu dovada respectivă, dar comițînd o gravă greșală: uită la Haga cele nouă preținse picturi ale lui van Gogh, prilej pentru experți de a relua cercetările asupra lor.

În același timp la Berlin se cercetează alte tablouri vindute de anticar. La rin-

în aceste spectacole dînd dovadă unei devoțiuni miraculoase, fapt care a și dus la reușita, la succesul acestor reprezentații...

Orice spectacol, orice rol reprezintă o experiență. Dacă personajul a „existat” cu adevărat, acest lucru aduce după sine ceva, o mutație. După ce a jucat un rol important, actorul rămîne marcat. Descoperi, cînd începi să lucrezi din nou cu el, că de fapt e altul, a devenit un alt individ. Ca și în viață! După o experiență ești mai obosit, mai îmbătățit, dar mai îmbogățit. Din păcate și actorii îmbătrînesc... Uneori am avut surprize plăcute. La unii actori, la Ștefan Iordache, la Carmen Galin, la Dan Condurache, care au avut mult de asimilat, care au avut partituri grele, de întindere foarte mare, lucruri care în timpul repetițiilor păreau să fi dispărut pentru că actorii nu mai aveau forța, energia să și le apropie. Se observă însă cum, la al doilea, la al treilea sau la al nouălea spectacol, odată încep să înflorească acele amănunte față de care, într-o fază sau alta de repetiție, aveai rezerve sau dubii; acele lucruri pe care nu le mai refăceai și care dispăreau, odată apar fără să știe nimeni cum... Ceea ce înseamnă că în meseria noastră totuși... nimic nu se pierde...

Ei, actorii, pe lîngă că trebuie să înțeleagă cu mintea lucrurile pe care regizorul le gîndește, le visează, ei trebuie să și le bage în piele, să facă în așa fel încît să-și cerebralizeze, dacă se poate spune așa, fiecare părticică a trupului.

Mai este important ca și actorul să îl incite pe regizor, să-i stimuleze deciziile. Într-un organism omelesc toate funcțiile concură și, sigur, idealul artei trebuie să fie, unul comunitar, iar rezultatul să fie cu totul și cu totul unanim...

Dar lucrul în echipă e fals pentru că implică cumva uniformizarea atribuțiilor, toți fac de toate, ceea ce înseamnă a pune una lîngă alta toate ideile care par bune. Bineînțeles, există și spectacole de echipă, oamenii se adună, spune fiecare cîte ceva, hotărăsc să facă împreună un spectacol. Metoda a dat rezultate foarte bune, practică de studenți, de actori amatori și chiar de profesioniști. În aceste cazuri toți sînt regizori, toți sînt actori, toți sînt scenografi. Acesta ar fi teatrul de echipă. În teatrul profesionist însă funcțiile sînt precise: regizorul e de neînlocuit, actorul e de neînlocuit, scenograful la fel. Și important e ca toate funcțiile să concure către un rezultat unic, organic.

Kincses Elemer

...Și eu am fost cîndva actor!”

I. Nu îi prefer. Îi iubesc, pe foarte mulți dintre ei. Îi iubesc și în clipa cînd, uneori, în focul repetițiilor, îmi vine să urlu, să-i strîng de gît... Ei trebuie să fie iubiți, ca și copiii. Să nu uităm niciodată cît de repede și cît de neașteptat dispar unii dintre ei, lă-

sînd în urmă un gol îngrozitor de adînc. Să-i iubim deci, deși uneori acest lucru cere efort. Dar merită, zău că merită.

II. Fiecare actor e altfel, bineînțeles. Și are taina lui. Deci nu am rețete. Sau am prea multe. Ei trebuie cuceriti. Dominați, fără ca ei să simtă dominarea, și iubiți, fără a fi lingușiți. Adevăratul actor, alesul, „marele” actor rămîne totdeauna plin de taine. Nici nu cred că cineva poate să le cunoască. Și nici nu trebuie.

El trebuie să se simtă important și dacă are doar o vorbă de spus. Pentru mine munca cu actorul este foarte grea, poate cea mai grea; și eu am fost cîndva actor...

III. Cum evoluează ei? Fiecare conform talentului, priceperii, demnității și seriozității lui. Miracelele sînt strict excluse.

Mihai Berechet

„Actorul este și el un om și are și el un suflet“

I. De ce să nominalizez actorii pe care îi prefer? Prefer să-i descriu pe cei pe care îi iubesc și îi cunosc din repetiții. Am avut și am prieteni actori, dar prietenia s-a limitat numai la viața din teatru, la relațiile profesionale. Acum cităva vreme discutăm chiar cu o mare actriță, colegă și prietenă, și constatăm amîndoi că în 20 de ani de cînd lucrăm împreună nu ne-am vizitat decît o singură dată! Relația noastră de prietenie s-a desfășurat doar pe scîndurile teatrului. Poate așa se explică și autoritatea de care mă bucur în repetiții chiar față de actori considerați foarte dificili. Eu le ofer tandrețea pe care o merită, ei răspund cu devoțiune în muncă. Am făcut adesea pasiuni pentru actorii cu care am lucrat și continui să am sentimente de considerație și respect pentru mulți dintre ei. Cei care au urmărit spectacolele mele de peste două decenii au putut observa că în distribuții uneori reiau anumiți actori pentru că îmi place felul lor de a fi, de a se comporta la repetiții și în viața lungă sau scurtă a spectacolului, în general, atitudinea lor față de rol, față de personaj. Vîrsta pe care o am mă face să prefer actori din mai multe generații, mult mai în vîrstă decît mine, de vîrsta mea sau mult mai tineri. Alegerea e diversă. Pe unii i-am urmărit mai îndepărtat încercînd să le impun necesara reinnoire. I-am zgîndărit în ceea ce aveau ascuns în temperamentul lor, în modul de a se exprima, în trecutul lor, în aspirații și disponibilități. Le-am urmărit îmbătrînirea încercînd să le schimb *emploi-urile*. Uneori i-am întinerit...

Sînt actori cu care am lucrat în repetate rînduri ajungînd să nu mai avem nevoie de cuvinte, e suficient să gîndesc ceva și observația făcută e înțeleasă.

dul său poliția descoperă că Otto Wacker picta el însuși, că tatăl său era pictor-restaurator și că o soră minula cu succes penelul.

Pe baza unor temeinice analize profesorul Justi publică la 27 ianuarie 1929 în „Vossische Zeitung” un articol în care afirma că toate tablourile semnate Van Gogh și vîndute de Wacker sînt false.

Acesta din urmă este nevoit să dispară. Pleacă în Olanda la Leyda, unde suferă un accident și ca urmare a stării grave în care se afla, timp de doi ani iese din atenția presei. Nu însă și a procuraturii, care la 4 septembrie 1931 îi intențază acțiune pentru escrocherie și fals: pictorul Wacker este acuzat că între anii 1925—1928 a vîndut treizeci de tablouri pretinse van Gogh, la un preț mediu de peste 10.000 de mărci.

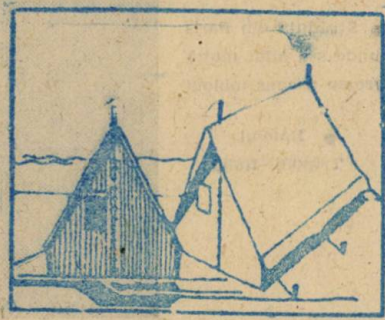
Astfel falsificatorul își încheie strălucita carieră la 33 de ani cu o condamnare de un an și jumătate închisoare, o amendă de 30.000 mărci și pierderea drepturilor civile pe o perioadă de trei ani.

A DISPARUT UN GOYA

Printr-o coincidență, în ziua cînd se împlineau cincizeci de ani de la dispariția Giocondei, la 21 august 1961, în Anglia dispărea un alt tablou celebru, „Ducele de Wellington” de Goya.

Furtul a indignat întreaga țară, eu attî mai mult cu cît Galeria Națională din Londra este considerată unul dintre cele mai sigure muzee din lume: ferestre zăbrelite și conectate la instalația electrică, sistem de celule fotoelectrice, pază etc.

Și totuși, în acea seară totul s-a dovedit ineficace. Paznicii au observat cu stupeoare, abia la ora 22,40 că tabloul lip-

este. Sistemul de alarmă fusese întrerupt pînă la ora 21, nemaisocotind faptul că muzeul fusese vizitat în acea zi de 6.000 de persoane.

Alarmat, Scotland Yard-ul trimite la fața locului opt specialiști din brigada specială și comunică furtul tuturor punctelor de frontieră.

Dar, totul este zadarnic.

În anii următori agenția londoneză de știri Reuter este asaltată de scrisori anonime prin care se anunță că tabloul este în siguranță, și poate fi redobîndit contra frumoasei sume de 140.000 lire sterline.

În noiembrie 1963 o ultimă somație: tabloul va fi distrus dacă nu se dă curs „ofertei”! Și chiar, în ajun de Anul Nou, poliția, alarmată prin telefon, găsește în Gara Victoria o cutie de carton ce conținea se pare resturile arse ale picturii. Dar expertiza dovedește că nu era vorba decît de resturi de hirtie.

Continuă șirul anonimelor, dar autoritățile refuză orice propunere de schimb, pînă la 22 mai 1965, cînd ultima scrisoare, ultimor, anunță locul unde putea fi găsit tabloul: gara Birmingham. Și este găsit. În plus, hoțul se predă: era Kemp-ton Bampton din New Castle, în vîrstă de 61 ani. Motivul furtului: crearea unui fond monetar destinat săracilor...

Ion MANTA

Se creează o anumită comuniune spirituală de cu totul alt ordin decît cea strict didactică, un fluid magnetic. Actorii pe care îi prefer sînt bunii profesioniști a căror sensibilitate intensă coexistă cu o privire lucidă asupra rolului, îi prefer pe actorii cu talent proteic, variat. Nu știu cum aș putea să-i amintesc pe toți cei pe care i-am iubit și-i iubesc. Lista ar fi foarte mare. În distribuțiile mele figurează actorii care fac cum se spune în balet „le grand écart” trecînd de la ingenuă respectiv june prim, la roluri de bătrîni, de la vivacitate, la oboseală, de la puritate, la lene, din registru comic, la cel tragic, de la dramă modernă, la satiră. ...Mi-au plăcut „jocurile” cu actorii în care se creează înțelegeri tacite între mine și ei. Lucrul cu actorii este pentru mine o pasiune, o modalitate estetică care ne-a ajutat, atît pe mine cît și pe ei, să ne exprimăm. Și le sînt recunoscător pentru aceasta și, sper, și ei mie!

Prietenii mei actori sînt buni profesioniști. Nu-i enumăr, dar publicul și ei știu pe care și de ce îi prefer. Din dorința de a valorifica un anumit temperament scenic, de a pune în valoare un anumit potențial artistic! Disputa pentru roluri nu a avut loc niciodată altundeva decît pe scenă. Eu cred — am curajul să o spun — că m-am ghidat după criterii foarte obiective în funcție de necesitățile piesei, în raport cu principiile mele didactice, urmărind să valorific talentele...

Poate dacă îmi schimbam criteriile aș fi avut succes de simpatie mai rapidă, dar nu am ales niciodată

● Alfredo Geri,
comerciantul de artă
din Florența care a
regăsit-o pe Mona
Lisa...

● Străduța din Paris
unde s-a aflat multă
tremă ascuns tabloul

● Hotelul
Tripolli—Italia

actorii după fluctuațiile preferințelor publicului, nici din rațiuni administrative, nu am ținut cont nici chiar de părerile criticilor. Piesa mi-a spus întotdeauna ce distribuție să fac și chiar dacă, uneori, am avut de ales între o personalitate răsfățată de public și un actor cu personalitate pregnantă, am ales pe cel care se potrivea cel mai bine rolului, pe mine interesându-mă posibilitatea de a demonstra și un salt calitativ...

Nu pot spune că nu există și n-au existat actori pe care îi port în suflet, care atunci când citesc un text încep să joace singuri în fața ochilor mei... Distribuțiile sînt dovada preferințelor mele.

II. Cine mă cunoaște în repetiții poate confirma, sînt „o mină de fier cu o mînușă de catifea”. Dîndu-le mereu actorilor senzația de libertate, de fapt îi dirijez cum vreau și pot să le cer ceea ce în condiții de dictatură nu le-aș putea pretinde.

Actorul este un ins sensibil, un copil ce nu a înțecat încă să se joace! De aceea trebuie să-l înconjurăm cu sensibilitate și delicatețe, să-i dai răgazuri de acomodare, să-i creezi senzația de putere, să-i impui ritmuri diferite, solicitîndu-l cît mai divers.

Ca regizor îi cunoști actorului reacțiile fizice și psihice. El are stări de emoții înalte, dar și căderi. Eu, pentru că îl iubesc, caut să-l ajut. Asta nu înseamnă că poate face ce vrea! Nu permit nicidecum hiatusuri de profesionalism, nu admit lipsa de scop artistic, nu concep lipsa de concentrare. Dar actorul este și el om și are și el un suflet, o emotivitate foarte delicată. Regizorul e obligat să-l cunoască și să-l menajeze. Dar să-l și speculeze!...

III. Am avut imense satisfacții urmărindu-i pe unii actori în decursul carierei lor. Mulți dintre ei și-au mărturisit uneori public mulțumirea pentru felul în care am știut să le dau un nou chip, să le descopăr o nouă fațetă a talentului. I-am „salvat” adesea cînd aveau mai multă nevoie. Am ajutat-o — de exemplu — pe ingenuă să treacă pe versantul celălalt al existenței fizice și sub îndrumarea mea să se pregătească pentru rolurile vîrstei a treia...

Nu-i vorba de o mulțumire de sine, dar sînt mîndru de evoluția multor actori cu care am lucrat și pe care i-am urmărit cum s-au modificat odată cu trecerea anilor, schimbînd nu numai genul, ci și stilul de joc.

Actorii reprezintă o lume. Și cum universul este în mișcare, și ei se modifică mereu. Chipurile lor „cameleonice”, varietatea modalităților lor de exprimare îmi oferă satisfacția de a fi contribuit și eu la evoluția talentului lor!

CĂRȚI GRELE

● Cea mai grea carte religioasă din lume se păstrează într-o pagodă din orașul birmanez Mandalai, și cîntărește 1460 de tone! Ea are 730 de „file” formate din plăci de piatră avînd înălțimea de 1,5 metri și o greutate de peste două tone. „Cartea” se păstrează într-o curte interioară, avînd o suprafață de 5 hectare. Ea reprezintă cel mai complet rezumat al filosofiei budiste. Cu prilejul unei serbări religioase, 2400 de călugări au reușit să o citească în întregime, înlocuindu-se unul pe altul în 153 de zile, fără nici o pauză. Pentru scrierea originalei cărți, la mijlocul secolului al XIX-lea, au fost angajați 100 de cioplitori în piatră, care au „copiat” textul pe filele de marmură în decurs de ...nouă ani.

● Cele mai grele cărți de rugăciuni din lume pe care se roagă locuitorii din Tibet sînt făcute din cele mai groase pergamente cunoscute în istoria lumii. Pentru a transporta aceste cărți, denumite „Tandjur” și „Kandjur”, de la un templu la altul, sînt necesari 160 de cai.

● Cea mai gigantică biblie din lume a fost realizată în anul 1933 de un editor din Los Angeles. El a tipărit o biblie care conține 8048 de file, iar greutatea ei este de 500 kilograme. Un om cu vederea normală poate să citească această biblie de la o distanță de 50 de metri. Deci o nouă realizare tipografică și mai ales editorială, deoarece vor fi puțini dornici s-o cumpere.

Mircea Marin

...„Jocul riscant între a fi și a părea!

● Cea mai interesantă carte de rugă-tune din lume a aparținut dogelui Veneției, Francesco Morozini (1618-1694), care ordonase să i se monteze un pistol în cartea de rugăciuni, pentru a se feri de dușmani. Semnul de carte care atârna afară, era legat de trăgaciul pistolului...

● Cea mai gigantică carte din lume publicată vreodată măsoară 3,97 x 2,74 metri și cântărește 256,2 kilograme. Lucrarea, intitulată „Superbook”, cuprinde 300 de pagini și a fost editată la Denver—Colorado, în Statele Unite ale Americii, în anul 1976. Pe locul al doilea ca cea mai mare carte din lume are titlul „The Little Red Elf” (Micul elf roșu), fiind scrisă de William P. Wood, care a conceput și a și imprimat volumul. Lucrarea măsoară 3 metri înălțime și 2,60 metri lățime și cuprinde versuri. Pe locul următor poate fi socotită o altă carte mare, înaltă de 3 metri, groasă de 1 metru, și avind o greutate de 125 quintale, care se află într-un muzeu din New York. Ea poate fi răsfodată numai cu ajutorul unui dispozitiv electromecanic.

● Cea mai mare carte de impresii din lume se găsește la grădina zoologică din orașul austriac Salzburg. Cartea are înălțimea de 2,80 metri, lățimea de 1,87 metri, grosimea de 28 centimetri și greutatea de 1,2 tone.

● Cea mai mare carte de artă din lume măsoară 2,10 metri înălțime și 0,80 metri lățime. Ea a fost prezentată pentru prima oară în luna mai 1963, la Amsterdam, în Olanda. Ea este compusă din 5 pagini alcătuite de un pictor abstracționist și un poet.

● Cea mai mare carte marinărească din lume se află într-un muzeu din Amsterdam, în Olanda. Ea se numește „Culegerea de reguli marine”. Înălțimea sa este egală cu cea a unui om de statură mijlocie (1,70 metri), lățimea este de 1 metru, iar grosimea sa măsoară aproape o jumătate de metru (0,50 m).

● Cea mai grea carte din Suedia cântărește 350 kilograme și se găsește la Biblioteca regală din Stockholm. Pentru legarea ei s-au folosit scinduri groase de 40 mm, iar pergamentul pe care este scrisă a fost preparat din pielea a 100 de măgari...

Bucur RUJA

(Extrase din lucrarea „Bijuterii culturale”)

„CALUȚUL” ANACONDA

— Unicul șarpe Anaconda de pe Terra, care a crescut și trăiește pe lângă casă, ca un animal domestic, se află la familia unui fermier din Peru (America de Sud). Avind în vedere că acest Anaconda a fost cules din junglă de către fermier, pe când era abia un pui de șarpe țesut din ou, și că aici a crescut pe lângă casă ca un animal domestic, el nu produce rău la nimeni. Deseori, copilul fermierului încalecă pe uriașul Anaconda, de aproape 10 m lungime ca pe un căluț de lemn și se plimbă călare prin curte.

I. Actorul este o ființă proteică. Damnațiunea sa este de a muri și a reînvia odată cu fiecare ipostază artistică. Lucid sau pătimaș, el își consumă existența între a fi și a părea, iar spiritul său agresat de formele fantomatice cărora trebuie să le însușească viața trăiește o permanentă stare de veghe, știut fiind faptul că universul uman este plin de amăgitoare tentații și necrutătoare capcane.

Transformarea, pluralitatea, devenirea și, de ce nu, chiar revolta împotriva ideii de imobilitate, fac din actor acea ființă vie care-și sacrifică confortul existențial pentru a fi semn și semnal al vieții. Patima sa nu este nobilă, este ceva mai mult, este necesară.

Să fie urmărit în permanență de fantoma propriei sale creații este un joc riscant, dar faptul de a risca îl absolvă în fața propriei sale conștiințe de orice posibilă învinuire.

Obsedantele iubiri se hrănesc din ura ce se înfirpă împotriva neputinței de a atinge perfecțiunea.

Respect actorul care-și iubește arta sa, dar sint fascinat de acela care și-o „urăște”. Există un tip unic de tensiune a vieții pe care numai răzvrătirea o poate naște.

Nu mă refer desigur la capricii și veleități, deși cu regret trebuie să recunosc că nu pot fi trecute cu vederea intrucit dețin o pondere îngrijorătoare.

II. Asemenea soldaților din prima linie pentru care fiecare bătălie este fundamentală în măsura în care le implică șansa supraviețuirii, actorii știu că un rol le poate aduce lauri gloriei sau îi poate azvîrli într-o crudă deznădejde, motiv pentru care cei mai mulți refuză să se „arate”, ascunzându-se după măști mai mult sau mai puțin frivole sau epatante, cercetînd cu minuție virtuțile de strateg artistic ale regizorului.

Primul pas, și poate cel mai important, este acela de a le câștiga încrederea, astfel încît neliniștile lor să devină și ale regizorului, iar frământările sale să se constituie ca problemă comună. Teatrul este singura artă care se bazează în procesul de creație pe contactul și comunicarea umană și, asemenea fenomenelor endotermice, el se poate realiza plenar numai atunci cînd mediul (uman) degajă acea căldură (sufletească) pe care numai sinceritatea o poate naște.

Există o tensiune a sincerității care leagă asemenea unui jurămint magic destinele. Ea și în CALUȚ, viața grupului primează asupra individualităților pentru că spectacolul de teatru este un univers coerent ce trebuie să consune armonie și nu o întîlnire întîmplătoare de veleități. Cînd este înțeleasă și asimilată această lege fundamentală, actorii dau dovadă de o dăruire care nu este la îndemîna oricui. Aristocratismul regizoral sau actoricesc este derizoriu acolo unde se caută adevărul.

III. Cred că am învățat împreună cite ceva despre :

- relativitatea adevărului
- modul în care trebuie să privim dincolo de aparențe, chiar și atunci când acestea sînt contrasemnate de nume cu autoritate
- deșertul ce apare ca produs al intelectului atunci cînd nu este dublat de sensibilitate
- stupidenia lucrului bine făcut
- aer, sunet și lumină
- întîmpinarea misterioasă a nașterii teatrului din involburarea și seninul apelor
- ritm, ca respirație a universului.

Și cred că poate am mai învățat și cite altceva despre viață ca energie spirituală.

Nicoleta Toia

„Actorul — sarea teatrului“

I. Actorul care gîndește. Actorul care își construiește rațional stările, care își dirijează instinctul, reflexele, actorul preconizat de Gordon Craig și, înaintea lui, chiar de Diderot, adică nu actorul care simte (de simțit, simțim toți...), ci care cunoaște (și înfățișează) semnele exterioare ale simțirii.

În sfîrșit, problema a devenit destul de complicată, mai ales în condițiile teatrului modern, în confruntarea lui continuă cu filmul și televiziunea; oricum, cred că azi doar talentul — oricît de mare — nu-i este suficient unui actor. Mai e nevoie de o muncă uriașă, de cultură, de aprofundare, de o informare continuă cu privire la mersul artei în lume — și chiar a omenirii, în general — căci, cum observau și anticii, actorul e și azi, într-un fel, măsura timpului său. Profesiunea asta nu-i deloc simplă, cum cred unii — caracterul ei caduc prin excelență respinge categoric comoditatea — chiar cînd ai ajuns în linia întîi, unde nu-i deloc ușor să te menții. Pînă acolo e însă și mai greu; în primul rînd, datorită unei anume comodități ce caracterizează fenomenul de receptare (nu numai din partea publicului) — mai bine zis de impunere a unor valori neomologate, ca să zic așa (cîtă luptă ca să pot monta o piesă minunată, dar necunoscută — *Bătrînul* de Hortensia Papadat-Bengescu !). Îmi amintesc cum, cu ani în urmă, am adus pentru un spectacol la televiziune un excelent actor gălățean — Mitică Iancu; într-o distribuție de elită, el răspundea admirabil primului contact cu platoul, era mai bun decît mulți actori bucureșteni care mișunau pe micul ecran. Dar Mitică Iancu n-a mai fost chemat la televiziune... Am impresia că timpurile s-au mai schimbat; aud că trei din colegii mei ieșeni, Violeta Popescu, Sergiu Tudose și Emil Coșeru — deși „necunoscuți“ pe platouri, au uluit cu talentul și profesionalitatea lor — așa că s-ar putea ca ei să n-aibă soarta lui Mitică Iancu...

= DIVERTISMENT =

ONORARIUL DOCTORULUI

Într-un orășel, cum este centrul administrativ al Arhipelagului Solomon din Oceanul Pacific, onorariul medicilor nu se plătește în bani, ci în... cartofi.

Pentru o vizită simplă, în zi de lucru, pînă la căderea nopții onorariul este un cartof mare.

Vizitele de noapte se plătesc cu 5 cartofi; iar în zilele de sîmbătă și duminică onorariul se dublează.

ÎN FAȚA JURĂȚILOR

La un tribunal cu jurați se notărăște soarta unui inculpat.

Judecătorul :

— Acuzat, spune-mi mai întîi cum a început scandalul ?

Acuzatul :

— Mă aflu în circumștă cu doi prieteni, domnule Președinte, cînd a intrat mortul pe ușă, și așa din senin a început să strige la noi cuvinte insultătoare.

Judecătorul : Ce anume ?

Acuzatul : Idioților, porcilor, măgarilor !

Judecătorul : Întoarce-te cu fața către domnii jurați și repetă.

Acuzatul, cu fața la jurați strigă cu glas tare : Idioților, porcilor, măgarilor !...

LA CAPĂȚIUL UNUI MURIBUND

Un cetățean era pe patul de moarte. Unele din rude, aflate în preajmă au început să discute despre felul cum va fi înmormîntat : unii erau de părere să-l ducă cu mașina, alții cu patașca...

Muribundul, într-un ultim moment de luciditate zise :

„De ce atîta tirguală !... eu pot merge și pe jos !...“

LA DOCTOR

După ce consultă îndelung un pacient, medicul în cele din urmă îi spuse :

— Nu știu ce aveți !... La locul unde mi-ați arătat dvs. nu-i nimic grav care să vă neliniștească.

— Pacientul îi răspunde zîmbind :

— Domnule doctor, dacă vă spun eu ce am, împărțim onorariul pe din două ?...

LA TELEFON

Un cetățean sta la un telefon public cu receptorul la ureche fără să vorbească.

Adunîndu-se alți cetățeni, unul din ei i se adresează :

— Nu vă supărați, văd că de o jumătate de oră țineți receptorul la ureche fără să vorbiți !... Dați-mi voie să dau și eu un telefon !...

— Nu mă deranjați, vă rog, spuse cel cu receptorul la ureche — vorbesc cu soția mea.

ÎNTRE SOȚI

Soțul : — Ce brice proaste se fac astăzi !... ieri l-am cumpărat și azi nu mai tale...

Soția : — Ba briciul e foarte bun ; tu ești nervos ; aseară am curățat eu cartofi și morcovi cu el și tăia perfect.

SURPRIZA...

Un bacteriolog, după munca încordată a unei zile de laborator, cind a ajuns acasă și-a adus aminte că e ziua de naștere a soției sale și i-a spus:

— Dragă, am o surpriză pentru ziua ta de naștere; la care ea îi răspunse bucurându-se:

— Draguț din partea ta !...

— Da, îi răspunse el: am botezat un virus cu numele tău.

SOȚIA LA VOLAN

Doi soți își cumpăraseră mașină și au învățat să conducă amîndoi.

— Azi e rîndul meu, spuse plină de sine soția, și după ce se pregătiră să plece în afară de Bacău, a trecut la volan.

La un moment dati soțul văzînd pericolul iminent al unui accident a tipat disperat:

— Frînează !... frînează !... zadarnic însă: accidentul s-a produs.

Cînd s-a dus la spital să-l vadă, soția s-a așezat pe pat lîngă el. Cu ochii mari, blînzi și umezi, el a întrebat-o:

— Bine draga mea, de ce n-ai frînat ? !...

La care ea răspunse:

— Dragul meu, tu știi bine că eu nu suport să țiți la mine !

REMINSIȘENȚĂ

O bătrînă de circa 80 de ani, ducîndu-se la biblioteca publică, se adresă fetei care deservea publicul:

— Dați-mi, vă rog, un roman de dragoste !...

— Eu am crezut, îi spuse fata zîmbînd, că vă interesează mai mult istorie.

— Vai, dragă, răspunse bătrîna, dar dragostea este istoria mea !

DOI PRIETENI

Eu, zise unul, am cunoscut un om care imita așa de bine păsărelele încît acestea veneau toate în grădina în jurul lui.

— Eu, zise celălalt, am avut un prieten care imita așa de bine cîntecul cocoșului, încît imediat răsărea soarele.

LIMBA MATERNĂ

De ce se spune întotdeauna „limba maternă” și nu „limba paternă” întreabă un profesor pe un elev, la care acesta răspunse:

— Pentru că mama vorbește mai mult, răspunse elevul.

STENODACTILOGRAFIE

La începutul stenodactilografiei, o fată care terminase aceste cursuri a fost repartizată la o întreprindere.

Prezentîndu-se la director, aceasta l-a informat pe scurt că poate să stenodactilografieze 150 de cuvinte pe minut.

Directorul, om ponderat, care nu vorbea mult, s-a uitat la ea și i-a spus zîmbînd:

— Bine draguță... dar de unde să iau eu atîtea cuvinte ?...

Comoditatea receptării se manifestă și invers: unui cronicar continuă să emită aprecieri în virtutea unei glorii dobîndite, chiar dacă rolul, spectacolul în discuție nu e o izbîndă. Ca să nu mai vorbesc de unele performanțe ale actorilor din provincie, cu totul neabăgate în seamă sau consemnate fugar...

II. Cu ei, cu cei din categoria de la punctul unu, lucrez foarte bine. Chiar dacă nu ne cunoaștem de la început, sînt foarte atentă la particularitățile fiecărui, mă mulez după ele și, mai totdeauna, ne despărțim prieteni.

Din păcate (uneori pentru mine) în spectacolele mele mizez aproape totul pe actor, care se știe, este elementul cel mai labil în componența reprezentației. Dar și cînd izbutesc să le „storc” tot harul, victoria e deplină și de durată. În general actorii — acești superbi copii mari — sînt mai ușor de sedus cînd începi lucrul la o piesă, cu povești despre interpretări inedite, invenții și „trouvaille-uri” regizorale — decît cu perspectiva unei munci abrupte ca un munte pe care el, actorul, trebuie să urce pieptiș un bolovan. Dar odată ajuns în vîrf, bolovanul nu se mai rostogolește, cum s-ar crede, după fiecare spectacol...

Bineînțeles că minunea se întîmplă doar cînd efortul meu, conjugat cu al actorilor, întîlnește un climat profesional — condiție sine-qua-non — aș zice, supraviețuirii teatrului. Am descoperit în țară cîteva colective hărăzite cu un asemenea climat și cred că, în momentul actual, directorii teatrelor trebuie să fie cu atît mai atenți la condițiile și atmosfera de lucru, căci numai aici se află cheia izbînzii.

Personal mă bucur că la Iași nu s-a pierdut — ba chiar se fac lăudabile eforturi să se mențină — marea tradiție a respectului scenei, a atmosferei spirituale, profesionale, elevate de muncă în teatru, fără compromisuri artistice.

III. Ar fi multe de spus, am lucrat în numeroase teatre peste 50 de spectacole cu foarte mulți actori — de ordinul sutelor — unii au debutat sub mina mea, în cine știe ce fund de țară și azi sînt vedete de teatru sau cinema (bineînțeles, nu din „cauza mea” !).

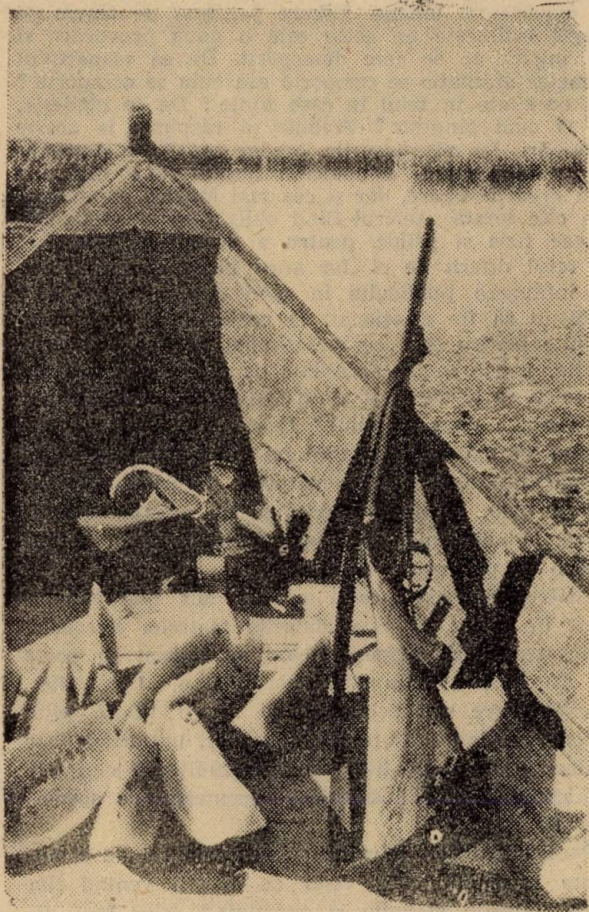
O experiență mai veche însă, merită, cred, atenție: se știe, la Iași, (și nu numai) persistă o anume prejudecată despre stilul de teatru propriu acestui colectiv, cu toată cohorta de regizori tineri care au trecut, în ultimul deceniu, pe aici. Ei bine, lucrînd la noul studio (deschis în 1980) cu unii dintre actorii acestei trupe, am observat cum arsenalul lor a suferit modificări esențiale, observabile și pe scena mare — modificări care îi aduc în vecinătatea marilor vedete moderne. De altfel succesul colegului meu Nicolae Scarlat cu *Vînătoarea de rațe* de Vampilov a confirmat pe deplin roadele acestor experiențe, infirmînd categoric prejudecata „stilului ieșean”...

Studioul, eliberat de artificii scenei mari, îl obligă pe actor la continuu perfecționări. Am revăzut recent un spectacol montat de mine acum trei ani și l-am găsit, cu bucurie, la fel de proaspăt, ba chiar mai destins, mai nuanțat ca la premieră.

I-am urmărit pe Cornelia Gheorghiu și Emil Coșeru în *Un pahar cu sifon* de Everac cum, seară de seară, aduceau partiturilor lor de anvergură profunzimi și nuanțe — zic unii — nebănuite în alte interpretări ale piesei.

În general, mă bucur că actorul continuă să rămână „sarea pământului” în teatrul românesc, că în mai toate teatrele avem actori excelenți, muncind enorm. Regizorul Beke Sandor din Ungaria, colaborator al teatrului nostru, observa la plecare: „Aveți actori minunați, păcat că nici voi — și nici chiar ei nu vă dați seama cât de buni sint!” (Fără comentarii!).

Interviuri de Irina COROIU

Natură moartă în deltă...

Foto : V. BOGDĂNET

OBSERVAȚIA UNUI COPIL

Pe malul unui lac un pictor încerca să fixeze pe pinză culorile amurgului. În apropierea lui s-a oprit un bărbat cu fiul său, preșcolar. Observînd truda pictorului puștiul zise :

— Uite tată ! cum se chinulește nenea, dacă nu are aparat de fotografiat.

C R I T E R I U L

În afară de bazare, existau în antichitate și magazine mai mari cu tot felul de mărfuri. La orientali, era obiceiul ca o rudă a patronului să șadă la intrarea în magazin pentru a-și da seama de afuența cumpărătorilor și volumul cumpărăturilor ce se fac. Această rudă era instruită astfel :

Se uita, nu atît la cumpărător, cît la volumul pachetelor pe care acesta le avea și, dacă pachetul era mare, voluminos, atunci se inclina mult în fața clientului făcîndu-i o dulce „temenea”. Dacă pachetul era mai mic se inclina mai puțin iar la pachetele mici-mici dădea ușor din cap și îl arunca un zîmbet ca și cum ar fi spus „cam puțin, cam puțin !”...

METEOROLOGUL LA JUDECĂTORIE

„După îndeplinirea formalităților procedurale, un judecător tînăr și cam glumeț, aflînd că martorul pe care urma să-l interogheze este meteorolog îl întrebă zîmbînd :

— Cum o să fie vremea miine ? la care el răspunse :

— Greu de zis, m-ați pus să jur că voi spune adevărul și numai adevărul.

LA RECURS...

Cu ani în urmă, un țăran înstărit avea un proces cu un boier. A pierdut la prima instanță. Convins că avea dreptate a făcut recurs și, pe lîngă avocatul dinainte, a mai angajat un altul, dar fără să-l spună celui dintîi. Dar, cum se întâmplă, țăranul a pierdut și la instanța de recurs.

Cînd au ieșit din sala de ședințe, avocatul de la prima instanță, simțîndu-se oarecum jenat de faptul că nu a putut să câștige la recurs, l-a luat amical de braț pe țăran și l-a spus :

— Îmi pare rău !... dar ai văzut și dumneata cît m-am luptat. Nu e vina mea, așa e făcută lumea !... Zău că-mi pare rău, nu trebuia să mai angajezi încă un avocat, să mai dai atîția bani !...

Țăranul îi zise și el cu mîhnire :

— De, domnule avocat, am zis și eu, vorba românului, „doi boi au să tragă mai bine”, dar... greu la deal...

REGIM ȘCOLAR NEOBIȘNUT

Într-o provincie din India există un regim școlar neobișnuit.

Potrivit acestui regim dacă un elev lipsește de la școală din cauză că a avut antrenament la hochei pe iarbă — sport deosebit de răspîndit în India și mult îndrăgit în provincia respectivă — unul din părinții elevului trebuie să meargă la ore în locul lui...

Spuse de C. MIHĂESCU

A F O R I S M E

● După un timp începem să facem confuzie între ce nu a fost și ceea ce putea să fie.

● Zeus nu avea darul convingerii și adesea apela la trăznet.

● Trebuie să te scufunzi, ca să cucerești înaltele culmi submarine.

● Și va veni o zi, când nici măcar bătrini nu vom mai fi.

● Nu oftați. Evitați risipa de aer.

● După milenii de evoluție bita ia forma unei bombe de o sută de megatone.

● Oamenii s-au hotărât să-și păstreze sentimentele în inimă, adică în cel mai frământat organ.

● Să nu vedem în trandafiri numai spinii.

● Foamea de adevăr duce adesea la devorarea acestuia.

● Atâta timp cât există erori topografice, mă tem de drumul absolut drept.

● Sufletul unei femei e ca o carte. Trebuie să fie prea bun ca să-l citești de două ori.

● Mare noroc cu punctele de suspensie. Ele marchează locul în care autorii vor să fie spiritali.

● Vrei să fii o valoare. Nu uita că valorile se țin sub lacăt.

● Merge bine. Uitați-vă ce tinăr și viguros este bătrînul satului.

● Era atît de mic, încît trebuia să stau în genunchi în fața lui.

● Demosthene umbla cu pietricele în gură, dar și le scotea cînd se înscrisa la cuvînt.

● Să păstrăm cu grijă certificatele de naștere. Cu ele ne putem justifica oricînd existența.

● Progresul tehnic ne asigură pe zi ce trece o moarte tot mai complexă.

● Poti privi o stea prin gaura cheii. Aceasta se cheamă perspectivă.

● Libertatea tigrului se leagă indestructibil de dreptul de a sfîșia.

● Bietii dinozauri, au dispărut, deși erau atît de mari.

● Înconjurat de pisici, canarul începu să creadă în binefacerile coliviei.

Cu actorii Teatrului din Louisville

William McNulty:

„Nobila încrucișare de gînduri, tendințe și idealuri“...

Am urcat pe scenă, încă din vremea studenției... Și nu minat de idealuri artistice. Pur și simplu, pentru a-mi crea un divertisment, pentru a face cunoștință cu fete drăguțe și fiindcă forțele tinereții mele se cereau cheltuite. Curînd, mi-am dat însă seama că scena putea să-mi aducă împlinirea spirituală, m-am simțit un explorator, un cercetător în vastul domeniu al experienței umane. Fiecare personaj de teatru pe care-l înțîneste un actor este o nouă provocare și un mister ce se cere descoperit. De ce respectivul caracter dramatic se comportă așa cum se comportă? De ce simte în felul în care simte? De ce gîndește, ce și cum gîndește? Trebuie să răspunzi la aceste întrebări. Iar răspunsurile, așadar rezultatul descoperirilor tale vor fi comunicate spectatorilor. Iată cea mai grea încercare, dar și cea mai magică experiență din cîte există. Actorul fiind obligat să se metamorfozeze fizic și psihic, pentru a deveni un personaj cu totul diferit de el. Iar acest personaj trebuie să se înfățișeze publicului în mod credibil, așa încît publicul să fie emoționat, să participe, și sincer, să palpitate pentru ceea ce se întîmplă pe scenă. Și sînt multe, foarte multe personaje pe care aș dori să le cercetez, să le descopăr pentru a le reda spectatorilor. Să vorbesc doar de unul? Doar de cîteva? Ar însemna să mă dezic, fiindcă pe mine mă pasionează tocmai multitudinea, diversitatea „tipurilor abordabile“... Asta, bineînțeles, dacă ai un angajament, fiindcă, la noi, concurența este foarte mare și nu toți actorii au permanent de lucru.

Teatrul american este, astăzi, mult mai sănătos decît în trecut. Și asta, datorită teatrelor necomerciale, teatrelor regionale care au apărut în orașe ca Chicago, Minneapolis, Washington, Louisville... Aceste teatre sînt pepiniere de artiști tineri, plini de energie, îndrăgostiți de munca lor, urmărind doar realizarea artistică, liberi și neîngrădiți de cerințele așa zisului „show business“ — „comerțul de spectacole“!

Pentru teatrul viitorului, eu visez un soi de comunitate internațională... Visez ca artiștii venind din toate colțurile globului și aparținînd celor mai diverse națiuni să lucreze împreună, să-și împărtășească experiențele, să schimbe permanent idei... Din această nobilă încrucișare de gînduri, tendințe și idealuri,

cîştigător n-ar fi decît teatrul... În acest sens, consider că impactul dintre mişcarea teatrală americană şi străluciţii regizori români L. Ciulei şi A. Şerban a fost de o covârşitoare utilitate.

După părerea mea, scena îţi oferă cea mai complexă, cea mai tulburătoare, cea mai fascinantă experienţă spirituală.

• Nemuritorul nu crede în propria moarte pînă nu i se confirmă oficial.

• Viaţa e tot materie. Dar cît de minunat pulsează.

• Bombardierul se consideră avion agricol. Seamănă frica.

• A aflat că hainele negre o prind bine. De-atunci se tot roagă să-i moară cite o rudă.

• Era atît de sărac încît nu avea nici duşmani.

• De cele mai multe ori, aidoma melcilor lăsăm în urmă o casă doar.

• Excesul de lumină orbeşte, deci naşte întuneric.

• Cerbii schimbă coarnele odată la un an. Unii bărbaţi mai des.

• Ne întorcem trişti de la fiecare înmormîntare, cu excepţia uneia, de la care nu ne mai întorcem de loc.

• Independentul e în mare primejdie. El depinde numai de sine.

• Timpul şi-a desăvîrşit opera. Între teasta lui Platon şi cea a bietului Yorick nu mai poţi găsi deosebiri fundamentale.

• Riul nu poate scoate pietrele din vad, dar, răbdător, le-mpinge la vale.

• Ciinele care latră la lună e ferm convins că se face auzit.

• Mincinosul nu are încredere în nimeni.

• Paraziţii înfloresc chiar pe rana copacului.

• Libertatea tigrului e legată indestructibil de dreptul de a sfişia.

• Dacă viaţa a apărut întîmplător, mai are rost să-i căutăm un sens?

• Pe drumurile nesigure acordăm înţietate femeilor.

• Mă plietisese rar şi niciodată singur.

Valeriu BUTULESCU

PICTURALE

• Pictorul are nevoie de liniştea altora pentru neliniştea lui.

• Cel care contemplă tabloul mai mult rămîne tot pictorul.

• Dacă metafora şi comparaţia poetului pare ilogică, la pictori dispunerea figurilor şi culoarea pare aşa.

• Între poezia în vers alb şi pictura abstractă, sugestia pictorului pare mai evidentă. Cel puţin se vede.

- Apropo de cunoaștere : mulți văd, puțini pricep.
- Valoarea unui tablou se măsoară în starea care ți-o dă. Noroc că stările nu se văd.
- Un tablou sugestiv umbrește luxurianța casei. Dar și invers.
- Mesajul unui tablou este o comunicare „magnetică” între pictor și contemplator. Cîți pot prinde frecvența undei ?
- Multe femei se consacră trăirilor artistice ale soților, dar amorul și-l consacră unor catize mai demne...
- Sînt frumoși ochii soției, dar ai muzei fără egal...
- Admirația merge pînă la a vrea tablouri degeaba.
- Boul e un motiv pictural cu un univers lăuntric sărac. Dar în compensare pictorii îl incadrează în juguri pentru a le sugera altora destinul.
- Pictorul a creat pe lângă tablouri și o profesiune : criticul.
- Criticul poate și el fi complexat de pictor : Fie printr-un tablou, fie punîndu-i pensonul în mină.
- Succesul lui a fost atît de mare că a rămas tablou.
- Orice s-ar spune, cel mai bun critic rămîne timpul.
- Pictorul cu poetul se aseamănă. Unul caută culoarea cuvintelor, celălalt cuvintele culorii.
- Surîsul Giocondel îl știe numai da Vinci.
- Multe femei imită surîsul Monei Lisa, dar de unde atîția Da Vinci ?
- Talentul și preocupările pictorului de multe ori devin scuza unui comportament bizar.
- Natura a fost primul pictor, apoi au apărut „criticii” : intemperile...
- Recomandările unor critici în particular : cumpărați tablouri de X. Dacă nu găsiți, am eu la prețuri convenabile !
- Parafraza pictorului : frate, frate, dar brînză-i pe rame, vopsele, pinză, insomnii și pe... bani.

Laurențiu TĂRNICERU

E DIVERTISMENT

Maratoniști ai muzicii

- Recordul de durată la cîntat al unui trompetist este de 14 ore și 11 minute și aparține lui Elland Bras Band din Halifax (Anglia, 5 mai 1974). O precizare : la fiecare oră avea o pauză de 5 minute.
- Cel mai rezistenți cîntăreți la cimpoi din lume sînt 4 tineri scoțieni, studenți la Universitatea din Aberdeen. Ei au cîntat neîntrerupt timp de 50 de ore (21-23 aprilie 1969).
- Singura campioană mondială la armonică (muzicuță) solo este franțuzaica Nicole Jorly, în vîrstă de 22 de ani, în 1968. Ea a cîștigat campionatul mondial de armonică solo, care a avut loc la

Fred Sanders

„...Permanent dialog cu oamenii despre oameni și viața lor pentru progresul lumii...”

De ce am ales scena ?... Fiindcă am avut prilejul să joc teatru, cînd eram foarte mic — la 8 ani. Lucru ce s-a datorat faptului că citeam mai bine decît ceilalți puști... Pe urmă, s-a născut pasiunea... Cum ? Mai întîi fiindcă mi se acorda o atenție deosebită... Pe urmă, fiindcă era ispititor să intri în pielea unor personaje născocite, pe care să le faci credibile, într-o lume fictivă, pe care erai obligat s-o faci credibilă. Pe atunci, era ca și cum aș fi făurit basme... Dar mă atrăgeau și toate acele lucruri nemaipomenite pe care le auzisem despre actorii vestiți și începusem să visez și eu să fiu cineva vestit... Sînt 21 de ani de atunci, de cînd joc și cînt pe scenă... Sînt 8 ani, de cînd am devenit profesionist... Și totuși, în continuare și mereu, aleg scena... Dar de data asta nu pentru mirajul acelei lumi fictive atît de credibile nici pentru visul gloriei... Azi, aleg scena, pentru posibilitatea celui permanent dialog cu oamenii despre oameni și viața lor, despre soluțiile sociale care le-ar putea asigura fericirea... Și așa sînt că, într-adevăr, contribui la progresul lumii... Deși, puștii care trăiesc încă în mine crede că și simplul fapt de a-i face pe oameni să ridă nu e fără însemnătate...

Scena e cutia miraculoasă care dăruiește bucurie oamenilor, dar și tribuna de la care se pot discuta problemele cele mai grave...

Susan Cash

„...Competiția cu ceilalți și bătaia cu tine însuși...”

La 11 ani, am fost distribuită într-un spectacol, fără ca mie să-mi fi trecut prin minte așa ceva, fără ca cineva dintre ai mei să intenționeze să mă pregătească pentru o asemenea carieră. Întîlnirea mea cu scena a fost un joc al hazardului... Teatrul m-a ales pe mine, nu eu am ales teatrul... De atunci, însă, nimic altceva nu mi s-a părut mai interesant decît teatrul... Iar rolurile pe care le-am interpretat mi-au

adus cele mai mari bucurii... Mai cu seamă acele roluri care m-au solicitat la maximum... Așa a fost Maria din *Translations*... Pentru mine, piesa magică, rolul magic...

Consider că, în America, slujitorii scenei dau o luptă permanentă. Este, de fapt, o dublă bătălie. Aceea de a găsi un angajament... Un angajament care să le convină, să le ofere prilejul de a-și pune în valoare calitățile. Dar această competiție cu ceilalți te duce firesc la bătălia cu tine în-suți... Pentru a nu precupeți

nici un sacrificiu ca să devii cel mai bun dintre cei buni. Ceea ce este și rău și bine. Rău, fiindcă viața unui actor e grea, chinuitoare. Bine, fiindcă așa își perfecționează neconștient mijloacele de expresie...

Beth Dixon

„...Încitantă ciocnire de idei, sentimente trăiri...”

De la 6 ani, am dorit să fiu actriță, deși nu văzusem nici un spectacol de teatru... Și dacă teatrul n-ar fi existat, probabil că l-aș fi inventat eu... În anii următori, am început să scriu mici scenete și-mi obligam colegii să joace în ele... Apoi percepeam taxă de intrare, după moda capitalistă... „Venitul” îl cheltuiam pe cornețele de înghețată destinate bunicului...

Rolul care m-a pasionat cel mai mult — și care m-a și răsplătit din plin — a fost *Nevasta* din piesa lui Fugard *Învățămintele arborelui de Aloe*. Am jucat aici o ființă feminină oscilând tot timpul între normal și anormal, între

cumințenie și nebunie. Dar și Eliza din *Pygmalion*, Beatrice din *Mult zgomot pentru nimic*, Lizzie din *Omul care aduce ploaie* sînt eroine deopotrivă de îndrăgite de mine. Numai că, de la o vreme, nu mă mai mulțumesc doar să joc, să mă

Delft, în Olanda, în anul 1968. Ea a învins 30 de „ași” ai muzicutei, dintre care 28 erau bărbați. Nicole cîntă la muzicutea de la vîrsta de 4 ani și a devenit campioană a Franței la vîrsta de 16 ani. La Delft, ea a executat concertul în re minor pentru vioară, de Beethoven.

● Recordmanul maratonului la „bătut” încontinuu tobe, este suedezul Tommy Alm, în vîrstă de 22 de ani. El n-a slăbit toba vreme de 55 de ore...

● Recordul cîntatului la orgă aparține lui Paul Derrett, din Londra (30 de ore și 5 minute, respectiv la 1—4 aprilie 1974).

● Pe locul II ca cel mai răsunător record în domeniul bătutului la toabă, se situează norvegianul Arid Kristiansen (49 de ore).

● Cel mai virtuos organist din lume a fost englezul W. Parrat, care avea o memorie prodigioasă. La vîrsta de 21 de ani (în 1862), el a dat un concert, executînd fără partitură lucrări de Bach, Beethoven, Mozart, Chopin. Dar, în timpul concertului a jucat și două partide de șah orb (fără eșicher) cu doi adversari puternici, care se aflau în preajma lui. Interpretarea a entuziasmat publicul, dar a cîștigat și cele două partide de șah. Intr-adevăr, două satisfacții rare, greu de egalat.

CALEIDOSCOP

„Zgirie nori“

● Cele mai înalte construcții din lume la ora actuală se prezintă sub formă de turnuri meteorologice, antene de radio sau antene de televiziune. Cel mai înalt turn meteorologic se află la Moscova, are 1 000 m înălțime, 8 000 de tone greutate, iar diametrul lui măsoară de la 10 m la bază, până la 7 m la vîrf. La fiecare 25 m are balcoane de supraveghere, în vederea asigurării unui control permanent al întregii construcții. Două lifțuri rapide cu pernă de aer, transportă meteorologii la toate balcoanele turnului. Deși este de 3 ori și ceva mai înalt decît turnul Eiffel, greutatea turnului meteorologic din Moscova este mult mai mică. La construcția lui s-a folosit un tip special de oțel cu rezistență sporită, de mare fiabilitate la acțiunea agenților atmosferici. Rezistența turnului la solicitări, este asigurată de un sistem de cabluri de oțel.

● Pe locul II se situează antena gigantică de radio din orașul Plock (R.P. Polonă), dată în folosință în anul 1975, care are o înălțime de 656 m.

— Pe locul III se situează turnul de televiziune din Dakota de Nord (SUA) care are 628 m. înălțime. Este o construcție independentă, fără ancoră de susținere.

— Urmează apoi turnul de televiziune de lângă Toronto (Canada), care are o înălțime de 563 m; turnul de televiziune Ostankino din Moscova, înalt de 337 m.

● Cele mai înalte clădiri din lume sînt armatoarele:

1) Centrul administrativ Sears Tower din orașul Chicago (SUA), construit în anul 1974, înalt de 442 m, avînd 110 etaje și adăpostind 16 500 persoane, care au la dispoziție 103 lifțuri rapide de mare viteză și 18 benzi rulante în zonele cu trafic ridicat. Această clădire înglobează 76 000 de tone de armături.

2) Centrul comercial din New York (World Trade Center), care cuprinde de fapt două clădiri gemene, avînd fiecare 426 m înălțime, 110 etaje la suprafață și cîte 6 etaje subterane, și ocupă fiecare cîte o suprafață de 80 ha de birouri. La această construcție au lucrat timp de 6 ani, 8 200 de muncitori, îndeosebi indieni din Quebec, care nu suferă de rău de înălțime. Spălarea celor 21 800 de ferestre cît are fiecare clădire, se execută automat cu ajutorul unor dispozitive, care se deplasează pe șine cu o viteză de 5 etaje pe minut. În fiecare zgirie nori, funcționează cîte 104 lifțuri cu o capacitate de 55 pasageri, care transportă zilnic 20 000 de funcționari și vizitatori. Un număr de 32 lifțuri rapide, care urcă pînă la etajul 110, străbat această distanță într-un minut și jumătate. În caz de avariere sau atac banditesc, un buton special pune în stare de alarmă o circumscripție de poliție instalată într-unul din etajele inferioare. Tablouri de comandă cu 6 500 de cadrane, care înregistrează temperatura și oscilațiile clădirilor (la cel mai înalt etaj, aba-

sint bine în rolul meu... Vreau să spun și mai mult, încercînd și să pun în scenă, descoperindu-mi astfel, o nouă pasiune...

Și de fapt, tot ce este în teatru e pasionant... Un caleidoscop în neconținută mișcare și schimbare, un vast cîmp de experiență umană, o lume populată cu cele mai diverse chipuri și destine omenești, o incitantă ciocnire de idei, sentimente, trăiri.

Suzanna Hay

„...Teatrul — flacără vie menită
să lumineze istoria...”

Cred că, dacă ai o chemare, ești obligat să-ți răspunzi. Și să faci tot ce este imaginabil posibil pentru ca răspunsul să fie cît mai sincer, cît mai profund, cît mai total. Am crezut dintotdeauna că și eu am o chemare, o „vocație”, una singură — scena. Pentru că a urca pe scenă a fost întotdeauna pentru mine bucurie, vis, ideal, pasiune, necesitate... Și fiindcă, în mine trăiesc permanent multe, multe personaje, cărora doresc să le dau

viață... Nu pot să cred că nu voi fi, într-o zi, Julieta lui Shakespeare. Nădăjduiesc s-o joc pe Mașa din *Trei surori* dar și pe Mașa din *Pescărușul*... În *Un tramvai numit dorință*, mi-ar place s-o realizez și pe Blanche și pe Stella... Și o port mereu în mine pe Josie din *Luna dezmoștenitorilor*... Mai știu că atunci cînd visez mult la un rol, ajung să-l fac și îmi reușește deplin. Așa a fost cu eroinele Meg McGrath din *Crimele inimii* și Nevasta lui Curly din *Oameni și șoareci*...

Nu știu care va fi viitorul teatrului american, nici al teatrului din întreaga lume. Dar cred în teatrul — flacără vie menită să lumineze viața oamenilor. Și un asemenea teatru nu poate fi lăsat să moară...

Anchetă realizată de
Sanda DIACONESCU

Cu Silvano Frontalini

„Aveți instrumentiști excepționali.”

Silvano Frontalini s-a născut la 10 decembrie 1948 la Ancona; studiază orga (pianul), compoziția și dirijatul la Pesaro și Frosinone (Roma), perfecționându-se ulterior în cadrul cursurilor de dirijat de la Trier, cu Sergiu Celibidache; a susținut concerte ca dirijor în Italia, R.F.G., Spania, Portugalia, Norvegia, Austria, Cehoslovacia, Polonia, Ungaria, România etc.; în prezent este Președinte al Societății muzicienilor italieni, Director al Asociației de impresariat artistic „Dorico” și al Concursului de interpretare muzicală din Ancona.

Ați dirijat Orchestra simfonică din Botoșani, fapt căruia i se adaugă colaborarea Dv. cu simfonicii băcăuan. Ținând cont și de celelalte contacte pe care le-ați avut cu muzicienii români — de pildă, întâlnirea cu trioul „Syrinx” în Italia — care este opinia Dv. despre școala interpretativă românească?

Ați omis concertul pe care l-am susținut în urmă cu câțiva ani la București, când am dirijat ansamblul „Quod libet musicum” inițiat de reputatul clarinetist A. O. Popa. (Iată, deja am numit un pisc al școlii interpretative românești; și, bineînțeles, nu este singurul). Menționez acest fapt pentru ca răspunsul meu să fie considerat cit de cit în cunoștință de cauză, să încorporeze în el un spor de obiectivitate. Deci, obiectiv și (mai ales) sincer trebuie să afirm că aveți instrumentiști excepționali. Mă refer acum la componenții orchestrelor simfonice. În special cordarii. Cred că multe ansambluri cu renume din Europa ar fi mîndre să aibă violoniști, violonceliști ori contrabasiști ca cei existenți aici, în România. Pe de altă parte, ca dirijor am recepționat cu plăcere o anume maleabilitate din partea interpreturilor, izvorită din deschiderea lor spre muzici și stiluri diverse. Faptul este cu atât mai meritoriu cu cît nu se manifestă în absența personalității, componentă indispensabilă unei colaborări rodnice.

După cite știu ați studiat cu Sergiu Celibidache. Ce a însemnat pentru existența Dv. artistică întâlnirea cu marele dirijor român?

Recunosc, îmi face o deosebită plăcere să-mi amintesc de perioada Celibidache, de cursurile de dirijat de la Trier din 1978, cînd din 108 candidați înserșiși, maestrul a ales doar 12, printre care mă număram și eu (eram singurul italian admis). Despre oamenii mari nu putem spune decît cuvinte mici, oricît de numeroase ar fi ele. De aceea voi spune doar atît: 1) de la Celibidache întotdeauna ai de învățat cite ceva, atît teoretic cît și practic; 2) ca profesor și dirijor el este cel mai mare din cîți am cunoscut. Chiar dacă din diverse motive Sergiu Celibidache nu este un chiriaș obișnuit al mass-mediei contemporane.

terile de la verticală ajung pînă la 28 cm) controlează securitatea celor doi giganți. Structura metalică a unui zgîrie nori cîntărește 52 000 de tone.

3) Empire State Building din New York, înaltă de 380 m pe structura verticală, care are 102 etaje. De menționat că această clădire are deasupra ei și o antenă de televiziune înaltă de 37,9 m. Deci clădirea plus antena au în total 418 m în înălțime. În acest bloc gigant locuiesc 20 000 persoane și funcționează și 33 magazine de lux. Blocul este luminat ziua de 6 400 ferestre, iar seara de 350 000 de lămpi electrice. Mai mult de 60 ascensoare, adevărate trenuri pe verticală, transportă zilnic 50 000 de persoane. Acest zgîrie nori a costat mai mult de 1 miliard de franci francezi.

● Cele mai îndrăznețe proiecte de construcții sînt următoarele:

1) Proiectul unui zgîrie nori înalt de 760 m înălțime, care este în studiu pentru a fi realizat în curînd în Chicago (SUA). În interiorul acestui zgîrie nori va fi amplasat în hotel cu 2400 de camere, o expoziție comercială internațională, săli destinate congreselor, 800 de apartamente particulare, cinematografe, magazine, teatre. Blocul va fi divizat în 7 secțiuni a câte 30 de etaje, deci va avea în total 210 etaje. Fiecare secțiune va fi despărțită de coridoare, în care vor fi amplasate motoare eoliene, acționate de forța curenților de aer și care va produce energie electrică necesară iluminatului și încălzitului.

Costul acestui bloc uriaș se va ridica la 2 miliarde dolari.

2) Proiectul arhitectului Frank Lloyd Wright din Chicago este conceput pentru o clădire din beton cu 528 etaje și o înălțime de 2 km. Acest proiect a fost întocmit în anul 1965 și se păstrează în arhivele municipiului Chicago.

3) Arhitectul englez Wilem Frischman a avut ideea unei construcții și mai cutăzătoare: un zgîrie nori cu o înălțime de 3 km, iar baza va fi de 120 m pe 120 m. În acest bloc-metropolă, care va avea 850 de etaje ar putea locui un milion de oameni.

Coloșii pămîntului

● Cel mai gigat mamifer dintre toate animalele planetei noastre este balena albastră (Balenoptera musculus), care a fost capturată în arhipelagul Shetland, în anul 1926. Ea măsoară 33,68 m lungime și peste 170 de tone greutate. Greutatea ei echivalează cu 33 de elefanți, sau cu 166 de tauri, sau cu aproape 2400 de oameni de talie mijlocie.

Ea are o putere mecanică de 527 cai putere, și înalțează cu o viteză de 37 km/h.

O balenă albastră este înzestrată cu cele mai uriașe organe, nemăintîlnite la nici un alt animal, astfel:

1) Inima unei balene albastre cîntărește pînă la 700 kg.

2) Cele mai puține bătai pe minut dintre toate animalele Terrei, le realizează inima balenei albastre (7).

3) Inima ei pune în mișcare în 24 de ore 8000 litri de sînge.

4) Cel mai lung intestin dintre toate mamiferelor (250 metri).

5) Ea consumă zilnic 5 tone de hrană care trec prin acest intestin imens.

6) Cel mai lung stomac dintre vietăți (3 m lungime).

7) Cea mai grea limbă dintre toate animalele (2 tone).

8) Cel mai grei rinichi (1 tonă).

9) Cea mai mare capacitate pulmonară dintre toate vietățile planetei noastre le au tot balenele, care la fiecare 15 minute vin la suprafața apei și expiră aerul viciat, producând adevărate fântini arteziene, și inspiră circa 14 000 litri de aer proaspăt.

10) Cel mai renumit performer al lumii submarine, adevărate fenomene de adaptare fiziologică în cursa spre adâncurile oceanului, deoarece parcurge pînă la 825 m adîncime, în timp de 120 de minute, este balena.

11) Cel mai gras lapte din lume este cel de balenă albastră și de focă, care au un conținut de peste 5% grăsime.

12) Cel mai mare pui de viețuitoare, este al balenei albastre, care la naștere atinge 6 m lungime și o greutate de 4 tone.

13) Singurul pui de animal din lume care câștigă zilnic în greutate circa 100 kg, este puilul de balenă albastră.

14) Cel mai puternic sunet dintre toate animalele Terrei, îl emit balenele, și atinge 183 de decibeli. Aceste sunete pot fi detectate cu mijloacele actuale de la o distanță de aproximativ 850 km.

● Cel mai mare colos vegetal al Terrei, este Sequoia Californian (Sequoia dendron giganteum) care populează platourile Sierra Nevada din S.U.A. Acest copac gigant sub toate aspectele poate atinge 140 m înălțime, o circumferință de la 24 la 50 m și poate fi cuprins de 30 de oameni cu brațele întinse. Greutatea sa este estimată la 2—3000 tone. Dintr-un asemenea colos tăiat, se poate obține 5—600 vagoane de lemne sau cherestea suficientă pentru construirea unui sat format din aproape 300 de case cu două camere și un pridvor. Pe platforma unui trunchi de Sequoia retezat, se poate amenaja un ring de dans pentru 30 de perechi de dansatori și orchestră, sau ar putea ajunge pentru staționarea a 16 lămuzine. Rădăcinile sale, ca niște serpi boa, groase de 2—3 m și lungi de 50—60 metri, li fixează bine de stînci. Vîrsta acestor copaci depășește în multe cazuri 3—4000 de ani, ajungînd și la 5—6000 de ani.

● Cel mai înalt copac de pe glob, este eucaliptul (Eucalyptus regnans) din Australia, care are o înălțime de 150 m. El întrece de peste două ori înălțimea celui mai înalt brad din Europa, descoperit în 1945 pe Valea Artagului — Buzău, ajunge pînă la jumătatea vestitului turn Eiffel și poate sta la același nivel cu virful cetății Petropavlovsk, sau cu al piramidei Keops. Pentru a-i atinge cîștetul, ne-ar trebui o scară cu 900 de trepte. Această performanță ar realiza-o și 100 de oameni dacă s-ar așeza unul pe umerii celuilalt.

Bucur RUJA

Există o realitate lăuntrică, absolută a muzicii. Mai există însă și o realitate extrinsecă, înfiată grație unor împrejurări temporale și spațiale. Sînteți adeptul restituirilor sonore „ad litteram”, turnate pe calapodul gîndirii componistice a autorului și epocii sale sau preferați versiunile „sui-generis”, tributare spiritului artistic contemporan ?

Sînt categoric pentru cea de a doua atitudine. Altfel nu văd cum aș putea elimina anacronismele sau cum aș putea întreține un dialog cu publicul, cu epoca mea. Aceasta este și credința artistică a lui Celibidache. Dar, vedeți, în Italia cu reprezintă o minoritate...

Ce criterii guvernează activitatea Dv. de impresar muzical ? Există o prevalență a valorii muzicii pe care o contractați, ori criteriul satisfacerii gustului — de multe ori îndoielnic — al publicului este determinant ?

Meseria de impresar se află, înainte de toate, sub semnul unei bipolarități ; un fel de coincidență a contrariilor : trebuie să ții cont atît de factorii economici cît și de cei artistici (ambele aspecte comportînd un pronunțat spirit organizatoric). Dacă se realizează media lor, înseamnă că impresarul este bun, deci va rezista concurenței ; dacă echilibrul este compromis, fie în avantajul aspectului material, financiar, fie în favoarea muzicii în sine (nesocotindu-se cerința pieței), atunci impresarul este sau rigid și scrupulos sau visător.

Au fost situații cînd ați optat pentru o formație, orchestră ori lucrare care vi s-a părut valoroasă, chiar dacă acest fapt distonă cu preferințele generale ale consumatorilor de artă ?

Îmi amintesc că în timpul satisfacerii serviciului militar am organizat un concert cu muzică de avangardă care, firește, contravenea gustului general al instanței respective. Urmările n-au fost dintre cele mai fericite fiind considerat instigator, ofensator etc. Dar pentru activitatea de impresar, faptul s-a dovedit benefic : atrăsese atenția intrînd în conștiința muzicienilor și a publicului.

Aveți preferințe printre dirijorii de astăzi ?

De la fiecare dirijor mare ai de învățat. Esențial este să știi ce și cît ți se potrivește. Totuși îi prefer pe dirijorii cu o tehnică axată pe o discreție gestuală, pe economia de mijloace spectaculare. Aceasta nu înseamnă că un gest amplu nu poate fi uneori oportun. Mai mult, el poate elibera sonoritatea dorită. Ca în muzicile romantice, de exemplu.

Care sînt proiectele Dv. apropiate și de perspectivă ?

În primul rînd, anul viitor voi dirija o serie de spectacole de operă cu Traviata, Tosca și Evgheni Oneghin. (Afirm acest lucru cu satisfacție deoarece în Italia nu sînt mulți dirijori care abordează deopotrivă genul liric și cel simfonic). Voi susține apoi concerte

În Portugalia, Spania, Belgia, S.U.A. Mă preocupă, de asemenea, editarea de discuri conținând muzici inedite ale unor compozitori ca Salieri, Cherubini, Boito, Traetta. Consider că recuperarea unora dintre lucrările lor va defini mai exact aceste personalități artistice.

Să nu uităm proiectele legate de relațiile Dv. cu muzica românească...

M-a impresionat în mod plăcut atenția de care se bucură muzica românească contemporană. În scopul cunoașterii și propagării ei în Italia m-am gândit să propun Casei de discuri „Electrecord” realizarea unui disc de muzică românească. Sper într-o colaborare fructuoasă, reciproc avantajoasă.

Liviu DANCEANU

La început a fost infinitul...

Foto: V. BOGDĂNET

1001... de ficțiuni

- Axioma demonstrează convingător inutilitatea argumentului.
- Uitarea este coșmarul de a nu avea ce ne aduce aminte.
- Amintirea este chinul imunității la uitare.
- Poveștile devin veridice numai după ce se dovedește autenticitatea închipuirii.
- Degustătorii au ajuns la concluzia că butoiul era mai vechi decât vinul.
- A spune lucrurilor pe nume este o încercare temerară la care se încumetă numai autorii de aluzii.
- Fantasticul își propune să explice științific lucrurile neînțelese.
- Un mărșăluitor nu trebuie neapărat să-și bată cuie în talpă dacă vrea cu tot dinadinsul să ajungă ultimul.
- Monedele cu două fețe au aceeași valoare. Despre oameni nu se poate spune același lucru.
- O femeie care își cunoaște virtuțile nu-și va duce niciodată pină la capăt gândul unui refuz.
- Deodată duse pușca la ochi și-și șterse cu ea o lacrimă.
- Un ceasornicar știe întotdeauna cum își omoară timpul.
- „Prea deștept, prea fidel, prea serios!” Suficiente motive de divorț pentru o femeie pretențioasă.
- Experiențele au condus la constatarea că o gazelă este foarte sprintenă. În schimb, leul are dinți mai buni.
- Și greșelile din dicționare aparțin posterității.
- Un mod sigur de a nu face nimic este de a acționa hotărât în această direcție.
- S-au văzut ceasuri care rămân în urmă. Cu intenția vădită de a se întoarce.
- „Timpul costă bani”. Mulți se grăbesc să-i și cheltuiască.
- Starea de mediocritate se obține prin înfrângerea complexului de superioritate.
- Un navigator bun nu va intra niciodată la apă.
- În cădere ca și în ascensiune, ultima parte a drumului este cea mai grea.

Mihai PAULIUC

- DIVERTISMENT -

Logodnic de meserie

Un îndrăgostit de profesie avea obiceiul că, după ce făcea cunoştinţa unei femei se logodea cu ea ca, după 5-6 luni să-şi găsească altă... logodnică.

Intr-o zi un cunoscut al său l-a văzut în compania unei femei mult mai tînă decît el.

— E noua ta logodnică ? !...

— Da ! Ce, te miră alegerea mea ? !...

— Alegerea ta nu !... Alegerea ei mă miră !...

Obiceiurile pămîntului...

În unele ţinuturi din S.U.A. cetăţenii nu au dreptul să se căsătorească decît de... 45 de ori, iar în alte ţinuturi cosmeticele pot fi utilizate numai de fete nu şi de femei, iar deschiderea umbrelor în vecinătatea unui cal este interzisă.

Tot în S.U.A. frizerilor le este interzis să mănînce ceapă între 7 dimineaţa şi 6 după amiază.

Statistică

Doi cetăţeni discutau pe marginea unei statistici privind înţelegerea cu care vorbesc diferite popoare.

Din această statistică, rezultă că francezii vorbesc cel mai repede pronunţînd 350 silabe pe minut, apoi japonezii cu 310, britanicii cu 220, etc...

La încheierea discuţiilor unul din ei face o remarcă :

— Statistica are o lacună !... nu spune cîte silabe pe minut pronunţă o femeie.

Umor englezesc

Un funcţionar al căilor ferate engleze se apropie de un bărbat care se afla culcat pe şine, pe care-l întreabă :

— Ce faci aici, stimabile ? !...

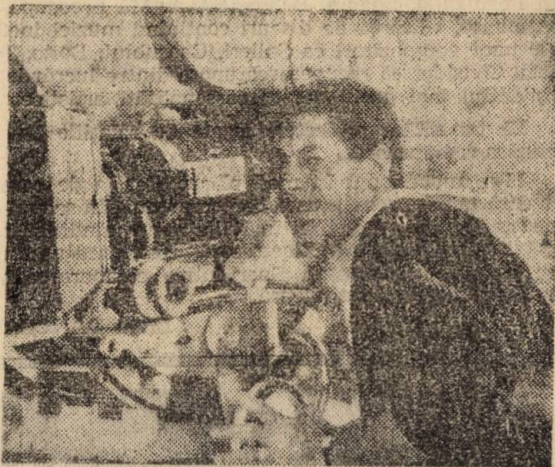
— M-am pierdut serviciul, m-au dat afară din locuinţă, m-a lăsat nevasta. Vreau ca expresul de Londra să pună capăt zilelor mele.

— Expresul de Londra ? ! se miră funcţionarul, în acest caz vă rog să vă aşezaţi pe linia cea-laltă. Pe asta trece numai expresul de Manchester.

Precocitate

Intr-o familie, la două zile după ce fiica cea mai mare a luat examenul de bacalaureat, mama a luat-o deoparte şi i-a spus :

— Eşti destul de mare, putem sta puţin de vorbă şi despre dragoste.

„One man show”
cu Jerry Lewis

Jerry Lewis a văzut lumina zilei la Newark-New Jersey, la 16 martie 1926, într-o familie modestă de artişti : mama pianistă, iar tatăl, actor ambulant.

Trăind într-o lume total diferită de aceea a colegilor lui de şcoală şi fascinat de spectacolele la care asista de mic, Jerry Lewis se simte puternic atras de scenă, pe care şi urcă la vîrsta de zece ani, imitînd actori şi cîntăreţi renumiţi. Peste cîţiva ani apare în cluburi şi hoteluri, în scheciuri improvizate chiar de el, ajungînd, în cele din urmă, să creeze acel tip de găugăuţă trăsînt, care provoacă hazul tuturor. În 1946 îl întâlneşte pe Dean Martin, întâlnire care va fi decisivă pentru cariera lui, căci din acea clipă, el formează cel mai apreciat şi iubit cuplu de comedienţi muzicali, cu mare succes în emisiunile de radio, T.V., în localurile de noapte şi apoi în cinematografe, realizînd împreună un număr impresionant de filme. El ajunge extrem de popular şi sint solicitaţi pretutindeni, înregistrînd un astfel de succes, încît la spectacolul pe care l-au dat la „Slapsie Maxi” din Los Angeles, au reuşit să reunească tot Hollywoodul, ceea ce nici un alt actor nu reuşise pînă la el, după acest triumfal spectacol, direcţia localului refuzînd în fiecare seară 500—600 de persoane care solicitau să participe. În 1957 însă, cuplul se destramă, Dean Martin îl părăseşte pe Jerry Lewis, care era îngrozit la gîndul că va trebui să-şi reînceapă cariera de la zero. Teama s-a dovedit complet neîntemeiată căci în 1960, cînd legăturile dintre cei doi mari comici au fost definitiv rupte, cariera lui Jerry Lewis cunoaşte o ascensiune spectaculoasă, realizînd pentru compania „Paramount” un număr mare de filme şi ajungînd apoi să-şi creeze propria sa casă de filme, cumînd rolurile de scenarist, regizor şi actor.

După o activitate atît de strălucitoare, Jerry Lewis s-a oprit o clipă spre a-şi privi viaţa sa plină de bucurii, de succese, dar şi de griji, de nelinişti din care, după propria-i mărturisire, n-ar schimba însă un minut, dăruindu-ne cartea „Jerry Lewis in person” (editura Atheneum, New York,

1932), în care încearcă să ne spună totul despre el și despre oamenii pe care i-a întâlnit de-a lungul bogatei și variatei sale cariere.

• „AUTOGRAF” PENTRU JOHN F. KENNEDY...

Mă aflu la Chicago, puțin timp după ce începuse colaborarea mea cu Dean Martin. Jucam la „Paree” și locuim la Ambassador East Hotel.

Într-o noapte, pe la două de dimineață, mă pregăteam tocmai să mă culc când cineva a bătut la ușă. M-am dus să deschid și am dat peste un bărbat tânăr, care mi-a spus cu cel mai pur accent din Boston.

— Cred că n-o să vă închipuiți că am venit să vă rog să-mi împrumutați zahăr? Sunt vecinul dv.!

— Nu. Nu cred că aveți nevoie de zahăr la ora asta. Dacă doriți însă un autograf, îmi pare rău, dar n-am nici o fotografie aici.

L-am invitat să intre și am început să flecărim. Așa l-am cunoscut eu pe John F. Kennedy.

Văzuse spectacolul nostru din seara aceea. Inapoiindu-mă la hotel, l-a întrebat pe portar unde e apartamentul meu și a descoperit că se învecina cu al lui. Voia să fie ales în Congres și trebuia să țină un discurs a doua zi dimineață la Executive Club din Chicago. Ar putea să mi-l citească? L-am rugat s-o facă. Era un discurs destul de sec și ironic despre America de azi. Vorbea de importanța viitorului Americii, de numărul mare de oameni care trăiesc de azi pe mâine. Mi-amintesc îndeosebi de o frază: „Fie că admiteți sau nu, prezentul se află la douăzeci și cinci de ani de ziua de azi și trebuie ca țara să fie gata...” Discursul însă în general nu prea avea nerv. I-am spus că dacă o să țină discursul acolo la Executive Club, n-o să treacă mult timp și o să ajungă în marină! El a recunoscut că am dreptate și m-a rugat dacă aş putea să-l presar cu puțin umor. Ne-am apucat deci să refacem discursul. Eu am adăugat câteva glume, pe care le-am scris în grabă printre rîndurile îngrijit dactilografiate. Corecturile l-au bucurat. Cu discursul ăsta, mi-a spus el, m-aş putea angaja la „Paree”... Îi plăcea grozav să ridă, iar mie îmi plăcea să-l zeflemisesc. Într-o zi i-am făcut o farsă.

Trecea prin holul hotelului, ca întotdeauna extrem de elegant și seducător, când eu tocmai ieşeam din ascensor, ca întotdeauna cu capul plin de idei trăznite.

— John, i-am spus eu, n-ai să mă crezi poate, dar ieri seară era în local o fată senzațională, un fel de Lana Turner, Ava Gardner, Betty Grable și Claudette Colbert, cea mai extraordinară fată pe care am văzut-o în viața mea. Vrei să ți-o prezint?

— Hm, hm... știe să gătească?

— Lasă gluma! Vrei s-o vezi?

— Acum, nu, Jerry. Am o întâlnire. Am să mă întorc pe la șapte.

Și a intrat în ascensor.

Pe la șapte și un sfert, am rugat-o pe cameristă — o fată grasă, cu citiva dinți de aur în gură și un neg pe bărbie — una din cele mai urite pe care am văzut-o vreodată, să bată la ușa lui John. Bineînțeles,

Fata s-a uitat la ea cu un aer de superioritate și a întrebat-o:
— Cam ce vrei să știi, mami: ce?!

Despre vîrstă

Majoritatea femeilor nu-și spun vîrsta pe care o au în realitate. Un cetățean, după ce a făcut cunoștința unei femei a întrebat-o:

— Nu vă supărați, ce vîrstă aveți de arătați așa de bine?!

Femeia îi răspunse romântic:

— Am văzut trezeci de primăveri...

— Și în ce an ați văzut-o pe ultima?!

Boli și osia

Multe din fabulele a căror paternitate este atribuită lui Esop, circula în folclorul nostru și la tilcurile acestuia s-au adăugat și nestemate din înțelepciunea poporului român...

Niște boi trăgeau un car; la un moment dat osia a început să scîrte. Boii, întorcînd capul către osie, au spus: „Noi purtăm întreaga povară iar tu tipi?!”

Precum Cato cel Bătrîn...

Este cunoscut faptul că la Roma, pînă la formarea imperiului, o bună parte din membrii Senatului erau antrenați în munici agricole, și trebuiau depuse insistențe pe lângă ei, ca să vină la senat pentru a se dezbate probleme de interes public...

Exemplul cel mai des citat este Cato cel Bătrîn.

Iată însă că și în timpurile mai apropiate nouă s-a petrecut un caz într-un fel asemănător. În secolul trecut, un profesor de la Sorbona a fost numit membru al Academiei. El a scris imediat mamei sale, înștiințînd-o de numirea sa ca membru al Academiei. Răspunzîndu-i, mama sa, prea puțin impresionată de meritele fiului său, i-a atras atenția ca în luna următoare să vină acasă pentru a o ajuta la... culesul cartofilor.

Moda penelor...

În primele decenii ale secolului nostru luase un mare avînt moda de a se împodobi pălăriile purtate de femei cu pene de păsări.

La Paris femeile purtau pălării cu boruri mari împodobite cu fel de fel de pene, ba chiar și cu păsări împăiate, egretele fiind cele preferate.

Nici bucurențele nu s-au lăsat mai prejos.

În anul 1911, unele ziare ironizau această „exhibiție fătarnică” și treceau apoi la o critică

severă a acestei mode au publicat următoarele: „Anual sint sacrifcate 150.000.000 de păsări pentru „inumană modă“.

În anul 1912 Almanahul pentru protecția animalelor a lansat următorul apel: „Femei, lepădați-vă de această modă!... lăsați păsările să ne cinte nu să vă împodobească capetele“. Moda penelor nu a ținut mult, a dispărut repede atât în București, cât și în celelalte capitale europene.

Meteorologie

Din diverse reportaje rezultă că începuturile meteorologiei au fost încurajate prin acordarea de premii. Un astfel de premiu a fost conferit unui oraș din Suedia, cu următoarea mențiune: „Buletinele meteorologice conțin o sensibilă imaginație poetică, dublată de o fantezie remarcabilă și au fost perfect contrarii față cu adevărata stare a vremii!“...

UMOR SCOȚIAN

Doi scoțieni, călătorind în tren în același compartiment, după prezentare, arătându-și fiecare ținta călătoriei, unul din ei spuse:

— Sunt în voiaj de nuntă, fac o călătorie în Italia.

— Dar soția dvs. unde este?!

Întrebă celălalt.
— Am lăsat-o acasă, ea a mai fost căsătorită și a mai văzut Italia...

GHIDUL ȘI TURISTII

Nu este deloc ușor să fii ghid turistic.

Peste tot el este asaltat de turiști cu fel de fel de întrebări. Turiștii cred că dacă ești ghid trebuie să fii și enciclopedist.

În grădina unui vechi castel, o doamnă rupe o floare și se adresează ghidului cerind să-i spună cum se numește floarea.

Ghidul, un tânăr inteligent, dar care habar n-avea de botanică îi răspunde prompt:

„Prohibitur rupe floribus“!

Doamna își scoase imediat carnelul și notă ce i-a spus ghidul într-o latinească stilcită, (interzis a rupe florile)...

SCRISOAREA A III-A

Cindva, la clasa IV-B a liceului de băieți preda lecții de limbă română o profesoară în vîrstă, ea era și diriginta clasei.

Tot ea funcționa și la liceul de fete alăturat.

Domnișoară bătrînă fiind, dînsa intercepta scrisorile pe care le dădeau băieții fetelor peste gard.

eu am întredeschis-o pe a mea. John a deschis și am auzit: „Domnul Lewis mi-a spus că vrei să mă cunoașteți“.

Îmi închipuiam mutra lui John și mă prăpădeam de ris. Peste trei minute, fata bătea la ușa mea.

— Ei, ce s-a întîmplat? am întrebat-o.

— Mi-a dat douăzeci de dolari s-o șterg cît mai repede. Acum dacă mi-ai da dumneata cincizeci în plus, am putea să ne distrăm cu adevărat.

Prin peretele despărțitor, l-am auzit pe John rîzînd.

Ne plimbam prin Chicago, flecărînd despre lumea spectacolului, discutînd despre sport, băteam străzile, străbăteam Michigan Avenue cu marile ei hoteluri și magazine luxoase pe un vînt uneori glacial. Dar John mergea drept înainte, fără să-i pese de frig, ca și cum ar fi fost la cirna vasului său.

Mi-amintesc că el scria cîteodată nuvele despre marii eroi americani, pe care le ținea într-un sertar al biroului său. Peste cîțiva ani, citind „Profiles in courage“, am înțeles că el își începuse cartea în anul acela la Chicago, cînd eram tineri și alcătuiau, ca să spun așa, un tandem.

L-am revăzut, după cîțva timp, cînd era deja senator. Jucaam la „Melody Fair Tent“ din Hyannis și mă duceam să-l vizitez la proprietatea familiei lui. Petreceam ore minunate privind pescărușii, urmărind norii rostogolindu-se pe cer și oceanul albastru care semăna cu o marină de Winslow Homer. Ne plimbam mult cu yachtul și-l mai văd și acum pe John la cîrmă spunîndu-mi:

„Mi-aș putea petrece viața așa...“

Juca și golf foarte bine. Uneori îl însoțeam pe parcurs, dar mă mărgineam să-l urmez în mașinuța sa electrică. Lovea mingea, apoi cutreiera tufișurile s-o caute. Îmi spuneam: „Ce joc idiot! N-am să-l joc niciodată!“ De aceea, mă mumeam doar să-l privesc pe John Kennedy lovind mingea. A trebuit să treacă douăzeci de ani pînă să pășesc din nou pe terenul unui club de golf.

De atunci multe lucruri s-au mai întîmplat. Kennedy a fost ales președinte în 1961.../—/

L-am văzut pe John pentru ultima oară în seara aniversării lui în 1963. Mă chemase cu o lună înainte la telefon și mi-a spus: „Știu că nu te-ai simțit prea bine în ultimul timp. Ai avea destulă energie ca să apari într-o gală de binefacere?“ Voia să realizeze un „one man show“ pentru aniversarea lui. Cum aș fi putut să-i refuz asta?

Așa am apărut la Washington Armory în fața unei mulțimi de oameni, cel puțin cinci mii de persoane instalate la mese, inclusiv vicepreședintele Johnson, regi, regine, demnitari din toate țările globului și, bineînțeles, toată familia Kennedy. Ce-am spus cînd am intrat în scenă? Eram un profesionist și știam că numărul meu era bun, dar important este să nu ratezi lovitura de începere, cum se spune în sport. Și în ziua aceea, am știut cu zece secunde înainte de a intra în scenă cum am să-mi încep show-ul...

„Astă-seară mi s-a spus că invitatul de onoare ca și convivul a cărui aniversare se sărbătorește este John Kennedy. Ei bine, prieteni, eu nu-mi asum riscuri. Electricienii, îndreptați reflectorul asupra mesei invitatului nostru de onoare” și în timp ce lumina scălda fața lui John, am spus: „Președintele Statelor Unite binevoiește să se scoale?” El s-a ridicat de pe un scaun, înalt și seducător, și-a scos batista de la piept și, zîmbind, a început s-o fluture spre mine, ca și căpitanul unui vas de pescuit, care ar fi lansat semnale luminoase. Toată lumea ridea și aplauda. Ce noapte... Și ce om!

După spectacol, am băut câteva păhărele în apartamentul lui din Mayflower Hotel. În clipa când mă pregăteam să-l părăsesc, el mi-a dăruit o placă. Ea se afla în fața mea, agățată pe zidul biroului meu în ziua aceea sinistru din noiembrie, când am aflat de moartea lui...

Placa îi explică în mod elocvent idealurile. Pe ea se poate citi: „Nu există decît trei lucruri importante: Dumnezeu, nebunia și risul. Fiindcă primele două depășesc înțelegerea noastră, să ne mărginim la al treilea”.

• SINGURĂTATEA LUI STAN LAUREL

Terminînd filmul „Trăsnitul palace-ului” m-am întîlnit într-o zi întîmplător cu Dick van Dyke. „Stan Laurel nu se simte bine, mi-a spus, e destul de trist”. Stan trăia retras de lume. Cînd nu stătea într-un fotoliu își tira piciorul, în urma unui atac de inimă.

„Ar trebui să-l chemi la telefon, mi-a sugerat Dick. Sînt sigur că i-ar face plăcere”.

Nu știam ce să fac, căci nu mă întîlnisem niciodată cu Stan.

— Nu mă cunoaște, i-am răspuns eu, așa că o să ne simțim amîndoi prost.

— Sînt sigur că nu. E un tip încîntător. Crede-mă, o să aveți ce discuta”. Într-o joi dimineața, l-am chemat la telefon pe Stan, i-am spus cît de mult îmi plac filmele lui și i-am solicitat sfatul pentru un scenariu la care lucram atunci. El mi-a mulțumit și m-a invitat să trec să-l văd. Glasul îi era același ca în filme, gingaș, aproape feminin, cu un ușor accent englezesc.

„Duminică e ziua mea de vizită, mi-a spus el, ca și cum ar fi stat într-un spital. Vîno să mă vezi duminică”.

El și cu soția lui locuiau la hotelul Oceana din Santa Monica, într-un mic apartament de la etajul doi. Salonul era aranjat ca un fel de vapor. Avea multe machete de vase sub sticlă, marine și un orologiu de alamă pe perete. O lampă veche lumina biroul, iar fereastra avea vederea spre ocean.

— Frumoasă piscină, mi-a spus el, indicîndu-mi oceanul, mult mai mare decît aceea din Luberace. Scruta orizontul ca și cum nu l-ar fi interesat altceva. Apoi s-a întors spre mine.

— Petrec ceasuri întregi privind marea. Sper mereu să văd ieșind sirene din apă, dar, pînă acum, n-am avut norocul să zăresc vreuna.

Ida, o fermecătoare femeie blondă, zîmbi soțului ei și-i puse mîna pe umăr.

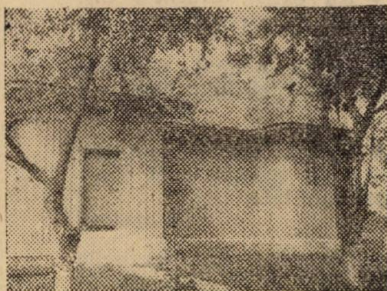
Într-o după amiază trel elevi din clasa a IV-a B s-au întîlnit mai înainte de a intra în Cîșmigiu și stînd de vorbă, unul din ei era tare bucurat că a putut să șterpească de la tatăl său cîteva țigări „bune” din care oferî cîte una celorlalți.

Dînd cu ochii de ei, amintita profesoară a început să le facă o morală zdravănă, spunîndu-le:

— Malai!... nu vi-e rușine!?... Așa vă petreceți timpul liber, în loc să citiți literatură!... La școală în recreație scrieți și dați peste gard scrisori și bilete la fete!... Dacă v-aș întreba însă cine a scris „Scrisoarea a III-a” sînt sigură că n-o să știți!... Unul din elevi, care întîmplător era și monitorul clasei, îi spuse sfîos:

— Nu vă supărați doamnă profesoară, dar din clasa noastră n-a scris-o nici unul, vă asigur, poate cel de la clasa a IV-a A, ei cam au obiceiul de scriu scrisori la fete și le dau peste gard...

Constantin MIHAESCU

Arhitectură retro.

Clepsidra gîndurilor

- Prejudecățile sociale covîrșesc și marile inteligențe: Aristotel accepta ca firească sclavia, iar Lermontov și Pușchin au îmbrățișat mortal duelul.
- Inteligența n-are nevoie de fidelitate, în măsura în care aceasta simte necesitatea sprijinului inteligenței.
- Bucuria manifestată de cel care primește darul este cea mai mare răsplătă pentru cel care-l face.
- Artistul se miră de ceea ce omul obișnuit se arată indiferent, iar omul de rînd se miră de mirarea artistului.
- Pigmeul care se laudă continuu cu dascăli celebri sfîrșește prin a se discredită mai mult pe el decît pe aceia, provocînd o raportare valorică cu el, ce-l dezavantajează.

CUGETARI

● Omul a învățat să zboare ca păsările. Tot ce i-a mai rămas de făcut acum e să învețe cum s-o facă fără zgomot.

Bill Vaughan

● Nu-i crede pe cei care spun că n-au fost niciodată geloși. Ceea ce vor ei să spună e că n-au fost niciodată îndrăgostiți.

Gerard Bremen

● Zgomotul nu dovedește nimic. Adesea o găină care a făcut un ou, cîtcodăcește ca și cum ar fi făcut un asteroid.

Mark Twain

● Tinerețea este un lucru admirabil. Ce păcat s-o vezi risipită de niște copii.

● Nu există dragoste mai sinceră ca dragostea pentru mincare.

● Există nebuni pretutindeni, chiar și în ospicii.

G. B. Shaw

● Un om care vorbește face mai mult zgomot decît o armată care tace.

Napoleon

● Cuvintele sînt lacrimile celor care ar fi vrut așa de mult să plîngă și n-au putut.

Lucian Blaga

● Toată viața am vrut să fiu un mediocru și nu am reușit să fiu decît genial.

Salvador Dali

● Îmi place să fiu punctual la întîlnire deoarece am observat că cei care așteaptă nu se gîndesc la altceva decît la imperfecțiunile celor care îi fac să aștepte.

N. Boileau

● O mare durere e să iubești, o mare nenorocire e să scapi de această durere.

Caragiale

● Oamenii veseli comit mai multe nerozii decît cei triști; dar aceștia le comit mai grave.

Mihai Eminescu

— Stan, stai de vorbă cu Jerry. Eu mă duc să vă prepar o ceașcă de ceai.

Ne-am instalat amîndoi în fotolii.

— Sînt curios să știu ce spui despre scenariul ăsta, i-am spus eu, întinzîndu-i scenariul filmului „Trăsnitul palacului”.

El a aruncat o privire asupra titlului. — Dacă ai scris un rol pentru mine, sînt flatat dar, din păcate, nu pot încă lucra.

— Nu, de fapt filmul a și fost turnat în Florida, dar nu-i încă montat. M-am gîndit că ai putea poate să-mi dai cîteva sfaturi. Ochii albaștri clipiră. — Aș fi încîntat, Jerry. Lasă-mi scenariul. Am să-l citesc săptămîna asta.

Am petrecut cu el patru ore încîntătoare. Mi-a vorbit despre diferitele lui experiențe ca tînăr comediant în compania teatrală pe care o conducea tatăl lui, Arthur J. Jefferson. — Toată lumea îi spunea „A.J.”. Era grozav! El m-a învățat tot ce-i fundamental în comedie... Mi-amintesc de un schedi de cabaret pe care l-a scris și l-a jucat în nordul Angliei și la Glasgow. După o lună tata a trebuit să-l dea afară pe unul din comedienii, un tip odios și m-a însărcinat pe mine să-i iau locul pe nepusă masă. De atunci am devenit într-adevăr buni prieteni. Apoi, am debutat singur și după aceea am plecat în America. Dar adevărul, Jerry, e că el m-a învățat tot ce știu.

Părinții și copiii lor! I-am vorbit de familia mea. M-a ascultat plin de înțelegere, frapat de similitudinea adolescențelor noastre. Amîndoi am suferit aceleași lovituri, aceleași frustrații, dragostea și suferința inerente acestui soi de viață.

— Pentru mine, vagabondajul s-a terminat, mi-a spus el aruncînd o privire drăgăstoasă Idei, dar ultimul nostru turneu în Anglia, a lui Ollie și al meu, în 1954 — a fost ultima noastră apariție — a fost fantastic, nu-i așa, Ida?

— A, da, asta poți s-o mai spui o dată!

Apoi, întorcîndu-se spre mine: — Ollie și cu Stan s-au amuzat ca niște nebuni. Au jucat cu casa închisă. Nu se vorbea decît despre ei și prietenia lor a fost considerabil întărită.

— E adevărat, spuse el. Înainte de turneul ăsta, nu eram chiar atît de apropiați. Cînd jucăm împreună, totul se petrecea ca și cum ar fi fost vorba de o mașină bine unșă. Totul mergea de la sine. Nu ne amuzam. De cîm părăsea studioul, Ollie se ducea să joace golf, în timp ce eu mă urcam la sala de montaj. Pe Ollie nu-l interesa partea tehnică. Îmi dădea mină liberă să montez filmele dar, în schimb, el voia să aibă deplină libertate.

O clipă, Stan a tăcut. — Știi, murmură el peste puțin timp, pentru mine Ollie era ca un frate.

L-am lăsat cîțva timp să se cufunde în amintirile lui, apoi l-am întrebat:

— Au trecut aproape doi ani de cînd a murit, nu-i așa, Stan?

— A murit în 1957. A avut un atac de inimă, apoi complicații. După aceea, devenise afazic. Cînd l-am

văzut ultima oară, a recurs la o adevărată pantomimă. Mă privea și ochii lui îmi spuneau: „Ce mi s-a întâmplat, dragul meu Stan?”

Am început să rid, ca să nu plîng.

Trei zile după ce-l vizitasem, mă speteam muncind ca să scot copilele filmului „Trăznitul palace-ului”. Nu puteam uita privirea tristă a lui Stan și singurătatea lui, care îmi frîngea inima. Hollywoodul, indiferent la formidabila sa contribuție adusă industriei cinematografice, îl neglija. Poate că Stan accepta această indiferență cu filozofie, dar mă îndoiesc.

Duminică următoare m-am dus din nou să-l văd. Ida mi-a deschis ușa și mi-a strins mina cu multă afecțiune. — Stan nu se simte prea bine, dar intră te rog. Te așteaptă.

El ieși din cameră tirindu-și piciorul, avînd în mină un teanc de scrisori.

— Corpondenta fanilor mei, îmi spusese el zîmbind. Îți dai seama, copiii ăștia, îmi mai scriu încă și acum din toate colțurile lumii!

— Trebuie să-ți ia mult timp să le răspunzi. Vrei să vin altădată?

— În nici un caz. Fiecare lucru la timpul său. Am să pun scrisorile pe birou și am să le răspund mai tirziu.

În ziua aceea am flecărit despre mii de lucruri și au fost clipe minunate.

— Cînd te afli în fața publicului, mi-a spus el, să nu-ți închipui că ai cîștigat partida. Comedia nu-i un meci, să nu uîți niciodată asta. Dacă publicul nu-i cîștigat imediat, ajută-l. Eu am încercat să-i fac pe oameni să ridă. Asta era meseria mea, singura și unica mea meserie. Nu m-am născut ca să schimb societatea sau să transmit mesaje. Las asta pe seama nenumăraților predicatori și oameni politici. Am vrut doar să mă amuz și să amuz și pe alții.

Făcuse adnotări pe marginea scenariului meu și în josul paginilor notase explicații și observații pertinente.

I-am propus să lucreze cu mine și i-am oferit un post de consilier tehnic în compania mea pentru o sută cincizeci de mii de dolari pe an.

A refuzat. Nu voia să creadă că am într-adevăr nevoie de el. N-am putut să-l conving niciodată că gestul meu nu era determinat de compasiune. Înainte de a pleca, l-am pofțit la masă într-o seară. A oftat și mi-a zîmbit așa cum știa Laurel să zîmbească, vrînd parcă să spună „mi-ar face plăcere, dar...”

— Prefer să nu-mi părăsesc apartamentul, mi-a spus el. Cînd o să mă cunoști mai bine, ai să înțelegi de ce.

A rămas o clipă tăcut. — Nu țin să fiu văzut în halul ăsta, mi-a răspuns el în cele din urmă. Vreau ca oamenii, mai ales copiii, să-și amintească de mine așa cum eram înainte.

Prezentare și traducere de

Paul B. MARIAN

● Muzica este un răspuns căreia nu i s-a pus nici o întrebare.

● Melcul ne învață că ochiul este un vîrf.

● S-au scurs atîția ani de la sfîrșitul războiului și nu mai avem alte știri despre om decît razele de la stele.

Nichita Stănescu

● Se poate să vă miniați pe mine. Așa se supără cei care dorm și sînt treziți de cineva.

Socrate

● Femeile mint cu atîta grație încît nimic nu le stă mai bine ca minciuna.

Lord Byron

● Femeia e un diavol perfecționat.

Victor Hugo

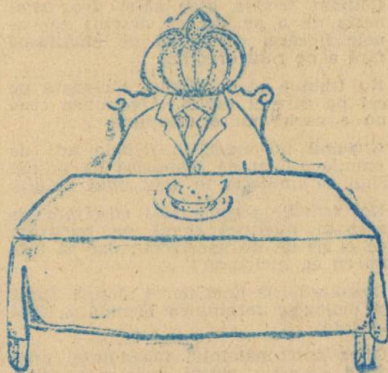
● Dacă se investighează o crimă înainte ca ea să fi avut loc, cu siguranță că este cu mult mai eficient decît dacă s-ar cerceta... după.

Agatha Christi

● Sînt fericită că nu sînt bărbat, căci dacă aș fi, aș fi obligată să mă însor cu o femeie.

Doamna de Staël

Grupaj de
Mihai PAULIUC

Din aforismele lui Balzac

Despre dragoste, femei și lume...

- Dragostea nu va fi niciodată altceva decât o foame și o sete înfrumusețate de imaginația noastră.
- Ah, de-aș avea fericirea să fiu iubit de o femeie îndejuns de mult ca să vrea să-mi împărtășească viața ei !...
- În viața bărbatului nu încap două iubiri ; nu e decât una singură, cit marea de adîncă, dar fără țarm.
- Dragostea încolțește la bătrînețe ca o sămîntă uflată, căreia un soare tardiv îi smulge flori splendide.
- Oricît ar fi de alinătoare compasiunea dovedită de o femeie ea ofensează mai mult chiar decît batjocura.
- Mitul coastei lui Adam era că-și făurise o femeie asemenea aceloră visate de orice tînar, pe cînd dormea.
- O suprinzătoare răceală înlocuiește treptat ceea ce credem a fi pasiune la o femeie care vine spre noi cu oarecare măreție.
- O femeie aristocratică, cu zîmbetul ei fin, cu distincția manierelor ei și cu respectul de sine, mă încintă totdeauna ; iar cînd între ea și lume reușește să pună o barieră, atunci ea măgulește în mine toate vanitățile care alcătuiesc jumătate din dragoste.
- În făptura celor mai virtuoaase femei există ceva niciodată cast.
- Nici o femeie nu va voi să rămînă în inima ta alături de morții pe care îi păstrezi în ea.
- Iubirea și ura sînt sentimente ce-și trag esența din ele însele, dar din acestea două, ura are viața mai lungă.
- N-am decît două pasiuni : dragostea și gloria.
- Căutăm femeia care să-și dea osteneala de a ne explica deschis capcanele fiecărei căi și să ne sfătuiască fără a ne răni orgoliul.
- Nu trebuie să-i judecăm niciodată pe cei pe care îi iubim. Afecțiunea care nu e oarbă nu e afecțiune.
- Nicicînd nu există o femeie atît de emoționată și de frumoasă ca atunci cînd se umilește în fața unui stăpîn.
- Noi femeile trebuie să-i admirăm pe bărbații talentați și să ne bucurăm de ei ca de un spectacol ; dar să trăim cu ei, niciodată !
- Dezmierdările unei femei alungă Muza și moleșesc fermitatea brutală a creatorului.
- Oțez după pămîntul făgăduinței unei dulci căsnici, obosit cum sînt de a bate pasul pe loc, în acest pustiu fără apă, plin de soare și de beduini.

Confesiuni teatrale

Marcel Pagnol: Raimu

Marcel Pagnol, dramaturg și scenarist francez (Aubagne, 1895 — Paris, 1974), înregistrînd mari succese cu piesele „Jazz” (1926), „Topaze” (1928), „Marius”, „Fanny”, „Cessar” (1929—1931), „Judas”, (1953). În 1931 realizează primul său film „Marius” (1931), urmat de „Nevasta brutarului”, „Fata lui Puisatier” (1931), urmat de „Angele”, „Povești din moara mea”. Membru al Academiei franceze (1946).

Scrisesem deja „Marius” și am dus piesa lui Franck, spre a o reprezenta la teatrul său Alcazar. Era un teatru foarte vechi, unde se jucau frecvent reviste de un anumit gen, dar pe a cărui scenă își făcuseră debutul mari actori ca : Maurice Chevalier, Raimu, Vibert, Georget. Mă gîndeam că o să-i placă „Marius”, așa că am fost surprins neprimind nici un răspuns. Dar într-o bună zi, îmi sosi o telegramă laconică : „Vino să mă vezi. Franck”. Nu știam ce să cred și m-am dus degrabă la el.

Cum am intrat în biroul lui, a ridicat brațele la cer și m-a primit cu o serie de exclamații.

— O, nenorocitul ! O, nefericitul ! Nu-ți închipui că am să-ți joc piesa la Alcazar ! Nu te bizui pe mine că am să comit o crimă ! „Marius” este o capodoperă. Stai jos și ascultă bine ce-ți spun. Am să-ți joc piesa, da, am să-ți o joc — și fiecare reprezentație o să fie o gală — doar după a 300 reprezentație la Paris. Dar ce zic eu a 300 ? A 500 ! Da, domnule, așa am să fac !

— Dar, dragul meu Frank, e o piesă mult prea locală, personajele sînt toate de aici, din Marsilia, vorbesc cu accent marsiliez.

— Ce locală ? Dar „Beulemans” nu-i locală ? și „Dama cu camelii” nu-i locală ?

— Și apoi nici nu cunosc prea multă lume la Paris... Știi, cred, ce s-a întîmplat cu „Neguțatori de glorie”. Directorii de teatru au ideile lor și mi-e teamă că n-o să le placă piesa așa cum ți-a plăcut d-tale... Și nici nu vād în care teatru...

El ridică din umeri.

— Ascultă bine ce-ți spun. Ai să te duci la braseria Regence, care e chiar în fața Comediei Franceze. Îți ții manuscrisul sub braț, cu numărul tău de telefon pe copertă. Te așezi într-un colț întunecos și comanzi un țap de bere.

— De ce într-un colț întunecos ?

— Pentru ca nu cumva chelnerul să te înregistreze bine. După ce ți-ai băut berea, pleci, dar fără să-și dea seama chelnerul că ți-ai uitat manuscrisul pe masă. Dacă observă, o să ți-l înapoieze ! Așadar, o ștergi în mod discret, iar a doua zi pe la ora unspre-

zece, directorul Comediei Franceze te cheamă la telefon: „Dragă maestre, am plăcerea să vă informez că vom repeta la ora unu și jumătate...”

— Atunci, îmi iau pălăria, mă reped într-un taxi și...

— Oprește-te, nenorocite! Lasă-ți pălăria!... D-ta fi răspunzi: „Nu se poate, pentru că în trupa dv. nu există nici un marsiliez și închizi. Ia bine seama: nu știu dacă lucrurile or să se petreacă chiar așa, dar ți-am spus toate astea ca să...”

— Ca să ce?

— Ca să-ți spun că o piesă frumoasă sau numai bună, se plasează singură. Se spune că directorii nu citesc manuscrisele. Nu-i adevărat, le citesc pe toate, căci doar asta li-e meseria. Ascultă-mă bine. Îl cunoști pe Raimu?

— Nu. L-am văzut în operete și reviste, dar nu-l cunosc personal.

— Acum e în trupa lui Volterra, iar Volterra conduce Théâtre de Paris. Du-i piesa lui Raimu. E un mare actor, iar rolul lui Panisse îi vine ca o mânășă. El o să citească piesa directorului său și-ți garantez că afacerea e ca și încheiată. Am să-i scriu imediat cu toate că într-o zi și-a bătut joc de mine. Închipuie-ți că l-am angajat ca sufleur și se descurca foarte bine. Într-o seară unul din comicii mei vine beat turtă, iar dublura lui era în spital. Eu ajung la teatru pe la nouă și jumătate, întru ca de obicei prin sală și ce văd? Pe Jules, care juca rolul, stîr-

● Cred că în zilele noastre literatura e o meserie de femeie de stradă care se prostituează pentru cițiva franci.

● Viitorul meu?... Depinde de o femeie care să aparțină acestei lumi.

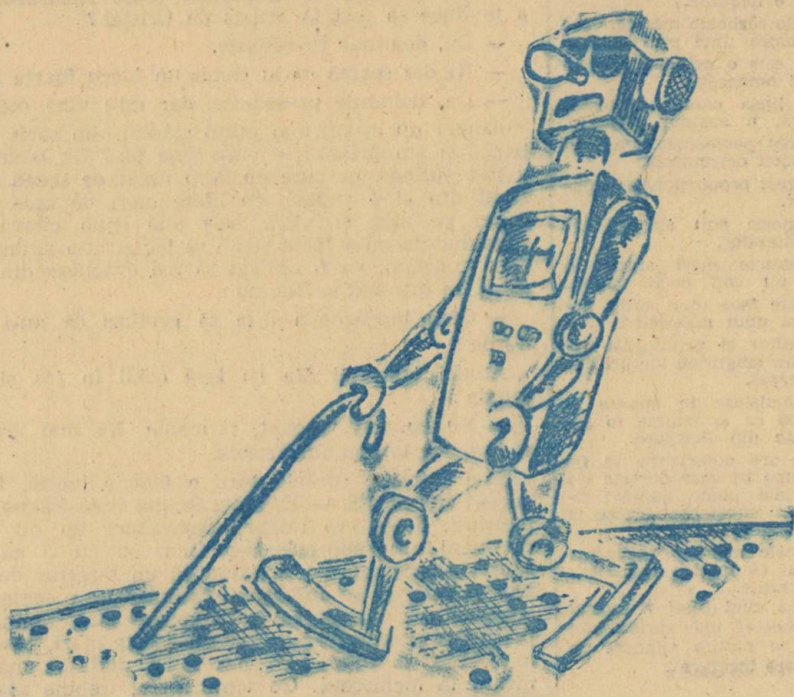
● O femeie distinsă nu-mi va face avansuri, cită vreme eu socotesc neindulătoare 18 ore din 24 pentru scris, neavînd răgazul să-mi prostituez firea maimuțărîndu-mă ca un dandy în jurul unei femeiuști.

● Prietenia este o himeră pe care continui s-o urmăresc, în ciuda deselor decepții care mi-au fost hărăzite.

● Nu suport dominarea. Am refuzat orice slujbă din cauza subordonării. În privința asta, sînt un adevărat salbatic.

● Gîndirea mea nu cunoaște intervale în care să mă aflu singur, iubitor; te am în mine asemenea amărăciunii, muncii și singelui meu...

● Acum, cînd cred că-mi cunosc forțele, regret foarte mult irosirea celor mai bune idei ale mele pentru diverse absurdități: simt că am ceva în cap și, dacă aș fi scutit de griji bănești, dacă n-ar trebui adică să fac față unor obligații, dacă aș avea ciorba și culcușul asigurat... aș trudi la niște lucruri temeinice; dar pentru asta trebuie să mă izolez de lume, deși, eu la fiecare pas, mă întorc la ea...

- Trăiesc sub apăsarea celui mai crunt despotism, pe care singur mi l-am impus: lucrez zi și noapte; nici urmă de distracții...
- Sunt un ochiș al penei și cernelei, un adevărat negustor de idei.
- Să crez, mereu, să crez! Dar Dumnezeu n-a creat lumea decît vreme de șase zile...
- În făptura mea, înaltă de cinci picioare și două degete, se află toate incoerențele, toate contrastele cu puțință... Ajung să cred că nu sînt decît un instrument cu care își fac de joacă împrejurările...
- Dezinteresul, devotamentul, credința și statornicia sînt cele patru pietre unghiuare ale caracterului meu. Între aceste pietre unghiuare nu se află decît tandrețea și bunătatea cea mai desăvîrșită...
- Am fost adeseori general, împărat; am fost și Byron, apoi nimic. După ce zburdam pe culmea faptelor și fenomenelor omenești, constatăm că-mi rămîn de urcat tot munții...
- A rămîne în amintirea unui suflet măreț e una din cele mai îndrăgite iluzii ale mele.
- Mă tem că nu voi mai fi decît un sac gol cînd îmi voi găsi fericirea.
- Ați văzut vreodată căscînd leul din grădina zoologică? E un spectacol sfîșietor.
- La *Comédie humaine* este Imitarea lui Dumnezeu-Tatăl...
- Marile pasiuni sînt rare asemenea capodoperelor.
- Totdeauna trebuie făcut bine ceea ce facem, pînă și o nebunie.
- Am avut destule războaie mărețe. Cred că a venit vremea unei păci mărețe.
- Viața avarului este o neîncetată exercitare a puterii omenești.
- Vanitatea, în lipsa căreia dragostea e foarte firavă, îi susține pasiunea.
- Un om de talent persecutat e oricînd mai puternic decît ocîrmuirea.
- Viața scade direct proporțional cu puterea dorințelor.
- Prietenia și gloria sînt singurii locuitori ai mormintelor.
- Toate monumentele mari aruncă o umbră; unii nu văd decît umbra.
- Ce plăcere poate face unui suflet generos ironizarea unui nefericit?
- Avantajele genilor și privilegiile oamenilor mari sînt singurele lucruri imposibile de uzurpat.
- Scrierile se zămisesc în suflete la fel de misterios ca și trufeile în șesurile parfumate din Perigord.
- Cînd un artist are nefericirea să fie stăpînit de patima pe care dorește s-o exprime, n-o mai poate zugrăvi fiindcă a devenit substanța însăși în loc să-l fie imaginea.
- Una din pacostele marilor inteligențe constă în faptul că înțeleg totul, atît viciile cît și virtuțile.
- A venit o clipă cînd Sisif a încetat să mai plîngă sau să mai surîdă cînd s-a identificat cu natura stîncilor pe care le ridică fără încetare...

nînd hohote de rîs la fiecare replică: Rezilliez imediat contractul bețivanului și-i fac un contract lui Jules. Cinci franci pe zi! Un deputat, atunci cîștiga zece franci! Timp de trei luni lucrurile au mers foarte bine, iar Jules înregistra succese din ce în ce mai mari. Firește, mi-a cerut o mărire de salariu. Și, firește eu i-am spus: „Să mă mai gîndesc puțin, să-mi fac socotelile... Mai ales că acum am cheltuieli mari”.

„Chiar așa de mari”? m-a întrebat el. I-am răspuns: „Enorme. Lunea pierd bani chiar. Așa că mă înțelegi, o să vorbim mai tîrziu de mărirea asta”. El a bombănit „Bonsoir” și s-a dus pe scenă. A doua zi mi s-a înmînat o scrisoare: „Stimate domnule director, gîndul că aveți cheltuieli atît de mari mi-a frînt inima. Lucrurile nu mai pot merge așa, mai ales în zilele de luni. Așa că spre a vă reduce cheltuielile, am semnat un contract cu Palais de Cristal, care are probabil cheltuieli mici, căci îmi dă zece franci pe zi, și cum azi e luni, am cerut să debutez chiar astăzi seară. Îmi pare foarte rău că trebuie să părăsesc Alcazarul, dar sincer vorbind, nu vă port nici o pică, dimpotrivă. Al dv., devotat, Raimu”.

La început, am crezut că-i o glumă, dar seara Raimu n-a venit și a trebuit să-l dubleze un mașinist. M-au apucat toate furiile: i-am intentat un proces în toată regula și am cerut despăgubiri.

La proces, președintele tribunalului l-a întrebat:

— D-ta ai semnat contractul ăsta?

— Da, domnule președinte.

— Și recunoști că ai părăsit brusc Alcazarul spre a te duce să joci la Palais de Cristal?

— Da, domnule președinte.

— Îți dai seama că ai comis un lucru foarte grav?

— Da, domnule președinte, dar nu-i vina mea.

Atunci nu m-am mai putut stăpîni, am sărit de pe bancă și am strigat: — Nu-i vina lui? Un băiat care a fost suflor, pe care eu l-am urcat pe scenă și am făcut din el o vedetă, cu litere mari de zece centimetri pe afiș, și... Era, să-i mai spun cîteva, dar președintele mi-a făcut semn să tac și m-a anunțat că dacă continui, va fi obligat să mă evacueze din sală. Apoi l-a întrebat pe Raimu:

— Cum îndrăznești d-ta să pretinzi că nu-i vina d-tale?

Atunci ipocritul ăla își lasă ochii în jos și răspunde:

— Nu eu sînt vinovat, ci mama. Nu mai vrea ca să mai joc la domnul Franck.

Și-și întoarse spatele spre o femeie înaltă, foarte decent îmbrăcată — Ei bine, dragul meu Pagnol, am pierdut: Jules era minor! Semnătura lui nu făcea doi bani! Președintele m-a făcut cu ou și cu oțet timp de zece minute, spunînd că un director de teatru trebuie să se informeze înainte de a semna un contract, că angajarea unui minor fără semnătura părinților poate atrage neplăceri foarte mari, pe scurt, m-a lăsat să înțeleg că n-a lipsit mult să mă trimetă la închisoare. Cu toate astea, trebuie să-i re-

cunosc talentul... Du-i manuscrisul și ține-mă la curent.

Raimu, pe vremea aceea, trecuse de patruzeci de ani. Era foarte cunoscut la Paris și avusese mari succese în reviste, la Marsilia, apoi la Toulon, în piese într-un act și într-un recital de cuplete comice soldătești. /—/

Totuși critica și autorii l-au remarcat și i s-a oferit într-o zi un rol în comedia „Școala pipitelor” de Armond și Gerbidon. Raimu juca rolul unui bătrîn îndrăgostit, care își cedează metresa adorată unui prieten mult mai bogat decît el, doar în interesul femeii. Rolul era foarte scurt, dar foarte uman. Raimu îl juca însă cu atîta sinceritate, pudoare și emoție încît ilustrul Lucien Guitry, care era socotit pe bun temei, „regele comicilor”, i-a spus într-o zi, în cabină: „Critica a spus despre mine că sînt primul actor francez. Nu sînt atît de sigur că merit acest titlu. Dar pot să-ți spun că dacă eu sînt primul, d-ta ești cu siguranță al doilea”. Raimu a fost grozav de încîntat, dar n-a acordat acestei declarații prea mult credit, ci doar recunoștință. /—/

Leon Voltera, care pe vremuri vînduse programe la ușa teatrelor și devenise un mare director, i-a oferit un contract pe patru ani, Raimu jucînd acum pe scena teatrului Casino de Paris, apoi pe aceea de la Marigny.

Raimu m-a primit în culisele teatrului Marigny. Era îmbrăcat în veșminte femeiești, căci juca rolul unei burgheze bogate într-un scheci al lui Saint-Gratier „Prieten din pension”, care a constituit închinarea parizienilor mulți ani de zile.

— Trebuie să mă schimb, îmi spuse el. Vîno în cabina mea.

În timp ce-și scotea rochiile, spre a-și îmbrăca uniforma unui ofiter de marină, îmi vorbea de entuziasmul lui Franck, care-i scrisese, apoi mi-a spus:

— Ce mă supără în toată treaba asta, e că acum cinci sau șase ani o trupă din Marsilia a jucat la Paris o piesă de gen marsiliez. Critica i-a înjurat

Anecdote cu Balzac

- „În cartierul meu, pe rue Lesdiguières nr. 9, la etajul al doilea — scria Balzac într-o corespondență a sa — a izbucnit un incendiu în capul unui tînar. Pompierii au sosit la fața locului de-o lună și jumătate și le e cu neputință să-l stingă. A făcut o pasiune pentru o femeie tînară și frumoasă, pe care n-o cunoaște încă. O cheamă GLORIA...”
- Încă din tinerețe, Honoré de Balzac a vrut să-și încerce norocul, mai întîi, în teatru. Luni de zile a lucrat la o piesă în versuri: *Cromwell*, despre care scria surorii sale, Laure: „Vreau ca tragedia mea să fie breviarul regilor și al popoarelor, și vreau să debutez cu o capodoperă, ori să-mi frîng gîtul”.
- Propusă academicianului Andrieux, ca să-și facă o părere despre tragedie, acesta i-ar fi spus mamei sale: „Autorul trebuie să se ocupe de orice, cu excepția literaturii”. La care H. de Balzac ar fi replicat: „Tragediile nu sînt de resortul meu, și-atîta tot!”.
- Desgustat de primele insuccese, Balzac se gîndea la sinucidere. Sau cel puțin așa a crezut un prieten al său, Etienne Arago, care îl văzuse într-o seară stînd nemișcat, sprijinit de parapet, și privind cum curge Sena.
- Ce faci aici, dragul meu? Îl imită oare pe personajul din „Mizantropul”? — Privește Sena, spuse Balzac. Și mă întreb dacă n-ar fi plăcut să mă așez în așternutul ei, iilav.
- Ce idee! exclamă Arago. O sinucidere? Curată nebunie! Hai mai bine să luăm masa împreună. Și după aceea să cauți așternutul cald al unei femei...
- În dorința lui aprigă de a se afirma, totuși, în teatru, crezînd că va câștiga destui bani ca să-și plătească datoriile, Balzac se anunță la teatrul Porte-Saint-Martin cu o piesă intitulată „Vautrin” (personaj din romanul „Moș Goriot”). În ajunul zilei cînd trebuia să

față lectura piesei, îl convoacă la el pe cîțiva scriitori prieteni : Gautier, Belloy, Ourliac și Laureat-Jan, cu care colabora adesea. După ce aceștia se așezară cît mai comod în fotolii să asculte o lungă lectură, Balzac le spuse :

— Dragii mei, piesa nu este scrisă.

— Drace ! exclamă Théo Gautier. Atunci aminăm lectura peste șase săptămîni.

— Nicidecum ! Vom înjgheba împreună dramorana, ca să luăm, tot împreună, gologanii de la teatru.

— Bine, dar pînă miine e cu neputință. Nu avem răgazul nici să o copiem...

— Iată cum am aranjat treaba, zise Balzac. Sintem aci cinci scriitori, nu ? Fiecare va scrie cîte un act. Și miine la prînz putem citi piesa, cum s-a stabilit. Un act nu are mai mult de 4-500 de rînduri. Și-ntr-o zi și o noapte se pot scrie cel puțin 500 de rînduri.

— Atunci, povestește-ne măcar subiectul, prezintă-ne personajele, ca să ne apucăm de treabă, ar fi spus Théophile Gautier.

— Oh ! exclamă Balzac, cu o expresie de superbă coplesire și magnific dispreț. Dacă trebuie să vă povestesc și subiectul... nu mai terminăm niciodată...

Pînă la urmă, sarcina a căzut, ca deobicei, pe minile lui Laurent-Jan, colaboratorul cel mai apropiat al lui Balzac. Și premiera piesei a constituit un mare succes, cel puțin din punct de vedere al încasărilor...

La teatrul „Odeon” urma să se joace o comedie în stil spaniol : „Istețimile lui Quinola”, de Balzac. Cu acest prilej, autorul își preciză unele exigențe extravagante :

— La parter ; pretindea el, nu vreau decît cavaleri ai ordinului Sf. Ludovic. În fotoliile de orchestră, doar pairi ai Franței. În lojile avanscenei, ambasadori. Deputații și înalți funcționari de stat, în stalul doi.

— Dar în stalul al treilea ? l-a întrebat directorul teatrului.

— Marea finanță.

— Și în stalul al patrulea ?

— Burghezia înstărită și aleasă.

— Bine, dar pe gazetari unde îi mai plasăm ?

— Își vor plăti locurile, dacă se vor mai găsi... Și nu se vor mai găsi...

Din pricina acestor exigențe, piesa a fost jucată în fața unei săli aproape goale, cu toate că însuși Balzac s-a ocupat de vînzarea biletelor...

Teatrul nu i se potrivea cîtuși de puțin. Și poate că această cădere l-a făcut să se-ntoarcă la munca sa obișnuită, romanele, care i-au adus celebritatea.

Culese și prezentate de
Marin COSMESCU

pe actori, iar publicul i-a fluierat. Piesa era probată și nici actorii nu erau buni. Dar s-a creat un precedent. Poate că Volterra l-a uitat. Să încercăm totuși ! Dacă piesa D-tale e bună, există o speranță.

A doua zi mi-a telefonat, spre a-mi spune că „Marius” i-a plăcut mult și că a dat manuscrisul „patroanei”, adică Simonei Volterra. Tot în ziua aceea, printr-o scrisoare expres, eram convocat la teatrul Marigny, unde se repeta o revistă. /—/

— Dv. sînteți domnul Pagnol ?

— Da, doamnă, eu sînt.

— Ei bine, ieri seară i-am citit soțului meu piesa dv. Ne-a plăcut mult. Crede c-o s-o poată monta peste trei sau patru luni.

A spus aceste cuvinte miraculoase cu aerul cel mai firesc din lume. Apoi a adăugat :

— Leon e la Théâtre de Paris... Duceți-vă să-l vedeți Pe mine m-așteaptă patruzeci de oameni pe scenă. Pe curînd.

Mi-a strîns mîna bărbătește și a plecat grăbită.

— Cred că e o piesă bună, mi-a spus Volterra cînd l-am văzut. Mai deosebită, dar face să-nțercăm. Și ai noroc, căci tocmai acum am angajat două mari vedete : Victor Francen și Gaby Morlay.

Era evident, doi actori iluștri, care făcuseră succesul multor piese și pe care autorii dramaticei de prestigiu și-i disputau.

— Domnule director, i-am spus eu, dacă l-ați adăuga și pe Pierre Blanchar, ați avea o distribuție din cele mai grozave și succesul asigurat, numai că, din păcate, piesa mea are un caracter local. E nevoie ca actorii s-aibă un accent marsiliez autentic, căci e scrisă într-o franceză provensală, iar textul conține înțonații specifice, un fel de muzică, aș spune, care dă sensul lor adevărat replicilor. Nu se poate juca „Beulemans” fără o trupă belgiană, nici „Marius” fără marsiliezi.

Léon Volterra se ridică de pe scaun și cu minile în buzunar se învîrte de cîteva ori prin cameră.

— Așadar, îl vrei pe Raimu ? îmi spune el, cînd se opri din mers.

— Bineînțeles. Contez chiar pe el ca regizor.

— Îi cunoști caracterul ?

— A fost prietenos cu mine.

— Te avertizez că-i insuportabil și că o să-ți pricinuiască multe necazuri.

— Nu-i sigur.

— E sigur ! Și pe de altă parte, am nevoie de el la Casino și la Marigny. Cred că ar fi mai bine să-l lași unde e. Nu-l cred capabil să joace un mare rol de comedie. Știu, o să-mi spui că l-a jucat pe Labaume din „Prietenie din pension”. Dar Labaume era un schei de patruzeci de rînduri. Gîndește-te bine.

— M-am gîndit. Sînt sigur de el.

— Bine. L-ai vrut, o să-l ai. Dar dacă mai tîrziu ai să vii să te plîngi de el, am să-ți rid în nas. Așadar aranjează totul cu el. În principiu, o să repețăm în februarie sau sfîrșitul lui ianuarie, ca să intrăm cu premiera în martie. Pregătește distribuția. Caută-ți actorii și convoacă-i aici cît mai devreme posibil. Sînt de acord pentru Raimu, Blanchar și

Demazis. Vezi însă că montarea să nu depășească cinci mii de franci. Acum, te rog să mă ierți. Trebuie să mă duc la Luna-Park ca s-aranjez o chestiune. Pe mîine seară, aici, la ora 5, cu Raimu.

Premiera lui Marius a constituit un mare succes. Parisul îl descoperea pe Raimu (care nu-și cunoștea forțele actricești), emoția și sinceritatea Oranei Demazis, profesionalismul lui Fresnay, autoritatea lui Charpin, pitorescul și justetea tonului marsiliezilor.

Nu cred că s-a văzut vreodată o piesă atît de perfect interpretată iar succesul, în presă și în public, a fost imediat, și el s-a datorat în cea mai mare parte actorilor.

La premieră, după căderea cortinei, m-am dus să-l văd pe Raimu în cabină, era uluit, fusese puternic ovaționat.

— Nu înțeleg nimic, îmi spuse el. N-am făcut altceva decît să spun textul, am vorbit ca acasă și, deodată, un triumf! Mă întreb de ce?

Volterra intră, cu mîinile în buzunar și un trabuc în colțul gurii. Nu-i făcu nici un compliment, dar îl întrebă:

- Cît câștigi la mine?
- Cinci sute de franci pe zi.
- Începînd de astă-seară, ai să ai o mie.

Jules, stupefiat, cu gura întredeschisă, îl privea ieșind. Se întoarse spre mine și murmură:

- Ce vrea să-nsemne asta?
- Ca de obicei, dragul meu Jules, iarăși una din perfidiile lui Volterra, de care te tot plîngi tu...

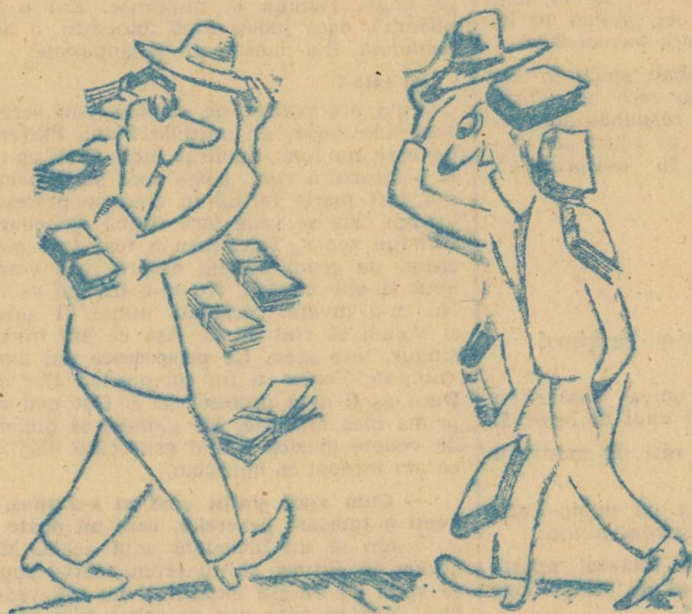
Prezentare și traducere
de Paul B. MARIAN

CALEIDOSCOP

- În anul Unirii Principatelor, la Tescani și Valea Arinilor intra în funcțiune cite o rafinărie de petrol.
- „Furtul secolului”: Mai bine de 18 000 de galbeni au fost furati din comoară, unde Beizadea Costache Sturza îi ascunsese. Se pare că beizadea Costache ajunsese la concluzia că nici un loc nu-i prea sigur pentru o comoară.
- Denumirea localității Podu Turcului datează din anul 1842 și provine de la un podeț construit de negustori, probabil și un turc, peste apa Zeletinului, la locul numit „Fîntîna de la han”.
- În anul 1881 inginerul Anghel Saligny, proiectează, la Urechești și Onești pe traseul Adjud—Tg. Ocna primele poduri combinate de cale ferată și șosea din țară.

ZECE ÎN DOISPREZECE

- Străbunii noștri foloseau literele alfabetului drept cifre; numai 24 litere grecești erau luate în valoarea lor numerică. La aceste va-

lori s-au adăugat trei litere chirilice cu valori de 6, 90, 900.

● Sistemul numerației scrise din vechime nu era cel decadic, toată practica socotelilor era alta; și azi dacă citim vechi documente ne surprind multe curiozități de calcul.

● În Psaltirea Scheiană (XIV, 5) găsim cuvântul ASLAM, denumire veche și rară a dobinzii. Originea cuvântului ASLAM e cumană, iar dobindă e slav ca și cămată luat de români de la greci prin slavi.

● În vechime se spunea că „bani erau scumpi, iar bunurile ieftine”.

● Mai toate vinzările se opreau la zece de lei. Atunci se socotea dobinda la grupa de zece lei, luată ca unitate de calcul.

● Luându-se dobindă la zece lei se zicea „am împrumutat 50 lei de la... cu dobindă de zece în doisprezece”.

● Dobinda „zece în doisprezece și cu soroc (termen) pînă la iulie... trecînd 14 luni la mijloc și neplătind m-am socotit înaintea neguțitorilor și s-a făcut dobindă la 50 lei 12 lei”.

● Socoteala e limpede după acest text al actului. 50 lei în 14 luni aduc dobindă 12 lei, atunci 10 lei în 12 luni vor aduce tocmai 2 lei.

● Bătrînii înglobau suma în capital și ziceau: la zece lei ce ți-i împrumut ai a-mi răspunde doisprezece lei, sau mai pe scurt „cu dobindă de zece în doisprezece”. (N.C.M.)

1001... de ficțiuni

● Cocostîrcul: unica pasăre cu un singur picior și unul de rezervă.

● Visele nu au nici un motiv să se prefacă.

● Nu există nici un dubiu dacă nu vrei să demonstrezi nimic.

● S-a descoperit secretul apariției vieții. A rămas să aflăm doar cum trebuie trăită.

Antony Burgess—cinci romane scrise sub amenințarea morții!

„Nu puteam crede că aveam să mor...”

vorbiți-ne despre părinți.

Maică-mea și soră-mea au murit în aceeași săptămână. Taică-meu a venit acasă într-o bună zi și le-a găsit pe maică-mea și pe soră-mea moarte în aceeași cameră, iar eu pe pat cu ele, în viață — era epidemie de gripă. Aveam patru luni, așa că pe mama n-o cunosc, nici pe soră-mea.

Tata s-a recăsătorit ?

Da. S-a recăsătorit cu o irlandeză care avea o circiumă. Circiuma se cheama „Vulturul de aur” și nu cred că ai să mai vezi așa ceva în zilele de astăzi. Era enormă. Avea trei camere de concert, cu cite un pian în fiecare. Se dădeau concerte în fiecare noapte. Înainte să vină decretul care limita ora de deschidere a circiumilor, ai mei deschideau la șase dimineața și nu închideau pînă la miezul nopții. Se servea și masa, prînzul era uneori gratis, de băut era cit vrei.

Dar mama adevărată, Elizabeth Burgess ?

Frumoasa Belle Burgess. Maică-mea nu avea rude în viață. Familia ei dispăruse. Era o femeie neobișnuită, dacă judec după fotografii, o blondă foarte frumoasă. Era dansatoare și cîntăreasă.

Și tata ?

Tata era pianist de cinema. Am scris un roman mai mic despre el, intitulat *Piano Players (Pianiștii)*, pe care nu l-am publicat încă. Cred că-i prea scurt. E o structură care, poate spre surprinderea multora, n-a fost foarte fertilă în ceea ce privește romanul: un om care se vede fără slujbă din cauza inventării filmului sonor. Taică-meu a fost apoi pianist în circiumi de genul aceleia despre care v-am vorbit. A avut și alte meserii. Nu m-a învățat să cînt la pian. Nu m-a învățat niciodată nimic. Îl auzeam cîntînd și voiam să cînt ca el. Așa că am învățat de unul singur, tare greu. La paisprezece ani am început să compun. Voiam să fiu compozitor. Dar mergea greu. Dacă aș fi avut profesor ar fi fost mai ușor. Muzica prima mea dragoste. Mă gîndesc că din multe puncte de vedere muzica e mai generoasă decît scrisul. Așa că am început ca muzician.

— Cum v-ați simțit cînd vi s-a spus, în 1960, că aveți o tumoră pe creier, care nu poate fi operată ?

N-am să uit niciodată anul acela. Mă aflam pe atunci în Brunei și nu eram foarte popular. Vreau să spun că ceilalți expatriați nu mă vedeau cu ochi buni, nici pe mine nici pe prima mea nevastă. Ea bea

mult prea mult. Avea deja un început de ciroză. A murit mai tirziu, în martie, 1968. Îmi amintesc data exact, pentru că era prima zi de primăvară. A murit în douăzeci martie 1968, de ciroză, de care ne temem toți, dar este totuși o boală rară. Nu știu dacă să mă simt vinovat de asta. Cred că fiecare ne alegem soarta. Ficatul femeii este prea mic, și toate femeile suferă de lipsa vitaminei B la tropice. Prima mea nevastă nu fusese foarte politicoasă cu soțul reginei când venise într-o vizită în Borneo. Gestul ei n-a fost pe placul multora și s-a spus despre mine că as fi avut legături cu mișcarea de eliberare de acolo. Dar n-am făcut niciodată politică. Într-o zi am leșinat în sala de clasă. Eram terminat, sătul pînă peste cap și tracasat. S-au bucurat să mă pună pe-o targă, să mă bage în spital și să diagnosticheze o tumoare cerebrală.

Cum au ajuns la concluzia asta ?

Ți se face întâi o punctie. Nu-i deloc plăcut. Simți că vertebrele se prăbușesc ca un castel de nisip. Dacă se descoperă prea multă proteină în măduva spinării, e semn că există un corp străin, cum ar fi cancerul. Dar care-s motivele de amănunt nu știu. Am fost trimis în Anglia, la Institutul Neurologic din Londra. Nu mi s-a descoperit ceva precis. Doctorii mi-au spus că am probabil o tumoare pe care nu pot s-o vadă. Se pare că este mascată de un țesut viu, sau cam așa ceva. Așa că m-au externat și mi-au spus că am de trăit un an.

Și cum ați găsit curajul să scrieți cinci romane sub amenințarea morții ?

Să privim lucrurile practic. Ești externat. Mașina, toate lucrurile și toate cărțile au rămas în Borneo. Cine știe cine are grijă de ele. Doar furnicile. N-ai bani și trebuie să faci totuși ceva. Așa că ne-am luat apartament în sudul Angliei. Ce fac acum ? N-am bani. Cum îmi câștig existența ? Nu pot fi profesor, dacă am de trăit numai un an. Așa că scriu, și mi-am mai uitat necazul. Nu puteam să cred că am să mor, așa că m-am apucat de scris cu mare plăcere. Nu-i un mister că am scris cinci romane în anul acela.

CALEIDOSCOP

TELEGRAFIE CU FOC

• Semnul prevestitor al năvăli-
rilor se făcea prin „lipcani olăcari”,
oameni care erau însărcinați să
ducă ștafetele și mînatu cali.

• La GALL, CELTI, GERMANI
și chiar la HOTENTOTI era folo-
sită așa-zisa TELEGRAFIE CU FOC.

• Acest sistem l-au cunoscut și
l-au folosit și românii. Pe culmile
dealurilor mai înalte, de unde se
vedea în depărtare, începînd de la
hotare către capitala țării, erau puse
străji ca acei BURCEL, URSAN,
DAN sau alți voinici plăieși.

• Porunca era ca la cel dintîi
semn de năvală să se dea de veste
aprinzîndu-se focuri. Căpîtelor de
fin unse cu păcură li se dădeau foc.
Fumul ce se înălța în văzduh era
semnul prevestitor pentru celelalte
străji, de pe alte înălțimi; atunci
aprindeau și ei căpîtele.

• Fumul acoperea dealurile, apoi
se împlînzea pe văi ca o sfoară. Așa
s-a născut expresia „a da sfoară
în țară” cu sensul de „a vesti”.
Pe sfoara de fum se retrăgeau lo-
calnicii către pădure. (N.C.M.)

„ASTA E CĂCIULA MEA”

• Dacă ne suim la vremile vechi
pentru a vedea CĂCIULA pe Co-
lunna lui Traian, purtată de Daci,
atunci vom înțelege că strămoșii
noștri se mîndreau cu căciunile lor.

Vorba cîntecului „Asta e căciula mea”.

● Clasa SARABILOR la Daci se distingea de restul poporului prin aceea că, vestmintul capului, CĂCIULA lor, era mai aleasă și se numea SARAB.

● Tracii aveau mare cinste în căciulă. Ei s-au retras în cele din urmă în munții Albaniei. De la ei ne vine cuvîntul BUCURIE cu ideea de frumos; tot de la ei ne vine și noțiunea de STAT. Tot de la albanezi avem și cuvîntul CĂCIULĂ. Ei spun CATȘLUJ, CASULJE.

● CĂCIULA a rămas ca o dovadă a elementelor băstinașe trace și dăce a acestor locuri.

● Flăcăiii noștri au ridicat la mare cinste căciula strămoșească cînd au fost chemați să scuture jugul țării la GRIVIȚA și PLEVNA.

ARMINDENUL

● Ziua de 1 Mai e cunoscută la Români din Dacia Traiană sub numele de Arminden.

● Strămoșii noștri aveau obiceiul de a sărbători fiecare început de lună cu multă veselie și în mod foarte zgomotos.

● O inscripție păstrată în Dacia stă dovadă asupra unui ospăț de la 1 Mai. „Cîțiva cetățeni romani s-au pus să sărbătorească pe 1 Mai, făcînd cotizație de 166 denari. Din acești bani ei cheltuiau 18 denari pentru 5 mei, 5 denari pentru un purcel, 2 denari pe pâine albă, iar pentru vin cheltuiau suma de 95 denari, plus 22 denari; tot pentru băuturi alcoolice”.

● Se vede că romanii cheltuiau, cu prilejul acestei zile, pentru vin de 5 ori prețul mîncărilor.

● Armindenul era termenul sămănatului pîrumbului „dacă nu sameni popușoi pînă la Arminden, poți să viți mestecăul în foc”.

● În ziua de Arminden se înfinea la poartă un par înalt și se lăsa pînă la coptul piinii noi; apoi acest par se făcea jiruitor de cuptor. Acestuia i se zicea arminden.

● Fetele purtau mărțișor la git de la 1 martie la 1 mai; după aceea cumpărau vin roșu pe care îl beau numai decît de teamă să nu le pîrlească soarele.

Ce s-a întîmplat cu soția? (Burgess s-a căsătorit cu o studentă galeză pe care a întîlnit-o la Universitatea din Manchester, în 1942)?

A încercat să se sinucidă în 1960 și de atunci a mers din ce în ce mai prost. Avea nevroză și nu puteam s-o las singură.

Dacă a murit în 1968, ați avut timp să începeți o nouă viață...

Da, am întîlnit-o pe actuala mea soție la Cambridge. Era la Catedra de lingvistică. Știa ce lucrez, pentru că ea făcea **Raportul anual de activitate**. Am avut un copil — un fiu, Andrew. Dar era o problemă. El are paisprezece ani. Noi ne-am căsătorit în 1968, ceea ce înseamnă că el s-a născut cu patru ani înainte de căsătorie, în august 1964. Asta înseamnă că trăiam împreună din 1963. Nu am... trebuia să am o viață de familie, pentru că soția mea nu-mi putea oferi așa ceva. Știu că era un păcat, așa că legătura noastră era clandestină. Și nici nu mă simteam liber să plec pur și simplu — sint catolic. Apoi ne-am căsătorit. A fost un scandal întreg, prima mea soție încă nu se răcise în pămînt etc.

Vă supără că vă este legat mereu numele de „A Clockwork Orange” (Portocala mecanică)?

Cred că da. Nu sînt foarte mindru de **Portocala mecanică**, pentru că are toate păcatele pe care nu le suport într-un roman. E didactic. Tinde spre pornografie. Urmărește succesul ușor. Dar putem acuza un autor că scrie ceea ce scrie pentru că nu face decît să-și cîștige o bucată de pîine? Așa a făcut Balzac, așa a făcut Sakespeare. Nu-i nimic rău în asta. Dar mă deranjează toate acele eseuri care sînt scrise despre cartea asta. Romanul nu-i chiar atît de interesant sau de important. Și a avut o influență aproape mitică.

Unii critici consideră că „Enderby” este romanul dv. cel mai bun.

Mi-a plăcut totdeauna personajul. Cititorii tind să spună că personajul ești tu, autorul, ceea ce nu-i cu totul adevărat. Dar dintr-un motiv sau altul a început să-mi placă eroul. S-a născut dintr-o halucinație curioasă. Eram în Borneo. Probabil mîncasem și băusem, că am deschis ușa de la baie și am văzut un bărbat, stînd pe tron și scriind poezie. Firește, nu era nimeni acolo. O halucinație curată. Și din asta s-a născut toată imaginea. E foarte curios cum poate să apară un personaj imaginar. Mi-aș fi putut petrece toată viața cu personajul ăsta, și-aș fi fost foarte fericit, trimițîndu-l în toate locurile, înviîndu-l mereu. A trebuit să-l omor în cele din urmă. Enderby e bîntuit de păcat. E catolic.

V-ar place să scrieți o poveste explicit morală, ca un basm de frații Grimm?

Da, am și făcut-o uneori. Cred că acest mod de a spune o poveste este cum nu se poate mai bun. Cred că basmele fraților Grimm sînt... odată ce deschizi cartea aceea mare n-o poți lăsa jos. Nu există acolo conștiință de sine. Totul este ritual. Cred că acesta rămîne totuși modul cel mai bun de a spune o poveste.

Samuel COALE

(Traducere: Luiza PÂRVU)

Ion Ivan Roncea - „Harpa de aur și fascinația muzicii enesciene“...

Biografia lui Ion Ivan Roncea fascinează din prima clipă. Nu-mi imaginam ca un bărbat să cînte cu atîta delicatețe la harpă, nu-mi venea să cred că totul este atît de firesc, că acest celebru instrumentist, intrat deja în conștiința muzicală a lumii, îmi răs-punde cu modestia elevului aflat la primul său concert.

— Ion Ivan Roncea sînteți singurul bărbat din țara noastră care cîntați la harpă. Care este misterul acestei opțiuni?

— Repartiția mea la harpă a fost cu totul în-tîmplătoare. Venisem la București de la țară, la îndemnul părinților și al profesorilor, care prin felul cum cîntam cîntecele populare și cele din repertoriul elevilor și-au dat seama că am chemare spre muzică. În momentul în care am ajuns la Liceul de muzică, în clasa a V-a, nu erau locuri decît la harpă și la percuție. Am ales la întîmplare, întîmplare no-rocoasă pînă la urmă.

— Cine v-au fost primii dascăli?

— Din clasa a V-a și pînă în clasa a IX-a m-am bucurat de îndrumarea competentă și pasionată a profesoarei Marica Passione, iar pînă la absolvirea cursurilor liceale am continuat studiile sub supra-vegherea atentă a profesoarei Maria Belli. Am in-trat apoi la Conservatorul „Ciprian Porumbescu“, continuarea formării mele ca artist fiind asigurată de excelența profesoară Liana Pasquali. De aici am fost repartizat la Teatrul Liric din Constanța, unde am cîntat cinci ani. Din 1977 m-am transferat la Fi-larmonica „George Enescu“, în paralel cu activitatea desfășurată în cadrul acesteia fiind, din 1980, și pro-fesor la Conservator.

E. M. Cioran

Silogisme

Moartea pune o problemă care li se substituie tuturor celorlalte. Ce poate fi mai funest pentru filosofie, decît credința naivă în ierarhia perplexităților?

★
Filosofia servește de antidot al tristeții. Și sînt mulți care mai cred în adîncimea filosofiei.

★
În acest univers provizoriu, a-xiomele noastre n-au decît o va-loare de fapte diverse.

★
Angoasa era deja un produs curent pe vremea caverneilor. Îți închipui surisul omului din Ne-anderthal, dacă va fi prevăzut că filosofii vor veni într-o zi să reclame paternitatea angoasei.

★
Obiecție împotriva științei: lu-mea aceasta nu merită să fie cu-noscută.

★
Stoicism de paradă: să fii un pătîmas al lui „Nil admirari“, un isteric al ataraxiei.

★
Nemulțumit de suferințele reale, anxiosul își impune altele ima-ginare: el e o ființă pentru care irealitatea există, trebuie să e-xiste; fără de ea unde își va afla rațiunea tulburărilor pe care i le cere natura sa?

★
De ce nu m-aș compara cu cei mai de seamă dintre sfinți? Am risipit mai puțină nebulie pentru a-mi supraviețui contradicțiilor mele decît au risipit ei pentru a le depăși pe ale lor?

★
Nimic nu trădează mai mult vulgaritatea decît refuzul de a fi decepționat.

★
Cînd am o centimă în buzunar, mă silesc să-mi închipui cerul lumii sonore care constituie, po-trivit budismului japonez, una din etapele pe care înțeleptul trebuie să le atingă pentru a depăși lu-mea, — și, poate și banii, aș a-dăuga.

★
Ai visat să încediezi universul și n-ai reușit să însușii cuvînte-lor „tașăra ta, să aprinzi măcar un cuvînt!

★
Orice act linguşește hîna din noi.

★
Dacă am storce creierul unui ne-bun, lichidul care ar ieși din el ar părea un sirop asemănător

cu fiera pe care o secretă anumite tristeți.

Mai mult decât o reacție de apărare, timiditatea este o tehnică, perfecționată fără încetare de megalomania neînțeleșilor.

Cerșetorul este un sărao care, dornic de aventuri, și-a părăsit sărăcia pentru a explora jungla mliei.

Viața, — acest pompiersm al materiei.

Jena pe care o încercăm în fața unui om ridicol provine din aceea că ne este imposibil să ni-l imaginăm pe patul său de moarte.

Nu preceptele stoicismului sînt acelea care ne învață utilitatea umilinței sau farmecul loviturilor soartei. Manualele de nepăsare sînt foarte rezonabile. Dacă ar trebui să-și facă fiecare propriul stagiu de naimana! Să te îmbraci în zdrențe, să te așezi la răspintie, întinzînd trecătorilor mîna, îndurîndu-le disprețul sau mulțumindu-le pentru obol, — ce încercare! Sau să ieși în stradă, să insuși la-nîmplare necunoscuti, să primești palme...

Multă vreme m-am dus prin tribunale ca să-l văd acolo pe redivivisti, superioritatea lor asupra legilor, zelul pe care-l pun în decădere. Și totuși ei sînt o nișcă toată în comparație cu prosituatele, cu dezinvoltura pe care o atîșează ele în instanță. Atîta detașare uluiește: nici urmă de amor propriu; se lasă insultate fără să clipească; nu le tulbură nici un adjectiv. Cinismul e forma lor de onestitate. O fată de paisprezece ani, înfiorată de măreție, răspunzînd unui judecător care încerca să-i smulgă promisiunea că n-o să mai facă tro-tuarul: „Asta nu pot să vi-o promit, domnule judecător.”

Nu îți verifici propriile puteri decît în umilință. Pentru a ne consola de lipsa de ocară, ar trebui să ne-o provocăm singuri, în oglindă, așteptînd ca publicul să vină să ne onoreze cu saliva lui. Ferească Dumnezeu de-o soartă distinsă!

Înseamnă să plutești în vag cînd spui: înclin mai degrabă înspre cutare regim decît înspre cutare altul; ar fi mai exact de formulat: prefer cutare poliție decît cutare altă. Istoria, în realitate, se reduce la o clasificare a polițiilor; eaci cu ce se ocupă istoricul, dacă nu cu concepția pe care oamenii și-au format-o

— Ați început studiul harpei la 11 ani. Cînd ați debutat ca solist?

— Solistica am început-o în timpul liceului, iar progresele cele mai mari le-am înregistrat în vremea studenției, cînd am cîntat cu toate orchestrele studențești și cu o parte din orchestrele simfonice ale țării.

— Cum au fost primite evoluțiile dumneavoastră?

— M-au înconjurat foarte mult profesorii de la facultate, critica de specialitate, colegii, publicul...

— Consacrarea definitivă v-a adus-o, după cîte știu, participarea la Concursul internațional din Israel.

— În 1976, la ediția a VI-a, m-am prezentat la Concursul internațional de la Ierusalim, cea mai importantă competiție de harpă din lume, și spre bucuria mea, l-am cîștigat. Obținînd Marele Premiu, am primit o harpă de concert (sînt harpe de orchestră și de concert), oferită de firma americană „Lyon and Healy”. Tot ca recompensă, mi s-au oferit cîteva concerte cu orchestre din Europa.

— Ce a urmat acestui succes?

— O suită de concerte în Israel și R.F.G. Am fost apoi invitat de firmă să-mi aleg harpa și am susținut trei concerte la Chicago și New York, dintre care unul la postul de radio W.Q.X.R. După numai un an, am primit o nouă harpă de concert, acordată de firma italiană „Salvi”, ca urmare a participării la Festivalul harpei de la Kerkrade (Olanda).

— Reacția criticii de specialitate a fost cît se poate de promptă. Asociația Oamenilor de artă din Instituțiile Teatrale și Musicale decernîndu-vă, în 1976, Premiul Criticilor Muzicali, iar organizatorii prestigiosului Festival de la Salzburg invitîndu-vă să luați parte la acesta. Cum ați reacționat la aflarea acestei vești?

— A fost o mare și minunată surpriză. Este știut că a fi programat la Salzburg reprezintă, pentru orice artist, cea mai înaltă aspirație și, totodată, asumarea celei mai mari răspunderi, dată fiind exigența deosebită a publicului și, îndeosebi, a criticii muzicale austriece și străine din întreaga lume care comentează manifestările festivalului. Am cîntat în seara zilei de 22 august 1977, sub bagheta maestrului Horst Stein, „Concertul pentru flaut, harpă și orchestră în

o major, KV 299" de Mozart. Ilustrul dirijor mi-a rătăcit o prețuire și chiar o considerație aparte, ca Wolfgang Schulz, primul flautist al reputei Filarmonici din Viena, care mi-a fost partener.

— A fi celebru la 30 de ani presupune nu numai să v-ai născut într-o zodie bună, ci o imensă muncă, concerte și invitații peste hotare...

— În 1979 am fost invitat, ca oaspete de onoare, la două importante manifestări harpistice. Este vorba de Concursul internațional din Israel, unde am făcut concertul de deschidere, și de Conferința anuală a harpiștilor americani de la San Francisco, unde, de asemenea, am susținut concertul inaugural. Cu acest prilej mi-a fost înmănată Diploma de onoare pentru serviciile aduse harpei și am beneficiat de o bursă cu una din cele mai reputele profesoare din lume, Pearl Chertok. În 1977 și 1979 am predat cursuri la vară organizate de Centrul educațional de la Fenysside, lângă Cardiff, unde am avut elevi din toate țările britanice și din alte țări europene. Nu pot trece cu vederea concertele și recitalurile susținute în edițiile din 1979, 1981 și 1985 ale Festivalului internațional „George Enescu”.

— Ați omis importantul turneu oferit de Agenția „Virtu” din Barcelona, cu un deosebit succes de public și de presă, celelalte concerte susținute pe marile scene muzicale ale lumii.

— Agenția VITRO mi-a dat prilejul să susțin un turneu de șase recitaluri, organizate de societățile muzicale din orașele Zaragosa, Terrassa, Valladolid, Gijon, Pontevedra și la Coruña, recitaluri primite cu multă căldură de toată lumea. Am mai cântat ca solist în Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, R.D.G., Iugoslavia, Austria, R.F.G., Franța, Belgia, Olanda, Marea Britanie, Statele Unite, Israel, Grecia, colaborări fructuoase având cu orchestrele radio din Ierusalim, B.B.C. — Cardiff, Frankfurt pe Main, Berlin, cu Filarmonica din Viena, filarmonicile din Liège, Limburg Symphony, Ostrava și din alte centre muzicale. Am interpretat piese celebre din literatura harpei, de la cele semnate de Händel, Cabezón, Croft, Debussy, Glinka, Smetana, Enescu (un *Allegro de concert* care se cântă foarte rar, deoarece este groaznic de greu), Căianu, Paul Constantinescu, Constantin Sil-

de-s lungul timpurilor despre jandarm?

★
O națiune îi pe duca atunci când nu mai e sensibilă la fațadă: Decadență înseamnă moartea trompetei.

★
Scepticismul este excitantul civilizațiilor tinere și pudoarea celor bătrâne.

★
Terapeuticile mentale abundă la popoarele opulente: absența unor angoase imediate le întretine un climat morbid. Pentru a-și păstra bunăstarea nervoasă, o națiune are nevoie de o nenorocire substanțială, de un obiectiv pentru neliniștile ei, de o teroare pozitivă care să-i justifice propriile „complexe”. Societățile se consolidează în pericol și se atrofiază în neutralitate. Acolo unde domnese pacea, igiena și furtul, psihozele se înmulțesc.

...Vin dintr-o țară care, fiindcă nu a cunoscut bucuria, nu a dat decât un singur psihanalist.

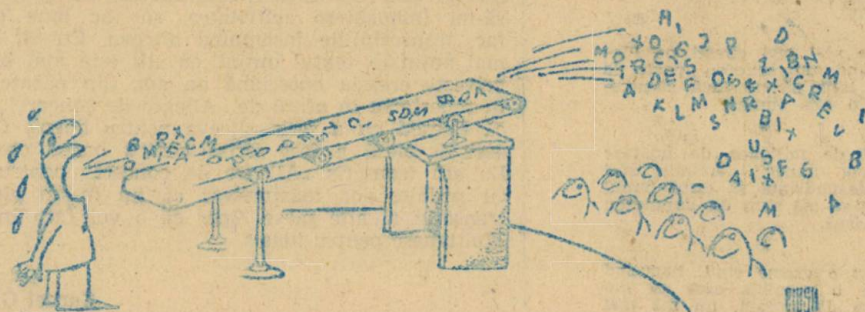
★
Cine nu a văzut un bordel la ora cinci dimineața nu-și poate închipui înspre ce lehamite se îndreaptă planeta noastră.

★
Nu pot să văd un suris fără să nu citesc acolo: „Priveste-mă! E pentru ultima oară”.

★
Fiecare se exilază în propria-i teamă. — turnul său de fildeş.

★
Fiecare zi este un Rubicon în care năzuiește să mă înec.

★
Nu există la nici un intermeitor de religie o milă comparabilă cu aceea a unei bolnave a lui Pierre Janet. Ea avea, între altele, crize datorate „acestui nenorocit departament Seine-et-Oise care cuprinde și continue în el departamentul Seine fără să poată să se debaraseze vreodată de el.”

În materie de milă, ca în toate, azilul are ultimul cuvânt.

★

„Cum se face că aveți o mină așa de bună? —

Vedeți, am reușit să supraviețuiesc atitor nopți de-a lungul cărora mă întrebam: Oare să mă sinucid în zori?”

★

Clipa în care credem că am înțeles totul ne împrumută înfățișarea unui asasin.

★

Pentru un tânăr ambițios, nu există nenorocire mai mare decât aceea de a trăi în preajma cunoscătorilor de oameni. Eu am frecventat vreo trei sau patru: ei m-au terminat la douăzeci de ani.

★

Inclinația spre sinucidere este caracteristică asasinilor timorați pătrunși de respectul legii: fiindu-le frică să omoare, visează să se autodeștăințeze, atît de siguri sînt de împunătatea lor.

★

Îmi spunea un bolnav: „La ce bun durerile mele? Doar nu sînt poet ca să profit de pe urma lor sau să mă fălesc cu ele.”

★

Născut cu un suflet obișnuit, i-am cerut muzicii să-mi dea altul: a fost începutul unor nesperate urgii...

★

Fără imperialismul conceptelor, muzica ar fi ținut loc de filosofie: acesta ar fi fost paradisul evidențelor inexprimabile, o epidemie de extazuri.

★

Beethoven a viciat muzica a introdus în ea salturile umorilor, a lăsat minia să pătrundă...

★

Fără Bach, teologia ar fi lipsită de obiect, Creația — fictivă; neantul, peremptoriu.

★

Ce înseamnă toate melodiile pe lângă aceea care înăbuse în noi îndoița imposibilitate de a trăi și a muri!

★

De ce să-l mai citești pe Platon, cînd un saxofon poate la fel de bine să ne facă să-nțevem o altă lume?

★

Lipsit de mijloace de apărare împotriva muzicii, trebuie să-i îndur despotismul și, după bunul ei plac, să mă simt un dumnezeu sau o cîrpă.

★

A fost o vreme cînd, neputînd concepe o vespnicie care să mă despartă de Mozart, nu mă mai

vestri, Marțian Negrea, Dumitru Capoianu, Carmel Petra Basacopol și pînă la cele scrise special pentru mine de Sigismund Toduță, Felicia Donceanu, Dumitru Capoianu, Anatol Vieru, iar dintre tineri de Ulpiu Vlad, Anton Șuteu, Șerban Nichifor, Paul Rogojină

— Ați amintit, iată, multe nume de compozitori din țara noastră. Cum e privită componistica românească în lume?

— Școala componistică românească este foarte cotată și are de ce. La Festivalul de la Barcelona, de pildă, lucrările lui Iancu Dumitrescu au fost foarte bine apreciate, păcat că valorile noastre nu sînt cunoscute îndeajuns!

— Dintre clasici, de exemplu, cum este valorificat Enescu peste hotare?

— Opera lui Enescu este genială, originală și unică. Ea reprezintă chintesența întregii componistici românești (de pînă la el), ridică „naționalul” la nivel „universal” și se impune oriunde este cîntat ca una din marile personalități ale muzicii și unul din spiritele cele mai elevate ale vieții artistice ale veacului nostru. Din nefericire, se face prea puțin pentru a fi mai bine cunoscut în lume. În Occident și S.U.A.: în special generațiile mai mature, îl cunosc mai ales ca interpret și-s mai puțini aceia ce-și dau seama de valoarea și locul său în istoria muzicii. Într-o discuție purtată cu o harpistă americană în 1982, Lucille Lawrence, am fost realmente mișcat de faptul că aceasta mi-a vorbit pur și simplu elogios despre Enescu-compozitor. „Enescu? a zis, dar este unul dintre cei mai mari creatori ai secolului nostru. Am avut bucuria să cînt și să ascult muzica sa și asta m-a cucerit”.

— Contribuția extrem de importantă pe care ați avut-o la restituirea paginilor CODEXULUI lăsat de Ioan Căianu mă îndeamnă să cred că vă înscrisiți în cadrul aceleiași școli componistice pe care ați amintit-o și să vă întreb dacă nu ați încercat să transpuneți pentru harpă una sau mai multe piese din creația enesciană...

— Fac doar transcripții din piese românești, în special din repertoriul pianului, clavicinului, orgii, din al altor instrumente care au o scriitură asemănătoare. Am încercat nu ca un compozitor, ci mai mult ca o practică necesară de pătrundere în laboratorul creatorului. Totul are, deci, un caracter instructiv, pentru că nu am chemare, nu am datele necesare pentru a compune. Și, apoi, compoziția ca să o faci cu adevărat bine, trebuie să i te dedici, altfel nu știu ce valoare are. Încerc, cu alte cuvinte, să-mi îmbogățesc activitatea, să fac bine ceea ce fac, transcripțiile însemnînd altceva. Cu cît interviu mai puțin în textul inițial, cu atît este mai bine. Cît privește creația enesciană nu am, din păcate, nimic în repertoriu în afară de „Allegro de concert”, pentru că Enescu nu a scris altceva pentru harpă. Chiar și aceeași piesă a fost scrisă pentru harpă cromatică. Eu am transcris „Allegro de concert” pentru harpă cu pedale, dar mărturisesc că nu m-am gîndit să transcriu și alte piese. Sper că o voi face în viitor. Mulțumesc pentru idee!

Interviu de
Cornel GALBEN

Marguerite Yourcenar

Răspunsurile la chestionarul „Marcel Proust”

— Care este pentru dumneavoastră culmea mi-
teriei ?

— Să nu poți face nimic — sau atât de puțin —
pentru a îndrepta suferința și deznădejdea oamenilor.

— Unde v-ar plăcea să trăiești ?

— Într-o țară în care ar domni inteligența, sim-
plitatea, bunătatea, dreptatea.

— Pentru care greșeli aveți cea mai mare îngă-
duință ?

— Pentru acelea, dacă există, care nu dăunează
celor care le comit.

— Care sînt eroii de roman pe care îi preferați ?

— Nu mi-am pus niciodată întrebarea. Să încerc
totuși să răspund. Poate Pierre Bezuhov din *Război
și Pace*, Prințul Genghi din romanul japonez *Genghi
Monogotari*, stărețul Zosima din *Frații Karamazov*.
Poate Don Quijote. Și poate chiar Episcopul Myriel.

— Care vă este personajul istoric favorit ? Care
este personajul favorit din viața reală ?

— Toți cei care au muncit sau muncesc să im-
bunătățească omul și condiția lui, de la Sakia Mouni
la Tolstoi, la Gandhi și Ioan al XXIII-lea în viața
religioasă, fără să-i uit în viața laică pe cei ca
Socrate, într-un sens Montaigne și desigur Voltaire.
Aceste două tipuri spirituale se opun mai puțin decît
ni se pare la o primă vedere. În *Memoriile lui
Hadrian*, am încercat să confrunt aceste două familii
umane, pe de o parte ascetul hindus însetat de ab-
solut și sfîntul stoic care a fost Epictet, pe de alta,
împăratul sceptic și pragmatic, dar preocupat de
un ideal de umanitate, și să arăt că la un anumit
nivel contrastul se topește într-un acord.

— Care vă sînt eroinele preferate în istorie și în
viața reală ?

— Cîteva eroine și cîteva sfinte, Elisabeta Unga-
riei, Ioana D'Arc, imensa armată a surorilor de cari-
tate sau de la Florence Nightingale, necunoscute sau
ilustre sau, în zilele noastre, biologul american
Rachel Carson care denunță cu curaj efectele unor
produse ai industriei chimice, d-na Velma Johnson
care a reușit să oprească masacrarea cailor călătorești
din Statele Unite, și firește d-na Margaret Sanger,
prima care caută, în ciuda enormei bariere a preju-
decăților, remedii practice suprapunerii, acest pericol
atît de nou înțit de-abia dacă este realizat de cîțiva
dintre noi, și care riscă să ne ducă la o moștenire
mizeră și barbară. Să-mi fie permis să amintesc o
frază pe care i-o împrumutam lui Hadrian : „...cea
mai înaltă formă a virtuții... hotărîrea fermă de a
fi util.” Cea mai înaltă pentru că este cauză și efect
pentru celelalte.

temeam de moarte. Așa s-a în-
timplat cu fiecare muzician, cu
întreaga muzică...

Chopin a ridicat planul la ran-
gul de fuzie.

Universul sonor : onomatopee a
indicibilului, taină dezvăluită, în-
finit pătruns și insesizabil... Dacă
ajungi să-l cunoști ispită, nu-ți
mai rămîne decît perspectiva de-a
te lăsa îmbălsămat într-un suspin.

Muzica este refugiuul inimilor ul-
cerate de fericire.

Nu există muzică adevărată care
să nu ne facă să pipăim timpul.

Infinitul actual, non-sens pentru
ființie, este realitatea, esența
înseși a muzicii.

Dacă aș fi cedat, linguiștilor
muzicii, chemărilor sale, tuturor
luminilor pe care le-a creat și dis-
trus în mine, de multă vreme,
din vanitate, mi-aș fi pierdut
mințile.

Aspirația Nordului către un al-
cer a dat naștere muzicii ger-
mane, — geometrie a toamnelor,
alcool al conceptelor, betie meta-
fizică.

Italiile din ultimul secol — bled
al sunetelor —, i-a lipsit dimensiu-
nea nopții, arta de a strivi um-
brele pentru a le smulge esența.

Trebuie să fii cu Brahms sau
cu soarele...

Sistem al despărțirilor, muzica
evocă o fizică al cărei punct de
plecare n-ar fi atomii, ci lacri-
mile.

Poate că am mizat prea mult
pe muzică, poate că nu mi-am
luat toate măsurile de precauție
împotriva acrobațiilor sublimului,
împotriva șarlatanilor inefabilu-
lui...

Răzbate din anumite andante
ale lui Mozart o dezolare etera-
tă și parcă un vis de funeralii
dintr-o altă viață.

Cînd însăși muzica nu poate să
ne mintuiască, în ochii noștri lu-
cește un pumnal : nimic nu ne
mai sprijină, decît fascinația cri-
mel.

Ce mult mi-ar plăce să mor
de muzică, pentru a mă pedepsi
că m-am îndoit uneori de supre-
mația farmecelor sale !

* Fragmente din volumul *Syl-
logismes de l'amertume*.

În românește de :
Dan CIACHIR

- DIVERTISMENT -

PLATA CHIRIEI

Un cetățean care locuia la bloc întâlnindu-se cu administratorul de la Asociația de locatari i-a spus:

— Îmi pare rău dar luna asta nu vă pot plăti chiria.

— Așa mi-ai spus și luna trecută, zise administratorul.

— Ei și ce, nu m-am ținut de cuvânt?!

LA SPECTACOL

La un spectacol, un spectator se adresa vecinilor sale care vorbeau de zor după începerea spectacolului:

— Vă rog, vă rog să mă scuzați, dar nu înțeleg nimic! Amindouă se grăbira să-l dea același răspuns tăios:

— Da' ce te interesează?! asta este o discuție între noi două!

APRECIERI
FĂCUTE DE COPII

Intr-o zi o fetiță cam de 5 ani a supărat-o pe mama ei care a pedepsit-o, cum se obișnuiește...

A doua zi, fata, uitându-se la mama ei o întreba:

— Mămico, de ce ai tu părul așa de cărunț? Mama, luată prin surprindere, i-a spus:

— Fiindcă tu ești rea și mă supări.

— Mămico, tu ai fost mai rea decât mine, uite, bunica, are părul alb ca zăpada!...

C. M.

— **Eroinele preferate în ficțiune?**
— Antigona. Cîteva eroine din Shakespeare, poa cîteva din Balzac. Fără să o uit pe Félicité din U coeur simple.

— **Pictorul preferat?**

— Îmi plac toți pictorii buni. Poate că am o preferință pentru pictura chineză, pentru anumite fragmente din Muzeul din Neapole, care ne dă o idee despre ceea ce a fost marea pictură greacă, sau încă pentru unele opere italiene sau flamande, germane sau olandeze, de la sfîrșitul secolului al XV-lea începutul secolului al XVII-lea. Unele flori, frunzișuri, animale pictate sau desenate de Dürer mi s par a fi ceea ce pictura europeană a dat mai profund și mai perfect. Și mai sînt opere unice ale unor pictori mai puțin cunoscuți, ca acea natură moartă de Baugin de la Louvru sau ca picturile extraordinare ale pictor animalier care a fost George Stubbs din Muzeul de la Liverpool. Și, printre contemporani sau aproape contemporani trecuți deja de moda nesigure, o anumită pinză a lui Utrillo, din Statele Unite, sau opera realistilor vizionari Winslow Homer sau Andrew Wyeth. Cu pictorii mi-e greu să mă hotărîsc.

— **Compozitorul dumneavoastră preferat?**

— Bach, Mozart, Beethoven; îmi place să-i numesc împreună pe ultimii doi chiar și numai pentru a mă opune melomanilor rafinați care „îl adoră pe Mozart” și „nu-l pot suferi pe Beethoven”. Și muzică de tip folkloric cum este „canta jondo”.

— **Calitatea preferată la un bărbat?**

— Inteligența, simplitatea, bunătatea, dorința de dreptate.

— **Calitatea preferată la o femeie?**

— Inteligența, simplitatea, bunătatea, dreptatea

— **Virtutea dumneavoastră preferată?**

— Inteligența, simplitatea, bunătatea, dreptatea

— **Ocupația preferată?**

— Majoritatea ocupațiilor cărora mă dăruiesc tind să devină o preferință. Să scriu este mai puțin cea

„Disco... patie”

pe care o preferi? Cea pentru care îmi găsesc aptitudinile. Citeodată am dorit să am la dispoziție vreo douăzeci de vieți și fiecare să o consacru unei alte ocupații.

— Cine v-ar fi plăcut să fiți?

— Nimeni în mod deosebit.

— Principala trăsătură a caracterului dumneavoastră?

— Mă cunosc prea puțin pentru a mă pronunța. Răspunsul la aceste întrebări poate mă va ajuta să o descopăr.

— Principalul dumneavoastră defect?

— Prietenii îmi sugerează că ar fi impetuoșitatea. Aș fi zis mai degrabă: slăbiciunea. Vreau să spun că mi se pare că punctul în care rezistența fizică, curajul, voința îmi oboresc este totdeauna prea repede atins.

— Visul dumneavoastră de fericire?

— Să trăiesc într-o lume în care să domnească inteligența, simplitatea, bunătatea, dreptatea.

— Care ar fi pentru dumneavoastră cea mai mare nenorocire?

— Să-i pierd pe cei pe care îi iubesc.

— Ce culoare preferați?

— Îmi plac toate culorile așa cum se găsesc în natură sau așa cum erau obținute prin vechile procedee de fabricare a vopselelor de altădată (covoare din Orient, țesături de țară). Deloc culorile cu anilină.

— Ce floare preferați?

— Îmi plac toate florile cu o preferință foarte netă pentru cele care nu sînt produși „reușiți” ai horticulturii moderne; florile sălbatice pe care trebuie să le protejăm acolo unde cresc și să le răsădim acolo unde le-am rărit sau distrus. Diferite specii de violete, narcise, anemone, și altele altele.

— Ce pasăre preferați?

— Iubesc toate păsările. Insula în care stau se află în calea marilor migrări, aventura minunată căreia civilizația umană i-a adus noi primejdii. Una dintre indeletnicirile mele preferate este să observ păsările care trec, să le ofer pe mica mea proprietate, hrana, colțurile singuratic, apa, protecția care le este necesară și să lupt, bineînțeles, împotriva întrebuințării eronate a insecticidelor. Sudul Franței și al Italiei, țări care îmi sînt nespuse de dragi, mi-au devenit totuși de nesuportat pentru că acolo sînt uceise păsările cîntătoare și distrugătoare de insecte, ceea ce este o crimă și o greșală, în același timp.

— Autorii preferați în proză?

— Toți prozatorii buni inclusiv autorii de expuneri științifice clare și precise.

— Poezii preferați?

— Dacă mă gîndesc, îmi plac și mai ales cunosc poeme sau fragmente de poeme mai curînd decît opera unuia sau altuia dintre poeți luat în ansamblu și cred că majoritatea iubitorilor de poezie se găsesc în situația mea. Poemele grecești și poemele Extremului-Orient mai ales, poeți străini vechi și moderni, citiți în original sau deslușiți în traduceri; sînt puținți dintre poeții francezi din care să nu știu pe de rost numeroase fragmente, dar rareori, și o

— CALEIDOSCOP —

AI CARTE AI PARTE

• Nu este vorba de o simplă rimă (parte-carte). Viața materială dusă de om în trecut s-a oglindit, mai ales, în graiul său.

• „Ai carte ai parte” n-a ieșit din mediul vieții școlare care era destul de restrîns în trecut.

• Feciorul de boier fără carte avea parte de slujbe, iar feciorul de breslaș ori de țaran, chiar dacă avea carte tot breslaș ori țaran rămînea.

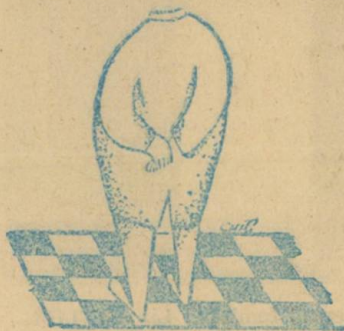
• În trecut erau nesfîrșite neînțelegeri între proprietarii de pămînt. Oricine putea să tragă din partea de pămînt pe care o agonișea altcineva.

• Cel ce se ținea că are drept, se făcea luntre și punte să scoată de la domnie o CARTE, prin care avea puterea să-și caute dreptul.

• Prin asemenea carte avea dreptul de scutire de bir, să dijmuiască un sat, să cosească un șes, să țină o moșie, să pună în mișcare toată administrația țării pentru interesele sale.

— „Io Iliș Alexandru Voevod, b.m.g.M. datam cartea Domniei meale giupînesei lui Isac Stărci din Popiani ca să fie tare și puternic cu cartea domniei meale a chema și a soroci pe Constantin Macri pentru giumătate de sat de Popeani să vie să-și aducă, și direasele Popeani lor să-și întrebă înaintea domniei meale de față — Toe pișem. i nas ne budet. Saam gospodinu veeal, u Ias. 7175. Apt. 17 (1667)”.

• Iată ce era cartea, iată cum se avea parte din carte. (N.C.M.)

CALEIDOSCOP

● În Eseuri, Luigi Pirandello scria : „Nu m-au mirat niciodată păcătoșii chemându-l pe Dumnezeu în clipa morții. Spiritul modern e profund bolnav și îl invocă pe Cel de Sus ca un muribund pocăit. Te miră doar faptul că se cheamă Dumnezeu ceea ce, în definitiv, nu-i decît bezna adîncă !”

● Editura poporului din Fujian a publicat „Biografia lui Yu Dafu”. Este prima biografie de acest gen despre Yu Dafu. Ea a fost redactată de Yu Yun, primul său fiu. Bogată în documente, fotografii și manuscrise în majoritate inedite, lucrarea cuprinde un „Arbore genealogic al familiei Yu” și o „Cronologie a operelor și traducerilor lui Yu Dafu”.

● Editura poporului din Shandoung a publicat „Culegerea operelor literare ale lui Li Guangtian”. Ansamblul se compune din 5 volume cuprinzînd prozele, poemele, romanele, eseurile, scrisorile și articolele marelui scriitor, ca și operele literare ale minorităților naționale pe care le-a tradus.

Eternul feminin : Liz TAYLOR...

regret, o poezie întregă. Asemenea fragmente sfîrșesc prin a deveni quasi-sacre, un fel de mantra pe care ți-o recitiți fie pentru ca să adormi sau să-ți alungi insomnia, fie pentru a te liniști. Dacă menționez acum în mod deosebit cîteva poeme de Hugo care mi se pare că se numără printre cele pe care poezia și elocința le-a furnizat la noi în ce are mai admirabil, o fac ca reacția împotriva cuvintelor răsuflăte („Victor Hugo, vai !...” „...un nebun care se credea Victor Hugo”), care treceau drept nostime pe la 1920.

— Ce nume preferați ?

— „What's in a name ? That which we call a rose By any other name would smell as sweet”.

— Care sînt personalitățile istorice pe care le disprețuiți cel mai mult ?

— Brutalii, violenții, mulțumiții de sine, complezenții, cei abili.

— Care este fapta de arme pe care o admirați cel mai mult ?

— Era, să vorbesc despre exemplele atît de numeroase de curaj și de credință fără speranță, dintre care întîmplarea de la Thermopile rămîne un caz tipic între altele mii neștiute sau celebre. Dar nu : curajul și devotamentul militar au fost de atîtea ori îndreptate în scopuri odioase și deplorabile încît mulți dintre noi preferă să exalte eroismul sub alte forme.

— Care este calitatea preferată la prieteni ?

— Inteligență, bunătatea, simplitatea, dorința de dreptate.

— Care este reforma pe care o admirați cel mai mult ?

— Sînt dintre aceia care cred că toate reformele sînt bune în stare de intenție, că nici una, din nefericire, nu este definitivă, că cele mai importante aparțin viitorului sau de refăcut, de lărgit, de continuat, „Totul este de refăcut”, îl făceam să spună pe împăratul roman care, în mod autentic, a scris undeva că toate prescripțiile vechi i se par a fi de regîndit, în interesul umanității. Totul rămîne de făcut, și în toate domeniile, iar nevoile și primejdiile din vremea noastră sînt mai urgente și mortale decît erau pe timpul lui Hadrian.

— Ce detestați mai mult ?

— Prostitia, suficiența, ticăloșia, nedreptatea.

— Ce dar al naturii ați dori să pîsedați ?

— O foarte mare rezistență fizică.

— Cum ați vrea să fiți ?

— În constant progres.

— Cum v-ar plăcea să muriți ?

— Cu calm, cu atenție încordată.

— Care este starea dumneavoastră de spirit prezentă ?

— Tristețea și neliniștea privind lumea în starea în care am adus-o cu toții.

— Care vă este deviza ?

— Nici una, dar îmi place cea a fraților Van Eyck : Als ik kan (Așa cum pot).

Traducere de Elena BULAI

7

LITERATURĂ

ENIGMA — S.F. — AVENTURI

TRADUCERI

STEPHEN KING

Cîmpul de luptă

„Domnule Renshaw !”

Vocea recepționarului îl surprinse la jumătatea distanței dintre intrare și lift și Renshaw se întoarse iritat, trecându-și sacoaia de voiaj dintr-o mină în cealaltă. Plicuș gros din buzunarul hainei zăcea plăcut, plin cum era cu hirtii de douăzeci și de cincizeci. Treaba mersese bine și plata era excelentă, chiar după scăderea celor cincisprezece procente stabilite de Organizație. Suma cvenită celui care localiza ținta. Acum tot ce-și dorea era un duș fierbinte, un gin ou tonic și apoi să doarmă.

„Da, ce e?”

„Un pachet, domnule. Dacă vrei să semnați.”

Renshaw semnă și privi gînditor la pachetul dreptunghiular.

Numele lui și adresa blocului erau scrise pe etichetă cu litere de mină de o formă ascuțită, un scris care-l păru cunoscut. Lăsă pachetul să cadă pe suprafața de imitație de marmură și ceva sună ușor în interior.

„Să chem pe cineva să vi-l ducă sus, domnule Renshaw ?”

„Nu, nu. Îl iau eu.” Avea mai bine de patruzeci de centimetri lungime și era cam incomod de dus sub braț. Îl așeză pe covorul de pluș care acoperea podeaua liftului și răsuci cheia lui în gaura specială pentru ultimul etaj ce se găsea deasupra șirului de butoane pentru celelalte etaje. Cabina începu să se ridice lin și fără zgomot. Închise ochii și rememoră „mistunea”, deru-tind-o ca pe un ecran în memorie.

Mai întâi, ca de obicei, un telefon de la Cal Bates : „Liber, Johnnie ?”

Renshaw era disponibil de două ori pe an, prețul minim era 10.000 dolari. Era unul din cei mai buni „specialiști” de mare încredere, dar de fapt „clienții” lui îl plăteau pentru instinctul lui de pasăre de pradă. John Renshaw era un vultur uman construit atît de genetică cît și de mediu pentru a excela în două lucruri : să ucidă și să supraviețuiască.

După telefonul de la Bates, în cutia lui de scrisori apărură un plic galben închis. Un nume, o adresă, o fotografie. Toate datele fură memorate, apoi resturile carbonizate ale plicului și conținutului său luară drumul gurii de evacuare a gunoierului.

De data aceasta fotografia era cea a unui businessman din Miami, un tip cu ten pămîntiu, bolnăvicios. Se numea Hans Morris și era fondatorul și proprietarul Companiei de jucării Morris. Acest Morris incomoda pe cineva a-nume, iar acesta se adresa Organizației. Organizația, prin persoana lui Calvin Bates, îl angajase pe John Renshaw.

Ușa liftului se deschise culîsînd. Renshaw își luă pachetul și ieși. Deacele ușa apartamentului și intră. În această perioadă a zilei, după trei după amiază, spațiosul living-room era înundat

Italo Calvino

La urmă vine Corbul...

Rîul părea o rețea de fire ușoare și transparente. O bătaie de aripi de argint la suprafața apei : un păstrăv care se scufunda apoi rapid în zig-zag.

— E plin de păstrăvi, zise unul dintre bărbați.

— Dacă punem o bombă ies toți la suprafață cu burta în sus, zise altul.

Scoase o grenadă de la centură și începu să-i deșurubeze focosul.

Atunci apăru băiatul care îi privea de departe, un băietandru de la munte, cu o față ca mărul. — Dă-mi-o, zise, și luă pușca unui bărbat.

— Ce vrea ăsta ? — zise omul și vru să-i ia pușca. Dar băiatul îndreptă arma spre apă ca și cum ar fi căutat o țintă. „Dacă tragi în apă, sperii peștii și nimic altceva”, ar fi vrut să spună omul, dar nu reuși să se exprime.

Apăruse un păstrăv, băiatul trase ca și cum îi așteptase. Acum peștele plutea la suprafață cu burta în sus. — Ciuruit, ziseră oamenii.

Băiatul reincărcă arma și o răsuci. Aerul era curat și totuși atmosfera părea încărcată ; se distingeau acele pinilor de pe celălalt mal și unduirile apei curgătoare. O mișcare în apă ; un alt păstrăv. Trase. Acum plutea mort. Oamenii se uitau cînd la păstrăv, cînd la băiat. — Trage bine, ziseră.

Băiatul agită din nou gura puștii în aer. Era ciudat, peste tot aer, numai aer care-i separa de celelalte lucruri. În schimb, dacă pușca își alegea ținta aerul se transforma într-o linie dreaptă și invizibilă de la gura puștii pînă la țintă. Acum zări un șoim ce zbura în văzduh, cu aripi imobile. Chiar cînd apăsă

pe trăgaci aerul rămase la fel de transparent, dar, sus de tot, soimul închidea aripile și cădea ca o piatră. Din țevă ieșea un miros de pulbere.

Toți îl priveau, erau în spatele lui, pe malul rîului. I se dădură alte cartușe. Oare conurile de pin de pe celălalt mal erau așa de greu de atins? De ce această distanță între el și lucruri? De ce conurile de pin erau așa departe? Nu putea totuși să fixeze pușca în gol, toți ar fi crezut că e o înșelătorie; apăsă pe trăgaci și conul căzu imediat lovit în coadă. Simțea un vid ca o mîngiere; acel loc gol care pornea de la țeva pustiit pînă la con, pînă la veveriță, pînă la piatra albă sau la floarea de mac se acoperea apoi cu zgomotul de armă.

— Asta nu greșește niciodată ținta — spuneau oamenii, dar nici unul nu îndrăznea să ridă.

— Hai cu noi, zise șeful. — Dar dumneata îmi dai pușca — răspunse băiatul.

— Bine, se înțelege. Merse cu el.

Plecă cu o traistă plină de mere și două bucăți de caș. Ținutul apărea ca o pată de ardezie în fundul văii. Drumul era frumos, pentru că la fiecare cotitură răsăreau case noi, conuri de pin, păsări care zburau de pe ramuri, licheni, și toate acestea în raza distanțelor aparente, a distanțelor pe care împușcătura le făcea să dispară, atrăgînd aerul la mijloc.

Îi interzisera să mai tragă; erau locuri în care trebuia păstrată liniștea, iar cartușele erau necesare

de soarele de aprilie. Se opri un moment admirînd camera, apoi puse pachetul pe capătul dinspre ușă al mesei și își slăbi nodul cravatei. Puse picul cu bancnote deasupra și se îndreptă către terasă.

Deschise ușa glisantă și făcu cîtiva pași afară. Era rece, vîntul îi întepa prin pardesiul subțire. Totuși, rămase cîteva clipe privind spre oraș ca un general care inspectează teritoriul cucerit. Automobilele nu se vedeau mai mari decît niște gîndăci pe străzile cu un trafic aglomerat. Departe, în picla aurie a după-miezii, Bay Bridge lucea ca într-un miraj. La est, aproape acoperit de zgîrie-norii înalți din centru, cartierul muncitoresc strîmt și murdar, cu pădurile sale de antene de televiziune deasupra acoperișurilor. Era mai bine aici. Mult mai bine ca la periferie.

Reveni în casă, închise ușa de la balcon și intra în baie unde, fără să se grăbească, făcu un duș fierbinte.

Trei sferturi de oră mai tîrziu se așeză într-un scaun, cu paharul în mînă. Atunci începu din nou să analizeze coletul, umbrele se deplasaseră, ajungînd la jumătatea covorului de culoarea corniacului, după amiaza era aproape pe sfîrșite.

Era o bombă.

Bineînțeles că nu era, dar trebuia să procedezi ca și cum ar fi fost. Numai așa puteai să umbli pe picioarele tale, să te hrănești, în timp ce ațîția alții cu aceeași „profesiune” se dușeseră de mult să caute alte slujbe la acei ofițeri de forțe de muncă de sus, din cer.

Dacă era bombă, nu era cu ceas. Nu se auzea nici cel mai mic sunet. Plasticul era mai probabil în zilele noastre. Mai puțin „temperamental” decît mecanismele fabricate la West Clox sau Big Ben.

Renshaw se uită la ștampilă. Miami, 15 aprilie. Acum cinci zile. Deci nu putea fi programată să explodeze într-un anumit moment. Ar fi putut exploda în seiful hotelului.

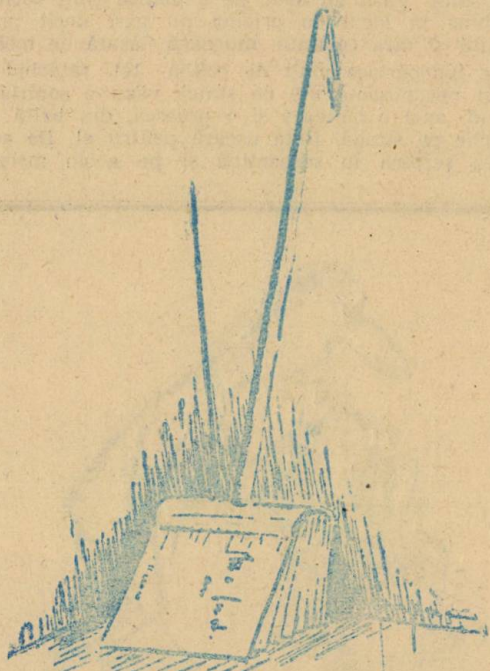
Miami. Da. Și scrisul acela ascuțit. Pe biroul omului de afaceri cu chipul pămîntu se afla o fotografie înrămată. Chipul unei bătrîne, cu tenul și mai pămîntu, cu un săl gros pe cap. Rîndurile în diagonală în partea de jos a fotografiei: „Cele mai bune urări de la fata ta cu idel. Mama.”

Asta ce idee mai putea fi? O trusă de autoexterminare?

Privi pachetul cu supremă concentrare, fără nici o mișcare, cu brațele încrucișate. Întrebări neesențiale, precum în ce fel descoperise fata cu idel a lui Morris adresa lui, nu îl preocupau acum. Acestea erau pentru mai tîrziu, pentru Cal Bates. Acum nu aveau nici o importanță.

Cu o mișcare bruscă, aproape absentă, scoase din portvizit un calendar mic, din plastic, și îl introduse sub șfoara care lega pachetul ambalat în hîrtie cafenie. Tăie cu grijă banda adezivă care ținea închis unul din capacele laterale. Capacul se deschise, fiind ținut totuși de șfoară.

Se opri un moment; observă, apoi se aplecă să miroase. Carton, hîrtie, șfoară, nimic altceva. Dădu ocol pachetului, ghemuit pe vine, apoi și mai

mirosi o dată. Amurgul invadea apartamentul cu degete cenușii, de umbră.

Unul din capace se deschise complet, lăsând să se vadă în interior o cutie de un verde mat. Metal. Cu balamale. Scoase un briceag și tăie sfoara care căzu de pe pachet. Cu briceagul îndepărtă hirtia de amabalaj de pe pachet.

Cutie era verde cu dungi negre. Pe partea de deasupra, cu litere albe de tipar, scria: „Trusa pluton de infanterie motorizată (Vietnam).” Dedesubt, pe două rânduri: „20 infanteriști, 10 elicoptere, 2 pușcași mitraliori, 2 trăgători aruncătoare de grenade, 2 sanitari, 4 Jeep-uri.” În partea de jos într-un colț: „Morris Toy Company, Miami, Florida.”

Intinse mina spre cutie, dar și-o retrase. Ceva se mișcase în interior.

Renshaw se ridică în picioare, se retrase către bucatărie și hol, cu fața tot timpul către cutie. Aprinse luminile. Cutie se clătina, foșnind hirtia de dedesubt. Deodată se răsturnă, căzu pe covor cu o bufnitură ușoară și rămase pe una din laturi. Capacul cu balamale se întredeschise cîțiva centimetri.

Soldatei minuscul, vreo patru centimetri înălțime, începură să iasă prin deschizătură. Renshaw se uita țintă la ei. Mințea lui nu făcu nici o încercare să sesizeze aspectul real sau ireal al celor ce vedea, nu se gîndea decît la posibilele consecințe în legătură cu supraviețuirea lui.

Soldatei purtau uniforme de campanie, căști și ranite. Micile lor puști atîneau pe umăr. Doi din ei se uitară rapid prin cameră și îi descoperiră pe Renshaw. Ochii lor, nu mai mari decît niște virfuri de creion, luciră.

Cinci, zece, doisprezece, apoi toți douăzeci. Unul din ei, gesticulînd cu mințile, îi comanda pe ceilalți. Se alinară de-a lungul crăpăturii cauzate de cadere și începură să împingă. Crăpătura se mărea.

Renshaw apucă una din pernele mari de pe canapea și început să păsească spre ei. Ofițerul comandant se întoarse și făcu o mișcare. Ceilalți se răsuciră și duseră puștiile la ochi. Niște pocnituri foarte mici, aproape deloc, se auziră, iar Renshaw simți deodată niște înțepături ca de albină.

Aruncă perna. Aceasta îi izbi pe soldați, împrăștiindu-i în toate direcțiile, apoi lovi cutia deschizînd complet capacul. Ca niște insecte, cu un bîzuit slab, înalt, de țîțari, un norișor de elicoptere miniatură, vopsite în culori de camuflaj, se ridică din cutie. Pocnituri mici, repetate, ajunseră la urechile lui Renshaw și văzu flăcările de la țevi, ca niște virfuri lucitoare de ac, ieșind prin ușile deschise ale elicopterelor. Simți înțepături în pîntece, în brațul drept și într-o parte a gîtului. Reuși să lovească unul cu palma, simți o durere violentă în deget, singele țîșni. Palele rotorului în plină mișcare îi tăiaseră degetele pînă la os lăsîndu-i urme diagonale. Celelalte se îndepărtară la o distanță unde nu le putea atinge, învîrtîndu-se în jurul lui ca niște muște. Elicopterul lovit se prăbuși pe covor rămînînd nemîșcat.

O durere teribilă în picior îi făcu să scoată un strigăt. Unul din soldați se urcase pe pantoful său și îi înfipse

la război. Dar, deodată un iepure speriat de zgomotul pașilor traversă cărarea tocmai cînd ei își armau puștiile. Era gata să dispară în tuفیșuri, cînd îl opri glonteale băiatului.

— Bună lovitură, zise șeful, dar nu sîntem la vînătoare. Chiar de vezi un fazan nu mai ai voie să tragi.

Nu trecu nici o oră și se auziră din nou împușcături.

— Iar trage băiatul, se înfurie șeful și se duse la el. Băiatul ridea cu fața sa ca mărul. — Potîrnichi, spuse, arătîndu-le. Era un stol pe un gard viu.

— Potîrnichi sau greieri, tot una. Gata. Dă-mi pușca. Și dacă mă mai enervezi ai să te întorci rapid în sat, să știi. Băiatul făcu pe supăratul, nu-i prea plăcea să meargă fără armă, dar rămînînd cu ei, spera măcar s-o recupereze.

Pe timpul nopții dormiră într-o colibă de păstori. Băiatul se trezi în zori, pe cînd ceilalți dormeau încă. Luă cea mai frumoasă pușcă, o încărcă și ieși. Aerul era timid și proaspăt, cum e întotdeauna dimineața. Era ora la care apar gaițele. Puțin mai departe de colibă se afla un dud. Zări o pasăre, trase, alergă s-o ia de jos, apoi o puse în ranită. Rămase pe loc, căută altă țintă: un rozător. Infrișat de împușcătură, fugea să se ascundă sub niște castani. Era un șobolan mare cu coadă cenușie căruia îi cădea părul. De sub castani zări într-un luminiiș o ciupercă roșie cu puncte albe, otrăvitoare. O fărîmîță cu un glonte apoi merse să vadă dacă într-adevăr o atinsese. Era un joc atrăgător să tot meargă așa din țintă în țintă; ar fi putut să facă și înconjurul lîmii. Văzu un melc pe o piatră, ținti cochilia, și ajuns în locul cu pricina nu găsi decît piatră zdrelită și dîra colorată, murdară, lăsată de melc.

Se îndepărtase mult de colibă, tot rătăcind pe cărări necunoscute. De pe stîncă văzu o șopîrlă pe un zid, apoi o băltoacă și o broască, din baltă zări o hirtie pe stradă, țintă ușoară pentru el. De acolo strada șerpuia în serpentină și pe acolo mergeau

oameni în uniformă, înarmați. Văzind băiatul cu pușca uitându-se la ei zimbitor, cu fața aceea a lui albă și roșie ca mărul, începură să strige și să-l amenințe cu puștile. Dar băiatul apucase deja să zărească niște flori, piciorul-cocoșului, pe pieptul unuia dintre ei și, ținând, trase într-o floare.

Auzi urlul omului și împușcăturile în rafală sau izolate deasupra lui (se lungise la pământ, ascuns în spatele unei grămezi de pietre pe marginea străzii, în unghi mort. Putea chiar să se miște pentru că grămada era mare; putea să apară dintr-o dată, să vadă scinteierea armelor, cenușii uniformelor, putea să tragă într-un galon sau într-o petliță. Apoi se arunca la pământ, se țira și ochea. După puțin timp începu să simtă rafale de proiectile în spate dar treceau peste capul lui și loveau soldații; erau tovarășii lui care veneau să-l ajute cu mitraliere. — Dacă puștiul ăsta nu ne trezea cu împușcăturile lui... spuneau între ei.

Băiatul, acoperit acum, putea să țină mai bine. Deodată un proiectil îi trecu pe lângă obraz. Se întoarse, un soldat se afla în stradă, deasupra lui. Se aruncă într-un șanț, la adăpost, dar, între timp trăse și nimerise nu soldatul ci patul puștii acestuia. Auzi cum soldatul se chinuie să-și încarce arma și cum o aruncă apoi pe jos. Atunci băiatul sări și trase asupra soldatului care fugea cit îi țineau picioarele, pierzând un epolet. Îl urmări. Omul dispărea în pădure, sau din când încind reapărea la oarecare distanță. Îi arse virful coifului, apoi a gaică de la centură. Tot urmărindu-l, ajunsese într-o cale necunoscută, de unde nu se mai auzea zgomotul luptei. La un moment dat, soldatul nu mai întâlnește nici o pădure în față ci doar o prăpastie înconjurată de povrănișuri și de tufișuri. Băiatul ieșea din pădure; soldatul abia avu vreme să se ascundă în spatele unei pietre, cu capul între genunchi.

Pentru moment, acolo se simțea în siguranță, avea o grenadă și băiatul nu putea să se apropie ci doar să-l supravegheze să nu fugă. Bineînțeles, dacă ar fi putut să facă o săritură pînă la tufișuri ar fi fost salvat, sau ar fi mai bine să alunece pe panta netedă. Avea astfel o bucată de drum pustie de traversat; oare cit va sta băiatul acolo? Va ține continuu arma îndreptată spre el? Soldatul se hotărî să facă o încercare; puse coiful pe baionetă și îl scoase deasupra pietrei. O împușcătură și coiful zbură în aer, apoi se rostogoli la pământ, găurit.

Soldatul nu se pierdu cu firea; sigur, era ușor să țină în jurul pietrei, dar dacă el s-ar fi mișcat repede, ar fi fost imposibil să-l nimerască. O pasăre traversă rapid cerul, poate un cocoșel de marie. O împușcătură și e la pământ. Mai trecu o pasăre, un sturz; căzu și el. Soldatul își înghiți cu greu saliva. Poate era un loc de trecere, treceau păsări de tot felul și băiatul le ochea, iar ele cădeau. Îi veni o idee: „dacă el e atent la păsări, nu e atent la mine, în timp ce el trage, eu fug“. Dar mai bine era să facă o încercare. Ridică iar coiful și-l ținu un moment pe baionetă. Treceau două păsări acum, si-

în gleză baloneta fixată la armă. Fața lui mică se îndreptă în sus, gîșia și rinjea la el. Renshaw îl izbi cu piciorul și micul trup zbură prin cameră izbindu-se de perete. Nu a scurs singe. ci o substanță viscoasă, închisă la culoare.

Deodată se auzi o explozie ca un strănut și o durere sfîșietoare îi săgetă soldul. Unul din trăgătorii la aruncătorul de grenade antitanc ieșise și el din cutie. Un mic norișor de fum se ridica lenes din țeava armei lui. Renshaw privi în jos la piciorul său și văzu în pantaloni o gaură neagră care fumea, cam de dimensiunea unei monede. Dedeșubt se vedea carnea arsă.

Ticălosul, m-a nimerit!

Se întoarse, fugi în hol, apoi în dormitor. Unul din elicoptere îi bizii pe lângă obraz, micul rotor învîrtindu-se rapid. Auzi făcîntul mărunț al mitralierei. Apoi se îndepărtă.

Pistolul pe care-l avea sub pernă era un Magnum calibrul 44, destul de mare ca să facă o gaură cit doi pumni zdraveni în orice ar fi nimerit. Se întoarse ținînd pistolul în mînă. Realiză calm că, pentru a doborî elicopterul, va trebui să nimerască o țintă mișcătoare nu mai mare decît un bec electric.

Două elicoptere intrară zumzâind. Stînd pe pat, Renshaw trase un foc. Unul din elicoptere se dezagregă într-o explozie. Îi ținti pe cel de al doilea, apăsă pe trăgaci...

A eschivat, blestematul a reușit să eschiveze!

Elicopterul virase brusc îndreptîndu-se spre el într-un arc amenințător, cele două rotoare, din față și din spate învîrtindu-se cu o viteză amețitoare. Renshaw zări un mitralaj în ușa deschisă a fuselajului, trăgînd cu arma sa serii scurte, apoi se aruncă pe podea rostogolindu-se.

Ochii, ticălosul voia să mă împuște în ochi!

Cînd ajunse la peretele îndepărtat, se ridică șezînd cu spatele lipit de acesta, pistolul ținîndu-l la înălțimea pieptului. Elicopterul se retrăgea. Păru că se oprește un moment apoi coborî, parcă recunoscînd superioritatea puterii de foc a lui Renshaw. Apoi ieși din dormitor înapoiindu-se în camera de zi.

Renshaw se ridică, închizînd ochii de durere cînd se sprijini pe piciorul rănit. Singele curgea din belșug. Și de ce nu?, se gîndi posomorit. Nu cred că mai există vreun om, care după ce a fost împușcat cu o grenadă antitanc, să mai poată povesti despre asta.

Deci mămica era fetița cu idei, nu-i așa? Era într-adevăr, și încă mai mult decît atît.

Scoase fața de pe o pernă și o sfîșie în fișii, își bandajă piciorul, apoi își luă oglinjoara de bărbierit din șifonier și se duse la ușa de la hol. În genunchi, o așeză pe covor într-un anume unghi și privi.

Făcuseră tabără lângă cutie, al dracului. Soldații minusculi fugeau încoace și-n colo, montînd corturile. Jepe-uri, înalte de vreo cinci centimetri, patrulau cu un aer aferat. Un sanitărilor îi îngrijea pe soldatul pe care Renshaw îl izbise cu piciorul. Cele opt elicoptere rămase întregi zburau la

înălțimea măsutei de cafea oferind protecția aeriană.

Deodată își dădura seama de oglindă, trei din infanteriști se așezară cu un genunchi la pământ și deschiseră focul. O secundă mai târziu oglinda era crăpată în patru locuri. Bine, bine, am înțeles.

Renshaw se duse în birou și luă cașeta grea de mahan pe care i-o dăruise Linda de Crăciun. O cîntări în mână, dădu afirmativ din cap, se duse la ușă și aruncă cutia ca un jucător de handbal care trage la poartă. Cutia descrie o traiectorie foarte precisă și îi izbi pe omuleți ca pe niște popice. Unul din jeep-uri se rostogoli de două ori. Renshaw înaintă în sufragerie, trase un țoc de pistol în unul din soldații înținși pe jos și îl pulveriză.

Mai mulți din cei rămași își reveniră. Unii luaseră poziție de tragere și deschiseră focul. Alții se adăpostiseră. Un alt grup se retrăsese din nou în cutie.

Întepăturile ca de albină începură să se facă simțite pe picioare și pe abdomen dar nu mai sus de coaste. Probabil că distanța era prea mare. N-avea nici o importanță, n-avea de gînd să se mai lase alungat din cameră. Chiar așa!

Următorul glonț nu nimeri, erau așa mici blestemaii, dar un altul mai omori pe unul din soldați. Elicopterele biziiau furioase îndreptîndu-se către el. Acum gloantele minuscule de mitralieră se înfigeau în fața sa, deasupra și dedesubtul ochilor. Dobori elicopterul din frunte, apoi pe următorul. Linii argintii începură să-l joace în fața ochilor din cauza durerii.

Cele șase elicoptere rămase se împărțiră în două formații și se îndepărtară. Fața îi era plină de sînge și se șterse cu bratul. Era din nou gata să tragă cînd deodată se opri. Soldații care se retrăseseră în cutie scoteau ceva afară. Ceva ce părea a fi...

Un vițit puternic, o flăcără galbenă, apoi izbucni un norisor de praf de lemn și de tencuială.

...un lansator de rachete!

Trase un foc către acesta, nu nimeri, se întoarse și alergă către baie, la capătul coridorului. Trînti ușa și o încuie cu cheia. Din oglinda în care se uită îl privea un indian cu ochi uluiți de om terorizat, un războinic indian cu fața plină de dîre de culoare roșie, culoare care se scurgea din găurele nu mai mari decît boabele de pipier. O bucată de piele zdrentuită îi atîrna pe un obraz. O zgîrțitură adîncă îi brăzda gîtul.

Încep să pierd!

Își trecu o mîină tremurîndă prin păr. Ușa de la intrare fusese sfărîmată, la fel și telefonul din hol și cel din bucătărie. Aveau acum un lansator de rachete cu care puteau pur și simplu să-l decapiteze.

Fir-ar să fie, lansatorul nici nu era menționat pe lista de pe cutie!

Începu să inspire prelung, dar brusc secoase un strigăt de furie cînd văzu că o bucată din ușa, de mărimea unui pumn, se pulveriză cu o ploaie de așchii carbonizate. Flăcări mici luceau pe marginile neregulate ale spărturii,

tari. Soldatului îi păru rău că pierde o ocazie atît de bună pentru încercare, dar nu se hazardă încă. Băiatul trase într-un sitar, atunci soldatul ridică coiful, auzi împușcătura și văzu coiful zburînd în aer. Soldatul simți un gust de plumb în gură, de-abia își dădu seama că și cealaltă pasăre cădea la un alt foc.

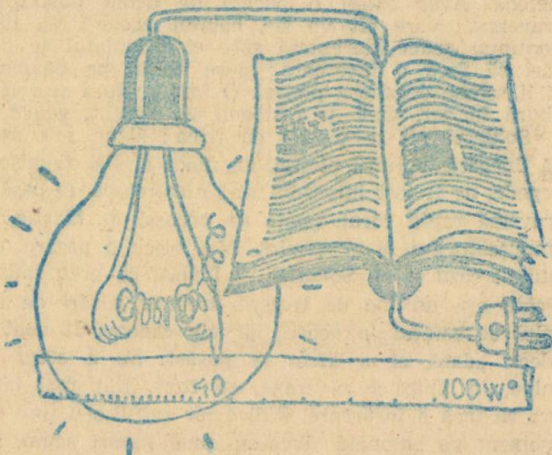
Nu trebuia să se pripească, totuși era în siguranță cu grenada în mîină. De ce nu încerca să-l nimezească cu o grenadă? Se întinse la pămînt, își repezi brațul înapoi, fiind atent să nu se facă văzut, își adună toate forțele și lansă grenada. O lovitură frumoasă; ar fi putut ajunge departe, dacă o împușcătură n-ar fi făcut-o să explodeze la jumătatea drumului. În aer. Soldatul se aruncă cu fața la pămînt, să nu-l atingă vreo schijă.

Cînd ridică privirea, văzu corbul. Zbura în văzduh, deasupra lui, ușor. Acum băiatul are să-l împuște. Dar împușcătura întîrzie. Poate corbul era prea sus? Nimerise totuși păsări mai rapide, la înălțimi mai mari. Un foc de armă, în sfîrșit... Corbul ar fi trebuit să cadă, dar, nu, continua să zboare încet, imposibil. Căzu în schimb un con de pin dintr-un copac din apropiere. Trage în arbori? Unul cite unul, conurile de pin cădeau cu un zgomot sec.

La fiecare împușcătură soldatul privea corbul; are să cadă sau nu? Nu, pasărea neagră zbura tot mai jos, deasupra lui. E posibil oare ca băiatul să n-o vadă? Poate corbul nici un există, era pură halucinație. Poate era pe moarte și de aceea i se pare că vede toate acele păsări; dacă vede acum un corb înseamnă că i-a sunat ceasul. Ar fi bine totuși să-l avertizeze pe băiat fiindcă acesta continua să tragă în copaci. Atunci soldatul se ridică în picioare și arătînd pasărea cu degetul strigă: — Uite, acolo, corbul! Proiectilul îi atinse drept în mijlocul unui vultur cu aripile deschise pe care îl avea brodat pe veston.

Corbul se apropia încet, zburînd în cerc.

Traducere Mirela TALAȘMAN

Salvador Dali

„Jurnalul unui geniu“

Port-Lligat, 1 mai

Am petrecut iarna la New York, ca de obicei, reputând cele mai mari și mai felurite succese. De o lună suntem din nou la Port-Lligat iar azi, ca și anul trecut, mă hotărăsc să-mi reiau însemnările la jurnal. Inaugurez un întii mai dalinian lucrînd frenetic; mă împinge la lucru o dulce angoasă creatoare. Nicio dată mustățile mele n-au fost mai lungi. Tot corpul îmi este sub haine. Numai mustățile ies în afară.

2 mai

Gîndesc că pentru un om de pe acest pămînt cea mai suavă libertate este aceea de a putea trăi, dacă dorește, fără să fie silit să hămălească.

De la răsăritul soarelui și pînă noaptea am desenat șase chipuri de ingeri, matematice, explozive și de o frumusețe atît de desăvîrșită încît m-au lăsat sleit de puteri. Culcîndu-mă, mi-am amintit de Leonardo care compară moartea la capătul unei vieți bogate cu somnul după o lungă zi de muncă.

3 mai

În somn, am nesfîrșite reverii „fenixologice“. Eram pe cale să renasc a treia oară cînd am auzit vorbind la radio despre o nouă invenție. Cîcă s-ar fi găsit metoda de a schimba culoarea părului fără neplăcerile obișnuite ale coloranților. Un praf microscopic încărcat de electricitate contrară aceleia a părului ar duce la schimbarea culorii. Așadar, dacă va fi nevoie, îmi voi putea păstra minunatul păr negru, așteptînd împlinirea utopiilor mele „fenixologice“. Această idee îmi provoacă o bucurie copilărească extrem de vie, mai ales în primăvara asta cînd mă simt întinerit în toate prîvințele.

4 mai

Gala a descoperit, la intrarea în Cadaquès, o stîină. Ar vrea s-o cumpărăm ca s-o transformăm în mai știu eu ce și a discutat despre asta și cu ciobanul.

5 mai

Pe prima pagină a cărții mele despre meșteșug („50 secrets of magic craftsmanship“ — The dial press, N.-Y., 1948) am scris: „Van Gogh și-a tăiat urechea; mai înainte de a v-o tăia pe-a dv., citiți această carte.“ Citiți acest jurnal.

6 mai

Orice lucru poate fi bine sau prost făcut. Valabil și pentru pictura mea!

apoi văzu fulgerul orbitor al încă unui proiectil. Alte așchii de demn zburară înăuntru semănîndu-se flăcări mici pe mochetă din baie. Călcă pe ele să le stingă și tot atunci, prin gaura din ușă, două elicoptere pătrunseră în interiorul băii cu un bîzlit furios. Gloanțele minuscule de mitralieră îi întepară pieptul.

Cu un strigăt de furie sfărîmă unul din ele cu mina goală cu pretul unor tăieturi adînci în palmă. Cășind o soluție disperată, pe celălalt îl doborî a-rundind peste el un prosop gros de baie. Acesta căzu fiitînd cu elicopterul sub el și Renshaw îi călca furios pînă îl sfărîmă complet. Respirația sa era acum un sir de gemete răgușite. Unul din ochi îi era acoperit de singele care curgea fierbinte și îi ustura groaznic. Se șterse cu mina.

Na, așa vă trebuie, lua-v-ă naiba! Asta o să vă dea de gîndit!

Într-adevăr, asta păru că-i puse pe gînduri. Un sfert de oră nu mai făcură nici o mișcare. Renshaw se așeză pe marginea căzii gîndind înfrigurat. Trebuia să existe o ieșire din situația asta. Trebuia. Dacă ar putea cumva să-l surprindă pe flancuri...

Se întoarse brusc și privi la mica fereastră de deasupra căzii. Era o soluție. Desigur că era.

Ochii i se opriră pe mica butelie cu gaz pentru brîncetă așezată pe dulăpiorul pentru medicamente. Tocmai întindea mina după ea cînd auzi foșnetul.

Se răsucl brusc, cu Magnum-ul în mînă gata de tragere... dar nu era decît o bucatică de hîrtie care alunecă pe sub ușă. Spațiul dintre ușă și podea era prea mic, chiar și pentru unul din ei, să se strecoare. Pe hîrtie un singur cuvînt, scris foarte mărunț:

PREDATE

Renshaw zimbi fără veselie și își puse butelija cu gaz în buzunarul de la piept. Lîngă locul unde se aflase butelija găsi și un capăt tocit de creion. Mizgăli ceva pe hîrtie și o împinse înapoi sub ușă.

SĂ VĂ IA DRACU

În același moment se dezlîntă un tir violent de rachete și Renshaw se retrase. Rachetele treceau prin gaura din ușă și explodau pe plăcile de fațană albastru deschis, deasupra suportului pentru preseape, transformînd pe-rețele elegant într-o porțiune de peisaj lunar. Renshaw își acoperi ochii cu mina pentru a se feri de fragmentele de tencuială ce zburau ploaie în jur desprînse de schije explozive. Găuri cu marginile arse îi apărură în cămașă, iar tot spatele său era ciuruit.

Cînd tirul încetă, Renshaw trecu la acțiune. Se urcă pe cadă și deschise fereastra. Stele schipeau rece pe cerul acum negru. Fereastra era mică, sub ea se găsea o cornișă îngustă. Dar nu mai avea timp să se gîndească la asta.

Cu un mare efort reuși să se strecoare prin fereastră și aerul rece îi palmui obrazii sfîșiați de răni ca și cum ar fi fost o mină. Se găsea într-un echilibru precar, sprijinit în mini, privind drept în jos. Se găsea la etajul 40. De la această înălțime strada nu părea mai largă decît șinele unui trenuleț jucărie. Luminile sculptoare ale orașului stră-

luceau nebun sub el ca niște nestemate aruncate de foarte sus.

Cu ușurința unui gimnast antrenat, Renshaw își așază genunchii pe pervazul ferestrei. Dacă vreunul din acele elicoptere de dimensiunile unei libelule ar fi pătruns în zbor prin gaura din ușă, o singură împuscătură în spate l-ar fi trimis în jos, urînd.

Dar nici unul din elicoptere nu intră. Se răsuci, scoase un picior afară, iar mina pipăi peretele pînă găsi cornișa de deasupra ferestrei și o apucă. Un moment mai târziu se găsea cu picioarele pe glaful din exterior.

Străduindu-se să nu se gîndească la golul înspăimîntător ce se căsca sub călcîiele sale, la ce se putea întîmpla dacă un elicopter îl surprindea acum, Renshaw se mișcă încet spre colțul clădirii.

Cinci metri... trei... Gata. Se opri cu pieptul lipit de zid, palmele prinse de suprafața rugoasă. Simțea cutia cu gaz pentru brichetă în buzunarul de la piept și greutatea Magnum-ului băgat sub cureaua pantalonilor.

Acum mai rămînea să treacă de blestematul de colț al clădirii.

Ușor, își desprinse un picior, îl trecu după colț apoi își mută greutatea pe el. Pieptul îi era apăsător de muchia ascuțită a colțului zidului. Pe piatra neslefuită care se găsea la înălțimea ochilor lui văzu o mîndrie de pasăre. Și veni un gînd nebun. Doamne, nu credeam că păsările pot ajunge la înălțimea asta!

Piciorul stîng îi alunecă.

Fu un moment straniu, timpul se opri, aproape își pierdu echilibrul, mina dreaptă încercă să găsească o priză, după care se regăsi îmbrățișînd strîns cele două laturi ale zidului, ca un îndrăgostit, fața strîns lipită de muchie, respirația grăbită și șuierătoare tîndu-i plămînii.

Cu infinită precauție își trecu și celălalt picior dîncolo de colț.

La zece metri de el balconul propriei sale sufragerii atîra deasupra capului.

Parcurse distanța, plămînii lăsîndu-l respirația cu un șuierat zgomotos, pierzîndu-și forțele treptat. De două ori fu silit să se oprească, atunci cînd rafale violente de vînt păreau că încearcă să-l desprindă de perete.

Apoi se trezi dedesubt, încercînd să se agăte de ornamentele de fier forjat ale balconului. Reuși să se ridice peste balustradă fără să facă cel mai mic zgomot. Perdelele din dreptul ferestrei de lungimea peretelui le lăsase pe jumătate trase, ceea ce îi permise să observe toate detaliile. Soldății se găseau exact așa cum își dorise, cu spatele la el.

Patru din ei și un elicopter făceau de gardă la cutie. Celălalt probabil cu lansatorul de rachete la ușa băii.

Perfect. Așteptau să sfărîme ușa complet și atunci ar fi năvălit înăuntru ca niște horde invadatoare. Să-i fac praf pe cei de la cutie, și apoi să reușesc să ajung la ușa de la intrare. Apoi un taxi pînă la aeroport. După care vom ajunge la Miami să o găsim pe fetița cu idei a lui Morris. Se imagină mîngîindu-i fața cu un aruncător

7 mai

Aflați că cea mai uimitoare viziune a creierului dv. poate fi pictată cu talentul artizan al unui Leonardo sau Vermeer.

8 mai

Dacă ești pictor, înseamnă că nu ești orator! Pictează deci și taci din gură!

9 mai

Dacă refuzați să studiați anatomia, arta desenului și a perspectivei, matematica esteticii și știința culorii, dați-mi voie să vă spun că acesta e mai degrabă un semn de puturoșenie decît de geniu.

10 mai

Ajunge cu capodoperele leneșe!

11 mai

Începeți prin a desena și a picta ca vechii maeștri, după care puteți să faceți cum vă taie capul — veți fi întotdeauna respectați.

12 mai

Invidia celorlalți pictori a fost oricînd termometrul succesului meu.

13 mai

Pictori, decît să fiți săraci, mai bine fiți bogați. Iar pentru asta urmați-mi sfaturile.

14 mai

V-o spun cînstît... nu pictați de mintuală!

15 mai

Henry Moore... e un englez!

16 mai

Eu și cu Braque — precum Voltaire cu bunul Dumnezeu — ne salutăm, dar nu (ne) vorbim!

17 mai

Matisse: triumf al gustului burghez și-al promiscuității.

18 mai

Pierro della Francesca: triumf al monarhiei absolute și al castității.

19 mai

Breton: cită intransigență pentru așa puțină decadență!

20 mai

Aragon: cit arivism pentru așa mărunță stare!

21 mai
Eluard : cită confuzie pentru-a rămâne atît de pur.

• • • • •

24 mai
Pollock : „marselezu” picturii abstracte. Este romanticul serbărilor galante şi al focurilor de artificii, cum a fost şi primul taşist senzual, Monticelli. Nu-i chiar aşa de prost ca Turner. Asta pentru că-i încă şi mai nul.

25 mai
Actualizarea artei africane, japone, bretonne, letone, minoice şi cretane nu-i altceva decît cretinizare modernă !

26 mai
Din cea mai fragedă prună, spiritul meu are vicioasa aplecare de a mă considera diferit de restul omenirii. Or, şi lucrul ăsta e pe cale de a-mi reuşi.

27 mai
Pe primul loc : Gala şi Dali.
Pe al doilea : Dali.
Pe locul trei : toţi ceilalţi, între care, bineînţeles, mai intrăm încă odată noi doi.

Traducere de Emannoil MARCU

(Din volumul *Journal d'un génie*, de Salvador Dali, Gallimard, 1974).

de flăcări. N-ar fi fost decît un act de justiţie immanentă.

Îşi scoase cămaşa şi rupse o fişie lungă din una din mineci. Restul de pînă căzu fluturînd la picioarele sale. Cu dinţii scoase capacul de plastic de pe cutia cu gaz pentru brichetă. Lăsa gazul să iasă şi să imbebe un capăt al fişiei, înfăşură fişia pe cutie, capătul îmbibat lăsîndu-l liber.

Îşi scoase bricheta, inspiră profund, o aprinse. Flacăra cuprinse capătul fitilului, în acest timp ei făceau un salt prin fereastră şi se găsi în sufragerie. Elicopterul reacţionă instantaneu, picînd spre el în timp ce el parcurgea distanţa pînă la cutia de pe covor improvizîndu-l cu tirul minuscul al mitralierei. Renshaw îl plesni cu mina goală fără să mai ia în seamă durerea provocată de rotoarele ce-i tăiau carnea.

Soldăteii se retraseră rapid în cutia lor.

După aceasta lucrurile s-au petrecut cu viteza fulgerului.

Renshaw aruncă bomba sa improvizată. Aceasta explodă într-o sferă de foc. În momentul următor fugea către uşa.

N-a mai ştiut ce anume l-a izbit.

Zgomotul fu cel asemănător cu bufnitura pe care ar face-o un seif de oţel aruncat de la o înălţime respectabilă. Acest sunet pătrunse întreaga porţiune superioară a blocului, trimiţîndu-şi vibraţiile prin toată structura de rezistenţă a clădirii. Planşeu aproape că se prăbuşi, tot blocul oscilînd ca la un seism.

O pereche de tineri, mină-n mină, pe trotuarul din dreptul blocului, apucară să vadă o străfulgerare albă, ca şi cum o mie de fotografii îşi declanşaseră bliţurile în acelaşi timp.

„Cineva a făcut un scurt circuit”, zise băiatul. „Cred”...

„Dar asta ce-i ?”, întrebă fata.

Ceva alb plutea de sus către ei. Băiatul o strînse de braţ. „Doamne, e cămaşa unuia. Vezi, e plină de găurele şi cu urme de sînge !”

„Uite ce e, eu m-am saturat. Te rog să chemi un taxi, Ralph. N-am chef să stau de vorbă cu poliţaii, ştii că ai mei nu-mi dau voie să mă văd cu tine.”

„Bine, bine.”

Privi în jur, văzu un taxi, făcu semn. Semnalizatoarele de frînă se aprinseră, şi cei doi fugiră către maşină.

În spatele lor, fără să o fi văzut, o bucatică de hirtie plutea încet în jos şi ateriză chiar lingă rămăşiţele cămaşii lui John Renshaw. Acelaşi scris de mină ascuţit :

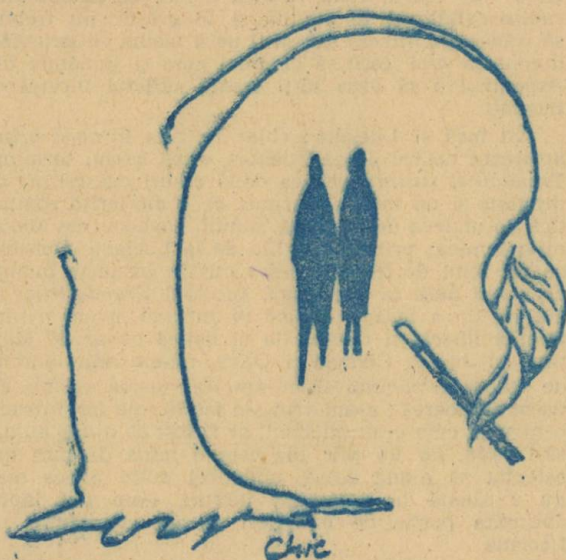
Copii ! Supliment în această trusă ! (Număr limitat)

1 lansator rachete

20 rachete Twister, sol-aer

1 încărcătură nucleară, la scară redusă.

Traducere de Valeriu DINESCU

HOWARD FAST

Despre timp și pisici

Cit despre pisici, știa măcar la ce să ne așteptăm, chiar dacă restul n-are nici un sens. „Times” vorbește, în numărul de astăzi, despre ele; au fost închise de patru ori mai multe pisici decât de obicei, și situația se agravează din oră în oră. Și e departe de a lua sfârșit. Dar pisicile astea nu sînt decît un aspect minor al catastrofelor.

După ce m-am convins că încă n-am înnebunit, l-am telefonat soției pentru a-i explica situația. Unele persoane vă vor spune că nu există nici o metodă valabilă pentru a te convinge că ai mintea întreagă, dar eu nu împărtășesc această opinie. Un lucru este sigur totuși: eram la fel de sănătos la minte ca săptămîna precedentă.

— Unde ești? întreba nevastă-mea. De ce telefonezi? De ce nu intri?

— Pentru că sînt în oraș, la Waldorf.

— Oh, nu, nu. Ești la parter. Te-am lăsat acolo acum cel mult trei minute.

— Nu sînt eu, nu eu însumi, înțelegi?

— Nu.

Am așteptat o clipă; soția mea la fel.

— Nu, presupun că nu mă înțelegi, am spus în cele din urmă.

— Te-am mai văzut și la colțul străzii 43, adăugă. Ce joc e asta?

— Ei bine!...

— Da?

— Nici acela nu eram eu. Mă crezi nebun? Vreau să spun, crezi că am o depresie nervoasă sau ceva asemănător?

— Nu. Depresiunile nervoase nu sînt genul tău.

— Ce crezi atunci despre toate astea?

— Îmi păstrez părerea pentru mine.

— Mulțumesc. Te iubesc, totuși. Cînd m-ai văzut jos, acum cîteva minute, cum eram îmbrăcat?

— Nu știi? Pentru prima dată, soția mea părea zdruncinată.

— Știu. Dar aș vrea să mi-o spui tu. Îți cer prea mult? Spune-mi.

— Foarte bine. Îți spun. Purtai costumul gri cu model.

— Ah! Acum, ascultă. Rămîn pe fir. Deschide șifonierul meu și spune-mi ce-i înăuntru.

— Totuși nu ești beat. Te-am văzut deja beat și nu-l același lucru. N-am să-ți deschid șifonierul. Întoarce-te acasă și vom hotărî împreună dacă trebuie să chemăm un doctor.

— Te rog, o implorai. Te rog. Nu-ți cer decît un lucru mărunț. Sîntem căsătoriti de doisprezece ani. Ne-am făcut concesii, am fost împreună „la bine și la rău”. Am ieșit cu bine din toate încercările. Acum, tot ce-ți cer să faci este...

— Foarte bine, îmi tăie ea vorba. Ce-dez în fața capriciilor tale, îți deschid șifonierul. Nu întrerupe.

Așteptai să se întoarcă. Ea apucă receptorul, dar nu spuse nimic.

— Ei bine?

Cu un suspin, admise că mi-a verificat garderoba.

Julio Cortázar

Una dintre cele mai tulburătoare conștiințe ale timpului nostru, Julio Cortázar (1914—1984) este totodată creatorul structurilor narative cu distincte note personale, expresie firească a poziției autorului față de limbaj și față de rolul textului literar. Scrierile sale care au drept coordonate fundamentale (ne) lumina cotidiană a cartierelor, cerul și pămîntul, aspirații și ziduri de mizerie crudă, părți și ansambluri, zăpezi și noroaie, devin în același timp motivații implacabile ale actului literar.

SCHIMB DE LUMINI „este un text continuu și închis în sine, care cere un înalt grad de perfecțiune pentru a fi eficient”, adică se circumscrie întocmai exigențelor privitoare la noulă, formulate de Cortázar.

Schimb de lumini

Pe atunci în fiecare joi la căderea nopții, Lemos mă chema după repetițiile de la Radio Belgrano și-mi arăta între două pahare de cînzano proiectele unor noi piese pe care le ascultam cu atîta chef, încît îmi venea să ies pe stradă și să uit de teatrul radiofonic pentru cel puțin două sau trei secole; însă Lemos era un autor la modă, iar eu eram bine plătit pentru puținul pe care trebuia să-l fac în emisiunile lui, roluri mai degrabă secundare și în general antipatice. Ai o voce foarte bună, spunea Lemos cu amabilitate, radioascultătorul te ascultă și te urăște, nu trebuie să trădezi pe nimeni sau să-ți ucizi mama cu strîcniță, dumneata n-ai decît să deschizi gura și jumătate dia Argentina o să vrea să-ți scoată sufletul încetul cu încetul.

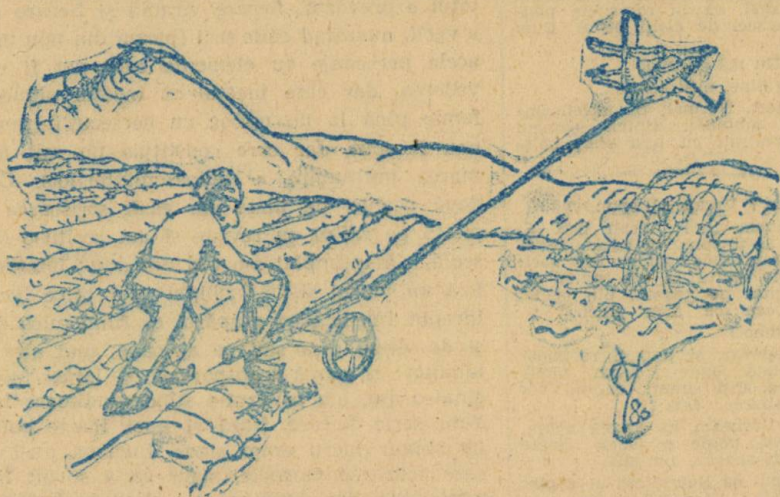
Nu însă și Luciana; chiar în ziua în care prim-amorezul nostru Jorge Fuentes, după ce-am terminat Trandafirul rușinii, primea două coșuri cu scrisori de dragoste și un miel alb trimis de o moșierică romantică de undeva de pe lîngă Tandil, bondocul de Mazza mi-a înmînat primul plic lila de la Luciana. Obisnuit cu tot felul de fleacuri, l-am pus în buzunar înainte de a mă duce la bar (după succesul Trandafirilor și înainte de a începe Pasăre în furtună, avem o săptămînă liberă) și de-abia la al doilea pahar de Martini, cu Juárez Celman și Olive, mi-am adus aminte de culoarea plicului și mi-am dat seama că nu citisem scrisoarea; n-am vrut s-o fac în fața lor, întrucît pentru ei, cum erau plictisiți, ar fi fost de ajuns numai să-l vadă, iar un plic lila este o mină de aur, am așteptat să ajung acasă, unde cel puțin pisica mea nu e atentă la asemenea lucruri, i-am dat lapte, obișnuita porție de mîngieri și am cunoscut-o pe Luciana.

Nu am nevoie să văd o fotografie de-a dumneavoastră, spunea Luciana, nu mă interesează că Sin-

— Și la-i văzut ?
 — Costumul tău gri ?
 — Da.
 — Gri cu model. E singurul meu costum gri. Am unul maro, unul albastru, unul în carouri. Am două jachete sport și trei pantaloni de flanelă. Dar n-am decât un singur costum gri — gri cu model. Așa este ?
 — Gri cu model, spuse ea cu o voce slabă. Dar poate ți-ai mai cumpărat unul ?
 — De ce ?
 — Nu pot să știu de ce. Poate pentru că-ți place modelul.
 — Nu, nu mi-am cumpărat altul. Îți dau cuvîntul meu de onoare. Ascultă, Alice. Te iubesc. Sîntem căsătorii de doisprezece ani. Am un caracter ferm. Nu sînt ușuratic. Nu-s nici măcar romantic, așa cum ai observat, probabil.
 — Te găsesc suficient de romantic, spuse ea.
 — Știi ce vreau să spun. N-am cumpărat alt costum gri. Este același costum.
 — Și se află în două locuri în același timp ?
 — Da.
 — Aha ?
 — Se făcu atunci o lungă, o foarte lungă tăcere. Apoi o întrebai :
 — Acum, vrei să faci ce-ți vei spune, chiar dacă n-are nici un sens ?
 — Tăcu timp de un minut interminabil, apoi suspină din nou.
 — Da.
 — Bine. Este ora două și cincisprezece. Puțin înainte de ora trei vei primi un telefon de la profesorul Dunbar. Îți va povesti o istorie abracadabrantă în legătură cu pisica lui și va cere să-mi vorbească. Spune-i să se ducă dracului. Ia apoi un taxi și caută-mă la Waldorf. Am camera 1121.
 — Bob, spuse ea nesigură. Trebuie să-i spun chiar așa — să-i spun să se ducă dracului ? E șeful tău direct la Universitate.

tonia și Antena publică fotografii cu Miguez și Jorge Fuentes, dar niciodată cu dumneavoastră, nu mă interesează pentru că eu am vocea dumneavoastră ; nu mă interesează nici că se spune că sînteți antipatic și ticălos, nu mă interesează că rolurile dumneavoastră păcălesc pe toată lumea, ci dimpotrivă, am iluzia că sînt singura care știe adevărul : dumneavoastră suferiți cînd interpretați rolurile astea în care vă puneți tot talentul, dar eu simt că nu sînteți în ele dumneavoastră, cel adevărat, ca Miguez sau Raquelita Bailey, dumneavoastră sînteți cu totul diferit de cumplitul principe din *Trandafirii rușinii*. Crezînd că-l urăște pe principe, lumea vă urăște de fapt pe dumneavoastră, confundînd lucrurile ; am înțeles asta anul trecut de la mătușa Poli și de la alte persoane, cînd dumneavoastră erați Vassilis, contrabandistul asasin. În după-amiaza asta m-am simțit puțin cam singură și am vrut să vă spun toate astea, poate că nu-s unica persoană care v-o spune și într-un fel chiar doare să fie așa, și să știți că, cu toate acestea, nu sînteți totuși singur, dar mi-ar plăcea totodată să fiu singura care știe să treacă dincolo de rolurile și de vocea dumneavoastră, să fiu sigură că vă cunosc cu adevărat și că vă admir mai mult decît pe cei care au roluri ușoare. La fel este și cu Shakespeare, niciodată n-am spus nimănui, dar cînd dumneavoastră ați jucat rolul, Iago mi-a plăcut mai mult decît Othello. Să nu vă considerați obligat să-mi răspundeți, pun adresa mea doar pentru cazul în care doriți realmente s-o faceți, iar dacă nu-mi scrieți, voi fi la fel de fericită fiindcă v-am spus toate aceste lucruri.

Se lăsa noaptea, scrisul era neregulat și fluid, pisica, după ce se jucase cu plicul lila, adormise pe perna de pe sofa. De la ireversibila absență a Brunei, în apartamentul meu nu se mai lua cina, conservele erau de ajuns pentru mine și pentru pisică, iar pen-

— Termenii nu au importanță. Spune-i cum vrei. Dar vino aici imediat după apelul lui. Ah — încă un lucru. Dacă mă vezi undeva, ignoră-mă. Înțelegi. Ignoră-mă. Nu-mi vorbi.

— Nu? Da — desigur. Dacă te văd undeva, te ignor. Și dacă te voi vedea, vei purta costumul gri?

— Da. Vei face cum ți-am spus?

— Da, da, bineînțeles.

Pare ciudat, dar mi-a urmat instrucțiunile cuvint cu cuvint. Există tot felul de femei; îmi place doar a mea. Rămăsei așadar în cameră (cea mai ieftină, opt dolari pe zi) și așteptai. Încercal să mă gîndesc la acest lucru la care nimeni înainte nu se gîndise. Exact la ora trei și douăzeci, bătu la ușă; deschisei. Alice era cam palidă, ușor tulburată, dar tot foarte frumoasă. Părea foarte stăpîină pe ea.

O sărutai și ea făcu la fel. Asta însă numai pentru că purtam costumul albăstru, îmi spuse. Cu celălalt, cel gri, nici vorbă de sărut. Apoi mă întreba de data asta serios, dacă nu cumva visam amîndoi.

— Nu amîndoi, spusei. Fie tu, fie eu. Dar nu e vis. De ce mă-ntrebi? M-ai zărit undeva?

— Dădu afirmativ din cap.

— Mai înții lasă-mă să stau. Se așeză și mă privi îndelung. Un zimbet ciudat îi rătăcea pe bune. Insistai:

— M-ai văzut?

— Da, da, te-am văzut.

— Unde?

— La colțul străzii 58.

— Te-am văzut și eu?

— Nu, nu cred. Eram în taxi. Dar te înseși vorbind la singular. Ai face mai bine să spui: „Te-am văzut și noi?”

— Fiindcă erai trei.

— Toți în costum gri?

— Toți trei.

Aveam o sticlă de coniac, turnai un deget pentru fiecare și dădui pe gît paharul, urmat de Alice. Apoi mă întreba ce făceam și-i răspunsei că-mi luam pulsul.

— Îmi închipuiam altfel camerele de la Waldorf, spuse. Chiar la opt dolari pe zi. Dacă ar trebui să mă ascund, nu m-aș ascunde la Waldorf. Aș căuta un hotel amărit, ca în romanele polițiste, cu cincizeci de cenți pe zi. Cum ți-e pulsul?

— Optzeci. Nu mă ascund.

— Optzeci e bine, nu-i așa?

— Este perfect. Normal. De altfel, sintem normali amîndoi. Sintem oameni obișnuți, înzestrați cu bun simț obișnuit.

— Da?

— Cum eram? Vreau să spun, mă...

— Noi. Spunem „noi”. Erai trei. Și așa face bine să-ți spun că te-am văzut lingă casă. Asta face patru. Am sărit în taxi înainte ca tu să mă prinzi și, cînd m-am uitat pe geamul din spate, erai doi. Ceea ce face cinci.

— Oh, doamnă!

— Da, într-adevăr, și poți fi recunoscător stelei tale bune: n-am nimic dintr-o isterică. Cîți sințeti, dac-mi pot permite întrebarea asta?

— Nu știu. Vorbeam în șoaptă acum. Poate cincizeci, poate o sută, poate cinci sute. Într-adevăr, nu știu.

— Vrei să spui că New York-ul e plin cu alți tu însuși? Alice clătină din cap.

tru mine mai ales coniacul și pipa. În zilele libere (după aceea va trebui să lucrez la rolul din *Pasăre în furtună*) am recitat scrisoarea Lucianei, fără vreo intenție de a-i răspunde, pentru că în problema asta, un actor, stimată Luciana, chiar dacă primește o scrisoare la trei ani o dată, i-am răspuns seara, înainte de a mă duce la film, mă mișcă cuvintele dumneavoastră și aceasta nu este o simplă frază, scrisă din politețe. Sigur că nu era, i-am scris de parcă femeia asta, pe care mi-o închipuiam mai degrabă mică și tristă, cu părul șaten și ochii luminoși, ar fi fost așezată în fața mea, iar eu i-aș fi spus că aceste cuvinte mă mișcă. Restul mi-a ieșit mai convențional, fiindcă nu mai găseam ce să-i spun după adevărul adevărat, totul nu era decît pentru a umple hîrtia, două sau trei propoziții de simpatie și recunoștință, al dumneavoastră prieten, Tito Balcărel. Dar în post-scriptum mai era un adevăr: Mă bucur că mi-ați dat adresa, aș fi fost nefericit să nu vă pot spune ceea ce simt.

Nimănui nu-i place să recunoască faptul că atunci cînd nu lucrezi ajungi să te cam plictisești, cel puțin așa se întîmplă cu mine. Încă de copil am avut destule aventuri sentimentale, în orele libere hoinăream pe străzi și aproape întotdeauna pescuiam cîte ceva, dar la un moment dat a apărut Bruna și asta a durat patru ani, la treizeci și cinci viață în Buenos Aires începe să-și piardă culoarea și parcă se micșorează, cel puțin pentru cineva care locuiește singur cu o pisică, nu e mare cititor, nici prea pasionat după drumeții. Nu că m-aș simți bătrîn, ba dimpotrivă; mai curînd așa par ceilalți, lucrurile înseși îmbătrînesc și se fisurează. De aceea prefer serile acasă, repetînd de unul singur *Pasăre în furtună*, cu pisica uitîndu-se la mine, răzbunîndu-mă pe rolurile astea ingrate, ducîndu-le la perfecțiune și făcîndu-le ale mele și nu ale lui Lemos, transformînd cele mai simple fraze într-un joc de oglinzi care multiplică ceea ce e mai periculos și mai fascinant la un personaj. Și astfel, la ora cînd citesc rolul la radio, totul e prevăzut, fiecare virgulă și fiecare inflexiune a vocii, nuanțînd căile urii (jucam din nou unul dintre acele personaje cu elemente care pot fi trecute cu vederea, dar care încetul cu încetul alunecă în infamie pînă la un epilog cu persecuții pregătind un nou început, dar care constituie un salt final, spre marea mulțumire a radioascultătorilor). Cînd între două ceaiuri de mate am găsit scrisoarea Lucianei uitată pe raftul cu reviste și am recitat-o din plictiseală, s-a întîmplat s-o văd din nou; întotdeauna am fost un vizual și-mi închipui ușor orice lucru, de la început Luciana mi-a apărut ca fiind mică de statură și de vîrsta mea sau pe aproape, mai ales cu ochii luminoși și parcă transparenti, și iarăși mi-am imaginat-o așa, am revăzut-o stînd gînditoare înainte de a-mi scrie fiecare frază și apoi foarte hotărîtă. De un singur lucru eram sigur, Luciana nu-i o femeie care folosește ciornele, sigur că a șovăit înainte de a-mi scrie, dar după ce m-a auzit în *Trandafirul ru-*

sintii, frazele i-au venit singure, se simțea că scrisoarea e spontană și totodată — poate din cauza hîrtiei lila — îmi dădea senzația unei licori care stătuse timp îndelungat în flacon.

Închizînd ochii, mi-am imaginat pînă și casa ei: casa trebuie să fie dintre acelea cu patio acoperit sau să aibă cel puțin o verandă cu fel de fel de plante, de cite ori mă gîndeam la Luciana o vedeam în același loc, în cele din urmă veranda înlocuind cu totul patioul, o verandă închisă și cu luminoare din sticlă colorată, cu paravane care filtrează lumina și o fac cenușie, iar Luciana așezată într-un jilț de răchită și scriindu-mi dumneavoastră sinteți cu totul diferit de cumplitul principe din *Trandafirii rușinii*, ducîndu-și fixul la gură înainte de a continua, nimeni nu știe, pentru că aveți atîta talent încît lumea vă urăște, părul șaten, învăluit parcă de o lumină de fotografie veche, de aerul cenușiu și totodată curat din veranda închisă, mi-ar plăcea să fiu singura care știe să treacă dincolo de rolurile și de vocea dumneavoastră.

În ajunul primei părți din *Pășure în furtună* a trebuit să iau masa cu Lemos și cu ceilalți, s-au repetat citeva scene dintre cele considerate de Lemos „cheie” și de noi „cui”, ciocnire de temperamente și serii dramatice, Raquelita Bailey foarte bine în rolul Josefinei, fata trufașă pe care eu o învăluim încetul cu încetul în deja menționata mea rețea de răutăți, pentru care Lemos nu cunoștea limite. Celorlalți rolurile le veneau chiar ca o mînușă, o cu totul blestemată diferență între această dramă radiofonică și celelalte optsprezece pe care le jucaserăm. Îmi aduc bine aminte de repetiție, pentru că bondocul de Mazza mi-a adus cea de a doua scrisoare de la Luciana, iar de data asta am simțit imboldul s-o citesc imediat și de aceea m-am dus pentru citeva clipe la closet, în vreme ce Angelita și Jorge Fuentes își jurau dragoste eternă pe fundalul unei muzici de gimnastică și scrimă, scene prin care Lemos dezvăluia entuziasmul obișnuințelor săi ascultători și care dădeau mai multă forță identificării psihologice cu personajele, cel puțin după părerea lui Lemos și a lui Freud.

Am acceptat foarte simplu, nostima invitație de a o cunoaște într-o cofetărie din Almagro. Aveam ca reper monotonele detalii ale recunoașterii, ea îmbrăcată în roșu, iar eu ținînd un ziar împăturit în patru, nu se putea altfel; restul era Luciana care-mi scria din nou stînd în verandă acoperită, singură cu mama sau poate cu tatăl ei, eu văzusem de la început un bătrîn locuind cu ea într-o casă pentru o familie mult mai numeroasă, iar acum plină de goluri în care sălășluia melancolia mamei după o altă fiică, moartă sau aflată departe, fiindcă probabil nu cu mult timp în urmă moartea trecuse prin casă, iar dacă dumneavoastră nu vreți sau nu puteți, eu voi ști să înțeleg, nu-s dintre cei care au inițiative, dar mai știu și că — a subliniat acest lucru fără emfază — dumneavoastră sinteți prins de foarte multe treburi. Și a mai adăugat ceva la care eu nu mă gîndisem și care m-a încîntat, dumneavoastră nu mă cunoașteți decît din cealaltă scrisoare, în timp ce eu de trei ani vă trăiesc viața, vă simt cum sinteți în realitate în fiecare personaj, vă smulg din teatru

Cînd eram mică, îmi plăcea să citeșe Alice în *Țara Minunilor* și să-mi închipui că eram aceea Alice. Acum nu mai am de ce s-o invidiez.

— Da, presupun că ai dreptate. Spune-mi, Alice — încă un lucru sau două — apoi, voi încerca să-ți explic.

— Îi turnai alt coniac. Îi bău și spuse: — Drăguț din partea ta. Vreau să te aud explicîndu-mi tot ce se întîmplă.

— Da, da, natural. Asta am să și fac — adică, în măsura în care înțeleg și eu ceva. Îți voi explica, desigur...

— Te bilbil, mă întrerupse Alice nu fără simpatie.

— Da, nu-i așa? Ei bine! Iată. Voiam să spun că... atunci cînd ne-ai văzut, pe toți trei, pe mine și pe ceilalți doi eu, ne certam cumva, eram furioși sau...?

— Oh, nu, aveai aerul că vă înțelegeți foarte bine. Erați alit de absorbiți în discuție încît încurcați circulația și nici măcar nu vă dădeți seama. Păreați niște tripeti, nu oarecare însă, ci tripeti cu chelle, de vreo patruzeci de ani și, după toate semnele, profesori la Universitate; perfect identici, bineînțeles, toți trei îmbrăcați cu același costum gri cu model, despre care tot orașul crebuie să vorbească acum — asta, da — și de asemenea cu vesta ta de casimir și cravata verde.

— Nici eu nu sint cu totul normal, spuse Alice. Ce-ai spune de încă un pahar? Apropos, i-am spus lui Dunbar să se ducă la dracu, așa cum mi-ai recomandat.

— Nu vād ce te face să rîzi.

— Îmi turnă coniac. Mina nu-i tremura. Să nu-mi spuneți că un sot își cunoaște vreodată femeia cu care s-a căsătorit. Nu este adevărat nici după doisprezece, nici după douăzeci de ani — doar dacă nu se produce vreun lucru imposibil, ca acela care ni se întîmplă în ziua aceea.

— A telefonat?

— Da. Ai spus doar că o va face.

— Am spus-o, dar n-o credeam ca adevărat. La ce oră?

— Exact la trei fără zece. Am verificat.

— Da. Și ce-a spus? Pentru dumnezeu, Alice, ce-a spus?

— Dacă mi-ai fi spus că e important, aș fi ascultat cu mai multă atenție.

— Oricum, ai auzit. Alice, te rog!

— Necazul e că, și în zilele lui foarte bune, limba lui nu seamănă decît de foarte departe cu engleza. Iar astăzi, profesorul era în culmea excitației. Construieste un fel de mașină ridiculă, în pivniță — un deviator de cîmp sau cam așa ceva...

— Știu, știu ce încearcă să facă.

— Atunci, poate-mi poți tu explica despre ce este vorba?

— Am să-ți explic. Dar, de fapt, nici eu nu înțeleg în întregime. Crede că spațiul poate fi deformat, pliat — nu, nu-i chiar așa, dar ceva asemănător. Înnotat, poate. Se ia un colțisor din spațiu și se răsucește într-un nod...

— Ceea ce povestești n-are nici un sens, Bob. Te enervezi prea tare. Cred că ești tulburat.

— Evident, sînt tulburat. Să-mi pierd mințile, nu alta! Fir-ar... Alice, ce ti-ă spus, Dunbar?

— Așa e mai bine. Îți face bine să te înfurii. Un fel de supapă de siguranță.

— Ce-a spus?

— A spus că pisica lui trecuse printre... cum se cheamă?... printre cei doi electrozi, sau un cuvînt care seamănă cu electrozi.

— Un vortex?

— Poate. Oricum, pisica a intrat înăuntru și a dispărut. Gata cu pisica! Văzînd asta, Dunbar a încercat să însuși — are stabilitatea emoțională a unui copil de șase ani, dacă vrei să cunoști părerea mea — și nu s-a înțîmpiat absolut nimic. Vrea deci să urci în mașină și să te duci în pivniță la el să-l spui ce crezi despre asta.

— Și?

— Nu mai știu, spide Alice încredințată. M-a asigurat că nu era vorba de dezintegrate sau ceva de genul asta, căci în acest caz s-ar fi produs o explozie înspăimîntătoare și el n-ar mai fi fost acolo ca să-mi povestească înțîmpierea. Credea, presupun, că a făcut o glumă bună — rîdea. Genul de umor pe care-l folosește un profesor cu studenții săi. Oh, te rog să mă lerti!

— Nu te ocupa de mine. Nimic nu m-ar putea jigni acum.

— Apoi, i-am trimis la dracu. Nu în acești termeni, i-am spus că-l pîreci noaptea la fratele tău. M-a cerut numărul de telefon al fratelui, i-am răspuns că aparatul lui era deranjat și m-a cerut adresa de să-ți trimită o telegramă. Asta-l e rîndul tău acum.

— E rîndul meu, repetă. Mă dusei la fereastră și privii în stradă.

— Speră să te vezi?

— Umorul tău este lamentabil.

— Iartă-mă, Bob. Se ridică, veni către mine și-mi luă mîna. Ai neașuri. De ce nu-mi povestești?

— O să mă crezi?

— Acum pot crede orice.

— Bine, aștează-te și privește-mă. Să supuse și, rezemîndu-și cîntul de bratut fotoliului, mă privi lung, cu bărbia în mîna. Sînt soțul tău, Robert Clyde Bottman. Exact?

— Te urmăresc bine, deocamdată.

— Și totți ceilalți pe care i-ai văzut astăzi erau tot eu, soțul tău, Robert Clyde Bottman. Exact?

— Aprobă.

— Ce crezi despre asta?

— Oh, nu, nu eu. De îndată ce încep, să mă gîndesc la asta, sînt că înnebunesc. Ce crezi tu?

— Mi voi spune, continuă. Azi dimineață, la ora șase treizeci, ai plecat de acasă pentru cumpărături. Eu corectam niște lucrări. Putin după plecarea ta, s-a sunat la ușă. Am deschis — și era acolo. Primul.

— Bărbatul în gri?

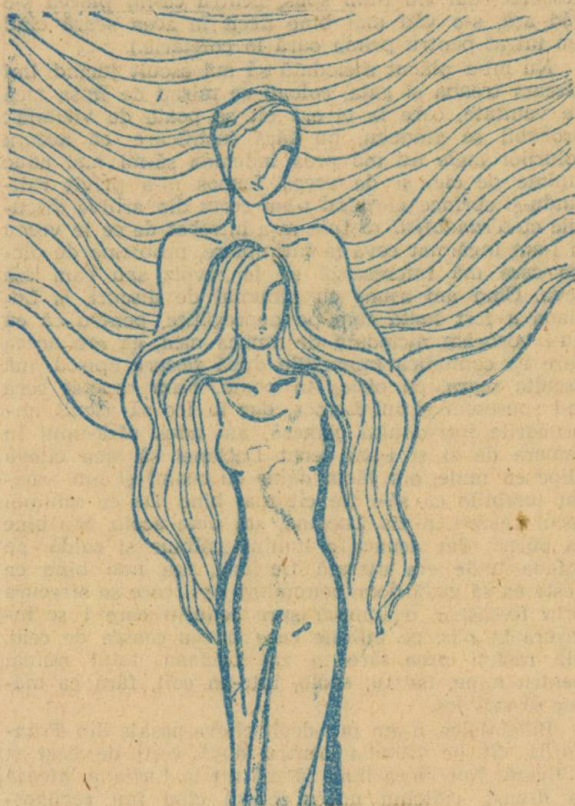
— Exact. Și, mai întîi, n-am fost prea surprins. Chipul lui mi se părea familiar, dar nu l-am recunoscut: nimeni nu știe cu adevărat sub ce înfățișare apare celorlalți. Apoi, s-a înțîmpiat cu-măi rău. Descoperii, vizitatorul era eu însumi — nici copie, nici deghizare, nici caricatură, nici ob-

și pentru mine sînteți mereu același cînd nu mai aveți masca rolului pe care îl jucați. (Această a doua scrisoare s-a pierdut, dar cam așa erau frazele ei, asta spunem: în schimb în mîntă că prima scrisoare am păstrat-o într-o carte de Moravia, pe care tocmai o citeam și care sigur că-i pe undeva prin bibliotecă.)

Dacă i-aș fi povestit lui Lemos, i-aș fi dat o idee pentru o nouă piesă și s-ar fi amăgit că înțînirea a avut loc după citeva aminări cu suspans, iar băiatul ar fi descoperit atunci că Luciana este exact cum și-o închipuise, ca dovadă a faptului că dragostea vine în întîmpinarea dragostei, dorința iese în calea dorinței, teoriile care funcționau foarte bine la Radio Belgrano. Dar Luciana era o femeie de peste treizeci de ani, trăiti după cum trebuie, destul de scundă față de femeia care îmi scria în verandă și cu un splendid par negru care traia parcă pe cont propriu cînd Luciana își clătina capul. Despre fața Lucianei îmi făcusem o imagine clară, exceptînd ochii luminoși și tristețea lor; cei care m-au întîmpinat acum zîmbitor sînt căprui și deloc trîști sub părul unduitor. Că-i place să bea whisky, mi s-a părut năstîm, pentru Lemos toate întîlnirile romantice încep cu ceai (cu Bruna băusem cafea cu lapte în vagonul unui tren). Nu s-a scuzat pentru invitație, iar eu, care uneori cam joc teatru pentru că în fond nu cred prea tare în nimic din ceea ce mi se întîmplă, m-am simțit în largul meu și pe deasupra, de data asta, whiskyul nu era falsificat. Într-adevăr, ne-am simțit foarte bine împreună, de parcă am fi fost prezentați întîmplător și fără vreun demers prealabil, așa cum încep relațiile firești, în care nimeni nu are nimic de arătat sau de ascuns; era logic să se vorbească mai ales despre mine fiindcă eu eram cel cunoscut, iar ea însemna doar două scrisori și Luciana, de aceea fără a părea vanitos am lăsat-o să mă tot evoc în atitea povestiri radiofonice, ca aceea în care eram omorît în torturi, aceea cu muncitorii îngropați în mină și alte citeva roluri. Încetul cu încetul ei îi asociam fața cu vocea, desprinzîndu-mă cu greu de scrisori, de veranda închisă și de jîtul de răchită; înainte de a ne despărți, am aflat că locuiește într-un mic apartament, parter, împreună cu matusa sa Poli, care prin anii treizeci cîntase la pian în orașul Pergamino. Și Luciana făcea asocierile ei, ca întotdeauna în asemenea relații orbești, aproape de despărțire mi-a zis că mă imaginase mai înalt, cu părul creț și cu ochii de culoare închisă; precizarea cu părul creț m-a luat realmente prin surprînderă, pentru că în nici unul dintre rolurile mele nu mă simțisem eu însumi cu părul creț, dar poate că ideea ei despre mine era o adunare, o îngîmădire a tuturor ticăloșilor și trădătorilor din piesele lui Lemos. Am comentat acest lucru în glumă, iar Luciana a zis că nu, personajele le vede așa cum le zugrăvește Lemos, dar în același timp e capabilă să le ignoreze și să rămînă în modul cel mai frumos numai cu mine, cu vocea mea și naiba știe de ce cu imaginea cuiva mai înalt și cu părul creț.

Nu cred că m-aș fi îndrăgostit de Luciana dacă Bruna ar mai fi fost în viața mea: absența ei era

prea prezentă, un gol în aerul pe care Luciana începuse să-l umple fără să-și dea seama și probabil fără să se aștepte la asta. În schimb, la ea totul s-a petrecut mult mai repede, să treacă de la vocea mea la acest alt Tito Balcărcel cu părul lins și cu mai puțină personalitate decât monștrii lui Lemos; toate aceste operații au durat doar o lună, au fost duse la bun sfârșit pe durata a două întâlniri în baruri și o a treia în apartamentul meu, pisica a acceptat parfumul și pielea Lucianei, a adormit în poala ei, n-a părut încântată într-o seară când pe neașteptate s-a pomenit a fi în plus și a trebuit să țîșnească jos, mieunînd. Mătușa Poli s-a dus să locuiască la Pergamino cu o soră, își îndeplinește misiunea, iar Luciana s-a și mutat la mine în acea săptămînă; cînd am ajutat-o să-și facă bagajul, m-a durut absența verandei acoperite, a luminii cenușii, știam că n-o să le găsesc și totuși prea dăinuia ceva ca o lipsă, o imperfecțiune. În seara mutării, mătușa Poli mi-a povestit cu bunăvoință modesta saga a familiei, copilăria Lucianei, logodnicul aspirat pentru totdeauna de o ofertă a unei întreprinderi frigorifice din Chicago, căsătoria cu un hotelier din Primera Junta și ruptura cu șase ani în urmă, lucruri pe care eu le știam de la Luciana, dar altfel, de parcă ea nu mi-ar fi vorbit cu adevărat despre sine însăși acum cînd

vădă că diavolul există într-adevăr, ci eu însumi. Eram eu. Era eu. Amîndoi eram Robert Clyde Bottman. Eram amîndoi aceeași persoană, persoana veritabilă. Înțelegi?

Pentru prima dată, citii oroare și teamă pe fața soției mele cînd dădu din cap și răspunse:

— Nu, Bob, nu înțeleg.

— Ascultă. Mi-a explicat totul. Sau mi-am explicat totul, dacă preferi. Și în timp ce vorbeai, s-a sunat din nou: am deschis și un alt eu se afla în fața ușii. Eram trei acum. Începeam o discuție filozofică atunci cînd seneria se auzi din nou. Și lată-ne patru...

— Bob, explică!

— Da — ascultă-mă bine. Plasează ziua de astăzi în Timp. Ce se întîmplă cînd începe mîine?

— Astăzi devine ieri. Toată lumea știe. Bob, spune-mi ce s-a petrecut. N-ai mai putea suporta situația asta multă vreme.

— Încerc să-ți explic, Alice, te rog să mă crezi. Dar trebuie să vorbim mai întîi despre Timp. Ce este Timpul?

— Nu știu ce este Timpul. Timpul este Timp. Trece.

— Nici eu nu știu mai mult, dacă mergem la fondul lucrurilor. Și nimeni nu știe mai mult. Dar Timpul a fost de secole marea problemă a filozofilor; și l-au aruncat unul altuia ca pe o minge de fotbal. Merg prin camera asta. Timpul trece. M-am aflat în mai multe locuri din cameră și toate sînt legate între ele prin existența mea concretă fizică. Ce l s-a întîmplat omului care eram acum două minute? Eram. Încetez să exist. Și reapar.

— Nonsens, mormăi nevastă-mea. N-ai încetat să te afli aici.

— Pentru că sînt legat de mîine însumi în ceea ce privește Timpul. Presupun că Timpul este un aspect al mișcării. Fără mișcare nu există Timp. Te deplasezi de-a lungul potecii — toate lucrurile de care sîntem conștienți se deplasează paralel. Dar nimic nu dispăre — totul este la locul său mereu. Ieri mîine, peste un milion de ani — este o realitate de care nu sîntem conștienți decît în tranziția nesigură a momentului a clipei prezente.

— Nu te înțeleg deloc. Și nici nu te cred, spuse Alice. Vorbești cumva de destin de un viitor care ne este în întregime trasat?

— Nu, nu răspunsul excedat. Nu e asta. Poteca nu e fixă. Este fluidă se schimbă mereu. Dar nu ne putem opri la mijloc pentru a discuta cristianismul, căci ne deplasăm de-a lungul potecii și trebuie să îți spun un lucru înalt de a mîine: năi de-a parte acești alți eu însumi.

— Simplifică, spuse Alice cu voce slabă. Numeste-i simplu. Costume-ți.

— Fie. Mi-ai spus că s-a întîmplat astăzi.

— Înainte cu evenimentul să se producă?

— Înaintea evenimentului și după aceea. Și nu e nici o diferență asta e paradoxal. De aceea creierul nostru nu poate sesiza aceste lucruri. Nu e loc în el pentru paradox. Locul cel mai logic este logic în termeni de paradox. A venit ziua de azi. Mi-am corectat

lucrările. Te-ai întors acasă. Profesorul Dunbar a telefonat și a vorbit de pisica lui. M-am dus repede la el. Am luat cu mine un panou cu tranzistori, am găsit locul în care circuitul lui Dunbar a ars, l-am rebobinat. Vezi tu, tot cu l-am bobinat când am construit aparatul. Tremuram de enervare când...

— Tu, tu tremurai de enervare ?

— Da. Știi, unele lucruri ajung să mă impresioneze. Nici nu-ți poți închipui cât este de excitant — să falsifici spațiul, chiar dacă nu este vorba decât de o foarte mică parte a spațiului. Luasem pisica profesorului din fața mea și o dusesem în casă cu mine. În fața ușii erau trei pisici, dar nu mi-a păsat. Am luat-o pur și simplu pe cea de pe prag. Profesorul era încântat. Am tras concluzia că pisica fusese plasată în exteriorul casei de o deformare a spațiului. De aceea am montat tranzistoarele, am restabilit curentul și am trecut chiar eu printre electrozi. Nimic mai normal, nu ?

— Nimic, spuse Alice. Absolut nimic. Este foarte normal ! Când mă gîndesc că unor oameni ca voi li se încredințează educația generațiilor viitoare !

— Acestea se întimplau astăzi, la ora cinci după amiază.

— Și acum este ora patru și jumătate după amiază. Alice ridică din umeri. Astăzi a fost deja dar încă nu este ! Vorbește-mi ceva mai rezonabil.

— Încerc. Trebuie să accepți — nu trebuie să gîndești, ci să accepți. Timpul a fost deformat, asta este sigur ; poate și spațiul, poate amîndouă sînt inseparabile ? Nu aveam decât trei sute de amperi, un efect foarte ușor, o mică buclă, un mic nod în timp, care după aceea s-a restabilit. Dar nenorocirea se produsese deja. Timpul meu, timpul propriei mele vieți nu se mai desfășoară normal, ci comportă un hiat de cinci ore. Cu alte cuvinte, aceste cinci ore se repetă neîncetat, la nesfîrșit, și, la fiecare nouă repetare, mă regăsesc aici — nu, nu mă explic prea clar, nu-i așa ?

— Mi-e teamă că nu, spuse Alice cu voce tristă. Spui că așa s-a întimplat.

— Da. Dar m-am întors înapoi, înainte ca aceasta să se producă. M-am dus direct la apartament. Am sunat. Am deschis ușa și m-am introdus. Mi-am spus...

— Încetează, strigă deodată Alice. Încetează să vorbești despre tine însuși dedublat. Dacă e necesar, numește-l pe acest alt tu însuși Costum Gri.

— Perfect. Deci, Costumul Gri mi-a spus ce s-a întimplat. Dumnezeu știe de câte ori s-au repetat deja aceste cinci ore.

— Nu-ți dai seama de fiecare repetare ?

— Cum aş putea ? Conștiința mea nu acționează decât asupra prezentului — nici asupra lui ieri, nici asupra lui mine. Cum aş putea ști ?

Alice clătină din cap, fără să scoată o vorbă.

— În orice caz, continuă eu disperat, astăzi, acest astăzi al meu, astăzi al nostru, în dimineața asta, am hotărît să opresc totul. Trebuie să înceteze. Dacă nu opresc, înnebunesc, lumea înnebunesc. Dar ei — Costumele Gri —, ei nu voiau să intervin.

Începea să trăiască în conținutul altui prezent, cel al trupului meu lipit de al ei, al fărfurioarelor de lapte pentru pisică, oricînd al cinematografilor, al dragostei.

Îmi aduc aminte că, mai mult sau mai puțin, în perioada radiopoveștii *Sînge pe sabie* i-am cerut Luciane să-și deschidă părul. La început a crezut că-i vorba de un capriciu de actor, dacă vrei îmi cumpăr o perucă, mi-a spus rîzînd și, în treacăt, și ție ți-ar prinde bine una cu părul creț, așa că ne-am înțeles. Dar citeva zile mai tîrziu, cînd am insistat, a zis bine, pe scurt îi era indiferent dacă are părul negru sau șaten, de parcă și-ar fi dat seama că această schimbare nu are nici o legătură cu manile mele de actor, ci cu altceva, o verandă acoperită și un jilt de răchită. Nu a mai trebuit să i-o cer verodată, mi-a plăcut că a făcut-o pentru mine și i-am zis-o de mii de ori în timp ce ne iubeam, în timp ce mă pierdeam în părul și sîinii ei și ne cufundam împreună, cu gurile lipite, într-un somn prelung. (Poate că în dimineața următoare sau înainte de a merge la cumpărături, nu mi-e prea clar), i-am strîns părul cu ambele minii și i l-am legat la ceafă, am asigurat-o că-i stă mai bine așa. Ea s-a privit în oglindă și n-a zis nimic, deși simțeam că nu-i de acord și că are dreptate, nu-i o femeie care să-și țină părul strîns, imposibil să nu recunoști că-i venea mai bine cînd îl purta liber înainte de a și-l deschide, dar nu i-am spus, pentru că-mi plăcea s-o văd așa, s-o văd mai bine decât în acea seară cînd am intrat pentru prima oară în cofetărie.)

Nu mi-a plăcut niciodată să mă ascult jucînd. Îmi făceam treaba și gata, colegii se mirau de lipsa mea de vanitate, care la ei era cît se poate de vizibilă ; probabil se gîndeau, nu fără justificare, că natura rolurilor mele nu mă prea îndemna să-mi mai aduc aminte de ele, și de aceea Lemos m-a privit ridicîndu-și sprîncenele cînd i-am cerut din arhivă discurile cu *Trandafirii rușinii*, m-a întrebat de ce le vreau și i-am îngăimat ceva la împlînire, probleme de dicție care mă interesează să le revolz sau cam așa ceva. Cînd am ajuns cu albumul de discuri, și Luciana a fost luată cam pe nepregătite, pentru că eu nu-i vorbeam niciodată de munca mea, ea era aceea care își comunica impresiile după fiecare episod, mă asculta seara, cu pisica în poală. I-am repetat ceea ce-i spuseseam și lui Lemos, dar în loc să ascult împrîmirile într-o altă cameră, am adus pick-upul în camera de zi și i-am cerut Luciane să stea citeva clipe cu mine, am făcut chiar eu ceaial și am aranjat luminile ca să-i fie cît mai bine. De ce schimbî locul vîlozei, a zis Luciana, stă bine acolo. Sta bine ca obiect, dar arunca o lumină galbuiie și caldă pe sofa unde era așezată Luciana, era mai bine ca peste ea să cadă doar penumbra serii care se strecura prin fereastră, o lumină spre cenușiu care i se înfășura în păr, pe minile care țineau ceașca de ceai. Mă răsfeți prea tare, a zis Luciana, totul numai pentru mine, iar tu, acolo, într-un colț, fără ca măcar să stai jos.

Bineînțeles, n-am pus decât citeva pasaje din *Trandafiri*, cît ne trebuia pentru două cești de ceai și o țigară. Îmi făcea bine să mă uit la Luciana, atentă la dramă, ridicînd uneori capul cînd îmi recunoș-

tea vocea și zîmbindu-mi ca și cînd n-o interesa să știe că ticălosul cumnat al sărmanei Carmencita își începea intrigile pentru a rămîne cu averea familiei Pardo, că îngrozitoarea-i indelețnicire avea să continue de-a lungul mai multor episoade, pînă la inevitabilul triumf al iubirii și al adevărului, după cum spunea Lemos. Mă simțeam bine în colțul meu (acceptasem o ceașcă de ceai, dar mă întorsesem în ungherul meu din camera de zi, de parcă de aici aș fi auzit mai bine), regăseam pentru o clipă ceva de care aveam nevoie; aș fi vrut ca toate acestea să nu se mai termine, ca lumina înserării să rămînă asemănătoare cu cea din veranda acoperită. Nu era posibil, desigur, și-am întrerupt pick-upul, am ieși amîndoi pe balcon după ce Luciana a pus veioza la locul ei, pentru că într-adevăr nu mergea deloc acolo unde o pusesem eu. Ți-a folosit la ceva să te auzi? m-a întrebat mîngîindu-mi o mînă. Da, mult, i-am vorbit de probleme de respirație, de vocale, ea accepta cu respect orice: singurul lucru pe care nu i l-am spus a fost faptul că în acel moment perfect nu lipsea decît jîlțul de răchită și poate de asemenea ca ea să fie tristă, ca atunci cînd cineva privește în gol înainte de a continua un paragraf dintr-o scri-soare.

Ajunseserăm la final cu *Sînge pe sabie*, încă trei săptămîni și or să-mi dea concediu. Întorcîndu-mă de la radio, o găseam pe Luciana citind sau jucîndu-se cu pisica în jîlțul pe care i l-am dăruit de ziua ei, împreună cu o masă de răchită, cu care se asorta. Nu se potrivesc deloc cu ambianța de aici, spusese Luciana, amuzată și totodată uimită, dar dacă ție îți place, atunci și mie, e o garnitură nostimă

— De ce?

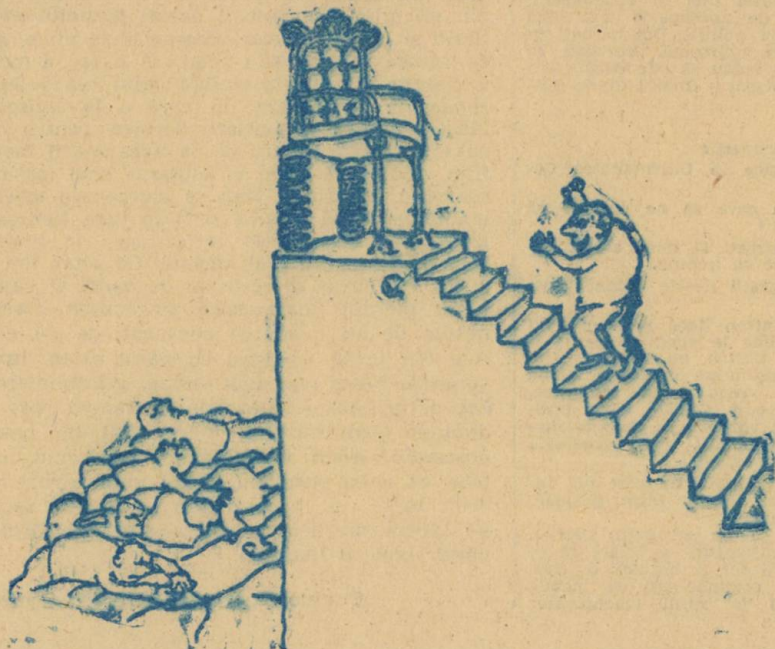
— Pentru că se temeau. Se temeau că vor muri. Vor să trăiască, la fel ca mine. Sint primul eu și deci eul meu veritabil: dar și ei sint eu — sint diferitele momente ale vieții mele conștiente, dar ei sint eu. Însă ei n-ar putea să-mi influențeze conduita, să mă împiedice să acționez după cum cred de cuviință. Cînd le-am spus să iasă, au trebuit să se supună. Dacă ar vrea să mi se opună, asta ar însemna moartea. Așa că au plecat. Dar unii au rămas la pîndă la capătul scăriilor, alții în altă parte, și toți sint eu însumi. Te mai miri că mă vezi pe jumătate nebun?

— Calmează-te, dragul meu, spuse Alice cu blîndețe. Ce-ai făcut după aceea?

— Mi-am pus costumul albastru și nu pe cel gri. Am coborît pe scara de incendiu, am traversat clădirea de peste drum, am chemat un taxi și am venit să mă refugiez aici.

— Dar, dacă ceea ce spui este adevărat, spuse Alice care începea să-mi împărtășească oroarea și teama, oricare dintre voi — Costumele Gri — poate să meargă la Dunbar în locul tău?

— M-am gîndit la asta. Din precauție, am luat tranzistoarele cu mine. Vor fi necesare cel puțin zece ore de muncă și material electronic foarte perfecționat pentru a reface alt panou. Pot să repar circuitul, și puterea va fi, poate, destul de mare pentru o pisică, dar nu pentru om. Pot să jur. Nu pentru un om.

-- Dar dacă o fac ?
-- Nu știu. Chiar nu știu. Nimic nu va mai fi ca înainte, niciodată. Acești Bottmani vor avea lumea ? Nu știu...

-- Dar dacă reușești să oprești repetițiile, Bob ? Poate nu mă înțelegea, dar în orice caz mă credea. Ochiul ei mi-o arătau destul de elocvent : erau plini de o groază profundă și umedă.

-- Nu-ți pot răspunde. Nu știu. Am atins doar cu degetul un mare mister. Nu știu. Nu putem face decât un lucru, să așteptăm. Peste mai puțin de jumătate de oră, va fi ora cinci. Nu va trebui să așteptăm prea mult.

Așadar așteptam. La început, încercam să vorbim, dar nu prea reușeam și curînd, nu mai scoasemă nici o vorbă. Cîteva minute înainte de ora cinci, Alice mă îmbrățișă. Am împins-o ușor în fotoliu.

-- Acum trebuie să fii singur.

Mă așteptam la orice, mai înfricoșat ca niciodată. Apoi se făcu ora cinci. Ne-am verificat ceasurile. Am chemat recepția pentru confirmare. Era cinci și cinci minute. Alice izbucni în lacrimi, o lăsa să plîngă, știind că plînsul îi va face bine. Apoi, hotărîm să ne întorcem acasă.

În hol era o mulțime de oameni. Zgomot, dar ieșirăm fără să ne oprim. Mai tîrziu, am înțeles că unul dintre ceilalți și-a putut aminti că-mi place Waldorf și se găsea acolo, dar, chiar în aceeași clipă, traversaram holul fără să ne oprim.

Luaram un taxi. Pe traseu remarcam șapte grupuri distincte, de felul acestora pe care le provocă întotdeauna la New York accidente.

-- Orașul asta devine un cîmp de bătălie, spuse șoferul.

Nu răspunsese nimic. Nici eu, nici Alice nu vorbeam. Dar n-am văzut nici un costum gri cu model, nici pe stradă nici în fața casei nici în apartament.

Eram acasă de aproape o oră, cînd își făcu apariția poliția. Doi bărbați în civil și doi în uniformă. Vorbeau ca toți polițiștii și voiau să știe dacă eram într-adevăr profesorul Robert Clyde Bottman.

-- Eu sînt.

-- Cu ce vă ocupați ?

-- Predau fizica la Universitatea Columbia.

-- Aveți ceva care să ne permită să vă identificăm ?

-- Ei bine ! Sînteți la mine acasă. E înțeles, am ce vă trebuie.

-- Aveți fotografii de-ale dumneavoastră ?

Voiam să-i întreb dacă și-au pierdut mințile, dar Alice le zîmbi dulce și le oferi albumul nostru de familie. Asta păru că-i mulțumește oarecum. Nimic nu-i satisface vreodată în înfrîngime. Căci, în trei locuri diferite, niște prieteni tocmai îmi vorbeau în timp ce dispăream pe neașteptate. Așa, deodată... Bottman nu mai exista.

Unul dintre polițiști în civil mă întreabă dacă am vreun frate geaman, iar ceilalți adăugă :

-- Ar trebui să fie cel puțin patru...

Chemară comisariatul și aflară că exact șaptezeci și doi de bărbați, cu cheile și purtînd costume gri cu model, se evaporaseră în aerul înconjurător

și comodă. O să stai mai bine în el cînd trebuie să scrii scrisori, i-am zis Da, recunosc Luciana, chiar îi sînt datoare mătușii Poli, sărăcuța ! Cum jilțul era slab luminat seara (nu cred că și-a dat seama că schimbasem becul de la veioză) a dus mîsușă și jilțul lîngă fereastră, pentru a împleti sau a răfoi reviste, și poate că în acele zile de toamnă sau ceva mai tîrziu, am rămas într-o seară mai mult timp lîngă ea, am sărutat-o îndelung și i-am zis că niciodată n-o iubisem atît de mult ca în acea clipă, așa cum o vedeam, așa cum mi-ar fi plăcut s-o văd mereu. Ea n-a zis nimic, își plimba minile prin părul meu, ciufulindu-mă, și-a pus capul pe umărul meu și sta liniștită, absentă parcă. De ce să aștept ceva anume de la Luciana, la căderea serii ? Ea e ca și plicurile lila, ca și frazele simple aproape timide, din scrisorile ei. De-acum încolo îmi va fi foarte greu să-mi închipui c-am cunoscut-o într-o cofetărie, că păru-i negru se onduca ca un bici cînd m-a salutat, ca să-și domine prima reacție de derută a întîlnirii. În memoria dragostei mele se afla veranda acoperită, silueta ei în jilțul de răchită îndepărtînd-o de imaginea sonoră și vicioasă care umbla dimineața prin casă jucîndu-se cu pisica, acea imagine care se asocia o dată cu inserarea cu aceea pe care eu o îndrăgisem, cu cea care mă făcea s-o iubesc la nebunie.

Poate c-ar fi trebuit să-i spun. N-am avut timp, cred c-am șovăit pentru că preferam s-o păstrez așa, senzația mea de plenitudine era atît de mare încît nu voiam să mă gîndesc la tăcerile ei vagi, la momentele de absență pe care nu i le cunoșteam la modul de a mă privi uneori, de parcă ar fi căutat ceva, la privirea rătăcită care se întorcea apoi îndată la lucrurile din jur, la pisică sau la o carte. Și acestea toate intraseră în modul meu de a o dori, erau atmosfera melancolică din veranda acoperită, din plicurile lila. Știu că uneori trezindu-mă noaptea tîrziu și privind-o cum doarme lîngă mine, am simțit că venise vremea să-i spun, să o fac a mea pentru totdeauna printr-o acceptare definitivă a lentei mele rețele de îndrăgostit, în care o învăluisem. N-am făcut-o pentru că Luciana dormea, pentru că Luciana era trează, pentru că în acea marți mergeam la film, pentru că eram în căutarea unei mașini pentru concediu, pentru că viața se scurgea cu mari amăgiri înainte și după lăsarea serii în care lumina cenușie părea să-i condenseze perfecțiunea în intervalul în care stătea pe jilțul de răchită. Că acum îmi vorbește pușul, că uneori privește iar de pară ar căuta vreun lucru pierdut, toate acestea au aminat obscura mea nevoie de a-i mărturisi adevărul, de a-i explica în cele din urmă povestea cu părul șaten, lumina din verandă. N-am mai avut vreme, o întîmplare -- orar dat peste cap -- m-a dus în centru spre sfîșitul dimineții, am văzut-o, ieșind dintr-un hotel, recunoscînd-o, n-am recunoscut-o, înțelegînd, n-am înțeles că ieșea strîngînd brațul unui bărbat mai înalt decît mine, un bărbat care se apleca ușor pentru a-i săruta urechea, pentru a-și atinge părul cret de părul șaten al Luciane.

Traducere și prezentare de Coman LUPU

Boris Vian

Instalatorul

A tîrîit sîneria dar Jashin nu suna în felul acesta și de altfel acum ea își făcea cumpărăturile împreună cu iubitul ei. Nu era nici unchiul meu, pentru bunul motiv că a murit acum doi ani. Cîinele suna de două ori, cît despre mine eu aveam cheie. Să caut deci altceva. Era un fel de a suna caracteristic: greu... apăsător, poate chiar... ba nu, mai curînd dens... un tîrîit lent și scump.

Instalatorul, prin uimire. Care a și intrat, purtînd în bandulieră un soi de geantă din piele de ierbivor, ponosită și plină de fiare sîmătoare.

— Sala de baie este acolo, îmi zise el cu un gest împungător.

Nu era o întrebare. Aflam de la el, în sfîrșit, unde se află baia în apartamentul ăsta, lucru pe care, fără precizia scurtei sale fraze, aș fi putut să-l ignor încă multă vreme.

La acea oră a zilei, cum Jashin lipsea, cum unchiul era mort de doi ani iar cîinele suna de două ori (cel mai adesea), acasă nu se aflau decît cei unsprezece nepoți ai mei care se jucau în bucătărie cu aragazul și nu se auzea nici un zgomot.

După un lung ocol, instalatorul ajunsese în saloan și de aceea l-am pus din nou pe traseul corect conducîndu-l la baie. Voiam să intru eu el, dar m-a oprit, fără brutalitate și totuși cu acea fermitate care aparține doar specialiștilor.

— Nu am nevoie de dumneavoastră, îmi spuse el, și apoi ați risca să vă murdăriți frumusețe de costum nou.

Insista pe nou.

N-am spus nimic, pentru că insul mai și rînea cu fătărnicie, și am plecat să descos eticheta care atîrna de costum.

Încă o neglijență a lui Jashin. Dar, în definitiv, de la o femeie care nici nu vă cunoaște, care nici numele nu vi l-a auzit vreodată, care nici nu știe că existati, și care poate nici ea nu există decît în parte sau poate chiar deloc, de la ea așadar nu poți pretinde serviciile unei guvernante englezoalce, să zicem Alice Marshall născută la Bridgeport în Wilshire; așa că o dojenii pe Alice pentru utucenia ei cronică. Ea îmi atrase atenția că nimeni nu poate, în același timp, să supravegheze nepoții și să descoce etichete, ceea ce fui obligat să concedez, inclîmîndu-mă, căci tocmai treceam în acel moment pe ușa care dă de la antecameră la sufragerie, ușă — cum bine se știe — atît de joasă încît în repetate rînduri a trebuit să l-o semnalez arhitectului surd, tocmît de proprietarul meu.

Compensînd astfel lipsa de ordine a tinetei mele, m-am îndreptat pe dibuite către camera mamei lui Jashin, una din cele mai frumoase din apartament

fix la ora cînd după amiază, și numărul lor creștea cu regularitate. Politistii mă priviră îndelung, fără să spună vreun cuvînt.

Discutară o clipă: unul voia să mă aresteze, altul refuza. Telefonară din nou la comisariat, apoi îmi spuseră să nu părăsesc orașul fără să-l avertizez și plecară în sfîrșit. Cîteva clipe după aceea, profesorul Dunbar suna la ușă.

— Ah, fată-te, spuse el. Mă întorc cu spatele un moment și dispari. Zău, Bob, ar trebui să restabilești circuitul.

Alice zîmbi și promise că voi merge la Dunbar a doua zi dimineață și voi repara definitiv circuitul.

Pe cînd se îndrepta spre ușă, profesorul spuse:

— Am văzut ceva foarte interesant. Cînd am ieșit adineauri din casă, erau vreo două duzini de pisici în fața ușii. Toate perfect identice cu Prudence.

— Prudence este pisica profesorului, explică.

— Oh, Prudence s-a întors, știți. Îmi plac mult pisicile. Dar nu credam că pot să semene atît de mult între ele.

— Presupun că semănăm și noi cu pisicile, profesore Dunbar, spuse Alice.

— Bine. Foarte bine, într-adevăr. N-am considerat niciodată lucrurile din acest unghi. Dar presupun că aveți dreptate. Ei bine! Mîine e o altă zi.

— Slavă domnului! spuse Alice.

Dunbar plecă, iar Alice pregăti niște ouă pentru cină, apoi ziaristii se napustiră în apartament. Ne bombardară cu întrebări, dar pretinserăm că nu știm nimic și ascultăram cu zîmbete sceptice istoriile lor cu oameni înbrați în costume gri care dispar în atmosferă. Timp de cîteva zile, întîmplarea făcu senzație, mai mult decît furturile zbucatoare, și mă simții puțin jenat în fața studenților mei. Dar Alice afirmă că asta nu va dura prea mult.

Teoria ei este că eu și costumul meu gri vor fi repede uitate în fața problemei pe care pisicile o vor pune în fața contemporanilor noștri. Profesorul Dunbar locuiește în Bronx. A doua zi dimineața m-am dus la el cu mașina ca să restabilesc convenabil și definitiv circuitul electronic. Am numărat cel puțin o sută de pisici în cartier. Și, desigur, erau și altele pe care nu le-am văzut. Alice pretinde că pisicile care nu dispar prezintă mai mult interes decît profesorii care dispar. Alice spune că dacă omul poate trăi cu atomul, poate învăța să trăiască și cu pisicile. Orice ar fi, nu poți opri progresul și mai devreme sau mai tîrziu, un altul va face un nod în Timp. Și numai gîndul ăsta îmi dă fiori.

MICHEL JEURY

Zborul hidrei

Pentru *Le temps incertain* (1973), Michel Jeury primește premiul pentru cel mai bun roman francez SF. Născut în 1934, scriitorul a publicat pînă acum douăzeci de romane (primul în 1965).

și peste cincizeci de nuvele, dintre care unele figurează și în antologia seriei „Le Livre d'or de la science-fiction”. Ideea dominantă a operei sale este refuzul morții, manifestat mai cu seamă prin refuzul timpului.

Ordinea Rațiunii... Inscriptia cu litere din piatră ocupa întreg frontonul măreței clădiri, și ea din piatră, care era sediul regional al Ordinii: un cub cenușiu, cu ziduri îmbătrânite artificial pentru a-i da un aer de mare vechime, de evasi-eternitate.

Ordinea se organizase într-un trecut apropiat, dar va fi eternă. Nimic n-o va putea doborî, de vreme ce exista. Reprezenta cea mai înaltă cucerire a umanității. O cucerire definitivă. În noua civilizație planetară, materialistă și științifică, era săgeata care indica sensul istoriei.

Nu... Marc Dangun respinse imaginea scuturindu-și capul rotund. Era o imagine cam meschină. Avea impresia că un copil înspăimântat se cuibărea în adîncul sufletului său. Un copil care, urcînd treptele palatului, se temea întotdeauna ca Dumnezeuul Rațiunii să nu-i arunce în cap, ca semn de minie, D-ul, sau R-ul, sau poate A-ul inscripției redutabile.

Păstra săgeata și istoria, dar învoca o comparație mai respectuoasă: era un mod de a se prosterna moral. Nu te prosternezi niciodată prea mult.

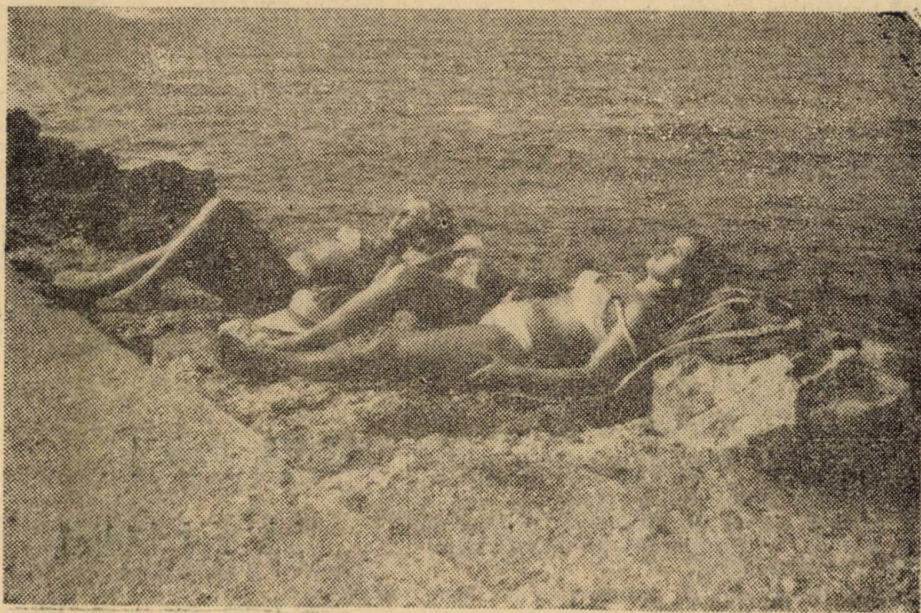
„Ordinea, murmură el cu feroare, este stinca de neclintit pe care rasa omenească a sculptat săgeata care va indica sensul istoriei generațiilor viitoare în vecii vecilor...”. Își reveni în fire. Rahat ! I. Din fericire, nimeni nu-l putuse

și care dă spre stradă, iar cînd nu-î dai atenție îndinspre partea opusă, asta numai așa, pentru a-și păstra echilibrul.

Poate că-i timpul să vă fac portretul lui Jasmin, însă pe întuneric (căci nu ridicăm niciodată jaluzele, pentru că Jasmin nu există și prin urmare nu poate avea o mamă, ceea ce este incontestabil, așa cum o vor dovedi și cele ce urmează), în întuneric deci, descrierea n-ar putea fi prea exactă.

Am traversat camera mamei lui Jasmin și am deschis cu precauție ușa care, de acolo, dă spre sala de biliard, care sală are perete comun cu baia. Presimțind venirea unui instalator, tăiasem cu mai mult timp în urmă, o fereastră pătrată în perete, așa încît am putut urmări în voie pe omul nostru care-și făcea de lucru în jurul țevăriei. Ridicînd capul, el m-a zărit și mi-a făcut semn să vin lîngă dînsul.

M-am grăbit să refac în sens invers traseul. În trecut i-am zărit pe nepoți care continuau să se agite în jurul aragazului și am avut (dar foarte rapid pentru că instalatorul mă aștepta și nu aș fi vrut să interpreteze întîrzierea mea drept o trufie ce de altfel îmi este adesea atribuită din cauza aerului meu serios) un dispreț total și absurd pentru aceste aparate imperfecte care sunt aragazele. Am intrat repede în bucătărie, am deschis ușa care dă pe un palier îngust cu patru uși, din care una ar da în sala de biliard dacă n-ar fi blocată, alta, de asemenea blocată, dă către camera mamei lui Jasmin, iar pe a patra, care dă în baie, am deschis-o și, în sfîrșit, am intrat.

● „Natură vie” cu mare... ●

Așezat pe marginea câzii, instalatorul contempla cu melancolie scindurile groase care ar fi trebuit să mascheze țevăria și pe care tocmai reușise să le dezbată cu virful dălții.

— N-am mai văzut niciodată, mă asigură el, așa o instalație.

— E veche, am spus eu.

— Se vede, a spus el.

— Păi eu ce spuneam? am spus.

Nu pretind că sunt în stare să determin vîrsta unei instalații cînd nimeni altul n-ar putea s-o facă.

— Sunt unii care trîncănesc, observă el, numai ca să nu tacă... Dar să știți că cine a montat asta, ăla nu era de meserie.

— Păi firma dumneavoastră a făcut-o, i-am spus. Îmi aduc aminte precis.

— Nu eram angajat la ei pe vremea aia, zise el. Iar dacă aș fi fost, nici că aș fi rămas la asemenea firmă.

— Atunci e totuna, am zis, dacă ați fi plecat e ca și cum ați fi rămas de vreme ce nu erăți acolo.

— În tot cazul, spuse el, dacă mi-ar pica în mină ticălosul de fecior de cătea uns cu untură de ouă de elefant care-a aranjat mizeria asta de instalație de rahat, știu că i-aș spune vreo două...

Apoi se puse pe înjurat și venele de la gît i s-au umflat ca niște corzi. Își schimbă poziția îndreptîndu-și vocea către fundul băii ca să obțină o rezonanță gravă și o ținu așa timp de un ceas.

— Bun, zise el în cele din urmă, cu sufletul la gură. Atunci nu-mi rămîne decît să mă pun pe treabă.

Îmi căutam deja o poziție comodă ca să-l privesc cum lucrează, cînd scoase dintr-un toc de piele o lampă mare de benzină, pentru sudură. Apoi scoase din buzunar un flacon al cărui conținut îl vărsă în rezervorul aparatului. Un chibrit făcu să țîșnească flacăra lungă pînă-n plafon.

Luminat de lumina albăstrui, instalatorul se aplecă și privi cu dispreț cele două țevi de apă caldă și rece, țeava de gaz, conducta de la încălzirea centrală și alte cîteva tuburi care nu știu la ce mai serveau.

— Cel mai bine, îmi zise el, este să razi tot și să refaci de la zero. Numai că se lasă cu ceva deranj.

— Deh, dacă trebuie..., am spus.

Nedorind să asist la masacru, am plecat în virful picioarelor. Cînd am ieșit, insul își regla instrumentul și vijitiul benzinei gazeificate acoperi ușorul declie al bilei de la zăvorul cu arc.

Am trecut prin camera lui Jasmin și, traversînd salonul, am luat-o spre sufragerie de unde am putut ajunge din nou în camera mea.

M-am rătăcit în apartamentul ăsta de mai multe ori și Jasmin ține morțiș să-l schimb, dar n-are decît să găsească ea altul, dacă se încăpățînează să se întoarcă fără s-o poftesc.

De altfel, eu însumi mă încăpățînez să vă vorbesc despre Jasmin și o fac numai pentru că o iubesc; ea nu joacă nici un rol în această istorioară

auzi. Vecii vecilor era o noțiune irațională și poate chiar nesăbuită. În orice caz, o chestie care mirosea a pucioasă arsa incomplet. Și mai rău încă. „Săgeata nu trebuie să arate sensul Istoriei generațiilor viitoare, ci noi înșine, bieți păcătoși... hm, în sfîrșit, oamenilor de astăzi!”

Înainte de a pătrunde în biroul înaltului Consilier regional, anchetatorul special Marc Daungun își tamponă neliștit fruntea. „Ceva nu-i în regulă?”, își spuse. Apoi gîndi: „Doar meditația nu-mi reușește. Sint un om de acțiune, în definitiv!”. Ceva mai tîrziu, înșeninat pe deplin, se așeza într-un fotoliu adînc și moale. Dumnezeu! Rațiunii nu profitase de rătăcirile lui pentru a-l fulgera, iar înaltul Consilier Brenza se ridicase pentru a-l primi și fi strînsese mina. Totul reîntra în Ordine.

— Dragul meu Dangun, vom face apel încă o dată la experiența și zeul dumitale, apreciate cum se cuvine de șefi. Te aștept la asta? Problema e că obscurantismul, dușmanul nostru al tuturor, nu dezarmează!

Înaltul Consilier manipula clapele unei claviaturi invizibile, cu privirea fixată pe un ecran oblic, plasat în fața lui. Marc înțelege că-i răsfoia dosarul.

— Ai făcut o treabă bună în afacerea maimuțelor de seară și în aceea a pepenilor de pădure.

— Nu eram decît unul dintre cei șapte sute de mii de anchetatorii speciali ai Ordinii, spuse modest Marc.

— Bucură-te. Corpul Anchetatorilor a fost întărit de curînd. De acum înainte sinteți peste un milion!

Marc se înecă de uimire.

— Este încîntător, spuse.

— Încîntător e cuvîntul potrivit. Nici unul dintre voi nu va fi în plus, este adevărat... După cum știți, în cazul pepenilor ne-a fost destul de ușor să-i venim de hac unei credințe ridicule dar fără gravitate reală. A fost de-ajuns să ardem cîteva milioane de hectare de pădure, mai ales în jurul orașelor, pentru ca această epidemie să înceteze. Dar cu maimuțele, am fost la limita dezastrului. Imaginează-ți, presupune că masele contaminate de nebulie ar fi visat că o vacă — și nu o maimuță — îi vizitează în fleacare seară! Ce-ar mai fi rămas din șeptelul nostru? Gîndește-te că pentru a distruge această psihoză a trebuit să exterminăm aproape toate maimuțele, de toate speciile, care trăiesc pe Pămînt! Trebuie să notăm că, în cele două cazuri, nici o viață omenească n-a fost sacrificată și nici o acțiune n-a fost întreprinsă împotriva nefericitelor victime ale obscurantismului.

— Ceea ce este normal, aprobă Marc. Să-i faci răspunzători pe oameni, cum se întîmpla pe vremea obscurantismului, în loc să acționezi asupra lucrurilor, este cu totul irațional.

— Da, și absolut nechibzuit. Dar acum, cel mai mare dușman al nostru s-a întors. Vreau să spun: cel mai cumplit dușman al rațiunii! Fiața! Hidra!

— Hidra? biblii Marc.

Înaltul Consilier zîmbi.

— Ei, haide, poate exagerez... Orice ar fi, avem de-a face cu o amenințare

mult mai gravă decât pepenii și mai-muștele la un loc. De fapt, avem totuși un avantaj de la bun început: cunoaștem adversarul.

— B... îl cunoștii și eu ?

Înaltul Consilier frunzări dosarul lui Marc pe ecran.

— Ești cam tânăr, desigur. Un anchetator cu zece ani mai în vîrstă ar fi identificat imediat Fiara... Dar preferăm să trimitem în teren tineri care să nu aibă idei preconcepționale. Și am selectat două sau trei cazuri interesante pentru dumneata. Este vorba doar de un studiu de explorare. Apoi, vei participa la o conferință în cursul căreia diversele mijloace de luptă împotriva psihoxei vor fi analizate sistematic...

— Nu pot ști despre ce psihoză este vorba ?

— Ba da, normal. Doar pentru asta ești aici, Dangun. Îți voi spune despre ce este vorba, dragă prietene. Într-o singură frază : hidroavionul s-a întors.

Așadar, Fiara nu moare niciodată... Fiara... hidra cu o sută de capete a iraționalului, a imaginărilor, a visului... sub forma sa modernă și periculoasă de hidra-avion !

Marc își amintea vremurile fericite cînd mulțimea se năpustea în păduri pentru a culege pepeni. O afacere destul de anodină... Sigur, puteau fi regăsite milioanele de hectare de păduri incendiate. Economia lumii resimțea și acum sacrificiul. Suportase mult mai bine exterminarea maimuțelor... Oricum, Marc învățase să nu regrete niciodată ceea ce fusese sacrificat pentru ca Ordinea și Rațiunea să domnească.

Dar ce poți face împotriva mitului teribil al hidroavionului ?

Se duse într-un sat de munte la bordul unui aerobus al administrației. Călătorie banală. Tehnologia și organizarea societății atinseseră o perfecțiune aproape absolută. Dar era amuzant să constată că primul caz ce figura pe lista Înaltului Consilier se situa la aproape o mie de metri altitudine și la trei sute de kilometri de coastă, în vreme ce hidroavioanele, în principiu trebuie să coboare pe amare...

Doză ore mai târziu, Marc se întinea cu ciuva țărâni care jurau că au văzut un fel de hidra-avion plutind pe un lac. În munți. Un lac, un lac !

Ingeniozitatea Celui Viclean este fără margini ! Lui Marc îi venea să plînga de furie și de uimire. Înaltul Consilier îi prevenise că va fi greu. „Nimic asemănător cu maimuțele și pepenii. Fii gata să suporti ce poate fi mai rău”. Marc își reveni cit de cit din șoc în timpul călătoriei de întoarcere. La urma urmelor, era anchetator special. Dealtfel, reacția sa, care ar fi fost normală din partea unui cetățean indignat, părea cam excesivă pentru un profesionist obișnuit cu răutatea și oroarea. Nu ascundea ea cumva o atracție secretă către... Nu, nu ! Marc simți cîndu-i sudoarea pe spinare. Se dezlipi de spătarul scaunului și se strădui să-și îndrepte în altă parte sînuil gîndurilor. „Îți lipsește acțiunea. La momentul potrivit, vei ști să te depășești în acțiune !”

Da... Dar ce acțiune să întreprindă împotriva unui fenomen atât de ireal ?

și probabil că nici în altele n-o să joace vreo dată un rol ; bineînțeles, e posibil și să mă răzgîndesc, dar asta nimeni nu poate s-o știe dinainte ; și cum nu veți înfriză să aflați deznodămîntul, e inutil să insistăm asupra unui subiect atât de neinteresant, mai neinteresant decât oricare altul, cum ar fi de pildă creșterea intensivă în cada de baie a broaștelor Yale sau mulsul electric al caprelor de tăiat lemne.

Ajuns în camera mea, m-am instalat lângă o mobilă din stejar lustruit pe care am transformat-o mai demult în pick-up, și, acționînd întrerupătorul care închide ansamblul circuitelor făcînd astfel aparatul să funcționeze, am declanșat mișcarea platoului pe care se depuse un disc, melodia înghițită de acesta fiind extirpată prin intermediul unui ac ascuțit.

Accentele întunecate ale lui *Deep South Suite* mă cufundară cînd în letargia mea favorită iar accelerația rezultată din mișcarea pendulelor antrenă sistemul solar într-o mișcare giratorie intensificată, scurtînd durată lumii cu aproape o zi ; așa încît se făcuse ora opt și jumătate cînd mă trezii ; îmi făceam griji să n-o trezesc și pe Jasmin atingînd cu piciorul picioarele ei ispititoare, dar vai, Jasmin nici nu mă băga în seamă. Am s-o aștept mereu ; ea are pietele de apă sub soarele fierbinte și-aș vrea să-i cuprind mijlocul în brațele-mi de fier, sorbindu-i suflarea în mii de săruturi de foc.

„Opt și jumătate, mi-am spus. Și instalatorul care o fi murit de foame !..”

M-am îmbrăcat imediat și după o scurtă orientare pornii către baie. Împrejurimile mi s-au părut profund modificate, ca-n urma unor cataclisme esențiale ; am realizat însă repede că toată schimbarea consta în absența țevăriei știute, și am încercat să mă obișnuiesc cu noul decor.

Instalatorul, întins lîngă cadă, mai respira. I-am injectat niște supă prin nări, pentru că dinții îi erau încrestați pe o bară de cositor pentru sudură. De îndată ce reveni la viață se puse iar pe lucru.

— Treaba e că, îmi zise el, ce era mai important s-a făcut ; totul e retezat la nivelul pereților și acum pot s-o iau de la zero. Să-mi spuneți dacă aveți anume preferințe.

— Faceți cum știți mai bine, i-am spus. Mă bazez pe priceperea unui specialist și pentru nimic în lume n-aș vrea ca spiritul dumneavoastră de inițiativă să fie stînjinit de sugestiile mele... acel spirit de inițiativă care este, trebuie s-o recunoșc, apanajul exclusiv al breslei instalatorilor.

— Nu mă luați în balon, mă sfătuî el. În principiu înțeleg tot ; și dacă mă calci pe bățături nu mai vorbesc cu dumneata. Ce le mai place, domnule, oamenilor cu ceva carte să-i ia la vale pe toți ceilalți !..

— Vă asigur, i-am spus, că dau o înaltă prețuire celui mai mărunț din gesturile dumneavoastră, și aș vrea să nu vă îndoii de modestia mea.

— Bine, spuse el. Noroc că nu-s băiat rău. Atunci, uite ce-am să fac. Am să refac instalația exact cum

ere înainte. Totuși, s-a ocupat de ea un instalator, și un instalator are întotdeauna socotelile lui. Ade-sea îți spui: „Teava asta nu-i dreaptă!...” Și te întrebi de ce nu-i dreaptă și firește că de vină îl găsești pe instalator; dar dacă vrei să mergi până la temelia lucrurilor, există cel mai adesea o chi-chiță de care habar n-ai și atunci preferi să crezi că teava nu-i dreaptă. Când colo, e peretele. Și ca să ne întoarcem la treaba noastră, am să refac totul exact cum a fost; pe urmă sunt sigur c-o să meargă.

Mi-am reprimat o remarcă: mergea și înainte să apară el. Dar, la urma urmei, ce puteam eu pricepe? Parabola țevei drepte îmi rămăsese gravată în minte așa c-am tăcut.

Am reușit să-mi regăsesc patul. Zgomotul unor pași nervoși se auzea de la etajul de deasupra. Agasanți mai sunt oamenii ăștia; oare n-ar putea să se culce cu nervii lor cu tot în loc să clămpănească

Eventual să organizeze represalii asupra nefericitorilor „martori”, ceea ce ar fi fost nesăbuit și irațional... „Și totuși, se gândi Marc, există un mijloc!”

Era însă un mijloc înspăimântător. Al doilea caz se dovedi și mai dificil decât primul. Un băiat, fiul unui paznic de imobii, găsisese într-un pod, într-o ladă de gunoi sau cine știe unde, un magazin vechi cu o fotografie a unui hidroavion. O fotografie trucată. Opera unui bolnav — căci sănătatea mintală nu era încă universală. Și, pe de altă parte, ar fi fost irațional și aberant să te gîndești că Ordinea avea dușmani în stare să comită conștient crime împotriva poporului...

Marc nu putu obține ziarul. Se sili să privească pagina incriminată. Nu simți dezgustul violent la care se aștepta. Cîtă răutate, cîtă perversitate ie-a trebuit acestor oameni, copilului, părinților și celorlalți, pentru a dibui un hidroavion în peisajul senin și obisnuit. Da, obiectul fantasmatic era acolo, discret, ascuns... Fără flotoare, dealtfel abia vizibile, ai fi putut confunda monstruoasa reprezentare cu un avion rațional.

Marc făcu un scurt discurs asupra Ordinii și Rațiunii, ultimele și cele mai mari cuceriri ale poporului. Apucă bucata de hîrtie murdărită de acest gunoi și o atașă la raport. Purtase deja, în servieta sa blindată, lucruri la fel de infame. Grea meserie avea!

Reflecta calm, în trenul de mare viteză care rula ca o rivnă demnă de toate laudele către Mediterana și cel de-al treilea caz. Acesta semăna mult cu primul, dar numărul „martorilor” părea mai important. Erau vreo zece, pescari, țărani, rezidenți, turiști și jandarmi, care declarau că văzuseră un hidroavion alb aterizînd pe un lac la malul mării...

Un hidroavion alb! Desigur, diavolul a știut întotdeauna să se deghizeze în inger!

Da, se gîdea Marc. Există un mijloc de a ataca psihoza lovind în inima răului. Trebuiau distruse toate obiectele zburătoare: avioane, elicoptere, rachete, navete, dirijabile etc. Pentru a salva Ordinea și Rațiunea, omenirea trebuia poate să-și amputeze aviația... Dar va rezista oare societatea la acest tratament de șoc? Poate, cu condiția să se păstreze zece sau douăzeci la sută dintre aparate. Doar se păstrasera, mai mult sau mai puțin în secret, în anumite grădini zoologice, un mic număr de maimuțe destinate salvării speciei.

Marc își petrecu noaptea la hotel. În coșmarurile sale, îi apăru Fiara. Avea o sută de capete. Fiecare cap avea două limbi. Și fiecare limbă îi lîngea cu dragoste, pe el, anchetatorul special al Ordinii Rațiunii!

Dimineața, primi un apel de la finalul Consilier Brenza.

— Atunci, Dangun, presupun că te-ai gîndit la un mijloc radical pentru a extirpa răul?

— Eh, da, domnule Înalt Consilier.

— Cu toții ne-am gîndit la asta. Dar operația ar risca să declanșeze un grav conflict între Ordine și State. N-o vom

• Adolescentă.

Foto: V. BOGDĂNET

face decît în ultimă instanță. Trebuie să încercăm să găsim altceva!

Pe la mijlocul după-amiezii, o veste se răspîndi pe coastă, prin sate și rezidențe: **A venit! Marc interoga niste matorî binevoitori, volubili (păreau posedati). Grupul se împrăști. Toată lumina alergă spre lacul scintilelor din sud, cam la doi kilometri.**

Marc își rezervă cincisprezece secunde pentru a-și hotărî atitudinea. Cinci secunde mai târziu, într-adevăr, se instala într-un Ford Kickaha al unui crescător de cai care se năpustea spre hidroavion, groază, nici o scîrbă. Ar fi vrut s-o refuze în numele Ordinii și Rațiunii, dar îi lipsea forța necesară. Reflecta: „Asadar, oamenii au putut face dintr-o imagine de coșmar această minunată mașină cu jini blinde de pasare mărînă...”. O fată veni dinspre lăc, zimbătoare, despletită, spunînd:

— Am fost înăuntru. Cabina e captușită cu roșu. Pilotul e foarte tînar și foarte frumos. Radiotelegrafistul e femeie!

Marc se rugă: „Dumnezeule al rațiunii, fă să fie adevărat!”. Apoi aparatul începu să luncce pe apa liniștită. Elicele se învîrteau ca acelea ale oricărui avion... Cînd decola, un elicopter apără dinspre mare.

— O să-l doboare. Strigă cineva.

Marc dădu din cap.

— Nu, nu pot nimic împotriva lui. Hidroavioanele nu există: este invulnerabil!

Elicopterul se îndepărtă. Hidroavionul se cutunda în cer, încet, încet. Marc își întinse brațele către patia albă gata să dispară la orizont. Un gînd păcătos îi apără în minte: „Aș vrea să nu mor niciodată!”. Și lacrimile i se scurgeau pe obraji. Strigă laolaltă cu ceilalți:

— La revedere! La revedere!

Marc aștepta patru zile înainte de a cere o audiență Consilierului Brenza. Patru zile și patru nopți aproape albe, întrerupte doar de cîteva ore de somn înfrigurat...

Se hotărî în sfîrșit, și audiența îi fu acordată foarte repede.

Situația este foarte gravă, domnule Înalt Consilier, spusese el de cum intră.

— Este, Dangun, fu de acord Brenza.

— Nu văd decît o soluție: trebuie să atacăm răul cu răul!

— Nu înțeleg. Explică-te!

— Trebuie să construim hidroavioane. Zeci de mii, milioane de hidroavioane raționale... Fața lumii va fi schimbată.

Ideea fu aplicată. Nu i se atribui niciodată lui Marc Dangun, ci șefului Ordinii, ceea ce era normal. Doar rezultatul interesa. Cîrind sute de milioane de hidroavioane apărură pe planeta: așa începu a Treia Renaștere.

Oricine urca la bordul unui hidroavion gîndea ca și Marc prima oară: „Aș vrea să nu mor niciodată!”, și devenea nemuritor.

Omenirea fiind atunci total cîștigată de rațiune, Ordinea hotărî să dispară pentru totdeauna.

În românește de

Constantin PAVEL

în capul vecinilor? Am cedat evidenței: firește că nu.

Imaginea lui Jasmin mă obseda mai mult decît orice și o blestemam pe maică-sa care o-ndepărta de mine cu o reacredință de nimic motivată. Jasmin are nouăsprezece ani, și știu că a mai cunoscut și alți bărbați în afară de mine: motiv în plus ca să nu șovăiesc să mă primească la sînul ei; numai maică-sa și invidia ne stau în cale. M-am silit să gîndesc la ceva foarte diferit, la o răutate gratuită, dar atît mi-a fost de chinuitor să-i concep forma exactă, materializată cu ajutorul unor sforicele de bumbac roșii și albe, încît am leșinat la rîndul meu pentru o bună bucată de timp. În baie, vîljiul lămpii de benzină îmi ține visul cu franjuri albastri, inegal oxidați.

II

Instalatorul a rămas la mine patruzeci și nouă de ore în șir. Eram departe de a întrevădea sfîrșitul acestei operații și am trecut în holul de la intrare ca să ajung la bucătărie, cînd am auzit bătăi în ușă.

— Deschideți!.. striga cineva. E urgent!..

Am deschis și am văzut-o pe vecina de deasupra care stătea în fața mea, indoliată. Chipul ei purta semnele unei nenorociri recente și apa șiroia din hainele ei pe covor. Părea să fi ieșit din Sena.

— Ați căzut în apă? am întreb-o cu un real interes.

— Îmi cer scuze că vă deranjez, domnule, îmi zise ea. Dar la mine este inundație... Am chemat un instalator care trebuia să vină acum trei zile...

— Păi este unul la mine, i-am zis. Ar putea să fie cel chemat de dumneavoastră?

— Cei șapte copilași ai mei s-au înecat, îmi zise ea. De-abia de mai respiră cei doi mai mari... apa nu le-a trecut încă de bărbii... Dar dacă instalatorul mai are de lucru la dumneavoastră... n-aș vrea să deranjez...

— Nu m-aș mira să se fi înșelat, am spus. Ca să fim împăcați, mă duc să-l întreb. În definitiv, baia mea nu-mi făcuse nici un necaz.

III

Cînd am intrat în baie, tocmai termina o sudură în formă de iris, care orna o porțiune goală a peretelui.

— Cred că merge deja, îmi zise el. Am făcut totul din nou exact ca mai înainte; am mai adăugat doar cîteva suduri pentru că sudurile îmi ies cel mai bine, și să știți că îmi place lucrul bine făcut.

— Vă cheamă o doamnă, am spus. Nu cumva trebuia să ajungeți la etajul de deasupra?

— Asta nu-i patru, aici?

— Nu, am spus. Este trei!

Păi atunci m-am înșelat, conchise el. Mă duc să văd ce-i și cu doamna aia. Nota de plată o s-o primiți de la firmă. Dar să nu vă pară rău... Întotdeauna este într-o baie ceva de lucru pentru un instalator.

INTREPRINDEREA DE PRODUCȚIE, PRESTĂRI SERVICII ȘI CONSTRUCȚII PIATRA NEAMȚ

STR. CUEJDI — TELEFON : 938/1 51 60 ȘI 1 68 50

Inițiată în anul 1975, Întreprinderea nemțeană își va tripla în anul care vine producția marfă, iar pînă în anul 1990 se prelinină o dublare a producției față de nivelul actual. Indicatorii realizați ritmic și la cote superioare situează întreprinderea printre unitățile fruntașe pe ramură, avînd și ponderea cea mai importantă în cadrul sistemului CENTROCOOP „Marca fabricii” onorată fără nici un fel de rabat, a făcut din tinăra întreprindere un partener serios, apreciat de beneficiari bine plasat în opinia, deopotrivă a partenerilor interni și externi.

Răspîndite pe întreaga rază a municipiului și în comunele județului, rețerele IPPSC-ului sînt pretutindeni elemente de referință.

● UN NOU TIP DE GENERATOR PENTRU SUDURĂ

Invenția poartă marca IPPSC — PIATRA NEAMȚ și este foarte solicitată la întreaga scară a economiei noastre. De altfel „Direcția directivării” menționînd că „această soluție reprezintă o importanță deosebită” a recomandat „extinderea acestui tip de generator în toată economia națională pentru unitățile care au posturi fixe de sudură”.

Întreprinderea exporță produse prelucrate din lemn, garnituri de cauciuc rezistente în medii chimice și corosive, curele pentru mașini de cusut industriale etc. toate proiectate și finisate la scara celor mai înalte exigențe.

I.P.P.S.C. PIATRA NEAMȚ

Produce și livrează:

- Confecții textile
- Tricotaje
- Țesături bumbac
- Încălțăminte din piele
- Mobilier pentru holuri, dormitoare, sufragerii
- Mobilier pentru bucătărie
- Mobilier pentru spații comerciale
- Lăzi din lemn
- Produse tehnice din cauciuc
- Produse prelucrate din mase plastice

Din 1987, singura întreprindere din țară producătoare de ferite va debuta cu alte repere inedite, interesind o largă categorie de beneficiari. Este vorba de **NOUA SECȚIE PENTRU PRODUCEREA DE PERII COLECTOARE PENTRU MAȘINI ELECTRICE ROTATIVE.**

Emanatie a eforturilor de puse de întreg colectivul de oameni ai muncii de aici (în rîndurile căruia se cuvine subliniat aportul **ATELIERULUI DE CERCETARE-PROIECTARE**, în frunte cu ing. Constanța Păuneșcu, șeful atelierului, ing. Radu Rudiev, maestrul Manta Radu — șeful atelierului de prototipuri, sub atență și pasionată îndrumare a directorului ing. Aurel Diu și ing. Virgil Băncilă, director comercial în colaborare cu institutul specializat — I.C.P.E. — București, gama de noi produse anunțate vin să adauge importante dimensiuni procesului complex de modernizare a industriei noastre.

PERII COLECTOARE

*Nou
la
Ferite
Urziceni*

**Calitate =
competitivitate**

Firmă căutată deopotrivă de parteneri interni și externi (30 la sută din producție este destinată exportului — dintre beneficiari cităm: Ungaria, Polonia, Bulgaria, Coreea, R.F.G., Italia, Turcia ș.a.). Întreprinderea ialomițeană continuă să evolueze cu importante contribuții pe treptele progresului tehnic.

publ. m.

M. I. Et.

INTREPRINDERE DE FERITE URZICENI

DN. 2 KM. 57,5 COD 8230 JUDEȚUL IALOMIȚA
TELEFON CENTRALĂ — 5 11 00, 5 11 04 — SECRETARIAT — 5 14 82
TELEX 8 21 12

PERII COLECTOARE

„CATALOGUL” PERII COLECTOARE PENTRU MAȘINI
ELECTRICE ROTATIVE OFERA TUTUROR CELOR
INTERESAȚI INFORMAȚII STRICT NECESARE BUNEI
CUNOAȘTERI A NOII SECȚII CE VA PRODUCE
ÎNCEPÎND CU ANUL 1987.

MATERIALUL DOCUMENTAR AL ACESTUI CATALOG
NU ESTE LIMITATIV. EL, POATE FI COMPLETAT
DE ÎNTEPRINDERE PRODUCĂTOARE CU ALTE
MĂRCI CARE VOR ÎNTRA ÎN PROGRAMUL
DE FABRICAȚIE PE MĂSURA REZULTATELOR
OBTINUTE DIN CERCETARE ȘI PRIN COLABORAREA
CU INSTITUTUL SPECIALIZAT PE ACEASTA
PROBLEMĂ — I.C.P.E. BUCUREȘTI.

PRINCIPALELE GRUPE DE MARCI CALITATIVE
DIN CARE SE CONFECTIONEAZA PERIILE, SÎNT :

1. SEMIFABRICATE BACHELITGRAFITICE — BGR
2. SEMIFABRICATE CARBONICE DURE — CDR
3. SEMIFABRICATE ELECTROGRAFICE — EGR
4. SEMIFABRICATE METALGRAFITICE — MGR

ÎNTEPRINDERE DE APARATAJ ELECTRIC ȘI DE INSTALAȚII TITU

Strada Gării nr. 79, Titu, Jud. Dimbovița,
Telefon : (90) 14 79 55, 14 79 68

publi_o

Printre unitățile cu un binemeritat prestigiu din județul Dimbovița, ÎNTEPRINDERE DE APARATAJ ELECTRIC ȘI DE INSTALAȚII TITU, este cunoscută datorită succesele obținute în realizarea de aparataje electrice de joasă tensiune. Cele peste 250 de produse cu aplicații industriale și casnice, care fac faima întreprinderii, au o linie de prezentare modernă, fiind fabricate în mai bine de 400 de variante constructive.

Întreprinderea este dotată cu o secție de bachelită și cu o secție de sculărie bine utilitate, ceea ce îi permite să onoreze în bune condiții comenzile beneficiarilor, calitatea produselor fiind recunoscută și apreciată tot mai mult și peste hotare. De asemenea, aici s-au realizat scule de mare randament, ștanțe de mare precizie, instalații de sudat prin puncte, dispozitive de control și de măsurare a parametrilor produselor, iar prin autodotare mașini de executat contacte, obținându-se substanțiale economii de valută.

Printre preocupările constante în activitatea I.A.E.I. TITU se înscriu înnoirea și diversificarea neconținută a producției pentru ridicarea calității, diminuarea consumurilor de metal și energie, creșterea gradului de mecanizare și automatizare a proceselor tehnologice, valorificarea unor resurse materiale și energetice recuperabile etc.

Caracteristicile tehnice ridicate și aspectul plăcut fac ca aceste produse să fie competitive atât pe piața internă, cât și pe cea externă, realizându-se în două variante: albă și maro.

Una dintre principalele caracteristici constă în faptul că pot fi combinate după dorințele beneficiarului și în seturi de 2,3 sau 4 aparate.

DIN NOMENCLATORUL PRODUSELOR
MARCA I.A.E.I. - TITU

INTREPRINDEREA DE APARATAJ ELECTRIC ȘI DE INSTALAȚII TITU

INTRERUPĂTOR SIMPLU STANDARD	COD : 06001
INTRERUPĂTOR SIMPLU SUPER	COD : 06002
INTRERUPĂTOR SIMPLU CU LAMPĂ STANDARD	COD : 06004
INTRERUPĂTOR SIMPLU CU LAMPĂ SUPER	COD : 06005
INTRERUPĂTOR LUMINĂ STANDARD	COD : 06007
INTRERUPĂTOR LUMINĂ SUPER	COD : 06008
INTRERUPĂTOR SONERIE STANDARD	COD : 06010
INTRERUPĂTOR SONERIE SUPER	COD : 06011
INTRERUPĂTOR SCARĂ STANDARD	COD : 06013
INTRERUPĂTOR SCARĂ SUPER	COD : 06014
INTRERUPĂTOR DUBLU STANDARD	COD : 06019
INTRERUPĂTOR DUBLU SUPER	COD : 06020
COMUTATOR CRUCE STANDARD	COD : 06022
COMUTATOR CRUCE SUPER	COD : 06023
COMUTATOR DUBLU SCARĂ STANDARD	COD : 06025
COMUTATOR DUBLU SCARĂ SUPER	COD : 06026
COMUTATOR CUMPANĂ STANDARD	COD : 06028
COMUTATOR CUMPANĂ SUPER	COD : 06029
INTRERUPĂTOR SONERIE DUBLU STANDARD	COD : 06031
INTRERUPĂTOR SONERIE DUBLU SUPER	COD : 06032
INTRERUPĂTOR BIPOLAR STANDARD	COD : 06071
INTRERUPĂTOR BIPOLAR SUPER	COD : 06072
PRIZA CU C.P. STANDARD	COD : 07002
PRIZA CU C.P. SUPER	COD : 07003
PRIZA FĂRĂ C.P. STANDARD	COD : 07024
PRIZA FĂRĂ C.P. SUPER	COD : 07027

Observație : Standard — nuanțe maro.
Super — nuanțe alb.

SONERIE „TRIL”	COD : 04001
SONERIE „TRIL” CU TRANSFORMATOR	COD : 04002
SONERIE „BING-BANG”	COD : 04007
SONERIE „SONG”	COD : 04008
SONERIE „DNTON-TCHNO”	COD : 04009
SONERIE „DING-DONG” CU TRANSFORMATOR	COD : 04010
SONERIE „TICINO”	COD : 04012
SONERIE „SCHARM”	COD : 04013
VARIATOR DE LUMINĂ S.T.	COD : 949
VEIOZĂ CU VARIATOR	COD : 998
VEIOZĂ CU VARIATOR ȘI INTRERUPĂTOR SENZITIV	COD : 965
VARIATOR DE LUMINĂ PE CORMON	COD : 271
VARIATOR DE LUMINĂ CU PRIZA	COD : 948
SONERIE MUZICALĂ	COD : 980
TESTER BATERIE AUTO	COD : 862
VARIATOR DE LUMINĂ DE PUTERE MAX. 5 000 W	COD : 955
REOSTAT REGLARE ILUMINARE BORD	COD : 824
PRIZA INDUSTRIALĂ FIXĂ 16A/220V-240V	2P+ = COD : 738
PRIZA INDUSTRIALĂ 16A/220V-240V	2P+ = (6h) COD : 737 F
FIȘĂ INDUSTRIALĂ 16A/220V-240V	2P+ = COD : 737 F
PRIZA INDUSTRIALĂ FIXĂ 16A/380V	3P+ = (6h) COD : 728
PRIZA INDUSTRIALĂ FIXĂ 32A/380V	3P+ = (6h) COD : 730
PRIZA SI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+ = (6h) COD : 703
PRIZA SI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+ = (6h) COD : 703 A
PRIZA SI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+ = (6h) COD : 704
PRIZA SI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+ = (6h) COD : 204 A
PRIZA SI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 715
PRIZA SI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 707
PRIZA SI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 63A/500V	3P+N+ = (7h) COD : 708
PRIZA INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 750
PRIZA INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 749 F
FIȘĂ INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 749 F
PRIZA INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 640
PRIZA INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 639 F
FIȘĂ INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 639 F
PRIZA INDUSTRIALĂ 63A/500V	3P+N+ = (6h) COD : 08001
FIȘĂ INDUSTRIALĂ 63A/500V	3P+N+ = (6h) COD : 08002
FIȘĂ INDUSTRIALĂ FIXĂ DE PANOU 16A/220V-240V	2P+ = COD : 080090
FIȘĂ INDUSTRIALĂ FIXĂ DE PANOU 16A/380V	3P+ = (6h) COD : 08010
FIȘĂ INDUSTRIALĂ FIXĂ DE PANOU 16A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 08011
FIȘĂ INDUSTRIALĂ FIXĂ DE PANOU 32A/380V	3P+ = (6h) COD : 08012
FIȘĂ INDUSTRIALĂ FIXĂ DE PANOU 32A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 08013

INTREPRINDEREA DE POSTAV BUHUȘI

STR. LIBERTAȚII NR. 36

TELEFON 932/6 13 00, TELEX 2 12 41 — BUHUȘI — BACĂU 5536

publi_o

Cultivînd tradițiile și talentul creator moștenit de oamenii acestor locuri, buhușenii au continuat munca de pionierat, fiind în primele rînduri ale celor ce lansează tehnologii și creații noi. Aici s-au lansat în fabricația textilă primele șarje de relon, de melană, de terom, de poli-propilenă, realizate de industria noastră chimică. Aici a pornit prima linie de filatură pieptănată cu laminoare de mare întindere montate în țară. Aici se testează și primesc girul de calitate utilajele românești pentru industria lînii. De aici au pornit și pornesc cadre de înaltă calificare fapt ce a făcut ca în decursul anilor Intreprinderea de Postav Buhuși să-și câștige pe drept cuvînt renumele de „a doua facultate a specialiștilor din industria lînii”.

Marca Intreprinderii de Postav Buhuși este apreciată pe toate continentele, de nenumărați clienți în țări cu tradiție: U.R.S.S., S.U.A., R.F.G., Italia, Franța, Anglia, Olanda, Canada, R.D.G., Turcia, Kuweit și multe altele.

Pe modernele utilaje ale filaturii buhușene se realizează o gamă bogată de fire, inclusiv extrafine, din 100% lînă, lînă în amestec și 100% fibre chimice, normale sau cu efecte, pentru îmbrăcăminte și pentru tricotaje.

În filatura cardată se produc fire destinate țesăturilor pentru îmbrăcăminte, pături, covoare, din orice fel de materie primă.

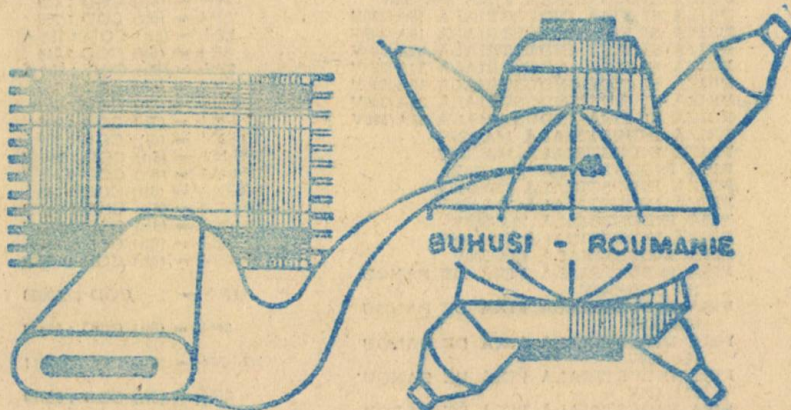
- costume pentru toate anotimpurile
- rochii
- pardesie într-o paletă largă de desene și culori
- paltoane
- pleduri, pături în desene clasice și jaquard
- covoare
- articole tehnice (filtre industriale, pinză pentru inserții și pentru ambalaje)
- fibre cardate pentru tricotaje
- fire pieptănate pentru tricotaje
- fibre cardate pentru țesături
- fire pieptănate pentru țesături

● **Țesătoare de înaltă calificare** realizează pe mașinile de țesut automate, îmbrăcămintea dumneavoastră în peste o mie de desene și poziții coloristice.

● **Innobilarea țesăturilor**, conferirea unor caracteristici și proprietăți care dau tușeul pe care-l preferați se realizează în secția de finisare.

● În secția profilată pe produse voluminoase se execută o bogată paletă de pături și covoare în desene clasice și jaquard.

● Laboratorul atestă calitatea cu care textiliștii buhușeni se mîndresc și tot aici, activitatea de cercetare împreună cu cea de creație pun bazele viitoarei producții.

PRODUCE :

- PANOURI COMPLEXE ELECTRICE, ELECTRONICE ȘI ELECTROPNEUMATICE PENTRU TOATE RAMURILE ECONOMIEI NAȚIONALE.
- INSTALAȚII COMPLEXE DE AUTOMATIZARE PENTRU CONDUCEREA ȘI SUPRAVEGHEREA PRODUSELOR TEHNOLOGICE.
- PANOURI ELECTRICE PENTRU DISTRIBUIREA ENERGIEI ELECTRICE.
- TABLOURI DE COMANDĂ ȘI AUTOMATIZARE PENTRU MAȘINI-UNELTE.
- ÎN COLABORARE CU FILIALA IPA BACĂU PRIN PROIECTARE POATE ASIMILA ȘI EXECUTA ÎN CADRUL REVIZIILOR ȘI REPARAȚIILOR INSTALAȚII COMPLEXE DE AUTOMATIZARE PROVENITE DIN IMPORT

LIVREAZĂ :

- PRODUSE DE CALITATE SUPERIOARĂ LA PREȚURI COMPETITIVE.
- COLABOREAZĂ :**
- CU BENEFICIARIII PENTRU PROIECTAREA ȘI REPROIECTAREA DIVERSELOR INSTALAȚII.

ASIGURĂ :

- COLABOREAZĂ CU BENEFICIARIII PENTRU PROIECTAREA ȘI REPROIECTAREA DIVERSELOR INSTALAȚII

POSEDĂ :

- PUTERNICE ATELIERE DE PROIECTARE MECANICĂ ȘI ELECTRICĂ.
- SECȚII DE PRODUCȚIE ÎNZESTRATE CU UTILAJE DE ÎNALȚĂ TEHNICITATE ȘI PRODUCTIVITATE.

T. M. U. C. B.

ANTREPRIZA DE MONTAJ BACĂU
BULEVARDUL 6 MARTIE NR. 39, TELEFON 931/1 44 18,
TELEX 2 13 25

publi. a-

● A.M.U.C.B. — O FIRMĂ PREZENTĂ LA TOATE MARILE
INSTALAȚII INDUSTRIALE DIN JUDEȚELE MOLDOVEI
ȘI CHIAȚ DIN ALTE ZONE ALE ȚĂRII.
MONTORI, LĂCĂTUȘI, MAÎȘTRI, TEHNICIENI, INGINERI
CU O ÎNALTĂ PREGĂTIRE PROFESIONALĂ ȘI O BOGATĂ
EXPERIENȚĂ, OAMENI CARE AU DURAT CU MÎINILE
LOR URIAȘELE CETĂȚI ALE CHIMIEI DIN BORZEȘTI,
SĂVINEȘTI, BACĂU, ROMAN, ADJUD, PRECUM
ȘI NUMEROASE INSTALAȚII ȘI CAPACITĂȚI DE PRODUCȚIE
DIN ALTE RAMURI ECONOMICE.

● COLECTIVUL DE LA ANTREPRIZA DE MONTAJ BACĂU
(T.M.U.C.B.) EXECUTĂ LUCRĂRI COMPLEXE DE MONTAJ
NECESARE OBIECTIVELOR INDUSTRIALE DIN DOMENIILE
INDUSTRIEI CHIMICE, PETROCHIMICE, METALURGICE,
CONSTRUCȚII DE MAȘINI, CELULOZĂ ȘI HIRTIE,
MATERIALE DE CONSTRUCȚII.

● CONSTRUIEȘTE REZERVOARE DE CAPACITATE CUPRINSĂ
ÎNȚRE 100—10 000 MC, FOLOSIND METODA RULĂRII
ȘI EXECUTĂ ȘI MONTAJUL ACESTORA.

● ANTREPRIZA BACĂU A T.M.U.C.B. EXECUTĂ LA UN ÎNALT
NIVEL CALITATIV LUCRĂRI DE PRELUCRARE ȘI SUDURĂ
ÎN TITAN (TABLĂ ȘI ȚEAVĂ) PENTRU UTII A JE
ȘI INSTALAȚII TEHNOLOGICE.

● PRODUCE ÎNCĂLȚĂMINTE ELEGANTĂ, COMODĂ, DURABILĂ, DIN PIELE ȘI ÎNLOCUITORI, PENTRU FEMEI, BĂRBAȚI ȘI COPII.

TOT AICI SE CONFECTIONEAZĂ SETURI COMPLETE (POȘETĂ, ÎNCĂLȚĂMINTE, CORDON) DIN PIELE DE CÂRĂ.

● COTIDIAN ●

● MARCA „COTIDIAN” A ÎNTREPRINDERII „PARTIZANUL” SE BUCURĂ DE CELE MAI BUNE APRECIERI PE PIAȚA EXTERNĂ.

O DOVADĂ CONVINGĂTOARE O CONSTITUIE, ÎN ACEST SENS, ȘI FAPTUL CĂ EA ÎNTREȚINE RELAȚII COMERCIALE CU FIRME DIN 15 ȚĂRI ALE LUMII, PRINTRE CARE: S.U.A., U.R.S.S., ANGLIA, R.F.G., BULGARIA, SUECIA, OLANDA, FRANȚA, POLONIA.

Partizanul

I.C.S.A.P. BACĂU

BD. UNIRII NR. 2 TELEFON : 4 53 12

publi.o

Unitate frunteasă pe țară atât pentru calitatea produselor, cât și pentru servirea promptă și ireproșabilă a consumatorilor.

Distinsă în anul 1985 cu Ordinul Muncii clasa I.

În anul 1986 s-a situat pe unul din primele locuri în întrecerea socialistă.

Dispune de o rețea completă cu numeroase profile care în anul precedent a fost întregită cu încă trei noi tipuri de unități:

- Pizză Parcul trandafirilor
- Barul „Calipso”
- Cafetăria „Pinguinul” profilată pe desfacerea specialităților de înghețată.

Întreprinderea dispune de personal cu înaltă calificare, dintre care se evidențiază în chip deosebit maestrul în arta culinară TEODOR STOLERU — triplu medaliat la concursul internațional de gastronomie, Praga 1986.

Calitatea preparatelor, diversitatea lor alcătuirea echilibrată a meniurilor și toate noutățile care apar în domeniu sînt amplu prezentate în fiecare an în tradiționala „Gală a expozițiilor” ajunsă în 1986 la cea de a XV-a ediție.

Pentru elevi și copii, restaurantele „Pensiune” Scala, Lacto-Aeroport și Pizză Parcul trandafirilor (nou înființată) pun la dispoziție o gamă variată de meniuri complete la prețuri accesibile.

Vizitați
cu încredere
unitățile
I. C. S. A. P.
Bacău

● **SERVIRE
IREPROȘABILĂ**

RESTAURANTE :

- SELECT
- PARC
- POPASUL MOLDOVENILOR
- PASAJ
- GARĂ
- UNION —
- CASCADEA
- PIZZA PARCUL TRANDAFIRILOR

COFETĂRII :

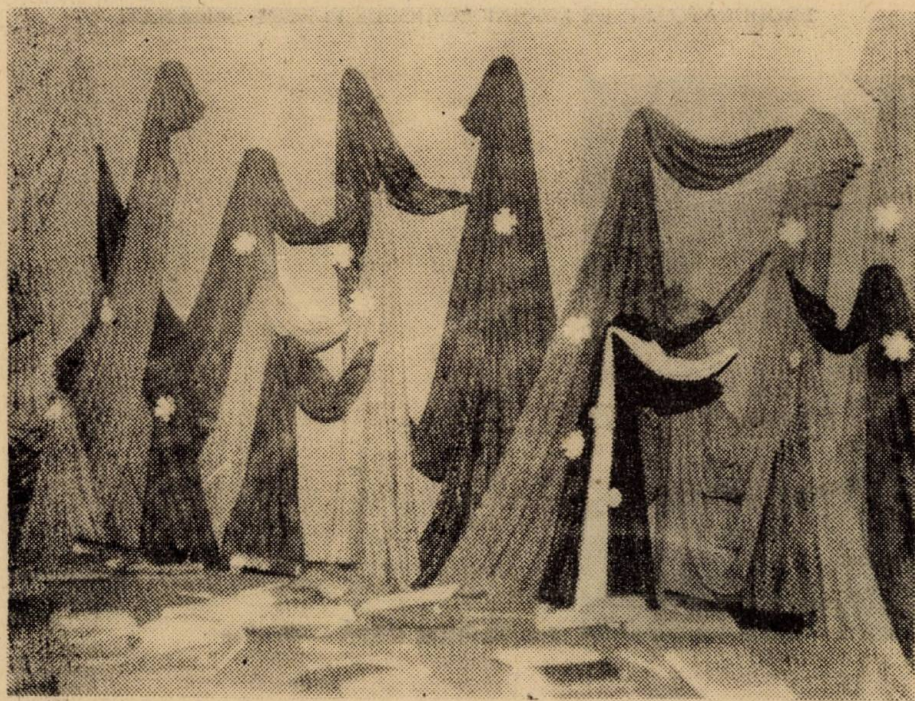
- PASAJ
- NUFĂRUL
- SELECT
- AMANDINA
- PINGVINUL

PATISERII :

- MOLDOVEANCA
- GARĂ
- TIC-TAC
- PIAȚA

● PRODUCE UN BOGAT SORTIMENT DE ȚESĂ-
TURI DIN LÎNĂ ȘI LÎNĂ ÎN AMESTEC CU FIBRE
CHIMICE PENTRU TOATE DESTINAȚIILE, CU GRAD
RIDICAT DE PURTABILITATE;

● COLECȚIA OFERITĂ PE PIAȚA INTERNĂ ȘI
LA EXPORT ASIGURĂ ELEGANȚĂ, FARMEC ȘI
RAFINAMENT;

M. I. C. M. — G. I. P. M. A.

ÎNTEPRINDEREA MECANICĂ „CEAHLĂUL“

PIATRA NEAMȚ

Strada Dumbavei nr. 6, Telefon : 1 58 20, Telex : 25216
Cont vir. : 30.167.01.01, B.N.P.N.

Opțiuni în conducere :

- EFICIENȚĂ ; ● CALITATE ; ● ANGAJARE CONȘTIENȚĂ ;
- PARTICIPAREA TUTUROR LA ACTUL CONDUCERII.

ÎNTEPRINDEREA MECANICĂ „CEAHLĂUL“
PIATRA NEAMȚ

ESTE NOMINALIZATĂ ÎN CADRUL C.A.E.R. CA SINGURĂ
PRODUCĂTOARE DE MAȘINI AGRICOLE PENTRU SEMĂNAT.

Ing. TEODOR GĂFĂ — director

Impresionantă „baza” și „raza” de acțiune a INTREPRINDERII JUDEȚENE DE GOSPODĂRIE COMUNALĂ ȘI LOCATIVĂ — NEAMȚ ! Intr-un anume sens, întreprinderea, a cărei „rețea” se întinde în profunzime, pe orizontală dar și pe verticală, pe întreaga suprafață a Neamțului, este un „centru vital” fără de care existența oamenilor de pe aceste înfloritoare plaiuri moldovene ar fi de neconceput ! Sint cu atât mai meritorii laurii care au încoronat eforturile „gospodăriei” acestora de-a lungul anilor.

OFICIUL DE CALCUL

Oficiul de calcul al I.J.G.C.L.—Neamț a intrat în funcțiune nu cu mulți ani în urmă (1984), dar a devenit repede „creierul” acestui mare organism care este întreprinderea nemțeană. Este de menționat că așa cum ne iniția în aparent miraculosul domeniu al informaticii matematicianul Dragoș Drelciuc, pe linie de minisisteme, dotarea Oficiului este unică în țară. Deja, și alți informaticieni din ale centre s-au împărtășit din experiența acumulată de aici.

Din JURNAL i-102 (un material documentar elaborat de Oficiul de calcul destinat informării celor interesați — informaticieni și alți specialiști) aflăm — dacă mai era nevoie ! — că „în spatele fiecărei aplicații trecute pe calculator stau zeci și sute de ore de muncă asiduă, atât din partea programatorilor, cât și a operatorilor

pe calculator, la găsirea unor soluții tehnice optime, pentru ca efectul economic să fie maxim”.

Realizatorii Jurnalului i-102 (alături de mat. Dragoș Drelciuc au lucrat ing. Mircea Burchi, mat. Ana Drelciuc, mat. Nicolae Meicu, ing. Cornel Dinu și ing. Dorina Brabieru) anunță apropiate noutăți în tehnica de calcul electronic cu ajutorul minicalculatoarelor din dotare. Este vorba în primul rând de modul de introducere a datelor în calculator care nu se mai face prin „cartele” ci prin mijloace video (pe Displayuri), ceea ce conduce logic la reducerea consumurilor de hîrtie. În curînd se va pune pe calculator conducerea stației de epurare. Apoi se intenționează ca fiecare compartiment și unitate beneficiară să utilizeze în mod direct calculatorul, astfel ca pregătirea, controlul și introducerea datelor să se facă „la sursă” ! Dacă la acestea și multe altele, adăugăm și faptul că Oficiul de calcul execută 80 la sută din lucrările contabile ale întreprinderii, avem încă o dimensiune a „hărniciei” și perspicacității „calculatorilor” și... „calculatoarelor” din ceea ce am sugerat a fi „creierul electronic” al I.J.G.C.L.-ului din Piatra Neamț !

Un lucru cu totul inedit a realizat Oficiul de calcul la Școala nr. 3, patronată de I.J.G.C.L. Concret, s-a configurat aici un veritabil „studio de televiziune” cu șase camere de luat vederi. În curînd se va conecta un „terminal” spre a „preda” primele „lecții de teledinformatică” ! Această „emisiune” se va difuza aici, la Piatra Neamț, pentru prima oară în Moldova !

„Împărat slăvit e codrul”...

Ceea ce-l copleșește pe vizitator chiar de la intrarea în incinta parcului dendrologic — Hemeiushi, din imediata vecinătate a Bacăului, este liniștea profundă, neverosimilă, parcă semn al marilor tăine ce se vor fi petrecind în adâncurile celor cincizeci de hectare de vegetație ca-n basme... Dincolo de specialiștii Filialei zonale Moldova a I.C.A.S. — București — ingineri silvici, biologi, geografi, geologi, veritabile autorități în profesie — am întâlnit aici niște mari iubitori de natură... Liniștea inefabilă a parcului izvorăște despo-

din oameni, este liniștea și pacea de care are nevoie miracolul natural să se producă... Inevitabil gândul zboară la Codrul Eminescului, mândria acestui pământ încărcat de miresme... „Împărat slăvit de codrul”... Ei bine, pentru ca și-n veacurile ce vor veni, urmașii urmașilor noștri să se bucure și ei de aromele ozonate, sănătoase, ale „riului și ramului” românesc, cercetătorii, proiectanții, toți cei înfrățiți prin vocație cu „aurul verde”, muncesc fără ostentare să sporească zestrea silvicolă a țării, știută fiind marea însemnatate a pădurii în viața planetei...

„Prunci de arbori”...

Parcul dendrologic — Hemeiushi — el însuși ade-vărat monument al naturii... Clădirea unde-și are sediul Filiala este asemenea o bijuterie arhitecto-nică, înălțată la 1864...

În zorii veacului XX s-au implantat în solul Hemeiushului specii exotice, astăzi exemplare falnice, a-junse la deplină maturitate emană prospețime și vi-goare. Stațiunea a prins „contur” acum peste trei decenii (1955); dacă fon-dul inițial era de aproxi-mativ 60 de specii, până în

1967 s-au introdus încă o sută; din 1968 s-au pus bazele unui schimb de se-mințe cu peste o sută de grădini botanice din in-treaga lume. S-a reușit ast-fel să se reproducă puieți de specii lemnoase — fo-restiere și ornamentale, plantate în parc, la ora ac-tuală „colecția” însumând peste 700 specii lemnoase, în pepinieră ieșiți fiind la soare, puieți, „prunci” de arbori, a încă 400 specii.

Specialiștii Hemeiushului, pe lângă preocuparea sta-

tornică de ameliorare a fondului forestier național, își fac un titlu de laudă din a crea „natură”, „na-tură frumoasă” care să bucure ochiul și sufletul! Furat de privelisti, visător pe aleile parcului, îndră-gostitul de natură va avea nu puține revelații, specii de interes forestier sau or-namental, îmbogățind te-zaurul de sublim al mar-ului arhitect natura, în fo-losul nostru al oamenilor, ca și al tuturor celorlalte intrupări adăpostindu-se la umbra darnicului codru...

VASTA ARIE DE ACTIVITATE

Filiala zonală „Moldova” a Institutului de Cercetări și Amenajări Silvice, cu sediul în comuna Hemeiuiș—Bacău are ca nobilă îndatorire să rezolve toate problemele de cercetare și amenajare a pădurilor, de corectare a formațiunilor torențiale, urmărind generalizarea rezultatelor cercetării științifice în producție, în județele Bacău, Botoșani, Iași, Galați, Neamț, Suceava, Vaslui și Vrancea. Iată pe scurt orizontul în care acționează cei peste patru sute de autentici „poeți” (= creatori, întemeietori) ai codrului carpatin :

1. Stațiunea de cercetare de la Cimpulung Moldovenesc este profilată pe ameliorarea și cultura molidului și pe cercetări în domeniul stațiunilor forestiere, al semințelor și protecției pădurilor.

2. Stațiunea mixtă de cercetare și proiectare Hemeiuiș—Bacău se ocupă de regenerarea și îngrijirea amestecurilor de fag cu rășinoase, a fâgetelor și amestecurilor de foioase, de cultura bradului și a celorlalte specii de rășinoase și foioase autohtone și exotice cu perspectivă în zonă. Realizează de asemenea cercetări în pedologie, stațiuni, semințe, pepiniere și protecția fondului silvicol. Anual amenajează 80 000 hectare de păduri în centrul Moldovei.

3. Stațiunea mixtă de cercetare și proiectare Foc-

șani—Vrancea s-a consacrat studiului proceselor primare de degradare din stațiunile extreme, se ocupă de împădurirea terenurilor degradate de domeniul hidrologiei forestiere, întocmind documentații tehnice pentru corectarea torențelor și amenajarea complexă a bazinelor hidrografice torențiale. Execută lucrări de ridicări în plan.

4. Stațiunea mixtă de cercetare și producție Potoci—Bicaz este specializată în acclimatizarea, selecția, ameliorarea și creșterea salmônizilor în vișiere flotabile pe lacurile de acumulare din zona montană, producerea și valorificarea păstrăvului de consum în stația pilot și ferma piscicolă de pe lacul Bieaz.

5. Stațiunea Roman—Neamț amenajează anual 64 000 de hectare de păduri din nordul Moldovei și execută lucrări de ridicarea în plan.

6. Ocolul silvic Vidra—Vrancea este o bază experimentală pentru stațiunea Focșani asigurând ansamblul lucrărilor pe suprafața pădurilor aflate în administrare, precum și în pădurile comunale.

7. Ocolul silvic Tomnatic—Suceava constituie baza experimentală a stațiunii Cimpulung Moldovenesc, realizând totodată totalitatea lucrărilor de apărare, conservare și dezvoltare a fondului forestier administrat.

Stimați cetățeni!

- O tonă de maculatură înlocuiește o tonă de celuloză.
- O tonă de celuloză se fabrică din 3—4 mc lemn, folosindu-se 800 KWh energie electrică și 250 kg combustibil convențional.
- Pentru 3—4 mc de lemn se taie 5 arbori maturi, care, în fiecare oră produc oxigen pentru 320 de oameni și purifică 24 000 mc de aer.
- Dintr-o tonă de celuloză se poate fabrica atîta hîrtie cît ajunge pentru 12 500 de ziare, 2 500 caiete, 400 cutii de ambalaj.

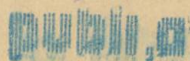
Pentru a scuti de tăiere pădurile, pentru a economisi energie electrică și termică :

— Colectați din propriile gospodării hîrțile și cartoanele refolosibile !

— Valorificați maculatura prin asociația de locatari sau rulote amplasate în cartierul dumneavoastră !

— Fiecare locuință este o adevărată mină de materiale refolosibile. Nu lăsați nici un fel de material refolosibil să se piardă !

● PENTRU ACEASTA PUTEȚI SĂ VĂ ADRESAȚI ZILNIC UNITĂȚILOR ȘI SUBUNITĂȚILOR I.J.R.V.M.R. BACĂU.

I. F. E. T. BACAU

Strada Mărășești nr. 150, Telefon : 8 11 87, 8 12 00

● ÎNTRERINDEREA FORESTIERĂ DE EXPLOATARE
ȘI TRANSPORT BACĂU CUPRINDE 8.000 DE OAMENI AI MUNCII,
ÎȘI DESFĂȘOARĂ ACTIVITATEA PE RAZA ÎNTREGULUI JUDEȚ
ȘI ARE ÎN SUBORDINE PATRU UNITĂȚI MARI : U.F.E.T. AGĂȘ,
U.F.E.T. COMĂNEȘTI, U.F.E.T. ȚONEȘTI ȘI U.M.T.C.F. BACĂU.

● EXPLOATEAZĂ ANUAL PESTE UN MILION METRI CUBI
DE MASĂ LEMNOASĂ PRELUATĂ DE LA INSPECTORATUL
SILVIC JUDEȚEAN.

PRODUCE PRIN MIJLOACE PROPRII : 200 000 m³ PARCHET,
APROXIMATIV 12 000 m³ LĂZI DE DIFERITE TIPURI,
MOBILIER ÎN VALOARE DE 52 000 000 LEI.

● ASIGURĂ :

- MECANIZAREA LUCRĂRILOR DIN EXPLOATĂRILE
FORESTIERE ;
- TRANSPORTUL MATERIALULUI LEMNOS ;
- CONSTRUCȚIA, EXPLOATAREA ȘI ÎNTREȚINEREA
A CIRCA 1 500 km DRUMURI FORESTIERE.

POPAS PENTRU SĂNĂTATEA DUMNEAVOASTRĂ LA BĂLTĂTEȘTI

În vastă „bază” a I.J.G.C.E. — Neamț se prenumără și Stațiunea Băltătești, unde rare „izvoare de sănătate” au făcut ea faima sanatoriului de aici să crească an de an. Cele 420 locuri de cazare și 1000 locuri de tratament de pînă acum, vor sporii — cum ne informa dr. Dan-Vlad Filimon cu încă 70, cite va avea noul hotel de categoria I-a (hotel-restaurant-bar) ce se va da în folosință în sezonul imediat următor. Stațiunea, prin dotările de care dispune, prin specialiștii de înaltă calificare, vă oferă posibilitatea de a trata următoarele afecțiuni :

● **REUMATISM CRONIC DEGENERATIV** — spondiloze, coxartroze, gonartroze, tendinite, miozite, celulite

● **BOLI NEUROLOGICE** — nevrite, poliradiculonevrite, sechele după accidente cerebrale vasculare, hemiplegii, paraplegii, pareze, neuroodistrofii, neuroze, lombosciatică, discopatii lombare.

● **BOLI ALE APARATULUI RESPIRATOR** — rinite infecțioase rinite alergice, sinuzite, laringotraheite, bronșite, astm bronșic.

● **BOLI CRONICE ALE APARATULUI CARDIOVASCULAR** — hipertensiune arterială, cardiopatie ischemică, arterite obliterante, varice, hemoroizi.

● **BOLI CRONICE ALE APARATULUI DIGESTIV** — gastrite, doudenite, colite, boala ulceroasă.

● **GINECOPATII** — tulburări de ciclu, metroragii, endometrite, cervicite, vaginism.

● **AFECTIUNI PEDIATRICE** — debilitate fizică, rahitism.

● **Paradontopatia** prin baza de tratament stomatologic complex.

AFECTIUNILE DE MAI SUS SE TRATEAZĂ LA BĂLTĂTEȘTI PRIN URMĂTOARELE PROCEDURI :

● acupunctură ● ionogalvanizări ● curenți diadinamici ● ultrascurte ● băi galvanice ● împachetări cu parafină ● împachetări cu nămol ● solux ● ultraviolete ● magnetodiazuf ● băi cu clorură de natriu ● aerosoli cu apă minerală ● chiropractică ● hidromecanoterapie ● duș-masaaj ● gimnastică medicală ș.a.

IMPORTANT DE ȘTIUT : Biletele se pot procura prin UNIUNEA GENERALĂ A SINDICATELOR DIN ROMÂNIA, I.T.H.R., OFICILE JUDEȚENE DE TURISM DIN ȚARĂ ȘI DIN STAȚIUNE PE TOATĂ DURATA ANULUI pentru 6, 10, 12, 18 și 21 zile.

Prețul unui bilet incluzînd masa, cazarea și tratamentul este de 68 lei pentru o persoană pe zi.

LABORATORUL PLANTAVOREL

PIATRA NEAMT

Strada Cuza Vodă nr. 47

— Telefon : 936/1 03 08

MEDICAMENTE PROPRII, ORIGINALE, COMPETITIVE PE PLAN MONDIAL

Pe strada Cuza Vodă din Piatra Neamț, din care au mai rămas cîteva „secvențe”, străjuie o clădire impozantă numită la timpul ei Vorel, după numele fondatorului.

Așa cum am început cu o „promoție” Vorel, cu meritele ei la timpul cuvenit, o altă generație — „Vorel” începe astăzi cu un farmacist ca **Isidor Grosu**, șeful acestui laborator, din inițiativa Direcției Sanitare.

CONFESIUNILE UNUI FARMACIST :

Aventura mea, să-i zic profesională, a început în anul 1982 cu un Da ! spus sus și tare !

Nu mă erijez în pionier, ascensionist, sau mai știu eu ce enciclopedist, merite au multe colegii mei de muncă și cercetare, ci în omul care vreau să muncesc, să scormonesc natura.

Știu că, alături de revelație, în munca de cercetare concură și întîmplarea, dar încerc s-o izolez prin documentare, interogații. În concepția mea, omul este cauza, iar transformările care le avem de făcut, efectul. Eu dăruiesc totul cauzei, sănătății lui pentru a fi apt de muncă.

Elaborăm opt produse pe plan național, ne organizăm și tindem spre treizeci în 1987.

Firește, nu sînt singurul care mă orientez privind necesitatea lor. În primul rînd încercăm să acoperim produsele deficitare. Or la această treabă participă: I.C.S.M.C.F. — București, I.M.F. — Iași, București și Cluj-Napoca. Mai am colegi de muncă, idei și cercetare. Apoi, și aici mi se pare îmbucurător și stimulator pentru oricare încercător de nou, sprijinul cu totul și cu totul deosebit, al organului județean de partid Neamț, ca și al Direcției Sanitare. Mai mulțumesc pe această cale : I.C.P.I.A.F. — Cluj-Napoca, T.M.U.C.B. — Șantierul Săvinești, Metalotehnica — Tg. Mureș, C.F.S. Săvinești și mulți alții.

În anul 1986 sîntem la un stadiu de dezvoltare

tehnico-organizatoric și material capabil să atingem o producție de 24 milioane lei. Dar mai avem multe de făcut. Ce ? Iată :

— Introducerea în terapeutică a produselor Plava obținute din extracte de plante standardizate. Natura ținutului ne ajută, avînd o floră foarte diversificată și de bună calitate ;

— Ne propunem realizarea tehnologiilor și metodologiei de standardizare a unui număr de 32 plante medicinale care vor intra în compoziția produselor. Ne menținem optimismul cu intrarea în producție de serie a două produse ;

— Vom intra cu secțiile de extracție și o linie tehnologică pentru obținerea comprimatelor din extracte de plante cu o producție de 75 la sută din indicatorul de plan. Sînt lucruri care ne polarizează atenția.

PENTRU SĂNĂTATEA DUMNEAVOASTRĂ

produsele farmaciei-verzi
PLANTAVOREL

medicamente proprii, originale,
competitive pe plan mondial

- EXPECTORANT
- DIURENOB
- HEPATOBIL
- HIPOTENS
- SEDOCALM
- NORMOPONDEROL
- RHAMNOLAX

În curînd cifra produselor —
PLANTAVOREL — va ajunge la 30 !

ÎNTEPRINDEREA DE PIELE ȘI MĂNUȘI TÎRGU MUREȘ

Strada Gheorghe Doja nr. 231, tel. : 3 04 08, 3 29 36

publi_o

Vă oferă:

- Mănuși de damă sau pentru bărbați în variantele
 - *sport*
 - *stradă*
- Haine de piele de ovine și porcine
- Gamă de modele foarte bogată.
- Produsele sînt practice, durabile și de ultim model pentru toate anotimpurile.
- Toate aceste articole pot fi procurate la unitățile comerciale din țară specializate în confecții și marochinării.

COOPERATIVA „UNITATEA”

Strada Kossuth Lajos 1 MUREȘ
Telefon : 954/1 31 19 și 1

Execută:

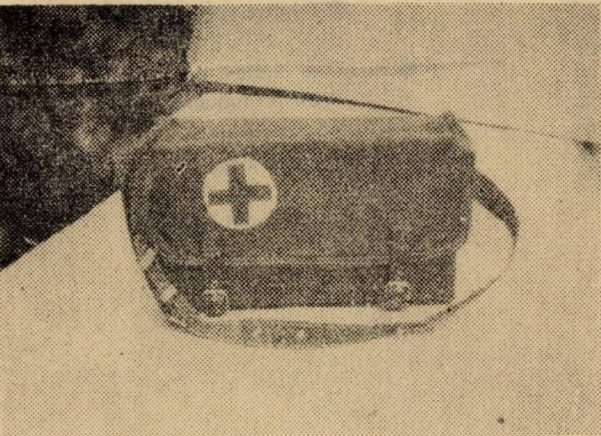
- Încălțăminte sport
- Încălțăminte serie și comandă lux
- Harnașamente ● Garaje demontabile
- Corturi pentru nunți (cu posibilități de închiriere)
- Prelate pentru autocamioane
- GENȚI SANITARE ȘI TRUSE DE STEGULEȚE PENTRU APĂRAREA CIVILĂ
- Huse pentru diferite destinații
- Genți scule ● Sacoșe sport

Confectionează:

- Haine din piele bovine, caprine, velur—bovină
- Haine serie și la comandă, garnituri de gulere și căciuli din blană de nurci, miei, oaie, vulpe argintie, nutrie — serie și la comandă.

Asigură:

O execuție ireproșabilă cu materiale de bună și foarte bună calitate.

PRODUCEREA DE CELULOZĂ, HIRTIE ȘI CARTOANE PIATRA NEAMȚ

ANUL GHIERA NR. 16, TELEFON 144 40, 180 40

publi_o-

STR. DO

Pe la stînga al Bistriței la margine de
munii, funcționează de decenii o fa-
brica de Celuloză, Hîrtie și Cartoane, cu-
re mai pînă ieri sub denumirea de
„Reconstrucția”, azi I.C.H.C.

Profilul ei se întinde din mersul tre-
nurilor primindu-i depozitele cu lemne
tăiate la anume dimensiune.

Fabrica se întinde cu alcătuirile ei între
rîu Bistrița și o cale ferată care-i preia
cărădanii, ducindu-le departe, în lume...
De peste 20 de ani, statornici, oameni de
mare entuziasm, lucrează aici dînd stră-
lucire locurilor. Și munca nu e ușoară,
dar e frumoasă. Fabrica își are o viață a
ei, plină de evenimente. Unii spun că
problema materiei prime aici nu se pune,
Carpații noștri fiind eterni! Oricum pă-
durea se cere ocrotită și mereu inver-
zită!... Aici există o tehnică dificilă de
metamorfoză a lemnului pînă la stadiul
de hîrtie și cartoane. Există utilaje dina-
mice cu o automatizare pe fluxul techno-
logic care comportă o anume cunoaștere
și pricepere. O specializare reclamată nu
numai de exigențele exportului, dar și ale
unei viziuni raționale în conceperea ac-
tivității de creare de bunuri materiale.
Nu-i deloc ușor. Clauzele contractuale cu
beneficiarii externi se cer onorate ritmic.
Exigențele prezentului sînt mari și spre
lauda acestui harnic colectiv, I.C.H.C. a
devenit o unitate simbol pentru muni-
cipiul Piatra Neamț.

ICHC — PIATRA NEAMȚ

PRODUCE ȘI LIVREAZĂ :

- celuloză sulfat înălbită, neînălbită,
- sulfat natural pentru cartoane
electrotehnice,
- celuloză drojdie furajeră rezultată
din fierberea sulfitului prin folosirea
zahărului din leșia reziduală.
- hîrtie ambalaj superioară rezistentă,
 - hîrtie pergaminată,
 - hîrtie pergament vegetal,
 - hîrtie de scris tipar,
 - hîrtii sanitare,
 - tehnice speciale,
- cartoane duplex, dure, pentru
transformatoare,
- speciale pentru mașini electrice,
 - confecții din cartoane.

COOPERATIVA MEȘTEȘUGĂREASCĂ „INFRĂȚIREA” PIATRA NEAMȚ

STR. PIATĂ ȘTEFAN CEL MARE
TELEFOANE : 936/1 33 37 — 1 21 76

COMPARTIMENTE DE PRODUCȚIE

- Unități prestări servicii ;
- Unități de serie ;
- Activitate proiectare modele.

PRODUSE ÎN PRINCIPAL :

- Tesături din b.b.c. și tip b.b.c. ;
- Confecții ;
- Tricotaje.

LA BAZA BUNELOR REZULTATE

- Raționalizarea transportului ;
- Modernizarea fluxurilor de fabricație ;
- Perfecționarea activității de organizare a muncii și perfecționării cadrelor ;
- Raționalizarea debitării și pregătirii materialelor ;
- Modernizarea controlului de calitate și a mijloacelor de control.

„Infrățirea” din Piatra Neamț „acoperă” centrul municipiului, străzile, cartierele și anexele cu intrări mai din toate direcțiile. Aici nu-i vorba de spații, ci de o geografie logică a servicii populației. În concluzie, fiecare se îmbracă pe strada unde stă. Acest lucru îl spunem când e vorba de producția internă, pentru-că Infrățirea Piatra Neamț are o largă deschidere la export pe lângă servirea populației municipiului.

DIN „JURNALUL” SECȚIILOR :

● Am asimilat linia model, dar nu mai seamănă cu ce a fost în amintirile noastre. Aceasta s-a datorat unei conduceri exigente. Am depășit de mult rudimen-

tarismul. Ne înscriem cu metode de prelucrare moderne. Mașinile existente au eliberat omul de migala înădărilor de fire rupte, sau căutării lor. Calitatea este la noi o deviză și se întreprinde concret. Creăm modele după „principiul” : dacă ne-ar sta nouă bine în primul rînd nouă ? De ce ? Pentru că noi ne confruntăm și cu linia internă și ce-a externă. Catalogele puse la dispoziție vin în ajutorul simțului creator. Ținem seamă și de gustul beneficiarului chiar dacă încercăm să-i sugerăm moda. Clientul este mai întîi invitat să consulte gama largă a posibilităților noastre, după care îl orientăm. Croitoria nu mai înseamnă mașină de cusut și niște măsuri luate. Ea are în vedere reguli fiziologice, estetice și de armonie a culorilor. Ține seamă în primul rînd de ce vrea omul, apoi intervin cele care vizează : execuția, calitatea și promptitudinea.

● Rostul cooperăției este acela de a realiza ceea ce nu face industria întrucît industria nu intră în relație directă cu publicul larg de pe stradă. Ori tocmai pentru aceasta sîntem noi dimensionați. Aceasta cînd vorbim de servirea directă a populației, pentru că unitatea noastră este preocupată într-un procent mare și cu exportul. Prin exigența continuă crește și calitatea produselor interne, nu sînt diferențe între export și piața internă. Nucleul nostru de cercetare, proiectare și creație de modele a condus la acest nivel de solicitare la export. Și nu numai din acestea, ele rezultă dintr-un amplu program de modernizare a producției. Există în modul nostru de a lucra o alertă funcție de modă și sezon. Dacă știi să-ți prinzi trenul, treburile merg. Vitrina înseamnă primul test după care ne lansăm.

INTREPRINDEREA FORESTIERĂ DE EXPLOATARE ȘI TRANSPORT PIATRA NEAMȚ

publi_o

METAMORFOZA LEMNULUI

Pe faleza lacului de acumulare din Piatra Neamț, într-un loc numit de localnici — „Peste vale” — se reflectă în oglinda apei I.F.E.T. Piatra Neamț. Între ce știam despre această unitate (că se ocupă de tăierea arborilor, transportul lor și colo niște gateri care le fac scinduri) și ceea ce ea în realitate diferența e foarte mare. I. F. E. T. Piatra Neamț și-a îmbogățit nu numai catalogul activităților, dar și dicționarul. El înseamnă, pe lângă memoria noastră, un prezent de-a dreptul senzațional. Cu ani în urmă, dacă utilizați noțiuni ca: cercetare, proiectare, emulație, cei 3 R, ochii îți alunecau instinctiv peste pădure cu întrebarea: ce se poate cerceta la copaci? I.F.E.T. Piatra Neamț dă răspunsul!

INTELIGENȚA I.F.E.T.

Întrebarea este: cine a dat plenitudine și diversitate lemnului? Răspuns: oamenii muncii puși unde trebuie să gindească destinul aurului verde. Fiecare om din unitate caută, e marcat de neliniștea de a ieși din tiparele obișnuite. I.F.E.T. Piatra Neamț a participat la „Salonul de Invenții și Inovații Bacău 1986” cu toate ramurile la un loc, unde a obținut mențiuni, dar și un premiu special al O.S.I.M. Nu întîmplător Asociația Oamenilor de Știință din județ, cu o largă participare națională, și-a desfășurat lucrările aici. Unde? Într-o sală — sui generis — cum numai la I.F.E.T. — Neamț poți vedea: ilustrată sinoptic și grafic cu propriile creații.

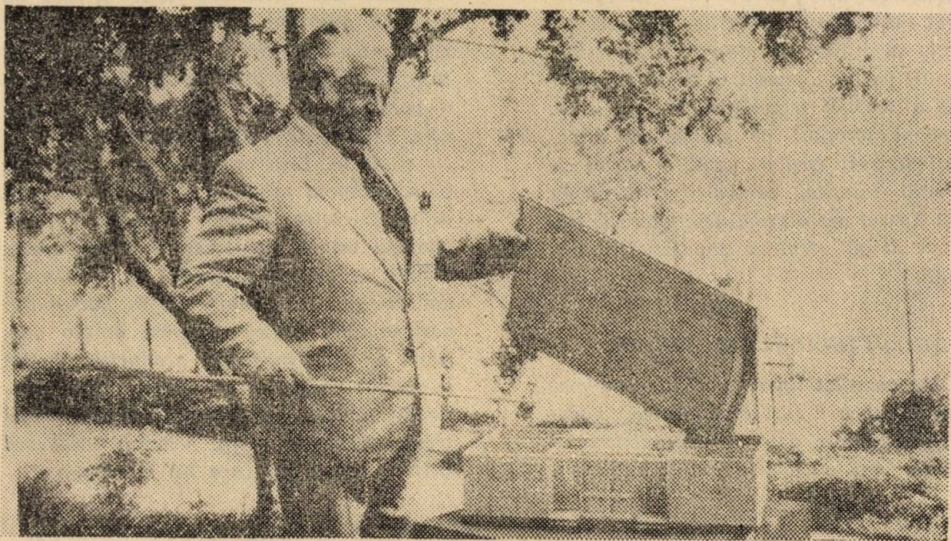
CAUTARE — CERCETARE — VOCATII

Cercetarea de la Piatra Neamț a dat soluții de utilizare a supraproduselor

rezultate, încă din 1978. Coaja, cu peste un milion mc resurse pe economia națională, I.F.E.T.-ul nostru o valorifică integral. Ea a devenit o foarte valoroasă materie primă (îngrășămint pentru pepiniere, materie pentru obținerea de energie termică, aceasta avînd o putere calorică mai mare decît lemnul și plăci izolatoare).

OAMENI — EFECTE — VERTICALE

Din sediul central de filtru și sinteză al I.F.E.T. am luat drumul pădurilor, exploatărilor și fabricilor prelucrătoare. Pe-acolo unde arborii își schimbă destinul, forma, unde devin geometrii doar de forestieri înțelese. Am văzut procese de muncă, rosturi, profile umane pure. Nici într-o altă industrie ca în cea forestieră omul nu e mai pur. Pădurea, metafora ei, față de fidelitatea Carpaților noștri, i-a conservat sublim caracterul și candoarea.

FABRICA DE HÎRTIE ȘI CARTOANE
„COMUNA DIN PARIS” — PIATRA NEAMȚ

BULEVARDUL DECEBAL NR. 171
COD 5 600 TELEFON : 936/1 83 36,

TELEX : 2 52 54

SORTIMENT BOGAT DE HÎRTIE ȘI CARTOANE

- Hîrtie de scris tip 1A Masă 60-80 g/m.p. G.A. 83 la sută Netezime 100 sec. în coli și bobine ;
- Hîrtie Sanitară. Masă 40 g/m.p. colorată și mată ;
- Cartoane Duplex : Carton Duplex tip A cretat pe o față. Masă 230-600 g/m.p. Alb și colorat în masă ;
- Carton Duplex tip E. Masă 230-600 g/m.p. Alb și colorat în masă ;
- Cartoane tehnice dure : Carton pentru încălțăminte grosime 1,0-3,0 mm ;
- Cartoane pentru uz general. Grosime 1,0-3,0 mm în coli ;
- Cartoane tehnice speciale : Carton pentru suport abraziv. Masă 250 g/m.p. în bobine ;
- Cartoane pentru garnituri de etanșare grosime 0,6-2 mm ;
- Carton special pentru bilete de tren. Masă 290 g/m.p. Colorată în masă ;
- Carton înlocuitor al Fibrotex-ului Grosime 1-3 mm ;
- Carton pentru transformatoare. Grosime 1-8 mm în coli ;
- Carton special pentru mașini electrice. Grosime 0,25-3 mm în coli ;
- Lăzi pliante din carton dur de uz general.

FABRICA OAMENILOR

La intrarea în Piatra Neamț dinspre Bicăz o firmă îți fură ochiul, ispitește : I.C.H. — „Comuna din Paris”. De ce ? Inspiră căldură curtea ei spațioasă cu pașiști verzi, sau zăpezi curate. În mijlocul curții străjuie un obelisc închinat de fabrică celor de aici căzuți eroic în războaie. E un simbol umanitar, un gest pios adresat omului care a știut să facă hîrtie, dar să și moară pentru Patrie apărind lemnul Carpaților de care s-a legat. E emoționant și poate unul din cele mai puternice mesaje de educație Patriotică. Localnicii alintă această fabrică cu o denumire ro-

mantică „Comuna”. Emană pentru ei un aer nostalgic de aceea strada ei cu trotuare largi a devenit promenada municipiului. Poți privi ușor peste un gard din fier forjat să inspiri liniștea unor spații frumos alcătuite și firma din litere de lemn așezate cu dichis pe frontispiciul unei clădiri care se întinde paralel cu bulevardul. Generații la rind au citit-o și o mai fac.

Pentru fostul Tîrg al Pietrei și actualul Municipiu, „Comuna din Paris” rămîne un simbol.

ILUSTRAȚII CONTEMPORANE

Combinatul de Îngrășăminte Chimice Piatra Neamț nu are o „istorie”. El are un prezent care se include cu cei cîțiva ani într-o epocă a marilor prefaceri contemporane. Atunci ce s-ar putea scrie? Că acest mare obiectiv industrial s-a construit din anume rațiuni pe un pămînt sterp? Că pe această cîmpie a Săvineștii nu creștea decît hrîșcă, iar țărani luau drumul plutăritului pe Bistrița la vale? Nu! S-au scris toate astea și parcă nu mai contează comparațiile, doar pentru un anume romantism cu o haltă unde mai oprea, cînd și cînd, un tren cu vagoane de clasa a treia. Cu toate astea ai ce scrie!

Combinatul este o „metaloplastie” a prezentului nostru. El se compune din ziduri, sau mai ales din metale ondulate, aduse la dimensiunile artei industriale înăuntrul cărora se zbat moleculele. Din turnuri, diuze și coloane care parcă sprijină bolta cerească, precum azul lui Brâncuși, și îl fac vizibil de la mari distanțe, din comunele învecinate ai căror sîtîni au devenit chimiști schimbîndu-și destinul dată cu această scurtă istorie a locului.

Privind silueta Combinatului, ai senzația că ești acasă, în curtea ta, că doar halatul îți mai trebuie pentru a intra pe poartă. Să te așezi la pupitre, tablouri pentru a vedea și asculta pulsul ascuns al instalațiilor, fierberea materiilor din gîndurile lui: a gazului metan și aerului care se metamorfozează prin sinteze în: amoniac, oxigen, hidrogen, azot, bioxid de carbon. Apoi, în alte transformări succesive: acid azotic, uree cristalizată, granulată, azotat de amoniu, carbonat de calciu și cîte altele care iau drumul altor destine, pe ogoarele țării noastre, dar și al altora de peste mări și țări. Nemaivorbind de industrii, zootehnie și altele.

Miracolele din retortele Combinatului par stranii în ochii neavizatului, nu însă în viziunea operatorului chimist. La el jocul indicatoarelor cu parametrîi optici și acustici au înțelesuri în plus, certitudini a ceea ce se întîmplă prin conducte și recipiente prin acest labirint metaloplastic de compresoare, turbocompresoare și pompe.

Să înțelegi acest univers molecular, spectacolul lui, această artă a combinațiilor din te miri ce, trebuie să fii aici. Să stai și să trăiești lingă oamenii combinatului. Să desfaci această metaloplastie în bucățele din șuruburi, nituri, flanșe și suduri. Numai așa poți vedea logica în mișcarea ei. Așa poți înțelege metamorfoza grănulelor de azotat de amoniu și uree care în finisul lor pe verticale în contracurenți capătă formele a ceea ce se numește aici produs finit de bază.

**UN ÎNALT NIVEL DE CALITATE
ȘI EFICIENȚĂ = TITLUL DE
„FRUNȚAȘ PE RAMURĂ”**

1. — Înființată în anul 1984. În același an este declarată „Fruntașă pe ramură”;
2. — Pentru rezultatele anului 1985 își menține steagul;
3. — Indicatorii anului 1986 sînt o garanție a menținerii la același nivel de calitate și eficiență.
4. — Profil: Prestări servicii către populație cu produse de marochinărie din piele, înlocuitori, blănărie și confecții;
5. — Elementele care o susțin imediat de la înființare pe cel mai înalt podium sînt:
 - Potențialul uman de incontestabilă valoare;
 - Disciplina și vigoarea în muncă;
 - Organizarea pe baze de înaltă eficiență economică;
 - Dăruirea și abnegația tuturor membrilor colectivului;
 - Instruirea și continua perfecționare profesională;
 - Calificarea, policalificarea, înaltă măiestrie;
 - Dezvoltarea ritmică a capacităților de producție.

**II. O CONDIȚIE A SUCCESULUI:
A NU LĂSA NIMIC LA VOIA
ÎNȚIMPLĂRII
O CONFESIUNE CALIFICATĂ**

Una din problemele cardinale în activitate este cum știi să acoperi sezoanele mai puțin solicitate. Pentru a depăși atare momente dificile asigurăm din timp cu contracte unitățile, iar dacă acestea lipsesc, sau pur și simplu, sectorul nu este ocupat, redistribuim personalul în activități similare prin policalificare. Numărul lor s-a mărit pentru perioada '86—'90. Este un mod de a gândi în perspectivă. Pe lângă o filă de plan clasică, de uzanță curentă, intuirea lucrurilor joacă un mare rol, funcție de care proiectezi, crezi, te a/provizionezi.

NU LĂSAM NIMIC LA VOIA ÎNȚIMPLĂRII. Ne preocupă ținuta magazinelor noastre, vitrinele, încercăm variante de expuneri, prezentare etc. Omul face comparații de ordin estetic; îi trezim interesul. Modul acesta invită. Omul palpează, încearcă, apoi cumpără. Calitatea o testăm prin revenirea lor. În lansarea modelelor avem în vedere gradul de civilizație și cultură al zonelor geografice pentru că, trebuie s-o recunoaștem, mai sînt încă diferențe între oameni! Nu forțăm voga, dar introducem în vitrine spre testare unele produse pentru a trage concluzii.

Încercăm să armonizăm aportul nostru propriu cu cel al altor unități din centrul nostru. Modelele înainte de a fi lansate sînt trecute printr-un filtru avizat, și condifcate. Nu emitem pretenții de originalitate cu orice preț, vrem să venim în întîmpinarea cerințelor cumpărătorilor. Desigur vizăm sistematic „noul” dar nu întotdeauna așa zisele „noutăți” se bucură de aprecierea cumpărătorilor! Ni se întîmplă uneori ca o parte din produse considerate depășite moral, să ne fie resolicitate.

De bună seamă trebuie să muncești mult pînă îți cîștigi prestigiul de marcă. Cumpărătorul este sensibil, sesizează stocajul, remanența în vitrine. Știm să interpretăm inconvenientele prin sondajele întreprinse. Evoluția modei mondiale o urmărim prin documentația pusă la dispoziție de către U.C.E.C.O.M.

Așa cum sînt gîndite graficele noastre, prevedem următoarele: Producția marfă la sfîrșitul anului 1990, comparativ cu 1985, se va dubla, prestările de servicii vor atinge un indice de 220 la sută, exportul 200 la sută, productivitatea muncii 140 la sută, iar utilizarea materialelor refolosibile la peste 200 la sută.

„SECRETUL“ PERFORMANȚEI ÎN VIZIUNEA CREATORILOR DE MODĂ...

Exportului îi acordăm, o maximă exigență, și nu numai exportului! Pretențioasă e deopotrivă și piața internă! Materia primă o valorificăm cu o mare grijă. Nu mai vorbesc cît de mult primează calitatea în tot ce producem. A fost nevoie de o intensă muncă de educație pentru formarea unei asemenea conștiințe de muncă. Parametrii activității arelierului sînt: Respectăm termenii de execuție și predare la beneficiari; Capacitățile de producție integral acoperite. Aici e secretul! Facem export în direct; Reparațiile efectuate la utilaje au durată funcționabilă; Ne încadrăm în indicii de consum; Nu avem oameni sub normă; Procesul de muncă este automatizat. Practicăm o metodă de muncă modernă, poliservirea: un om la patru mașini. Sînt doar ci-

teva lucruri care, cred, au contribuit la poziția de întreprindere fruntașă.

Creezi modele, faci artă, o contempli și trăiești bucuria unui lucru util și estetic. În primul rînd ai în vedere comandamentele planului și în al doilea, nu poți fura trăgînd cu coada ochiului la linia altora. Greul cam aici stă: Să crezi din tine, dar ținînd cont și de gustul public."

În cataloage se dau tematicile de sezon. Tu trebuie să faci acordul: anotimp - culoare - linie - dimensiuni etc. În limita de creație se regăsește și creatorul ca personalitate. Aici, e o dialectică: om - creație - produs - purtător. Îmbinarea aceasta trebuie să vibreze. Creația în condițiile întreprinderii noastre face parte integrantă din producție.

O MARCĂ DE PRESTIGIU

Produce în principal:

1. Tricotaje p.n.a. din care :

a) Tricotaje pentru adulți :

- Treninguri ;
- Pulovere ;
- Pantaloni ;
- Jachete ;
- Șaluri ;
- Fulare.
- Mănuși ;

b) Tricotaje p.n.a. pentru copii :

- Treninguri ;
- Pulovere ;
- Pantaloni ;
- Rochii ;
- Costumașe ;
- Cămăși ;
- Căciulițe ;
- Pătorele ;
- Mănuși ;
- Fulare ;

2. Tricotaje p.e. din care :

a) Tricotaje pentru copii :

- Treninguri ;
- Pantaloni ;
- Cămăși ;
- Compleuri ;
- Rochii ;
- Fuste.

b) Tricotaje p.e. pentru adulți :

- Treninguri ;
- Pantaloni ;
- Cămăși ;
- Bluze ;
- Rochii ;
- Fuste.

3. Tricotaje tip b.b.c. :

din care :

a) Tricotaje b.b.c. pentru copii :

- Treninguri ;
- Bluze ;
- Rochii ;
- Căciulițe ;
- Tricouri.

b) Tricotaje b.b.c. pentru adulți :

- Treninguri ;
- Bluze ;
- Rochii ;
- Cămăși ;
- Tricouri ;

ÎNTEPRINDEREA AVICOLĂ DE STAT

PIATRA NEAMȚ

publi. a

Creație a anilor socialismului, Întreprinderea Avicolă de Stat — Piatra Neamț conferă peisajului industrial al meleagurilor nemțene deopotrivă consistență și originalitate. Amplasată pe platforma numită „Izvoare”, pe principiul „întreprinderea potrivită la locul potrivit”, acest edificiu modern și eficient poartă întru totul în existența sa pecetea noului, comparația cu trecutul nefiind cu puțință pentru bunul motiv că lipsește tocmai „termenul” în cauză de făcut comparația!

Prestigioasa întreprindere nemțeană — un autentic „fagure” de ferme, secții, ateliere, abatoare, birouri și servicii toate funcționale, a devenit o unitate „etalon” a noului peisaj urbanistic și industrial al municipiului reședință de județ.

PE FĂGAȘUL EXIGENTELOR RITMURILOR VIETII MODERNE

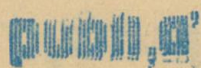
La Întreprinderea Avicolă de Stat din Piatra Neamț se desfășoară o laborioasă muncă de cercetare, devenită notorie pretutindeni. „Avicola” a început să însemne nu numai „păsări”, dar și... iepuri!

TIMP AL CREAȚIEI CONTINUE

Ideea de a grefa pe profilul unei întreprinderi avicole, o crescătorie de iepuri a emanat din inițiativa oamenilor muncii de aici. Există așadar la „Avicola” — Piatra Neamț un capital substanțial de inteligență proprie, un potențial creator în totul remarcabil, o vocație reală a înnoirilor celor mai diverse, subordonate sarcinilor încredințate de economia națională. Crescătorii de iepuri nu constituie o activitate singulară, exterioară profilului întreprinderii. Crearea a fost bine gândită, temeinic motivată. Au apărut noi secții, dotate cu personal calificat și specializat în discipline diferite de cele consacrate până atunci. Fapt este că ponderea crescătoriei, care nu mai poate fi considerată o simplă „grefă”, are un conținut substanțial în valoarea producției marfă, întreprinderea pe ansamblu a devenit mai puternică, mai bogată! Munca de cercetare la „Avicola” este esențialmente aplicativă, bazată pe observația directă, neîncetată, fără răgaz, noțiunea de „timp liber” are aici o valoare relativă, înlocuită fiind cu aceea de timp al creației continue!

CLARITATE, PRECIZIE, EXISTENȚĂ, AUTOEXISTENȚĂ

Secția de confecții din blană de iepure reprezintă un punct de mare interes, de atracție al întreprinderii. Secția s-a confruntat de la înființare cu o seamă de probleme inerente oricărui început, toate soluționate cu competență și spirit de mare competitivitate. Lesne de intuit că valorificarea blănurilor la standarde superioare nu este deloc o treabă ușoară. Trebuie căutate și alese acele modele care să vină în întâmpinarea gustului cumpărătorilor și... cumpărătoarelor, or teritoriul gustului — al bunului gust, mai ales! — are un relief îndeajuns de diversificat și chiar... accidentat! Apoi prospectarea „pieții” „asezonarea” etc. sînt momente dintr-un flux ce trebuie avute în vedere cu toată răspunderea de „blănariei” secției! Pe lângă materia primă la dispoziție se valorifică rezervele de inițiativă și talent ale colectivului compus majoritar de femei, un lucru important, un atu chiar, angajarea, implicarea fiecăreia în crearea și confecționarea de modele fiind totală. „Adesea, ne sugera o specialistă, ne punem noi, femeile de aici, problema dacă un cutare model din blană de iepure ne-ar plăcea să-l purtăm noi insene, înainte de a-l lansa în magazin! De aici începe exigența, autoexigența de fapt, în munca noastră! Pînă acum n-am avut refuzuri, ceea ce înseamnă că am fost inspirate în opțiunile noastre, în confruntarea cu piața. În perspectivă vom organiza o vitrină centrală pentru expuneri de produse, care, trebuie s-o spunem, sînt deja într-atît de solicitate încît cu greu putem ține pasul cu cererea!”. Într-adevăr, privind expoziția de modele din blană de iepure, se constată, fără efort că în ele s-a înglobat mult bun gust, eleganță și un anume parfum tineresc, probabil unde colectivul secției are o medie de vîrstă ce nu depășește 21 de ani.

ÎNTEPRINDEREA AVICOLĂ DE STAT PIATRA NEAMȚ

— Secția de confecții din blană de iepure —

(spicuim din lunga listă cu modele
ale eleganței și bunului gust...)

- JACHETE DIN BLANĂ — „VERA”
- CAPĂ DIN BLANĂ — „INGRID”
- JACHETE DIN BLANĂ —
„RIN-TIN-TIN”
- PLĂPUMI DE COPII — „IEPURAȘ”
- VESTĂ CU CODIȚE — „MIRABELA”
- VESTĂ PENTRU COPII —
„VERONICA”
- CĂCIULI DE DAMA — „PETRONELA”
- CĂCIULI — „PITIC”
- CĂCIULI — „RUSALCA”
- CĂCIULI — „CODIȚA”
- GULERE ȘAL
- MOCHETE DIN BLANĂ DE IEPURE
- EȘARFE „FANTEZIA”
- PAPUCI DE CASĂ — „INTIM”

Cercetarea este o treabă de măiestrie profesională muncă, fantezie. Cercetătorul își fixează tema în căutarea soluției care, firește nu vine de la sine. Incepe astfel pasionata aventură a unei noi cunoștințe. Cum procedează cercetătorul în campania sa de atingere a Telului final, de sondare a necunoscutului?! Intuiție, vocație, neliniște creatoare, ore, zile, ani de încordare, nesomn, muncă, pasiune, un întreg labirint... Dr. Ing. Savel Matache, directorul Centrului pentru Fibre Chimice Săvinești a ieșit cu brio din acest labirint. Ca să poți vorbi despre formația științifică a dr. Matache, ai nevoie de statistici, să foliești tomuri de specialitate, multe publicații referitoare la el, cele peste 250 lucrări personale, cărțile care îi poartă semnătura.

Este laureat al Academiei Republicii Socialiste România, decorat cu Ordinul Meritul Științific. Și dacă n-ar fi să-i cităm decît o ultimă descoperire: „Sinteza caprolactamei” pe principii cu totul inedite pe plan mondial, considerată revelația epocii, e întru-totul îndestulător pentru a sublinia valoarea cercetătorului.

La Centrul de Cercetări pentru Fibre Chimice Săvinești acționează cu deplin succes „ecuația”: Cercetare—eficiență—producție „rezolvată” în mod exemplar de toți cercetătorii de aici.

REALIZĂRI 1986

- S-au elaborat peste 20 echipamente și produse eficiente.
- Producția de mic tonaj în proporție de 273,5 la sută
- Productivitatea muncii: 131 la sută
- Număr de teme noi pentru cercetare: 183,6 la sută.

T. LAURENȚIU

● **dr. ing. SĂVEL MATACHE**
directorul Centrului de
Cercetări pentru Fibre
Chimice Săvinești

Furnicile

Azi dimineată am ajuns da n-am fost bine primiți încă pe plajă nu era tipenie, numai grămezi de tipi norți sau grămezi de bucăți de tipi, tancuri și canioane bubuite. Veneau gloanțe cam din toate direcțiile și mie asemenea dezordine nu-mi face plăcere. Am sărit în apă de era mai adâncă decît părea și am alunecat pe o cutie de conserve. Bine am făcut fiindcă ipul din spatele meu s-a trezit cu trei sferturi din figură rase de schija care tocmai venea iar cutia de conserve am părăsit-o ca amintire. Am pus în cască bucățile din figura tipului și i le-am dat, iar tipu s-a dus să se îngrijească da cred c-a luat-o pe-un drum greșit fiindcă a intrat în apă pînă peste cap și n-aș crede să nu se rătăcească cu vizibilitatea de la fund.

Pe urmă am luat-o în direcția care trebuia și am ajuns numai bine ca să primesc un picior în plină față. Era să-i zic vreo două tipului dar mina nu lăsase din el decît bucăți cu care nu prea aveai ce discuta așa că n-am luat în seamă gestul lui și am mers mai departe.

Zece metri mai încolo am dat de trei băieți ghemuiți în spatele unui bloc de beton și care trăgeau

JAMES THU

Domnul scapă de soția lui

Domnul Preble era un at de vîrstă mijlocie din Scoția de bișnula să-i propună în gl. O-grafel să fugă cu el. „Hai teno-impună”, îl spunea el în citegim de dictare.

— Foarte bine, răspundea sa
Intr-o după amiază ploioasă o
domnul Preble arăta mai serios
de obicei.

— Hai să fugim împreună, a
domnul Preble.

— Foarte bine, răspundea stenogra-
Domnul Preble își zornăi cheia
buzunar și se uită pe fereastră.

— Soția mea s-ar bucura să scape
de mine, spuse el.

— Ar fi de acord cu divorțul? In-
trebă stenografa.

— Nu cred, spuse el. Stenografa a
ris.

— Ar trebui să scapi de soția du-
mitale.

Domnul Preble fu neobișnuit de tă-
cut la cină. Cam la o jumătate de
oră după cafea, vorbi fără să-și ri-
dice privirea de pe ziar.

— Hai mergem în pivniță, îi spuse doamna, fără să-și ridice ochii.

— De ce puse el. Nu prea dădea privirea în pivniță în ultimul timp. Așa întese, spuse doamna. — Niciodată se coborise foarte bine tot după cîteva să cobor în pivniță. Preble, îi tăcu cîteva minute.

— Restul vi-ți-aș spune că asta în- Domnul mult pentru mine, în- seamnă Preble.

— Dar? — Ce puse el? întrebă soția lui. — Ce ai jos și nu avem absolut E fri făcut.

— Niciodată aduna bucățele de căr- nimic putea aduna bucățele de căr- bur, un joc cu bucățele de căr- bur.

— Nu vreau, spuse soția lui. Ori- ei atese acum.

— Ascultă, spuse domnul Preble, ri- cindu-se în picioare și plimbându-se încet și încet. De ce nu vrei să vii jos în pivniță? Poți să citești și acolo, dacă-ți vorbea.

— Nu e lumină destulă jos, spuse ea, și oricum n-am de gînd să cobor în pivniță. Ai putea să te răzîndești.

— Strașnic! spuse domnul Preble dînd cu piciorul în marginea unui pres. Soțiile altora coboară în pivniță. De ce tu nu vrei să faci niciodată nimic? Vin acasă epuizat de la birou și tu nici măcar nu vrei să cobori în pivniță cu mine. Doar știi că nu e prea departe — nu e ca și cum te-aș fi rugat să mergi cu mine la cinema.

— Nu vreau să merg! strigă doamna Preble. Domnul Preble se așeză pe marginea unei canapele.

— Foarte bine, bine, spuse el. Ridică din nou ziarul. Aș vrea să-mi dai voie să-ți mai spun cîte ceva despre asta. Este — un fel de surpriză.

— Vrei să încetezi să mai insistîi pe subiectul asta? întrebă doamna Preble.

— Ascultă, spuse domnul Preble, să- rînd în picioare. Aș putea tot așa de bine să-ți spun adevărul, decît s-o iau pe ocolite. Vreau să scap de tine ca să mă pot însura cu stenografa. Ce-î rău în asta? Se întimplă în fie- care zi. Dragostea nu e un lucru pe care să-l poți controla.

— Am terminat cu asta, spuse doamna Preble. N-am de gînd să mai discut asta din nou.

— Am vrut doar să știi cum stau lucrurile, spuse domnul Preble. Dar tu totdeauna le feli pe toate în sensul strict. Doamne sfinte, crezi că voiam chiar să cobor în pivniță și să în- ventez un joc cu bucățele de căr-bune?

— N-am crezut asta nici un moment, spuse doamna Preble. Mi-am dat seama imediat că vrei să mă duci acolo și să mă îngropi.

— Acum poți s-o spui... după ce ți-am zis-o eu, spuse domnul Preble. Doar nu ți-ai dat prin mînte dacă nu ți-aș fi spus-o eu.

— Tu nu mi-ai spus, eu am scos-o de la tine, spuse doamna Preble. Oricum, totdeauna sînt cu doi pași înainte de ceea ce gîndești tu.

spre un colț de perete, în sus. Erau uzi și de a și de transpirație și cred că eram la fel așa că m-a lăsat la pămînt și-am început să trag și eu. Locote- nentul s-a întors, își ținea capul cu amîndouă mîinile și din gură dădea roșu. Nu părea prea fericit și s-întins pe nisip cu gura căscată și cu mîinile cruce. Știu că a reușit să murdărească bine prin jur. Era unul din puținele colțuri rămase curate.

De unde eram, vaporul nostru părea o altă comé- die, pe urmă n-a mai părut în nici un fel că două obuze l-au nimerit în plin. Asta nu mi-a plăcut pen- tru că-mi rămăseseră acolo doi amici, loviți de gloanțe chiar cînd vroiau să sară. I-am bătut pe umăr pe cei trei care trăgeau lîngă mine și le-am zis s-o luăm din loc. Bineînțeles că i-am lăsat pe ei să treacă mai întîi și am avut fîler pentru că primii doi au fost curățați de cum s-au ridicat. În fața mea a mai ră- mas doar unu, da săracu nici el n-a avut noroc că n-a apucat să lichideze decît unul din cei doi care ne pîrșiau și a încasat un plumb de la celălalt pînă să-l găuresc eu.

Cei doi ticăloși, de după colțul peretelui, aveau o mitralieră și grămezi de cartușe. Am îndreptat obiec- tu în celălalt sens și am apăsat pe trăgaci dar a tre- buit să renunț cînd-mi spărea timpaneale și se mai și înțepenise. Mitralierele trebuiau reglate dacă vrei să nu tragă aiurea.

Acum eram aproape liniștit. De pe înălțimea unde eram se putea admira priveliștea. Pe mare era o fu- mărăie grozavă și apa țîșnea cît casa. Se vedeau și fulgerele salvelor de pe marile cuirasate și obuzele lor treceau pe deasupra capului cu un zgomot surd, ca un cilindru de sunet grav înșurubindu-se în aer.

A venit căpitanu. Mai rămăsesem doișpe. El a zis că nu-i cine știe ce dar că ne descurcăm noi și așa. Mai tîrziu am primit întărituri. Pe moment, ne-a pus să săpăm adăposturi; credeam că pentru dormi- ta nici vorbă, a trebuit să tragem mai departe.

Din fericire, începea să se lumineze. De pe va- poare debarcau acum rînduri-rînduri, dar peștii le- foiau printre picioare în semn de protest că erau deranjați și cei mai mulți cădeau în apă și se scula- u urlînd ca niște apucați. Erau și unii ce nu se mai ridicau și se călătoreau plutind pe valuri și căpi- tanu ne-a zis că s-o luăm după tancuri și să neutra- lizăm cuibul de mitraliere care-ncepuse să toace din nou.

Ne-am aranjat în spatele tancului. Eu am rămas mai la urmă pentru că nu pun bază pe frînele acestor jucării. E totuși mai comod să mergi în spatele unui tanc; nu trebuie să te mai încurci în sîrma ghimpată iar stilpii cad ca niște popice. Numai că nu-mi plă- cea cum fac zob cadavrele, cu un zgomot că-ți vine rău cînd îți aduci aminte, — și care pe moment e destul de caracteristic. După trei minute tancul a sărit în aer — călcase pe o mină — și a-nceput să ardă. Din tipii dinăuntru doar unu a mai reușit să iasă dar fără un picior și nu știu dacă și-a dat sea- ma de lipsă înainte să dea în primire. Oricum, dacă

din obuzele tancului nimeriseră mai înainte cuibul de matrișă și făcuseră omletă din ouă și din tipii dinăuntru. Asta le-a picat bine băieților care debarcau, dar chiar atunci s-a pus pe clăntănit o baterie antitanc și cel puțin douăzeci s-au prăbușit în apă. De unde eram, dacă mă aplecam un pic, îi vedeam pe ăia ce ne tocău. Carcasa tancului care ardea mă proteja și am očit cu toată grija. Trăgătorul s-a răsucit ca un șarpe și a căzut, probabil că l-am abțiguit ceva mai jos da n-am avut ce-i face că trebuia mai întâi să-i curățe pe ceilalți trei. Nu mi-a fost ușor și am avut noroc de zgomotul tancului care ardea ca să nu-i mai aud cum urlă — îl nimerisem prost și pe al treilea. În rest, este tot continua să bubule și să scoată fum. Mi-am frecat ochii de transpirație că nici nu mai vedeam aproape și atunci a venit și căpitanu. Își folosea numai brațul stâng. „Poți să mă bandajezi cu brațul drept strins lipit de corp?”. I-am zis că da și-am început să-l înfășor în pasament, dar la un moment dat a vrut să decoleze că o grenadă căzuse chiar în spatele lui. A-nțepenit pe dată, se pare că asta se-nîmplă cînd mori extrem de obosit, în tot cazul așa îmi era mai ușor să-l iau de pe mine. Pe urmă probabil c-am adormit și cînd m-am trezit zgomotul venea de undeva mai departe și un tip din ăia cu cruce roșie pe cască îmi turnau o cafea.

II

Pe urmă am plecat înspre interior și am încercat să punem în practică sfaturile instructorilor și ce ne mai învățaseră în aplicații. Chiar adineaori s-a întors jeep-ul lui Mike. Conducea Fred că Mike era în două; dăduseră peste o sîrmă întinsă de-a latul șoselei. Acum se echișează celelalte mașini cu niște lame de oțel în față pentru că-i foarte cald și mergem cu parbrizurile scoase. S-aud împușcături de peste tot și facem patrule peste patrule. Îmi pare c-am înaintat un pic prea repede că nu mai reușim să ținem legătura cu aprovizionarea. În dimineața asta ne-au buibuit vreo nouă tancuri și s-a mai întîmplat o chestie de tot hazul: bazooka unui tip a pornit cu proiectil cu tot și tipul a rămas agățat cu bretelele de jucăria lui. A urcat așa pînă la vreo patrujde metri și pe urmă a coborît cu parașuta. Cred că va trebui să cerem întăriri fincă aud un zgomot de parcă-i un foarfece uriaș de grădinar — probabil ne-au tăiat de spate...

III

...Asta-mi aduce aminte de acum șase luni cînd tot așa ne tăiaseră de spate. Cred că suntem complec incercuți, dar nu mai este vara. Din fericire avem ce mîncea și nici munițiile nu ne lipsesc. Ne rînduim din două-n două ore la planton, începe să devină obositor. Aia se-mbracă în uniforme de-ale noastre — le iau de la tipii pe care-i fac prizonieri — așa că trebuie să fim prevăzători. Nici lumină electrică n-avem, iar obuzele ne vin peste bot dintru părți deodată. Încercăm să luăm legătura cu

— Nu ești niciodată nici la o milă depărtare de ceea ce gîndesc eu, spuse domnul Preble.

— Da? Am știut că vrei să mă îngropi din momentul cînd ai pus piciorul în casă în seara asta. Doamna Preble îl țintui cu o privire fixă.

— Asta e chiar o exagerare blestemată, spuse domnul Preble foarte enervat. Nu știi nimic. De fapt, nici nu m-am gîndit la asta pînă acum cîteva minute.

— O aveai în minte, spuse doamna Preble. Presupun că femeia aceea care înregistrează documente te-a influențat.

— Nu e nevoie să devii sarcastică, spuse domnul Preble. Am o mulțime de persoane care înregistrează documente fără s-o mai pun și pe ea s-o facă. Nu știe nimic despre asta. Nu se ocupă de asta. Intenționam să-l spun că te-ai dus să vizitezi niște prieteni și ai căzut de pe o stîncă. Vrea să divorțeze.

— Asta-i nostim, spuse doamna Preble. Este chiar nostim. Poți să mă îngropi, dar nu vei obține niciodată divorțul.

— Ea știe asta! Eu l-am ziso, spuse domnul Preble. Adică l-am spus că nu voi obține niciodată divorțul.

— Ah, probabil că l-ai spus și despre povestea cu îngropatul, spuse doamna Preble.

— Nu-l adevărat, spuse domnul Preble cu demnitate. Asta-i între tine și mine. Nu intenționam să spun absolut la nimeni.

— Ai pălăvrăgi cu toată lumea; nu-mi spune mie, spuse doamna Preble. Te cunosc eu. Domnul Preble trase din țigara de fol.

— Mai bine-ai fi fost deja îngropată și acum totu ar fi gata, spuse el.

— Nu crezi că ai putea fi prins, nebunule? spuse ea. Intodeauna îi prind. De ce nu te culci? Te ambaleză pur și simplu pentru nimic.

— Nu mă culc, spuse domnul Preble. Am de gînd să te îngrop în pivniță. M-am hotărît. Nu știu cum s-o spun mai clar.

— Ascultă, doamna Preble a-runcînd cartea, și taci din gură dacă cobor în pivniță? Pot să am puțină liniște dacă cobor în pivniță? Mă lași atunci în pace?

— Da, spuse domnul Preble. Dar strici totu dacă lei atitudinea asta.

— Sigur, sigur, eu întodeauna stric totu. Îmi intrerup lectura chiar la mijlocul capitoului. N-am să mai aflu cum se termină povestea — dar asta nu contează pentru tine.

— Eu te-am pus să începi cartea? întrebă domnul Preble. Deschise ușa de la pivniță. Poftim, intră tu înfil.

— Brr, spuse doamna Preble începînd să coboare treptele. E frig aici jos! E și normal asta, în anotimpul acesta. Oricare alt bărbat și-ar fi îngropat soția vara.

— Nu poți aranja lucrurile astea oricînd vrei, spuse domnul Preble. Nu m-am îndrăgostit de fată pînă toamna tirziu.

— Oricine altcineva s-ar fi îndrăgostit de ea cu mult timp în urmă. De mulți ani e prin preajma ta. De ce fi lași pe alții să ti-o ia înainte întodeauna? Doamnă, dar e murdar aici! Ce ai acolo?

— Era să te lovească în cap cu lopata asta, spuse domnul Preble.

— Da, oh ! spuse doamna Preble. Ei bine, scoateți-o din cap. Vrei să lași un reper atât de voluminos chiar aici în mijlocul lucrurilor, unde primul detectiv venit să scotocească îți poate găsi ? Du-te-n stradă și găsește vreo bucată de fier sau ceva — ceva care nu-ți aparține.

— Ah, foarte bine, spuse domnul Preble. Dar nu e nici o bucată de fier pe stradă. Femeile totdeauna se așteaptă să culeagă vreo bucată de fier pe undeva.

— Dacă cauți pe unde trebuie, găsești, spuse doamna Preble. Și nu sta mult. Să nu îndrăznești să te oprești la tutungerie. N-am de gând să stau aici în pivnița asta rece toată noaptea, să îngheț.

— Foarte bine, spuse domnul Preble. Am să mă grabesc.

— Și închide ușa după tine ! strigă ea după el. Unde te-ai născut... într-un șoproș ?...

Traducere de
Irina BURLUI

PETER CHEYNEY

Porcul răios găsește copacul scortos

N-ai cum ști ce-i în capul unei blonde... nici blondă n-are habar.

Despre trebușoara asta află noutăți cînd dau o raită pe la o magherniță din Park Avenue, unde-i vorba să mă vad c-un milionar. Taică-său, om din popor și degajînd un pesimism robust. I-a botezat Piatră funerară, așa că-l cheamă Piatră funerară Guttieberger.

Cum vă ziceam, lui Piatră funerară Guttieberger, afară de nume, care-i stă (bine), belelele-i curg gîrlă. Nu-s cîne tocmai i-a umflat obligațiunile de vreo treizeci și cinci de mîlare, ceea ce-l neliniștește oarecum.

Îl vîd pe cetățeanul mai sus-menționat într-un birou ca un hangar, dar mai mare, medităm la potlogărie în general și-n special la ce-l doare. Mă bate pe umăr să-mi treacă stresul și-mi arată un tablou de pe perete, cu o damă ce-mi ia piuitul și mă face să sughiț, convulsiv și disperat.

Băieți, văzui dame la viața mea, dar asta-i piatră filozofală, capacul de pe oală cu presiune. Ori are puicuța asta pe vino-ncoace, ori n-are. Mă holbez la tablou și spun că nu-mi cred ochilor, că nici o damă nu arată așa fără să vină sfîrșitul lumii ori cel puțin un război local.

Mă măsoară oarecum melancolic.

— Domnule Caution, îmi zice, ai ghicit. Asta-i fiică-mea și a stîrnit destule ! I-am dat totul, exclusiv luna de pe cer. Am umplut-o de cadouri și bijuterii. I-am dat de toate și ea ce-mi face ?

— Ei, domnule, Guttieberger, îi spun, ce vă face ?

— Se amorezează de-un bandit, domnule Caution, îmi zice. Un golan, un

spatele ; ar trebui să ne trimită vreun avion, deși nu mai avem țigări. Afară se aude gălăgie, probabil că se pregătește ceva, nu mai apuci nici casca din cap s-o scoți un moment.

IV

Într-adevăr se pregătea ceva. Patru tancuri au ajuns chiar lîngă noi. Pe primul de-abia l-am văzut că s-a și oprit. O grenadă i-a bubuit una din șenile care s-a derulat cu un zgomot cumplit de fierărie. Numai că tunul continua să tragă. Atunci am luat un aruncător de flăcări ; neplăcut cu acest sistem este că trebuie tăiată turela tancului înainte de a te servi de aruncător, altfel explodează (parcă ar fi castane) și tipii dinăuntru nu sînt prăjiți corespunzător. Ne-am dus trei înși cu un bomfaier să tăiem turela, dar cum alte două tancuri tocmai veneau, a trebuit să-l aruncăm în aer fără să-l mai tăiem. Al doilea tanc a sărit și el în aer iar al treilea a făcut cale-ntoarsă da era numai o șmecherie că după aia a venit spre noi în marșarier. Drept cadou ne-a servit douășpe obuze de 83 ; noroc că nu va trebui să reconstituim casa în care stăteam, va fi mai ușor să luăm alta. De-al treilea tanc am reușit să ne des-cotorosim încercînd un proiectil de bazooka cu praf de strănutat și cei dinăuntru atîta s-au dat cu capul de blindaj că n-am mai găsit decît cadavre. Conducătorul mai trăia oarecum, da își prinsese capul în volan și cum nu reușea să-l scoată iar tancul nu avea nimic și era păcat să-l stricăm pentru atît, am tăiat căpățîna. În spatele tancului, niște motocicliști cu puști-mitralieră făceau ca toți dracii da le-am venit de hac și lor cu ajutorul unei batoze vechi. I-am pierdut pe Simon, pe Marton, pe Buck și pe P.C., dar ceilalți am rămas și a rămas și un braț al lui Slim.

V

Suntem tot încercuți. De două zile plouă într-una. Pe acoperiș au mai rămas doar o țigla din două dar picăturile cad corespunzător așa că nu suntem muiiați decît pe jumătate. Habar n-avem cît o să mai dureze toate astea. Facem mereu patrule, și nu e prea ușor să te zgîiești prin periscop fără antrenament cum nu-i o plăcere să rămîi în noroi pînă deasupra capului mai mult de-un sfert de oră. Ieri ne-am întîlnit cu o altă patrulă. Nu știam dacă-s ai noștri sau cei din față, sub noroi eram cam la fel. Am încercat totuși ca să scăpăm de noroiul ăsta. De pildă am vărsat benzină peste el ; arzînd, se întărește dar după aia îți prăjești labele călcînd pe el. Singura soluție este să sapi pînă dai de pămînt tare dar nici așa nu-i mai ușor de patruleat. Poate că ne-am obișnui cumva cu el, dar ce-i mai rău e că acum crește ca o maree. Acum e acceptabil, e de-abia la parter, dar în curînd va fi din nou la primul etaj și asta e cam neplăcut.

VI

Azi dimineață am pătît o chestie nasoală. Eram în hangarul din spatele bărcii și le pregăteam dragălașenie celor doi pe care-i văzusem prin boclu cum încercau să ne repereze. Aveam un mortiv

81 și-l aranjam într-un cărucior de copil pe care trebuia să-l împingă Johnny deghizat în țărancă. Eaba e că, mai întâi, mortierul mi-a căzut peste picior, ceea ce se mai întâmplă, numai că în timp ce eu mă prăbușeam ținându-mă de picior, din morră a pornit o jucărie din alea cu aripioare și s-a oprit exact la etajul doi, în pianul căpitanului care mai cînta ceva la sentiment. Explozia a făcut un zgomot infernal, pianul s-a făcut țândări, dar cel mai neplăcut a fost că nu i s-a-ntimplat nimic căpitanului, care s-a dat jos să mă cotozugească. Noroc imediat a căzut un obuz de 88 în aceeași cameră. Căpitanul nu s-a gândit că ne reperaseră după fumă și mi-a mulțumit zicându-mi că i-am salvat viața, dacă nu cobora o mierlea. Mulțumirile lui au venit pentru mine cam tirziu avînd în vedere cei doi anți pe care mi-i aranjase, plus că sub pian își avea și sticloațele cu viziky.

Suntem tot mai ermetici încercuți și intrăm tot mai adînc în rahat. Din fericire timpul începe să se îndrepte, acum nu mai plouă decît nouă ore din douășpe. Pînă-ntr-o lună putem conta pe întăriri prin avion. Provizii mai avem doar pentru patru zile.

VII

Avioanele încep să ne lanseze diferite chestii cu parașuta. Cînd am deschis primul container am avut decepție, erau numai medicamente. I le-am dat doctorului pe două pachete de ciocolată cu alune, ciocolată adevărată nu ca porcăriile pe care le primim în rație, plus o jumă de sticlă de coniac, care pînă la urmă au ajuns tot la dînsul, ca să-mi repare piciorul paradiat. S-aude iar un huruit în cer, s-a luminat un pic și ne aruncă iarăși parașute, însă de data asta par zice că sunt niște tipi.

VIII

Intr-adevăr, erau niște tipi. Doi dintre ei au dat un spectacol de tot hazul. Probabil că începuseră înălțarea încă din avion; au sărit în același timp și au încercat să-și taie corzile de la parașute cu puștile. Din păcate vîntul i-a despărțit și atunci au fost nevoiți să continue cu pușca. Rar am văzut așa excelenți trăgători. Acum suntem pe cale să-i îngropăm că au căzut un pic cam de sus.

IX

Suntem încercuți. Tancurile noastre au revenit și ăia n-au avut ce face. Din cauza piciorului n-am putut să mă bat serios da i-am încurajat pe băieți cît am putut. De la fereastră îi vedeam foarte bine; și parașutiștii de ieri se băteau ca niște draci. Port acum un fular de mătase de parașută cu dungă galbenă și verzi pe fond maro care îmi vine bine la culoarea bărbii dar mîine va trebui să mă rad pentru permisia de convalescență. Mă înfierbîntasem într-atît că i-am ras lui Johnny o cărămidă peste bilă cînd l-a ratat pe unu, și acum am alți doi dinți în minus. Hotărît lucru, războiul ăsta e o adevărată jale pentru dinți.

vagabond, un vîntură-lume pe nume Bugs Grissel. Și nu numai că se combină cu el, dar vrea să și-l ia de sot.

— Asta nu-i bine deloc domnule Guttleberger, îi dojenesc. Dar, continuu, eu ce hram port în toată povestea asta? ce hram port în toată povestea asta?

— Domnule aution, îmi spune, dacă poți aranja ca nepricopsitul ăsta de Bugs Grissel s-o lase în pace pe fiică-mea, am să-ți fiu foarte recunoscător.

Lui Bugs Grissel nu-i calcă mulți înalți în matrapazilcuri. Își zicea înalți Willie Delear ăsta se specializase în obligațiuni.

Așa că-i promis lui Piatră funerară c-am să schimb un cuvîntel două cu fiică-sa și cu pîrlitul Bugs Grissel, și poate că repar dandanaua.

Trec în aceeași seară pe la clubul Carmine și dau de Bugs Grissel într-un separeu cu o damă, și ochii dau să-mi sară din cap și mă apucă pandaliile.

Fiindcă ea-i Meraline Guttleberger și ascultați ce vă spun, băieți, biblică din tablou nici măcar nu miroase pe lîngă ce văzui. Ce mai, e a treispea minune a lumii.

Trec la lucru cu elan, din alergare.

— Uite ce Grissel, îi zimbesc într-un dinte lipsă. N-am chef să te culturalizez, cu toate că nu cred să te dea mintea afară din casă din moment ce te dai în bărcuță cu domnișoara de față. Așa o blondă nu-i de nasul tău, necioplitule, că ești urît și-ai un cazier cît un cearșaf dublu, și dacă mă calci pe bătătură te fac să umbli c-un picior de foloase. Acuș te lovesc la plex, de-ai să visezi că nu ești la Hollywood, cu alite stele în jur.

Se uită la mine de jos în sus și de sus în jos.

— Te știu, domnule Caution. Lumea zice că ești sticlete cu carte. Știi doar că Declarația de independență și Constituția îmi dau drepturi buluc, inclusiv să-mi caut fericirea. Și să nu zici că nu-i o fericire să te învîrți după Meraline, că toar o vezi.

aid gura, cind ti aud
n. Măi băieți, ori are
asta, ori nu. Are o
eschimos, numai cit ar
ieși minteasă din colibă,
vadă cit e ora și de unde
năpraznic. Și cind zîmbește
simți că ți se face pielea
te apucă amocul și-ți vine
și nevasta și copiii.

anule Caution, susură ea. Am
e falma ta și-s o admiratoare.
s întineam înainte de Bugs, mai
N-am iubit sticleți la vremea
că n-am avut vreme, dar te a-
solemn că mă mărit cu Bugs
u mă poate opri nici bunul Scara-
li.

Domniță, glăsuiesc eu. Nu faci
ne. Meraline Guttieberger nu sună
rea grozav, ce-i drept e drept, dar
Meraline Grissel e și mai și. Mai gin-
deste-te, ducă, pentru că uritul de
lingă mata e așa de criminal că Pe-
nitenciarul de Stat pare, lingă ei, un
pension pentru june copii.

— Nici nu mă gîndesc, face ea. Nu
renunț eu la Bugs eu una cu două.

— N-am nimic împotriva, răspund eu
întepat. Dar înainte să-ți dea papucii,
o să regreti amarnic că n-ai avut în
loc vreo boală molipsitoare gravă.

Domnul să te aibă în pază, domniță.
O iau la picior repeșor, prind un
taxi, și ocolesc pe la strada Amintirii,
unde dau nas în nas cu Chiorul Deleor,
care tocmai se răsucesc în jurul axei
și al unei teighele soioase, încercînd
să rezolve problema lui perpetuum
mobile, cu cotul și cu-o sticlă de rachiu.

— Ascultă, Clar-văzătorule, îl dez-
mierd eu, al să faci ceva pentru mine,
altfel îți pun în circă o sută de in-
fracțiuni, inclusiv că ai parcat pe o
gură de canal. Facem tirgul?

Se ține vajnic de teighea și cade...
de acord. Atunci îi spun că am să
aranjez cu bătrînul Platrăfunerară Gut-
tieberger să lase ușa de la seif des-
chisă miine seară. Îi încurajez că n-are
altceva de făcut decît să intre în le-
gătură cu Bugs Grissel, și amîndoi
să pătîrînd în casă și să dibăcească
tot ce-i în seif, dar să aibă grijă ca
Bugs Grissel să lase amprente bere-
chet prin jur.

Îi spun că vreau să-l prind pe Bugs
Grissel, ca să-l arăt domnișoarei Me-
raline că o dămufă ca ea nu-i de
nasul unui așa potlogar, soi rău și
neșcolarizat.

Îmi urează să dorm liniștit, că are
el grijă.

A doua zi dimineața, pe la trei,
intru glonț în hardughia lui Guttie-
berger, că m-au anunțat prin radio
de tîlhărie.

Cind ajung, am o surpriză. Făcuse
pași și nu numai ce-am lăsat în seif,
dar și toate biju-urile mamei Guttie-
berger, și altele de tot felul.

Mă îndrept spre bojdeuca lui Bugs
Grissel și-l găsesc tolanit în pat, cu
nasul într-un ceaslov despre cum să
te faci un soț ideal. Pare mirat cind
îi spun c-am venit să-l umflu pentru
efracție și jaf.

Mă îndeamnă să-mi vîd de treabă,
că nici nu știe unde-i hardughia lui
Guttieberger și că a lecturat toată
seara ca să găsească idei istețe. Îi

Obişnuința tocește senzațiile. I-am spus-o și Hu-
guettei — au și astea niște nume! — pe cind dansam
cu ea la Centrul Crucii Roșii și ea a replicat — „Ești
un erou“ da n-am apucat să mă gîndesc la un răs-
puns că Mac m-a bătut pe umăr și a trebuit să i-o
las lui. Toți trîncăneau iar orchestra cînta prea tare.
Piciorul încă mă mă supără da-n cînșpe zile gata.
o luăm din loc. M-am dat atunci la o fată dintr-ale
noastre, însă postavul uniformei e prea gros, și asta
iarăși tocește senzațiile. Sunt o mulțime de fete aici
și multe înțeleg ce le zici; asta m-a făcut să ro-
șesc, da nu-i rost să faci mare lucru cu ele. Am ieșit
și am găsit îndată altele; nu-s chiar același gen,
dar mult mai înțelegătoare; atîta doar că costă mi-
nimum o sută de franci și asta încă-i cu reducere
pentru rănii. E bizar că astea din urmă vorbesc
cu un accent german.

Pe urmă m-am pierdut de Mac și am băut

Pe urmă m-am pierdut de Mac și am băut o groa-
ză de coniac. Azi dimineață mă doare capul cumplit
în locul unde m-a trosnit M. P. Bani nu mai am
pentru că la urmă am cumpărat niște țigări franțu-
zești de la un ofițer englez. Tocmai le-am aruncat;
erau de-a dreptul scirboase, avea dreptate tipul să se
scape de ele.

XI

Cind ieși de la magazinele Crucii Roșii cu o pungă
de țigări, săpun, dulciuri și ziare, ăștia te urmăresc
din ochi pe stradă și nu pricep de ce, că doar își
vind coniacul destul de scump ca să-și poată cum-
păra și ei, și pe urmă nici damele lor nu sunt pe
gratis. Piciorul mi s-a vindecat aproape de tot. Nu
cred să mai rămîn multă vreme aici. Am vindut
niște țigări ca să am cu ce ieși în oraș și am încercat
să-l tratez și pe Mac, numai că nu prea ține. Începe
să mi se urască. În seara asta ies la cinema cu Ja-
queline, am cunoscut-o ieri seară la club, da cred
că-i cam toantă că de fiecare dată îmi dă peste mină
și la dans stă țeapănă ca o scindură. Soldații de
aici așa-s de dezamăgiți că mă apucă pandaliile
cind mă uit la ei, nu vezi două uniforme la fel. În
fine, nimic altceva de făcut decît să-ștept să vină
seara.

XII

Din nou acolo. Era totuși mai bine în oraș. Înaintăm
foarte încet. După fiecare pregătire de artilerie se
trimite o patrulă și de fiecare dată cite un tip din
patrulă e găurit de trăgători izolați. Atunci dă-i iar
cu artileria, se trimit și avioane care demolează tot;
dar două minute după aia trăgătorii izolați reîncep.
Acum avioanele se întorc, am numărat șaptezece.
Nu-s avioane mari dar nici satul nu-i mare. De aici
se vîd bombeze cîzînd în spirală și asta face un zgomot
surd și o frumusețe de coloane de praf. Ple-
căm din nou la atac dar mai întîi trebuie trimisă
o patrulă. Asta mi-i norocul, m-au numit și pe mine.
E de făcut mai mult de un kilometru pe jos și nu-mi
face nici o plăcere să defilez atîta, dar în războiul

asta nu te-ntreabă nimeni ce-ți place și ce nu. Ne folosim printre ruinele rămase din primele sate ale satului și de fapt cred că din tot satul n-a mai rămas nici una în picioare. Nu par să fi rămas nici mulți locuitori iar cei care mai sunt fac niște mutre când ne văd de parcă ar trebui să ne riscăm noi oamenii ca să le salvăm lor casele; de altfel cele mai multe din ele sunt niște vechituri ce nu merită vreun interes.

Continuăm patrularea. Eu sunt tot la urmă, e cel mai prudent, primul tocmai a căzut într-o groapă de obuz plină cu apă. Iese de acolo cu casca plină de lipitori. A mai scos și un peștan năucit. Mac vrea să-l învețe să stea în coadă, dar peștelui nu-i place chewing-gum-ul.

XIII

Am primit o scrisoare de la Jacqueline, cred că i-a dat-o unui tip de-ai noștri să i-o pună la poștă fiindcă era într-un plic militar. Zău că-i o fată ciudată, dar probabil că toate fetele au idei bizare. Ieri ne-am retras un pic dar mine înaintăm iar. Aceleași sate complet demolate, îți vine să-ți iei lumea-n cap. Am găsit un radio nou-nouț. Băieții îl încearcă, dar nu cred că ține să înlocuiești o lampă cu un muc de luminare. Ba uite că ține: aud cum se cântă *Chattanooga*, melodia asta am dansat-o și cu Jacqueline când eram acolo. Cred c-am să-i răspund dacă mai apuc. Acum cântă Spike Jones; și asta-i o muzică ce-mi place și tare mi-ar place să se termine odată totul să pot merge să-mi cumpăr o cravată civilă cu dungi albastre și galbene.

XIV

Plecăm peste câteva clipe. Am ajuns din nou lângă linia frontului și obuzele încep iar să cadă. Plouă, dar nu-i frig și jeep-ul merge O.K. Mai departe o să trebuiască totuși să mergem pe jos.

Începe să miroase a sfârșit. Mi-ar place să ies din treaba asta cât mai întreg cu puțință. Sunt încă locuri unde poți s-o pățești urit. Dar n-ai de unde să știi ce-o să mai fie.

Peste cinspe zile am o nouă permisie și i-am scris Jacquelinei să mă aștepte. Poate n-ar trebui să-i scriu, nu-i bine să te lași furat de sentimente.

XV

Sunt tot în picioare. pe mină. Azi dimineață am plecat în patrulare și eu mergeam ultimul ca de obicei; băieții au trecut toți pe alături dar eu am simțit declicul sub picior și m-am oprit în aceeași clipă. Nu explodează decât atunci când ridici piciorul. Le-am aruncat băieților ce mai aveam prin buzunare și te-am zis să se ducă. Acum sunt singur. Ar mi trebuie să-l aștept să revină dar le-am zis să-și vadă de ale lor. Aș putea să mă arunc pe burtă numai că nu-mi suride ideea de a trăi fără picioare... N-am păstrat decât carnetul și creionul. Am să le-arunc înainte de a-mi schimba piciorul, și asta e musai s-o fac pentru că mi s-a urit de război și pentru că mă năpădesc furnicile.

Traducere de: Emanoil MARCU

zic verde-n față că-i așa și pe dincolo, că doar nu-i un secret pentru nimeni că nici nu știe să silabisească și că nefiind poze în cartea asta, n-are motive s-o țină în mină și deci n-are alibi. grijă să-l prezint într-o lumină realist critică.

A doua zi, mai vin și alte surprize, când bătrînul Piatrăfunerară observă că Bugs a luat cît să trăiască încă patru mii de ani, cu două blonde risipitoare, nu cu una.

Încă mă mai roade indignarea cînd Bugs e adus la bară și i se citește acuzarea.

Jurii tocmai dă să-l pedepsească fără duhul blîndeții, cînd cine alta să intre în sală decît Meraline, arătînd așa de minunată că jurații cer pauză de masă și-si bat nevestele din prea mare surplus de energie.

Meraline se ridică și declară cu mină pe Biblie că Bugs nici usturoi n-a mincat, nici gura nu-i miroase. Chiar ea a luat banii, să-i dea o lecție bătrînului Piatrăfunerară, că de ce-i așa uituc și a lăsat ușa de la seif deschisă?

Seiful secret l-a devitalizat tot ea, din pricina similare. Așa că Bugs e pus în libertate.

Fac un ocol pe la conacul lui Gutleberger, să-l spun cum stă treaba, și numai ce-o vîd pe Meraline că a-pare triumfal.

Vine lute spre mine, mă ia cu brațele de după gît și-mi sopteste cu mîrînimie că știe că am vrut să-l infund pe Bugs numai de dragul ei, dar că am greșit fundamental cînd m-am pus în contra. Mă pupă apoi așa de intens că vreo jumătate de oră mă clatin pe picioare, zimbesc fix și-mi rod unghilele.

Meditex iarăși, și-l sfătui pe Piatrăfunerară s-o lase pe Meraline să-l ia pe Bugs. Cînd îi soptesc de ce și cum, el n-are nimic impotrivă.

A fost o nuntă ca-n povești. Bugs și-a invitat cîracii, nu l-a uitat nici pe amicul care a aruncat o bombă acum un an în Ranca de Stat din Oklahoma.

Ca la vreo trei săptămîni tocmai zac în birou, fără orizont, cînd prind de veste că Bugs mă caută foarte urgent.

Întră val-virtej și recunoaște că a făcut două sute paispe crime diferite în ultimii optzeci de ani, și-mi spune dintr-o suflare că speră să-l închidă etans, într-un penitenciar cu ziduri groase, să nu-l înșfăce cumva Meraline. Căci închisoarea e fericire curată cînd te gîndești la căsnicia cu sus-numita Meraline.

Vedeți deci, măi băieți, că Lemmy-al vostru stă bine cu partea intuitivă.

Iar Meraline se întoarce acasă la bătrînul Piatrăfunerară și se mărită cu-n conte străin, care-i așa de mut că nu-l poate răspunde și n-av cum se certă. Toată lumea-i fericită, fără decît Bugs, care are de stat la zdup vreun secol, pentru crime pe care le-a comis înainte de era tul.

Ceea ce dovedește, măi băieți, că dămele pot fi lucruri foarte periculoase și deci trebuie minuite cu seriozitate, dar nu mereu.

Mie-mi spui?

Traducere: Luiza PĂRVO

JOEN RAY:

Ciudatele studii ale doctorului Paukenschläger

Era un V... Litera V.
Cele două rinduri de fagi purpurii,
pe marginea drumului, se uneau la o-
rizont pentru a desena această literă
uriasă pe cerul crepuscular.

Cîteva stele palide erau parcă ținute
în unghiul ascuțit.

În acel moment chiar avui o ciudată
impresie de neliniște, de teamă irrațio-
nală, care mă făcu să urmăresc viteza
mașinii.

V-ul își prelungea majuscula males-
tuosă.

De ce, în singurătatea aceasta — dru-
mul interminabil, cîmpia, o mlaștină,
drobiță și mărăcini — de ce m-am a-
muzat să caut cuvinte care încep cu
V și să le strig în gura mare?

— Vacă — Vagabond — Valet — Vampir.
— Asta-l, se auzi deodată o voce strid-
entă lingă mine.

Frînal atît de brusc încît era cît pe
ce să mă răstorn.

Pe marginea întunecată a drumului,
o flintă bizară se apropia de mine;
mai întîl nu văzui decît o redingotă
lungă, o pălărie înaltă de un model
necunoscut și ochelari mari colorați.

— Este exact cuvîntul pe care-l cău-
tam. Dar credeți că...?

Am distins atunci o față ridată și
galbenă și doi ochi scintilind de in-
teligență.

— Scuzați-mă, continuă omulețul. Sint
profesorul Paukenschläger... Sînteți deci
de părerea mea : avem de-a face cu...

Deodată, profesorul se dădu doi pași
înapoi și o expresie de uluire și minie
îi crispa fața asemănătoare cu un măr
ținut iarna la păstrare.

— Ori nu știți nimic, nu cunoști ni-
mic din lucrările mele, urlă el, ori
mă spionezi și atunci ești o canalie !

— Bună seara, domnule profesor, am
spus. Sînteți nebun. La revedere !...

Am întins mina către demaror.

— Nu, n-ai să pleci !

Vocea era fermă și autoritară. Văzui
atunci, cu o groază ușor de închipuit,
un pistol automat ținîndu-mi pieptul.

— Trag foarte bine, rinji straniu per-
sonaj. La prima mișcare te omor, dom-
nule trimis al doctorului Tottoni.

— Doctorul Tottoni ? strigal, sincer
uitat. Nu-l cunosc.

— Nu zău... Atunci ce faci aici, pe
drumul ăsta pe care nu umblă nimeni ?
Și de ce strigi cuvinte atît de urite,
dar atît de potrivite ?

Încercal să-i explic că mă rătăcisem
cu adevărat.

— Posibil, îmi spuse profesorul, dar
n-am nici timp, nici chef să controlez
exactitatea vorbelor dumitale. În ceea
ce mă privește, cred că nu greșesc de-
clarînd că ești trimis de acest detes-

E. M. Cioran

Tentația de a exista

Cariera cuvintelor

Pentru a ne convinge că istoria ideilor nu-i decît
o defilare a vocabulelor convertite în tot atîtea abso-
luturi, e de ajuns să rememorăm exigențele filoso-
fele mai importante din ultima sută de ani.

Este cunoscut triumful „științei” în epoca poziti-
vismului. Cine se reclama de la ea putea să bată
cîmpii în pace : totul îi era permis odată ce invoca
„rigoarea” sau „experiența”. Materia și Energia și-au
făcut, puțin după aceea, apariția : prestigiul majus-
culelor lor n-a durat mult timp. Indiscreta, insinuanta
Evoluție cîștiga teren pe cheltuiala lor. Sinonim sa-
vant al „progresului”, contrafacere optimistă a desti-
nului, ea pretindea să elimine orice mister și să gu-
verneze cu autoritate inteligențele ; i s-a închinat un
cult, comparabil doar cu acela atașat „poporului”.
Deși a avut șansa să supraviețuiască propriei mode,
ea nu mai trezește acum nici un accent liric : cine
o exaltă se compromite sau joacă un joc învechit.

Către începutul secolului, încrederea în concepte
a fost zdruncinată. Intuiția, cu cortegiul său : durată,
elan, viață, trebuia să profite și să domnească și ea
un oarecare timp. Apoi a fost nevoie de ceva nou :
a venit rîndul Existenței. Cuvînt magic care a excitat
și pe specialiști și pe diletanți. Era în sfîrșit găsit
cuvîntul cheie. Și nu mai erai un individ, ci un
Existent.

Cine va face un dicționar al vocabulelor pe epoci,
un recensămînt al modelelor filosofice ? Încercarea
ne-ar arăta că un sistem datează prin terminologia
sa, că el se izează mai întîl în formă. Refuzăm să
recitim cutare gînditor, care ne-ar mai interesa încă,
pentru că ne este imposibil să suportăm aparatul
verbal care-i îmbracă ideile. Împrumuturile din fi-
losofie sînt nefaste literaturii. (Să ne amintim anu-
mite fragmente din Novalis deteriorate de limbajul
fichtean). Doctrinile mor prin ceea ce le-a asigurat
succesul : prin stil. Pentru ca ele să reînvie, trebuie
să le regîndim în jargonul nostru sau să le imaginăm
înaintea elaborării lor, în realitatea lor informă și
originară.

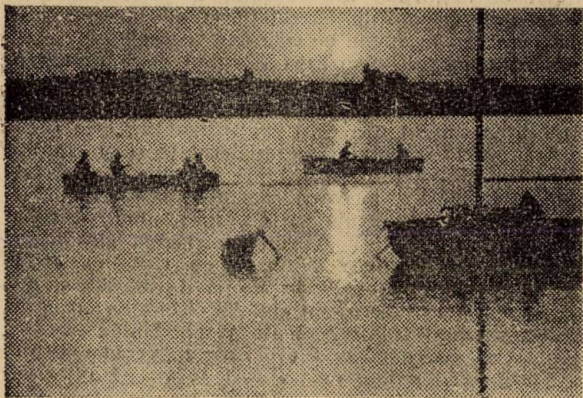
Printre vocabulele importante, există una a cărei
carieră deosebit de lungă, suscită reflexii melancolice.
Am numit *Sufletul*. Cînd vezi starea sa actuală, jal-
nicul său sfîrșit, rămii interzis. Și totuși el a început
bine. Să ne amintim locul pe care l-a acorda neopla-
tonismul : principiu cosmic, derivat al lumii inteli-
gibile. Toate doctrinele antice marcate de misticism
se sprijineau pe el. Mai puțin preocupat să-i defi-
nească natura, decît să-i determine uzajul pentru
credincios, creștinismul l-a redus la dimensiuni ome-
nești. Cît trebuie să regrete timpul în care îmbrățișa

natura și se bucura de privilegiul de a fi, în același timp, imensă realitate și principiu explicativ! În lumea modernă a reușit să recîștige puțin cite puțin teren și să-și consolideze pozițiile. Credincioși și necredincioși trebuiau să-l ia în seamă, să-l menajeze și să se prevaleze de el; fie și pentru a-l combate, era încă citat chiar și în cel mai neobosit materialism; iar filosofii, atît de reticenți față de el, îi rezervau totuși un ungher în sistemele lor.

Astăzi, cui îi mai pasă de el? Nu mai este menționat decît prin inadvertență; locul său se află în cîntece: melodia doar îl mai poate face suportabil, îi mai poate înlătura vetustețea. Discursul nu-l mai tolerează: pentru că a îmbrăcat prea multe semnificații și a servit prea multe cauze, el s-a uzat, s-a deteriorat, s-a devalorizat. Stăpînul său, psihologul, întorcîndu-l și reîntorcîndu-l, va trebui să-i dea lovitura de grație. De altfel, el nu mai trezește în conștiință decît acel regret asociat frumoaselor reușite revoluate pentru totdeauna. Și să mai spui că altădată înțelepții venerau această vocabulă, o situau deasupra zeilor, îi ofereau universul ca să dispună de el după bunul, său plac!

Abilitatea lui Socrate

Dacă ar fi făcut precizări asupra naturii demonului său, el și-ar fi distrus o bună parte din glorie. Înțeleapta sa precauție a provocat o curiozitate extremă în legătură cu el, atît printre cei vechi cît și printre moderni; în plus, ea permite istoricilor filosofiei să se aplece asupra unui caz, din toate punctele de vedere, străin preocupărilor lor. Acest caz evocă altul: acela al lui Pascal. *Demon, abis*, pentru filosofie, două infirmități picante sau două piruete... *Abisul* în cheștiune, să o recunoaștem, tulbură mai puțin. A-l percepe și a se reclama de la el, nimic mai natural din partea unui spirit în luptă deschisă cu rațiunea; dar este la fel de natural ca inventatorul conceptului, promotorul raționalismului, să se autorizeze prin „voci interioare”?

Armonii fluviale...

tabil Tottoni și, de altfel, nu-mi displace deloc ca unul dintre discipolii lui să asiste la triumful meu.

— Domnule profesor, îndrăzniți.

— Taci! Mașina dumată mă ajută să recîștig timpul pierdut. Înainte!... Ia-o la sîngă, pe drumul ăla îngust, E carosabil... La cel mai mic gest suspect, trag!...

Ne oprim la marginea unei păduri de brazi înalți și negri.

— Aici, spuse profesorul. Mă ajută să-mi montez aparatul. După aceea, te poți odihni, dacă vrei... Dar, înainte de toate, dă-mi cuvîntul de onoare că nu fugi.

— Cuvîntul unei canali?

Ochii ştiințietori mă fixară cu luminile lor verzi.

— Ți-am studiat figura, spuse încet profesorul, și am căpătat convingerea că nu ești trimis de Tottoni și că, dacă te-aș lăsa să pleci acum, ai fi mai puțin mulțumit decît s-ar putea crede.

Diabolicul individ îmi citea gîndurile.

— Mă tem, continuă el, că latura științifică a aventurii pe care-o vei trăi, va fi literă moartă pentru dumneata, căci o vei considera ca ziarist, adică superficial.

— Cum de știți că sînt ziarist?

— Prostii!... Mi-ai povestit, încercînd să-ți explici prezența pe drumul ăsta pustiu, că doreai să asiguri la inaugurarea unui monument pe litoral.

— Într-adevăr!

— Și ești cu douăzeci și patru de ore în avans față de acest ridicul eveniment? Cine, dacă nu un ziarist, ar face o asemenea stupiditate?

Raționamentul nu mă putu convinge. Bănui că savantul cu ochii în flăcări citește în mine la fel de ușor ca într-o carte deschisă.

— Totodată, continuă el, cîțiva ani de tropice ți-au deschis gustul pentru aventură și pentru primejdie.

— Dar...

— Nici un dar... Petele de la seringa hipodermică ți se vîd pînă și pe încheietura mîinii! Iar acum, să montăm micul meu aparat și să așteptăm evenimentul; ți datoriez asta pentru că m-am înșelat la început.

— Pot să știu?...

— Unde te duc?

— Mă duceți?...

— Perfect: în lumea celei de a patra dimensiuni!

★

— Dragă profesoare, spuseli, în timp ce ne așezam în jurul unui aparat ciudat, compus dintr-o antenă fină din metal strălucitor și din vreo douăzeci de cilindre mici care păreau a fi bobine de inducție, dragă profesoare, aș vrea să notez cite ceva.

— E meseria dumată, chiar dacă, așa cum gîndești, nu sînt decît un țicnit; o să-ți iasă un articol la fel de bun ca cel pentru inaugurare...

De data aceasta, cu siguranță, mi-a citit clar gîndurile; mă cuprinsese un sentiment neînțeles de neputință și de disperare...

★

Noaptea parcă e de cerneală. Ne luminează farurile mașinii. Profesorul a vorbit, dar îmi interzice să-i stenografiez vorbele.

Sînt deci nevoit să arunc pe bloc-notes cuvinte și fragmente de fraze: A patra dimensiune... Einstein... punct de contact... lume intercalată... ecuație de gradul optsprezece... puterea infinită a cifrei... aurul vibratoarelor cu frecvență nelimitată... formula magnifică...

Și, grosolan, rezum: există o lume vecină, invizibilă, de nepătruns pentru noi, pentru că este situată într-un alt plan. După Paukenschläger, această lume este în mod straniu, în mod criminal unită cu a noastră. Există totuși puncte pe pămînt mai puțin ermetice decît celelalte.

Mica movilă nîspoasă pe care o ocupăm se află, pare-se, printre aceste locuri bizar privilegiate.

Aparatul profesorului este destinat să provoace unde speciale care vor forța, ca să spun așa, ușa misterioasei lumi vecine.

Cum? Nu spune nimic despre asta: vorbește despre electroni și integrate. Noaptea înaintează; un vînt aspru biciuiește copaci; profesorul privește din cînd în cînd o stea care străpunge azurul în virful unui brad imens.

Miezul nopții. Ora unu... două... Oboșeala începe să se facă simțită. Paukenschläger își înfîințe o sticlă plată, plină cu un tonic admirabil care alungă somnul și chiar provoacă un fel de veselie blîndă.

Ora trei. Vîntul s-a oprit, liniște absolută. Am mai băut din întăritor și am o dispoziție fermecătoare. Profesorul acoperă o pagină din carnetul său cu calcule complicate.

O nuanță cenușie cuprinde cîmpia îndepărtată. Calculele lui Paukenschläger devin febrile. Și-a deplasat brusc aparatul, murmurînd.

— Aproape la un metru...

Două păsări de noapte ne-au atîns cu zborul lor de catifea; un biflan a tipat în mieștinile peste care apar zorile. Un animal rănit de o nevăstuică a urlat îngrozitor.

Profesorul și-a întrerupt calculele pentru a asculta ecourile jalnice ale acestor crime a nopții și m-a privit într-un fel ciudat.

Deodată, un zgomot îndepărtat, foarte plăcut, puțin cîntat, s-a auzit în liniștea din jur. Mi se pare că vine de la antenă.

Paukenschläger a renunțat imediat la calcule pentru a fixa steaua din virful copacului. Coborise către orizont, și-i vedeam acum scînteierile palide printre crengile înalte.

— Tinere, îmi strigă el cu fata dintr-o dată albă, crispată de o teroare înfrîntoare, tinere, fugi! Mai este încă timp... Fugi către drum... N-am dreptul...

Antena vibră de data aceasta cu o lungă notă ascuțită.

— E prea târziu! țipă el.

În momentul acela apără vagabondul.

★

Să iwise pe neașteptate din pădurea de brazi, slab, murdar, jalnic, fixîndu-ne cu o privire neîncredătoare.

— Fugi! îi strigă savantul.

Un fulger de minie trecu prin ochii îngroșiți ai omului.

— Fugi dumneata, mirii ei. Aici sînt la mine acasă și...

Acest gen de echivoc este cum nu se poate mai fecund pentru gînditorul care vizează posteritatea. Nouă nu ne pasă de raționalistul consecvent: îl ghicim și, știind unde vrea să ajungă, îl abandonăm sistemului său. Calculat și inspirat totodată, Socrate, el a știut ce întoarcere să dea contradicțiilor sale pentru ca aceasta să ne surprindă și deconcerteze. Demonul său era un fenomen pur psihologic sau, dimpotrivă, corespundea unei realități profunde? era el de origine divină sau răspundea numai unei exigențe morale? îl auzea într-adevăr sau nu era decît o halucinație? Hegel îl consideră drept un oracol pur subiectiv, fără nimic din exterior; Nietzsche drept un artificiu de comedian.

Cum să crezi că a putut juca întreaga sa viață pe omul-care-aude-voci? A susține un astfel de rol ar fi fost, chiar și pentru un Socrate, o îndeletnicire dificilă, dacă nu imposibilă. Puțin importă, de fapt, dacă a fost dominat de demonul său ori dacă el s-a servit de aceasta pentru necesitățile cauzei! Dacă l-a făurit din toate piesele, este pentru că a fost constrins, fie și numai pentru a se face impenetrabil altora. Singurately în mulțime, prima sa datorie era să scape anturajului, retrăgîndu-se într-un mister real sau contrafăcut. Prin ce mijloc să faci deosebirea dintre un demon veritabil și unul trucat? Între un secret și aparența unui secret? Cum să știi dacă Socrate divaga sau o făcea pe șmecherul?

Rămîne faptul că, dacă învățătura sa ne lasă în diferenți, dezbateră pe care el a suscit-o în legătură cu propriul său subiect ne atinge încă: n-a fost el primul gînditor care s-a erijat în caz? și nu cu el începe inextricabila problemă a sincerității?

Reversul unei grădini

Cînd problema fericirii ia locul celei a cunoașterii, filosofia își părăsește demonul propriu pentru a se dedica unei activități suspecte: ea se interesează de om... Chestiuni pe care altădată n-ar fi catadixit să le abordeze, o rețin acum și ea încearcă să le rezolve cu aerul cel mai serios din lume. „Cum să nu suferi?“ este una dintre acelea care a solicitat-o în primul rînd. Intrată într-o perioadă de oboșeală, din ce în ce mai străină de neliniștea impersonală, de aviditatea cunoașterii, dezertează din speculație și, adevărurile care devastează, ea le opune pe cele care consolează.

Acest genuri de adevăruri așteaptă de la Epicur o Grecie ruinată și aservită, în căutarea unei formule de rapaos și a unui remediu pentru anxietate. El a fost pentru timpul său ceea ce psihanaliza este pentru al nostru: în felul său, nu denunță și el „îndispoziția în civilizație“? (În toate epocile confuze și rafinate, un Freud încearcă să curețe sufletele). Mai degrabă decît cu Socrate, cu Epicur a alunecat filosofia către terapeutică. A vindeca și mai ales a se vindeca, aceasta îi era ambiția: cu toate că el a vrut să elibereze oamenii de teama de moarte și de teama de zei, le încerca pe ambele. Ataraxia cu care se fălea nu constituia experiența sa obișnuită: „sensibilitatea“ îi era notorie. Cit despre neîncrederea lui în știință, neîncredere ce i-a fost reproșată ulterior noi știm că este adesea caracteristica „nimilor rămînte“. Acest teoretician al fericirii era un bolnav:

el voma, se pare, de două ori pe zi. În mijlocul citor mizerii trebuie să se fi zbatut pentru a uri atât de mult „tulburările sufletului” ! Puțina seninătate pe care a reușit s-o cîștige o rezerva, fără îndoială, discipolilor săi : recunoscători și naivi, ei i-au făcut o reputație de înțelepciune. Cum iluziile noastre sînt mult mai slabe decît cele ale contemporanilor săi, noi înțrevedem mai lesne reversul Grădinii sale...

Limbaajul ironiei

Oricît de aproape am fi de paradis, vine ironia să ne îndepărteze. „Inepții, ne spune ea, toate ideile voastre despre o fericire imemorială sau viitoare. Vindecați-vă de nostalgia voastră, de obsesia puerilă a începutului și sfîrșitului timpului. Eternitatea, durată moartă, numai debili se preocupă de ea. Lăsați clipa să acționeze, lăsați-o să vă absoarbă visele”.

Restul frazei se pierdu într-un fermidabil zgomot ca de gong.

Virtul antenei se topi într-o flacăra albastră ca un foc de artificii.

— Vino repede ! uria profesorul înținzînd mina către vagabond.

Nu era decît la cincisprezece pași de noi, dar atunci se petrecu un lucru groaznic : omul nu mai avea față !

Adică, acolo unde, cu o fracțiune de secundă mai înainte, distingeam ochii, obrazii, gura, nu mai era decît o secțiune neață, roșie, însingerată, ca și cum un satir invizibil s-ar fi năpusit asupra nefericitului.

— Nu era în zona de protecție a aparatului, sughiță profesorul. Am știut-o... Sînt niște monștri, niște...

★

Ceea ce ați citit pînă aici este copia exactă a carnetului lui Denver, reporterul de la „Tribuna” care a dispărut acum cîteva luni în împrejurări rămase misterioase. S-a găsit mașina ziaristului abandonată nu departe de drum, lîngă o pădurice de brazi.

S-au identificat, la cîteva pași, pe un spațiu de cîteva metri pătrați, urmele unei înălelări violente ; s-a găsit și bloc-notesul călcat în picioare.

La cîteva zile după această lugubră descoperire, un țaran care-și avea ogrorul la mică distanță de sinistrul loc găsi un mototol de hirtie făcut din două file ale aceluiași carnet, acoperite cu un scris tremurat și, amănunt curios, foarte stropite cu sînge.

Aceste rînduri, descifrate cu mare greutate, nu lămuriră cu nimic misterul.

Sintem, scria eDenver, tot pe mica movilă nisipoasă, dar o lume unică, diafană, abia vizibilă, se suprapune peste ea. Văd pădurea de brazi printr-un con de o transparență aproape perfectă și traversată de un fel de fum, mișcîndu-se violent. Vreo zece sfere mari, bule bizare, saltă de-asupra mlaștinii, și același fum învîrtejit le traversează. Imi dau seama că asta face ca sferile și conul să fie vizibile.

Aici, scrisul devine ilizibil, ca de nebun.

Nu sînt virtuțuri de fum, ci ochi, minii, ghiare, organe atroce. Corpul vagabondului este înghițit acum de con... Paukenschlager îmi cere iertare...

Aparatul arde...

Tunet... flăcări albe. Profesorul a dispărut, înșăcat. Mă inundă o ploaie de sînge.

În cer, niște ochi teribili mă fixează... O mină... Dumnezeu !...

★

Denver n-a mai apărut.

Ancheta a stabilit că un profesor de origine germană, pe nume Paukenschlager, locuia la Leyda. Dispăruse de la domiciliul său cu cîteva zile înainte straniu eveniment. Percheziția n-a dus la nici o descoperire, dacă nu luăm în considerare faptul că savantul se dedase, înaintea plecării, la o distrugere minuoasă și metodică a aparatelor și hîrtiilor.

Un cersetor pe nume Rickie Campers, foarte cunoscut în regiune, n-a mai fost văzut niciodată.

Un fapt straniu pe care l-a relatat „Psychic Review” din New York în

ziua acestui dispariții, și la ora corespunzătoare, faimosul medium american Marlowe intră în transe nemălinținite. Se repezi la tablă și desenă, cu o repeziune prodigioasă, figuri de coșmar amestecate cu forme sferice și conice, și care, într-o formidabilă năvală de furie, urmăreau o ființă omenească.

Figura acestui om era incontestabil aceea a lui Denver.

Două zile mai târziu, același medium intră din nou în transă și desenă chipul lui Denver, crispat de o spaimă și de o durere în afara umanului. Pe marginea desenului, scrise aceste cuvinte:

N-am murit... E mai rău... Însăpăimător... Ei vă pindesc !...

Păziți-vă... Ajutor !...

A doua zi, Marlowe scria din nou: Ajutor ! — și asta a fost totul.

După părerea celor mai buni grafologi, scrisul era al lui Denver.

Spiritistii pretind că ziaristul n-a murit, ci că trăiește într-un alt plan al existenței, inaccesibil pentru noi.

Va reveni oare Denver vreodată pentru a confirma veridicitatea acestor presupuneri și pentru a povesti urmarea îngrozitoare a sale aventuri ?

Traducere, Constantin PAVEL

NELSON BOND

Omul care trece prin sticlă

Ciudată istorie. Tăifăsuiam destul de la întimplare despre vreme, despre șansele yankeilor, politicele cind deodată acest Guimble s-a aplecat spre mine și a zis pe un ton grav :

— Ascultă, vreau să-ți arăt ceva.

— Ceva ? am repetat. Vreo prostioară, îmi închipuiam. Guthrie Guimble nu era genul de la care te-ai fi putut aștepta la chichițe de salon. Arăta, așa cum mi-l amintesc, foarte în stilul „americanului mediu” despre care presupun că ați citit. Potrivit de statură, nici gras, nici slab. Cu păr castaniu și ochi căprui. Purtare blândă. Era tipul de om care stă alături de tine la cinematograful ori cu care împarți un compartiment Pullman. Întîlnirea noastră la acel club newyorkez fusese absolut întîmplătoare. Ca oaspete, în trecere pe-acolo, eram plictisit, iritat și încîntat să găsesc un tovarăș de băutură.

— Ceva ciudat, zise. Privește !

Scurse cele câteva picături de bere care mai rămăseseră pe fundul sticlei sale și-și scoase cu grijă de pe mijlocii mîinii drepte un inel de aur. Apoi, fără nici un efort, ca-ntr-o doară, își trecu mîna direct prin sticla goală.

M-am holbat la el.

— Ia, stai o clipă — am zis : Trei beri nu mă fac de obicei să am vedenii, dar...

— Nu ai nici un fel de vedenii, mă asigură el solemn. Pot într-adevăr să fac asta. Uite !

Ne întoarcem privirea către cunoaștere ? ea ne semnalizează zădărnicia și ridicolul : „La ce bun să degradezi lucrurile în probleme ? Cunoștințele voastre se anulează unele pe altele, ultima ca apariție n-are nici-o putere asupra celei dintîi. Închiși în *deja știut*, n-aveți altă materie decît pe aceea a cuvintelor : gîndirea nu aderă la ființă”.

Și cînd, vrăjiți, ne gîndim la cutare călugăr buddhist care, nouă ani în șir, s-a fixat în meditație cu fața la perete, ea intervine imediat pentru a ne arăta că acela, la capătul a-tor eforturi, a descoperit neantul, prin care de fapt începuse !

„Vedeți voi, insinuează ea, vedeți cît de comice sînt aventurile spiritului. Întoarceți-vă la aparențe. Dar nu încercați să căutați în spatele lor nu știu ce secret : nimic n-are temei, nici secret. Păziți-vă să scotociți iluzia, să atentați la unica realitate care există”.

Cu acest limbaj ne obișnuiește ea, nu fără a com-promite și experiențele noastre metafizice și modelele care ne invită să le încercăm. Atunci cînd se agra-vează prin umor, ea ne exclude pentru totdeauna din acel viitor în afara timpului care este absolutul.

Semnificația măștii

Oricît de departe ar avansa gîndirea noastră și oricît de detașată ar fi de interesele noastre, ea ezită totuși să desemneze anumite lucruri prin numele lor. Este vorba de ultimă noastră spaimă ? ea escamotează, ne menajează și ne mîngie. Astfel, atunci cînd, în urma numeroaselor încercări, „destinul” ni se relevă, ea ne poartă să vedem aici o limită, o realitate dincolo de care orice căutare ar fi fără obiect. Dar este într-adevăr această limită, această realitate, așa cum pretinde ea ? Noi ne îndoiim, atît ne pare de suspectă cînd ea vrea să ne fixeze aici și să ni se impună. Noi simțim că n-ar trebui să fie un capăt și că dincolo de el se manifestă o altă forță, aceasta supremă însă. Oricare ar fi artificiile și eforturile gîndirii noastre pentru a o disimula, sfîrșim prin a o identifica, și chiar prin a o numi. Și cea care pare a cumula toate titlurile realului, nu mai este acum decît un chip. Un chip ? Nici măcar atît, ci o deghizare, o simplă aparență de care această forță se servește pentru a ne distruge fără să ne rănească.

„Destinul” nu era decît o mască, cum mască este tot ceea ce nu este moartea.

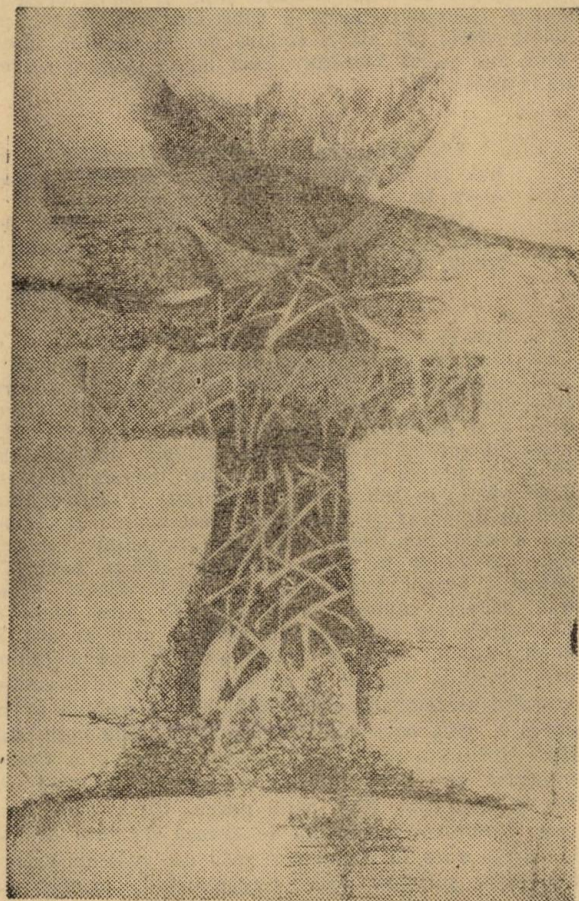
Contagiunea tragediei

Nu mila, ci invidia ne inspiră eroiul tragic, norocos, căruia îi devorăm suferințele, ca și cum aceasta ne-ar reveni de drept și el ni le-ar fi subtilizat. De ce să nu încercăm să i le reluăm ? Oricum ai lua-o, ele ne erau destinate... Pentru a fi mai siguri, le declarăm ale noastre, le mîrim și le dăm proporții nemăsurate ; el, el n-are decît să se agite și să geamă în fața noastră, căci n-ar putea să ne emoționeze, pentru că noi nu sîntem spectatorii săi, ci concurenții, ri-

valii săi din sală, capabili să suportăm nenorocirile sale mult mai bine decât el: luându-le asupra noastră noi le exagerăm dincolo de posibilitățile sale de pe scenă. Înarmați cu soarta sa și mergând către înfringerea sa mai repede decât el, îi adresăm în plus un suris superior, în timp ce ne rezervăm, numai pentru noi, meritele greșelii sau ale crimei, ale remușcărilor sau ale expierii. Ce este el față de noi și cât de oarecare ne pare agonia sa! Nu ne-am încărcat noi de toate durerile sale, nu reprezentăm noi victima pe care el ar vrut să o incarneze fără să reușească? Dar, o deriziune, la sfârșit, el este totuși cel care moare!

În românește de Liviu ANTONESEI

Selecție din *La tentation d'exister*, Gallimard, Paris 1974.

„Structuri vegetale” de Lucia Trancotă

Încă o dată își mișcă mina goală prin și în sticla de bere. De data aceasta opri gestul la mijlocul drumului, lăsându-și mina o clipă înăuntru. Puteai vedea unghiul ascuțit în care sticla tăia în două carnea lui, să vezi ciudata răsucire a minii sale în interiorul barierii de sticlă. Dublă refracție, mă gândii, așa-i zice. I-am atins mina, am atins și sticla. Degetele mele au pipăit încet carnea lui răcoroasă și cam jilavă pînă la sticlă... apoi s-au oprit brusc cînd au dat de peretele sticlei. Mi-am retras mina ca ars.

— Nu înțeleg, am zis. Ce-i asta? Ce faci?

— Și-a pus încet inelul în deget.

— Nu știu, măturisii el, cu o umbră de ciudă în glas. Pur și simplu a început să mi se împlinească ieri. Nici prin cap nu mi-a trecut că așa putea face așa ceva.

— Dar, Guimble, i-am spus, nu e cu puțință. Un om nu poate face chestii dintr-astea.

— Eu pot, zise simplu. Și-a apropiat din nou mina de sticlă. De data asta s-a oprit firește cînd a dat de ea. Mi-a zîmbit melancolic. Vezi? De-ndată ce îmi pun inelul în deget nu mai merge. Orice substanță străină pare să acționeze ca o barieră.

— Ce simți? I-am întrebat.

El ezită un moment.

— Păi... nu mare lucru. Nu simt nimic... adică nimic care să poată fi descris. E ca și cum ți-ai viri mina în apă. În apă rece, cred.

— Nu doare?

— Deloc. Dimpotrivă — Se opri și mă privi straniu. Știi, nu se petrece așa doar cu mina ci cu tot.

— Cu tot trupul, vrei să zici?

— Da. El roși ușor. Bineînțeles că trebuie să-mi scot toate hainele.

— O, bineînțeles... am zis. Surpriza mea inițială se atenuase și începeam să realizez că într-un fel sau altul fusesem frumusețea tras pe sfoară. Eram cam supărat pe acest Guimble. Nu mă deranjează farsele, oricum, dar m-am gândit că e o gafă să-ți permiți așa ceva cu o cunoștință întâmplătoare. M-am ridicat de la masă cu o mișcare cam repetată.

— Dacă n-ai nimic împotriva, i-am spus, eu plec. Un spectacol pe seară îmi ajunge.

Țișni în picioare cu o privire neli-niștită.

— Nu te-ai supărat, nu?

— Supărat? De ce să mă fi supărat?

— Dar te-ai! gemu el. Toți se supără. Nimeni nu crede că nu-i nici un șiretlic la mijloc. Pînă și doctorul m-a dat afară din cabinet. Dar trebuie să arăt cuiva. Toată povestea mă îngrijorează. E nefirească... și nu știu ce să mă fac. Uite... îmi dai o șansă să te conving că-i adevărat? Nu vrei să vii la mine mine, la ce oră vrei, să-ți arăt? Poate mă vei ajuta să pricep de ce... de ce...

Era o înfrigurare nemimată în tonul lui. Pe deasupra, curiozitatea mea era mai adîncă decît supărarea... Am acceptat.

— Bine, fie, i-am spus. Ce zici de mine după masă?

— O, e perfect! Notă o adresă pe cartea lui de vizită și mi-o vîri în palmă. Pe la trei?

— La trei, am promis. Noapte bună!

Ne-am dat mîna și eu am plecat. Cînd am ajuns la ușa am mai aruncat o privire în urmă. Guimple își scoase din nou inelul și era nerăbdător să-și treacă mîna prin sticla goală de bere. Aveam o privire stranie, posedată, pe jumătate stupefată, pe jumătate plăcere.

Apartamentul lui de la hotel era ca și el, nepretențios. Am descoperit butonul soneriei sub care scria Guthrie G. Guimple și mă pregăteam să intru cînd broasca scrișii dîndu-mi drumul. Guimple mă aștepta în vestibul. Purta un halat decolorat, vechi și niște papuci surcești pleoștiți.

— CORON, zise el. ARTNI!

— Portim?! am zis. Regret, bătrîne, dar vorbesc numai engleza.

— AM-AZUCS, HO, replică el criptic. Se răsuși și dispăru în fugă într-o cameră alăturată în vreme ce eu pătrundeam în apartament. În citeva secunde a revenit înnoșind cordonul halatului. Tonul său era de scuza.

— Regret profund, zise el dezgustat. Nu mi-am dat seama. Uneori uit. Înainte de a veni dumneata tocmai mă plimbam prin oglindă și...

— Ce face?!

— O, nu pleca! strigă el. Stai — dă-mi haina și pălăria. Nu vreau să fac nimic care să te sperie. E... numai dacă vrei să mă vezi, adică. Da, mă plimbam prin oglinda din dormitor. E simplu cînd n-ai nici o haină pe mine, înțelegi?

Credeam că îl am la mîna... sau așa gîndeam cel puțin. Am zîmbit ușor îngîmfat, cu superioritate.

— Foarte isteată vorbă în doi peri. Guimple, am zis. Numai că nu mă interesează cuvintele încurcinate. Dacă te-ai plimba în oglindă înseamnă că a trebuit să și ieși din ea; asta-i înțelesul obșnuit. Și chiar dacă vorbirea ta s-a întors pe dos ea ar fi trebuit să-și revină. Așa că, hai s-o limpezim! Care-i marea idee, totuși?

— Dumneata încă mai crezi că-i un truc, zise el tînguitor. Dar nu e! Privește... oglinda e aici. Mă luă de mîna și mă trase după el în dormitor. Oglinda lui era una dintr-acelea de modă veche, dublă, bălăbăndu-se într-o uriașă rama ovală. Largă prea destul pentru ca un om să treacă prin ea... dacă un om ar putea trece prin ea. O grămadă de haine zăceau aruncate pe podea. M-am uitat la oglindă apoi la Guimple.

— Vrei să zici — am spus rar — că poți intra-adevăr să treci prin asta?

— Privește-mă, strigă el.

Își smulse halatul și-l lăsă să alunece pe podea. Cu o mișcare iute pași spre oglindă cu minile întinse înainte. Corpul său parea să se contopească bucatăci cu bucatăci cu sticla. Locul în care carnea sa atîngea suprafața răcoroasă, strălucitoare se unduia ușor, un freamăt străbătea sticla. Nimic mai mult. Sub ochii mei Guimple dispărea în oglindă. Un călcîi roz a fost ultima parte din el care a dispărut... Și m-am trezit deodată în fața propriei mele guri căscate.

Roger Caillois

Ordinea și imperiul

Puține lucruri pot fi adăugate textului lui Caillois, care figurează în volumul *Le mythe et l'homme*, pp. 123-136, apărut în 1938 la Gallimard și de multe ori reeditat; o face, de pildă, Borges, în *Zidul și cărțile*, în ordine speculativă și în stilul său, amintind, la început, că Shih Huang-Ti nu este numai imperatorul care a ars cărțile anterioare domniei lui ci și acela care a poruncit construirea Marelui Zid.

Cercetătorii moderni (N. Smart, G. Bertuccioli, I. P. Culianu) sînt mai cu seamă interesați de modernitatea experimentului lui Shih Huang-Ti, în sensul din păcate atît de actual al controlului gîndirii: împăratul de la Soare Răsare n-ar fi făcut decît să aplice riguros o teorie a filosofilor ziși legiști, potrivit căreia „în statul condus de un suveran inteligent, nu există literatură, căci legile singure servesc de învățătură”.

★

Am adus ordinea multîmii ființelor și am pus la încercare faptele și realitățile: fiecare lucru își are numele ce i se potrivește.

Am distrus în Imperiu cărțile inutile. Am favorizat științele oculte, ca să mi se caute, în tîhnă, elixirul nemuririi.

SHIH HUANG-TI

.. Atunci s-a strecurat anarhia în Imperiu și ea tînu pînă la venirea Împăratului Shih Huang-Ti și a dinastiei Ts'inn. Noul suveran porunci ca decretul său să se numească Tcheu, iar ordinele Tchao. Spre a se desemna pe sine însuși, el creă pronumele personal special Tchenn. Aboli titlurile postume, dat fiind că, pentru a le decerna, fiul trebuia să-și judece părintele sau ministrul prințului. Se autodenumi Primul Împărat și întreprinse instaurarea în Imperiu a unei noi ordini, ale cărei principii sînt descrise de *Texte* în acești termeni: „Către anul 370, faimosul filosof Tcheu-Yen din Ts'i înlocui sistemul genezei mutuale a elementelor prin acela al distrugerii lor mutuale. Împăratul, care credea în acest sistem, conchise că dinastia Tchou domnind prin virtutea focului și dinastia Ts'inn învingînd-o, virtutea protectoare a neamului Ts'inn trebuia să fie aceea a apei, căci apa distruge focul. Apa corespunzînd Nordului, iar Nordul culorii negre, prin decret imperial, sub noua dinastie, steagurile, îmbrăcămintea și coafurile fură toate negre. Cifra apei fiind șase, tăblițele de creanță se făcură de șase degete, la căruțe fură înhamate cîte șase cai, măsura agrară avu șase picioare. Apa corespunzînd principiului Yin care comandă supliciile, legile fură aplicate cu cea mai nemiloasă rigoare și multă vreme, din principiu, nu se acordă nici o grație.”

Dar reformele Împăratului nu pătrunseră în „spiritul mărginit al stupizilor oameni de literă”, așa încît Marele Jude Li-Ssu putu să-i zugrăvească pe aceștia din urmă ca obstacole în calea ordinei noi. Scotoceau, după el, trecutul, în scopul de a găsi argumente ca să denigreze prezentul și să neliniștească poporul. Își împopotonau utopiile ca să urtească, prin contrast, realitatea. În timp ce numai stăpînul Imperiului era competent să deosebească albul de negru și să dicteze legea, ei, conducîndu-se doar după capul lor, se adunau ca să-l critice și să-l blameze în fața poporului. De aceea, Li-Ssu ceru ca toate cărțile, cu excepția tratatelor de medicină, farmacie, divinație, agricultură și grădinarie, să fie predate autorităților prefectoriale spre a fi arse, ca toți cei ce vor pune în discuție vreun text din *Ode* sau *Anale* să fie dați morții, iar cadavrele lor expuse în piață, ca cei ce se vor folosi de aceste texte ca să denigreze prezentul să fie exterminați împreună cu toate rudele lor, iar funcționarii ce se vor dovedi molcomi în aplicarea legii să fie pedepsiți la fel ca delincvenții.

Cum Împăratul dădu curs acestei cereri, așa s-a și făcut și toată literatura veche a Chinei dispăru ca efect al acestei măsuri, în comparație cu care torța califului Omar și rugurile lui Savonarola par manifestări izolate ale unei proaste dispoziții puerile.

Timp de doisprezece ani, ordinele irevocabile ale Împăratului eu emanat din rezistența sa de la Hiên-Yang, dar nu era sigur că el însuși locuia mereu mereu acolo, căci, aflînd de la magicianul Lû că era folositor, în virtutea unor concordante bizare, ca nimeni să nu știe unde locuia spre a-i putea fi găsit drogul nemuririi, el legase prin galerii acoperite și draperii cele 270 de palate învecinate cu rezidența de la Hiên-Yang, astfel că putea circula fără ca nimeni să-l observe și, adăugă *Textele*, dacă cineva divulga locul pe care Împăratul îl favoriza cu prezența sa, acela era ucis.

Chiar în momentul cînd Shih Huang-Ti era pe punctul de a obține drogul nemuririi surveni și mizerabilu-i sfîrșit. Într-adevăr, tocmai îi venise de hac marelui pește ce zădărnice eforturile emisarilor săi, cînd el însuși căzu bolnav. *Analele* consemnează că, neplăcîndu-i să i se vorbească despre moarte, nimeni nu îndrăzni să-i spună că și lui i se apropia sorocul. De aceea n-a putut să-și prevină fiul în timp util și succesiunea nu era stabilită cînd își dădu duhul. A trebuit prin urmare să fie tăinuită moartea Împăratului: în fiecare zi, mesele erau servite ca de obicei în trăsura ce-i ducea cadavrul către capitală și cum era cald, fiecare din carele escortei fu încărcat cu 120 de livre de pește uscat, „pentru a încurca mirosurile”.

Pentru cavoul Împăratului fu topită o enormă placă de bronz care să intercepteze curenții, vînturile și fluxurile subterane. Pe această bază fu instalat sarcofagul și un întreg imperiu în miniatură,

reflectată în oglindă. Guimble se răsuci în spatele oglinzii și mă privi triumfător.

— IZEV ? zise el. Am simțit imboldul de a-mi lua repede lucrurile și de a o șterge degrabă din apartamentul ăsta blestemat. Dar mai puternică era dorința de a afla ce naiba face Guimble și cum o face. L-am studiat cu mare atenție. Ceva nu era chiar în regulă cu el. Ceva era indefinibil altfel. Apoi, deodată, am înțeles ce ! Parul lui Guimble avea oărare invers.

— Dumnezeule, omule ! am explodat eu — ești întors pe dos.

— SOD EP ? repetă el, curios, ca un ecou.

— Părul dumitale, i-am zis, și inima. E în dreapta !

Pentru că puteam observa acum ușoara pulsație a acestui organ în partea în care n-ar fi trebuit să fie. Guimble se studie el însuși minunîndu-se.

— EITSEHC EC ! zise el. ACAD...

— Dacă chiar ai chef de vorbă — i-am spus — pentru numele lui D-zeu, iesi afară din oglindă ! Nu înțeleg pasăreașca dumitale „oglinďită”.

Se năpusti grăbit afară din oglindă. De data aceasta priveam oglinda dublă dintr-o parte. Puteam vedea cum Guimble dispăre în sticlă și reapare nevătămat dincoace. Am mai văzut și felul în care carnea sa părea să îmbrățișeze răcoroasa suprafață a sticlei, țîșnind spre ea cu un soi de ardore nesăbuită, despletindu-se de ea cu o mișcare incertă, prelungită ca un sărut de adio. Era ceva aproape obscen în această afinitate păgînă dintre trupul său și suprafața rece. Ceva ce puteam simți dar nu și explica. Un fior îmi trecu prin șira spinării.

— Ei, mă întrebă Guimble apărînd, ce zici ?

— Habar n-am ce să cred, am spus îndoit. În afara faptului că toată povestea e o scrînteală. Ascultă... dacă un inel împiedică mîna ta să treacă prin sticlă, de ce metalul depus pe spatele oglinzii nu te oprește ?

— Nu știu. Nu înțeleg nimic, se plînsă Guthrie Guimble. Aș vrea să pricep. Totul e atît de confuz.

— Confuz, auzi colo ! E absolut fără noimă, i-am spus.

Își frînse mîinile. Cam răsufletă expresia dar e singura în stare să descrie ce făcea el.

— Știu că-i așa, șopti răgușit. Sînt un monstru. Nimeni de pe fața pămîntului n-a mai trecut vreodată prin sticlă. Și acum eu o fac... și nu vreau. Dar ce-aș putea face ? Ce să fac ?

— Dacă aș fi în locul dumitale, i-am sfătuit, aș consulta un doctor. Aș consulta un batalion de doctori. Aș trece prin fața întregii tagme doctoricești, Guimble.

— M-ar iscodi, zise Guimble cu o voce slabă. M-ar iscodi și m-ar invîrți și m-ar suci pe toate părțile. M-ar pune la raze X și la fluoroscop. M-ar certa și m-ar pisălogi și ar polemiza — și aș fi „exponatul A”. Ar ține să mă pună la păstrare în vreun laborator ori m-ar împăia și m-ar pune într-un muzeu. Nu. Nu mai vreau să aud de doctori. Unul mi-a fost de-ajuns. Nu. Vreau să fir un monstru. Nu vreau !

— Atunci tot ce poți face, L-am sugerat eu, este să încerci să uiți de darul asta ciudat. Să nu faci nimic care să-ți amintească de faptul că poți trece prin sticlă. Zici că ți-a venit așa, deodată?

— Peste noapte.

— Atunci s-ar putea să-ți treacă tot așa. Pentru că trebuie să-ți treacă, pricepi? E împotriva tuturor legilor fizicii. Da, așa așa face eu. Aș încerca să uit totul. Să ignor toată țărășenia.

Guimble îmi aruncă o privire tragică.

— E mai mult decît o simplă abilitate, zise. E o obsesie. Mă trezesc în toată nopții și-mi zic: „Oare să fie adevărat? Chiar pot trece prin sticlă? Ori a fost doar un vis?” Așa că mă scol din pat și încep să umbliu, să umbliu, să umbliu — intru și ies din oglinzi, ferestre, uși de sticlă... din orice e făcut din sticlă. Nu pot rezista ispitei.

Se înfioră și privi în lături. Apoi:

— Te-am mințit, mărturisii fără vlagă. Ți-am spus că nu-i nici o senzație despre care să poți vorbi. Dar este. O minunată, liniștitoare senzație. O stare de pace nefîrșită... de mulțumire fără margini. E ca și cum sticla ar fi iubită mea și eu iubitul ei. Dar nu-mi pot cunoaște niciodată iubită pînă la capăt. Fiindcă nu am la îndemînă decît aceste suprafețe reci și subțiri în care intru, ah, aît de scurt... Uneori mă gîndesc că, dacă aș putea găsi o formă de sticlă destul de mare încît să mă cuprindă tot, dintr-odată, aș părăsi aceste foite subțiri care ating doar o părticică din mine și m-aș instala în ea. M-aș contopi cu ea și aș trăi acolo pentru totdeauna...

L-am privit fascinat dar și oarecum rusinat de strania dorință ce i se ascundea în ochi.

— Dumneata crezi că sticla nu are nimic în ea? bolborosi cuprins de febră. Crezi că e doar o goli-ciune cenușie în adîncurile ei? Te înșeli. Se ascunde o lume întreagă în umbrele ei reci. O lume pe care eu singur am văzut-o. Am prins frînturi din ea — străluciri incomplete, ispite fermecătoare în subțirile suprafețe prin care am trecut. O lume minunată cu orașe scînteietoare, cu clădiri cu turnuri, cu riuri spumoase, cu oameni...

— Guimble, am rostit aspru. Lumina suspectă care-i luminase ochii se stinse. Mă privi stors de vlagă.

— Îmi pare rău. Uită tot ce ți-am îndrugat. N-are nici un rost. Cred c-o voi scoate cumva la capăt. Vrei să pleci?

— Da, am zis. Plec.

Mă conduse pînă la ușă. Ne-am strîns minile cu o înțelegere ultimă, în tăcere. Știam că nu voi mai reveni și o știa și Guimble. Dar simțeam nevoia să mai spun ceva înainte de plecare.

— Renunță, Guimble, i-am spus. Ține-ți inelul în deget... tot timpul.

Zîmbi trist.

— Adio, spuse. Și... mulțumesc că m-ai crezut. Apoi ușa se închise între noi.

Nu l-am mai revăzut niciodată pe Guthrie Guimble. Dar i-am mai văzut o dată numele. Cîteva luni mai tîrziu eram în serviciu de noapte și Chet Browne, redactorul cu știrile, mi-a azvîrlit o notiță de la agenția Associated Press.

cu un palat, vile, ministere, birouri și tot felul de obiecte curioase și rare. Arbaletе automate păziră aceste bogății de hoți. Fură desenate cu mercur rîurile, Fluviul Galben, Fluviul Albastru și marea. Pe bolta cavoului fu reprezentat firmamentul și pe sol — pămîntul. Fură alese ca să-l lumineze torțe din grăsimе de focă, menite să ardă vreme îndelungată. Femeile din harem și mulți bărbați trebuiră să-l urmeze pe defunct în moarte, iar meșterii și muncitorii ce lucraseră la mormînt fură îngropați de vii în tunelul de la intrare, ca tainele construcției să fie păzite. Și *Analele* conchid: „Se plantară pe mormînt ierburi și arbori, ca să nu se deosebească de restul muntelui.”

Pînă la dinastia Tsiên-Han, anarhia se înstăpîni iarăși în Imperiu. Mormîntul Primului Împărat fu violat, iar reformele sale abolite...

Prezentare și traducere de: T. PETRESCU

Toamnă în dol...

Jean Delumeau - Contribuții la „Imaginarul” european

Cu „frica” în oase...

„Frica” a fost un fenomen ocolit constant de cercetători (deși există numeroase dovezi care-i semnalează prezența și o explică totodată), ceea ce-l nedumerește pe autorul nostru: „De ce această tăcere prelungită asupra rolului fricii în istorie? Fără îndoială din cauza unei confuzii mentale, larg răspândită, între frică și lașitate, curaj și temeritate. Printr-o veritabilă ipocrizie, discursul scris și limba vorbită — primul influențînd-o pe a doua — au avut mult timp tendința de a camufla reacțiile naturale care însoțesc conștientizarea unui pericol, în spatele faptelor ce par să afișeze atitudini precum pănitor eroice.”

Fragmentul pe care l-am ales aparține celei de a doua părți a lucrării, *La culture dirigeante et la peur* (prima fiind *Les peurs du plus grand nombre*). Prin aglomerarea și luminarea unor amănunte diverse, trebuie să recunoaștem aportul important al lui Jean Delumeau (premiant al Academiei Franceze în 1968) la clarificarea procesului de constituire a unui segment din imaginarul european, sursă a nenumăratelor proiecții artistice, mai vechi și mai noi.

I UN PERSONAJ... DE EPOCĂ : „NECURATUL” !

Emergența modernității în Europa occidentală e însoțită de o incredibilă frică de diavol. Renăscerea a moștenit cu siguranță concepte și imagini demonice care fuseseră precizate și multiplicat în Evul Mediu. Dar ea le-a dat o coerență, un relief și o difuziune niciodată atinse mai înainte.

Satana nu apărea niciodată în arta creștină primitivă și frescele catacombelor au ignorat-o. Una dintre cele mai vechi imagini ale sale, pe zidurile bisericii din Baouit în Egipt (sec. VI), o reprezintă sub chipul unui înger, decăzut fără îndoială și cu ghearele încovoiate, dar fără hidoșenie și cu un suris puțin ironic. Demon seducător pe paginile ornate ale Bibliei Sfintului Grigore din Nazianz (Bibliothèque nationale, între sec. VI și IX), erou doborât în decorațiunile citorva biserici orientale din aceeași epocă, Lucifer, altădată creatură preferată de Dumnezeu, nu este încă un monstru respingător.

Dimpotrivă, secolele XI și XII sînt pe cale să producă, cel puțin în Occident, prima mare „explozie diabolică” (J. Le Goff) care ilustrează pentru noi Satana cu ochii roșii, cu păr și aripi de foc a *Apocalipsului* Sfintului Sever, diavolul mîncător de oameni al Sfintului Pierre de Chauvigny, demonii uriași din Autun, creaturile infernale care, la Vézelay, la

— Aruncă o privire pe asta, zise el. Tipul asta trebuie că ăra sărit de pe fix.

Raportul se referea la un caz petrecut la marele Observator din California. Acela în care au montat telescopul cel nou, uriaș cu o oglindă de vreo patru metri.

„Acțiunea rapidă a gărzilor Observatorului — citi el — a dejucat astăzi o presupusă tentativă de a distruge giganticul telescop în curs de instalare. Ofițerii speciali, Kelly și Monaghan, descoperind că unui dintre turiști a rămas în urmă în sala observatorului, s-au întors la timp pentru a împiedica orice încercare de a vătăma delicata oglindă. Deși vinovatul n-a fost prins încă, o grămadă de haine ce purtau numele unui oarecare G. Guimble din New York au fost găsite la baza telescopului. Poliția din California este în căutarea unui nebun gol pușcă în vecinătatea observatorului. O arestare este așteptată dintr-un moment în altul.”

— Ce părere ai? chicoti Browne. Zi, de ce naiba ar vrea un ținut să distrugă telescopul? De ce? Doar astronomii vor afla o groază de lucruri cu el cînd va fi pus în funcțiune. Vor descoperi stele noi, sori noi, poate chiar lumi noi...

— Lumi noi, am zis, un fior straniu cutremurindu-mă. Poate o lume minunată cu orașe scinteietoare, cu clădiri cu turnuri, cu riuri spumoase...

— Poftim?! suflă Browne. Ce zici?

— Nimic, am spus, chiar nimic.

În românește de
Irina PETRAȘ

„Miracol alb”...
Foto : C. BURSUC

EUGEN ACASANDRI

Misterul monstrului
bionic

O după amiază fierbinte, pe o plajă californiană. Domnul G. P. Frog, industriaș din Los Angeles, gusta din plăcerile vacanței, sub un umbrar multicolor, aproape de unele verzi-scintilătoare ale oceanului. De mai multă vreme, urmărirea bălăceala veselă a unei cete de tineri. De fapt, privirile-l s-aminaseră de sirii superbilor al unei fermecătoare blonde. Mr. Frog trecuse de 45 de ani și din lipsă de mișcare se cam îngrășase. În special, abdomenul și gusa îl dădeau de gol. La clubul pe care-l frecventa, se susotea că, la anumite ore, se petreceau lucruri „delicioase”, de văzut și gustat, în biroul său somptuos și răcoros de de la al 9-lea etaj al unei impunătoare clădiri din West-Side.

Domnul G. P. Frog închise puțin ochii, o dulce toropeală îl învăluie, gândurile îi zburară la apartamentul luxos, închiriat undeva în afara stațiunii, unde-l aștepta o mexicană „mas sexy”. Deodată, ceva umed și vinșos începu să-i strângă cu putere pieptul, tâindu-i respirația. Un braț, ca o parimă de vapor, cleios, cu-n fel de ventuze, îi cuprinsese și-l trăgea încet spre apă. Alte brațe asemănătoare trăgeau alte victime. Se auzeau țipete, o gură imensă aștepta, în valuri, prada. Mr. Frog încercă să strige după ajutor, nu mai putea, strînsoarea era prea puternică, un horecât îi ieșea din gîtul aproape strangulat. În cele din urmă dispărură, împreună cu alte ființe umane, în hăul întunecos și bălos al monstrului ce părea a fi o uriașă caracatiță.

S-a stîrnit panică; lumea alergia, urla.

Politia alertată căuta să afle ce se întimplase. Ipoteza existenței unui monstru marin de atîrî dimensiuni era neverosimilă. Se prezentaseră totuși martori, dispăruseră oameni.

Coasta a început să fie supravegheată atent și de pe uscat și de pe ocean. După un răstimp, navă de patrulare a semnalat, undeva, pe lângă San Diego, un animal enorm, oarecum asemănător cu acela descris de martorii oculari de pe vestita plajă, cu citeva zile mai înainte. La scurt interval, în plasa unui mic trauler, a fost remarcat un segment dintr-un tentacul ce ar fi putut aparține unui gigant octopod.

Acest fapt a determinat un grup de biologi și zoologi să vină la faza locului pentru documentare. Caracatița nu mai apăruse atît de aproape de tîrm, așa că oamenii de știință s-au mulțumit decamdată cu studiul fragmentului adus de trauler. Echipa de cercetători s-a urcat și pe citeva nave costiere, a răscolit apele oceanului, dar în zadar. Nici o urmă, nici un indiciu. Enigmatică ființa marină părea că dispăruse pentru totdeauna, spre neferocul oamenilor de știință, dar spre

Moissac sau la Saint-Benoit-sur-Loire, ispătesc, stăpînesc sau torturează făpturile omenești. Asimilată de codul feudal unui vasal trădător, Satana și-a făcut atunci marea sa intrare în civilizația noastră înainte abstractă și teologică, iat-o că se concretizează și se întruchipează pe zidurile și capitellurile bisericilor sub tot felul de forme, umane și animale. S-a stabilit un raport între sculpturile din Vézelay și *Elucidarium*, un fel de catehism redactat la începutul secolului XII de un german puțin cunoscut, multă vreme numit Honorius din Autun. Or, această lucrare conține o sistematizare și o vulgarizare a elementelor demonologice diseminate în scrierile creștine încă din primele timpuri ale bisericii și, pe de altă parte, ea grupează pentru prima dată într-un mod coerent temerile de infern. Deopotrivă seducător și persecutor, Diavolul din secolele XI și XII înspăimîntă cu siguranță. Totuși, el și acoliții săi sînt uneori mai degrabă ridicoli și amuzanți decît teribili: în acest sens ei devin treptat familiari. Ceasul marii frici de Satana nu a sosit încă. În secolul XIII, distinsele „Judecăți din urmă” ale catedralelor gotice așează la locul lor de drept infernul, chinurile și demonii săi. Poziția principală din marile timpene sculptate era atunci rezervată lui Isus Împărat, alaiului paradisiac și bucuriei senine a celor aleși. „În arta cu precădere teologică din secolul XIII, scria E. Mâle, nu întîlnești nici o reprezentare detaliată a infernului”, chiar dacă sfîntul Thomas din Aquino declară că nu trebuie să înțelegem într-un mod exclusiv simbolic ceea ce se relatează despre chinurile de pe celălalt tîrm.

Dar începînd din secolul XIV lucrurile se schimbă, atmosfera se întuneacă în Europa și această restrîngere a diabolicului pe care a reușit-o vîrsta clasică a catedralelor face loc unei progresive invazii demonice. *Divina comedie* (al cărei autor moare în 1321) marchează simbolic trecerea de la o epocă la alta și momentul din care conștiința religioasă a elitei occidentale încetează pentru o lungă perioadă să reziste valurilor marelui satanismului. Ea nu se va retrage decît în secolul XVII. Această obsesie ia două forme esențiale, și una și cealaltă reflectate iconografic: o halucinantă imagerie infernală și frecvența nenumăratelor capcane și tentații pe care marile seducători nu încetează să le inventeze pentru a pierde ființa umană. Chiar înainte de Dante au circulat în Europa povestiri fantastice referitoare la supliciile infernului. Unele veneau din Orient, precum aceea a *Viziunii sfîntului Paul*, care urcă chiar din secolul IV. Răpit de pe pămînt, Apostolul păgînilor sosește la porțile imperiului Satanei. Apoi, pe parcursul înfiorătorului său periplu, el vede arbori de foc de ramurile cărora atîrnă păcătoși, cupatoare, un fluviu unde vinovații sînt mai mult sau mai puțin scufundați, după natura păcatelor lor, în sfîrșit, puțul abisului care degajă un fum apăsător și un miros insuportabil. Elemente din *Viziunea sfîntului Paul* se regăsesc în legendele irlandeze, în

special în *Viziunea lui Tungdal* ale cărei orori nu sînt cu nimic mai prejos ca acelea care au putut fi citite apoi în *Divina comedie*. Printre spectacolele înnebuitoare oferite de acest infern nordic, iată mai ales un lac de foc și un lac de gheață, fiare formidabile care se hrănesc cu sufletele zgîrciților și cu acelea ale necredincioșilor față de jurămintul lor, mlaștini fumeginde pline de broaște rîioase, de șerpi sau de alte fiare hidoase.

Teologii secolului XIII au refuzat orice concesie în aceste imagini de coșmar. Dimpotrivă, în epoca următoare ele forțează rezistențele. Denys din Chartre, celebrul teolog din secolul XV (mort în 1471), concepe un tratat asupra celor patru sfîrșituri ale omului (*Quatuor novissima*), unde introduce o descriere care reproduce poveștile irlandeze și în special *Viziunea lui Tungdal*. În anii imediat următori Ciumei negre, chinurile infernului au apărut cu tot felul de halucinantă precizări pe pereții lui Campo Santo din Pisa și ai capelei Strozzi (Sfînta Maria cea Nouă) din Florență. Aici artistul (A. Orcagna sau unul dintre elevii săi) a urmărit îndeaproape textul *Divinei comedii*. O măturie pătrunzătoare asupra acestei „noi angoașe” (G. Duby) e furnizată de un ciclu de fresce puțin cunoscute, pentru că el decorează biserica unui mic oraș, San Gimignano. E vorba despre infernul lui Taddeo di Bartolo (1396), în centrul căruia tronează un Lucifer foarte asemănător celui de la Campo Santo din Pisa prin dimensiunile grotești, capul său de căpcăun, coarnele și minile sale puternice care strivesc pe damnații ridicol de mici. În diferitele compartimente ale înfricoșătorului tărîm, demoni întind intestinalele invidioșilor, sucesc gîtul zgîrciților, împiedică pe gurmanzi să mănînce bucatele de pe o masă abundent servită, bîciuesc adulterinele, înfig țărîși aprinși în sexul femeilor ușoare.

În Franța, la începutul secolului XV, *Orele foarte bogate al ducelui de Berry* prezintă, de asemenea, interiorul infernului cu un detaliu împrumutat din *Viziunea lui Tungdal*: Lucifer, uriaș încoronat care se hrănește cu sufletele damnaților, îngurgitîndu-le și vomîndu-le pe rînd, aruncă flăcări și fum pe gura sa oribilă. În țara noastră (Franța, n. tr.), abia la mijlocul secolului XV chinurile infernului intră în arta monumentală. E. Mâle a arătat cu exemple precise (a căror listă, desigur, nu este exhaustivă) că elementele împrumutate din *Viziunea sfîntului Paul* și din legende irlandeze ilustrează bolțile și picturile de la Saint-Maclou din Rouen, de la catedrala din Nantes și de la bisericile din Normandia, din Bourgogne și din Poitou. Pe aceste două căi provine un oarecare număr de detalii înfrîntoare, diavoli fierari care bat ciocane grele pe o nicovală formate din corpuri de bărbați și femei, suprapuse; roata de care sînt atârnați păcătoșii, condamnați culcați sub un grătar peste care picură plumb topit, un arbore cu spînzurați vii etc.

Dar în universul înnebunitor al lui Jeronimus Bosch coșmarurile infernale ating forța lor cea mai

bucuria populației și a turiștilor care au tăbărit pe plajele din sudul Californiei.

★

La vreo două săptămîni de la înflorătoarea dramă, iahtul „Hawaiian Flower” stătea în ancoră, la circa 16 mile vest de Santa Barbara. Era o dîmîneață amețitoare, plină de mireasmă. Soarele tropical îmbăla în razele sale calde, mătăsoase, întreaga fire. Briza filitia ușor pavilionul american din pupa navei. O bună dispoziție cuprîndea tregtat echipajul și pasagerii. Era un iaht frumos, proprietate a unei renumite companii de navigație, care închiria astfel de ambarcațiuni unor „guys”, plini de bani, ce-și doreau o scurtă vacanță pe mare. Evident, printre astfel de pasageri se aflau și indivizi ce aparțineau lumii interlope, mulți dintre ei certați cu legea.

Jim Cassidy, un „play-boy” obișnuit cu barurile de lux, a ieșit pe puntea supărător de scilpitoare a micului vas de agrement. Respira adînc, vînd să îndepărteze mahnirea pricinuită de alcoolul ingerat în cursul nopții trecute. Își întinse alene trupul, încă a-trăgător, și căsca zgomotos. Aștepta ivirea unei tinere ce-l desfătase cîteva ore și de care-și amintea cu multă plăcere. În sfîrșit, aceasta sosi, într-un splendid „bikini” și se așeză într-unul din șezlongurile ce înconjurau piscina. Jimmy o urmă și ocupă un șezlong alăturat. După un schimb banal de amabilități, se cufundară într-o plăcută somnolență.

Trecuse de 10, cînd pasagerii — încă patru perechi — ieșiră pe punte, inspirară aerul proaspăt și fiecare se așeză după voie. Două femei se retrăsese pe marginea bazinului, ceilalți se bălăceau gălăgios în apa azurie a piscinei. Swany (așa se numea tinăra) se ridică, îl aruncă o privire îmbietoare lui Jimmy și pînă. Aceasta se sculă, făcu 2-3 pași, pînă aproape de bordura bazinului și se opri fără voce. Brațe puternice îl apucaseră de umeri, se-nclăceau pe torace, îl trăgeau spre parapetul vasului. Jim crezu că e preuh prieten pus pe glume nesărate, apoi, de ce nu? un dușman (avea destul care dorea să-l suprimă. Își aminti însă că, nici la imbarcare, nici în timpul „lunch”-ului, ori la bar, nu remarcase pe cineva cunoscut. Tirziu, își dădu seama că era vorba de ceva groaznic, fără putință de scăpare. Încercă să strige „ajutor!”, dar nu scoase decît un suferat prelung. Cîteva dendride gigante, ce proveneau de la aceeași fantastică vietate, căutau în apa piscinei altă pradă. Cele două femei aflate pe bordură, întrerupte din înecăreala lor, au văzut primele uriașul animal.

— Caracatița!... Monstrul!... au început să țipe, arătînd cu degetul în direcția înfrîntoarei dinăfii.

Înotătorii își încetară voltele stupefii; nu le venea să-și creadă ochilor.

Swany, care-și etalase pînă atunci trupul, în admirația generală se opri, gata, gata să fie apucată de unul din brațele caracatiței. Se dezmetici și strigă: „Jimmyyy!... Să-l salvăm pe Jimmy! Vă rog, să rog mult, să-l salvăm pe Jimmy!”

Nimeni însă nu părea dispus pentru o atare treabă.

Ieșiră cu toții, din bazin înmărmuriți de groază. Jimmy dispăruse peste bord. Swany plîngea. Nici unul n-a observat, cum o șalupă se făcea nevăzută, dîncolo de orizontul înceșat.

„Hawalian Flower” s-a întors, în micul port din care plecase, cu un stol de pescăruși la pupa. Luna ieșea zgronțuroasă de sub pleoapele roșii ale asfințitului. Metastazele umbrelor cuprinseseră sufletele celor ce călătoriseră pe iacht.

★

La barul „Sombbrero” se iscase mare zarvă. Disparația lui Jim Cassidy zdruncinase tabieturile localului, unde „play-boy”-ul era bine cunoscut. La fel, în împrejurimi. Locotenentul Garry Gar, de la poliția federală (înalt, față pătrată, mîini de săpător), cunoștea bine cartierul și oamenii lui. Afînd cele petrecute pe iacht, își informă superiorii și întări filajul citorva baruri mai decheate. Cîteva lucruri îl intrigau în povestea asta cu caracatița și „Big Garry” — cum îi spuneau cei-l simțiseră laba de urs și țeva „colt”-ului — era sigur că va prinde un fir, dacă va insista să scormonească această mizerabilă „alee a crimei”.

Grupul de cercetători studiasă amănunțit segmentul fabulosului octopod și ajunsese la niște concluzii ciudate și contradictorii. Cîțiva biologi susțineau că structura histologică și aspectul microscopic al piesei anatomice ar pleda pentru supraviețuirea unui animal preistoric de mari proporții. Alții, bazați tot pe studiul aprofundat al a-celorași piese, negau existența unui astfel de animal, spunînd că o asemenea textură n-a mai fost întîlnită pînă acum în natură, că exemplarul ar fi o creație artificială. Evident, punctele de vedere contradictorii au suscitât presa, radioul, televiziunea care au făcut comentarii ample, au inițiat mese rotunde, cu participarea unor nume răsunătoare și a citorva martori oculari.

Un „Nessy” californian! Iată un „best-seller”, bun de rontăit într-o sală de cinema, ori sub abajurul unei veioze, putînd s-aducă „Big Bucks” în pungile profiturilor.

La clubul „Floare de lotus”, unde seara s-adunau cîțiva „regi” neincoronati, dar foarte dubioși, din „City”, era multă liniște. Unul lung și scofilit, ca o zi de post, citea o revistă de cinema, sorbind din cînd în cînd, dintr-un pahar cu whisky. Toropeala după-amiezei de vară îl predispunea la somn și lenevie. Instalația de aer condiționat din plafon arunca jeturi răcoase care n-ajungeau însă în toate ungherele. La o altă masă, mai departe, un nătăfleată burtos, cu o pălărie soioasă trasă pe ochi și un trabuc stîns, uitat între buzete-l groase, sforăia puternic, făcînd să vibreze sticla goală din frapieră. Intr-un fel de scrumieră, pe un taburet, ardeau bețișoare parfumate. Pe o sofa, un arab frămînta niște mărgelă verzi. Barmanul moiața deasupra tejghelei. Pe nesimțite, intră un tip înalt, slab dar musculos, cu mers de felină și privire vicleană. Aruncă rapid

mare. În *In judecata de apoi* din Viena și în cea din Bruges, și în tripticul de la Prado în care obloanele reprezintă, respectiv, paradisul terestru, grădina plăcerilor și infernul, nebunia și răutatea diabolică se dezlănțuie cu un sadism monstruos. În infernul de la Viena, un demon, al cărui cap e al unei păsări cu pliscul lung, duce un condamnat într-un sac. Un altul poartă pe umăr un ciomag de care alt condamnat, străpuns de o săgeată, e suspendat de picioare și de mîini. El trebuie mereu să învîrtă crucea unei bătrîne necugetate, iar altul e crucificat pe un harpon uriaș. Satana, împodobită cu un turban, are ochi de foc, un bot de animal feroce, coadă și labe de șoarece. În locul pîntecului apar gratiile unui cuptor. Ea își primește oaspeții la o poartă unde un șir de broaște rîioase delimitează tărîmul. Infernurile succesive ale lui Bosch, pentru a sesiza ce sînt ele, se integrează orîcum într-o serie de opere puternice pe care pictura flamandă, de la frații Van Eyck la Henri Bles, le-a consacrat temei Judecății de apoi și deci — asociere devenită obligatorie în epocă — descrierii detaliate a infernului, și această producție artistică ocupă un loc al ei în vastul ansamblu de picturi ale timpului, care reunește grandioasa frescă a lui Michelangelo de pe plafonul Sixtinei și acea compoziție anonimă portugheză (începutul secolului XIV) unde se văd demonii prezidînd o nouă credință în pedepsirea damnaților.

J. Baltrusaitis a arătat, prin comparații probante, că iconografia demonică europeană din secolele XIV-XVI s-a îmbogățit cu elemente venite din Orient care au îngroșat aspectele înfiorătoare. China de pildă a trimis în Occident horde de diavoli cu aripi de liliac și cu sîni de femei. Ea a exportat dragoni cu aripi membranoase, uriași cu urechi mari și cu un corn în frunte. Cît despre „Tentația sfîntului Anton”, prin care se poate aborda al doilea aspect al imaginarului satanic, anunțat mai sus, ea prezintă interesante analogii cu asaltul dat de spiritul și forțele răului asupra lui Budha meditînd la rădăcina unui copac. Ca și călugărul creștin, Sakyamuni e supus la o dublă serie de probe, unele tinzînd să-l înfricoșeze, altele să-l seducă. El trebuie deci să reziste uriașilor diformi, jeturilor de proiectile, nopții, zgomotului și potopului, și deasemeni fetelor cu sîinii goi care caută să-l tulbure prin cele 32 de ochiuri ale magiei feminine. Această scenă, adesea reprezentată în sculptura și pictura Asiei orientale, s-a transmis în Occident prin povestirea de origine coptă referitoare la sfîntul Anton și popularizată la noi de *Legenda aurită*. Astfel s-a îmbogățit repertoriul „Tentațiilor” pe care Bosch, Mandyn, Huys, Blès, Patinier, Breughel etc. s-au silit să le evoce cu o uimitoare exuberanță în detalii caraghioase și monstruoase. În marele tripic din Lisabona (Muzeul de artă veche), Bosch prezintă anahoretul asaltat de tot felul de vrăjitorii demonice și care vede născîndu-se în fața lui mii de forme halucinante:

urcioare susținute de babe, o bătrână îmbrăcată în scoarța unui copac și al cărei cap sfârșește într-o țelină, un bătrîn făcînd lecții cu o maimuță și un gnom, un mesager cu patine grăbindu-se pe nisip. Iată încă o vrăjitoare vîrșînd un elixir peste o broască rîioasă pitită pe o floare, o tînără goală în spatele unui trunchi uscat de ale cărui crengi atîrnă o uriașă stofă purpurie, o masă încărcată pentru un festin la care Anton e invitat de tineri și tinere. Prestidigitatorul diabolic desfășoară astfel în fața călugărului impasibil toate resursele artei sale magice: încearcă să-l terorizeze, să-l înnebunească, să-l încline către bucuriile facile ale pămîntului. Trudă cu totul zadarnică. Sfîntul Anton reprezintă pentru Bosch sufletul creștin care își păstrează seninătatea în mijlocul lumii unde Satana aruncă mereu alte obstacole.

„Tentațiile sfîntului Anton” ar putea fi la fel de bine numite „Tulburările sfîntului Anton”. Căci Inamicul, în aceeași măsură, tentează și tulbură oamenii. El înspăimîntă prin vise, înfricoșează prin viziuni — autorii *Ciocanului vrăjitoarelor* se exprimă astfel: „Visuri în timpul somnului și viziuni în timpul veghii.” Pe de altă parte, nu numai că poate fi atacat orice lucru și chiar corpul însuși, dar poate fi posedată o ființă umană fără știința ei, existînd, de atunci, dedublată. *Ciocanul vrăjitoarelor* redă astfel suferințele unui preot posedat: „Eu sînt lipsit de rațiune numai

priviri oblice în toate direcțiile, apoi pași ușor, ca-n vis. Ajunse la burta care horăia spasmodic. Mîini zdravene ridicară voluminosul abdomen, sfîrșitul încetă, ochii se holbară brusc. Omul vru să se apere, dar o lovitură de „karate” îi trînti la podea, lăsîndu-l nemîșcat. Barmanul trezit, împreună cu ceilalți, înconjurară străinul care le aruncă priviri tăioase. Cîteva lovituri de picior și cu marginile de fier ale mîinilor, date prin surprindere, făcură cît ai clipei din ochi K. O. pe cei trei obișnuți ai clubului. Străinul s-aplecă deasupra burtosului, luă un plic dintr-un anume buzunar și se făcu nevăzut.

După circa 30 de minute, sirenele mașinilor poliției zgîria aerul fierbinte.

În localul „Floare de lotus”, nu mai era nimeni.

Pe „Insula dragonilor” — 43 de mile de de capul San Eugenio — mis Hellen Moreland își făcea sîesta într-un bungalow improvizat, în mijlocul unui plic de palmieri. La mai puțin de 30 de pași, valurile calde ale oceanului mîngiau nisipul fin al plajii. Un tînăr bronzat, bine clădit, prietenul d-rei Moreland, se căznea să prindă pește c-o undiță destul de sofisticată, dar nu destul de eficientă, în mîinile sale mai puțin obișnuite cu pescutul. Ceva mai departe, o mică ambarcațiune cu pinze, fusese trasă cu prova pe nisip. Era proprietatea tînărului Ted Freshop, mare amator de sporturi nautice. Cu acest „veler” acostase cuplul — fiu și fiică de milionari, logodiți de curînd. Însura era un refugiu ideal, un colț de paradis, căutat de mulți tineri bogați. Ostrovul părea pustiu, „dragonii” nu existau, nici alte ființe dezagrabile. Numai o specie de arbore veninos, foarte periculos de stat în apropierea lui. Alte 3—4 bungalouri goale se zăreau printre palmieri, așteptînd să fie ocupate de nișcalva vilegiaturisti efemeri.

Ted tocmai se gîndea la partida strălucită pe care o făcea, căsătorindu-se cu Hellen: la nopțile învăpălate petrecute împreună. Un brat îl cuprinse încet după talie. Crezu că e Hellen și vru să-l adreseze cîteva cuvînte dragăstoase. Brațul începu să-l strîngă din ce în ce mai tare, la picioarele sale, prin apa străvezie văzu un cap enorm și hidos, cu o deschizătură ca o peșteră. Strigă din răsuferi: „Hellen! Hellen!”. Se zbatu cît putu, se liberă parțial însă, imediat, un alt tentacul îl încolăci și-l aduse lîngă rostrul feroc și funest.

Cînd Hellen ajunse la marginea apei, nu mai zări decît o învolburare mîloasă, apoi ochiul vîrtejului se-nchise, oceanul era iar o oglindă atrăgătoare. Miss Moreland înțelese, în cele din urmă, macabra dispariția a lui Ted Freshop. Era singură pe insulă, soarele apunea, un nod în gît o sufoca. Izbueni într-un hohot de plîns.

Un ins înalt — cămașă albastră, „blue-jeans, curea lată și cisme — s-apropie de Hellen. Pălăria cu boruri largi, trasă mult pe frunte, aproape îi masca fața. Părea un cow-boy. O apucă de umeri și-l porunci să nu se miște. Fata se sperie și scoase un tipăt. Tipul o legă fedeleș și-o duse sub „mansions”

Tandrețe...

(= arborele morții). Frica o paralizase pe fata Hellen. Se dezmetici, abia cînd „cow-boy”-ul se topise-n umbrele înserării. „Domnule, nu mă lăsa! Te rog, nu mă lăsa!” striga disperată. Îi răspunse motorul unei bărci ce se îndepărta. Plînsul îi zgudui umerii, apoi scoase țipete de durere. Picături din seva otrăvită a copacului îi ardeau pielea. Acidul corosiv picura rar, capul îi devenea o rană vie, la fel coapsele, umerii. Cîteva picături de venin îi pătrunseră în nas, arzîndu-i mucoasa. În mai puțin de trei ore, frumoasa domnișoară Moreland era de nerecunoscut, aproape mutilată. Muri în chinuri!

După trei zile, fiind „week-end”, un alt grup de tineri zăcăniți a sosit pe „Insula dragonilor”. Zăriseră ambarcațiunea și s-așteptau să găsească o trupă veselă, numai bună de petrecere. Mare le-a fost nedumerirea, cînd au găsit ostrovul pustiu. O tinăra a descoperit cadavrul desfigurat al Hellenei, pe care ploua în continuare zeama otrăvitoare din „arborele morții”. Pe alocuri, se vedeau porțiuni albe de os denudat. Tipătul de groază, scos din gîtlejul tumefiat de emoție, aduse la fața locului întregul grup. Cîteva a recunoscut în trupul fără viață, înfiorător măcerat, pe Wallen Moreland, fiica vestimentului băner George W. Moreland.

Insula se transformase într-un tărîm al groazei. Banda veselă s-a grăbit să părăsească tărînul devenit pe neașteptate atît de neprietenos și dezgustător.

Omul cu pleoapele mincate de blefarită se scula brusc și merse să-și anunte stăpînul. „Boss”-ul totmai își sorbea cafeaua. Alături o stăcî de „Johnny Walker” și „soda”. Părea foarte mulțumit în acea după-amiază fierbinte, în cursul căreia aranjase o afacere ce avea să-i mărească conturile la banca „Sonny & sons”.

Nimic nu prevestea vestea îngrozitoare ce avea s-o primească peste cîteva momente. Mr. Moreland luă o gură de whisky și înghiți cu gîgilituri sincopate. Își trecu apoi limba peste buzele claudicînte și-și îndreptă privirea către servitorul saxisit lîngă ușa masivă.

— Sir!... Fiica dumneavoastră... în-drăzni, șopti, omul.

— Ei, ce-î cu fiica mea? tună bossul supărat că fusese deranjat.

— Fiica dumneavoastră a fost găsită pe „Insula dragonilor”, moartă... sub un „manserier”.

— Cum?! Ce tot vorbești imbecilule?

— Jur! Îți tînar m-a anunțat... Stie și poliția...

Mr. Moreland rămase fără replică, nevinindu-î să creadă cele auzite. Hellen era o fată mîndă, puțin cam zvăpăiată totuși destul de cumințe, fată de aște tinere de vîrstă ei. Tatăl era convins că avea numai prieteni (de altfel era invitată peste tot). De unde să fi apărut acest dușman cumpîit? Nu, era imposibil! Probabil o seornică împîit. Soneria stridentă a telefonului îi făcu să tresară.

— Halo! Mr. Moreland?

— Ya!...

— Polloe, stîteți invitat să veniți pînă la noi, 444, 5th Avenue. S-a descoperit un cadavru... Pare să fie a fiicei dumneavoastră... Veniți cît mai repede posibil.

atunci cînd vreau să mă rog satî cînd vizitez locurile sfînte... [Atunci demonul] dispune de toate membrele și organele mele — git, limbă, plămîni — pentru a striga și vorbi cînd îi place. Aud fără îndoială cuvintele pe care le pronunță prin mine și organele mele, dar nu pot deloc să rezist; și cînd vreau cu mai multă ardoare să mă rog, el mă asaltează mai violent folosînd mai îndrîjit limba mea.”

Dar tentațiile sînt în final mai periculoase decît tulburările. De unde necesitatea de a pune în gardă pe cei mai creduli dintre oameni împotriva șiretnei Satanei. O operă foarte răspîdită în Germania secolului XV se intitula exact *Das Teufels Netz* („Mrejele diavolului”) și aducea în scenă un călugăr care discută cu Satana. Aceasta descrie mijloacele — foarte numeroase — de care dispune pentru a corupe umanitatea. Este aceeași preocupare moralizatoare care inspiră *Grădina plăcerilor* de Jeronimus Bosch (în tripticul de la Prado). În acest fals paradis terestru, fîntina tinereții spre care se grăbesc femeile albe și negre, fructe gustoase, florile, culori atît de delicate și luminoase care te fac să te gîndești la o miniatură persană creează o atmosferă de incîntare. Dar infiltrarea caraghiosului, judecata obscenă sugerează că e vorba de un miraj demonic. Dintr-un tub de sticlă, o față stranie privește la un guzgan intrat sub sfera de cristal unde doi îndrăgostiți se iubesc. În stînga sferei veghează o cucuvea, pasărea Satanei, la dreapta un om gol cade în abis. În plus, acest voiet central al tripticului e încadrat, de o parte, de adevăratul paradis terestru — cel al lui Adam și al Evei — iremediabil pierdut și, de cealaltă, de infernul unde sînt pedepsiți rătăciții bucuriilor senzuale.

„Grădina plăcerilor” nu este decît un alt nume al „tărîi abundenței”, și se caută în una, ca și în cealaltă, o fericire de iluzorie precum aceea cerută o dată pe an serbărilor carnavalesci. În spatele tuturor acestor lumi răsturnate — univers al nebuniei — se află Satana. În capitoul CVIII din *Corabia nebunilor* (1494), Brant îmbracă bezmeticii fără hartă și busolă, în căutarea regiunilor fericite din Tăra abundenței. Ei știu dinainte că vor trece din pericol în pericol, pentru a cădea în final în plîină furtună. Toată lumea pe dos e o minciună. Cu toate că în *Corabia...* această temă e încă relativ sporadică și limitată. Dimpotrivă, ea domină *Exorcismul nebunilor* pe care predicatorul Thomas Murner îl scrie între 1509 și 1512. Mai mult de o treime din lucrare e consacrată acestui motiv. După Murner, trebuie să nu cedezi tentației de a regăsi paradisul terestru. Dar oamenii păcătoși nu încetează să urmărească această himeră. De asemenea, lumea dedată nebuniei este, întreagă, răsturnată, deci stricată în esență. De aici, la Murner ca și la Brant, denunțarea în bloc a divertismentelor carnavalesci, demonice prin definiție. Nebunul este stăpînit de Satana. Carnavalul e diversune și dezacord.

II. „SFÎRȘITUL LUMII” ȘI MASS-MEDIA RENAȘTERII...

Frica nemăsurată de demonul prezent peste tot, autor al nebuniei și rinduitor al paradisurilor artificiale, a fost asociată, în mentalitatea comună, cu așteptarea sfârșitului lumii [...] Legătura dintre ele e subliniată în textul de început al *Ciocanului vrăjitoarelor*. „În mijlocul calamităților unui secol care se prăbușește”, pe cînd „lumea în amurg coboară spre declinul ei și răutatea oamenilor crește”. Înamicul „știe în furia sa că nu mai are decît puțin timp” în fața. De asemenea el a făcut „să pătrundă în împărăția Domnului o perversiune eretică surprinzătoare”, aceea a vrăjitoarelor. Brant, de partea sa, reușește într-o sinteză unică nebunia, navigația fără busolă și hartă, lumea răsturnată și apropierea lui Anticrist. Pentru el totodată, virulența Satanei nu se explică decît prin iminența catastrofei finale. În capitolul CIII el scrie: „Va veni timpul! Va sosi vremea! Anticrist, mi-e frică de asta, nu e prea departe. Ne apropiem foarte repede de judecata din urmă.” Aceasta e și concepția lui Murner, după care lumea pe dos nu-și va recăpăta echilibru decît în ziua viitoare a parusiei. Nu e deci o întimplare că Luther, la rîndul său, a persistat deopotrivă în teama de diavol și în certitudinea că la orizont se arată cataclismul final. Oare, la rîndul ei, Germania protestantă a secolului XVI și a începutului de XVII nu a tremurat sub aceste două terori reunite?

Dr. Martin, de cîte ori se lovea de un obstacol, combătea un adversar sau o piedică avea certitudinea că înfrînește pe diavol. Răsfoind-i opera vom afla că Satana a inventat comerțul cu bani, „a imaginat călugăria perversă”, a dat cultului divin „forme abominabile” — înțelegeți deci ceremoniile din Biserica romană. Ea i-a inspirat lui Jean Eck (principalul adversar al lui Luther în Germania) o „dorință irezistibilă de glorie”. Ea minte „cu vocea și pana” papei. Tot ea domnește la Mülhausen — orașul lui Mûntzer — „unde nu cauzează decît tilhării, ucidere și vărsări de sînge”. Astfel lupta împotriva țărănilor răsculați nu e doar o bătălie „împotriva cărnii și singelui, dar și contra spiritelor rele care plutesc în aer...” În această „afacere diabolică” (răscoala țărănilor), demonul „a avut în vedere devastarea întregii Germanii pentru că el nu avea alt mijloc de a opri Evanghelia”. Ca și Luther, Melanchthon era terorizat de demon și se aștepta în fiecare moment să-l vadă apărîndu-i în față.

Confruntarea confesională declanșată de Luther și discipolii lui pe asemenea baze, nu a făcut decît să crească frica de diavol în Germania protestantă unde teologii și predicatorii erau convinși că, sfîrșitul lumii apropiindu-se, Satana lansa împotriva evanghelicilor ultima ofensivă. Sub papism, scria în 1595 supraintendentul André Célichius, spiridușii și drăcușorii tracasează adesea oamenii. „Dar acum călăi cruzi ies în fiecare zi din abis, producînd oamenilor spaima și dureri.” Și el adăuga, referitor la cazul

Telefonul se-nchise cu-n ușor declic. Ofiterului de la celălalt capăt al firului nu-i plăcea probabil să piardă vremea cu explicații inutile.

Mr. Moreland, dărîmat dintr-odată, fu ajutat să se imbrace de servitorul care nu plecase încă din cameră, în așteptarea instrucțiunilor.

Big Garry îi invita să ia loc și-l puse cîteva întrebări în legătură cu anturajul fiicei sale și modul cum aceasta obisnuia să-și petreacă timpul; dacă ceva în comportarea ei, în ultima vreme, i se păruse suspect. Dl. Moreland nu știa nimic, n-avea nici o suspiciune.

„Big Garry” chemă apoi un subaltern și-l ordonă să-l însoțească pe mulțimillionar pînă la morgă pentru a recunoaște cadavrul. La morgă, marele boss avu nefericita surpriză să vadă o masă diformă, ce aducea a trup de femeie, masă în care recunoscu totuși trupul fiicei sale. Un plîns frisonat îi zgudu; părăsi sala albă și rece, împletindu-se. Poliția îi asigură că va face tot posibilul pentru ca făptașul să fie prins.

Barbatul înalt și slab, cu priviri vi-clene și mers de felină, a căzut primul în plasa întinsă de mai multă vreme de „G. G.”. Într-una din locanțele nocturne ale cartierului, unde locotenentul își plasease doi oameni bine cîditi și bine instruiți, tipul a intrat să bea un pahar cu „soft drink”. Era de mult filat, în legătură cu niște droguri provenite de pe un vas ce sosea adeseori din HongKong. Se pară că vreo 2-3 oameni din echipajul vasului îi cunoșteau foarte bine, încă de pe vremea cînd individul era o prezență constantă a cîtorva dane din marelă port al Orientului îndepărtat.

Un „guy” băut și pus pe hartă s-a-gătă de el, luîndu-l peste pleoară, pentru felul caraghios în care s-arăta în bar și, mai ales, pentru băutura pe care o consuma. O lovitură trăsnet, dată prin surprindere și în loc ales, îi indoi pe „cheful”. Pentru altcineva, o atare lovitură putea fi chiar mortală. După cîteva secunde, un pumn zdravăn aplicat cu putere în ficat, apoi o lovitură cu marginea mîinii de sâpător în lomba dreaptă îi culcă pe „Kung-Fu”, încă surprins de forța și măiestria loviturilor. Cîteva brațe, ca odgoanele, îi imobilizară și-l scoaseră rapid din bar. „Big Garry”, care stătuse undeva prin apropiere intervenise la timp, înainte ca oamenii săi să fie zdrobiți de moloh.

La circa de poliție, individul a dez-văluit lucrurile senzaționale: fugărit mereu de „Interpol”, fusese angajat de un oarecare Jack Benton ce posedă un mic laborator, în care, se pare, acesta studia cu predilecție animalele marine. Laboratorul se afla ascuns pe o insuliță la o distanță apreciabilă de San Pedro. Acolo se găsea un animal enorm, ce semăna cu o caracatiță. L-a însoțit pe Jack Benton, într-o salupă, în diverse locuri, de unde acesta își „lansa” cefalopodul teleghidat. Tot el primise ordin, din partea aceluiași Benton, s-o ducă pe miss Moreland sub copacul veninos. „Caracatița” fusese construită să prindă în tentacule, să rupă, să îneco victimele trezute pe lista neagră a naturalistului.

Locotenentul Garry avea acum toate datele. Putea acționa.

Laboratorul de pe insulă a fost sechestrat, Jack Benton arestat, „caracatița” adusă ca probă peremptorie.

Jack Benton, pe numele lui adevărat Carl Linnen, era de fapt doctor în biologie marină. Avea numai 38 de ani. Cu aproape un deceniu în urmă, cercetător sărac, avusese o ciocnire brutală cu teribila lume de „businessmani” și mafioți care-l umilise și-i lăsase urme adânci. Pierduse tot. Catedra și logodnica, ultimele rezerve, ca și ultimele speranțe. Atunci, Carl Linnen jurase să se răzbune pe această lume puternică, dar incultă și imorală, ce folosea atât de ușor banii, șantajul, pumnii sau armele.

Ca atare, vreme îndelungată s-a chinuit să creeze o mașinărie diabolică, un monstru marin cu care s-atace pe cei ce l-au atacat cîndva. Zile și nopți de neodihnă, de zbucium. Ani de chin, de refuzări. În sfîrșit, l-a creat, l-a experimentat, totul mergea strună. Ura sa era însă prea mare, crescuse treptat, îl orbise, anihilase omul din el, devenise la rîndu-l o brută. În ultimul timp, trăia numai să se răzbune.

Evident, juriul l-a găsit vinovat.

În spatele „motivației” era și un grav dezechilibru psihic. Tribunalul l-a condamnat. O viață irosită în zadar, o activitate prodigioasă înecată în mlaștina desnașdejului, urii și nebuniei.

Cînd din gîtlejul lui Jack Benton s-a scurs și ultimul suspin, pescărușii sărutau poalele albastre ale cerului și din soarele californian picurau lacrimi.

Lumea se-mbulzea iar pe plăji. Zia-rele anunțaseră, cu titluri mari, execuția monstrilor cu chip de oameni. În „City”, se putea consuma din nou în liniște „pulberea fingerilor”. „Floare din Hawaii” a devenit lăcutul cel mai căutat de snobi, iar „Insula dragonilor” alcovul fanilor.

Din gura hidoasă a caracatiței bionice, expusă într-un soi de „Disney Land”, curgeau tot mai multe parole grase...

PHILIP JOSE FARMER

Universurile paralele

— Bătrînul erudit belgian știa mai mult decît oricine despre ocult, supranatural și ceea ce se numește, foarte injust, bizar. Cînd spun mai mult decît oricine, vreau să spun decît orice om.

Baronul se întrerupse pentru a trage un fum din țigară. Childe, în ciuda eforturilor, de a rămîne calm, se simțea din ce în ce mai crispat.

— Sau bătrînul Le Garrault a găsit documente pe care alții nu le-au găsit, sau el a văzut ceea ce alții nu au știut să vadă în ele. Nu este exclus, pe de altă parte, ca el să fi intrat în comunicare cu cîțiva dintre... cum să zic... ne-umani, Ne-umani, sau pseudo-umani și ca el să fi cules pe lingă ei toate datele sale. Important este că Le Garrault a formulat ipoteza după care creaturile care sînt numite „vîrcolaci”,

rile de posedare: «Aproape peste tot, alături de noi și departe, numărul posedaților este atît de mare că mă surprinde și mă îndurerează, și asta e poate rana prin care Egiptul nostru și lumea decăzută care îl locuiește sînt condamnate să piară».

Tulburările sfîntului Anton s-au întins astfel în întreaga Germanie. În această țară, unde se naștea atunci legenda lui Faust, locuitorii erau convinși că Lucifer e regele. Fără îndoială, ei n-ar fi încercat acest sentiment dacă teatrul și mai ales tiparul n-ar fi difuzat, intens și, în același timp, plăcerea morbidă a satanismului. O piesă jucată în 1539 aducea în scenă pe papa Pammachius și pe consilierul său Porphyry evocînd pe Satana, pe care spectatorii îl și vedeau apărînd: „Are coarne mari, pletele sale sînt cu totul zburlite, fața e hidoasă, ochii rotunzi și arzători, nasul lung, turtit și coroiat, gura uriașă inspiră oroare și frică, corpul său e în întregime negru.”

Intr-o Judecată a lui Solomon, diavolul batjocorește apa sfințită, sarea închinată și binecuvîntarea pe care papa le-o dă credincioșilor. O „comedie” intitulată *Ultima zi a Judecății de apoi* arată demoni ieșiți din străfunduri și răcînd. Ei ademenesc pe papistași în infern, apoi revin în scenă și se așează la masă. În altă „comedie” reprezentată la Tübingen în 1850, demonii, la cererea lui Isus, aruncă în infern nu numai pe papă, dar și pe Zwingli, Karlstadt și Schwenckfeld: e bineînțeles o operă lutheriană. Sigur, teatrul medieval a reprezentat adesea pe diavol și pe acoliții săi. Dar nîcînd demonicul nu a invadat scena ca acum, răspîndind intens dramele cu polemică confesională. Satanismul, cu aspecte de Grand-Guignol, a devenit o componentă indispensabilă în majoritatea reprezentațiilor teatrale germane de la sfîrșitul secolului XVI. Un contemporan nota în 1561: „Cînd un autor dramatic vrea să placă publicului, el face tot posibilul să arate cît mai mulți draci; trebuie ca aceștia să fie hidoși, să strige, să urle, să lanseze exclamații de bucurie; încearcă să insulte și să blesteme și termină prin a-și aduce prada în infern, în mijlocul unor răcnete sălbatice; trebuie ca vacarmul să fie oribil. Iată ce atrage mai mult publicul, iată ce-i place cu deosebire.”

Spiritul critic și umorul, rare în epocă la un observator izolat, contracarează, iată, prea numeroasele procese de vrăjitorie.

Ceea ce a fost difuzat prea intens grație imprimăriei, asupra obsesiei apocalipsului, a dus logic și la afirmarea satanismului în secolul XVI. El n-ar fi avut această amploare, în Germania mai ales, fără multiplicatorul puternic care a fost cartea și foaia volantă, uneori îmbogățite de desene. Chiar succesele operelor lui Luther trebuie căutate în ele. Dr. Martin transmitea frica sa de diavol la sute și sute de mii de cititori.

Intr-un mod destul de uimitor — dar revelator pentru pesimismul epocii — S. Brant, în versiunea germană a *Corabiei nebunilor*, a condamnat fără echivoc presa tipărită. Prologul operei declară în

esență că noua invenție a difuzat biblia, dar că nici o ameliorare morală nu a rezultat din asta. Capitoul I aduce în scenă falsul erudit înconjurat de cărți inutile și de studenți ratați și ruinați care caută refugiu în această industrie. Așadar, s-a spus că imprimeria, cu greu inventată, intră în decadentă ca și celelalte profesii artizanale. Ea este din nou acuzată în capitoul consacrat lui Anticrist: el este cel care a sugerat punerea la punct a acestei diabolice mașini care răspindește vertiginos minciuna și erezia. Revenind la opiniile lui Brant, n-ar fi exagerat să afirmăm că imprimeria a fost o „mașină diabolică” în măsura în care a făcut mai bine cunoscut fața și talentele incredibil de diverse ale Inamicului oamenilor. Dînd crezare cataloagelor de incunabule, printre cărțile ilustrate cel mai des editate în Franța și în Germania înainte de 1500, figurează istoria Satanei (*Belial*) de Jacques din Teramo. Apoi, în Germania protestantă, literatura demonică a înlocuit viețile sfinților, conform acestei mărturisiri melancolice dintr-o scrisoare din 1615: „Viața sfinților care vorbea adesea despre dragostea și mila divină, despre datoriile credinței creștine, pe care eram îndemnați să le practicăm, nu mai este la modă astăzi și nu mai au trecere ca în trecut bunii și credincioșii creștini. Dimpotrivă, toată lumea cumpără cărți de magie, imagini și rimae despre științele oculte și diabolice.”

Imprimeria răspindea frica de Satana și ticăloșiile sale totodată, prin cărți masive și publicații populare. Între primele figurează, firesc, la loc de cinste prea celebrul *Malleus* pe care A. Danet l-a reperat în nu mai puțin de 34 de ediții între 1486 și 1669: ceea ce înseamnă că de la 30 la 50.000 exemplare din operă au fost puse în circulație de editorii din Frankfurt și din orașele renane (14 ediții), din Lyon (11 ediții), din Nürenberg (4 ediții), din Veneția (3 ediții) și din Paris (2 ediții). Două mari valori de difuzare pot fi identificate (1486—1520 și 1574—1621), corespunzînd celor două campanii de depistare și represiune a vrăjitoriei, despărțite de Reforma protestantă și de flacăra războiului religios. În lotul de mari opere germane consacrate satanismului se află și *Teatrul dracilor*, fără numele autorului, care în douăzeci și opt de ani a cunoscut trei ediții (1569, 1575 și 1587) și *Instrucțiuni asupra tiraniei și puterii diavolului* de André Musculus, al cărei succes a fost și mai mare. *Teatrul dracilor* a fost o colecție mai înfiți de 20 (1569), apoi de 24 (1575) și, în sfîrșit, de 33 cărți (1587) consacrate demonologiei. S-a calculat că între primele ediții și reimprimări, un minimum de 231.600 exemplare din opere referitoare la lumea demonică au fost lansate pe piața germană, în a doua jumătate a secolului XVI, din care 100.000 cam prin deceniul 1560 și 63.000 în deceniul 1580. Istoria lui Faust a produs, pe de altă parte, 24 de ediții în ultimii doisprezece ani ai secolului. Cît privește gazetele, broșurile și foile volante, ele au fost ne-

„vampiri”, „fantome”, „sprite neobișnuite” etc. sînt filme vîi apărute dintr-unul sau din mai multe universuri paralele. Știți ce este un univers paralel?

— Cred, zise Childe, că este o idee care a fost emisă de un scriitor de science-fiction. Teoria sa era, dacă-mi amintesc bine, că mai multe universuri pot ocupa împreună același spațiu. Ele pot face asta pentru că sînt polarizate sau perpendiculare între ele. În realitate, acești termeni nu au nici un sens, dar ei pretind să explice un fenomen din fizică care ar permite mai mult decît unui cosmos să ocupe același spațiu. Această idee a universurilor paralele a fost folosită de anumiți autori de science-fiction pentru a descrie universuri care sînt ba replica exactă a universului nostru, ba un pic diferite, ba diferite radical. De exemplu, un univers în care Sudul ar fi cîștigat Războiul de Secesiune. După cîte știu, această idee a fost folosită de cel puțin trei ori.

— Excelent! făcu baronul. Exemplele dumneavoastră nu sînt totuși adecvate. Nici una din cele trei povestiri la care faceți aluzie nu pornește de la postulatul unui univers paralel. Cărțile lui Churchill și Kantor sînt de tipul „ce s-ar fi întimplat dacă”, iar cea a lui Moore povestea o călătorie prin timp.

„A fi...”

Dar, în ansamblu, sînteți în temă. Le Garrault a fost primul care a elaborat o teorie a universurilor paralele, dar difuzarea cărților sale a fost foarte restrînsă și el a rămas necunoscut. El nu a postulat exigența unui univers în serii care diverg ușor la sfîrșitul fiecăruia din ele, adică la capătul cel mai apropiat de universul terestru, pentru a deveni tot mai diferite pe măsură ce se îndepărtează de pămînt. Postulatul său este, dimpotrivă, că aceste universuri diferite n-au nimic comun cu Pămîntul, că ele sînt călăuzite de legi fizice de cu totul alt ordin și că cele mai multe ar fi complet incompreensibile pentru pămîntenii care ar reuși să traverseze „zidurile” ce separă aceste universuri. El avansează, de asemenea, ideea că pot exista „treceeri” sau „găuri” în aceste ziduri” și se poate întîmpla ca, la un moment dat, un locuitor al unui univers să treacă în cel vecin. El merge chiar mai departe. Botează ipoteza să cu numele de „teorie”, dar e persuadat că ar fi vorba de fapte. El gîndește că există breșe, găuri, rupturi, care se deschid uneori în locurile unde aceste ziduri au puncte slabe sau defecte. El spune că creaturi, vizibile sau invizibile, au pătruns adesea în universul nostru prin aceste breșe. Dar ele au forme alt de diferite încît spiritul uman nu poate admite existența lor. De aceea, spiritul omenesc le-a dat forme care le explică. Pentru el, important nu este că oamenii văd aceste creaturi sub cutare sau cutare formă, ci faptul că creaturile sfîrșesc prin a adopta formele ce le sînt date de spiritul uman pentru că ele nu ar putea supraviețui mult timp în universul nostru fără a lua forme adaptate la legile fizice ale acestuia. Formele nu sînt poate adecvate sînt la sît, dar o aproximație valorează mai mult decît nimic. Și, de altfel, creaturile pot avea mai multe forme, căci așa și se imaginează oamenii. De unde vircolacul, care este cînd om, cînd lup, de unde vampirul, care este cînd om, cînd chiropter.

Este într-adevăr pe cale să-mi sucească creierii, își spuse Childe. Sau poate e destul de nebun să creadă toată chestia asta. Unde vrea să ajungă? Încearcă să mă facă să înțeleg că el este una dintre aceste creaturi?

— Unele dintre aceste creaturi, continuă baronul, au ajuns aici în mod fortuit. Ele au fost prinse de o ruptură provizorie a zidului și n-au mai putut trece de cealaltă parte. Altele sînt ființe criminale pe care locuitorii universului lor le-au exilat pe pămînt; pentru ele pămîntul este nu fel de la-găr natural.

— Este o idee într-adevăr fascinantă, făcu Childe. Dar de ce aceste creaturi își aleg anumite forme și nu altele?

— Pentru că, în cazul lor, mitul, legenda, superstiția, sau cum vreți să numiți asta, dau naștere realității. Au existat la început credințele și legendele despre oamenii-animale, vampiri, fantome și celelalte. Aceste legende există din vremuri imemorabile; ele datează dinaintea istoriei, dinaintea civilizației. Sub o formă sau alta, ele există deja din epoca de piatră.

Childe se lăsa puțin pe scaunul său; se simțea din ce în ce mai rău. Din nou i se făcu frig. Avea impresia că o umbră plină peste el, aceea a unei

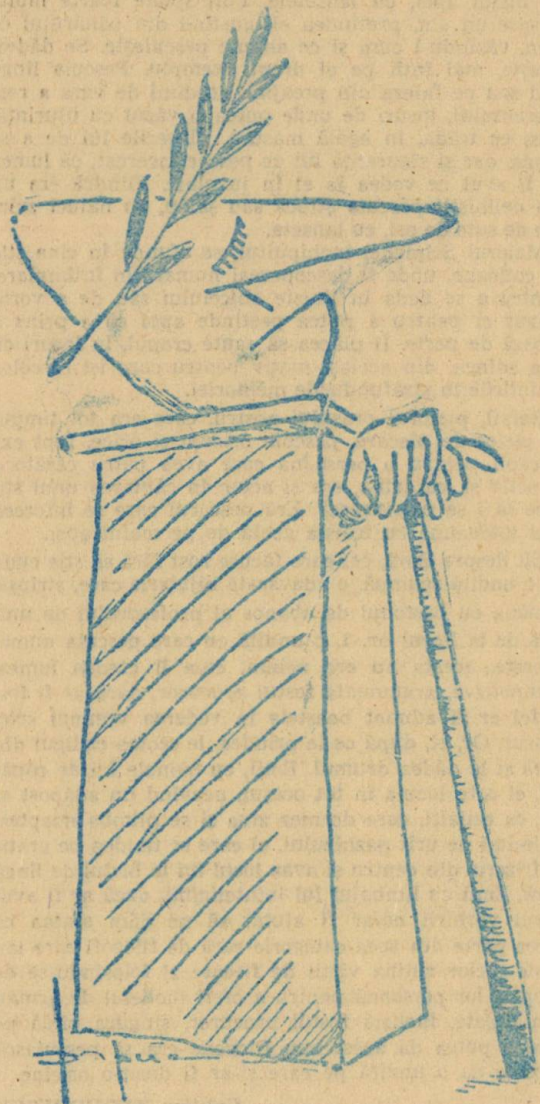
numărate. Răspîndite de colportori, magicieni și exorcisti ambulanti, ele explicau visele, relatau crime și povestiri atroce, propuneau metode de cunoaștere a viitorului și de evitare a capcanelor diavolești. Erau pline de povești cu posedări, cu vircolaci și cu apariții ale Satanei. Asta era în secolul XVI și la începutul secolului XVII hrana zilnică în Germania. André Musculus scria în 1561: „În nici o țară din lume, diavolul nu exercită o putere mai tiranică decît în Germania.” Este probabil consecința faptului că frica legată de sfîrșitul lumii și de întreprinderile demonice a fost atunci mai larg răspîndită în această țară decît în oricare alta din Europa.

Evident că fenomenul a fost mai general și e sigur, de exemplu, că el privește deopotrivă și Franța. Și aici imprimeria a avut partea ei importantă de responsabilitate din difuzarea fricii de diavol și în atracția morbidă pentru satanism. Să ne întoarcem o clipă în urmă. În 1492 apare o operă care combină toate povestirile anterioare referitoare la chinurile infernale; și le dă o topologie aproape definitivă. Este vorba de *Tratatul despre pedepsele infernului* pe care Vêrard l-a introdus în a sa *Artă de a trăi și de a muri cum se cuvine*, publicată deja anterior. Fără exces de imaginație, dar cu metodă și claritate desenatorul Vêrard, efectuînd o triere în lotul de reprezentări înfricoșătoare care proveneau din surse orientale și irlandeze, alătură fiecărui păcat capital pedeapsa cea mai potrivită: orgolioșii sînt atîrnați de roată; invidioșii se scaldă într-un fluviu înghețat; șerpii și racii devoră sexul desfrînaților etc., etc. Or cartea lui Vêrard e imediat imitată. Căci Guyot-Marchant, ca să facă mai interesant *Calendarul păstorilor* (ed. I, 1491), îi adaugă un capitol consacrat chinurilor infernului, care rezumă tratatul lui Vêrard și îi reproduce fără jenă ilustrațiile. *Calendarul păstorilor* e citit imediat în întreaga Franță și succesul lui va fi de durată. E. Mâle a demonstrat că el a inspirat direct pe artiștii care, la sfîrșitul secolului XV, reprezentau tulburările infernale în marea *Judecată de apoi* de la Albi și pe marchetările stranelor de la Gaillon (începutul secolului XVI).

Astfel, contrar convingerii lui Stendhal și a multora de după el, la începutul timpurilor moderne și nu în Evul Mediu, infernul, locuitorii și complicitățile acaparează din plin imaginația oamenilor Occidentului. Ca dovadă pentru Franța — lista pamfletelor, tratatelor anonime și operelor semnalate în secolele XVI—XVII, care se referă la vrăjitorie și la universul demonic pe care Robert Mandrou l-a descris la începutul cărții sale *Magistrații și vrăjitorii în Franța secolului al XVII-lea* (Paris, 1968). Autorul acestei lucrări remarcabile nu a consultat

mai puțin de 340: ceea ce face să se presupună o difuzare de peste 340.000 exemplare. Nu toate aceste serii au fost tipărite în Franța, dar toate au circulat aici. Și mai trebuie subliniat că ele nu constituie decât partea vizibilă a unui uriaș iceberg pe care nici un istoric nu-l va putea vreodată măsura cu exactitate.

Prezentare și traducere de : Emil NICOLAE

brute pe jumătate umane, masivă și păroasă, cu fruntea proeminentă și maxilarul pronunțat. Și că, în spatele ei, se profilau siluetele unor creaturi strănii cu coști mari și imense gheare de răpitoare.

— Le Garrault, continuă baronul, constată un fenomen de împregnare psihică. El nu folosește termenul de împregnare, dar asta voia să spună. El zice că diferitele creaturi pot supraviețui un anume timp sub propria lor formă după venirea în universul nostru. Ele devin fluide, se lichefiază progresiv.

— Cum adică fluide ?

— Ele se forțează să-și schimbe forma pentru a se putea adapta la legile fizice ale universului nostru. Un univers care este la fel de incomprehensibil pentru ele pe cât ar fi universul lor pentru un pământean. Asta le constă un efort teribil, tensiuni care sfârșesc ineluctabil, prin a le desfigura și ucidă, cel puțin dacă ele nu înfinesc un om. Și dacă, din fericire, ele vin dintr-un univers în care au deprins facultatea de a intra în comunicare cu spiritele altor creaturi, telepatic, bănuiesc, cu toate că acest termen este prea restrictiv, ele pot să se împregneze de conținutul unui spirit uman, ceea ce le permite să se adapteze. Ele o pot face pentru că au înțeles ce formă trebuie să ia pentru a supraviețui în acest univers. Mă urmăriți ?

— Nu ești aș vrea.

— Este la fel de dificil pentru mine să explic toate astea, pe cât i-ai fi unui mistic să-și explice viziunile. Trebuie să înțelegi că explicațiile mele nu se potrivesc mai bine fenomenelor reale la care se referă decât descrierea atomului ca un sistem solar în miniatură.

— Așa, cel puțin, pot să înțeleg. Fa-ceți analogii.

— Analogii un pic forțate... Le Garrault spune că, dacă are noroc creatura venită de aiurea poate înțeli ființe omenești care să o perceapă ca ceva ce nu este natural — într-un sens, este, de altfel, adevărat : în universul uman, ea nu este naturală. Oamenii nu pot, totuși, refuza în mod absolut existența sa : stă în natura lor să dorească să explice toate fenomenele pe care le observă, sau, mai degrabă, să vrea să le circumscrie, să le claseze, să le asigure un loc în ordinea naturală a lucrurilor. Astfel, creatura imprumută de la oamenii forma și o parte determinată din natura sa. Procesul de împregnare psihică este încheiat. Acum înțelegi ? De bine de rău, creatura venită de aiurea devine ceea ce ființa umană crede că ar fi. Ea conservă totuși anumite caracteristici ale sale din universul de origine, mai exact, anumite puteri, anumite facultăți de care poate uza dacă circumstanțele o cer. Ea se poate servi de ele pentru că acestea există deja în universul nostru, cu toate că cea mai mare parte a oamenilor, vreau să zic cea mai mare parte a oamenilor instruiți, și deci condiționați, refuza să admită existența acestor facultăți și chiar a creaturilor ce le dețin.

— V-ați mâncat mușchulețul și garnitura cu multă poftă, zise Child. Și

eu care credeam că vampirii nu trăiesc decât cu sînge...

— Cine v-a spus că aș fi un vampir? o întoarse baronul surizînd. Și cine v-a spus că vampirii ar trăi numai cu sînge? Oamenii care spun asta știu oare despre ce vorbesc?

— Dar fantomele? făcu Childe. Cum se aplică teoria dumneavoastră la fantome?

— Le Garrault spune că fantomele sînt consecință a unei impregnări psihice neterminate. Ele au luat, cel mai adesea în parte nămol, forma primei ființe umane întîlnite. Alteori, ființa omenească le ia drept fantoma unui om decedat. De exemplu, un bărbat vede ceva pe care o ia drept fantoma femeii sale moarte, iar creatura devine fantoma în chestie. Din nefericire, fantomele au o existență precară, intermitentă. Ele nu sînt niciodată cu totul în lumea aceasta. Le Garrault spune chiar că este posibil ca anumite creaturi să facă fără încetare naveta între lumea noastră și lumea lor de origine, ele fiind de fapt fantome în ambele lumi.

— Credeți, cu adevărat, că eu voi crede aceste prostii? făcu Childe. Baronul lăsă un val de fum. Privi fumul ca și cum ar fi fost o fantomă ce s-ar fi materializat atunci în fața lui.

— Nu, spuse el apoi. Nici eu nu cred în validitatea acestei teorii referitoare la fantome. În acest punct, Le Garrault nu mă satisface.

— Aveți o teorie în schimb?

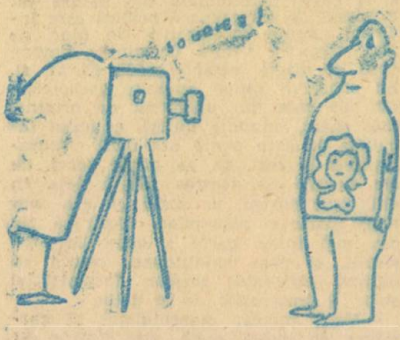
— Nu chiar, spuse baronul ridicîndu-și umerii. Fantomele nu vin din niciunul din universurile care îmi sînt familiare. Originea lor este la fel de misterioasă pentru mine ca și al lor *modus operandi*. Ele există, totuși. Sînt și periculoase.

Childe izbucni în ris.

— Vreți să spuneți, spuse el rîzînd, că vampirii, vîrcolacii, pe scurt, creaturile, sînt speriate de fantome?

— Citeodată da, spuse baronul ridicîndu-și din nou umerii.

Prezentare și traducere de
Liviu ANTONESEI

— DIVERTISMENT —

PESCĂREASCĂ...

Diogene și alții

Fostul procuror Dumitriadis care era, vorba cuiva, un pescar distins, se deprinsese în anii din urmă, la cafenea cu biliard din centru, să emită idei generale despre pescuit. Asta se întîmpla în zilele cu o vreme ciunoasă, cînd reumatismul îl împiedica să meargă pe malul apei, cu lansele. Poți spune foarte multe despre un om, pretindea el, gustînd din pîhăruțul de rom, văzîndu-l cum și ce anume pescuiește. Se dădea, firește, mai întîi pe el drept exemplu. Pescuia lîngă pod sau pe faleza din preajma grădinii de vară a restaurantului, locuri de unde putea fi văzut cu ușurință, ceea ce trăda, în egală măsură, plăcerile lui de a se lăuda, dar și siguranța lui de pescar încercat, că lumea ar fi avut ce vedea la el în juvelnic. Fiindcă era un om neîniștit pescuia știucă sau șalău, cu năluci zvirlite de sute de ori, cu lanseta.

Maiorul Scipione, închipuitul, se afunda în cine știe ce cotloane, unde îl descopereai numai din întîmplare, pentru a se deda în liniște obiceiului său de a vorbi singur și pentru a putea pretinde apoi că a prins o groază de pește. Ii plăcea să caute crapul, în locuri cu apă adîncă, din același motiv pentru care își răscolea amintirile în străfundurile memoriei.

Rafail, pictorul orașului nostru, care era tot timpul pe picior de plecare, pescuia oricum și orice, fapt explicabil pentru o persoană care avea patru căsătorii la activ și, ca artist, era și acum în căutarea unui stil care să i se potrivească. Era pescarul care se întorcea mai totdeauna cu traista goală de pe malul apei.

Cît despre Emil, cel care făcuse rost fără să știe cum, de o undiță scumpă, o adevărată bijuterie care, strînsă, semăna cu bastonul de abanos al profesorului de muzică de la licență nr. 1, o undiță cu care pescuia numai broaște, acesta nu era nebun, cum îl credea lumea. Dimpotrivă, argumenta fostul procuror, dacă ar fi fost astfel ar fi adunat broaștele în vederea vreunui scop obscur. Or, el, după ce le prindea, le scotea cîrligul din gură și le dădea drumul. Emil, cu hainele lui de căpătat, el care locuia în tot orașul, neavînd un adăpost al lui, ca ceilalți, care dormea ziua și se plimba noaptea, ținîndu-i de urît paznicului, el care se tunde pe gratis la frizeria din centru și avea locul lui la birtul de lîngă gară, Emil cu limbajul lui înțeligibil, dacă ar fi avut darul vorbirii ne-ar fi ajutat să ne dăm seama că făcea parte din acea categorie rară de filozofi care iau peste picior rutina vieții de fiecare zi folosindu-se de propria lor persoană pentru a oferi modelul de urmat. Din păcate, încheia fostul procuror, singura pildă pe care o putea da acest nou Diogene era să pescuiască broaște cu o undiță pe care și-ar fi dorit-o oricine.

Cristian TEODORESCU

8

Rebus
Sport
Varietăți

De-ale șahului...

UN STUDIU DINTR-UN... ACCIDENT

Studiul cu enunțul „Albul mută și câștigă” a apărut în numărul din 26 iulie 1914 al ziarului berlinez „Vossische Zeitung”, în cadrul rubricii redactate de Emmanuel Lasker. Diagrama era însoțită de următoarea notă: „Cu o săptămână în urmă, maestrul cubanez (n. n.: Capablanca) a trecut prin Berlin. Întîlnirea noastră de la Cafe Kerkau atrăsese atenția și un șahist entuziast a oferit un premiu pentru un meci de 10 partide blitz — la 5 secunde mutarea — între noi doi. În ciuda ritmului rapid, am jucat partide acceptabile. Rezultatul a fost: Capablanca 6 $\frac{1}{2}$ — Lasker 3 $\frac{1}{2}$ ”.

Intr-una din partide, Capablanca a câștigat foarte frumos și, cu acest prilej, el și Lasker s-au inspirat din jocul practică și au creat studiul alăturat care — la prima vedere — dă dezgătorului impresia că nu există nici o soluție. Și totuși... mai căutați!

Poziția de control

Alb : Rd8 ; Tb8 ; Ca6 ; b5
Negru : Ra7 ; Cc7 ; Cd5 ;
b6

Rubrica de șah în care s-a publicat studiul a fost ultima apărută în ziar. După aceea a început primul război mondial. Inter arma silent musae !...

PARTIDE MISTIFICATE

Aproape fiecare șahist a avut ocazia să citească despre faimoasa partidă jucată între împăratul Napoleon Bonaparte și mareșalul Bertrand, reproducă din cînd în cînd în reviste (Dacă nu ne înșelăm, partidă amintită a fost publicată de curînd și în unele almanahuri românești).

Partida a fost publicată pentru prima oară în cartea „Waifs and Strangers” de H. A. Kennedy, apărută în 1862 și chiar autorul a mărturisit ulterior că este vorba despre un „aranjament”, indicîndu-i pe adevărații protagoniști. Prea tirziu însă, căci între timp amatorii de senzațional au și răspîndit-o în toată lumea, fără a ține cont de

Cu Acad. ȘERBAN CIOCULESCU

Despre cuvinte potrivite și... încrucișate!

I. D. : Mărturisesc, că lecturînd un articol care încerca o categorisire a dv. ca maioreșcian ori post-maioreșcian, am tresărit citind „ludică” în loc de „lucidă” și mă bucuram deja la gîndul că am găsit exact ceea ce voiam. Aveam însă să constat că, tangențial, interesul „rebusistic” era inclus în al doilea din cele trei elemente care vă aștează ca „Maioreșcu al criticii contemporane”. E vorba de „ponderarea accentuată a observațiilor de limbaj în judecata critică”. Dintre toate, vă rugăm să precizați care este locul jocurilor de cuvinte — cu ceea ce înseamnă ambiguitate, efect comic, calambur, aluzie ori chiar cuvinte încrucișate (Tudor Arghezi, se știe, are un volum intitulat chiar așa : „Cuvinte potrivite și... încrucișate”) — în operele scriitorilor noștri ?

S. C. : Înainte de a vă răspunde la această întrebare, vă rog să-mi permiteți să protestez împotriva prea măgulitoarelor caracterizări pe care mi-o faceți. Nimeni astăzi nu mai este un „Maioreșcu al zilelor noastre”. Întîi pentru că, admitînd că ar avea toate însușirile eminente ale lui Maioreșcu, momentul unei directive propriu-zise a trecut. Directivele se pot desfășura în epocii de început ale unei culturi sau înainte ca numărul criticilor să se fi multiplicat ca acum. Bunăoară, ultimul critic cu direcție a fost Eugen Lovinescu, însă urmașii lui și mai ales criticii din ziua de azi sînt atît de numeroși încît o direcție nu mai este posibilă, iar scriitorii au o tendință individualistă foarte pronunțată. Pe de altă parte, cenacurile de astăzi sînt mai mult niște cercuri de lectură urmată de aplauze, adică un fel de spectacole literare, iar nu ca în trecut, laboratorii unde conducătorul, un critic, făcea observații asupra fondului și formei. Vedeți, astăzi nu se mai deosebesc fondul și forma, dar prin asta înțelegem și conținutul de idei și sentimente, și calitatea expresiei. Or scriitorii de astăzi nu mai primesc observații, poezia se cam confundă cu proza, însă este acceptată ca atare printr-un fel de convenție. Dacă astăzi Maioreșcu ar încerca să rechemă la ordine poezii care au prozaizat versul, n-ar mai avea nici un fel de ascultare, ar fi ridiculizat ca o tombateră. Am să vă dau un exemplu : Nichita Stănescu, într-o carte a lui teoretică, pune în versuri „O samă de cuvinte” a lui Ion Neculce. Le așază în rînduri de versuri libere și fără rimă, versuri albe. Or eu am replicat pînă din propriile lui poezii în proză și am arătat că și reciproca este adevărată pentru că, afară de primele lui poezii care erau încă pătrunse de respectul metricii tradiționale, restul s-a transformat într-un fel de discurs poetic, însă fără ritm și fără cadență. Eu consider că rima nu este absolut necesară ; versul alb poate fi tot atît de bine practicat ca și versul rimat. Însă ritmul este necesar poeziei și eu am arătat acest lucru spunînd că ritmul este însăși condiția organismului uman. Singele pulsează ritmic, respirația este ritmică, mersul nostru este ritmic ș.a.m.d.

I. D. : Oarecum conciliator, E. A. Poe, un nume revendicat și de enigmistică, găsea că „Poezia cuvintelor e creația ritmică a Frumuseții”.

S. C. : Da, mă rog... Acum, să ne întoarcem la partea ludică a literaturii. Vedeți, cred că primul calamburgiu din literatura română, dar nu din voința de a face jocuri de cuvinte, ci din minte — minte patriotică — a fost Dimitrie Cantemir. Inferindu-l pe Simion Dascălul pentru infamanta versiune a formării neamului românesc, — vă amintesc, aceea cu hoții din Roma care ar fi populat Dacia pe timpul cralului Lăslău — atunci el spunea nu *kronika*, ci *hornilcar*, *horilca* sau *holerca* fiind țuica, drojdia. Cu alte cuvinte, îi făcea betiv, îi stigmatiza ca pe un om cu capul zăpăcit de alcool. Asta este primul calambur din scrisul românesc și figurează, dacă nu mă înșel, în „Hronicul vechimii romano-moldo-vlahilor”.

I. D.: Cel care a excelat în utilizarea calamburului — dicționarile de termeni literari îl recunosc ca procedeu specific al scriiturii — rămâne Caragiale.

S. C.: Caragiale a făcut foarte multe jocuri de cuvinte. Într-un rând, scriindu-l, cred, lui Jacob Negruzzi când încă „Convorbirile literare” erau la Iași, el găsește și un contracalambur pentru a caracteriza calambururile proaste. Și cum cal, începutul cuvântului calambur, e numele unui animal nobil, el zice *măgaramburi* pentru calambururile ne-reușite. Cum nu se cunoaște originea acestui cuvint, firește că și acest joc de cuvinte este acceptat.

I. D.: ...O părere, ea însăși un calambur poate, propusă de dicționare, ne trimite la cuvintul Kalemberg, ambasadorul german la Paris, care stăcea cuvintele franceze.

S. C.: Probabil. Oricum, Caragiale a fost cel care a făcut cele mai multe jocuri de cuvinte în epoca lui.

I. D.: Și care veneau în sprijinul intențiilor sale satirice...

S. C.: Nu, iată ce este. El era foarte ordonat, foarte disciplinat în literatura sa de imaginație și atunci își închipuie — cum dv. ați adus vorba, transformând pe *lucid* în *iudic* — el era *lucid* când scria *iudic*, nu pentru a satisface gustul său estetic, care era foarte exigent (era de un spirit critic cum n-a mai fost în literatura noastră), ci o făcea pentru a distra publicul. Toți comicii de pe vremea aceea făceau jocuri de cuvinte. Să vă dau un exemplu cu Tony Bacalbașa, care fusese colaborator strins al lui Caragiale, la primul „Moft român”, 1893. La cîțiva ani după asta, scriindu-se căruța la „Căpsa” sau nu știu în ce local public, a avut loc un incident între Tony Bacalbașa și un necunoscut care i-a ars o pereche de palme. Evident, l-a provocat la duel. Spre surpriza lui Bacalbașa, printre martorii adversarului său a fost Caragiale. Și atunci, în revolta lui, a făcut acest joc de cuvinte: „Îl credeam *umorist*, acum îl văd *omorist*”. Acum, anecdota timpului, respectiv, pretind că la acest duel, printr-un consens al martorilor, s-au pus gloanțe carbe, așa încît riscul „omorismului” era nul.

Calambururi foarte multe a făcut și Oscar Lemnaru...

I. D.: ...supranumit Oscartambur, creație lexicală care face obiectul unei însemnări din volumul dv. de „Amintiri”!

S. C.: Însă adevăratul rege al calamburului a fost Horia Furtună care s-a făcut celebru în epoca antebelică cu „Balada lui”, prin frumoasele metafore și comparații. Era prieten intim cu Ion Pillat, erau socotiti ca inseparabili și în această calitate el frecventa și familia Brătianu, Pillat fiind nepotul premierului Ionei Brătianu. Făcea calambururi tot alt fel de bune și în românește, și în franceză. Am să-ți dau un exemplu de triplu calambur în franceză: se instituisse guvernul lui Maniu la 10 noiembrie 1928 și printre subsecretarii de stat a fost și un ardelean, Ion Lugoianu și firește că portretul lui a apărut, diferit, în mai multe gazete, așa că el putea fi văzut din față, din profil și din „trois quarts”, cum zic francezii, din „trei sferturi”. Ei, ducându-se la una din doamnele născute Brătianu, ea îi spune pe franceză: „Ai văzut, Horia numeroasele fotografii ale lui Lugoianu?” La care el îi răspunde tot în franceză: „Oui, madame, de farce” („farsă” pentru „față”), „de profit” („profit” pentru „profil”) et „de trocar” („pour” „trois-quarts”) — „trocar” se spunea atunci ca poreclă ardeelenilor. Iată deci, pentru un singur subiect uman, un om de altfel cumsecade acest Lugoianu, trei calambururi.

I. D.: În cazul lui Tudor Arghezi lucrurile se pare că stau altfel...

S. C.: Arghezi nu făcea calambururi, însă...

I. D.: Cum se justifică totuși volumul lui de „Cuvinte potrivite și... încrucișate”?

S. C.: Iată ce este: el le-a făcut într-o vreme cînd îl cam înghesulau nevoile întreținerii materiale. Vreau în sprijinul acestui lucru să amintesc o împrejurare: eu eram colaborator la „Adevărul”, cu bucată, adică săptămîna următoare, dacă dădusem foiletonul, mi se plătea. Ajung la ghișeu în momentul în care Arghezi, după ce încasase drepturile de autor, dădea dedicații la o listă pe care i-a dat-o autorul acestei cărți. Atunci am obținut și eu exemplarul și poetul mi-a pus această dedicație, spre surpriza mea: „Domnului Șerban Cioculescu. Cu rușine, Tudor Arghezi”. Or e n-avea de ce să se rușineze, înii pentru că tot un scriitor mare, în Franța, umoristul Tristan Bernard, făcuse același lucru, într-una din culegerile marcante de cuvinte încrucișate franceze, iar Arghezi a dat niște legende

dezmințirea respectivă. Se apreciază că acest lucru s-a datorat admirației pentru prodigiosul strateg militar care a fost Bonaparte.

Un alt caz este furnizat de o serie de partide jucate în 1938, într-un meci ce a avut loc în Tibet, la Lhasa și a fost arbitrat de însuși Dalai Lama! Astfel, una din aceste presupuse partide cîștigate de călugărul Ze-Dhe se găsește și în cartea lui K. Richter „Haute École de tactique échiéquenne”! Evident că remarcabilul autor s-a lăsat amăgit de o mistificare destul de transparentă!

EROARE FILATELICĂ

La sfîrșitul lunii septembrie 1978 a apărut în Anglia o emisiune filatelică dedicată jubileului de 500 de ani al tiparului englez. Unul dintre timbre, în valoare de 11 pence, reprezintă un jucător de șah care gindește în fața tablei. Este reproducerea unei gravuri din cartea lui William Kakestone, intitulată: „Jocul care se cheamă șah și regulile sale”. Anul de apariție — 1476. Acestea sînt datele înscrise pe timbru.

Comentînd aceasta în rubrica sa săptămînală de șah din „Times”, cunoscutul șahist Harry Golombek atrage atenția asupra unor greșeli care s-au strecurat pe marcă:

1. Cartea respectivă a apărut nu în 1476, ci cu doi ani mai devreme

(Scart anagramat: XXXMXXXX)

DE PRIMĂVARĂ

Dumitrița DANIŁA

2. Ea a fost editată nu în Anglia, ci la Bruges

3. În Anglia a apărut ediția a 2-a a acestei cărți, dar abia în 1481

4. În fine, Kakestone nu a fost editorul cărții, ci doar traducătorul unui manuscris din limba franceză care, la rindul său, fusese tradus din limba latină și ar data din a doua jumătate a sec. al XIII-lea.

Rezultatul: toate aceste greșeli au făcut ca... valoarea timbrului să crească vertiginos!

SIMETRII MENTALE

Printre „Semnele timpului” pe care le jalona, prin '60, în revista „Luceafărul”, Ion Biberi, eseist cu condei încercat și încărcat de spiritalitate, nu a omis un joc pe care-l numește „una din expresiile cele mai credincioase ale personalității vieții culturale a timpului nostru, reprezentând, în același timp, o cultură a tuturor aptitudinilor mentale ale omului”. Nu era greu să ne așteptăm, în continuare, la o competență, precizie și prețioasă definiție a șahului, în structura sa intelectuală. Iată cum îl descrie Ion Biberi: „În aparență, jocul de șah soliciță numai procesele ideaticii lucide, ale calculului riguros, ale anticipării cu trei, patru sau chiar cinci mișcări ale figurilor pe tabla de joc; competiția severă reduce, în aparență, strategia jocului la rațiunea calmă și rece, la un fel de cadrul al simetriilor mentale, abstracte și pure, înlăturând emotivitatea, vagul și reveria”. Ce se întâmplă însă dincolo de aparențe? „În fapt, însă, dinamismul interior al jocului presupune intervenția intuiției fulgurante, presentimentul, anticiparea instinctivă, emotivitatea în forma cea mai pură a acesteia: a bucuriei intelectuale, a conștiinței simetriei abstracte, a ordonanței pe care o implică orice partidă de șah, care depășește stringența combinației tehnice, ajungând la frumusețea în sine a înfăptuirii unei opere artistice”.

Iată un înalt mod de a înțelege un „joc” care nu e tocmai simplu!

Culese de

Ioan-Lazăr PARASCHIV

care sînt adevărate creații metaforice (ele cereau cititorului mai multă imaginație, mai ales metaforică și plastică). Eu am scris un articol despre...

I. D.: „Da, în „Amintiri” apare un scurt comentariu asupra volumului „Serieri” — 30” al lui Tudor Arghezi, precizînd că „un poet nu putea da alte definiții decît cele de ordin metaforic, așadar netrădîndu-și nici vocația, nici măiestria”.

S. C.: Am amintit de dedicație...

I. D.: „Și mărturiseați că — am extras din nou un pasaj din lucrare — deși „au trecut de atunci 44 de ani” (însemnarea apare în 1978) „n-ai înțeles „tilcul acestui sentiment, cu totul nejustificat”.

S. C.: Fără îndoială că dacă un scriitor mediocru, cu imaginație sărăcăcioasă, ar fi căutat să inoveze față de legendele date de autorul „Cuvintelor potrivite”, ar fi fost un fiasco. Însă la Arghezi a fost o adevărată creație.

I. D.: A fost un alt mod de a se exprima și — lucrul mi se pare firesc — am găsit apoi o definiție, o legendă cum văd că îi spuneți dv., pentru „vicleanul fierăstrău”, „Tovarășul și soarelele tău”, definiție care a devenit vers de sine stătător în poezia „Născocitorul”.

S. C.: Da. Sînt lucruri neprevăzute. Eu am exemplarul meu în care am rezolvat aproape toate problemele puse de Arghezi. Acum a apărut și un manual de cuvinte încrucișate...

I. D.: ...Mai multe, de fapt...

S. C.: Da, dar unul mai masiv.

I. D.: Apropos, spuneți-ne dacă dezlegați cuvinte încrucișate, dacă ați mai făcut-o pînă la volumul lui Arghezi.

S. C.: Nu dezleg acum, am făcut-o în trecut, însă nu așa cu pasiune, pentru mine fiind mai mult o decolectare decît o încordare.

I. D.: Tovarășe profesor, vă rog să mai zăbovim asupra fenomenului Arghezi. Am înțeles din cuvintele dv. că volumul 30 n-ar fi trebuit să apară în seria PROZE, ci în volumele de POEZII.

S. C.: Da, pentru că el propune o serie de metafore prin care îmbogățește tezaurul figurativ al limbii noastre. De altfel, fără a căuta ca unii scriitori metaforele în serie, cum era bunăoară Ilarie Voronca, în perioada românească, Arghezi este cel mai mare creator de metafore din literatura noastră; și atunci i-a venit foarte ușor să satisfacă acest contract.

I. D.: Să trecem acum la Ion Barbu. În studiul „Ambiguitățile poeticii lui Ion Barbu” ați lansat apelul de a primi un răspuns al rebusiștilor în descifrarea poemei „Elan”, în aparență foarte limpede. Pînă cînd eregeți poeziei barbiene vor primi asemenea răspunsuri de la enigmatiști, eu vă propun să stăruim asupra precizării dv. care-i măgulește deloc grațiu, cred, pe rebusiști. Iată: „Există o tehnică și numeroase chei ale acestui joc de inteligență, care comportă totuși posesia unui foarte bogat vocabular și a unor cunoștințe în toate domeniile științelor naturii și omului; așadar nu oricine poate face față unui concurs public”.

S. C.: Da, fără îndoială. Vedeți, poezia ermetică pare un fenomen nou. Eu am arătat însă într-un articol al meu, mai vechi, de 10 ani, că primul care a sesizat acest fenomen încă prin 1865, deci cu 20 de ani înainte de izbucnirea mișcării simboliste în Franța, a fost chiar Sainte-Beuve. El a făcut observația că în ziua de azi, respectiv în 1865, publicul nu mai prețuia poeziile în care lucrurilor li se spune pe nume și unde nu i se mai cere nici o participare, ci preferă să colaboreze cu poetul, ghicind ceea ce a vrut să spună. Acum fără îndoială, cînd a spus „publicul”, el s-a referit la un public de poezie franceză foarte rafinat. Cînd vorbim însă de publicul nostru, afară de cercul poetilor care înșiși fabrică versuri ermetice, publicul cel mare este descumpănit la lectura poeziilor ermetice. De aceea la Ion Barbu se preferă „După melci”, se preferă chiar primele lui poezii din ciclul, ca să zic așa, al primului „Zburător literar” propriu-zis, cînd el a debutat cu poezii de o mare energie, cu tumult geologic, cu răvrări ale naturii, cu o mare forță dinamică...

I. D.: ...Mari combustii...

S. C.: Exact, și chiar poeziile lui cele mai apreciate sînt balada lui Crypto și Enigel și „Oul dogmatic”...

I. D.: ...Mă gîndesc acum că acest CRYPTO este deja un avertisment al subteranului sensurilor, al încifrării acestora...

S. C. : E foarte posibil, pentru că aceste poezii sînt interpretabile în mod liber.

I. D. : Actul lecturii — se ştie presupune o iniţiere în structura şi limbajul poetic.

S. C. : Sigur, cită vreme poeziile din „Joc secund” cine spune că le înţelege pe toate — chiar dacă a citit pe Tudor Vianu — trebuie să acceptăm doar sub beneficiul de inventar. De altfel, cu ocazia publicării acum doi sau trei ani, de către regretatul Mihoc, a ultimelor însemnări matematice ale lui Dan Barbilian pe marginea concursurilor „Gazetei matematice”, acesta se plîngea cu puţin înalţe de moarte că este şi un poet nepopular, şi un matematician nepopular. Idealul lui final era un ideal clasicist. Aşa se şi explică ideile din cele două conferinţe pe care le-a ținut la Institutul francez: una era dedicată lui Moréas, poet clasic, poetul stanţelor. Şi el ar fi dorit să ne înţeles unanim.

I. D. : Poate de aceea criticii literari, chiar şi rebusiști, trebuie să scoată la iveală semnificațiile subterane ale versului barbian. Mi-aş permite o remarcă: cuvintele încrucișate, ba chiar orice joc de cuvinte, ne apar ca „SUPRACUVINTE” — prin puterile lor latente de a comunica și altfel, dar și ca „SUBCUVINTE” prin muzica intrinsecă. Dacă luăm în calcul și aspectul enigmatic al lor, avem în față „NECUVINTE”. Și iată-ne recompunind triada citată de dv. în comentariul „Artei poetice”.

S. C. : Aceasta, sigur, reclamă o discuție mult mai simplă.

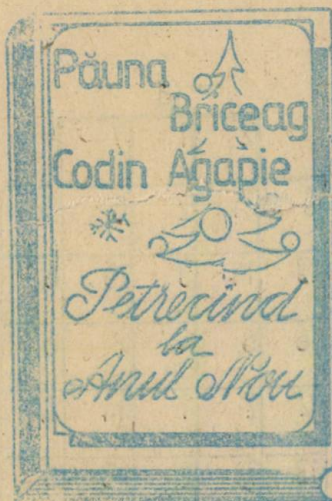
I. D. : Atunci, în final, să așez rugămintea de a fixa rolul rebusismului, care a dovedit că este un fenomen cultural în ansamblul mijloacelor de formare și informare a omului modern și, totodată, vă rog să anticipați configurația acestui sport al minții pentru generațiile ce vin.

S. C. : Fără îndoială, cuvintele încrucișate, ridicînd probleme de limbă, de geografie, de istorie și de cultură științifică, sînt un factor de progres pentru că îmbogățesc cunoștințele și vocabularul acelor care se dedau decip-tării. Nu sînt dintre aceia care consideră jocurile de cuvinte ca un lucru nereserios. Dimpotrivă, sînt un factor de cultură.

Interviu consenmat de
Ioan DĂNILĂ

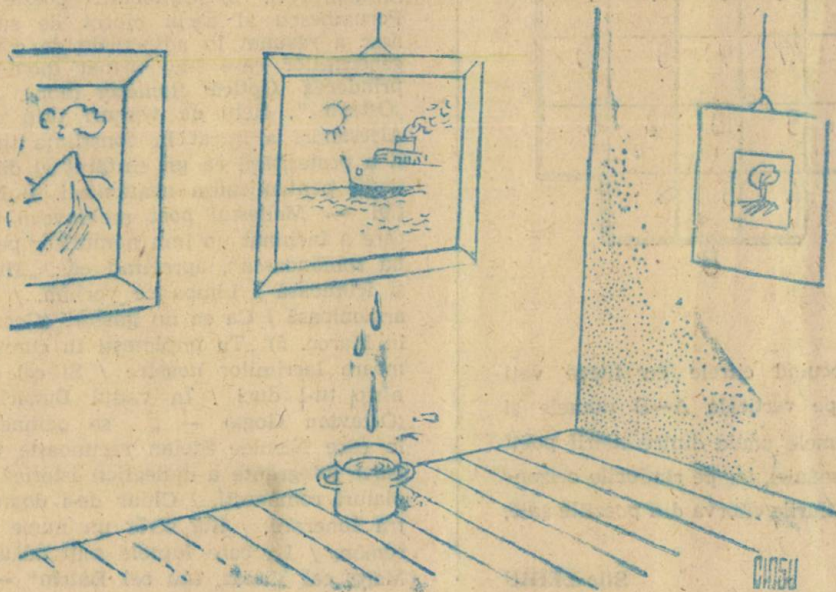
COPERTĂ LITERARĂ

(3, 7; 7, 2, 3, 4; 6, 9)

Aflați, prin anagramare numele și prenumele unui mare povestitor român precum și titlurile a două dintre cele mai cunoscute povești ale sale.

Gh. GINDU

6) Poezie în care Ion Nicolescu exultă: „Trăiască România / Trăiască Tricolorul / Trăiască Alma Venus / Măria sa poporul” — Ion Barbu — Poet român (1934—1956), care, dispărând prematur, a rămas un model al adolescentului genial, proclamând în „Era entuziasmului”: „Sintem în miezul unui ev aprins / Și-i dăm a însuflețirii noastre vamă. / Cei ce nu ard dezlănțuiți ca noi / În flăcările noastre se des-tramă” (Nicolae). 7) Nicolae Andrei — „Mă-reției” poezie închinată de Geo Dumitrescu, în 1964, celor „Douăzeci de ani de la Eliberare”. 8) Celuloză monosulfită — Insulă în Oceanul Pacific — Poet ardelean care într-un „Cîntec de trecere” evocă: „Someșul, Argeșul, Oltul, Siretul, / ... / țara — albia mea” (Aurel). 9) Ciobani — Titlul unei poezii din volumul „Im-nele Moldovei” de Ioan Alexandru. 10) Fiord în Norvegia — Prefăcut. 11) Plantă textilă — De la zero la zece! — Orașel în Peru. 12) „Iu-biți-vă pe...”, volum de versuri de Adrian Pău-nescu din care desprimdem poeziile „Tudor” și „Duhul lui Iancu” — Poezie în care Ana Blan-diana arată că: „Am fost asuprați uneori, / Noi n-am asuprit niciodată. / Noi n-am lunei-rat peste nimeni / În tulbure, al gloriei ceas”.

VERTICAL: 1) Poet de sorginte maramureșeană, din ale cărui „Versuri” redăm finalul: „O țara noastră, spune-ți cîntul / Alătura de noi, în mers. / Atît cît va trăi pămîntul / Sor-bi-vom fiecare vers” (Tiberiu) — „Pămînt...”, poezie în care Horváth Imre se destăinuie: „Iu-besc aceste plaiuri românești, / cu soarele ce bate în ferești; / mi-s dragi și munții, și riuri, și cîmpie. / Acest pămînt mi-e patrie și mie!” 2) Perene! — Țara care: „... este-n locul unic / fermecat, / în care crești păzit de amintiri / și duci pe talpa goală pulberi legendare” (Romulus Vulpescu). 3) Rînduială, tipic — Leonida Neamțu — „...e cerul țării mele”, poezie de Dan Deșliu. 4) „...pămînt numit România”, volum de versuri din creația lui Nichita Stănescu — Negație. 5) „Mircea cel Mare și...” poezie de Dimitrie Bolintineanu (neart.) — Poetul român (1875—1913) — care a cîntat în versuri „Go-runul lui Horea” (Șt. O.). 6) Ușile! — Dreaptă (pop.) — „Îmi iubesc mult patria de...”, afirmă Zaharia Stancu într-una din poeziile sale. 7) Rîu în R.F. Chineză — A trece cu vederea. 8) Specie de arahnide — Dispoziție prevăzută în-tr-un contract. 9) Sistem muntos în U.R.S.S. — Cam, circa. 10) Siglă pentru întreprinderea de Transport București — Scriitor român (1828—1896), participant la Revoluția de la 1848, care a cîntat Unirea în poezia „La România” (George). 11) „Țară de...”, poezie de Ion Dodu Bălan (pl.) — Fiul al lui Poseidon (mit.). 12) Istoric, scriitor și publicist român (1823—1886), pentru

COPERTA LITERARĂ
(3, 4; 3, 2, 5)

Anagramind cuvintele din coperta literară de mai sus, se va afla numele și prenumele unui dramaturg băcăuan și titlul uneia din piesele sale.

Ioan DUMA,
Cuvîin—Arad

CALEIDOSCOP

● Despre Ludovic al XVIII-lea, prințesa Palatina povestește în memoriile ei: „Am văzut adesea pe rege min-cind 4 farfurii cu supe diverse, 1 pui 1 prepeliță, o farfurie mare de salată, o porție respectabilă de miel împăn-at cu usturoi, două respectabile felii de jambon, o farfurie cu plăcinte, și peste toate, astea, o multime de fructe și prăjituri”.

● Autorul tabloului **Inmormîntare la Ornans** își expune lucrările într-un edi-ficiu la intrarea căruia scrie:

„Realismul. Expoziție cu vînzare a patruzeci de tablouri și patru desene ale domnului Gustave Courbet. Preț de intrare: un franc!”

● Max Buchon („poet și republican”) a îmbogățit literele franceze cu o lu-crare intitulată **Supă cu brînză**.

● Intrînd la cafenea, Oscar Lemnaru lăsa ușa deschisă, prilej pentru Victor Eftimiu să-l apostrofaze:

— Închide ușa te rog, nu vezi ce frig este afară?!

— Și crezi că dacă o închid, va fi mai puțin frig? ! Ii răspunse destul de se-c autorul cărții **Omul și umbra**.

CALEIDOSCOP

- E greu să fii modest, cînd vrei să te afirmi. Și mai greu e după afirmare.
- Ca să fim absolut inediți, ar trebui să inventăm cuvinte.
- De la scărpinatul în ceafă pînă la premiul Nobel, poetul are un arsenal întreg de aspirații.
- Teoria este un mănunchi de reguli, capabile să conviețuiască pînă la prima probă contrară.
- Prometeu nu a furat. Prometeu a eliberat focul.

Valeriu BUTULESCU

O Întîmplare

Era o seară de toamnă, cu un soare care spînzura la orizont ca o jumătate de zămos.

În Piatra Mare din Tirgu Mureș, grămezi de harbuji (pepeni) își așteptau clienții. M-am oprit lîngă o asemenea grămadă și l-am întrebat pe omul cu soț și cuțit, adică pe vinzător (acum i se spune producător):

- Cum dai pepenii?
- Pe bani.
- Nu pe portocale?
- Nu, că am în grădină.
- De unde îi aduci?
- Din Tecuci.
- Chiar din oraș?
- Nu, de la Matca, dacă ai auzit de ea.

— Acolo unde a intrat un avion într-o casă?

- De acolo, dar de unde știți?
- Cel care a făcut isprava a fost un coleg de-al meu.

— Să trăiască întru mulți ani.

— Ce ți-a făcut de-l blestemi în halul acesta?

— Casa era a bunicii mele. Statul i-a făcut alta, baba a murit iar eu stau acum în casa aceea. Cîți arbuji doriți?

— Doi, dar mi-i alegi dumneata.

Ciocăniți, strînși în podul palmelor și duși la ureche, harbujii îndeplinind baremul stabilit de „CTC-istul” din Matca, mi-au fost oferiți.

— Cît costă?

— Nimic. Nu dau eu doi harbuji pentru o casă?

— Dar nu eu am dărimat-o.

— Nu contează, tot unul ca dumneata.

Da ce-o avut cu casa babei?

— Cu casa nu a avut nimic, eu învătătoarea avea el ce avea. I-a tras un rase-mottes, cum spunem noi, adică zbor la răsul solului, a prins cu roțile un acoperiș de grajd, cu un plan un plop și s-a oprit peste casa bătrinei.

— Mai trăiește colegul?

— Trăiește, e pensionar. Locuiește în comuna Agăș, satul Goloasa din județul Bacău și se numește Alexandru Iliescu. Noi îi spuneam „Olteanul zburător”.

— Să vă dau un harbuz și pentru el.

— N-am cum să i-l duc. La revedere și mulțumesc.

Ioan TIGHILIU

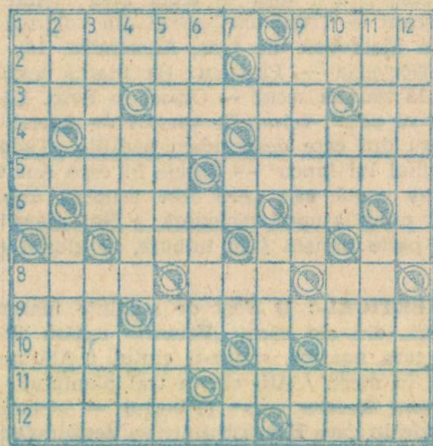
care „Unirea” e „viața, lumina și averea; Unirea e libertatea. Unirea e fericirea!” (Constantin D.) — Siglă pentru Curtea permanentă de arbitraj, cu sediul la Haga.

DICTIONAR: ABUC, SNS, SAMU, RAN, EZOP, NONNI, ERO, SAIAN, ARION, SPA.

Adam STOICA

București

Să fie pace pe pămînt

ORIZONTAL: 1) Compozitor român (n. 1922), autor al unui „Cîntec de pace” (Florin) — Cu-rați. 2) Poet și romancier francez (n. 1897), militant de seamă pentru cauza păcii, distins cu Premiul Lenin pentru pace în anul 1957 (Louis) — Industriaș american (n. 1883), adept al principiului coexistenței pașnice, unul din fondatorii mișcării inițiate la Conferința Pugwash, distins cu Premiul Lenin pentru pace, în anul 1969 (Cyrus). 3) Prozator și poet român (n. 1924), autorul volumului pentru copii „Grădinița veseliei” (Alexandru) — Pictor român (1880—1962), creatorul tabloului „Semnarea apelului pentru un pact al păcii” (Camil) — Idem (presc.). 4) Poet român (n. 1908), autorul poeziei „Pax” (Ion Th.) — Modelează pămîntul (pl.). 5) Prozatoare româncă (n. 1925), autoare de literatură pentru copii, care în „Băiatul și noaptea” povestește acțiunea a patru tineri care salvează de la moarte un copil la Auschwitz (Gică) — „Punct de vedere” public, la nivel mondial, care își face din ce în ce mai simțită prezența prin organizarea a numeroase acțiuni ale populației în favoarea păcii. 6) Grad de

te utile adăposturi contra ploii, cu telefon, de obicei defect — Parcurș pavat cu propriile dumnevoastră intenții. 9) Păzite de un „ghid turistic” — IASI — NOTĂ DINTR-UN... FALSET! — ȘI ULTIMELE FALSATE! 10) S-A TERMINAT IARNA! — Descărcare electrică, în timp de furtună, care nu cade niciodată unde trebuie (inf.). 11) Preparate literare pentru adormit mici și mari — Floare foarte frumoasă (nu vă luați după aparențe, la bază e tot o ceapă).

VERTICAL: 1) **PREPOZIȚIE ASOCIATIVĂ** — (În Grecia Antică) tină ră fată de sex masculin — ...găinilor, boală turistică, incapacitatea de a vedea esențialul; bolnavul se mulțumește să ciugulească (ici-colo cite ceva (neart.)). 2) **Mărfuri** la care mai plătim și taxa pe șnobism — Subiect pictural cu care au încercat să-și potolească foamea pictorii Renașterii. 3) **Scuza** pe care o folosim ori de câte ori ni se explică ceva simplu și clar — **UN CAMPION**. 4) **INTERJEȚIE** — Rafinați care își dau aere de oameni simpli. 5) **MORAL** — Orătării care prin sensibilitatea lor au salvat cele mai apreciate obiective turistice din Roma. 6) **La cererea** colocatarilor lui Bach, acesta l-a mai temperat. 7) **IFOSE** — **UNUL FĂRĂ CAP**. 8) **IN BIBLIOTECĂ!** — **ASTFEL**. 9) **AJUTAT, LA ÎNCEPUT** — Concept nedefinit pînă în prezent (pl.) — **OLANDA**. 10) **Idolul** ospătarilor — **POPOR** (inv.). 11) **Insecte** cōșnice.

DIȚIONAR: EOS, FAM, RNA, BLI.

Inerucisare: **Ioan DANIŁA**

Definiții: **Eduard JURIST**

(Din lucrarea sa „Umor la purtător“)

O	A	D	E	I	A	I	U
A	S	N	L	O	I	A	E
P	D	S	E	R	R	B	C
A	T	T	I	A	M	S	V
I	A	S	I	E	S	I	E
A	A	P	I	A	V	I	E
C	H	U	T	G	I	R	N
N	E	E	N	T	E	R	T

scenă. Au fost citite cu acest prilez multe telegrame expediate din partea unor admiratori care n-au putut fi prezenți la acest eveniment ca Henry Salvador, Peter Ustinov, Alain Delon, Jean-Paul Belmondo, Elvira Popesco, Yves Montand și Jean Gabin. Acesta din urmă l-a transmis amicului său Georges Carpentier următoarele: „Tu reprezintă toată tinerețea și o parte din viața mea”.

Paul OCHIALBI

CALEIDOSCOP

PATRIMONIUL ÎN ACȚIUNE

Vase japoneze din porțelan datînd din secolul al XVIII-lea, decorate cu scenă de luptă lucrate în aur, portretele în miniatură ale lui Napoleon I și Josefinei, statuete din metal provenite din Germania, servicii chinezești din porțelan avînd grosimea pereților mai subțire decît coaja de ou, icoană de origine slavă cu decorații în aur, un triptic din pietre prețioase, oglindă venețiană bordată cu argint de la 1801 — portretul miniatural al unei fete, într-o ramă de sidef —, pudrieră aurită cu pietre prețioase și alte obiecte, adevărate valori de artă se aflau adăpostite în locuința unei familii onestene. Fiîndcă veni vorba de locuință, pereții apartamentului expuneau privirii picturi semnate de Paul Veron, Schweitzer Cumpăna. Toate acestea însă păleau în fața unui tablou cu rama înnegrită de vreme... Un Teniers autentic! Pictura înfățișează niște fumători într-o circumă, subiect familiar pictorului. O lucrare pe pînă întinsă pe lemn, după ce în prealabil, fusese aplicat un gled exterior, extrem de subțire. Placa de lemn fusese întărită cu scinduri așezate în cruce, pentru a preîntîmpina eventuale deformări. Destul de bine conservat, tabloul reprezintă o valoare excepțională din patrimoniul nostru artistic. (E. S.)

IN MEMORIAM

Pornind dintr-un colț și citind li-tarele în sensul săriturii catului de la jocul de șah veți afla inscripția gravată pe monumentul ridicat la Hiroșima în memoria victimelor bombardamentului atomic din august 1945.

Nelu OLTEANU,
Iasi

Marcel Proust și abuzul de „doctorii”!

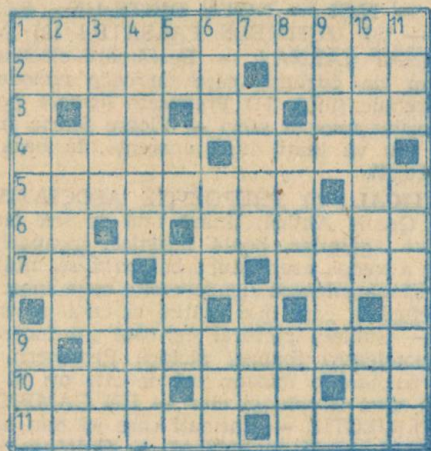
S-a vorbit mult despre boala lui Marcel Proust, despre acea maladie respiratorie care avea să-l răpună la numai cincizeci și unu de ani. În volumul *Le souffle coupé. Respirer et écrire*, apărut la editura Gallimard, doctorul François-Bernard Michel, un specialist de la Facultatea de medicină din Montpellier, face un bilanț patetic al suferințelor îndurate de celebrul scriitor, ca și al erorilor terapeutice — medicamente luate abuziv — care i-au exacerbât calvarul și i-au grăbit moartea.

Totul a început în vara lui 1880, când Marcel avea doar nouă ani. Întorcându-se dintr-o lungă plimbare în pădurea Boulogne, micuțul făcu „o înspăimântătoare criză de sufocare”, la care tatăl său, profesor universitar, asistă neputincios. După această dramă, Marcel nu va mai fi niciodată un copil și un om ca toți ceilalți. Astmul său are o pronunțată componentă alergică, ce se manifestă în contact cu praful casei și cu polenul, îndeosebi primăvara, când arborii și gramineele sînt în floare; cu unele fluctuații, el va persista toată viața. O oarecare ameliorare se observă între 1885-1905, dar începînd cu 1905, anul morții mamei lui Proust, constatăm o evoluție clară către astmul cu dispnee permanentă din ultimii ani ai vieții. Ciudat este că anul 1905 e și începutul fecundității literare, momentul cînd scriitorul se lansează în elaborarea mării sale opere.

Ce viață îi este hărăzită bolnavului Marcel Proust? Mai întîi, trebuie accentuat că astmul său nu este o cochetărie, așa cum își imaginau unii contemporani, nici pretextul învoțat de un creator de geniu pentru a-și apăra singurătatea și munca. Boala sa este un coșmar, o amenințare continuă, și în tot ce întreprinde, Proust trebuie să evalueze riscul respiratoriu: „Ai putea să-mi spui dacă nu cumva, chiar și în doză infinitesimală, fumul călilor ferate împregnează aerul în acea parte a bulevardului Malesherbes?” Localitățile, pentru el, se împart în două categorii: „Acolo nu am avut nici o criză”. Necunoscutul de ordin geografic reprezintă o amenințare pentru acest bolnav care „a fost obligat să plece în călătorie și în cursul nopții, la hotel, a fost trezit de o criză...”.

Terorizat de teama „crizei”, el încearcă mereu să-i descopere cauzele, pentru a ști să se ferească de ele. Cum acestea sînt numeroase, viața sa cotidiană e o căutare continuă (o altă „recherche”, o „recherche” de ordin igienic), în cursul căreia se străduiește să întocmească un fel de catalog personal de elemente pe care le crede primejdioase. De multe lucruri se ferește Proust, există la el un complex de fobii. Iată-le: fobia prafului („O coloană de praf se înalță deasupra pianului...”) ; a parfumurilor („Dragă prietene, țiar fi neplăcut dacă ți-ai cere să renunți la batista de la haină? Căleste, ia-te rog bagista domnului și du-o în altă odaie...”) ; a frigului (scriitorul aprinde focul în plină vară, poartă doi indispensabili de lînă și două flanele; se plînge: „Îmi clăntănesc dinții sub trei plapume...”) ; și în sfîrșit fobia zgomotului, cea mai cunoscută dintre toate, cea care l-a făcut să-și

Instrumente muzicale

ORIZONTAL : 1) Instituție de stat care se ocupă cu răspîndirea culturii muzicale prin organizarea de concerte instrumentale. 2) Instrument de coarde asemănător cu cobza — instrument de suflat în formă de tub, cu găuri și clape, construit din lemn special. 3) Ris! — Cîntec de trompetă! — Vremea ceterei! 4) Instrument de suflat din lemn, cu registru grav — Instrument format dintr-o cutie de rezonanță prevăzută cu coarde lovite de ciocănele la apăsarea unor clape. 5) Instrument portativ cu burduf și claviatură — Ultimele acorduri la flaut! 6) La trombon și la trompetă! — Instrument alcătuit dintr-o cutie de rezonanță avînd întinse pe una dintre fețe patru coarde. 7) Resort... la arcuș! — La tobă și la țambal! — Ornament muzical executat la un instrument. 8) Instrument de percuție format dintr-un cilindru pe fundurile căruia este întinsă cîte o membrană care, lovită, scoate sunete. 9) Instrumente africane de percuție formate din lame de lemn acordate diatonic. 10) A trage cu urechea — Andante — O măsură la chitară! 11) Instrumente de suflat alcătuite din cilindri înguste de lemn sau metal cu găuri și clape — Compoziție muzicală instrumentală care face parte dintr-o operă sau operetă.

VERTICAL : 1) Ansamblu format din persoane care cîntă la instrumente de suflat și de percuție — Șină (reg.). 2) Ion Luca — Armonie instrumentală — La piculină și la tulinic! 3) Tempo foarte lent de execuție a unei bucăți muzicale — Vechi instrument de acompaniament. 4) Început al unei acțiuni (fig.) — Niciddecum (reg.). 5) Carte! — Tudor Dan — Pe-

rudenie — Nea! 7) Unde (Trans.) — Silvia Grigorescu — Notă muzicală. 8) Porumbar (bot.) — Poet român (n. 1930), semnatarul poeziei „Ștafeta păcii” (Aurel) — Exprimă un acord. 9) La început de acord! — Istoric și om politic atenian (460—396 î.e.n.), autor al dictonului: „Pace sigură pe multă vreme au numai aceia care, în pregătirile lor, nu încalcă dreptul altuia”. 10) Compozitor român (n. 1916), creatorul cîntecului „Veniți ai păcii partizani” (Mauriciu) — Exclamație la frig. 11) Afluent al Mureșului — Arbore fructifer mediteranian a cărui ramură simbolizează pacea. 12) Compozitor român (1890—1951), creatorul unui „Poem al păcii” (Constantin C.) — Publicist și romancier român (1894—1973), care în întreaga sa operă înfierează războiul, militind pentru pace, așa cum o face în ciclul de romane, „Paravanul de aur” (Isac).

VERTICAL: 1) Jurist francez (n. 1887), laureat al Premiului Nobel pentru pace (1968), principalul autor al Declarației Universale a Dreptului Omului, adoptată de O.N.U. în 1948 (René) — Plafon. 2) Divinități care vegheau asupra ordinii în natură și societate și asupra anotimpurilor. Trei la număr: Eunomia (Disciplina), Dice (Dreptatea) și Irene (Pacea), erau fiicele lui Themis și ale lui Zeus — Celebru orator scriitor și om politic român (106—43 î.e.n.), care în „Filipice” spune: „Dulce este cuvîntul pace și ea înseși este binefăcătoare...”. 3) Marele spirit al amerindienilor care ar fi aprins prima pipă a păcii, chemînd triburile irocheze și algokine la o pace veșnică — Vopșit în roșu (pop.). 4) Frig la pol! — Genial teoretician și conducător al mișcării muncitorești internaționale (1870—1924), care arăta că idealul revoluționar „este tocmai curmarea războaielor, pacea între popoare, încetarea jafurilor și a violenței” — Lin (Trans.). 5) Poet, dramaturg și eseist român (n. 1936), autorul poeziei „Pacea” (Marin) — A îndesa. 6) Erou din mitologia greco-romană căruia Vergiliu îi închină o epopee eroică și unde întîlnim expresia, devenită dicton: „Nulla salus bello; pacem te poscimus omnes!” („Nu-i nici o scăpare de război; cu toți cerem de la tine pacea”) — Calif arab, din dinastia Abbasizilor (786 — 809), supranumit Al Rașid, în timpul căruia orașul Bagdad, numit și Medinet es Salam („Orașul Păcii”) atinge apogeul. 7) Rumegătoare — În pace! — Început de maturizare! 8) Fabulist grec (c. 640 — c. 560 î.e.n.), autorul cugetării „În timp de pace și tihnă nu trebuie să uităm vremea de izbeliște” — Șir de episoade. 9) Chimist american (n. 1901), laureat al Premiului Nobel pentru pace și al Premiului Lenin pentru pace (Linus Carl) — Scule! 10) Ușite! — Personaj feminin din romanul „Război și pace” de Lev Tolstoi — Bu-

EPIGRAME

UNUI PORTAR DE FOTBAL, PROĂSPĂT ȘI FERICIT TATĂ

Cînd și-a condus acas' consoarta
Privi la prunc rostind domol:
— Acesta-i cel mai strașnic gol
Ce mi-a trecut vreodată poarta.

TOATĂ PASĂREA...

Sorbînd paharul, unul prinde glas:
— Spuneau bătrînii — „in vino veritas”.
Iar el, barmanul, fără să priceapă:
— Chiar „veritas” i se spunea la apă?

ANGAJAMENT

Am să mă las de băutură
Să redevin om cumsecade
Și a făcut o cotitură
De treisuteșazeci de grade...

EPITAF UNUI CHEFLIU

Cînd duhul și l-a dat mai ieri Pandele
Murînd sârmanul cugeta buimac:
— Sînt fericit că mă înalț spre stele

Credea că unde-s stele-i și coniac!
Gheorghe CHIRILA

Copertă literară

(3, 3 | 5, 6, 7, 3)

Anagramînd cuvintele de mai sus veți obține numele și prenumele unui scriitor român și una din operele sale.

Ioan DĂNILA

Maurice Chevalier și prietenia sa cu „Box - Georges Carpentier“

Celebru actor francez Maurice Chevalier, unul din marii șansonetiști ai lumii, putea fi văzut deseori în jurul ringului. Chevalier adora boxul pe care-l considera un sport minunat n care inteligența în careu magic joacă un rol primordial. De altfel, Maurice Chevalier în prefața remarcabilei lucrări „Plains feux sur les rings“ a lui Georges Peeters, scria printre altele: „Boxul dezvoltă tinerii, fiind un sport care nu-i învață pe aceștia de a deveni agresivi. Dacă nu vrei să-ți încerci forțele în ring atunci te poți pregăti în sală pentru a ști să te aperi în cazul unui... atac. Dacă ream un băiat fără îndoială, și mai puțin teamă, îl lăsam să practice boxul. În viața mea eu am văzut multe de meciuri de box și am avut ca prieteni pugiliști legendari ca de pildă Georges Carpentier“.

Într-adevăr, regretatul Maurice Chevalier a fost unul dintre cei mai apropiați amici ai fostului campion al lumii la „semi-grea“ Georges Carpentier, care a încredințat mânușile chiar și cu asul american Jack Dempsey. Maurice Chevalier s-a numărat printre spectatorii fotoliilor de ring ai arenei „Cirque de Paris“ când la 22 mai 1912 Georges Carpentier după 20 de reprize entuziaste l-a învins la puncte pe americanul Harry Lewis.

— Ce bătaie i-am dat eu lui Carpentier! N-a să mă uite toată viața, îi spuse Chevalier unuia dintre spectatori. Acesta a ris ca la auzul unei glume bune. Dar nu era o glumă ci adevărul adevărat. Cu ani în urmă, în primele zile când Carpentier venise în sala antrenorului Descamps „Regeneratrice“, un lungan s-a antrenat cu el scărminându-l binișor. Lunganul acela nu era altul decât vestitul Maurice Chevalier, pe atunci tot atât de anonim ca și Carpentier.

Ca marea majoritate a foștilor campioni de box, Carpentier s-a trezit la sfârșitul carierei fără nici o meserie și fără resurse financiare de lungă durată. Datorită lui Maurice Chevalier, fosta glorie a boxului francez și-a exploatat popularitatea și talentul devenind vedetă a unei reviste muzicale montată de Henry Varnes la „Palacé“ sala Faubourg Montmartre. Carpentier avea 33 de ani și juca un rol de june prim dansind cu o actriță americană, Florence Walton. Cariera sa artistică n-a fost lungă și apoi afacerile lui Carpentier au mers foarte prost. Au urmat zile grele pentru Carpentier care i-au influențat și caracterul. Îmi amintesc că la 23 februarie 1973, am încercat să obțin telefonie un „rendez-vous“ cu bătrînul Georges. Nu mică mi-a fost surpriza când de la celălalt capăt al firului, fostul campion al lumii mi-a servit un refuz categoric.

Datorită lui Maurice Chevalier, când a împlinit vârsta de 80 de ani, Georges Carpentier a fost sărbătorit la Paris cu fast. În ziua aceea la cabaretul „Le Belle Epoque“ s-au aflat numeroase celebrități ale sportului și vieții artistice. Au ținut să fie alături de „Monșier Georges“ Tino Rossi, Albert Prejan, Line Renaud, Denis Febre, Jean Pierre Cassel și alte personalități ale cîntecului și

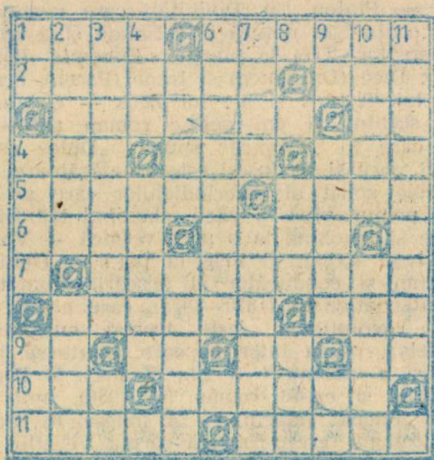
cată de lemn încastrată în zidărie. 11) Zborul spre o nouă locuință a harnicelor albine (pl.) — Capitală europeană unde a avut loc începînd cu anul 1980, reuniunea țărilor semnatare ale documentului de la Helsinki în vederea întăririi păcii și securității în Europa și în lume. 12) Băștinași din America de Nord care făceau cunoscută guvernului Statelor Unite dorința de a încheia pace prin niște „bastroane diplomatice“ (un știulete de porumb împodobit cu pene galbene, găurit în interior și umplut cu tutun), cu propunerea de a fuma din vestita pipă a păcii — Prenumele poetului de expresie maghiară Salaman, autorul poeziei „Versuri pentru pace!“, apărută în traducerea lui H. Grămescu.

DICTIONAR: IUA, TIRN, BRR, CET, ERNŌ.

Eugen DIRADURIAN

Pitești

Rucsacul cu umor

ORIZONTAL: 1) Detaliu ceramic dintr-o operă necunoscută — Construcții de lemn sau de piatră, pline de fum și gălăgie, în care stau cei plecați în căutare de liniște și de aer curat. 2) Obiecte care se pierd ușor, dar nu se găsesc niciodată — Atac cu mină armată, asupra consumatorului venit să mănînce o friptură. 3) De zi, de noapte și de fotbal: tot dorm în timpul serviciului — OVINĂ. 4) ZEITA DIMINUTĂ, LA GRECI — NIVEL MEDIU! — FAMILIE... MICA! 5) Superproducție est-mancolor realizată în evul mediu (pl.) — COPIL. 6) GAZ DE SONDA — LINIȘTIT. 7) A-depti ai unui ansamblu de principii a căror nerespectare nu se pedepsește prin lege. 8) Foar-

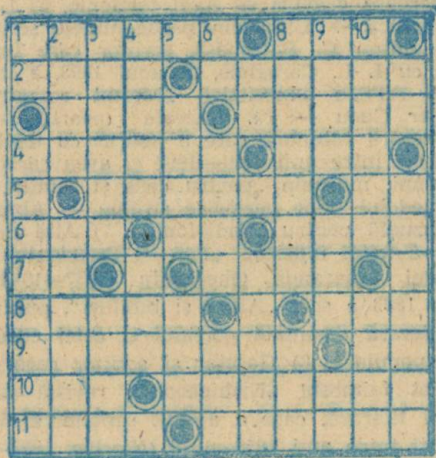
trecere cu muzică instrumentală. 6) Sunet cu rezonanță slabă — Nume feminin — Posedă. 7) După ce — Institutul de Fizică Atomică (abr.). 8) Nicu Oprea — Pluție — Lecție. 9) Siglă pentru Africa de Est — Instrument format dintr-o, ramă triunghiulară pe care sînt fixate coarde puse în vibrație prin ciupirea cu degetele. 10) Instrumente de suflat formate din cite un tub conic de alamă — Fluier din trestie cu șapte găuri. 11) Aceea — Discuri de alamă ușor concave folosite în fanfare sau orchestre care prin lovire între ele produc sunete metalice puternice marcînd ritmul sau cadența.

DICTIONAR : RAF, BAIU, IBEA.

Dumitru V. ROTARU

Publicații din trecut

ORIZONTAL: 1) Orașul în care, în anul 1733, a apărut primul almanah românesc — „Vocea...”, (nom.), gazetă politică și literară, care apărea la Craiova în anul 1857. 2) Orașul în care, în anul 1845, a fost editat „Calendarul pentru bunul gospodăru”. prima publicație de acest gen care se adresa populației din mediul rural — „...românesc”, (neart.) primul periodic din Țara Românească, prin care, în aprilie 1829, I. H. Rădulescu a pus bazele ziaristicii noastre. 3) „Calendarul...”, (nom.) publicație care a apărut la Arad între anii 1864—1871, avînd ca scop satirizarea stării de lucruri a timpului — „Glasul...”, (nom.) — gazetă cu caracter militant și protestator, care a apărut la București începînd cu anul 1888. 4) „Revisita...”, (masc.) prima publicație teoretică so-

căpтуșescă pereții camerei cu plută, să a-fere șosoni locatarilor din imobilul său, iar la hotel, atunci cînd călătorea, să închir-izeze mai multe camere în jurul aceleia pe care o ocupa.

Pe scurt, Proust prezintă o sensibilitate ex-tremă la condițiile de mediu, care îl agre-sează sub formă alergică, maladiivă, sau doar, simplu, sub formă senzorială. Senza-țiile sale, ascuțite și multiple, auditive (de pildă, zgomotul de roți pe pavajul din curte), gustative (faimoasa „madeleine”) și mai ales cele olfactive și respiratorii (mirosul de li-liac, de mușcată, evocat de risul Albertinei, mirosul gherghinelor, etc.) îl imobilizează pe neașteptate și îl pun pe urmele trecutului; ele joacă un rol esențial în capodopera sa literară, fapt bine cunoscut, studiat, analizat. Nu insistăm. Ne interesează, aici, numai bo-a-la scriitorului.

Astmul său este o suferință atroce, din ce în ce mai violentă, de care ne dăm seama abia atunci cînd găsim în corespondența sa fraze ca acestea: „Mă aflu în mijlocul unei îngrozitoare crize de astm. Zgomotul gîfîiri-lor mele acoperă toate celelalte”; „Timp de două zile violența crizelor m-a împiedicat de la orice. Mișcarea de a apuca o scriso-are, de a o deschide ar fi fost mai presus de forțele mele...”; „Am adevărate convul-sii de astm și de astixie, în timpul cărora e scrie mi-e tot alt de imposibil ca și a vor-bi”; „Am trecut printr-o criză de treizeci de ore, cînd orice mișcare și orice gîndire mi-au fost refuzate. Sînt aproape muribund...”.

S-ar putea ca în aceste scrisori dramatice să se strecoare și o dorință de a descuraja pe inoportuni sau de a le trezi compasiunea. S-ar putea. Romancierul avea nevoie de a nu fi sîcîit, de a fi lăsat în pace pentru a-și termina treaba. Nu voia să moară înainte de a termina, căci el știa prea bine care îl era destinul, ajunsese, cu trecerea anilor, să înțeleagă că boala sa e fără leac și cu sfîrșit prematur. În primăvara lui 1922, cu numai o jumătate de an înainte de a părăsi această lume, Proust se întîlnește cu Jeanne Pouquet, o prietenă din copilărie, și își la-rămas bun de la ea. La protestele ei vehe-mente, el răspunde: „Nu, doamnă, adio! Nu te voi mai vedea... Găsești că am o mină bună? Sînt muribund doamnă, muri-bund... Mină bună? Chiar că-i de tot hazliu!”.

Ar fi greșit să credem că scriitorul și-a acceptat soarta cu resemnare, că nu a lup-tat. Dimpotrivă. La început el urmărește cu incăpătînire să se vindecă. Peste măsură de anxios, încearcă să se liniștească prin consul-tarea a numeroși medici, a celor mai re-puțați specialiști parizieni: profesorii Dieu-lafoy și Robin, internisti; doctorul Brissaud, specialist în astm; doctorul Vaquez, cardio-log; neurologul Babinski, căruia Proust îi cere cu insistență să-l opereze deoarece, a-buzînd de adrenalină, are dureri de cap pulsatile și își imaginează o tumoare cere-brală... Toate aceste somități, ca și alți me-dici mai puțin importanți, îi propun nume-roase terapii, pe care el le urmează nu-mai în parte. Căci ilustrul bolnav, după ce adună rețete și de la unul și de la altul, le combină și le autoprescrie cum îi taie capul, amestecînd nebulunește tot felul de droguri. Tatăl său, profesorul Adrien Proust, trebuie să achite în fiecare lună facturi enorme (mai multe sute de franci) pentru medicamente împotri-va astmului, insomniei, reumatismului, indigestiei, etc. Impotri-va crizelor de astm,

Marcel la perle de nănit de amil, plule Trouseau, iocuri, beladonă, eucalipt și îndeseli adrenalina, inhalată cu ajutorul unui pulverizator. Fumigațiile și vaporii o sperie pe Celeste Albaret, guvernanta, atunci când intră pentru prima dată în camera scriitorului.

Dintre celelalte droguri, cofeina este în mare favoare și Proust abuzează de ea sub toate formele: cașete, poțiuni, esență și nenumărate cești de cafea, pe care le bea foarte concentrate: „Am luat, pentru a-mi calma sufocarea, șaptesprezece cești de cafea”. El justifică acest exces prin efectul terapeutic („Aștept oribila criză care, de îndată ce va lua sfârșit acțiunea cafeinei, va începe...”), dar în același timp, fără a o mărturisi, caută stimularea intelectuală necesară scrisului, căci cafeina singură dilată prea puțin bronhiile. Își albește cafeaua cu puțin lapte și o sorbe foarte caldă. După atâtea cești, e cu neputință să te mai prindă somnul: „Cînd, așemenea mie, n-ai dormit de cincisprezece zile și ești pe jumătate nebun...” sau: „Sînt mai mult de șajzei de ore de cînd nu am stins lumina...”.

În zori, cînd își impune uneori să doarmă trebuie să recurgă la sedative și somnifere, ca valeriana și barbiturice. În doze atât de mari (trei grame de Veronal pe zi!) incit, prin comparație, prescripțiile medicale de astăzi pot fi considerate drept homeopatice. Observațiile scriitorului cu privire la visuri, la coșmaruri, la somn și la calitatea acestuia după natura hipnoticului folosit, sînt de o bogăție extraordinară și ar putea constitui obiectul unui studiu de multe zeci de pagini... Destul că, din cauza excesului de somnifere, deserteările lui Proust sînt tot atât de anevoioase ca și adormirile. Se trezește tirziu, cîndva în cursul zilei, cu o senzație de greață, amețit, somnolent, uituc: „Veronalul mă face să-mi pierd memoria în acest moment...”. Sînt efectele secundare ale barbituricelor. Atunci, pentru a-și recăpăta luciditatea, apelează din nou la cafea și ia o reșapă, în avalanșă, celelalte simptome: tremurături, palpitații, crize nervoase. Consumul de băuturi alcoolice (șampanie, coniac, bere tare), pe care îl accepta ocazional, nu face decât să-l sporească răul, mai ales cînd e asociat cu barbiturice.

Cu timpul, tratat astfel, cu o asemenea autoterapie, boala lui Proust se agravează și efectele toxice ale medicamentelor încep să-și arate colții: „De un an, am accidente foarte grave, care aproape mă împiedică să fiu înțeles cînd vorbesc și mă tem de a nu cădea în acea afazie completă în care a sfîrșit și mama, de a nu se întimpla înaintea să-mi apară cărțile...”. Intrînd într-un restaurant după mai multe zile de cafeină și adrenalina, a trebuit să repete de zece ori ceea ce cerea, pentru a se face înțeles... Apoi, traiul și munca în semiobscuritatea odăii ermetice închise, în mijlocul fumigațiilor, au dus la vătămarea ochilor.

Astăzi, dacă li s-ar cere părerea, medicii de boli respiratorii și alergologii l-ar trata altfel pe Marcel Proust, și în primul rînd i-ar suprima cam toate medicamentele (cel mult i-s-ar prescrie teofilină, eventual un aerosol): după aceea ei i-ar impune un mod de viață care cu siguranță l-ar îngreși pe mondenul și frigurosul romancier să-și

cialistă din România, care apărea la Iași în 1884. — „Jurnalul de agricultură” editat de I. Ionescu de la Brad, între anii 1857—1859, publicație care s-a situat în fruntea celorlalte publicații de acest gen, ce se adresau locuitorilor din aceste așezări (sing.). 5) Huțană — Rece! 6) Perechi de vite trăgătoare la jug (Criș) — Imală — „Revista...”, publicație literară care a apărut la București, între anii 1887—1895, sub conducerea lui B. P. Hasdeu. 7) Rădău — A rata. 8) A separa unul de altul — Rute. 9) „Almanahul social...”, care a apărut la București în anul 1894, avînd pe coartă lozincile mobilizatoare ale muncitorilor din vremea aceea — Banu Nicolae. 10) Huța — Ziarist, îndrumător cultural și istoric sub a cărui conducere, în 1839, la Brașov, a apărut „Gazeta de Transilvania”, primul ziar politic-informativ al românilor din Transilvania (George, 1812—1898). 11) Cotidian care apărea la Iași, în 1896, publicație care a acordat o atenție deosebită vieții culturale din acest oraș — „Revista Societății... poporului”, (nom.) devenită ulterior „Lumină din lumină”, publicație didactică care apărea la Iași în 1912.

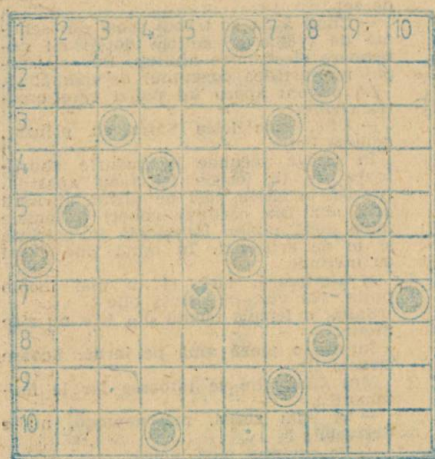
VERTICAL: 1) Bismut — Periodic satiric, continuator al revistei „Țintarul”, care a apărut la București începînd cu anul 1859. 2) Numele greco-roman al Jiului — „...de Moldavia”, care a apărut între anii 1850—1858 și care avea două suplimente valoroase „Foaie oficială pentru anunțuri” și „Alăuta românească”. 3) Scriitor și îndrumător literar, care a marcat începuturile presei în limba română, editînd la Iași, „Albina românească”, între anii 1829—1858 (Gheorghe, 1783—1869) — Poet persan (m. în 1128). 4) Oraș în care, începînd din 1872, a apărut un „calendar” care se apropia foarte mult de forma almanahurilor, conținînd în afară de forma calendaristică învățături, rețete și numeroase gravuri — Apel telefonic. 5) Literă chirilică — Unul din pseudonimele scriitorului Anton C. Bacalbașa, scriitor care împreună cu I. L. Caragiale, în anul 1893, a întemeiat revista umoristică „Moftul român”. 6) Victor Cucu — „... ilustrată” (neart.), revistă literară bilunară care a apărut cu unele întreruperi între anii 1891—1897 și avea caracterul unui magazin „pentru casă și familie”, după modelul unor periodice străine — Abreviație uzuală pentru „Radiofonie”. 7) Altă denumire a notei muzicale „do” — Pseudonimul scriitoarei Smaranda Gheorghiu (1857—1944), care în 1893 a scos „Alte și bibiluri”, publicație literară destinată portului și artei cusăturilor populare. 8) Gazetar și scriitor care a întemeiat faimosul „Nichipercea”, revistă satirică și literară, care a apărut săptămînal la București între anii 1859—1879 (Nicolae, 1833—1890) — Localitate în U.R.S.S., pe rîul Silva

9) Instrument muzical — Strigătul broastei — Tîcu Cristea. 10) „Gazeta... Național” (nóm.), înființată de specialitate apărută sub îngrijirea lui I. H. Rădulescu în 1835 — Cu greu. 11) Radu Negrea — Revista literară care a apărut la București, bilunar, între anii 1885—1886 și din care s-a păstrat un singur număr, cel din 1 mai 1886.

DICTIONAR: IGI, RABO, OMAR, EATI, ACB, TIS.

Mircea MĂRDĂRESCU

Șah

ORIZONTAL: 1) Mută... — ...Mereu în deschidere... 2) ...Un cal — Începe cu turnul! 3) Termină partida! — Poziție de remiză — Mutare câștigătoare. 4) Una, câmpioană, în sfîrșit! — Cedează fără luptă — Începe cu calul! 5) Cimp de joc. 6) Turneul marilor maeștri — Duși (fig.). 7) O rocadă — Cu turnul în pericol. 8) Abil în mișcări — Poftim. 9) Corist antic — Fac deschiderea! 10) Arbore tibetan — Luați cu orice preț.

VERTICAL: 1) O damă — Dispută. 2) Țară asiatică — Mișcare rapidă într-o partidă de cai. 3) Șah-mat la poziția 14! — Susține atacul. 4) Face toate combinațiile — Favorizate de soartă. 5) A ataca... — ...Cu înconjur. 6) Arțar (reg.) — Pîine (od.). 7) Negru pe centru! — Turban. 8) Cuprinse în contestație! — Începe disputa! 9) Cea mai bună apărare — Are un cimp pătrat. 10) Fac schimb de piese — Cei mai buni dintre cei buni.

DICTIONAR: IPE, ATAR.

Dinu HULUȚĂ

părăsească locuința, claustrarea, să urce la munte, să facă exerciții respiratorii, să meargă mult pe jos și să înoate; cu alte cuvinte, i s-ar indica un regim de desensibilizare și de fortificare progresivă a plămînilor... Dar atunci, la începutul acestui secol, doctorii nu au putut ajuta prea mult; iar mai tîrziu, în 1922, chemați la căpătîiul bolnavului, ei au pronunțat diagnosticul de „astm drogat” (astm grav, evoluat, ajuns insensibil la medicamente în urma escaladei terapeutice) și au părăsit locuința acestuia declarînd că „nu mai e nimic de făcut”. Fragilitatea respiratorie îl punea pe Proust la discreția celei mai neînsemnate infecții; și trădător, în același an, toamna, ea îi era fatală sub forma unei pneumonii asociată cu obstrucția bronhiilor.

Ionel BANDRABU

Mini-șarade...

4+3

Seamă ruptă din nori
Mări măsurători
Incandescente sfîrși

4+4

Cu neacazuri îi albim
Toată viața-i urmărim
Ochi la submărin

3+2+3

Ferit de pieptare
Cînd pe cer e soare
La gene apare
Serbări populare

Nicolae TACHE

(2+4)

Un sus-pus, precum se vede
Seris-au primele poeme!
Duice-i, îmbrăcat în verde.

(7+4)

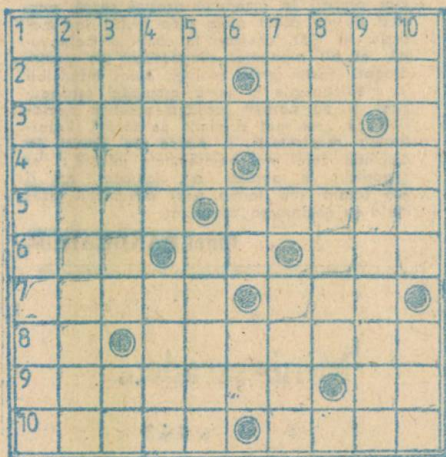
Urișe fumegînde torțe —
Depărtare:
Simplă, caldă depănare.

(3+4+2)

E cuvînt mîlțător —
Un bărbat de viitor —
Insistent, cu ham, se cere:
Din bănuțeli — imensa lui avere

Iulian LOGHIN

Date

ORIZONTAL : 1) Își dau sufletul. 2) Dau cale liberă — Dat înapoi. 3) Dare de seamă. 4) A intra rău la apă — Unele date. 5) Au dat totul (fam.) — Dare de mină. 6) Intră în viraj! — Întrecute! — Dată de perete. 7) Dă drumul — Aridă! 8) Te dă înapoi! — A da de urmă. 9) Care dau — Neam... de viță. 10) Dată la urmă... din greșeală — A da post!

VERTICAL : 1) Emit radiații odată cu scăderea temperaturii. 2) Ar tot lua și n-ar mai da. 3) Cu dare de mină — Data! 4) Date pe față — Păcatul în esență! 5) Micii mării — A da jos din greutate. 6) Redă liniștea — Lei... dați în plic! 7) Prin excelență de dat — Îți dă mina. 8) Gânduri bune. 9) Cuplu în finale! — Dă dovadă de bun simț. 10) Dată dracului — Date la casat!

DICȚIONAR : IRA, IRURI, ACAT.

Ion ȘUȘULESCU
București

- DIVERTISMENT -

La stîna numerelor complexe

Amiază. Petre și moș Gheorghe, ciobani de meserie, stau pe iarbă lângă un munte de cărți. Alături turma de oi.

— Degeaba zici matală, neică... Funcția asta nu e derivabilă — zise Petre răsfoind un tratat de analiză matematică.

— Păi de ce bă, de ce? Nu vezi că verifică teorema lui Fermat?

— O fi, neică, o fi. Da matală nu bagi de seamă că are un punct suspect de discontinuitate?

La cuvîntul suspect, dulăul Albert, care aparent dormea sări ca ars și începu să latre. Moș Gheorghe îl apostrofă:

— Ne de aici potaie!... Iar faci exces de zel?

— Clinii! ăștia ar trebui scoși din schemă de vreme ce sîntem dotați cu detectoare electronice antilup. Pur și simplu nu justifică consumul de mămăligă.

La orizont apărură un punct care creștea vizibil.

— Uite, vine lelea Safta cu prinzul, adăugă Petre.

În cîteva secunde o farfurie zburătoare de tip clasic își făcu apariția. Ateriză la cîteva pași de turmă stîrnind praf alb. Din carlingă coborî o femeie între două vîrste, îmbrăcată în catrință și ie de artizanat. În mină ține coșul cu merinde.

— Aterizează, fată, și tu mai încolo puțin. Nu vezi că sperii oile?

Safta, o femeie tăcută din fire nu zise nimic.

Întinse o pînză albă pe iarbă. Scoase străchinile.

Moș Gheorghe se întoarse iar la matematică.

— Și cum zisăși, mă nepoate, nu e derivabilă?

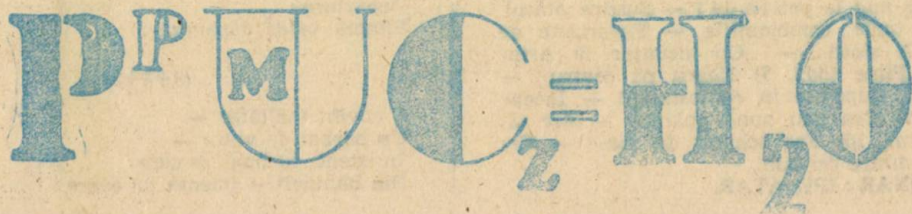
— Pe cuvîntul meu, neică.

— Cuvîntul tău, Petre, nu face două parale în oborul analitic. Hm... tangență de 90... Petre, scoate calculatorul din trasta.

— Tangenta de 90 de grade nu are sens. Gheorghită dragă, zise Safta răsturnînd mămăliga din ceaunul termostatic.

Petre și moș Gheorghe au rămas fără replică. Tot satul știa că în materie de trigonometrie, Safta e o adevărată autoritate. Mincară în tăcere. Ciorbă de tăiței și friptură de căprioară de casă. Aceasta din urmă nu trebuie să vă mire, la ora cînd se petre-

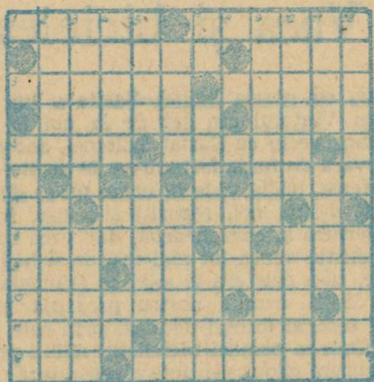
DE IARNĂ

(Rebus criptografic : 7. 4. 2. 6)

Marian CĂTUNEANU

La țintă

ORIZONTAL: 1) De unde se trage... — ...În poziția culcat... 2) ...La poligon (pl.) — Ultimele pagini ale gazetei! 3) Gînduri... la poziția culcat — Puști. 4) Trăgători (od.) ...— cu luneta! 5) Bateriile pe flancuri! — Rezultat la o tragere cu... arcul. 6) Craiul unei intrigi! 7) Net! — Îți iau ochii (pl.). 8) Ochiri — Detunătură. 9) Jumătate de verigă! — Armă cu cătare în vechime. 10) O probă de foc... în mijlocul poligonului! 11) Îi zice din fluier în cîmp deschis — Concurenți la talere. 12) Își scoate în evidență valoarea la un foc susținut! — Tip de arme, cu cătare în trecut.

VERTICAL: 1) Ia cu ușurință la ochi. 2) La trageri — Încărcată gata pentru foc. 3) Trag cu... greutate — Aruncate cu mult foc în poligon (sing.). 4) Cu tragere la poziția în picioare — În luptă, pe aripi! — Cap de grănicer! 5) Riu în Franța — Cerc pentru poziția în picioare (pl.). 6) În poziția culcat — Se trag cînd sînt puși în picioare (sing.). 7) Nu duci lipsă — Fluviu în Europa — Cameră fără intrare! 8) Trăgea cîndva cu greu, în poziția în picioare și culcat — Limitele gîndului! 9) Poziția unora... în retragere — A se uni. 10) Cu un cocoș... apreciat de noi toți (pl.) — Luat adeseori în urma unui schimb intens de focuri. 11) Ivit — Ridicat în urma unui foc puternic! — La țintă. 12) Luată din scurt — Acolo unde trage... fiecare dintre noi.

DICTIONAR: BARI, IGA, RER, EURE.

Laurian BUTURE

cea acțiunea fiind domesticite absolut toate animalele.

— N-am adus nimic de băut, se dezvinovați Safta.

— Puteai să aduci și matala o litră de țuică de la alde Vițelu.

— De la alde Vițelu? Ferească sfîntu!

— În țuica lui s-au găsit urme de radioactivitate. A observat și baba Smaranda, cînd a trecut cu o damigeană în brațe pe lîngă contorul Geiger...

— Lucru' dracului... Nici nu mă mir...

Gineri-său e magaziner la centrala atomoelectrică, zise moș Gheorghe.

— În schimb v-am adus țigări bune, Volens.

— Le-am cumpărat de la unii veniți în delegație tocmai de pe Marte. Sint de zece ori mai tari decît Kent-ul preistoric.

Moș Gheorghe era indispus. Oile oboșite de căldură refuzau să mai pască. Măgarul se uita cu ochii lui mari la vasta bibliografie.

— Safta, nu uita să stringi finul! Astăzi, la ora 15,30, e prevăzută o ploaie torențială, însoțită de descărcări electrice.

— Fac tot posibilul, Gheorghită, numai să ajung. Tu știi că farfuria noastră e subsonică.

— Lasă, lele, că ne cumpărăm și noi supersonică. Stai numai să fete oile.

Safta oftă ridicîndu-se.

— ...Deci nu e derivabilă zise moș Gheorghe trăgînd din țigară.

— Nu e derivabilă, neică...

Oile pășteau fire izolate de iarbă. Nemilos soarele pirjolea cîmpia.

Valeriu BUTULESCU

CU BUCURIE

(Monoverb eliptic anagramat)

$$(4) + 5 = 8$$

Violeta NALĂ

- CALEIDOSCOP -

COLECȚIILE DE ARTĂ ALE
COMPLEXULUI BUZEAL JUDEȚEAN
BACĂU

Colecțiile de artă ale Complexului muzeal județean Bacău conțin aproximativ trei mii de lucrări de pictură, grafică, sculptură și artă decorativă realizate în perioada modernă și contemporană. Expoziția permanentă de artă oferă publicului vizitator o selecție de aproape două sute de lucrări etalate după criteriul tematic, urmărindu-se diversele probleme plastice propuse și soluționate de autorii respectivi. Remarcabile în contextul expoziției sînt în primul rînd piesele realizate la sfîrșitul secolului al XVII-lea — cele două uși de iconostas și fragmentul dintr-o friză a apostolilor.

Perioada pictorilor stabiliți vremelnic sau definitiv în principate este ilustrată de lucrări semnate de: M. Livadiță, A. Cladock, M. Toepler, A. I. Schoefft. Sînt prezenți în expoziție C. D. Rosenthal, Th. Aman, Gh. Tătarăscu, Gh. P. Bardasare. Remarcabile sînt cele cîteva lucrări semnate de N. Grigorescu, I. Andreescu, St. Luchian. Marii pictori din perioada interbelică: Petrascu, Pallady, Tonitza, Vasile Popescu, O. Băncilă, Arnold Max, Iorgulescu Jor, Marius Bunesco, M. Dărăscu, Ressu, Iser, Lucian Grigorescu, J. Al. Steriadi, D. Ghiață, H. H. Catargi, Catul Bogdan, sînt bine reprezentați, alături de portrețiști cîți și ca peisagisti sau realizatori de interesante portrete de gen.

Colecțiile de grafică precum și cele de pictură contemporană, foarte bogate în lucrări (sînt prezenți Alexandru Ciucurencu, Corneliu Baba, Virgil Almășanu, Ioan Pacea, Ion Sălișteanu, Ion Stendil, Ion Bițan, Paul Gherasim, Grigore Vasile, Ilie Boca, Horia Bernea, Mihai Buculei, Radu Silvia, Constantin Berdila, Șorin Dumitrescu, Ovidiu Maltac, Sabin Bălașa) își așteaptă vizitatorii.

● Jean Cocteau este ispitit:

— Ce credeți despre infern și despre paradis?

— Nu, pot să vă răspund, se apără scriitorul, am prieteni și colo și colo!

● Un curtean spuse lui Ludovic al XIV-lea că dacă s-ar aduna la un loc cîte ignoră Racine, s-ar putea alcătui un tom, îndestul de voluminos.

Regele i-o reteză însă:

— Și unul îndestul de subțire cu ceea ce știți dumneata!

● Jean Racine primi o gratificație de 600 livre din partea aceluiași Ludovic al XIV-lea pentru o lucrare poetică intitulată *Odă asupra convalescenței regelui*.

● La Sorrento, Gorki spuse într-o discuție cu un tînar scriitor englez și cu Anastasia Tsvetava:

— Pînă acum bărbații au făcut istoria, și le-a ieșit prost... Cîte războaie! Trebuie să li se dea posibilitate femeilor să facă ele istoria!

- DIVERTISMENT -

Vaca și bicicleta

Insemnări cu istoria bădiei Vasile a lui Costică a Marghioalei Vințului din sat de la noi în pripor la Ginju Haram, vecin cu Eustaț Bolomei, ano mie... cînd cobora cu vaca de funie ferindu-se de muște cu coada; și cum se ferea, bădia vede în urma lui ca de-o postată un biciclist d-iștia noi, repeziți și-i zise, ho, bălană, că era puternică și cam stearpă, dar vaca scutura din cap și biciclistul venea tot mai repede și bădia dă mai în margine, că-n cale era te miri ce grămadă de prundiș uitată lîngă drumul nostru proaspăt asfaltat nu de mult și reparat tocmai deunăzi prin cele borte mai acătăreia. Cum se pomeni biciclistul naibii pe aproape, vaca iar scutura capul și-i dete o plesnitură din coadă, fiind zăpușeală și muștele în fierbere, să-ți intre strechea în buzunare; ș-apoi virful cozii s-a încurcat rău în roțile biciclistului și-l luă înainte pe bădia, că-i slăbuț și nalt, așa o idee, ținut și el cu răchie, ș-apoi biciclistul nu poate opri și-i smulge coada vacii cam de pe la noadă și din smuncitură se duce cu capul în prundiș de-l bușește borsul, iar bădia Costică a Marghioalei se scoală primul și preia conducerea că vaca nu putea fiind accidentată imprudent; acu nu se putură înțelege defel că biciclistul avea nevoie de îngrijiri preferențiale sau prospective, nu știu cum le ziceau, dar și vaca și bicicleta erau în stare de pronunțată avarie, așa am citit eu undeva despre niște sondori într-o iarnă, frig să-ți înghețe sfanțu-n pungă, iar ei săracii dăi cu avaria prin munți, și bădia Vasile, ce să mai zici, ar fi dat peste cap un rachiu și cu ochii, numai că nu era, fiind bufetul din preajmă închis la acea oră din zi și din noapte, dar parcă tot vaca îi mobiliză, mugindu-le ea verzi și uscate, ca omul rugător și în mare necaz și biciclistul ponosit cum era „nene ai să-maj plătești bicicleta că nu-i a mea, o luasem de la unul care-o cumpărase cu bani de împrumut și nu știe c-ai produs accident și te pui în poziție de ofset” ... „iar tu băi beșleag, vezi să nu-ți torn eu hoptai cu reclamație, că circuli violent, ce crezi că vaca-i a mea? O dădusem zestre fetei că tot ea îmi spuse că mi-o plătește, așa că pune-ți avocat, că mă ființez la control medicinal cu vaca-o persoană, să te vedem atunci dacă-ți mai arde de antifonari, plus că mi-ai stîrnit vătămătura.” Aici vorbind odată toți cei intrați în conflictul situației, n-am mai putut nota. Dar ei nu mi-au acordat o sollicitudine de un minut, cît cerusem. Asta am putut eu însemna, pre numele meu adevărat Varvaru lui Zgaroi, în calitate de martor ocultat. Drept care iscălesc cu inițiale proprii, care se pot aproba prin faptele mele de muncă și viață și prin celelalte rude natale din împrejurimi.

V. Z. (pt. conf. Victor MITOCARU)

MIRAJUL FOTBALULUI TOTAL

Presa sportivă a anilor '70 a lansat pe nesimțite o nouă etichetă, care i-a copleșit repede pe iubitorii dar și pe „ideologii” jocului cu balonul rotund: „Fotbal Total”! Expresia părea să aibă acoperire în evoluția tactică a jocului, înclinat din ce în ce mai mult spre o „soluție globală”, în care marea vedetă, echipa, atacă sau se apără cu tot efectivul.

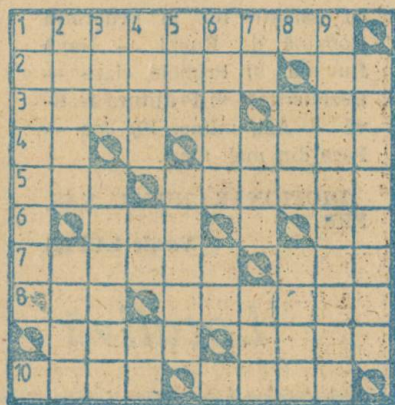
Exemplul privilegiat l-a constituit Ajax Amsterdam, campioana cluburilor europene între 1971 și 1973. Deși, în fond, olandezii, cu mijloacele lor mai atletice (dar nu lipsite de strălucire tehnică), s-au inspirat din modelul Braziliei, laureata ediției mondiale 1970.

Ca de multe ori însă teoreticienii au reținut „copia” uitând „originalul” mistificând astfel nu numai adevărul istoric ci și personalitatea celor două formații. Este însă la fel de adevărat că echipa lui Pele reprezintă o excepție fericită, pentru că rareori poți aduna la un loc virtuți ai ofensivei totale, care te pot face să neglijezi eventualele greșeli ale unei apărări mai puțin sigure, prin chiar dispoziția sa exclusiv constructivă.

De aici încep nuanțele, confuziile, inexactitățile, care împiedică delimitarea conceptului ca și prelungirea comparației între cele două mari echipe. Pentru că apelul la modelul Ajax (oricum mai la îndemână) a încurajat egolatria unor antrenori limitați, care au supralicitat formula „fotbalului total” pentru a justifica practici negative, vechi de cînd lumea, jucătorul aprins de vigoare și forță fiind tot mai mult preferat artistului creator, sub imperativul rezultatului imediat.

Astfel am înregistrat doar mirajul conceptului, ambalajul său strălucitor încurajînd rareori speranța, deseori mistificarea. Poate nimic nu simbolizează mai bine acest simptom decît neputința specialiștilor de a clarifica această formulă seducătoare printr-un discurs riguros, capabil să așeze invenția fotbalistilor în arhiva marilor idei, care rescriu pentru eternitate istoria tacticii de joc, progresul înregistrat în acest domeniu al concepției colective.

Chiar unul din antrenorii celebri ai lui Ajax, cu care ne mîndrim Ștefan Kovaci, a întreținut această confuzie, publicînd o carte cu titlul de „Football Total” în care autorul își povestește mai mult viața cu fotografii pitorești și anecdote atrăgătoare, departe însă de pretenția unui studiu tehnic autentic.

Sotron

ORIZONTAL: 1) Prima și cea mai frumoasă parte a vieții. 2) Entuziasm tineresc (pl.) — În copilărie! 3) Bucuria copiilor (pl.) — Tip. 4) Are 3, 4 dinți! — Vestit atlet finlandez (Paavo.) 5) Fluviu antic — Poezie din patru versuri. 6) Perioadă de timp școlară — Două boabe la țîntar! 7) Semne misterioase pentru cei mici — Încă nu merge. 8) Comparație pentru părul bălai al copiilor — Balon plin cu aer. 9) Prăjitură festivă, mult preferată de copii — Azi, mîine. 10) Sportul nostru național, practicat mult de copiii din mediul rural — Creșe... vîzînd cu ochii!

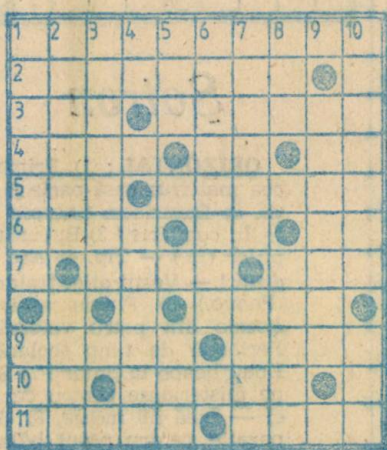
VERTICAL: 1) Pe degetele micilor școlari. 2) Vas... de mică! — Cu mișcări vipoaie (pl.). 3) Primul este cel mai greu — Joc de copii. 4) Legătură de familie — Notă muzicală — 2, 3 prăjituri! 5) Argilă — Copiii la plimbare (sing.). 6) Loc de desfășurare a spectacolelor de circ — 2, 3 lingurițe de gem! 7) În rînd cite doi! — Cîntec de leagăn — Copilul în raport.

cu părinții lui. 8) Federația Română de Rugby — Navă fluvială. 9) Primele clase — Dezmierdați. 9) Prăjitură festivă — Azi, mâine. 10) Joc — Face din mici mari.

DICȚIONAR : NURMI, EAS, FRR.

Vasile LUPES

Locativă

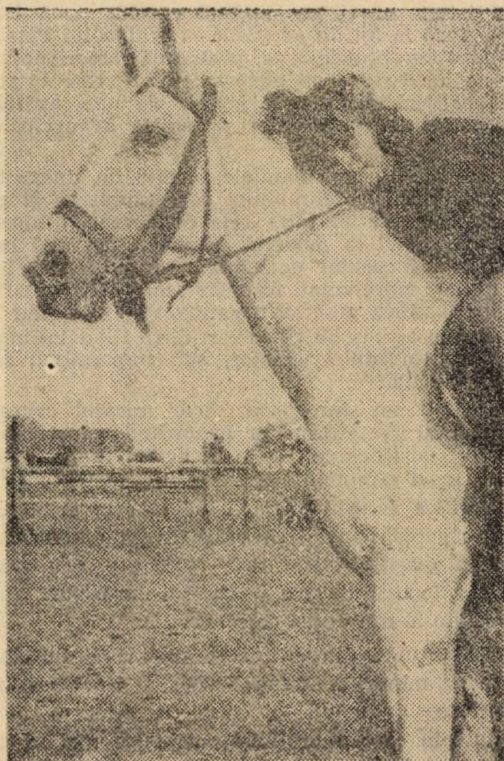

ORIZONTAL : 1) Locuință. 2) Cameră destinată odihnei. 3) Pinguin — Cameră folosită pentru depozitarea unor lucruri de-ale casei. 4) A șuiera — Nichel — Ieșire din subsol ! 5) Prefix referitor la „Ureche” — Coridoare (dim.). 6) Încăpere destinată adăpostirii plantelor — Invitație la cabană ! — Șmecher (fam.). 7) Idiom german vorbit de evrei — Riu în U.R.S.S. 8) Oraș în Mesopotamia. 9) Adăpostul celor aflați în deplasare — Formațiune geologică terțiară. 10) Nivelele 3 și 4 ale unui bloc ! — Cameră de primire. 11) Casă — Locuință

PREMISELE ISTORIEI

Căutările au început odată cu apariția tacticii, prin ocuparea mai rațională a cimpului de joc, metodă care atrage după sine și invenția jocului de pase (în locul driblingului individual) atribuită scoțienilor, temperamente colective, obișnuite cu aspra diviziune a muncii din nordul industrializat al insulelor britanice.

Așa a rezultat în jurul anului 1885 primul sistem de joc, „piramidal”, 1—2—3—5, care echilibrează oarecum atribuțiile oamenilor, de o parte 5 atacanți, de alta 3 mijlocași și 2 fundași. Această primă soluție colectivă evoluează însă în jurul a două personalități : centrul înaintaș, conceput diferit de englezi (ca un vîrf de lance, masiv) și de scoțieni (în evantai, mobil și în repliere), ceea ce modifică reacția celorlalți coechipieri ; și halful-centru, cu timpul personajul privilegiat, care conduce jocul din zona strategică cea mai importantă.

Intre prieteni

În zorii secolului XX, datele problemei erau deja puse. Așezarea piramidală devine repede „sistemul clasic”, „1-2-3-5”, la care se apelează uneori și astăzi pentru prezentarea formațiilor. Dar mișcările esențiale abia încep odată cu universalizarea fotbalului prin lansarea celor mai importante competiții internaționale: turneul olimpic (1908), Campionatul Americii de Sud (1917), Cupa Europei Centrale la cluburi (1927) și națiuni (1927), Cupa Lumii (1930).

Jocul dobîndește o nouă semnificație socială și odată cu prețul moral, economic și chiar politic al victoriei sportive, „antica piramidă” se dezvoltă în mai multe direcții. De data aceasta nu în funcție de un om ci de un compartiment al echipei, ceea ce marchează un salt în „determinismul tactic” al jocului de fotbal, în căutarea soluției globale.

Astfel, Wunderteamul austriac, o echipă de artiști, condusă în teren de Mathias Sindelar iar de pe margine de Hugo Meisl se lansa mereu spre poarta adversă cu 6-7 oameni în cadrul unei noi variante a sistemului piramidal, „presingul ofensiv”, victorios pe mai toate stadioanele Europei, între 1931 și 1933.

Din contra, Italia creează (după modelul propus de antrenorul lui **Ambrosiana Inter**, maghiarul Arpad Weisz) trei valuri defensive — interii, mijlocașii, fundașii — căutînd viclenia contraatacului pe teren și în culise: apărători agresivi și virfuri rapide, import masiv de jucători sudamericani și o stare de asediu care a permis forțarea cupei mondiale pe teren propriu, în 1934. Sub conducerea aceluiași inteligent „comisar tehnic”, Vittorio Pozzo, Italia va repeta performanța și în 1938, la Paris.

Varianta defensivă a sistemului piramidal va conduce peste timp la nașterea „betonului”, reprezentat în anii '60 de **Internazionale Milano**, creația lui Helenio Herrera. Tot așa cum „presingul ofensiv” a avut discipoli pe măsură, în anii de glorie ai **Realului Madrid** (1956-1960) sau ai lui **F.C. Santos** (1961-1964) echipe care au probat nu numai prin spectacol dar și prin victorii (în C.C.E., Cupa Campionilor Americii de Sud, Cupa Intercontinentală) valoarea de moment a unei formule romantice: „cea mai bună apărare este atacul”.

O soluție mai echitabilă și mai premeditat constructivă au încercat-o în anii interbelici reprezentativele Uruguayului (campionă olimpică 1924-1928, campionă mondială, 1930) și Cehoslovaciei (vicecampionă mondială, 1934). Ele au reconsiderat importanța zonei de la mijlocul terenului, unde sînt concentrați pe rînd mai mulți oameni cu sarcini de concepție, asigurîndu-se în permanență un fond colectiv de joc prin arta exactă a paselor pe „diagonala sudamericană” sau pe „ulița cehă”...

Existența acestor variante arată resursele sistemului piramidal și explică viața sa lungă de cîteva decenii, perioadă în care s-a încercat cu diferite mijloace o cit mai judicioasă diviziune a muncii pe terenul de joc.

VERTICAL: 1) Casă — Antreu. 2) Suporturi fixate în cameră — în aceeași localitate cu adresa de domiciliu. 3) Încovoieri. 4) În dormitoare! — Indicație domiciliară. 5) Localitate în Anglia — Fricosul din sălaș! 6) Corp secundar al unei case folosit pentru bucătărie, spălătorie etc. 7) Obiecte care servesc la amenajarea casei — Casă cu mai multe apartamente pe verticală. 8) Perioadă de timp — Secret. 9) Sală mare circulară cu acoperișul în formă de cupolă. 10) Baie — A locui.

DICȚIONAR: ALC, OTI, TNA, ABAD, LIAS, TID.

Vasile GHIBILIC

Desen de Ion FLOREA

BOX — TEATRU — FILM

De la Jean Gabin
la Alain Delon

Boxul este un sport idolatrizat atât de actorii de teatru, cât și de cei ai marelui sau micului ecran. Deseori, după vreun „mei al secolului”, fie că avea loc pe ringul Palatului Sporturilor din Paris sau pe cel al celebrei arene new-orkeze Madison Square Garden, ziaristii alcătuiau mai întotdeauna un așa-zis „protocol” care în general începea cam astfel: în „fotoliile de ring” l-am zărit pe marele Jean Gabin, pe prietenul său Alain Delon, pe frumoasa Line Renaud, pe Jean-Paul Belmondo, care purta o discuție cu Lino Ventura, și pe alții. Ziaristii americani sînt poate mai „extravaganți” în ceea ce privește „protocolul” întocmit la galele de anvergură. Plasajî lângă „fotoliile de ring” acești condeieri încep prin a scrie că pentru un loc în apropierea „careului magic” s-au plătit sume frumoase și că Frank Sinatra avea un costum bleu impecabil, o cămașă „tăiată” la firma „Cardin” și o cravată argintie care strălucea în toată splendoarea ei. Alături de el se aflau Kirk Douglas, Barbara Streisand, cîntărețul Sammy Davis jr., prietenul intim al lui Cassius Clay, alias Muhammad Ali, superba Elisabeth Taylor, Paul Newman, și altele vedete de film, de music-hall, regi ai trompetei sau ai saxofoanelor, jochei renumiți, croitori de clasă etc.

Cu ani în urmă aflîndu-mă la Paris, într-un început de martie mai călduros ca niciodată am căutat prin intermediul cunoscutului actor de film Claude Rich să-l găsesc pe regretatul Jean Gabin, eroul atitor pelicule de răsunet cu dorința de a-l ruga să-mi împărtășească impresiile sale despre box. Cu toate eforturile noastre, Jean Gabin n-a putut fi găsit nicăieri. Nu se afla la Paris și pe nici un platou de filmare. Mecanicul de locomotivă din Bestia umană sau amorozele Pépé se odihneau în acele zile la ferma dintr-un sat aflat la cîteva sute de kilometri de capitala franceză.

Există o lege nescrisă în ziaristică: trebuie să te... „bați” pentru a obține știrea urmărită sau reportajul dorit. Era de datoriu mea să recoltez părerea lui Gabin despre box, mai ales că aveam de gîd să scriu o carte. Aflasem de la Claude Rich că Jean Gabin frecventează spectacolele pugilistice cu ardoare, și după o alergătură de 10 km, expediat de la o adresă la alta ca un pachet

REVOLUȚIA EPOCII MODERNE

Regulamentul jocului de fotbal a înregistrat în 1925 o ultimă modificare esențială: în cadrul legii ofsaidului a fost redus, de la 3 la 2, numărul apărătorilor care trebuiau depășiți în drumul spre gol. Această nouă situație va determina o mai bună organizare în apărare (dispare „capcana pasului înainte”) iar apoi, ca efect, o perfecționare a fazei ofensive. Astfel vom înregistra o primă breșă în interiorul „piramidei”, nașterea W.M.-ului, care a coexistat multă vreme împreună cu „sistemul clasic”.

Inovația W.M.-ului aparține lui Herbert Chapman (1873—1934), considerat primul antrenor din istoria fotbalului. Echipa sa, Arsenal Londra, a propus după 1927, o altă dialectică a jocului, o nouă relație între atac și apărare, în cadrul așezării 1-3-2-2-3, sugerată grafic de cele două litere, W și M. Metoda avea la bază apariția unei funcții noi (stoper sau apărător central) pentru întărirea defensivei sustinută și de principii marcatului individual, valabil și pentru jocul mijlocașilor. Odată cu aceasta a crescut simțitor raza de activitate a tuturor oamenilor ca și importanța jocului fără minge.

Reculul ofensiv cade însă pe umerii unui „fotbalist de 180 de minute”, interul dreapta Alex James, un fost centru înaintea în care Chapman a intuit mari calități creatoare. El a ordonat „careul magic” al haifilor și interilor, contribuind hotărîtor la succesele Arsenalului, campioana Angliei (1931, 1933, 1934, 1935, 1938) și cîștigătoarea Cupei (1930, 1936).

Numai că un asemenea „inter rătăcitor”, ineputabil fizic și cu un pronunțat simț al jocului, n-a fost la îndemîna tuturor echipelor. Aceasta a constituit una din limitele W. M.-ului, criticat ulterior și pentru schematizarea deprinderilor sale tactice.

În 1945 o echipă abia ieșită din război, Dinamo Moskova, a schițat o nouă așezare, chiar în patria fotbalului, Marea Britanie. Tinărul Antrenor, M. I. Iakuşin, impresionat de amploarea turneului, l-a retras în apărare pe unul din mijlocașii săi L. Soloviev, alături de stoperul de marcat, Semiciastniî iar centrul atacant Beskov juca mai retras, derutîndu-i pe apărătorii britanici, obișnuiți numai cu dinamica W.M.-ului.

În acest fel sovieticii „au prefigurat vestitul sistem 1-4-2-4 calitatea jocului lor dar și rezultatele impresionînd asistența: 3-3 cu Chelsea, 10-1 cu Cardiff City, 4-3 cu Arsenal, 2-2 cu Rangers.

Experiența lor a fost dusă mai departe și mai sistematic de echipa Ungariei, invincibilă între 1951 și 1954. Sub conducerea lui Gusztav Sebeş maghiarii au distrus definitiv mitul W.M.-ului, (6-3 cu Anglia pe Wembley, 7-1 la Budapesta) jucînd permanent cu centrul înaintaş Hidekuti, retras la mijlocul terenului, în timp ce interii, Kocsis și Puşkaş avansau la nivelul stoperului advers, aflat mereu în situație de inferioritate. În acest timp mijlocașul stînga Za-

karias juca mai aproape de stoper, în cadrul unei apărări organizată pe principiul zonei.

Toate aceste mișcări au dus la o mai mare apropiere între linii, compartimentale echipei „articulate seducător și realist”, sugerînd deja formula unui fotbal total. Aceasta și datorită calităților tehnice excepționale ale tuturor jucătorilor, eficacitatea fiind asigurată de cele două virfuri, puse în valoare de tacticienii echipelor Bozsik și Hidekuti, aflați și ei adesea pe lista golgheterilor.

Sistemul „4-2-4” va fi definitiv validat în 1958 de Brazilia. Ungaria — 1954 părea o mașină perfectă și de aceea lipsa unei roțițe (Pușkaș, evoluînd accidentat) sau defectarea alteia (marcarea strînsă a lui Hidekuti) vor constitui piedici în dobîndirea binemeritatului titlu mondial (2-3 în 1954 cu R.F.G., în finală).

Brazilia 1958 va consolida și mai bine legăturile dintre compartimente dînd jocului o mai mare elas-

● Alain Delon și Romy Schneider în „careul magic” al ecranului.

postal, am intrat în posesia unei declarații a lui Jean Gabin. Acesta stătuse de vorbă pe platourile studioului de la Billancourt, în timp ce turna filmul „Ne touchez pas au grisbi” cu Fernand Trignol: „Îmi placea boxul de cînd îmi rodeam fundul pantalonilor scurți pe băncile școlii primare din Mariel (Seine-et-Oise), declara Jean Gabin. „Mai tirziu, primul care mi-a trimis o directă în plin nas a fost chiar cumnatul meu Poésy. Aveam 15 ani pe vremea aceea și am vrut să fac pe... bărbatul. Desigur, am comis o imprudență, luptînd la mînuși cu cumnatul meu, care era acum boxer legitimat. Din ziua aceea, a început să-mi placă boxul. Nici o injeție nu mă mai vindea de acest adevărat virus. Am învățat multe trucuri de la cumnatul meu care se antrena la noi acasă, la Mariel, împreună cu prietenii săi Eustache și Hogan. În anul 1919, am urmărit meciul dintre Charles Ledoux și Joe Bambridge, cînd acesta din urmă a urcat pe ring purtînd o manta ostășească, în loc de halat. Am vizionat în acea epocă dramaticul meci Criqui-Ledoux și am asistat la toate partidele lui Routis, Al. Brown—Panama, Fidel la Barbara, Frankie Genaro, Francis Charles și Marcel Nilles. În 1928, la Buffalo (S.U.A.), m-am numărat printre spectatorii meciului Carpentier—Siki. Apoi, în marină, l-am cunoscut pe Marcel Thil, care mai tirziu a devenit campion al lumii. Acest băiat cu părul blond și cîrlionțat m-a cucerit în mod deosebit. L-am admirat în multe partide grele susținute în fața lui Tarante, Gorila Jones, Ignacio, Ara, Len Harvey și Gandon. De cîte ori mă duceam în Statele Unite eram prezent săptămînal la toate întîlnirile care aveau loc pe Begion Stadium. L-am cunoscut personal, în 1942 pe celebrul Jack Dempsey și Gene Tunney. Dintre meciurile văzute m-a impresionat cel mai mult cel dintre Ray Famechon și Percy Bassett. Însă cel mai fantastic boxer pe care l-am văzut în viața mea a fost Ray Sugar Robinson. În cursul carierei mele de actor am turnat trei filme cu subiecte de box: „Martin Roumagnac”, „Miroir” cu Marcel Carne, Arletty și Lesaffre și „Aerul Parisului”. M-am simțit în largul meu în timpul filmării acestor producții, deoarece încă din tinerețe boxul a fost pasiunea mea”.

Dar dacă Jean Gabin, n-a susținut în cariera sa nici un meci oficial, în schimb Jean Paul Belmondo a urcat sus acolo în „careul magic” trecîndu-și în palmares 9 întîlniri dintre care a cîștigat 4, o partidă încheindu-se la egalitate. În lucrarea „Histoires de...box” a lui Robert Colombini, Jean Paul Belmondo se dovedește un prefațier de talent. Printre altele, el scrie: „În cursul adolescenței mele am învățat să cunosc bine boxul și să-l iubesc foarte mult. Sub culorile lui AVIA-CLUB am susținut 9 partide, pînă la urmă alegîndu-mă cu un nas turtit. Nu am practicat niciodată acest sport pentru a face din el o meserie. Pentru mine, a fost doar antrenament al mușchilor. Boxul, este un sport, aspru, unde prețul victoriei

este foarte ridicat. Cineva a spus că boxul este poezia săracului ! Poate. Dar trebuie să fii bogat în inteligență și curaj pentru a-l practica. În scurtă așa-zisă carieră pugilistică am cunoscut săli reci sau supraîncălzite ale cluburilor de la periferia orașului. Am văzut cum se întorceau în cabine colegii mei veseli sau îngrozitor de triști. Primii își ascundeau uneori bucuria și apoi amabili își consolau învinșii. Boxul, este o mare lecție de frăție omenească. Am simțit, de asemenea, această neli-niște în suflet, acest gol subit care te cuprinde când îți vine rindul să urci treptele ringului. Nimic nu mai are aceeași dimensiune. Lumea întreagă te abandonează. N-am să uit niciodată cuvintele excepționalului gazetar sportiv Robert Colombrini care spunea: **Boxul este totuși o dramă continuă între 12 corzi. O dramă în permanentă schimbare deoarece scenariul este imprevizibil.** Mai mult decât toate celelalte discipline sportive boxul are paginile sale dureroase, eroice, scrise cu sudoare și cu singe, cu episoadele sale neobișnuite și cu manevrele sale de culise*.

Îi iubesc și îi admir pe boxeri. Este nevoie de o cantitate incredibilă de curaj pentru a practica această profesiune și când pugilatul devine „nobilă artă” atunci fără îndoială să știi că este „sportul nr. 1”. Și încă un amănunt foarte interesant. Datorită faptului că a practicat în general, sportul și, în special, boxul, în scenele... „tari”, Jean Paul Belmondo nu este dublat de cascadori, o face pe pielea și pe oasele lui !

★

Alte celebrități ale ecranului francez despre box :

— Michele Morgan : „Boxul practicat la adevărată sa frumusețe este singurul sport pe care-l iubesc și îl apreciez. Într-adevăr, pentru mine este o artă și consider că privit ca atare el necesită perfecțiune absolută. Admir cu satisfacție o luptă frumoasă, inteligentă și îmi displac meciurile delinante în care nu predomină decât forța pură. Iubesc boxul pentru frumusețea și nu pentru violența sa”.

★

— Simone Signoret : „Apreciez înainte de toate munca serioasă care trebuie bine făcută. Îmi plac deci toți cei care nu-și cruță nici eforturile nici osteneala, cei care în toate împrejurările oferă întotdeauna ce au mai bun din ei. Pentru toate aceste motive, dintre toate, sporturile prefer boxul. Știu, într-adevăr, că de mult este nevoie în această artă dificilă să știi să muncești și să suferi pentru a dobândi cea mai mică parte din reușită”.

ticitate. În plus, deși înclinați cu toții spre ofensivă, brazilienii au depășit în mare, prejudecata care împărțea jucătorii în „proletarii echipei” și golghetării „de elită”, pentru care robește restul plutonului.

Peste patru ani, în Chile, Brazilia a repetat performanța titlului mondial, cu mai puțină strălucire. A confirmat însă aceeași tendință de închegare a sistemului, devenit acum „4-3-3”, prin participarea integrală a aripei stîngi Zagalo în zona de elaborare de la mijlocul terenului. Coeziunea tehnică a ansamblului a suplinit lipsa lui Pele, accidentat, stimulînd însă forma de zile mari a regretatului Garrincha, ajuns golgheterul turneului.

După multe semne de îndoială, cauzate de proliferarea fotbalului defensiv, brazilienii revin în frunte în 1970, cînd cîștigă pentru a treia oară și definitiv trofeul Jules Rimet. Ei au oferit atunci milioanele de telespectatori clipe de neuitat. Schematic s-au menținut în același „4-3-3” dar practic se juca numai cu un singur vîrf, Jairzinho și el deplasat pe mai toate laturile atacului. În timp ce Pele, Tostao, Gerson, Clodoaldo sau Rivelino au dominat terenul și mai ales obiectul jocului : mingea aflată mereu în stăpînirea echipei lor.

Finala cu campioana betonului, Italia, a fost cîștigată la un scor categoric, 4-1. Ultimul gol a fost opera fundașului dreapta Carlos Alberto, sosit pe spațiul „aripei” Jairzinho, care aștepta o pasă în direcția opusă, Pele fiind regizorul ultim al acestei mișcări colective geniale.

Formula fotbalului total, inexistentă în presă dar elocventă în joc, validă atunci posibilitatea dispariției sistemului.

FENOMENUL OLANDEZ ȘI EFECTELE SALE

Tot în 1970, **Fejenoord Rotterdam**, antrenată de austriacul Happel, cîștiga C.C.E. învingînd în finală pe Celtic Glasgow, cu 2-1, după prelungiri. Victorie semnificativă, pentru că în 1967 scoțienii reușiseră printr-un angajament total, să destrame betonul lui Inter inaugurînd „renașterea ofensivei”.

În istoria fotbalului se naștea o nouă putere, reprezentînd o țară cu o populație mică dar cu o mare densitate de jucători. Iar simbolul valorii acestora devine **Ajax**, care cucerește Europa (Cupa campionilor între 1971—1973) și lumea mare (Cupa Intercontinentală, în 1972), încercînd să continue, cu mijloacele sale, opera începută de Brazilia în 1970.

Antrenorul lui **Ajax**, între 1965—1971, Rinus Michels, vorbește în „Enciclopedia mondială a fotbalului” de aplicarea unor principii, care au constituit „strategia fericită a fotbalului total” : mișcarea constantă a tuturor oamenilor, sincronizarea imediată a acțiunilor pentru a crea un cîmp operațional favorabil inițiativei în atac sau apărare, plecarea rapidă și masivă în atac printr-o avalanșă care dezorganizează defensiva adversă...

Sub conducerea aceluiași Michels, naționala Olandei va prezenta la campionatul mondial din 1974, „o mostră perfectă a fotbalului total”; un atac rapid și agresiv, marcaj individual, schimbarea continuă a poziției, „frământarea” jocului la mijlocul terenului, pressing ofensiv și ieșiri spectaculoase din apărare.

Antrenorul Olandei reușise, în sfârșit, o simbioză între **Fejenoord** (Van Hanegem, Jansen, Rysbergen) și **Ajax** (Suurbier, Krol, Haan, Rep), beneficiind și de serviciile lui Rensenbrik (**Anderlecht**) și... Cruyff, elevul său de la **Barcelona**. Michels a preluat de asemenea și elementele noi aduse, între timp, la **Ajax**, de Ștefan Kovaci: folosirea unui „libero” constructiv (a apelat la mijlocașul Haan), valorificarea lui Rep, o extremă cu vivacitate de golgheter, ca și un anumit „dozaj între disciplină și libertate”, propice evoluției fondului colectiv de joc.

Toate aceste calități vor contribui la victoriile clare obținute în fața unor formații cu stil de joc diferit: Uruguay (2-0), Bulgaria (4-1), Argentina (4-0), R.D.G. (2-0), Brazilia (2-0).

Totuși, concentrarea celor trei linii (care a constituit întotdeauna atutul marilor echipe) era folosită uneori de olandezi excesiv de pragmatic, generind și o anumită monotonie a jocului lor: în apărare prin „capcana ofsaidului”, în atac prin presiunea precipitată, care accentua elementul de forță, cu toată prezența unor atacanți de rasă.

Parte din aceste limite au costat în anul 1974 un titlu mondial așteptat de toată lumea: 1-2 în finală cu echipa gazdă, R.F.G. Olanda va pierde însă și datorită pasivității intervenite în jocul său după rapida deschidere a scorului. Pasivitate, care a permis adversarilor să exploateze spațiul eliberat prin tradiționala concentrare a „portocaliilor” la mijlocul terenului.

În acest păcat au căzut și alte echipe care, în mod conștient sau nu, au încercat să imite fotbalul olandez, fără să aibă mijloacele fizice și tehnice ale acestuia, oferind, prin ocuparea pozițională a mijlocului, un fotbal temporizant, plictisitor și destul de puțin eficient.

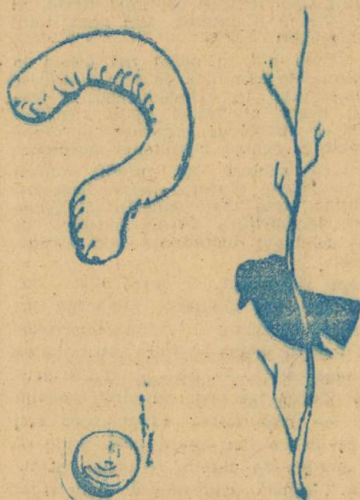
Din fericire acestea n-au fost singurele efecte ale fenomenului olandez. Prin această filieră, mai atletică, Brazilia lui Pele avea deja un demn urmaș. În campioana Europei, ediția 1972, R.F.G., învingătoare pe Wembley cu 3-1 și în finala cu U.R.S.S. cu 3-0.

Spre deosebire de **Ajax**, care părea mai mult un mecanism eficient, echipa lui Helmut Schön îți încinta ochii, într-o clasică ținută „4-3-3”, care se distolva în complexitatea jocului. Apărarea era condusă de cel mai bun tehnician al echipei, „liberoul” Franz Beckenbauer, adevăratul coordonator al jocului. La mijloc, strălucirea lui Günther Netzer era susținută de munca anonimă a lui Wimmer, de demarajul fostei aripe Uli Hoeneß și de două „extreme” polivalente, dintre care Heynckes este la origine (la clubul său) un percutant virf de atac. Fără

— Albert Prejan: „Aș fi un ingrat dacă nu aș iubi boxul. Lui îi datorez primul mare succes pe ecran. Am fost campion al Franței la școlari, în cadrul categoriei până și apoi am participat la campionatele de amatori ale Franței la categoria ușoară. Autorul filmului „Cele 15 reprize” m-a angajat apoi să turnez în rolul principal din „O seară de lovitură”. În cursul turnării l-am avut ca partener pe David, care și-a jucat rolul cu atita precizie încât m-a făcut k.o. cu adevărat. Regizorul a fost încântat. Mai târziu, am devenit un frecvent spectator, prezent la toate galele acestui necrațator și dur sport care respinge pe mediocri și nu acordă favorurile decît marilor elite a campionilor”.

Mulți amatori de box m-au întrebat de nenumărate ori dacă vedeta cinematografiei franceze — Alain Delon a urcat și el în ring pentru a-și măsura forțele. Delon n-a încrucișat mânușile și nici nu știm de la cine s-a molipsit pentru că și Alain adoră pugilatul. Alain Delon a organizat la Paris pe riscurile sale financiare meciurile Jean Claude Bouttier—Carlos Monzon și Tona—Monzon pentru titlurile mondiale, meciuri cîștigate de boxerul argentinian cu care mai târziu s-a împrietenit.

Paul OCHIALBI

● Semne de întrebare...

CALEIDOSCOP

ICAR nu-și frânse aripile

Trecând prin Florența am cercetat zărilor orașului Fiesole, aflat la cîteva kilometri, îndemnat de lectura cărții „Drumuri prin memorie” de Octavian Paler, pentru a descoperi Monte Cecero — muntele lebedei, pomenit în însemnările din „Codice sul volo degli ucelli”.

Am fost însă dezamăgit, în zare neprofilându-se nici un munte. Abia mai tîrziu, un serial de televiziune avea să aducă pe micul ecran imaginea lui Monte Cecero și munca tenace de construire a sistemului de zbor al lui Leonardo. Cîine nu a urmărit cu emoție bătaia aripilor omului-pasăre și cele cîteva clipe de plutire în gol, care avea să sfîrșească pe stîncile muntelui de pe care cutezase să-și ia zborul?

Nu știu ce este vis și ce este realitate din povestea lui Icar; cert este că omul a fost animat de dorința de a zbura încă din timpuri străvechi. Mitul mai dăinuie și azi, ca un simbol al zborului, al aspirației spre înălțimi. Indiferent dacă învinge sau eșuează în ce-și propune, omul este aureolat de forța interioară care-l împinge să năzuiască, să nu cedeze, să lupte, convins că mai devreme sau mai tîrziu va izbuti. Poate el, poate altul ca el. Astfel, ștafeta nevăzută a aspirațiilor înalte va face să bată la neînsirît aripile zborului. Icar nu și-a frînt niciodată aripile. Leonardo da Vinci a fost primul om care a încercat să demitizese zborul. Nu a izbutit fiindcă n-a dispus, la acea vreme, de mijloacele tehnice de mai tîrziu. Și Aurel Vlaicu a cutezat. Mai apoi, totul a fost posibil...

Cu cîteva ani în urmă mă aflam la campionatele mondiale de schi nordic ce se desfășurau în Cehoslovacia, în frumosul decor al Tatrelor înalte, asistînd alături de 120.000 de spectatori la proba de sărituri pentru combinata nordică.

Săritorii schiori sînt numiți adesea Icarii moderni. Kucera, marea speranță a cehilor, avea toate șansele să cîștige proba de sărituri. Prima săritură de probă sporește încrederea compatrioților săi.

Începe concursul. O ceață haină coboară lent din înălțimi, semănînd îngrijorarea și frigul în inimile spectatorilor. Pentru prima săritură, vizibilitatea este acceptabilă. Se sare cu multă prudență. Kucera greșește, gîndind probabil tactic ca majoritatea adversarilor săi. Din ce în ce mai mult, ceața se lasă ca o perdea de plumb, reducînd vizibilitatea. Lumea comentează neliniștită, stîrnind un vîiet surd, rău prevestitor...

Urmează săritura a doua, decisivă pentru stabilirea clasamentului. Din imensul amfiteatru ocupat de spectatori, tabela electronică pentru anunțarea rezultatelor și punctaj de plecare în cursă nu

a-1 ulti pe fundășul lateral Breitner, intercalat deoseori în zona de construcție și de finalizare a atacului.

Această formație era atît de bine încheată („pe urmele Braziliei”) încît însăși încercarea de îmbunătățire a ei a dus la un fotbal mai puțin elevat în 1974, cînd s-a cucerit titlul mondial cu Overath și Banhof în locul lui Netzer și Wimmer. Și nu întîmplător „vedeta” ultimelor două jocuri a fost portarul Meier. El și-a salvat poarta mai ales în semifinala cu Polonia, jucată pe un teren îngreuiat de apă.

Echipa Poloniei a dat atunci dovada unei înversunate rezistențe fizice și morale apropiindu-se de „modelul olandez” și prin ruperile de ritm, calculate de coordonatorul Deyna. Se confirma valoarea muncii depuse de un antrenor inteligent, Casimir Gorski, înconjurat ani de zile, de o armată de specialiști, printre care se aflau și psihologi și sociologi. De aici poate și impresia de precizie matematică a jocului său îndelung elaborat și victorios în fața Argentinei, Italiei, Suediei, Braziliei. Mișcările echipei au pregătît însă exploziile golgheterului ediției, Lato și ale colegului său de pe extrema stîngă, Robert Gadocha, apreciat atunci de Ștefan Covaci imediat după Cruyff. Sub masca unui aparent „4-3-3” Polonia confirma axioma marilor echipe pentru care fotbalul poate deveni știință fără a-i alunga pe artiști.

O REVELAȚIE: DINAMO KIEV, 1975

Lecția sugerată de polonezi prin jocul aripilor Lato-Gadocha va fi perfecționată peste un an de o altă echipă din răsăritul Europei, **Dinamo Kiev**, cîștigătoare a Cupei Cupelor, după un spectaculos 3-0 în finală cu **Ferencvaros Budapesta**.

Impresionat de jocul sovieticilor, unul din cei mai exigenți comentatori ai momentului, Francois Thebaud nota în *Miroir du Football*: „...**Dinamo Kiev** este o revelație a sezonului... Va fi o continuare a Braziliei 1970?”. Iar altă publicație de prestigiu vorbea chiar de o sinteză între „tehnica fină a brazilienilor, rigoarea defensivă a germanilor și suflul inepuizabil al olandezilor”.

Cu toate aceste superlative se pierdea din vedere revoluția tactică pe care a încercat-o **Dinamo Kiev**, în 1975, prin așezarea „4-4-2”, atribuită de altfel englezilor lui Ramsay, campioni mondiali în 1966. Numai că britanicii au renunțat atunci la extreme, cerîndu-le tuturor jucătorilor să se încadreze în zona de la margine, cu prețul unor mari eforturi. Din contra **Dinamo Kiev** are ca vîrfuri două extreme, care încearcă adesea debordări clasice, eliberînd spațiul central pentru pătrunderea determinantă a celor patru mijlocași, cu toții tehnicieni remarcabili: Konkov, Munlian, Kolotov (Veremeev), Buriak.

Întreaga mișcare este descrisă cu precizie de același Francois Thebaud: „**Dinamo**, spre deosebire de majoritatea echipelor europene caută în mod sistematic să schimbe ritmul jocului. După ce mîngea

este recuperată de apărarea foarte densă și foarte grupată, primul obiectiv este calmarea jocului prin pase laterale sau în spate, menajându-se și pregătindu-se forțele contraatacului. Dar echipa are o mare grijă pentru elaborarea constructivă, mai ales pe flancul drept, unde Troșkin (un fost mijlocas) este cel mai des la originea mișcării. Apoi echipa intră în faza de accelerare cu cele două săgeți, care își asumă chiar cele mai mari riscuri, șuturi de la distanță (Onișcenko), sau curse de 50 de metri (Blohin)". Sclipiri numai în aparență individuale pentru că ele se bazează, în fond, pe un puternic sprijin colectiv.

Iată de ce considerăm că echipa pregătită de Valeri Labanovski a constituit în 1975 una din cele mai interesante experiențe, capabilă să justifice ideea fotbalului total, într-o așezare „4-4-2” premeditată ofensivă. Formula va deveni apoi din nefericire aproape o dogmă a Europei degenerând uneori prin izolarea

se mai văd. Valuri, valuri din ce în ce mai dense de ceață se succed, reducând vizibilitatea aproape la zero. Umăr lângă umăr, spectatorii par din ce în ce mai înghesuți, ca și când s-ar apăra de o stihie, în timp ce murmurul lor seamănă mai curând cu o rugă. Oh, cât de vesel și încurajator a răsunat în zilele anterioare îndemnul la luptă: „Do-to-ho”, clamat din mii de piepturi...

Se face o pauză pentru ca juriul să decidă dacă este posibilă continuarea întrecerii. Mă desprind din grupul spectatorilor, urcând spre ghiabul de lansare al trambulinei, pentru a fi cât mai aproape de pirtie. M-am oprit în apropierea locului de decolare a săritorilor. Din acest punct, stadionul parcă dispăruse. Doar rumoarea de jos indica vag prezența lui, sporind tensiunea momentului. Nu-mi este greu să înțeleg starea sufletească a concurenților. Trece clipe de încordare. De-ar adia măcar un pic de vânt să alunge ceața asta blestemată...

Cehoslovacia a organizat magistral aceste „mondiale”. Sportivii săi, îndelung pregătiți aveau tot dreptul să aspire la o medalie de aur. Cu toate acestea, pe măsură ce ne apropiam de finalul întrecerilor, nici un sportiv cehoslovac nu părea să confirme așteptările. Toate speranțele se legau acum de ultimele două probe — combinata nordică (sărituri și fond) și săriturile speciale de la trambulina mare „specialitatea casei”. Kucera la „nordice” și Raska (campionul olimpic) sau Höhnli la „speciale” trebuiau să învingă, măcar acum în cel de al 12-lea ceas.

Iată că punctul de plecare în cursă începe să se zărească. Ceața se destramă din cind în cind, lăsând o diră de lumină să coboare pînă la aterizare. Oficialii decid reluarea probei din drumul primului săritor. Dar situația devine dramatică de la un moment la altul, deoarece unii concurenți sar în condiții oarecum acceptabile de vizibilitate iar alții în plină beznă. Jocul hazardului se instalează perfid sporind și mai mult nemulțumirea. Începe degringolada rezultatelor. Lumea de jos se zbate chinată de incertitudine, reacționând zgometos.

Sare Rygl, a doua speranță a cehilor, al cărui rezultat decepționează publicul. Urmează alți doi săritori secundari de Kucera. După primul ceață se ridică ca prin farmec, transformînd stadionul într-un vulcan. Vizibilitatea se menține și pentru fumătate din timpul afectat celui de-al doilea săritor, apoi negura se reinstalează. Timpul trece foarte greu. Kucera întirzie. În curînd nu se va mai vedea nimic. Cel de jos nu are de unde ști că starterul nu dă plecarea pînă nu are semnalul de liberă trecere de la arbitru instalat la masa trambulinei. Și, clipele de suspense și neliniște continuă. Doar Kucera, aglo sus, cu mințile fixate pe barele laterale își plimbă schiurile cu calm înainte, înapoi, fixînd un punct în gol. Din locul unde mă aflu îmi dau seama că perdeaua de ceață începe să coboare, îngroșîndu-

• ICAR încă nu-și frînse aripile...

Se plină la aterizare, în sfârșit, o rază de lumină și arbitrul ridică steagul a-probând coborîrea. Stadionul și împrejurimile sînt învăluite de o liniște neferască pe care nici bătaia aripilor unor păsări rătăcite nu o poate tulbura. Silueta lui Kucera săgetează pîrtia, desprinzîndu-se de pe masa trambulinei într-un zbor nefiresc de înalt, pentru a plonja apoi într-un abis. Am simțit că mi se oprește inima. Unde va ateriza? Pe pîrtie, printre oameni, sau în neant? Clipele se scurg parcă mai greu sau poate timpul s-a oprit? Oh, nu! Stadionul irupe, lovindu-mi dureros timpanele. Ce jalnică lamentare... Am înțeles că totul se sfîrșise. Kucera, prăbușit, plăt看a tribut cutezanței sale fără margini...

După săritura lui, ceața a dispărut definitiv, tot atît de misterios și inexplicabil precum apăruse. Un joc nebun al soartei. Undeva, în mulțime, Kucera a rămas transfigurat, nîmbat în lumină.

A doua zi a urmat proba de fond din cadrul combinatei, după care se stabilea clasamentul final al concursului. Doar Rygl mai rămăsese în concurs, clasat după sărituri pe primele zece locuri. Și incredibilul se produce: purtat pe aripile încurajărilor compatrioților săi, Rygl cîștigă proba de fond și odată cu ea combinata. Medalie de aur! Ce nu reușise Kucera obține colegul său. Icar nu-și frînsese aripile!

Prof. Ion MATEI

Călătoria — artă și sport

Afirmația: Omul a călătorit în toate timpurile istorice este o axiomă. Ar fi necesare, totuși, detalieri pentru definirea exactă a ceea ce se înțelege prin călătorie, ca gest superior deplasării. Nu e locul, aici, să le facem, măcar pentru faptul că, în ansamblu, distincția este evidentă: deplasarea este mișcarea omului într-un spațiu dat, o mișcare determinată de o motivație stringentă, o necesitate; călătoria presupune, în schimb, între altele, existența dorinței de a o efectua, ca sentiment primordial în debutul și desfășurarea ei și, totodată, o durată mai lungă în timp și spațiu. Spre deosebire de deplasare, călătoria are, ca scop, cîștiguri ce se plează, îndeobște, în sfera spiritual-afectivă.

Care ar fi, într-o ordine a importanței, valențele călătoriei e hazardant a se stabili, deoarece ele sînt în funcție de indivizii care le caută. Despre călătorie însă, se poate spune, pe baza experienței milenare din istoria omenirii, că este un act fundamental care a jucat și continuă să joace un rol uriaș în dimensionarea civilizației popoarelor. Prin ea s-a realizat și se realizează, în primul rînd, cunoașterea. Deci, valoarea de inițiativă a gestului ar fi una dintre finalitățile lui. Exemple fără număr pledează convingător în acest sens: Herodot (c. 434-425 î.e.n.) în drumurile lui prin Orientul Apropiat, Egipt, Libia, Peninsula Italică s-a în-

completă a celor două virfuri și concentrarea pasivă a oamenilor la mijlocul terenului.

Chiar **Dinamo Kiev**, „s-a europeanizat” destul de repede, după cîștigarea supercupei (1-0 și 2-0 cu **Bayern München**) mizînd prea mult pe exploziile individuale ale lui Onișenko sau Blohin. De aceea probabil echipa n-a mai obținut un trofeu internațional decît prin reprezentantul său Oleg Blohin, declarat în 1975 cel mai bun fotbalist al Europei.

Revoluția tactică era încă o dată o revoluție... trădată, așa cum s-a întîmplat și cu Brazilia, între 1970 și 1974. Și ea trebuia reluată — fie și în numele aceleași formule ispititoare de „fotbal total” — odată cu istoria tulbură a ultimului deceniu, care n-a mai oferit un campion mondial demn de urmat...

AL TREILEA VAL

Argentina, 1978, și Italia, 1982, n-au confirmat, așa cum era și de așteptat, titlurile mondiale obținute în anumite împrejurări favorabile. Mai mult chiar victoria Italiei la campionatul mondial din Spania a reflectat cel mai bine criza de valori prin care trece fotbalul contemporan. Pentru că, la foarte scurt timp și folosind aceleași mijloace, echipa lui Enzo Bearzot n-a reușit să cîștige în... Cipru, terminînd grupa preliminarilor europene abia pe locul al patrulea (cu 5 puncte din 16 posibile) după 2 egaluri (2-2 cu Cehoslovacia, 0-0, cu România) și un eșec usturător (0-3 cu Suedia), pe teren propriu. Abia acum adepții „realismului” și-au amintit de faulturile lui Gentile, de șansa lui Dino Zoff și Paolo Rossi, înțelegînd „drama” unei campioane mondiale obligată să facă ceea ce nu știe — adică să atace liberat...

Totuși ultimul deceniu ne-a oferit și exemplul incurajator al unor echipe, care au practicat un fotbal de calitate: **Cehoslovacia**, campioana Europei, în 1976; **F.C. Liverpool**, campioana cluburilor europene cu **Keegan** (1977) sau **Dalglish** (1978, 1981—83), **Dinamo Tbilisi**, cîștigătoarea Cupei Cupelor, în 1981, **Franta**, campioana Europei 1984 sau **Danemarca**, 1983—85, care ne amintește deseori de „fenomenul olandez”.

Brazilia 1982 ar fi putut reprezenta, prin acuratețea stilului său ofensiv, un nou „șoc al viitorului”. Dar echipa doctorului Socrates a pierdut pe mîna jocului său prea generos și a unui portar cu reflexe de începător. Iar cu aceasta, ideea fotbalului total a luat apanajul unei „doctrine” periculoase, predestinată să-i justifice numai pe învingători.

De aceea fotbalul zilelor noastre trebuie să-și revină oarbe după rezultatul imediat, care poate transconstituie criteriile de apreciere a campionilor mari și mici, fără să devină robul evenimentului, a pasiiforma arena sportivă într-un adevărat cîmp de bătaie.

Sorin CRISTEA

BIBLIOGRAFIE:

1. Vasile, Tudor, **Fotbal de-a lungul unui secol**, Editura Uniunii de Cultură Fizică și Sport, București, 1966.

2. Kovacs, Ștefan, *Football total*, Ed. Calmann-Lévy, Paris, 1975.

3. Thébaud, François, *Le temps du Miroir — Un autre idée du football et du journalisme*, Editions Albatros, Paris, 1982.

4. Enciclopedia Mundial del Futbol, vol. 4, *Estrategia, tecnica y organizacion*, Ed. Oceano, Barcelona, 1981.

5. Glanville, Braian, *Soccer a panorama*, Eyre and Spottiswoode, London, 1969.

6. Bayce, Rafael, *La evolucion de los sistemas de juego, in 100 anos del futbol*, nr. 22, Editores Reunidos, Montevideo, 1970.

7. Vse o futbole, Ed. Fizikultura i Sport, Moskva, 1972.

= DIVERTISMENT =

Telefonul, casetofonul

Telefonul a rărit întâlnirile între patru ochi. Tot el este pe cale să desființeze și genul epistolar. De ce să te mai obosești să faci un drum pînă la casa prietenilor? E mult mai comod să dai un telefon. De ce să riști o măturie autografă? Scripta manent, vorba șoptită în urechea telefonului, de obicei, zboară.

În consecință, ne felicităm prin telefon, ne îmbrățișăm prin telefon, ne sărutăm prin telefon, copiii ni-l educăm la telefon, prietenii prin telefon li întrebăm ce mai fac, mamelor tot prin telefon le transmitem sănătate și le sărutăm mâinile... Civilizație? Da, numai că, odată cu civilizația, se insinuează în comportarea noastră și un soi de alienare. Telefonului i s-au adăugat de la o vreme și banda de magnetofon, pelicula de film, casetofonul, videocaseta. Curînd îi vom aduna pe cei dragi pe bandă. Deocamdată facem lucrul ăsta mai cu seamă cu poezii, cu cîntăreții și cu actorii. Dar am început deja să ne alcătuim și fonoteci și videoteci mai cuprinzătoare ori mai intime. Pentru membrii familiei, pentru cercul de prieteni, pentru nemurire. Căci nimic nu mai moare de tot în condițiile tehnicii moderne.

Morții nu vor mai sta numai în cimitire, ci și pe bandă de magnetofon, așa cum stau în fotografii. Îi vom ține acasă, în fonoteca familiei. De simbăta morților nevestele nu se vor mai obosi cu flori la mormîntul soțului regretat. Vor asculta în intimitatea căminului vocea dispărutului și vor răspunde la telefoanele noilor prieteni... și invers...

Curînd vom ține brazii și căprioarele, iubitele și păsările, caii și valurile mării în conserve, în videocasete. Cînd ne va fi dor de mare, de mame sau de privighetori, punem în funcțiune videocaseta și primim, derulăm banda și ascultăm.

Constantin VIȘAN

ștuit văzînd, încît, în final, a putut redacta cele nouă părți ale *Istoriilor*, operă cu informații inestimabile privind istoria, geografie, etnografie, maravurile, religia, arta războiului atîtor populații din antichitate: stolnicul Constantin Cantacuzin (c. 1650-1716), unul dintre cei dintîi studenți rămași la Padova, s-a întors acasă cu acumulări ce s-au răsfrînt înriuritor în multe domenii ale activității din acea vreme și de mai tîrziu — în filosofie, literatură, geografie, diplomatie, arhitectură; în sens invers, „promenadele” intra mures l-au pregătit să întocmească o hartă a Țării Românești, tipărită la Padova în 1700, inițiativă prin care s-au difuzat peste hotare — cit s-a putut — date despre principatul danubian...

Cunoașterea reciprocă a valorilor spirituale sau materiale ale unor comunități umane și popularizarea acestora într-o formă sau alta generează, adesea, sentimentul apropierii dintre creatorii lor, ceea ce duce, inevitabil, la relații de prietenie și stimă, uneori chiar la fuziunea unor idealuri comune — idealuri politice, din domeniul artei și culturii, al științei. Cîte acțiuni cu implicații excepționale în destinul unor personalități sau al unor popoare n-au fost inițiate cu prilejul unor călătorii situate în sfera celor pe care le numim de apropiere între oameni?

Călătoria, indiferent de locul unde se derulează, este un continuu prilej de căutare de sine a individului; o căutare, prin confruntarea cu alți oameni, cu monumentele antropice sau naturale; este, totodată, și o descoperire a sinelui, conștientizată prin intensitatea vibrațiilor emoționale, prin meditație și contemplare. Pentru foarte multă lume, călătoria înseamnă un simplu exercițiu de agrement și destindere. Voiajorul de acest tip este, prin excelență, un epicurean, care nu-și propune să se inițieze călătorind, dar care se instruește, totuși, independent de voința lui, pentru că gestul, oricare l-ar fi mobilul și, întînderea, nu poate ocoli realizarea cunoașterii, chiar dacă aceasta e minimă.

Toate călătoriile, mari sau mici, se înscriu pe asemenea coordonate. Pluralitatea lor e o altă axiomă, așadar. Din păcate, despre ea s-a glosat extrem de puțin, ca și despre arta călătoriei, în ansamblu, sau despre operele rezultate din gustul acut pentru ea al oamenilor.

VALENTIN BORDA

Au existat lei în fauna României?

Munca arheologului este, în general, puțin cunoscută. Persistă, în cele mai largi cercuri, imaginea vajnicului săpător care străbate în lung și lat cîmpiile săpînd iel și colo, scoțînd la iveală vestigiile de pret.

De fapt, arheologii au ambiții mult mai mari și de mult nu mai acceptă să fie doar colecționari de obiecte, fie ele și prețioase. Ei își propun să reconstituie cîte ceva din viața și istoria comunităților umane din perioadele lipsite de scriere. Pentru aceasta este necesară o cît mai completă cunoaștere a mediului înconjurător în care au trăit oa-

menii epocilor străvechi. Posibilitățile au reconstituire a mediului natural din milenii trecute sînt foarte mici. Cele mai mărunte informații, chiar cele alterate de viziunea artiștilor preistorici, sînt adunate cu grijă și confruntate cu dovezile oferite de științele naturii. De multe ori arheologul se transformă într-un tenace detectiv care pornit pe urmele unei ipoteze coroborează cele mai diverse fapte pentru a-și verifica supoziția.

Colecția de ceramică pictată cucuteniană a Muzeului de istorie din Piatra Neamț este bine cunoscută atît în țară cît și în străinătate. De mult timp și cu îndreptățire este considerată reprezentativă pentru arta culturii Cucuteni.

În patrimoniul muzeului se conservă cu grijă vestigiile descoperite în celebrele stațiuni arheologice: Izvoare, Frumusești, Trăian-Zănești, Podul-Tg. Ocna și Tirpești. La care se adaugă noile descoperiri, nu mai puțin cunoscute de la Ghelăiești-Neamț și Poduri-Bacău.

Reprezentările de animale sînt destul de rare pe ceramica culturii Cucuteni unde stăpînul incontestabil rămîne decorul spiralameandric. Pînă acum, picturi zoomorfe au fost descoperite doar pe vasele fazei finale (3000-2600 î.e.n.) la Ghelăiești-Neamț, Valea Lupului-Iași, Trușești-Botoșani și Mărgineni-Bacău. Mai numeroase sînt reprezentările din așezările aflate la est de Prut, care, realizate într-o manieră mai exactă, permit, pe alocuri, identificarea animalelor pictate.

Pe un pahar de la Ghelăiești-Neamț sînt reprezentate în metoda-cadru siluetele unor patrupeze zvelte, încordate înainte de saltul asupra prăzii. Încordarea este redată prin cambrarea părții posterioare, iar coada terminată printr-o măciulie este bălăș ridicată. Atitudinea felinei în poziție de atac este perfect redată.

Animale mai mult sau mai puțin asemănătoare sînt pictate în prima friză de la Varvarovka (R.S.S. Moldovenească). În partea stîngă se află două carnasiere în poziție de atac afrontate, iar în partea dreaptă alte două carnasiere urmîrează un cerb. În sfîrșit pe cea de a doua friză din aceeași localitate sînt pictate de la stînga la dreapta: un cerb, o pasăre cu picioarele lungi cu capul mic și gîtul lung, doi cerbi afrontați și din nou două carnasiere în urmărirea unui cerb. Atît la Ghelăiești cît și la Varvarovka reprezentările sînt puternic stilizate încît recunoașterea animalelor este deosebit de dificilă.

Încercările de identificare al carnasiereilor pictate pe vasele Cucuteni-Tripole, cîini, lupi, vulpi etc. nu ne-au convins de la început. Simțeam că artiștii cucutenieni au vrut să reprezinte un animal deosebit care îi impresionase. Vasele cu decor zoomorf erau, fără îndoială, destinate unor ceremonii de cult. Pe ele nu puteau fi pictate decît animale care pătrunseseră în mitologia triburilor Cucuteni-Tripole. Observasem că de multe ori sînt reprezentate animale compozite, fantastice, dar unele elemente realiste erau incitante.

Cu mai mulți ani în urmă presupuneam că este vorba de animale din familia felinei. În susținerea acestei ipoteze, pe care nu îndrăzneam s-o prezentăm decît celor apropiați, nu dispuneam decît de argumente indirecte, în cea mai mare parte bazate

Șah — varietăți

● 19 noiembrie, ziua de naștere a marelui maestru José Raul Capablanca, a fost declarată de către F.I.D.E. „Zi internațională a Șahului”. Cu această ocazie, în cea mai mare piață a Havanei, Piața Revoluției, a avut loc un simultan gigant: 380 de mari maestri, maestri internaționali, maestri și candidați de maestru au jucat la 6 840 de mese. Fiecare simultanist avea de înfruntat cîte 18 adversari animați de o teribilă ambiție. Simultanul a durat 3 ore, dar 300 de partide nu s-au terminat din cauza unei puternice și neașteptate ploi. Simultanistii au cîștigat 5 820 de partide și au pierdut 120, restul fiind remize. Petrosian, campionul mondial, a jucat contra marilor personalități din Cuba, făcînd o remiză „diplomatică” cu Fidel Castro, forțînd șahul etern.

1968, Lugano Echipa Ciprului a fost condusă de o jucătoare, doamna Cababe. După Holoway la Paris, Chaudé de Silans la Dubrovnik, Renoy-Chévrier la Leipzig și Berna Carasco la Havana, Cababe este a cincea femeie participantă la Olimpiadele masculine și prima în calitate de căpitan de echipă.

1970, Siegen Un „accident” foarte... șahist: primul jucător al echipei engleze, dr. Penrose, jucînd în meciul cu Andorra contra lui Ulvestad (cunoscutul șahist american stabilit în Andorra), a lăsat la un moment dat o figură în priză. Din cauza emoției, el a leșinat și a trebuit să fie transportat cu salvarea...

★

Cea mai scurtă partidă din istoria tuturor Olimpiadelor s-a jucat între Montragon (Mexic) și Lee (Singapore): 1. e4; g6 2. Cc3; Ng7 3. d4; d6 4. f4; Cc6 și remiză! Anti-șah pur!

1972, Skopje În timpul Olimpiadei feminine s-a organizat un turneu „fulger” pentru... ziaristi. S-au decernat premii pe cît de valoroase, pe atît de originale: premiul I — 12 kg de țigări; premiul II — un costum de haine; premiul III — greutatea cîștigătorului transferată în litri din... cel mai bun vin macedonean.

1974, Medellín Printre membrii comitetului columbian de organizare a Olimpiadei feminine au fost foarte mulți susținători ai echipei României. În semn de simpatie și prietenie, ei și-au schimbat ecusoanele astfel: Guillermo Zapatescu (Zapata), delegado rumana, Enrico Caputescu (Caputti), jef de la delegacion rumana.

1974, Nisa Așteptînd sosirea titularilor, în echipa Insulelor Virgine au jucat două doamne încîntătoare, dar care nu prea cunoșteau regulile de joc. Una dintre ele a făcut un fel de super-rocadă (0—0—0—0), așezînd Regele, după rocare, pe cîmpul b1! Suplicii celor două doamne, Karen Fyke și Renata Bushnaq, ca și deliciul spectatorilor, n-a durat decît trei runde.

1978, Buenos Aires În istoria Olimpiadelor șahiste, capitala Argentinei figurează ca organizatoare a com-

petiției la ediția din 1939 (Europa avea gânduri mult mai sumbre la acea dată...). În aceste patru decenii șahul s-a înrudit parcă și mai mult cu sportul (?), semnificativ fiind faptul că cea de-a 23-a Olimpiadă s-a desfășurat sub tribunele stadionului pe care a avut loc finala campionatului mondial de fotbal...

„În 1939 — își amintește marele maestru Erik Eliskases — Olimpiada a fost găzduită de Teatrul Politema, aflat pe Avenida Corrientes, în plin centrul orașului. Poate și pentru că atunci șahul era asimilat, în mare măsură, artelor...” Și, completăm noi, nu se greșea prea mult!

1984, Salonic lăță ce a declarat, printre altele, maestrul F.I.D.E. Em. Reicher, antrenorul echipei României, la întoarcerea în țară: „A existat un fapt caracteristic și nu lipsit de pitoresc în prestația reprezentativei noastre. În sala de joc, la Salonic, primele cinci meciuri de pe programul fiecărei runde, cele ale frunțașelor în clasament, aveau loc pe o estradă special amenajată. I se spunea în glumă „cușca leilor”. Ei bine, numai două echipe din cele 88 participante au fost prezente în permanență pe această estradă, timp de 12 runde, de la a treia până la ultima. Anume, U.R.S.S. și România”.

În final, România a obținut un merituos loc 5!

DIN ZĂPADĂ

(Metagramă anagramată :

XXOXXXX-XXXXXXX)

Eugen BULAI

pe reprezentări artistice mai recente.

În urmă cu câțiva ani am avut ocazia să vedem o statuie descoperită la Cucuteni care reprezintă clar un leu. Convingerea noastră că unele animale pictate de cucutenieni ar putea înfățișa lei s-a întărit. Principala dificultate rămânea absența leului din fauna actuală a zonei.

Știm că aria de răspândire a leului (*Panthera leo*) a variat foarte mult, în momentul de față fiind în curs de restrângere în bună parte din cauza intervenției omului. Știm de asemenea că preferă regiunile de stepă și silvo-stepă și că este răspândit doar în zone relativ caldure și uscate.

În antichitate leul făcea parte din fauna obișnuită a Asiei Mici și există destule dovezi a prezenței lui în Peninsula Balcanică. În turetica miceniană din mileniul I î.e.n. leul este un animal frecvent reprezentat. Artiștii micenieni au împodobit celebra Poartă a leilor de la Micene cu două magnifice reprezentări de lei aflați în luptă. Mai mult, recent a fost descoperit într-un mormint micenian din secolul XVI î.e.n., un număr de leu.

În perioada arhaică și apoi în cea clasică greacă leul apare frecvent în mitologia legată de Hercule, popularul erou dorian. Este bine cunoscută legenda luptei cu leul din Nemea, unul dintre subiectele preferate ale artiștilor epocii.

Mențiunile privind prezența leului în Peninsula Balcanică nu lipsesc nici din perioadele mai recente. Astfel, la sfârșitul secolului V î.e.n. Xenofon amintește prezența leilor în sudul Traciei de unde hălăduiau până în valea Dunării. Se pare că ultimii lei din Peninsula Balcanică au dispărut în secolul I e.n., pe de o parte datorită activității omului, iar pe de altă parte din cauza schimbării condițiilor climatice. Dar, documentarea existenței leilor în Peninsula Balcanică din mileniul II î.e.n. până în secolul I e.n. nu poate constitui, desigur, un argument decisiv, pentru ipoteza noastră, care se referă la condițiile existente în mileniul III î.e.n.

În aceste condiții, ipoteza noastră ar fi fost hazardată și bineînțeles am fi fost obligați să o depunem în sertarul cu ipoteze nedestinate publicării. Dar, noi faptele au venit în ajutorul nostru, de data aceasta dintr-un domeniu neașteptat: cercetările arheozoologice.

Săpăturile efectuate în urmă cu câțiva ani în stațiunea gumeleșteană de la Bolgrad, la est de Prut, au dus la descoperirea unei falange de leu. Cultura Gumelești este în linia mari contemporană cu civilizația Cucuteni. Într-o altă așezare, la Mayaki, de aceeași dată, plasată la sfârșitul culturii Cucuteni-Aripolae au fost descoperite nu mai puțin de 9 resturi osteologice, provenind de la ei. Descoperiri asemănătoare au fost făcute și în Cimpia Ungariei în 4 așezări contemporane cu civilizația Cucuteni.

Iată cum o ipoteză, formulată pe baza unor observații ce păreau lipsite de importanță, și la început discutabile, începe să capete consistență și are șansă să devină un bun comun în zestre de cunoștințe privind milenii îndepărtate. Acum putem susține, fără frică de a greși, că în fauna de acum cinci milenii a țării noastre, reprezentanții speciei *Panthera leo* erau prezenți.

Dan MONAH

Intîmplări adevărate:

Povestea siamezelor

La sfîrșitul lunii lui Cuptor 1982, mai bine-zis în ziua de 29 iulie, la maternitatea din municipiul Botoșani au văzut lumina zilei două fetițe siameze pe numele mic: LINA și GHEORGHINA. Acest început de poveste adevărată, în doar cîteva zile a fost cunoscut de întregul oraș. Atunci, la naștere, fetițele cîntăreau 8 kg amîndouă. Medicul Rodică ALDEA care a asistat la nașterea siamezelor, alături de dr. Virgil STINCESCU, păstrează și astăzi, clar pe rețină, „filmul” a-celor clipe tensionate învîluind într-o lumină aparte acest caz unic în viața acestora.

— „La început am presupus că este vorba de o sarcină gemelară banală. Am tentat de aceea declanșarea de naștere pe cale naturală. Am eșuat. Atunci... cezariană —! Naștere complicată. Nu știam cum să procedăm; să facem o foaie de observare, sau două, un act de naștere, sau două. Pînă la urmă li s-a dat identitate separată, avînd în continuare viață separată”.

Au urmat apoi zile și nopți de nesomn și neodîihnă ale mamei acestor dragălușe fetițe — Elena BOUARU, filatoare la întreprinderea Textilă „Moldova”. Desori în timp ce una dintre ele dormea, cealaltă era trează...

După 13 zile, siamezele au trecut sub supravegherea medicului primar Gabriel O. Ionescu, doctor în științe medicale, asistent universitar la Clinica de Chirurgie Infantilă și Ortopedie din Iași, condusă de prof. dr. N. Niculescu.

După minuțioase analize s-a constatat că siamezele aveau reunite multe condiții care permiteau celor ce s-au ocupat de separarea acestora să încline către o „dublă reușită”, spre bucuria celor dragi și-a oamenilor în alb, ale căror eforturi au condus la un succes de marcă, în ciuda faptului că fetițele au fost unite pe o suprafață destul de mare — toracele și abdomenul superior, cu o suprafață de 44 cm și un diametru maxim de 15—16 cm. Au fost operate la vîrsta de 6 luni, optîndu-se pentru Clinica universitară de chirurgie pediatrică din Lausanne (Elveția), condusă de prof. Noël GENTON, avîndu-se în vedere experiența asimilată aici în cursul precedentelor operații de această natură.

„În zilele și nopțile premergătoare operației, veșnic îngîndurată mamă a siamezelor a fost frîmintată de aceeași întrebare:

— Vor supravețui oare fetițele mele acestei cumplite operații de separare?

Operația propriu-zisă a durat 4 ore, precedată fiind de două săptămîni de pregătiri preoperatorii și alte patru ore pregătitoare acestei operații atît de dificile.

În ziua de 7 februarie 1983, în timp ce acele ceasornicului indicau ora 11, bisturiul a intrat în funcțiune... Au urmat apoi clipe tensionale... Clipe tensionale la capătul căroră viața, cu frumusețea și farmecul ei caracteristic, a ieșit biruitoare. Nu a fost simplu dacă ne gîndim numai la faptul că inițierea celor două fetițe cu ochi căprui, au continuat să bată pînă-n clipa operației hotărîtoare, una în pieptul celeilalte...

La distanță de numai cîteva bătăi de inimă de la terminarea operației, în fața gazetarilor, a microfoanelor reporterilor, botoșăneanca Elena Bouaru, mama fostelor siameze, a exclamat cu o accentuată tremurare în glas: „Fetițele mele s-au născut a doua oară, aici, la spitalul Chuv!... Eu am avut deplină încredere că medicina va face minuni.

Știința le-a sustras pentru totdeauna de la o existență dureros de tristă și împovăratore.

Astfel, știința medicală mondială înregistrează un imens succes în acest domeniu, la timpul respectiv constituind al treilea caz în lume în care intervenția chirurgicală s-a bucurat de o deplină reușită, ambele fetițe rămînînd în viață.

În urma acestei reușite, o serie de publicații au ținut să reliefeze faptul că medicina cunoaște unele cazuri de siamezi care n-au putut fi separați. Exemplu în acest sens fiind cazul celor doi thoracosagi de sex masculin, tailandezi, care au trăit 64 de ani, au apărut în reprezentații de circ și chiar s-au căsătorit fiecare, rezultînd 22 de urmași. În Ungaria, există două siameze, cu mai multe organe comune. Una dintre ele a dat naștere unui copil perfect normal, ceea ce dovedește faptul că descendenții nu sînt predispuși la asemenea malformații.

Dar să revenim la subiectul care face obiectul rîndurilor de față: LINA și GHEORGHINA BOUARU, fetițele siameze din Botoșani, au învățat de mult să gingurească primele silabe, să meargă copăcel și chiar să se joace în lumina pură atît de caracteristică acestor vremuri lipsite de griji. Dacă inițial aveau tendința să țină capul pe spate, tristă „amintire” din perioada în care erau unite, în prezent și-au revenit cu desăvîrșire la poziția normală, împlîndu-se cu fiecare zi, semînd între ele ca două picături de apă..., în așa fel încît fi-i anevoie să deosebești care este Lina și care-i Gheorghina.

În golul care li s-a deschis în față după separare, gol care la început le-a înspăimîntat, lucru constatat cu ușurință de mama acestora, au înflorit cu timpul jucării și jocuri și flori și zimbete și păsări...

Pentru a afla cum o duc cu sănătatea fostele siameze, ne-am adresat medicului Dan Hamza, de la Secția pediatrie a Spitalului Județean, sub a cărui supraveghere permanentă se află fetițele.

— Din punct de vedere clinic, somatic și neuropsihic, evoluția acestora este bună, fetițele avînd dezvoltarea normală, corespunzătoare vârstei lor. Din punct de vedere funcțional (respirator, cardiac și hepatic) nu se sesizează modificări patologice, acestea posedînd o bună capacitate de efort, de memorizare, făcînd față colectivului de copii în care se află.

Lina și Gheorghina se află în prezent la creșa săptămînală (grupa mijlocie) a I. T. „Moldova”. Fetițele, așezate să menționeze asistenta șefă Rodica Artin, sînt deosebit de receptive, foarte sociabile, comunicative. Sînt vesele și pline de energie. Mama acestora are cu ce să se mîndrească. Fetițele cresc vîzînd cu ochii și sînt de-o dragălăsenie aparte.

Lina rămîne pe mai departe ca o fetiță mai așezată, mai meditativă, în timp ce Gheorghina continuă să fie la fel de „explozivă” și plină de neastîmpăr. Este o vorbă: „nu toate degetele de la mînă sînt la fel, în schimb de durut dor în egală măsură”. Alături de Sergiu, Sinziiana și Ioan, Lina și Gheorghina constituie adevărata bucurie a vieții și sensul de a trăi al mamei Elena Bouaru.

Pentru serbarea pomului de iarnă, Lina și Gheorghina au pregătit aceeași poezioară: Moș Gelilă, toți ne spun / Că ești dalnic, că ești bun...

...Lina și Gheorghina, fostele siameze, se dezvoltă armonios, sporînd cu fiecare zi cite o nouă pagină nescrisă la povestea lor adevărată; vor reuși să descifreze cu timpul nebănuitele comori ale cărților, vor căpăta deprinderi de a munci, vor putea și ele la rîndul lor să aibă copii.

An de an, LINA și GHEORGHINA, în iulie și în februarie vor sărbători zilele lor de naștere. „La mulți ani!”

Mihai N. LAU

Semne bune anul are...

Foto: Constantin ROATA

INDICE DE AUTOR

A. România 1947—1987: Dumitru Zaharia, Vasile Florea, Stelian Nănișanu.

1. — **Istorie, Eroism românesc. Căituri de țară:** Ioan Mitrea, Ștefan S. Goro-vei, Mândica Mardare, Al. Zub, Constantin Antoniu, Eugen Budău, Constantin Bostan, Dumitru Vitcu, Nicolae Popa, D. D. Soitu, L. Saizu, Monica Grigoriu, Dan Mănuță, Marcel Olteanu M. C. Delasabar, Gh. Radu, Ionel Marin.

2. — **Evocări, Restituiri:** Valentin Borda, Liviu Chiscop, Emil Nicolae, M. C. Delasabar, Iustinian Turcu, Henri Zalis, Nicolae Barabaș, V. Mitocaru, Alexandru Nica, C. Th. Ciobanu, Mihai Buznea, Ion Manta, Dumitru Zaharia, Virgil Mihăilescu-Birliba, Ioan Mitrea, Mihai Dănilă.

3. — **Viața cea de toate zilele:** Petre Papacostea, N. Barabaș, Iuliu Floareș, Liviu Antonesei (trad. din Thomas Wiseman), Arcadie Percek, Constantin Șova, Mihai Buznea, Eugen Șendrea.

4. — **La frontierele cunoașterii, Astronomie, O.Z.N. Știință:** Matei Alexescu, Ion I. Băra, Matei Alexianu (trad. din William Rathje), Florin Gheorghită, C. D. Popovici, Dan-Vlad Filimon, C. Prangati.

5. — **Meridiane:** Simion Bărbulescu, Ștefan Negreă, Ștefan Avădanei, Dorina Cernica, Dorin Speranția, Cornel Galben, Ion Matei, Carol Isac, Valentin Ciucă, M. C. Delasabar.

6. — **Arte, Teatru, Film, Muzică, Interviuuri:** Ștefan Aug. Doinaș, Liviu Dăncăanu, Radu Cărneci, Eugen Simion, Calistrat Costin, Ovidiu Genaru, Silviu Purcărete, Kincses Elemen, Mihai Berechet, Ion Manta, Mircea Marin, Nicoleta Toia, Sanda Diaconescu, Paul B. Marian, Luiza Părvu, Cornel Galben, Dan Ciachir, Elena Bulai.

7. — **Literatură Enigma, S.F. Aventuri. Traduceri:** Valeriu Dinescu (trad.

din Stephen King), Emanoil Marcu (trad. din Salvador Dali și Boris Vian), Coman Lupu (trad. din Julio Cortazar), Constantin Pavel (trad. din Howard Fast, Michel Jeury, John Ray), Irina Burlui (trad. din James Thurber), Liviu Antonesei (trad. din E. Ciocra și Philip Jose Farmer), Luiza Părvu (trad. din Peter Cheyny), Irina Petreș (trad. din Nelson Bond), Emil Nicolae (trad. din Jean Delumeau), Eugen A-casandri.

8. — **Rebus, Sport, Variații:** Ioan-Lăzar Paraschiv, Ioan Dănilă, Gh. Gîndu, Sile Leib, Ioan Duma, Adam Stoica, Gheorghe Chirilă, Eugen Diradurian, Paul Ochialbi, Eduard Jurist, Nelu Olteanu, Dumitru V. Rotaru, Ioanel Bandrabur, Dinu Hulață, Iulian Loghin, Ion Șușeșcu, Marian Cătuneanu, Laurian Buture, Violeta Nadă, Sorin Cristea, Vasile Lupeș, Vasile Ghibilic, Ion Matei, Borda Valentin, Dan Monah, Eugen Bulai, Mihai N. Lău, Dumitrița Dănilă.

9. — **Caricaturi, Desene, Foto:** Constantin Ciosu, M. C. Papuc, Valeriu Bogdăneț, Constantin Bursuc, Constantin Chirilă, Lucia Trancotă, Mariana Cibi, Vasile Crăiță-Mândră, Ionel Florea, Constantin Cucos.

Rubricile de Divertisment, Caleidoscop, Aforisme, Curiozități, Anecdote, Umor, au fost asigurate de: Ion Vergu Dumitrescu, Ion Alexandru Anghel, Ovidiu Genaru, Constantin Mihăescu, Eugen Șendrea, Ștefan Negreă, Ion Manta, Pațița Silvestru, Valeriu Butulescu, Mihai Pauliuc, Bucur Ruja, Constantin Pavel, Marta Bărbulescu, Laurențiu Tărniceru, Victor Mitocaru, Marin Cosmescu, Cristian Teodorescu, Ion Țighiliu, Constantin Vișan, N. C. Mocanu.

ALMANAHUL „ATENEU” 1987

Editat de revista „Ateneu”
Bacău, str. Eliberării nr. 63
telefoane : 1 24 97, 3 72 00/167

REDACTOR ȘEF :

George GENOIU

REDACTOR COORDONATOR :

Calistrat COSTIN

SECRETAR DE REDACȚIE :

Stelian NANIANU

REDACTORI :

Sergiu ADAM

Constantin CALIN

Victor MITOCARU

Vasile SPORICI

Almanahul „Ateneu” s-a imprimat pe hîrtie
fabricată la Combinatul de celuloză și hîrtie

„Letea” din Bacău și s-a tipărit la
INTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ BACĂU
str. Mioriței 27, sub comanda nr. 5277/986

5 277/986

atenueu